

ACADEMIA ROMÂNĂ
STUDII ȘI CERCETĂRI

XXV

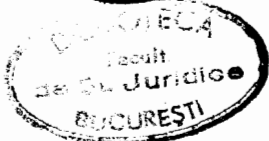
MEGLENOROMÂNII

III

D I C Ț I O N A R M E G L E N O R O M Â N

DE
TH. CAPIDAN

PROFESOR UNIVERSITAR
MEMBRU AL ACADEMIEI ROMÂNE

MONITORUL OFICIAL
ȘI IMPRIMERIILE STATULUI
IMPRIMERIA NAȚIONALĂ

DEPOZITUL GENERAL
CARTEA ROMÂNEASCĂ
B-DUL ACADEMIEI 3-5

BUCUREȘTI

P R E F A Ț A

Lucrarea de față cuprinde cuvintele din dialectul meglenit pe care le-am extras din textele mele publicate în *Meglenoromânii* vol. II, din comunicările ce mi s'au făcut între anii 1909—1919, la Salonic și în Meglen, de către tineri meglenoromâni — cei mai mulți foști elevi ai « Școalei Superioare de Comerț din Salonic », unde subsemnatul funcționam ca director și profesor — din materialul strâns cu Chestionarul mare (de 4800 întrebări) al « Atlasului Lingvistic al României » în ancheta pe care am făcut-o împreună cu d-l Sever Pop, între 20 Aprilie și 13 Mai 1933, la Meglenoromânii colonizați în Cadrilater și dintr'o lucrare mică, de specialitate, referitoare la cultura gândacilor de mătase, intitulată *Cum si cată bubili* (cum se cultivă gândacii de mătase), compusă din două părți: I. *Usul' u cu cari putem si dubim cujurets mul' ts și di bun soiu* (îndrumări cu care putem să câștigăm gogoși de mătase multe și de soiu bun), II. *Cum tribuiaști si u spăstrim casa jundi tsearim si cățqm bubi* (cum trebuie să curățim casa în care vrem să cultivăm gândaci de mătase). Această cărticică cuprinde o serie de sfaturi scrise în graiul meglenit, împetriștat pe alocuri cu cuvinte literare, pentru Românii din Meglen cari se îndeletnicesc cu creșterea gândacilor de mătase. Autorul lucrării nu este dat. Se arată numai anul și locul unde s'a tipărit: Salonic, 1907.

Cele mai multe comunicări mi s'au făcut de către d-nii: Chr. Iufu, George Demetru, Ioan Golea, Ioan Liveanu (Oșani) și Tașcu Papatanase

(Huma); mai puține de d-nii: Dimitrie Papadionisie (Oșani), Pandeli Meghia (Liumnița), Nicola Papadumitru (Cupa), Nicola Tanur și Stavri Hristu (Lugunța), Vangheli Jara (Țârnareca) și Hasan Ibrahim (Nânta). Aceste comunicări mi se făceau după anumite întrebări pe cari li le puneam în scris, după dicționare, după lucrări de industrie casnică etc. Pentru derivațiune am întrebuițat două lucrări, una a subsemnatului și alta a d-lui Sextil Pușcariu, amândouă publicate în *Jahresbericht des Instituts für rumänische Sprache*, XV, p. 1—80 și VIII, p. 86—232. D-l George Demetru (Oșani) a citit din aceste lucrări toate derivatele dacoromâne și aromâne, însemnând pe fișe formele corespunzătoare din dialectul meglinit. Astfel, am reușit să obțin un număr de forme derivate prin sufixe, care nu se întâlnesc în textele strânse de mine.

La toți câți mi-au ajutat să strâng materialul lexical din acest volum, mai cu seamă foștilor mei elevi din Salonic, le aduc aici viile mele mulțumiri. Nu mai puțin mulțumesc d-lor Demetru Macrea, licențiat în litere, pentru bunăvoința ce a avut de a controla citatele și I. Biriș, student în litere, pentru ajutorul dat la transcrierea acestei lucrări.

Însă cea mai mare recunoștință o datoresc Academiei Române, fără ajutorul căreia, toată munca mea de ani de zile, pentru strângerea tezaurului lexical al unui graiu care astăzi este pe ducă, ar fi rămas zadarnică.

ALR.	==	Atlasul Lingvistic al României ¹⁾ .
B.	==	Cum si cată bubili. Salonic 1907.
CDDE.	==	I. A. Candrea, Ov. Densușianu, Dicționarul Etimologic al Limbii Române, București, 1907.
C. I	==	Chr. Iufu (Oșani).
D. P.	==	Dumitru Papadionisie (Oșani).
G. D.	==	George Demetru (Oșani).
GH. T.	==	Gheorghe Hristu Tagare (Oșani).
H. I.	==	Hasan Ibrahim (Nânta).
I. G.	==	Ion Golea (Oșani).
I. L.	==	Ioan Liveanu (Oșani).
N. P.	==	Nicola Papadumitru (Cupa).
N. T.	==	Nicola Tanur (Lugunța).
P. M.	==	Pandeli Meghia (Liumnița).
S. H.	==	Stavri Hristu (Lugunța).
T. P.	==	Tașcu Papatanski (Huma).
V. J.	==	Vangheli Jara (Țârnareca).
C o m.	==	Comunicat.

Observațiune. Cifrele cu asterisc dela sfârșitul citatelor arată numărul de ordine al ghicitorilor din *Meglenoromâni*, vol. II; cele fără asterisc și cifrele romane arată numărul de ordine al frazeologiei și al cântecelor din același volum. Transcrierea citatelor este aceeași ca în vol. I și II. Cuvintele începătoare cu *tș* urmează după litera *c*, iar cele cu *dž*, după *g*.

¹⁾ Când după ALR. nu este dat numărul întrebării, atunci se înțelege că cuvântul a fost extras din răspunsurile date la introducerea chestionarului.

A

A! interj. *A! ah! A! frati* 9/73.
[Și: ă!], (arom. *a*!).

Ă! interj. v. *a!*

Ăbă (pl. *abi*) Flanelă de lână s. de bumbac. Șaiac, aba. Com. G. D.
[D e r i v a t: **abăr** m. = negustor de flanele, de șaiac] — Din tc. *aba* (arom. *abă*).

Abăr m. v. *abă*.

Abér m. Vestă, știre. *Aber nu- ń trimeati* (nu-mi dă de știre) 2/IV.
| Vestă tristă. — Din tc. *haber*, (arom. *hăbare*).

Ăbra! interj. Bre, mă, mare, măi.
Abra, noį cota vacoť tzi im... (măi, dar noi atâta vreme sântem...) 15/15 *Abra deđu, na ńolili* 12/16 — (Pentru etim. cf. Capidan, *Aromăni* 511).

Ae a. Ac. *Du-la acu* (adu-l acul) 2/20. *Din ac pălišnic si dară?* 505.
— Din lat. *acus*, *-um*, (arom. *ac*).

Ac a. Drept, dreptate *Ūchimatu nu-l deadi ac* (tribunalul nu-i dădu dreptate). [Și: *hae a. Nu-l-tsi mă-năncă hacu l'icșor* (în text g eșit: ușo) 986. — Din tc. *hak*, (arom. *hak'e*).

Ăcăiēs vb. IV (Judecând după forma *acnes*, înțelesul original tre-

bue să fi fost « lovesc »). Încarc un animal prea mult, peste măsură. *Că ăcăi, că ăcăi leamni la făchiru di măgar, până la prifronsi* (1-a încărcat prea mult pe bietul măgar de 1-a înduplecat). | *Lucrez, muncesc, mă trudesc. Toată zuņa acăi* (toată ziua a muncit) Com. I. L. — Din bg. *akam* (aor. *aknah*) « lovesc ».

Acmò

Acmója

Acmúă

} adv. v. *cmo*.

Ăcnes vb. IV *Lovesc. S-te acnes ăń spots* (o să te lovesc în spate). Com. I. L. [D e r i v a t: **ăcńiri** f. — Pentru etim. cf. *ăcăiēs*.

Ăcńiri f. v. *acnes*.

Acreeătsă f. v. *acru*.

Acerép m. Scorpion Com. T. P. — Din tc. *akreb*.

Acerimi f.

Acerițșeu adj.

} v. *acru*.

Ăceru-ă adj. *Acru* | Fig. Închis-puit. [D e r i v a t e: **acreeătsă**, **acerimi** f. = acrime; **acerițșeu**, **-ă**, **acerúncă** adj. = acrișor; (**ă**)**năcerēs** vb. IV = acresc. ALR. 4161 și 3993. — Din lat. *acrus*, *-a*, *-um*, (arom. *acru*).

Acerúncă adj. v. *acru*.

Acsén, **-ă** adj. Strein. *Acsenu bou tucu maį gras-ăi* (boul strein tot

mai gras este) 53, cf. 697, 822. *Ūom acsen ari* (este om strein) 27/94. — Din gr. *ξένοσ*, (arom. *csen*).

Āeșios adj. (grecism) Vrednic.

Ācu conj. 1°. Dacă. *Tser si sirbes ...acu ari loc* (vreau să muncesc, dacă este loc) 11/15. Chiar dacă.

| *Tu și acu qantsilez, să zits nu știū* (tu chiar dacă înțelegi...) 3/21. Cu toate că, deși. *Acu ca na leaī* (cu toate că ne iai) 4/58. *Acu-ī ān iarnă* (deși este iarna) 7/31. | 2°. Adv. (Absolut). Fie, nu face nimic. *Āmpirātu... zisi la izmichjāru*: «*tsi bun tser să-ts fac?*» *Ară izmichjāru zisi*: «*tsi bun di la furniz ari?*»... *āmpirātu... zisi*: «*acu, spuni, tsi bun tser*» (...fie, spune ce bine vrei [să-ți fac]) 14/4. *Acu, noi s-na dutsim* (nu face nimic, noi o să ne ducem) 8/19. [Și: *cu* conj. (numai ad 1°).] *Īo, cu sam zădurmit...* (eu, dacă voi fi adormit,..) 5/34, cf. 8/31, 2/32; *īeu* conj. *Icu tușoș, catsă un lilic di-l scup treī uor ān rost, si-ts treacă* (dacă tușești, prinde un liliac...)] — Din bg. *ako*.

Ādēt (pl. -*ur*) a. Obiceiul, datină. *Ūa la vem adētu, fārina ca si matsină* (aici avem obiceiul...) 6/5 cf. 9/5. — Din tc. *adet*, (arom. *adete*).

Ādīts! interj. v. *aīdi*.

Ādžaba conj. Dar, însă. *Ān zisi ca si vină, adžaba știū istina* (mi-a spus că o să vină, dar știu dacă este adevărat) Com. G. D. — Din tc.

Adžamijă adj. Ageamiu. Com. T. P. — Din tc. *ağami*, (arom. *hăğimit*).

Adžilqehi f. Hagilăc. *Vreau si si ducă tu adžilqehi* 2/38 [Și: *hadžilqe* a. cf. 987. — Din tc. *hağilyk*, (arom. *hadžilk'e*).

Adžōje N. loc. lângă Oșani. Com. I. G.

Āer adv. (turcism) Nu. *Tu nu laș vrină șarvetă...* «*nu, aer...*» 4/42.

Āferon! interj. Aferim. *Āmpirātu al' zisi*: «*aferon la tini*» 6/27. — Din tc. *aferim*.

Āflăm vb. I v. *aflu*.

Āflu vb. I Aflu, găsesc. *Si-ts tures un ac ān tsista pustav, di, cu l-aflăș, si-u tältșoș lāmna; cu nu la pots flari...* 17/32. *Flăș agru nisirbit* 1,2. *Ca si flară ān sus*. [Ind. prez. 1. *aflăm, aflum* 2. *aflăș aflış*. Subj. prez. *si aflăm* 9,10/50, 5/35, 7/31; *si aflum* 6/79, 638, *si aflăș* 24/51, *si aflış* 1/10, 4/35, 39. Imperf. *flam și flăiam*. *Ca nă flăiam ān baftșă* (când ne aflam în grădină) 8/VI. *Si flăiaū* B. 12. [G o m p u s (cu pref.): *priāflum* (pri + aflum) vb. I = aflu din nou *Nu la pot priflari*.] — Din lat. *afflo, -are*, (arom. *aflu*).

Āltāri pr. v. *tari*.

Āltăsēs vb. IV (Țărnareca) Sosesc, ajung, vin. *Aftăsiră drats! ā dă la lucru* (sosiră dracii) 8, 10/67. — Din gr. *φθάνω* (mbg. ftasuvam).

Āltomobīl a. Automobil. ALR.

Agş N. de persoană. Cf. A s a n.

Ăgru a. Ogor, țarină. *Si dusiră la agru* 4/55. *Aram un agru* 21/6. Compose: *Agri-Dumtşe, Agrili-al-İajcă* n. loc. aproape de Huma. Com. T. P. — Din lat. *ager, agrum*, (arom. *agru*).

Ah! interj. Ah! *Feata tucum stricni la buric*, «ah» *zisi* 32/51.

Ahtşlijă m. Bucătar. — Din tc. *ahči*, (arom. *ahčiu*).

Ahtşliţsa f. Bucătărie. — Din bg. *ahčijca*.

Ahtşniţsa f. Bucătărie. — Din bg. *ahčimica*.

Ai! interj. Hai, haide. *Ai delmi că tser să-ts spunim* 5/16 cf. 11/6 [Şi: *ăina, âiva. Aina, aına, Petru mori* 2/II.

Aiăr a. v. *aïor*.

Ăidi! interj. Haide. *Aidi si sirbim*. 14/15 [Şi: *ăidits, âdits* (haideţi) 23/38 cf. 9/15, 17/16, 18/29, 2/31. — Din tc. *haide*, (arom. *haide*).

Ăidits! interj. v. *aïdi*.

Aiqr m. Orice animal lăsat să umble liber. Com. I. L. (La Nânta, Oşani cu înţelesul etimologic) armăsar. [Şi: *iagqr*]. — Din tc. *aigyr*.

Ăina! interj. v. *aï*.

Aiqr a. Grajd. *Iel si dusi la tată-su... ăn aïor* 18/9, cf. *35. [Şi: *aiăr* a. în Huma. Com. T. P.]. — Din tc. *ahyr*, arom. *ahure*. (Pentru alb., bg., sârb. cf. G. Meyer, *Etijm. Wb. d. alb. Spr.* 5).

Air a. Bine, noroc, pricopseală 181. [Şi: (Țárnareca) *airi* f. (arom. *hăire*). *Mošl ă vizură aïri* (bătrânii se pricopsiră) 26/64. Derivat: *airlija* (bg. *airlija*) = cu noroc. — Din tc. *hair*, (arom. *hăire*).

Aïri f. } v. *air*.
Airlija adv. }

Ăiva interj. v. *aï*.

Aivăn a. Vită. Com. T. P. [Derivat: *aivănât* a. = vite multe. *Aivănat minut* = oi, capre, nămaie ALR. 5354.—Din tc. *haivan*, (arom. *hăivane*, bg., sârb., alb. *haivan*).

Aivănât a. v. *aivan*.

Al a. Hal, stare rea. *Spuni cum ts-ăi alu* 22/4 [Şi: *hal* a. 6/83]. — Din tc. *hal*, (arom. *hală*).

²Al } pron. pers. v. *iel*.
Al } }

²Al' a. Usturoiu. *Un cătsol di al'* (un căţel de usturoiu). — Din lat. *alium*, (arom. *al'ŭ*).

Alăi conj. Fiindcă, pentrucă. *Alai nu aŭ ver, di tsea şa zits* (fiindcă nu o vrei, de aceea zici așa) 9/90. — Din tc. *alai*.

Alăiēs ob. IV Pipăiu (cu mâna), băjbăiu. *Alăiə ncoà, alăiə nclo, flă meru* (pipăie încoace, păpăie încolo, găsi mărul) 20/69. [Derivat: *alăiri* f. = pipăire. *Cu alăire... flă meru* ib. Şi: *alnăiēs, alnēs* vb. IV].

Alăineă f. v. *alaitcă*.

Alăiri f. v. *alăiēs*.

Alăiteă (Întrebuințat mai mult la pl. -itchi) femeie, persoană care

face parte din alaiul de serviciu al unei familii. *Toati alaitchili... si dusiră* 18/43 cf. 21/43. [Și: *alaineă* f.]. — Din bg. *alaika* (alainka).

Alăt a. Sculă, instrument. — Din tc. *alat*, (arom. *hălate*).

Alb, -ă, adj. Alb. *Un gulub alb* *8 cf. *16. *Alba-lumi* = lumea vizibilă (în opoziție cu) *Neagra-lumi* = lumea de după moarte. *S-mi scuăts ăn ălba lumi* 18/73. *Zuăă-albă* = zi fericită [Pl. alb și al'bî. *Ună bă-searică plină cu cal' al'bî* *41, cf. *42. Și: **ălba** f. = (în graiul secret) rachiu.

Derivate: **albeătsă** (<lat. *albitia*) f. = albul ochiului, albuș de ou, boală de ochi; *Albeatsă di porc* = slănină 20/18, 22, 23/18; *albeatsă di uocl'u* = albul ochiului ALR. 24; (pl.) *albetli* = albituri ALR. 3310; **albicăv**, **albitșie**, -ă adj. = albicios. Com. G. D.; **albés** vb. IV (<lat. *albesc*, -ire) = albesc. **Derivate**: **albiri** f., **albit**, -ă adj. **Compus**: **nălbés** vb. IV = albesc. *Peru-ń-la nălbî* = mi-a albit părul 531. *Bufu ăń-la nălbîș* 960; **nălbiri** f., **nălbît**, -ă adj. = albit., **nălbîtúra** f. = înălbît]. — Din lat. *albus*, -a, -um, (arom. *albu*).

Ălbă f.

Albeătsă f.

Albés vb. IV

Albés a.

Albicăv, -ă

} v. *alb*.

Albină f. Albină. *Ubidii, no-ari albini* (căutai, albine nu sânt) 12/5.

[**Derivate**: **albinăr** m. = cres-

cător de albine; **albinárnie** m. = albinărie]. — Din lat. *alvina*, -am, arom. *alg'ină*).

Albinăr

Albinárnie

} m. v. *albină*.

Albiri f.

Albit, -ă adj.

Albitșie, -ă adj.

} v. *alb*.

Ălcă f. Belciug. *Al' pusi alcă di mutscă* (îi puse belciug la bot) 8. — Din tc. *halka*, (arom. *hălcă*).

Ăl-eule Numele unei mahalale în Nânta (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I 11).

Al-di art. inv. Al-de. *Ca dutsi-nară ăl-di ămpirātu* (după ce cinară de-al-de împăratul) 3/48 [Și: **lăldi** art. inv. *Con la vizură lăldi mămă-sa* 22/73. *L-al di tătă-su* 10/38].

Alghioș N. de persoană cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I 17.

Alișvărōș a. Vânzare, trafic, aliș-veriș. Com. T. P. — Din tc. *alyš-veriș*, (arom. *alișvirîșe*).

Alíz adv. Îtocmai, la fel, anume. *Tsela aliz că capră zbüără* (acela zбіera întocmai ca capra) 5/23. *Alizmumă* = mamă adevărată, nu vitregă. *Tșe nu-l'ra aliz-mumă* 4/11 [Și: **ănlíz** adv. *Ăn ăel' veă un ascher ănliz ca fișoru* (între ei era un soldat întocmai ca băiatul) 16/39; **asli** adv. *Tseastă noyă nu-i asli* (această noutate nu-i adevărată) com. I. L.; **iliz** adv. *Iliz că ăel* (întocmai ca el) 13/49. — Din tc. *asli*.

alnăjés vb. IV-a v. *alăjés*.

Alnés vb. IV Pun mâna să caut ceva, caut, scotocesc. *Alneă ăn sac, vez tse-ari* (caută în sac, vezi ce este). *Si dusi lă coș. Ca alni să veadă dăli ari ancă ăn coș, mōna q' deadi di moali* (se duse la coș. Când puse mâna să vadă dacă este încă în coș). 23/41 (Refl.) *mi alnes* = mă caut. *Tsela fitșoru si alni ăn per* (băiatul acela se căută în peri) 4/85. — Pentru etim. cf. *alășes*.

Altălqe m. v. *altilqç*.

Altăr a. Altar. *Fuzi el ăn altar* 29/18 cf. 32/18. — Din lat. *altarium*.

Altilqe (pl. -qts) m. piesă de argint de 6 plăști [Și: altălqe]. — Din tc. *altilyk*, (arom. *altilk'e*).

Ălșă m. Nume de cal cu părul roș. Com. G. D. — Din tc. *alçy*.

Ălvă f. Halva. *Că-l' căzū alva' n lut*. 5/XIV cf. 2/XIV. — Din tc. *halva*, (arom. *hălvă*).

Am vb. II. 1°. Am. *Io pōini am* 21/2. *Tse gurgașcă aī? Tse leac ari?* 11/81. *Loc și foc vem, ama pōini nu vem*. 21/2. *Vets loc și foc?* ib. *Ay multi pāri. N'qri fajdă* 10/16 cf. 425. *Am vinit* 30/65. *Vem fat pāzārea* 12/8. *Ay vę lu ămpiratu il'ă* 35/2. *Și iel' vęu cal'* 7/9. *Un yom aș vut-ay ună taijă* 1/22. *Vut-ay dārat* 12/72. *Sī-aijbă un yos di tseali yoiļi si mănānc. Să li aijbă ămpirātu*. 2°. Este. «*Tser si sirbes la vrin, acu ari loc*» *izmichia-ru zisi*: «*ari lucru*». *Ăn filean*

văcqt un yom mult juni vę 45/2. *Di iel' mai ubav nu veă* 23/43. *Ia ya ari yopt cupiti di ghipt* (uită aici sunt opt...) 9/4 [Derivat: *veări* f. = avere; *vutsișă* f. = avuție]. — Din lat. *habeo*, -ere, (arom. *am*).

Am! interj. Sunetul ce se aude când latră câinii. *Flă ună cătsauđ și cătsaua am, am, am*, 5/71.

Ăma conj. Însa, dar, cf. ami, mi. *Un yom mult juni vę, ama nu știy cum...* (era un om foarte voinic, însă nu știu cum...) 45/2 *Tsel'a lants argats veay lăsata lucrū, ămă sal tsel sirumaylu... ancă rucă chie-trili* 4/65 cf. 23/65, 2/23 [Și: ămă conj.]. — Din ngr. *ăma* (cf. arom. *ama*, alb. *ama*, bg. *ama*, tc. *amma*).

Ămă conj. v. *ama*.

Amăe, -ă adj. Naiv, prost. Com. G. D. — Din tc. *ahmak*.

Ămămdžqj m. Băiaș, cf. b a n a r. Din tc. *hamamğy*, (arom. *hămămgiu*).

Amămi l. Baie. Com. T. P., cf. b a n a. — Din tc. *hamam* (arom. *hămame*).

Amăn! interj. *Aman! Aman! tse bun tser să-ts fac?* 4/85, cf. 10/XIII. — Din tc. *aman*, (arom. *aman*).

Ămanet (pl. -ur). Amanet. Com. I. G. [Derivate: ămanetși m. = care ține amaneturi]. — Din tc. *amanet*, (arom. *amanete*).

Amanetși m. v. *amanet*.

Ămbălig vb. I v. *baligă*.

Ambăr Numele unei mahalale în Nânta (cf. Capidan, *Meglenoromăni*, I 11).

Ȧmbár a. Hambar. *Ȧmbar ăi la buric* (are inimă largă) 951, cf. 578. — Din tc. *hambar*, (arom. *hămbare*).

Ȧmbărlivés vb. IV v. *bărliv*.

Ȧmbét vb. I trans. și refl. (Mă) îmbăt. *Mi-ambet* = mă îmbăt. *Un bea, lantu si ambeată* (unul bea și altul se îmbată). [Și: *mbet* vb. I. *Derivat: ămbitári* f. = îmbătare (îmbătat s.); *ămbitătór* m. = bețiv; *ămbitătúră* f. = beție. *Compus* (cu pref.) *dizbét* (dis + amb t) vb. I = dezbăt Com. T. P. — Din lat. **imbibito, -are*, (arom. *ambet*).

Ȧmbitári f. v. *ambet*.

Ȧmbitărnés vb. IV

Ȧmbitărníri f.

Ȧmbitărnít, -ă adj.

v. *bitörn*.

Ȧmbitătór m.

Ȧmbitătúră f. } v. *ambet*.

Ȧmbód vb. I. v. *bod*.

Ȧmbrúm vb. I v. *brumă*.

Ambubuehjes vb. IV Înfloresc ALR. 6253. — Derivat din *băbuchje*.

Ȧmbunătătsqs vb. IV v. *bun*.

Ȧmburqs vb. IV v. *burqs*.

Améieă f. Americă. Un fel de pânză, (arom. *americane*).

Ȧmflu vb. I v. *anflu*.

Ȧmi conj. Dar. *Ȧmi cari si ducă si lea poiăni?* (dar cine să se ducă să ia pâine?) 4/55, cf. 10/19, 6/22 [Și: *mi* conj. *Mi cari va zisi?* 4/55 cf. 2/3, 6/36, 8/38]. — Din bg. *ami* cf. a m a, (arom. *am*).

Ȧmín Amin, la timp, întocmai Com. G. D.

Ȧmnári f. v. *amnu*.

Ȧmnu vb. I. Umblu. *Ȧl amnu dupu apu* (fac pe placul lui) 952. *Amnan drumu* 13/5, cf. 19/12, 7/30, 2/73. [La ind. prez. (Lugunța) și: *amnum, -is, -ă*; (Oșani) *amnăm, -ăș, -ă*; (Huma, aromânism) *imnu, -i, -ă*. Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I 159. *Derivate: ămnári* f. = umblet. *Compus: zămnu* (ză + amnu) vb. I = încep să umblu 4/31]. — Din lat. *amb[ă]lo, -are*, (arom. *imnu*).

Ȧmotșóji m. Vânzător de hamuri ALR. 6508. — Derivat din sl. *ham*.

Ȧmpár vb. I Împung cu coarneau ALR. 5675. — Din lat. *im-palo, -are*, (arom. *ampar*) cf. *dispărqs*.

Ȧmpărtsqs vb. IV Împart. *Aș li lo pârili și aș ampărtsoră* 12/18 cf. 26/18, 1/85. [Derivate: *ămpărtsqri* f. = împărțire; *ămpărtsqt, -ă* adj. = împărțit. *Compus* (cu pref.) *prinpărtsqs* (pri + ămpărtsqs) vb. IV = împart, distribui. *Aș la prinpărtsq malu* (și-a împărțit avutul [pe la oameni]). Com. G. D. — Din lat. *impartio, -ire*, (arom. *ampartu*).

Ȧmpărtsqri f. v. *ămpărtsqs*.

Ȧmpéadie vb. IV Împiedec (Refl.). *Mi ampeadic* (mă împiedec). *Di tsel'a tse nu l'a voi ti-ampeadits* (de aceia pe care nu-i vreau, te împiedeci) 14/81. [Derivate: *ămpidieári* f., *ămpidieát, -ă* adj. = împiedecat]. — Din lat. *impēdico, -are* (arom. *ank'eadic*).

Âmpidicări f.
Âmpidicât, -ă, adj. } v. *ampeadic.*

Âmpirât m. Împărat. *La lə fitșoru și la dusi ăn triușa lu ămpirātu* (luă pe băiat și-l duse în curtea împăratului) 6/46. *Âmpirāti, să-u daș cutla să li numir 3/10.* *Âmpirātuli, du-u cutla 6/10.* [D e r i v a t e: **ămpirătitsă f.** = împărăteasă 1/78, 9/51; **ămpirătitșcă f.** = împărăteasă; **ămpirătītș m.** = împărătuș; **ămpirătītșăe m.** = împărătuș. Com. G. D.; **ămpirătșq'ă** = împărăție; **ămpirătēs, -easă adj.** = împărătesc; **ămpirătēăști adv.** = ca împărat, împărătește. *Treatsi ămpirătēăști* (o duce ca un împărat) 9]. — Din lat. *imperator.*

Âmpirătēășă	} v. <i>ămpirāt.</i>
Âmpirătēăști adv.	
Âmpirătēs, -easă adj.	
Âmpirătītș m.	
Âmpirătītșă f.	
Âmpirătītșcă f.	
Âmpirătītșăe m.	
Âmpirătșq'ă	
Âmpitumēs vb. IV v. <i>pitum.</i>	
Âmpl'ăm } vb. II v. <i>ămpl'u.</i>	
Âmpl'em }	

Âmplin, -ă adj. Plin. *Si feasi un munte ămplin cu șchiń 7/64.* — Din lat. *plenus, -a, -um,* (arom. *mplinũ*).

Âmplitēs vb. IV. Împletesc. *Tseastă mul'ari ămplitiăști.* [D e r i v a t e: **ămplitiri s. f., ămplitīt, -ă adj.** (dis+plite) C o m p u s: (cu pref.) **displitēs vb. IV** = despletesc, **displitīt, -ă adj.** = despletit; pli-

tēncă (bg. *pletenka*) f. = un fel de brodărie la ciorapi. Com. I. L.; **răzămplitēs** (ăz + ămplites) vb. IV = incolăcesc Com. P. M.]. — Din paleosl. *pletq.* (arom. *ămplitescu*).

Âmplitiri f.
Âmplitīt, -ă adj. } v. *ămplites.*

Âmpl'u vb. II Umplu: *Cadșona lə ună zaghiă di izmeani, li ămpl'ũ di pari 7/35.* *Al' ămpl'ară sămaru 10.* *Ăń daș să ămpl'um unec ăpu* (îmi dai să umplu puțin apă). *Tuăt compu si veă-ămpl'at di ăpu* (tot câmpul se umpluse cu apă) 16/73
 || Refl. A se împlini, a se sfârși. *Coța si-ămpl'q vacōtu, ăș vini tselă dedu.* [La ind. prez. și: *ămpl'ăm, ăș, -ă*; (Oșani) *ămpl'em, -eș, -ă*; (Lugunța) *ămpl'um, -iș, -ă*; (Țăr-nareca) *ămpl'u, -i, -ă, aor. umpl'ăi* cf. 14/66, 15/48, 15/65]. — Din lat *impleo, -ere,* (arom. *umplu*).

Âmpl'um vb. II v. ămpl'u.

Âmprăseăjēs vb. IV v. ăprăseăjes.

Âmprōstu vb. I v. ăprost.

Âmprustări f. v. ămprōstu.

Âmpuțșs vb. IV. v. ăpuțșs.

Âmpuvinăt, -ă adj. v. ămpu-vines.

Âmpuvinēs vb. IV. Vestejesc. *Tsi ts-ăi ligat ăpu Toșu... fatsă ămpuvinată... em ăprugălbinită ? (...față vestejită) 1/VI.* [D e r i v a t e: **ămpuviniri f.** = vestejire; **ămpuvinīt (ămpuvinăt), -ă adj.** vestejit].

Âmpuviniri f. } v. *ămpuvi-*
Âmpuvinīt, -ă adj. } nes.

Amú adv. v. *cmo*.

Amút m. Pieptar (la ham) ALR. 5511. Derivat din **am* (sl. ham).

Amvårtés vb. IV v. *amvårtés*.

An m. An. *Dupu tsi tricură un an di zoli* 11/2. *Mul'ts an sirbiș la mini* 15/2 cf. 4/65. [Derivat: *antsorts* = acum trei ani; *Antsorts si sfârșo cavgă* (acum trei ani se termină războiul) Com. I, L.]. — Din lat. *annus*, -um, (arom. *an*).

²An prep. v. *ăn*.

³An a. Han. *Iel dăro un an pân di lui cunac* (el făcu un han alături de conacul lui) 2/4 cf. 3/25. — Din tc. *han*, (arom. *hane*).

Anăerés vb. IV v. *acru*.

Anadól m. Anatolia, Asia Mica. *Ram an Anadol*. — Din tc. *Anadolu*.

Anadulija f. Anatolia.

Anaínti } adv. v. *nainti*.
Anăínti }

Anált, -ă adj. v. *nalt*.

Anasană! interj. Înjurătură împrumutată dela Turci. *Anasana, tsista si-ni la spargă lucru la mini și... bam!.. cu tufeacu*. 8/57 (Expresiunea completă) *Anasana sitim* (...mama ta). *A, anasana sitim, tsista fitșor să la mănâncă meș mal?* 4/23. — Din tc. *anna-sana*.

Anaúntru adv. Înăuntru cf. *năuntru*. *Pridisupra coajă, anauntru nez* (= nuca) *57. — Din lat. *in-ad-intro*, (arom. *nuntru*).

Ăneă adv. Încă. *Fitșoru lə ancă nou... ăscher și si dusi la cavgă* (băiatul luă încă nouă soldați și se

duse în războiu) 14/39 cf. 14/29. *Angă ună... nu-i șa* 20/29 cf. 22/29, 1/55, 8/60, 7/59. *Ancă cota* = cu atât mai mult, încă pe atât. *Tșitșăsa ancă cota si spăreă* 25/41, cf. 15/42. [Și: (Cupa) *ângă* adv., *ineă* adv. 33/65, *înga* adv. 8/29]. — Din lat. *unquam*, (arom. *nica*).

Ăncălăr adv. Călare, pe cal. *Vizuș un șom ancălar*. Com. I, L. *Poni ancălar mănâncă* 950. [Și: (mai rar) *călăr* adv.]. — Din lat. *caballarius*, -a, -um. (arom. *ancălar*).

Ăneălie vb. I Încălec. *Si ancălic pi cal* 39/65. *Ancălică stri cal* 35/65. *Ancălicș pri iăl* 8/74. *Lisitsa con ra ancălicată* 7/13. [Derivate: *ăncălicări* f., *ăncălicătură* f. = încălecare. C o m p u s e: (cu pref.): *zăneălie* (ză + *ancălic*) vb. I = încălec din nou. *Ștoi si la zăncălic*; *priseălie* (pres + *ancălic*) vb. I = sar peste, încălecând. *Priscălicș pristi un, priscălicș pristi lant* 7/77. (*Cal*) *priscălicat* adj. = este calul alb pe care încălecă mirele, după ce mai întâi un fărțat a sărit de trei ori deasupra calului și tot de atâtea ori a trecut dedesubtul lui]. — Din lat. *caballico*, -are, (arom. *ancălic*).

Ăncălicări f. } v. *ancălic*.
Ăncălicătură f. }

Ăncălts vb. I Încalț. *La-ncaltsă și la discaltsă*, se zice când cineva întrece pe altul în deșteptăciune sau șiretenie. Com. G. D. [Și:

nealts vb. I, Derivate: **ancăłtsămınt a.** = încăłțământ **ancăłtsári f.** = încăłțare; **ancăłtsát, -ă adj.** = încăłțat; **ancăłtsătúră f.** = încăłțare. **Compus:** (cu pref.) **discalts** (<lat. *discalcio, -are*) vb. I. = descalț]. — Din lat. *incalcio, -are*, (arom. *ancaltsu*).

Ancăłtsămınt a.
Ancăłtsári f.
Ancăłtsát, -ă adj.
Ancăłtsătúră f. } v. *ancalts*.

Ancăłzqs vb. IV, Încăłzesc, fac cald. *Feta la încăłzșesti apu la pul'* (fata încăłzește puilor apă) 13/11. *Pusi apu pri foc si încăłzșescă* 2/71.

[Derivate: **ancăłzămınt a.,** **ancăłzătúră f.** = încăłzire. Com. G. D. **Compus** (cu pref.) **zăncăłzqs** (ză + *ancăłzqs*) vb. IV = mă încăłzesc puțin. *S-mi zăncăłzqs* 6/33]. — Din lat. *incaldesco, -ire*, (arom. *ncăłdzăscu*).

Ancăłzămınt a.
Ancăłzătúră f.
Ancăłzqri f. } v. *ancăłzqs*.

Ăn prep. În. 1. Cu înțeles local. *Chinisi si ducă... ăn vrin cătun* 1/13. *Antro ăn gaură* 8/13. *Ăn iel' veă un ascher* (între ei era un soldat) 16/39. 2. Cu înțeles temporal. *Ăn jarnă* (iarna) 9/19. [Și: *an prep.*]. — Din lat. *in*, (arom. *n*).

Ăncănėseu vb. IV-a (aromânism în Țarnareca) Oftez. — Din lat. *in-canescio, -ire*.

Ăncăp vb. II. Încap. *Nu încăpi mult ăn tseastă buti.* — Din lat.

*capio, -*ere*, (arom. *ancapu*).

Ăncăre vb. Încarc, pun o sarcină. *Ăncărcără vitili și trasiră* (...încărcară vitele și plecară) 5/24. [Derivate: **ăncăreări f.** = încărcare; **ăncăreát, -ă adj.** = împovărat, însărcinat; *Mul'ari încărcată* (femeie însărcinată) 17/55; **ăncăreătoără f.** = vită de încărcat, de poară. Com. G. D.; **ăncăreătúră f.** = sarcină. Com. G. D. Și: *neare vb. I* 471]. — Din lat. [**in-*] *carrico, -are*, (arom. *ancarcu*).

Ăncăreát ă adj.
Ăncăreătoără f.
Ăncăreătúră f. } v. *ancarc*.

Ănehitės vb. IV. Împodobesc, cf. *chitcusesc*. Com. I. L. — Din bg. *kitja*.

Ănel'ág vb. I Încheg. *Ancă nu si ancł'ăg brondza* (încă nu se închegă brânza). [Și: *nel'eg vb. I* 18. Derivate: **ănel'ăgări f.,** **ănel'ăgát, -ă, adj.** = închegat; **ănel'ăgătúră f.** = închegătură]; — Din lat. **clago, -are* (arom. *ancl'eg*).

Ănel'id vb. III. Închid. *Cătsats-la s-la ancłidim* (prindeți-l, să-l închidem) 8/18. *Li ancł'is ıoılı* 9/3. *Dintru tsi să mi ancłidits* (de ce să mă închideți...) 17/18. *Dintru tsi mi ancł'iz* 25/18. *Tucu mi ancłideıu* 27/18. [Și: *el'id vb. III.* *Ăncl'isi poarta, nu-ň da pojni* (imi închise poarta...) 8/36]. — Din lat. [*in*] *cludo, -ere*, (arom. *ancl'id*).

Ănel'in vb. I (refl.). Mă închin *cön la vez dracu, tuntsea ti'ncl'in la*

dōmnu 217. — Din lat. [*in*]clīno, -are, (arom. *ancl'in*).

Ānel'inătšúń f. pl. Închinăciuni, salutări, complimente. *Āncl'inătšuv' aș di la tudžaru*. Com. I. G. — Din lat. *inclinatio*, -onem, (arom. *ancl'inăčuńi*).

Ānel'útš vb. I v. *cl'utš*.

ĀneQ adv. Încoace. *Lară drūmu un āncQ, lānt āncola* 4/18. [Și: *āneoă, neoă, eoă, āneoătsi* adv. *Di cola ncoă tricură bun*. 17/48]. — Din lat. *eccum hac*, (arom. *ancoă*).

Āneoă } adv. v. *āncQ*.

Āneoătsi }

Āneólo adv. v. *cola*.

Āneóptš vb. v. *coptše*.

ĀneQ conj. v. *coț*.

Ānerés vb. III 1°. Ridic, scol ceva. *Ncreaștits measa* = sculați masa (se zice după ce s'a terminat cu mâncarea) 440. 2°. (Despre soare) răsar, luminez, lucesc, cresc. *Tsela fișoru... ca soari āncrișteā* (creștea ca soarele) 23/43. *Soarincreaști* m. = răsărit de soare 728. *Soarincreaștiri* = faptul zilei. [Și: *nerés* vb. III. Derivate: *nereaștiri* f. = răsărit; *ncreaștiri-soarli* = răsărit]. — Din lat. *incresco*, -ere.

²**Ānerés** vb. IV Încălzesc. *Soarli ncreaști că pri Mai* (soarele încălzește ca în Mai) 728. *Āncreaști-ti uneac* (încălzește-te puțin) ib. — Din lat. *incalesco*, -ere.

Āneriļlāt, -ă adj. Cuminte, inteligent, înțelept. *Tsela mai micu frati... ra mai āncriļlāt* 2/55. *Fișoru*

criļlāt li-ānvitșQ toati (băiatul inteligent le învăță pe toate) 14/79. *Doimicu ra criļlāt* 9/57. [Și: *eriļlāt, -ă*]. — Derivat din *criel*.

Ānerivít, -ă adj. Pieziș. *Drumu aș āncrivít*. Se spune și *drumu ānviaști* ALR. 2477.

Āneuléts vb. I Incolțesc, cf. *culeati*. *ĀncultsQ* (încolți) ALR. 5133. *Īarba ānculitsQ* ib. 1212.

Āneuptšári f. v. *coptše*.

Āneurisnári f. *curișnitsă*.

Āneurún vb. I Cunun. *Īo si va āncurun* (eu să vă cunun...) *Si-u āncurunQm* 2/83. *Si āncurună cu ĩa* 23/64. [Și: *neurún* vb. I 23/51, 5/II. Derivate: *āncurunári* f. = cununie; *āncurunátie* a. = plata cuvenită preotului pentru cununie. *Āncurunaticu si plătești ili cu pari ili cu ghipt*]. — Din lat. *corōno*, -are, (arom. *āncurun*).

Āncurunári f. } v. *āncurun*.

Āncurunátie a. }

Āncuseréz vb. I v. *cuscru*.

Āndāpári f. v. *dap*.

Āndés vb. I Îndes, (fig.) îndop, mănânc mult. *CQț āndeas!* (cât mănâncă, îndoapă). 11. [Derivate: *āndisári* f. = îndopare, mănăcare. Și: *ndes* vb. I 472]. — Din lat. **inde[n]so-are*, (arom. *ndes*).

Āndét vb. I (refl.). Mă împrumut. [Derivat: *ānditári* f. = împrumut. Com. T. P.]. — Din lat. *in-debito*, -are.

Āndinzurári f. v. *dinzur*.

Āndireáziri f. v. *āndireg*.

Ândirég vb. III 1°. Conduc, însoțesc, îndreptez pe cineva s. ceva. *Au ândireasiră* (o conduseră) 2/58. *Du-ti... si-u ândirez* (să o conduci) 20/47. *Aș ândireasi vaca casă* 13/69. | 2°. Dreg, aranjez, pun în regulă, deretec. *Bun la 'ndireasi* (l-a aranjat bine) 407 cf. 473. Refl. Mă pregătesc. *Si ândireazi di ploaiă* (se pregătește de ploaie) B. 7. [Și: **ndirég** vb. III. **Derivat**: **ândireáziri** f.]. — Din lat. *dirigo*, *-ere*, (arom. *ndreg*).

Ândisári f. v. *ândes*.

Anditári f. v. *ândet*.

Ândóji pron. v. *doji*.

Ândreăuă f. Undrea cf. și *ilă cu ândreăua si cos sămarăli* (cu undreaua se cos sămărele). *Ândreăli puni* = nu face nimic. Com. G. D. (a om. *undreăuă*).

Ândrépt adv. De-a-dreptul. Com. T. P. — Din *drept*, (arom. *ndreptu*).

Ândrépt vb. I Îndreptez. Com. I. L. [Derivat: **ândriptári** f. = îndreptare]. — Din *drept* (arom. *ndreptu*).

Ândriptári f. v. *ândrept*.

Ânfăș vb. I. Înfaș. *Muma aș la anfașă fitșoru* (mama își înfașe copilul). [Derivate: **ânfășári** f., **ânfășát**, -ă adj. = înfașat; **ânfășătúră**. **Compus** (cu pref.) **disfăș** (<*disfascio*, *-are*) vb. I = desfăș]. — Din lat. *in-fascio*, *-are*, (arom. *anfaș*).

Ânfășári f.

Ânfășát, -ă adj. } v. *anfaș*.

Ânfășătúră f. }

Ânflăm vb. I. v. *anflu*.

Ânflămânzqs vb. IV. Înflămânzesc. *Să mâncom unec, că anflămunzoi* 20/6. *Tsel'a cmo ca anflămânzora* 8/52. *Pupadij ȳo anfluminzoi* cf. 20/6. [Și: **anflămunzqs**, **anfluminzqs** vb. IV]. — Derivat din *flămund*.

Ânflămunzqs vb. IV v. *anflămânzqs*.

Ânflári f. v. *anflu*.

Ânflu vb. I. Umflu. *L'-u anflă coaja* (i-a umflat pielea) 139. *La zăcătso di la cap s-la anflă* 15/43. [Ind. prez. *anflu*, *anfli* (anfli), *anflă*; alături (foarte des) *anflum*, *-iș*, *-ă* și *anflăm*, *-ăș*, *-ă*. Și: **ámflu** vb. I. **Derivat**: **anflári** f. = umflare. *Ca vini la anflarea* 15/43. **Compus** (cu pref.) **disámflu** vb. I (dis + amflu) = dezumflu. Com. G. D.]. — Din lat. *inflo*, *-are*, (arom. *umflu*).

Ânflum vb. I. v. *anflu*.

Ânfluminzqs vb. IV v. *anflămânzqs*.

Ânflurés vb. IV. Înfloresc, dau flori, îmbobocesc. *Și c'anfluri spinu, l'a zisi* 5/1. *Tșoni-mi până să-nflures* ib. [Și: **anflurés** vb. IV. **Derivate**: **anfluriri** f. **anflurít**, -ă adj. = înflorit]. — Din *in-floresco*, **ire*. (arom. *mflorescu*, rar).

Ânfluriri, f. }

Ânflurít, -ă adj. } v. *anflures*.

Ânfric vb. v. *frică*.

Ânfrigur vb. I }

Ânfrigurát, -ă adj. } v. *frig*.

Ånfrunzqri f. }
Ånfrunzqs vb. IV } v. *frunzã*.
Ånfrunzqt, -ã adj. }
Ånfurlés vb. IV v. *anfures*.
Ångã adv. v. *ancã*.
Ångãlbinés vb. IV } v. *galbin*.
Ångãlbin'ri f. }
Ångãn vb. I. (Despre animale).
 Chem, fac sã vinã în spre mine, mo-
 mesc *L'a anganq rãslanil'* (chemã pe
 lei) 18/90. *Ångan fitšoru* (înșel copi-
 lul, îl fac sã nu plângã). [Derivat:
ångãnãri f. = faptul de a momi,
 înșela, chema. Com. T. P.]. — Din
 lat. *in-ganno*, -are, (arom. *angan*).
Ångãnãri f. v. *angan*.
Ångãrdés vb. IV }
Ångãrdiri f. } v. *gard*.
Ångãrdit, -ã adj. }
Ångãrijiã f. v. *angãrqiã*.
Ångãrjqs vb. IV. Arunc cu
 pietre dupã cãini, ațãt, asmuțesc.
*Nu la'ngãrjã cqnilã, ca s-nu si nãstrã-
 șascã* 465. [Și: **ångãrãjqs** vb. IV].
Ångãrqiã f. Clacã, (adv.) de
 geaba. *Cqni angãrqiã scoati, di
 coadã tradzi*, se zice despre aceia
 care nu fac nimic, care stau de
 geaba. Com. T. P. [Și: **ångãrqiã** f.].
 — Din tc. *angãrija*, (arom. *angãrjã*).
Ånghjãl m. v. *anghil*.
Ånghijés vb. IV } v. *ghiu*.
Ånghiri f. }
Ånghil m. Înger. *Trimes-au
 domnu anghjãlu ca sã-l' la lea
 sũflitu* (trimese Dumnezeu înger-
 ul...) 1/62. *Fu lat di anghil' la
 dõmnu* (a fost luat de îngeri...) 2/22

cf. 10/6, 14. [Și: **ãnghjãl** m. Deri-
 vate: **ãnghilusés** vb. IV = speriu
 pe cineva pe neașteptate, prin sur-
 prindere. *Tșuma s-la dunã,.. lan-
 nghilusã fitšoru* (mãnca-l-ar ciuma,
 mi-a speriat copilul) 479; **ãng-
 hilusiri** f. = sperieturã; **ãnghilusit**, -ã
 adj. = speriat]. — Din gr. *ἀγγελος*
 (sau bg. *angel*), arom. *ang'el*.

Ånghilusés vb. IV } v. *anghi-*
Ånghilusiri } *luses*.
Ånghilusit -ã adj. }
Ånghijós adv. v. *dijos*.
Ånghirminișqs vb. IV } v. *ghj-*
Ånghirminișqt, -ã adj. } *armi*.
Ånglãvés vb. IV v. *glãves*.
Ånglit vb. I. Înghit. *Caru cu
 spin s-la-ngl'itam, nu-ñ cãdea cqta
 greatsã* (caru cu spini sã-l fi în-
 ghițit...) 496. *Cqti no-am anglitat*
 12. *Îelã di anglitã trej picãtur...*
anglito șasi glãtchi 15/94. [Și:
ånglit vb. Derivate: **ånglitãri**
 f., **ånglitãt**, -ã adj. = înghițit;
ånglitãtãrã f. = înghițiturã]. — Din
 lat. **in-gluttio*, -ire, (arom. *anglit*).

Ånglitãri f. }
Ånglitãt, -ã adj. } v. *anglit*.
Ånglitãtãrã }
Ångl'ets vb. I }
Ånglitsãri f. } v. *gl'ets*.
Ånglitsãt, -ã adj. }
Ånglitsãtãrã }
Ångãrjqs vb. IV, v. *angãrjqs*.
Ångãrș vb. I }
Ångãrșãri f. } v. *gras*.
Ångãrșãt, -ã adj. }
Ångãrșãtãrã f. }

Ångrée vb. I. Îngrec. *Ropa'n loc aŋgreacă* (piatra pe loc e grea) 636. || Apăs. *La cucuñă l'-aŋgreacă ardžu* 17. [C o m p u s (cu pref.) *pruångrée* (pru + aŋgrec) vb. I = îngrec. mai mult]. — Din lat. **ingrēvico*, -are, (arom. *aŋgrec*).

Ångróp vb. I v. *groapă*.

Ångrós, -ă adj. Gros, cf. g r o s. *Ångroasă carni* = pulpă ALR. 2251.

Ångrós vb. I. *gros*.

Ångrupári f. } *groapă*

Ångrupát, -ă

Ångruşát, -ă adj. *gros*.

Ångunisés vb. IV (refl.). Mă grăbesc. *Cari si aŋguniseaşti, curuñ si umărăşti* (cine se grăbeşte, repede oboseşte). [D e r i v a t e: aŋgunisiri f. = grabă; aŋgunisít, -ă adj. = grăbit. C o m p u s (cu pref.) zã-*aŋgunisés* (zã + aŋgunises) vb. IV = mă grăbesc, mă pripesc. *Iel zãŋgunisit lo măcsomu*] 11/41. — Din gr. *ἀγωνίζομαι*, (arom. *ayunisescu*).

Ångunistri f. } v. *aŋgunisés*.

Ångunisít, -ă adj. }

Ånjerbuşqs vb. IV v. *iarbă*.

Ånjós adv. v. *jos*.

Ånjúg vb. I. Înjug. *L'-aŋjugo boil'* (înjugă boii) Com. G. D. D e r i v a t e: aŋjugári f. = înjugare; aŋjugát, -ă adj. = înjugat. id. C o m p u s (cu pref.) *dijug* (<lat. di(s)-jugo, -are) = scot din jug, dejug. *Dijugă-l'a boişi şi paşti-l'a până starđ* (dejugă-i boii şi paşte-i). *Dijugo*

un bou 5/45; *dijugătoári* f. = dejugătoare. Com. G. D. — Din lat. *in-jūgo*, -are, (arom. *nşug*).

Ånjugári f. } v. *aŋjug*.

Ånjugát, -ă adj. }

Ånjúr vb. I Înjur. *Nu l-aŋjură tsista uom, nu-i cabatlişă* (nu-l înjura pe omul acesta). [D e r i v a t e: aŋjurári f., aŋjurát, -ă = înjurat; aŋjurátură f. = înjurătură]. — Din lat. **in-jūrio*, -are, (arom. *aŋşur*).

Ånjurári f. } v. *aŋjur*.

Ånjurát, -ă adj. }

Ånjurátură f. }

Ånlíz adv. v. *alíz*.

Ånlqs vb. IV v. *loş*.

Ånluzqs vb. IV v. *lud*.

Ånmár vb. I } v. *mar*.

²**Ånmár** adj. }

Ånmól' vb. I v. *moali*.

Ånmúgur vb. Imbobocesc, dau în muguri. *Ca işoră nafară, con si pucătară la vitsă, şa-şu aŋmugurotă* (când ieşiră afară şi se uitară la viţă, o văzură cu muguri) 9/31. [D e r i v a t: aŋmugurori f. = îmbobocire; aŋmugurot, -ă adj. = îmbobocit, cu muguri].—Derivat din *mugur*.

Ånmugurori f. } v. *aŋmugur*.

Ånmugurot, -ă adj. }

Ånmul'ári f. } v. *moali*.

Ånmul'at, -ă adj. }

Ånmultqs vb. IV v. *mult*.

Ånmurtsqs vb. IV. Amorţesc. Com. T. P. [D e r i v a t: murtsqñă f. = gură-cască 455. C o m-

p u s (cu pref.) **dizmurtsqs** (dis + murtsqs) vb. IV = desmorteşc]. — Din lat. **am-mortuo, -ire*, (arom. *amur sîscu*).

Ånmurtsqs vb. IV v. *mut*.

Ånqd vb. I v. *nod*.

Ånplée vb. I v. *plec*.

Ånråjés vb. v. *²roşu*.

Ånrusqn vb. I v. *ruşoni*.

Ånrusqs vb. IV v. *roş*.

Ånsånåtuşqz vb. v. *sånåtati*.

Ånsår vb. I v *sari*.

Ånşåråri f.

Ånşåråt, -å adj. } v. *ånşor*.

Ånşåråtúrå f. }

Ånsiptåvés vb. IV. Råguşesc.

Com. G. D. — Din bg. *sipka* « heiser ».

Ånslåbnés vb. IV v. *slab*.

Ånsór vb. I 1º. (Despre bãieţi).

Însor. *Tsista fitşor ån trei zoli s-la'nsor dupu noastrå feţå* (båiatul acesta, dupå trei zile o så-l însor cu fata noastrå). *Si ånsuro 2/11. Si ånsurarå 1/14.* | 2º. (Despre fete). **Mårit.** *Åmpiråtu ånsuro marea featå şi... ql' zisi la mai mica: « tu nu ver si ti'nsor? »* (împåratul måritå pe fata mai mare şi zise la cea mai micå: « tu nu vrei så te måriti? ») 12/39. [Şi: **nsor** vb. I. D e r i v a t e: **ånşuråri** f. = însuråtoare, måritiş, însurat, måritat. *Si vind la ånsurarea* (så ajungå la însurat) 22/94; **ånşuråt, -å** adj. = însurat, måritat. *Io di con sam ånsuratå* (de când sunt måritatå) 12/39; **ånşuråttúrå** f. = însurare. C o m p u s

(cu pref.) **prinsor** (pri + ånsor) = mã însor, mã mårit din nou. Com. I. L.] — Din lat. **in- uxoro, -are*, (arom. *ansor*).

Ånşqr vb. I. **Înşir.** *Ş-u ånşårø casa cu [peşt]* (şi însirå casa cu peşti) | Brodez, chendisesc, scriu. *Ånvişåtura nu si'nşarå cu bodu* (învåţåtura nu se scrie cu ţepuşul pe cap) 499. [Şi: **nşqr** vb. I. D e r i v a t e: **ånşåråri** f. = însirare, **ånşåråt, -å** adj. = însirat, ornat. *Cåtsuua lu fitşoru mic ånşaratå cu furliñ* (cåciula pruncului ornatå cu monede de aur) 3/35; **ånşåråttúrå** f. = colan. *Ånşåråtura åu dutsi rå-masnicu la featå åntru nuntå* (colanul il duce logodnicul la fatå, înainte de nuntå). Com. I. L.].

— Derivat din *şor « şir ».

Ånspicåt, -å adj. v. *spic*.

Ånspúm vb. I v. *spumå*.

Ånstréel'u vb. I v. *streacl'å*.

Ånsúd vb. I

Ånsudåri f. } v. *sud*.

Ånsudåt, -å adj. }

Ånsuråri f. }

Ånsuråt, -å adj. } v. *ånşor*.

Ånsuråttúrå f. }

Ånsurdzqs vb. v. *surd, -å*.

Ånsus adv. v. *sus*.

Åntala-påntala. Când mai bine când mai rău. Com. T. P.

Åntåmqñ vb. I v. *tåmqñå*.

Åntårés vb. v. *tari*.

Åntårt m. (Grecism) Comitagi. Com. G. D. — din gr. *åvtaqrñs*, (arom. *antartu*).

Ăntăvălés vb. IV v. *tăvăles*.

Ănterie f. v. *ăntiriă*.

Ăntieă (pl. *-ur*) f. Lucru vechiu
Ca vrină antică, -i Com. G. D.
[D e r i v a t: *ăntieadziă* f. = vânzător de lucruri vechi]. (arom. *antică*).

Ăntimăăări f.

Ăntimăăát, -ă adj. } v. *tămăăă*.

Ăntimăă vb. I }

Ăntimnicăt v. *mănicat*.

Ăntind vb. III v. *tind*.

Ăntiriă (pl. *-ur*) f. 1°. Haină femeiască în forma anterului. *Ăntiriă poartă mul' erli cari trec di trejzots di aă* (anteriu poartă femeile care trec peste 30 de ani). | 2°. P. e x t. Materie stofă s. postav. *Brivinecu si dară ili di șaits, ili di ăntiriă*. Com. I. L. *Un cămilar cu trei cămili discărcq turluț-turluț di ăntiriur* (...descărcă fel de fel de stofe sau mărfuri țesute) id. [Și: *anterie* f.]. — Din tc. *antery*, (arom. *ăntiriă*).

Ăntörn vb. I v. *torn*.

Ăntărri f. v. *antru*.

Ăntreb vb. I. Întreb. *Bătură pri un coșni și la ăntribară*, (dădură de un câine și-l întrebară) 6/12. *Aș si ăntribom* 7/12. *Au lo tru ună uđaje șu aș ăntribă* 42/65. *Mi ăntreghi tu mini tse căbati aă ari dărată*, (mă întrebi tu pe mine...) 25/68. | R e f l. *mi ăntreb* = întreb pe unul pe altul, mă întreb pe la lume. *Na vem ăntribat* 15/15. *Si mi ăntreb*. [La Țărnareca pers. 2 dela ind. pres. *ăntrechî*. D e r i v a t e: *ăntribări* f. = întrebare,

ăntribăt, niantribăt, -ă adj. = întrebat, neîntrebat; = *ăntribătură* f. = întrebare]. — Din lat. *interrogo, -are*, (arom. *ăntreb*).

Ăntri prep. Între. *Un birbeatsi antru doș muntsă* (un berbec în tre doi munți (= piduc' u) *61. [Și: (întrebuințat mult mai des) *ăntru* (după câte am aflat, nu însemnează « în », spre a-l identifica cu d.-rom. « întru » (<intro), ci numai « între »). *Voș așu di ăndi si ănc' id doș munts, că, ca si ăntără antru munts, si ăiară* (...căci, dacă va intra între munți, va pieri) 13/40. — Din lat. *inter* și *intro*.

Ăntribări f.

Ăntribăt, -ă adj. } v. *ăntreb*.

Ăntribătură f. }

Ăntru prep. v. *antri*.

²**Ăntru** adv. Înainte (cu înțeles local ca *ăntru* din limba rom. veche) *Blugsluvită să ieș di doșnu și antru tini și dupu tini* (blagoslovită să fii de Domnul și înaintea ta și după tine) 6/11. *Tșe fětă al' ișo ăntru iel și al' zisi* (...ieși înaintea lui...) 20/9. *Si vătănaș șu ăntru tsarlu* (se omorau și înaintea țarului) 14/65. *Ăntru iel* 18/56. *Fitșorli' sa ca rașa ăntru soari* 630 | (cu înțeles temporal). *Ăntru ca să-l' iasă ...sufliu, zălumuti* (înainte de a-i ieși sufletul, bolborosi) 350. *Ăntru pirit* (înainte de a se face zi). [Și: *ăntru* adv. C o m p u s: (cu pref.) *prăntru* (pri + *ăntru*) adv. = înainte. *Si ti lea tini pri dupu*

tsină, Ili printru tsină? (să te ia pe tine după cină, ori înainte de cină?) 6/XI]. — Din lat. *ante* (+ *antri*).

³*Āntru* vb. I. Intru. *No-am uzot lup ăn sac si antră* (n'am auzit să intre lup în sac) 9/36. *Antraï, zisi lupu* ib. *Si antrum ıo, că tu nu pots* (să intru eu...) 15/40 cf. 3/36, 3/11. *Si antrăm ıo. Antrö ăn casă să-l' dară cavē. Antrats ăn pleamnitsă, ăn pal'ă. Antră mo tu* (intră acuma tu) 5/13. | *Ń- antră ăn lucru* = îmi pasă, mă privește. *Tsi-n-antră ăn lucru* 6/76. | *Al' antrö* (cu lostu) = începu să-l bată, să-i dea peste el 6/13. [Și: (Huma) *intru* vb. I. *Derivat antrări* f. = intrare | *Compușe*; (cu pref.): *zāntru* (ză + antru) vb. I = încep să intru, încep. *Că-l' zantrö, ancă doï boï si veă, l'i mănca* (când începu [să mănânce], de ar fi fost încă doi boi [tot] i-ar fi mâncat); *duāntru* (du + antru) vb. I = intru peste tot. *Nitsi nu duāntrö* (nici n'a intrat)]. — Din lat. *intro*, *-are*, (arom. *intru*).

Āntru adv. v. *antru*.

Āntsälég vb. III v. *antsileg*.

Āntsáp vb. I înțap. *Āntsăpö coadili ăn mutșară* (vără cozile în mocirlă 17/8. (Refl.) mă fixeș, mă așez, mă pun. *Cön să-n-mi antsap ăn frunti la lu ampirātu il'ă* = când m'oi așeza pe fruntea fiicei împăratului) 24/4 cf. 25/4, III, 252. [*Derivate*: *antsăpări* f. = înțepare, vărare; *antsăpăt*, -ă adj. =

înțepat, vărît. *Scoati-u tsea răpa antsăpată 'n pimint*. Com. I. L.; *antsăpătüră* f. = înțepătură]. — *Derivat din tseapă*, (arom. *antsap*).

Āntsăpări f.

Āntsăpăt, -ă adj. } v. *antsap*.

Āntsăpătüră f. }

Āntsért vb. I v. *tsert*.

Āntsilég vb. III. Înțeleg, pricep. *Nu pot să antsileg din spus, că sam groasă ăn cap* (nu pot să înțeleg...) 3/21. *Āntsiliseș?* 11/79. *Fitșorlu cându antsileaptsi că nu-i bun lucru* 5/64. *Cându antsileaptsiră* 6/64. *Tuntsea 'ntsileasiră*. [Și: *antsälég*, *antsiljäg* vb. III cf. 5/73 *Derivat*: *antsil'és* (cu negativul: *nintsilés*), -easă = priceput. *Āntsiles yom* (om priceput)]. — Din lat. *intelligo*, -ere, (arom. *ntsäleg*, rar).

Āntsiljäg vb. III v. *antsileg*.

Āntsing vb. Încing. *Ună sută di frats ăn un brön antsins* (o sută de frați încinși cu un brâu = gardul) [Și: *ntsing* vb. III. *Derivat*: *antsíns*, -ă adj. = încins]. — Din lat. [*in*] *cingo*, -ere (arom. *tsingu*).

²*Āntsing* vb. Încind, aprind.

Focu antsinsi ună casă ALR. 3885.

— Din lat. *incendo*, -ere.

Āntsíns, -ă adj. v. *antsing*.

Āntsínuș vb. I v. *tșinușă*.

Āntsqrts adv. v. *an*.

Āntuärn vb. I v. *torn*.

Āntuneric m. Întunerec. *Aï să-u prindim lamba că-ı antuneric* (hai să aprindem lampa că-i întunerec) 2/7. *Amno, amno și bătù pri*

antuneric (umblă, umblă și dădu de întunerec). — Din lat. *tenebricus*, -a, -um, (arom. *antunearic*).

Antunie vb. I. Fac întunerec, întunec cf. *stimnes*. *Cari antunică, aș viniră casă si tsină* (dacă întunecă, veniră acasă să cineze) 5/68. *Ca si'ntunico* 20/93. [Și:

ntunie vb. I. **Derivate:** **antunieări** (ntunicari) f. = întunecat. *Pri la ntunicarea s-na flom la ducheau* (pe la întunecat să ne găsim la prăvălie). Com. I. L. **antunieaț** (ntunieaț) -ă adj. = întunecat, întunerec. *Cum ra proapi antunicat, chinisi si fugă* (cum era aproape întunecat). 21/41; **antunieós**, -ă adj. = întunecos], arom. *ntunicaț*.

Antunieări f.

Antunieát -ă adj. } v. *antunic*.

Antunieós, -ă adj. }

Antúrb vb. I. Întărat. Com. G. D. — Din lat. *turbo*, -are, (arom. *turbu*).

Anturtšqs vb. }

Anturtšqt, -ă adj. } v. *turc*.

Antúmir vb. I v. *numir*.

Antúntru adv. v. *nuntru*.

Antúrm vb. I v. *urmă*.

Anvălés vb. IV. Înevesc, acopăr. [Derivate: **anvăliri** f. = învelire; **anvălít**; -ă adj. = învelit, acoperit, fig. prefăcut. *Cărbuni anvălít* 110. Și: **nvălés** vb. IV. **C o m p u s** (cu pref.) **dizvălés** (dis + vales) vb. IV = desvelesc, descoper. *Calu zărămă cu tšitšorlu Ńu aș dizvălí* (calul... îl dezveli); **dizvălít**, -ă adj.

= dezvelit; **zăvălés** vb. IV (mbg. *zavalam*) = acoper cu ceva (cenușe, gunoi) pe deasupra. *Ca rudí un măcsom Ńi sinfădă-sa al' la lo Ńi al' la zăvălí an' gnoi* 2/29]. — Din paleosl. *valiti*, (arom. *anvălescu*).

2Anvălés (șaic) vb. IV. Bat la puiă (șaiac). Com. V. J. — Din bg. *valjam*, (arom. *nvălescu*).

Anvăliri f.

Anvălít, -ă adj. } v. *anvăles*.

Anvărtés vb. IV. Învărtesc, (refl.) mă învărtesc, mă încolăcesc, dau târcoale. *Șărpilí ișo din juás Ńi-l' si anvărti di gușă* (șarpele ieși de subt piatră și i se încolăci de gât) 1/76. *Fitšoru si anvărtéa e zușă pri lăngă stăpomu-su* 6/46. *Bărbātu u anvărtéaști casa* = bărbatul conduce casa 13. [Și: **anvărtés** vb. IV. **Derivate:** **anvărtiri** f., **anvărtít**, -ă, adj. **C o m p u s** (cu pref.): **dizvărtés** vb. IV (dis + vartes) = desvărtesc; **zănvărtés** vb. IV (ză + anvartes) = încep să (mă) învărtesc (după bg. *zavartam*) 30/2. **Derivate:** **zănvărtiri** f. = învărtitură, lovitură... *Un tábur ascher tál' o la ună zănvărtiri* 24/2. **S i m p l u:** (bulgărisim) **vărtés** vb. IV = învărtesc. *Çon si va culcats, si-l' zits: «vărți-la cupanca»* 12/50]. — Din paleosl. *vrüteti*, (arom. *anvărtescu*).

Anvărțușédz vb. I (aromânism în Huma). Întăresc. Com. T. P.

Anvés vb. III Îmbrac. *Mic sam, mari sam, toată lumea u anves*

(= acu) *I. *Grøn anviscut* = grâul din spic. [Și: nves vb. III. D e r i v a t e: *anvescămint, anviștămint, anveșmînt, anveștimînt* a. = îmbrăcăminte. Com. G. D. C o m p u s: *dizvés* (dis + ves) vb. IV = dezbrac]. — Din lat. [*in*]vestio, *-*ere*, (arom. *anvescu*).

Anvescămint }
Anveșmînt } a. v. *anves*.
Anveștimînt }

Anvét's vb. I. Învăț, (refl.) mă obicinuesc. *Nu mi anvețsă, că ȝo știu di con ram tiniră* (nu mă învăța, căci eu știu de când eram tânără) 5/14. *Tsista an tot anvitsaj* 6/21. || Înteleg. *Tse si anvets ca mi jungl'iș mo noaptea* (ce-o să înțelegi că mă junghi acum noaptea) 15/55. [D e r i v a t e: *anvét's* (nvét's) a. = învățatură 504; *anvitsăt*, -ă adj. = obicinuit. *Bun im ȝa pri gnoș, noș im anvitsats*) 18/29; *anvitsătór* m. = învățător; *anvitsătúrá* f. = învățatură; *anvitsămînt* a. = învățatură, învățămînt. Com. G. D. C o m p u s (cu pref.) *zănvét's* (ză + *anvets*) vb. I (refl.) = mă obicinuesc, mă deprind. *Că-s-si zănvițșo, mamu, e zuuă aș vineà* (după ce se obicinui, mamă) 3/III. *dizvét's* (dis + *vets*) vb. I = dezvăț]. — Din lat. * [*in*] vitio, -are, (arom. *anvets*).

Anvișés vb. IV. 1°. Înfășur, încolăcesc. *Aȝ anvii [rapca]ăn ună ruguzină și al' dēdi foc* (o înfășură a răpoaică într'o rogojină...) 27/85.

| 2°. Castrez, scopesc (despre armăsari) ALR. 5681. [C o m p u s (cu pref.) *zănvișés* (ză + *anvișes*) vb. IV înfășur, (refl.) mă înfășur (de pe mbg. *zavijam*); *dizvișés* (dis + *vișes*) = mă desfac, mă descolăcesc. *Dizvișă-ti di pri cārliĝ* (descolăcește-te de pe cārliĝ) 4/76; *anviit*, -ă = înfășurat, încolăcit]. — Din bg. *vija* (cu pref. *an-*).

Anviit, -ă adj. v. *anvișes*.

Anvinătsqs vb. IV v. *vinăt*.

Anving vb. III. Îving, întrec. *Bārbatu cu caru si ducă, mul'area cu džepu si scoată, nu l-anvindzi* 115 cf. 14/39. [Și: *nving, ving* vb. III. Com. T. P. D e r i v a t: *nvins*, -ă = învins, întrecut]. — Din lat. *vinco*, -*ere*, (arom. *azvingu*).

Anvins, -ă adj. v. *anving*.

Anvirin vb. I

Anvirinări f. } v. *virin*.

Anvirinós, -oasă adj. }

Anvirzqs vb. IV v. *veardi*.

Anviscút, -ă adj. v. *anves*.

Anvisizéz vb. I v. *vis*.

Anviștămînt a. v. *anves*.

Anvitsămînt a. }

Anvitsăt, -ă } v. *anvets*.

Anvitsătór m. }

Anvitsătúrá f. }

Anzănuel'ári f. }

Anzănúel'u vb. I } v. *zinucl'u*.

Anzinuel'ári f. }

Anzinúel'u vb. I }

An-zúr prep. v. *zur*.

Ăpă f. v. *apu*.

Apansoz adv. Fără veste, pe neașteptate. *Tsista ticsirat vini apansoz* (această nenorocire veni pe neașteptate). Com. I. L. — Din tc. *apansyz*, (arom. *apansize*).

Apătós, -ă f. v. *apu*.

Ăpir vb. IV (rar). Se face ziuă. *Fuzi, ună tsi apiri* (plecă, cum se făcu ziuă). Mai des se obicinuește: *Dă zorili* (dau zorile). [Derivate: (Țărnareca): **piriri** f., **pirit** a. = revărsatul zorilor...) 8/68]. — Din lat. *apĕrio, -ire*, (arom. *apir*).

Apitșcă f. v. *apu*.

Após, -ă adj. v. *apu*.

Aprăsnés vb. v. *prăscăjes*.

Apts adv. (Numai cu înțelesul de) închis în închisoare, în pușcărie. *Di trei añ di c'ăi apts* (de trei ani de când este închis în închisoare). Com. I. L. [Derivat: **aptsană** f. = închisoare, pușcărie. *Ca ișo tsela din aptsană* (ieșind acela din pușcărie) 25/18]. — Din tc. *habs* și *habsana* (din *habs-hane*), (arom. *hăbsănă*).

Aptsană f. v. *apts*.

Ăpu f. Apă. *Si fătš azor ună căldari di ăpu* (să faci gata o căldare cu apă) 5/55. *Çon dorm și apili* (în miezul nopții) 22. *Apu pupurită* = apă fierbinte 7/16 cf. 5/13, 28/65. **Apă-albă** n. de loc lângă Nânta. Com. G. D. **Apă licuvită** f. n. de izvor cu apă ce lecuiește, de unde și numele. La Per. Papahagi (*Meglano-Românii* I, 37) se dă greșit *Apă-li-Cuvită*, ca și cum cuvită ar

fi un n. propriu. *Apă-ratsi* = n. de fântână la Oșani. *Apă-l-Teana* id. lângă Cupa. [Și: (rar) **ăpă** f. Derivate: **após, -ă, apătós, -ă** adj.; **apitșcă** f. (dim). — Din lat. *aqua, -am*, (arom. *apă*).

Ar vb. I Ar. *Aram un agru* 21/6. *Dracu ni ară ni sapă*. 215. *Tsela uratș aș ra ăn agru* 1/36. [Derivate: **arări** f. = arat. *Sfârșo di ararea* 5/36; **arătór** m. = arător; **arătúră** f. = arătură. Com. G. D.]. — Din lat. *aro, -are*, (arom. *ar*).

²Ar conj. v. *ară*.

Ără 1°. (Neaccentuat) conj. Iar. cf. *a ma, tucu*. *Ără tsela deđu aș zisi* 13/2. | 2°. (Accentuat) adv. Iarăși, din nou. *Din timp ăn tsista vacot ăo ară să vin* (= la anul pe vremea asta eu iarăși o să vin). *Ără tșe aș zisi ară* (iar aceea îi zise iarăși) 29/2. [Și: **ar** conj. *Pul'u tse-ș pul' și Domnu-l' da, ar lă uom; ără* conj. cf. 10/66 (arom. *iar*)].

Arabă f. (pl. *-bqi*) Araba. Com. G. D. — Din tc. *araba*, (arom. *arăbae*).

Arălqe a. Crăpătură mai mare, deschizătură. Com. T. P. | Timp disponibil. — Din tc. *aralyk* (arom. *aralík'e*).

Ăramdžiia adj. Haramgiu, care mănâncă banii altuia de geaba. — Din (tc. *haramđi*, (arom. *hărămđiü*).

Arări f. v. *ar*.

Arát a. Plug. *Nu vex fișoru pri mănua di arat?* (nu vezi băiatul

la coada plugului?) Com. T. P.
— Din lat. *aratrum*, (arom. *araty*).

Arătór m. }
Arătúrá f. } v. *ar*.

Aravanlija adj. (Despre cal)
care merge în galop ALR. 5497.
— Din tc. *aravanly*.

Árb (pl. *-ur*) a. Hârb. Com. I. L.
[Și *râb*, Com. I. G., *rqb* a.].
— Din bg. *hârb*.

Árbét(i) a. v. *râbet*.

Árbur m. Arbore, în spec. copac,
stejar, cf. ș u m ă, z l ă m b i t s ă.
*Cqn trăgni călotșcă prin ună mil'ă
di arbur tritșe* (când trăgea paloșul,
trecea prin o mie de arbori) 12/24.
Ān-arbur n. loc. (Lugunța). Com.
S. H. [C o l e c t i v: *arburími*
f. = mai mulți arbori, copaci].
— Din lat. *arbor*, *-em*, (arom.
arbure, la Fărșeroți *oarbăr*).

Arburími f. v. *arbur*.

Are a. Lemnul dela instrumentul
cu care se lucrează bumbacul. *Di
dõuli ports lu arcu ăi ligatã tetiva*
(de ambele extremități ale arcului
este legat mașul s. sfoara). Com. I.
L.—Din lat. *arcus*, *-um*, (ar m. *arcu*).

Areătés vb. IV Horcăiu (în
sogn), cf. g ă r g ă r e s. *Tsela
arcâteaști* (acela horcăie). ALR.
2097. [D e r i v a t: *areătínă* f. =
flegmă, scuipat, ib. 2098. — Din
bg. *hârkam*.

Areătínă f. v. *arcătes*.

Ard. vb. Ard. *Scondurili li arsiră,
saldı dõy scõdurı nu ardeş 12/29.
Tõti scõdurili li arsites 22/29. Nitsi*

veacl'ă ruguzină nu-l' ardi (nu-i
pasă de nimic) 829. || Aprind, pun
foc spre a arde. *Mojnista dimineatsă
si sculară, aş arsiră* [în text s'a
cules greșit: « arniră »] *furna* (...se
sculară și aprinseră cuptorul) 17/56
[Și: *ârzu* vb. III. *S-la arzu ăn
furnă* (o să-l ard în cuptor) 16/56.
D e r i v a t e: *árdiri* f. = ardere;
ardós, *-oasă* adj. = (despre ardeiu)
iute. *Pipercă ardoasă* (ardeiu iute)
562; *ars*, *-ă* adj. = ars; *arzătúrá*
f. = arsură; *arzătór* m. = arzător.
Com. G. D. C o m p u s (cu
pref.): *duard* (du + ard) vb.
III = ard peste tot, ard până la
capăt, sfârșesc de ars. *Până nu
duardı luminarea* (până când nu
arde de tot lumânarea). — Din lat.
ardeo, *-*ere*, (arom. *ardu*).

Ardie vb. I Rădic, (refl.) mă
înalt. *Vizû... ună mari plyatșă...
și-ş ardicó cu mona 4/77. Ardicõm*
B. 5. *Ardicõ sinişã pupãdişã* (ridică
masa preoteasa) 18/6. *Ca si ar-
dicat-aş nãltu până 'n tser* (înăl-
țându-se sus până în cer) 14/61.
F i g. *L-ardicõ lă cunac* s. *l-ardic
pri nalta*) 290 = îl dau pe mâna
judecății, intentez proces în contra
lui 23. [Și: *ridie* vb. I cf. 9/77.
D e r i v a t e: *ardieári* f. = rădicare,
înălțare; *ardieát*, *-ă* adj. = ridicat,
înălțat. *Aş vrină coastă árdicatã* =
te mănâncă pielea? 141. C o m p u s
(cu pref.) *pudardıe* (pud +
ardic) refl. (de pe bg. *podkren-
uvam*) vb. I = mă ridic, mă înalt

puțin. *Si-y turim meara și s-na pudardicom ca după meară* (să aruncăm mărul și noi să ne sculam...); niardicăt, -ă adj. = neridicat.

Ardicări f. }
Ardicăt, -ă } v. *ardic*.

Ârdiri f. }
Ardós, -oasă, adj. } v. *ard*.

Ardúl'a Nume de localitate în Lugunța. Com. T. P., cf. bg. *ardác*, iden ic cu smreka.

Ardž a. Cheltuială. *La cuconă l'-angreacă ardžu* (cucoanele au cheltueli) 17. *Cătunesc ardž* (cheltueli comunale) 957. [Derivat: *ardžescu* vb. IV = cheltuesc. *Voį si ardžescu multi pari* (vreau să cheltuesc multe parale) 26/65]. — Din tc. *harğ*, (arom. *harğe*).

Ardžés vb. IV }
Ardžescu vb. IV } v. *ardž*.

Areáti m. Arete, berbece jugănit. Com. G. D. — Din lat. *aries*, -*etem*, (arom. *areate*).

Argăsés vb. IV-a Tăbăcesc. *Coajă argăsită* (piele tăbăcită) ALR. 6536. [Derivat: *argăsit*, -ă adj.]. — Din gr. ἀργάσω (arom. *argăsescu*).

Argát m. Argat, (cu înțeles de lucrător. *Tsel'alants argats veay lăsată lucru*. [Și: *ragát* m. *Si jungl'i un coįni di si trimets la ragats* 5/55. Derivat: *argatlıce* a. = argatlic, lucrul, munca unui argat. *Din argatlıc ghuįști* 25]. — Din gr. ἀργάτης (sau bg. *argat*), arom. *argat*.

Argatlıce a. v. *argat*.

Argáván m. v. *ragavan*.

Argheł'è f. Herghelie. *Argheł'è di cal'* ALR. 5599. — Din tc. *hergele*.

Ări f. }
Arie m. } v. *ariă*.

Ăriiă f. (pl. *orur*) Arie. *Din orur al' ded vearga* (din arii îi dădui varga) adică l-am gonit. Com. G. D. *Ariiă Domnului* n. loc. (Lugunța). *Ariiă-l-Dava* n. loc (Cupa). [Și: *ári* f. Derivat: *arie* m. = curte]. — Din lat. *area*, -*am*, (a om. *arye*).

Ăripă f. (pl. *ierip*, *ierp*). Aripă. [Și: *iaripă*, *reápă* f. Com. G. D. [Derivate: *aripătă*, *iripătă* f. = oaie care nu umblă cu celelalte oi laolaltă id.], (arom. *areapită*).

Ăripătă f. v. *aripă*.

Arisés vb. IV. Îmi place ceva. *Birbêru aų vizù feata și aų arisi* (bărbierul o văzu pe fată și-i plăcu) 3/38. [Derivate: *arisiri* f., *arisit*, -ă adj. = plăcut]. — Din gr. ἀρίσω, (arom. *arisescu*).

Arisiri f. }
Arisit, -ă adj. } v. *arises*.

Aritš m. (numai în Huma, la ceilalți *ej*). Arici. Com. T. P. — Din lat. *ericus*, (arom. *aricų*).

Ărmqn vb. III v. *rămqn*.

Arnăút m. Albanez. *Arnăut-tșișmè* n. de fântână (Oșani) | Derivat: *arnăutsés* adj. = albanezesc. *Uoį arnăutsešt* (oi mai mari cu lâna albă, mai aspră). Com. I. G. cf. *ghigănes*. — Din tc. *Arnaut*, (arom. *Arbines*, lat.).

Arnăutsés adj. v. *Arnăut*.
Ars, -ă adj. v. *ard*.
Arșănitș m. }
Arșin m. v. } *arșon*.
Arșon m. Cot, arșin. *Leasili sa mai nalti di cot un arșon* B. 8. [Și: (Țârnareca) **arșin** m. *Un arșin di pândză* (un cot de pânză) 7/66; **rășon**, **rășin** m. *Un rășon di antiriă* (un cot de postav). Com. C. I. **Diminutiv**: **arșănitș** m. Com. G. D.]. — Din tc. *arșyn*, (arom. *arșine*).
Ărt m. Ogar. — Din bg. *hărt*, (arom. *hărtu*).
Artic Rest, sfârșit (numai în expresia) *artic până ȳa* (în sfârșit până aici). — Din bg. *artik* (<tc. *artyk*).
Ărtirisés vb. IV. Prisosesc. Com. G. D. [**Derivat**: **ărtirisiri** f. = prisosire]. — Din gr. *αρτηρίω*, (arom. *artirisescu*).
Arzător m. }
Arzătură f. } v. *ard*.
Ărzu vb. III v. *ard*.
Ăs part. (Țârnareca) O să, să. *Io ăs nergu la dăvūa* (eu o să merg la județ) 11/65. *Io ă si ner lă bisearcă* (eu o să merg...) 19/68. *Io ăs in* (eu o să vin) 19/68. *Ăs ts-ay l'ay* (o să-ți o iau) 11/65. *Ăs tsă duc* (o să-ți aduc) 17/65 cf. 5/68, 9/66, 14/65, 19/65, 29/65. — Din *va să*, (arom. *va-s*).
Asán în *Asan-di-Christu*, *Asan-di-Cole*, *Asan-di-Seba*, *Asan-bei-di-Agoș-aga*, toate nume de Români

(cf. Capidan *Meglenoromâni* I, 17 și 13, nota).

Asár m. Zeciuală la Turci. Com. Gh. T. Din tc. *asar*.

Ășea Nume de loc în Nânta. Com. H. I.

Așchier m. 1°. Soldat. *Un așchier 2/21, ... Cən vizú ascheril'* 14/39, 195. | 2°. Oaste, armată. *Mult ăscher* (oaste multă) 14/38. *Tot așchiru* (toată armata). [Și: **așchir** m.] — Din tc. *asker*, (arom. *ask'ere*).

Așchir m. v. *așchier*.

Așchitșă m. Pustnic. Com. G. D. — Din bg. *asketija*.

Ășconsum! interj. (Turcism). Halal să-ți fie, bravo! *Ășconsum, il'u la ămpiratu* (halal să-i fie fiului împăratului) 6/34.

Ășiehjaré adv. pe față. — Din tc. *aşikjare*, (arom. *așik'aree*).

Ășlădăsés vb. IV-a Altoiesc ALR. 6098. Cf. a ș l a m à.

Ășlamă f. Altoiu ALR. 6099. Din tc. *arșlama*, (arom. *arșlămae*).

Aslı adv. v. *alız*.

Ăspră f. Ban. *Aspra roși nu peari* (iarba rea nu piere) 26. [**Diminutiv**: **sprîțseă** f. = lescaie, aspră. Com. G. D.]. — Din bg. *aspra* (gr. *ἀσπρον*). (Pentru răspândirea cuvântului cf. G. M ye. *Ngr. St.* 12), (a r m. *aspră*).

Asprîmi f. v. *aspru*.

Ăspru, -ă adj. (rar) Aspru. *Lonă aspră*. Com. T. P. [**Derivat**: **asprîmi** f. = asprime id.]. — Din lat. *asper*, -a, -um, (arom. *aspru*).

Ăstăz adv. v. *zuuă*.

Astrét adv. Stânjenit, oprit, lipsit. Com. T. P. — Din tc. *astret*, (arom. *astrete*).

At m. Armăsar. *Atu ăi mai juni di cal* (armăsarul este mai voinic...) Com. I. G. cf. a i ğ o r. — Din tc. *at*, (arom. *atŭ*).

Atqli f. (pl. -*ql'ur*). Partea casei dintre tavan și acoperiș; talpa casei ALR. 3764.

Atqr a. Hatâr. *Di atqr capu ș-la da 27* cf. 28. — Din tc. *hatyr*, (arom. *hatîre*).

Ăts! pron. v. *tu*.

²Ats interj. Strigăt ce se întrebuintează când vrea cineva să oprească catării de a mai merge. (La Oșani) m u t ș i. [Și: *âtsă*]. — Onomatopee.

Ătsă f. r. Fir de țesut (cf. ALR. 5758), sfoară cf. i r. *Si nu mi vinz priună cu căpestru ili cu atsa* (să nu mă vinzi... cu sfoara) 16/79. *Atsă nu ve* 2/28. | 2. Spec. (la moară). Coarda teicii. Com. C. I. [Derivat: *atsîtșeă* f. (dim.)]. — Din lat. *acia*, -*am* (arom. *atsă*).

²Ătsă! interj. v. *ats*.

Ătsi particulă, servind la introducerea parataxelor. *Atsi si dusi...*, *atsi la ruptsi... căti ună meră și el...* 16/19. *Aș fost-au vrină ȳară doĳ frats, atsi ș-veay sadi ună vacă* 1/69 cf. 6/19, 2/23, etc. — Pare a fi același cu « aci » (<*ecum-hic*) întrebuintat în: aci se joacă, aci râde, aci plânge...

Atsîtșeă f. v. *atsă*.

Ău pron. v. ¹*ja*.

²Ău pron. v. *jel*.

³Ău art. m. de cazul gen. A lui (întrebuintat numai în Țárnareca). *Tricură pri l-ău tsarluĳ poartă șu si džucau cu mearile. Ău tsarluĳ feată cum șideă...* (trecură pe la poarta țarului... fata țarului...) 9/68. *Tru ău zmeuĳ curiă* (în pădurea balaurului) 24/68. *Ău tsarluĳ fișor* 11/66. (arom. *al*).

Ăură f. Răcoare. *Simintsa... o-punim ăn un loc ĳundi-ĳ aură* B. 4. *Vini aură* (vine recoare) ALR. 2559 Com. I. L. [Derivat: *aurós* -ă adj. = răcoros (arom. *avros*)]. — Din lat. *aura*, (arom. *avră*).

Aurós, -ă adj. v. *aură*.

Auzitúr f. plur. v. *ud*.

Avă f. v. *hava*.

Ăvdu vb. IV v. ³*ud*.

Ăvgust m. August. *Niști ȳor brumă cadı și lă Avğust*. Com. I. L. — Din bg. *avgust* (gr. *αὐγουστος*), arom. *avgustu*.

Avliĳă (pl. -*ur*) f. Curte, casă, palat. *Damĳan năriditu cu multi avliur* 12/VII. — Din gr. *αὐλή* (bg. *avlija*), (arom. *avlie*).

Avrări f. v. *avredz*

Avrédz vb. I (aromânism în Huma). Răcoresc Com. T. P. [Derivat: *avrări* f. = răcoare *avrós*, -ă adj. = răcoros]. Pentru etimologie cf. *aură* (arom. *avredzy*).

Avrós, -ă adj. v. *avredz*.

Azăr adv.

Azărdisés vb. IV } v. *azqr*.

Azărլqe a. }

Azdisés vb. IV. Turbez cf. anturb. *Flq di azdisl, çot află cota azdiseaşti* (află de turbează, cu cât este tratat mai bine, cu atât turbează mai mult). Com. G. D. [Derivate: *azdisíri* f. = turbare; *azdisít*, -ă, adj. = turbat]. — Din tc. *azdyrmak*, (arom. *azdisescu*).

Azdisíri f. }

Azdisít, -ă adj. } v. *azdises*.

Ázim m. Aluat nedospit: *lutsol nistăfsit* (cf. *stăfses*) ALR. 4026.

Azłqe. Praf de puşcă ce se întrebuintă odată la puştile cu cremene. *Al' lq azłocu* 29. — Din bulg. *azlyk*.

Azmăe m. Zăvoi. Se mai zice *mutşară*, loc *mutşarlıf*. ALR. 2485.

Áznă f. Comoară, hazna. *Flq ună aznă di pari* (află o comoară de parale).—Din tc. *hazna*, (arom. *hăznă*).

Azqr adv. Gata. *Si fats azqr ună cãldari di apu* (să faci gata o căldare de apă) 5/55. *La bili vichi, la feasi azăr* 16/43 cf. 3/36, 17/93. [Şi: *azăr*, *hazqr* adv.]. Derivate: *azărdisés* vb. IV = pregătesc ALR; *azărլqe* a. = pregătire. Com. G. D. — Din tc. *hazyr*, (arom. *hazîre*).

B

Ba! interj. Ba. *Ba! nu viruĵes si ducă* (ba! nu cred să se ducă). — Din bg. *ba*, (arom. *ba*).

Băbă f. r^o. Babă, bunică. *Mul' ari-sa şi băbă-sa* 1/22. *Çqn si pişă babili* = în faptul zilei. *Ūarba-babă* = jocul «baba oarbă». ALR. 4337. *Baba-urבă* = cărăbuşelul, dobă de porc: «si ampl'ă cu carni drob, uris şi şonzi di porc» ALR. 4138, cf. d e a d. | 2°. Moaşă. Com. G. D. | 3°. (la moară) Brotacul sau broasca. Com. C. I. | 4°. (la moară) Poliţa prăsnelului id. [Derivate: *băbítşcă* f. (dim.); *băbl'oc* m. = bătrân, om gras şi greoiu. *Tsista-i un băbl'oc*; *băbl'itsă* f. = femee bătrână; *băbl'ie* m. = băbiţă. Com. T. P.; *băbés* vb. IV = moşesc. *Mumă-sa singur aş la băbi fitşoru*; *băbiri* f. = moşire. *Tată-su nu ra la băbirea lu il'ă-su*. Com. G. D.] — Din bg. *baba*, (arom. *babă*).

Băbăĵcă m. (Nânta) Tată. — Din bg. *babajko*.

Babalqe m. Babalác. Com. G. D. — Din tc. *babalyk*.

Băbés vb. IV }

Băbiri f. }

Băbítşcă f. }

Băbl'ie m. }

Băbl'itsă f. }

Băbl'oc }

v. *babă*.

Băbúehĵe f. Mugure, boboc. *Li runiră băbuchil'* (fărămiţară mugurii) 9/56. — Din gr. *μπουμπουĵι*, (arom. *bubuk'e*).

Băcădărnice m. Mămăligă din făină de porumb sau de grâu. *Pupadiĵa al' zitsi la pōpa*: «aĵ să

Avrós, -ă adj. v. *avredz*.

Azăr adv.

Azărdisés vb. IV } v. *azqr*.

Azărłqe a. }

Azdisés vb. IV. Turbez cf. anturb. *Flq di azdisl, çot află cota azdiseaști* (află de turbează, cu cât este tratat mai bine, cu atât turbează mai mult). Com. G. D. [Derivate: *azdisíri* f. = turbare; *azdisít*, -ă, adj. = turbat]. — Din tc. *azdyrmak*, (arom. *azdisescu*).

Azdisíri f. }

Azdisít, -ă adj. } v. *azdises*.

Ázim m. Aluat nedospit: *lutsol nistăfsit* (cf. *stăfses*) ALR. 4026.

Azłqe. Praf de pușcă ce se întrebuintă odată la puștile cu cremene. *Al' lq azłocu* 29. — Din bulg. *azlyk*.

Azmăe m. Zăvoi. Se mai zice *mutșară*, loc *mutșărlif*. ALR. 2485.

Áznă f. Comoară, hazna. *Flq ună aznă di pari* (află o comoară de parale). — Din tc. *hazna*, (arom. *hăznă*).

Azqr adv. Gata. *Si fats azqr ună căldari di apu* (să faci gata o căldare de apă) 5/55. *La bili vichi, la feasi azăr* 16/43 cf. 3/36, 17/93. [Și: *azăr*, *hazqr* adv.]. Derivate: *azărdisés* vb. IV = pregătesc ALR; *azărłqe* a. = pregătire. Com. G. D. — Din tc. *hazyr*, (arom. *hazîre*).

B

Ba! interj. Ba. *Ba! nu virușes si ducă* (ba! nu cred să se ducă). — Din bg. *ba*, (arom. *ba*).

Băbă f. 1°. Babă, bunică. *Mul' ari-sa și băbă-sa* 1/22. *Çqn si pișă babili* = în faptul zilei. *Uarba-babă* = jocul « baba oarbă ». ALR. 4337. *Baba-uarbă* = cărăbușelul, dobă de porc: « si ampl'ă cu carni drob, uris și șonzi di porc » ALR. 4138, cf. d e a d. | 2°. Moașă. Com. G. D. | 3°. (la moară) Brotacul sau broasca. Com. C. I. | 4°. (la moară) Polița prăsnelului id. [Derivate: *băbítșcă* f. (dim.); *băbl'óc* m. = bătrân, om gras și greoiu. *Tsista-i un băbl'óc*; *băbl'ítsă* f. = femee bătrână; *băbl'íe* m. = băbiță. Com. T. P.; *băbés* vb. IV = moșesc. *Mumă-sa singur aș la băbi fitșoru*; *băbîri* f. = moșire. *Tată-su nu ra la băbîrea lu il'ă-su*. Com. G. D.] — Din bg. *baba*, (arom. *babă*).

Băbăice m. (Nânta) Tată. — Din bg. *babajko*.

Babalqe m. Babalác. Com. G. D. — Din tc. *babalyk*.

Băbés vb. IV }

Băbîri f. }

Băbítșcă f. }

Băbl'íe m. }

Băbl'ítsă f. }

Băbl'óc }

v. *babă*.

Băbúehje f. Mugure, boboc. *Li runiră băbuchil'* (fărămițară mugurii) 9/56. — Din gr. *μπουμπουήμ*, (arom. *bubuk'e*).

Băcădărnice m. Mămăligă din făină de porumb sau de grâu. *Pupadija al' zitsi la pōpa*: « aș să

dărəm bǎcǎdarnic » 19/6. [Și: bu-
cǎdǎrnie m. Com. T. P. — Din
mbg. *bakǎrdanik*.

Bǎcǎl m. Bǎcan. *Si aflǎ pri la
bacal'* B. 15. [D e r i v a t: *bǎcǎlqe*
a. = bǎcǎnie]. — Din tc. *bakal*,
(arom. *bǎcal*).

Bǎcǎlqe a. v. *bǎcal*.

Bacám m. Bǎcan (lemn cu care
se roșesc ouăle de Paști). *Bacamu
ǎi un lemn roș*. Com. I. L. — Din
tc. *bakym*, (arom. *bǎcime*).

Bǎclǎ f. Fasole boabe. *Sats di
baclǎ ili di mel'* B. 4. *Baclǎ si
seaminǎ pri gǎrnișoară* (fasolea se
seamǎnǎ prin porumbișuri). *Baclǎ-
di-mǎtșcatǎ* (fasole cu bobul mare)
baclǎ-parpudǎ f. (un fel de fasole
care crește de timpuriu; are bobul
mic și este foarte gustoasă). Com.
N. T. — Din tc. *bakla*.

Bǎcqr a. Aramǎ, vase de aramǎ:
Tseastǎ casǎ ari mult bǎcqr. — Din
tc. *bakyr*, (arom. *bǎcǎre*).

Bǎcșış a. Bacșış. *Si-l' da mari
bacșış* (o sǎ-i dea mare bacșış)
4/34. [Și: bǎșış a. *Tsi bǎșış tser*
15/2]. — Din tc. *bakșiš* (arom.
bǎcșışe).

Bǎdivǎ adv. Fǎrǎ platǎ, de geaba.
Com. G. D. — Din tc. *badihava*,
(arom. *bǎdihǎvae*).

Bǎdžǎ f. Ochiul podului. *Au
scoasi prin badžǎ* (o scoase prin
ochiul podului) 12/55 cf. 31, 841.
[D i m i n u t i v: *bǎdžinie*, *budže-
nie*, *budžinie* m. = coșul casei pe
unde iese fumul. *Casa noastră ari*

doj bǎdžinits. Com. I. L. Cf. și
ALR. 684 și 3865]. — Din tc.
bağa, (arom. *bǎğǎ*).

Bǎdžǎnǎc m. Cumnat (douǎ s.
mai multe persoane ale cǎror ne-
veste sunt surori). *Bǎdžinacu meș
si dusi la leamni*. Com. I. L. [Și:
bǎdžinǎc m. id.]. — Din tc. *ba-
ğanak*, (arom. *bǎğinac*).

Bǎdžinǎc m. v. *bǎdžǎnac*.

Bǎdžinie m. v. *badžǎ*.

Bǎftșǎ (pl. -ur) f. Grǎdinǎ cf.
g ă r d i n ă. *Si dar unǎ bǎftșǎ* (o
sǎ fac o grǎdinǎ) 4/57, 5/57, 8/IV.
[Și: *bahtșe* f. *Tega s-dusi la bahtșe di
vali* 1/X; cf. B. 9. *baștșǎvǎndžojǎ*
m. = grǎdinar ALR. 6000; plur.
Bǎhtșur = n. loc (Huma). Com.
T. P. — Din tc. *bagča* (mbg.
bağca), arom. *bǎğčǎ*).

Bag vb. I Bag, pun. *Sǎptǎ direc
li bagǎ* (bagǎ-le subt grindǎ) 3,4/66.
[D e r i v a t e: *bǎgǎri* f. = bǎgare
punere; *bǎgǎt*, -ǎ adj. = bǎgat,
pus, așezat], (arom. *bag*).

Bǎgǎri f. v. *bag*.

Bǎgǎroditsǎ f. v. *buguroditsǎ*.

Bǎgǎt -ǎ adj. v. *bag*.

Bahtșe f. v. *baftșǎ*.

Bǎhtșur f. pl. v. *bahtșe*.

Bǎja adv. Aproape, cam, prea,
mult, *Flaș un sidžim...*, *la feș ǎn
doj, baja pruchiq* (gǎsii o sfoarǎ, o
fǎcui în douǎ, aproape a ajuns)
2/63. *Baja vǎcqt am no-am mǎncat*
(multǎ vreme este de cǎnd n'am
mǎncat) 5/91. [C o m p u s (cu
pref.) *zǎbǎja* (zǎ + baja) = mult,

multă vreme. Com. D. P.]. — Din tc. *baja*.

Băjăldisés vb. IV Leşin. Com. G. D. [Derivate: **băjăldisiri** = f. leşin; **băjăldisít**, -ă adj. = leşinat]. — Din tc. *bajelmak*, (arom. *băjăldisescu*, cf. dacor. *imambaildi*).

Băjăldisiri f. }
Bajăldisít, -ă adj. } v. *băjăldises*.

Băjăr a. (Oşani) Şiret, şnur, cu care femeile îşi leagă «tasul» subt bărbie; (rar) baier, şir cu mărgele. *Tasul si leagă cu un băjăr*. Com. I. L., (arom. *bair*).

Băjăt, -ă adj. Care nu este proaspăt, stătut. Com. T. P. — Din tc. *bajat*, (arom. *băjät*).

Băjeuş Numele unei mahalale în Nânta (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I 11).

Băjnar m. v. *bañă*.

Băjreác (pl. -tsă) a. Steag. ALR. — 1424. — Din tc. *bairak*, (arom. *băjrak'e*).

Băjúr m. Bujor. [Şi: **bujúr** m. ALR. 1910]. — Din sl. *ložur*.

Bal' (despre oi). Cu pată albă în frunte. Com. G. D. (Cf. arom. *bal'u*). — Despre originea cuvântului, vezi B g ea în *Dacoromania*, III 208 cf. şi II 2 9.

³**Bál'ă** f. pl. Bale. *Al' cură bal'ăli* Com. G. D. [Derivate: **bălés** vb. IV = a face bale la gură. Com. T. P.; **bălós**, -oasă, adj. = bălos. *Mucosu ş-bati peză di bălosu* (mucosul îşi bate joc de bălosul) id.; **mbălăşés** vb. IV (refl.) = mă

umplu de bale. *Si-mbălăşaşti* (se umple de bale) ALR. 2102]. — Din lat. **baba*, -am, (arom. *bale*).

Bălăntiţă f. Bucată de fier şi, în spec., de glonţ; fig. prostii, nerozii, fleacuri. Com. T. P.

Bălăură adj. (despre prună) Mare. *Prună bălăură* ALR. 6082.

Bál'că f. Pământ. *Popa da cu bal'ca di busiuc* ALR. 2771.

Băleón a. Balcon. Si pusi pri balkon 8/39. — Din bg. *balcon*, (it.), (arom. *bălcone*).

Bălés vb. IV v. *bal'ă*.

Bălét a. Bilet. *Bălet di viti* (bilet de vite la târg) ALR. 5661.

Bálig vb. I v. *baligă*.

Báligă (pl. *boaliz*) f. Balebă. *Scot boaliz mol'* B. 11. *Boaliz mănăncă* (spune minciuni) 32. [Derivate: **bálig** şi **ămbálig** vb. I (refl.) = mă balebă. *Al' tsi ămbáligo ăñ chiesi* (i s'a bălegat în pungă) 15], (arom. *baligă*).

Bălós, -oasă adj. v. *bal'ă*.

Báltă f. Baltă cf. *bătălatşe*, *Calu ştucni ăñ baltă* (calul se înfundă în baltă). *Baltă'ă* n. de fântână (Oşani), *Baltă-mică* n. loc (Huma), *Baltăroşi* n. loc. (Cupa), *Baltă-seacă* n. loc. (Baroviţa), *Balta-tşair* n. loc. (Lugunţa), (arom. *baltă*).

Báltăe m. v. *băltiţă*.

Băltiţă f. Săcure, bardă, topor. *Ca qy lo băltiţa* 18/55, cf. 10/16, 20/28. [Derivate: **băltăe** m. = topor, săcure (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I 53); **băltiţcă** f. *Lo-*

cu ună bălbiică si dişchică leamni (luă cu o secure să despice lemne) 20/68; baltitîşcă f. *Aş lă sădi ună baltîşcă* 13/71]. — Din bg. *baltija*.

Băltiică f. }
Băltitîşcă f. } v. *băltiud*.

Băl'úr. Nume de câine. Com. T. P.

Bam! interj. Bam! *Bam!.. cu tufeacu* 8/57, cf. 6/27.

Bămbănisit, -ă adj. Buced, copil umflat la faţă, nesănătos ALR. 4163.

Bambărés vb. IV Băzăiu cf. v ă n g ă r e s ALR. 4416.

Bămă f. Bamie. — Din tc. *banja*, (arom. *bam'ie*).

Bań m. pl. (la sg. rar). Monedă veche de aramă; gologan. Com. I. G. — Din bg. *ban*.

Băńă (pl. -ońur) f. Baie cf. a m a m i. *Ari işot ună băńă... şi... tots si duc* (a ieşit (= s'a făcut) o baie şi toţi se duc) 6/38. [D e r i v a t e: băńez vb. I (refl.) = fac baie; băńár, băńúár m. = băiaş, cf. a m ă m d ă o ń; băńiştii f. = n. loc. (Lugunţa), unde au fost, odată, băi]. Com. T. P. — Din bg. *banja*.

Băncă (pl. *bńncur*) f. Bancă.

Băńderă f. Steag. Com. T. P. Din it. *bandiera*, (arom. *băńderă*).

Băńelă f. v. *bunelă*.

Băńéz vb. I }
Băńiştii f. } v. *bańă*.

Băpcă f. (pl. -chi). Floricele de porumb, cocoşi. AAR. 4109.

Bără f. Loc mocirlos, mocirlă.

Porcu nostru ań ăń bară. [D e r i v a t: bārœă, bārœşcă f. = mocirlă mai mică. *Ĵunsi lăngă ună bārœă* 3/51]. Com. D. P. — Din bg. *bara*.

Bărăcă f. Barieră la intrare în oraş. ALR. 2608. — (Dacor.).

²Bărăcă f. (pl. -ots). Bărăcă de scânduri. ALR. 3830. — (Dacor.).

Barbă f. Barbă. *Cu coasa cuses barba* 4/14 cf. 158; *barba-părtşuluĳ* (s. *prăţşuluĳ*) = un fel de ciupercă, care creşte vara prin păduri; *Barba-prăţşuluĳ creaşti prin pul' and*. Com. I. L. [D e r i v a t: bārbós, -oasă adj. = bārbos; bārbítşcă f. (dim.)]. — Din lat. *barba*, -am, (arom. *barbă*).

Bārbălăşcă f. v. *bārbăraşcă*.

Bārbălits m. Brâncă. Com. T. P. — Din bg. *urbalec* « Rotlauf ».

Bārbăraşcă f. Căcărează de capre. *Ancărcq bārbăroş'i ăń loc di tşireş* 2/18 cf. 4/18. [Şi: bārbălăşcă f. ALR. 1799]. Pentru etim. cf. mbg. *bārbuška* id.

Bārbărés vb. IV. Vorbesc prostii, flecăresc, trāncānesc, dārdāresc. *Nu pără-ń barbăriă* (nu mai dārdāri mereu) 696. [D e r i v a t: bārbăriri f. = flecăire, prostii]. — Din mbg. *bārbaram* (bg. *bārljam*).

Bārbăt m. Bārbat. *Ună mul'ari şi un bārbăt* 1/14. *Vini şi bārbătă-su* 16/56 cf. 113. [D e r i v a t e: bārbătés, -easă adj. = bārbătesc; bārbăteăscă = partea din biserică

rezervată pentru bărbați; **bărbă-teaști** adv. = bărbătește; **bărbătîmi** f. = adunare de mai mulți bărbați. *Ca zătșuco cămbanea, toată bărbă-timea si duno*; **barbătîtș** (dim.) m. Com. G. D.]. — Din lat. *barbātus*, -a, -um, (arom. *bărbat*).

Bărbăteasă f. }
Bărbătești adv. } v. *bărbat*.
Bărbătés, -easă }
Bărbătîmi f. }

Bărbîtșcă f. }
Bărbós, -oasă adj. } v. *barbă*.

Bărcă f. Barcă cf. *veaică*.
Ună barcă 23/78. — Din it. *barca*.

Bardăe a. v. *bărdac*.

Bărdăe a. Ulcior (se întrebuintează la nuntă, cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I 44), cf. *potș ditsară*). *Tșuș- bărdac*, se zice când s'a îmbătat cineva. Com. I. L. [Și: *bardăe*]. — Din tc. *bardak*.

Bărdét v. *brad*.

Bărdi a. plur. (La războiu). Brațe, brățare, băteli, mănuși. Com. H. I. [Derivat: *bărdilie* m. = prăjină lungă, beldie id. — Din bg. *bărdo*.

Bărdilie m. v. *bărdi*.

Bărdză f. Nume de capră cf. *neagra, rusa, siva*, etc. Com. G. D. — Cf. alb. *bardhé'*.

Băre }
Bări } adv. v. *barim*.

Barim adv. Cel puțin, barem. [*Du-ură*] *până casă barim* 4/58. [Și: *băre, bări* adv. *Bari un nu așră mărghit* 33/65 cf. 13/66, *bérim*

béri adv. *Nu puțuș beri si-n la trimets* 9/51 cf. 2/50]. — Din tc. *barem*, (arom. *barem*).

Bărliv, -ă adj. Zăpăcit, amețit. *Uaiă bărlivă* = oaie căpie. *Sta ca vrină uaiă bărlivă* = stă tristă. Com. I. G. [Derivat: *ambărlivés* vb. IV = amețesc, zăpăcesc, (despre oi) devin căpiu. Com. I. L.]. — Din bg. *bărliv*.

Bărlóe m. v. *bărlog*.

Bărlóg m. Culcuș la animale și la paseri, bărlog. *Si sculo di pri bārloc* (se sculă din culcuș) 11/83. *Ān bārlogu di çoni ubideș pōni* (în culcușul căinelui cauți pâine) 35. — Din bg. *bărlog*.

Bărnés vb. IV v. *burnes*.

Bărnitsă f. (pentru *mel' barnitsă* cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I 51). Un fel de meu. *Ia ūa ari ūopt cupiti di ghipt: unu aș di mēl', lāntu aș di barnitsă, lāntu aș di grōn și lāntu aș di sicară* 9/4. [Derivat: *bărnitșqñă* f. = paiul barniței; se dă ca nutreț la oi. Locul unde se cultivă barnița cf. *ovișonă*]. — Din bg. *branica?* Înțelesul nu se potrivește.

Bărnitșónă f. v. *barnitsă*.

Bărnivee v. *brinivec*.

Bărnút a. Tabac. *Trasi uneac bārnut și cătșo si çhifcăășcă* (a tras puțin tabac...). [Și: *burút* a. ALR. 4294]. — Din tc. *barnut*, (arom. *bărnute*), cf. alb. *bėrnot*.

Bărocă }
Bărqșcă } f. *bară*.

Bároovitsa N. loc. în Meglen. (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I 7, 19, 27).

Bársoghîâr adj. Se zice despre un om înalt și prost; nătărău, narod, prost. *Catâ ca bârsoghîâr* (se uită ca un nătărău). *Âñ tsi pruvîsi cã bârsoghîâr* (mi-a venit ca un prost) 33, 34. [Și: **bârsoghîr** adj.].

Bârút a. Praf de pușcă.—Din tc. *barut*, (arom. *bârute*).

Baş vb. I. (Țárnareca, Huma). Sărut, cf. *b a t ș c u*. Com. T. P. — Din lat. *bassio*, *-are*, (arom. *baș*).

²**Baş** part. (Întotdeauna în legătură cu un alt cuvânt). De frunte, primul, cel mai bun. *Cari poati... si-l' lea un bașbirbec* (care poate să-ia un berbec din cei buni) 1/37. *Baş-tșișma* n. loc. (Cupa). — Din tc. *baș*.

Băsămâts pl. Rampă la scări, treaptă. ALR. 3851. — Din tc. *basamak*.

Băscă f. Bască ALR. 5810. *Bască di lônă* = bucată de lână. Com. C. I. *Lă deadi cãti ună bască di lônă*. — Cf. alb. *baskë*, (arom. *bască*).

Bășcă adv. Deosebit, separat, aparte. *Sfacă poîni bașcă* (fiecare pâine aparte) 16/4. *Bășca-bășca aș leșiră*, 17/4 cf. 20/51, B. 6. — Din tc. *baška*.

Băseárică f. Biserică. *Snaga 'n biseárică și mintea 'n tulăriști* (cu trupul în biserică și...) se zice despre cei ipocriți 813. *Am ună*

băseárică pri un direc sta (= bureatili) *10. *Biseárica-mari*, *Biseárica-mică* n. de biserică în Oșani. [Și: *biseárică*, *biserieă* f. *S-mi duc la biseárică* 34/18, *bisirieós*, *-ă* adj. = *bisericos*]. — Din lat. *basilica*, *-am*, (arom. *biseárică*).

Bășibuzúe m. Bașibuzuc. — Din tc. *bašibozuk*, (arom. *bașibozuc*).

Bășiș, a. v. *baçış*.

Băsmă (pl. *-ur*). Stambă. — Din tc. *basma*, (arom. *băsmă*).

Băstră f. Rugina grâului.

Baștšävândžójà m. v. *baftša*.

Băstún a. Baston. *Âñ breg ve un ded c'un băstun* 10/1. — Din bg. *bastun* (it.), (arom. *băstune*).

Bat vb. III. Bat, (refl.) mă bat. *Că ișo moînista si bată cu tsela uomu* 32/2. *Ai... să na batim* cf. 27/2. *Bat peză* = îmi bat joc. *Nu mi pritorn, ca si bată peză* 2/II. *Bat til'al* (cf. *d a u t il' a l*) 4/86. *Bat tâmbură* = cânt din cobză 25/90. *Bătú zeazit* (s. *zeajst*) = s'a iscălit 36. *Âñ bat capu di ropă* = mă frământ cu mintea 83. *Mi bati bun* = are să-mi fie bine. *Catâ, din jurimint să nu țieș, cã nu ti bati bun* 8/25. *Bat pri* (s. *di*) = dau de cineva s. întâlnesc pe cineva. *Bătură pri un coîni* (...dădură de un câine) 6/12. *Bătú di un ded* (întâlni un bătrân) 2/2 cf. 8/12, 1/12. [Derivate: **Bătire** f. *Bătirea soarili* = miazăzi. (Com. G. D.), revărsatul zorilor. *Di la bătirea soarili până la scăpítat* B. 15. *Prima*

măncari s-iiă la batirea soarili ib. 5; **bătút**, -ă adj. = bătut. *Sam bătută* (sunt bătută) 6/19. *Ai bătut ăncap* = nu este în toate mințile 769; **bătăńă** f. = văltoare. *Bătańa-dila-Sireanu* n. loc. (Cupa). *Bătańa* n. loc. (Barovița); **bătăńisés**, vb. IV = bat în piuă. C o m p u s: (cu pref.) **izbăt** (iz + bat) vb. III (după bg. *izbivam*, mbg. *izbijam*) = 1°. bat de a bine. *Tsela porcaru la izbătü* (porcarul acela îl bātu bine) 8/20 cf. 6, 7/20. | 2°. Respir. *Mult ăncuręn izbati* (respiră repede). Com. C. I.; **răzbăt** (răz + bat) vb. III = trec prin ceva, răzbat. Com. I. L.]. — Din lat. *batto*, -ere, (arom. *bat*).

Bătălătše f. Băltoacă. *Bătălătše di apu* (băltoacă de apă care se face în drum) ALR. 2507. Derivat din *baltă*?

Bătăńă f. v. *bat*.

Bătăńdžoiă m. Piuar cf. *bătăńă*. ALR. 1729.

Bătăńisés vb. IV v. *bat*.

Bătărneăști adv. v. *bitęrn*.

Batavętše m. v. *batcu*.

Băteu part. (În unire cu un nume). *Batcu-lupi* = cumătre lup. *Bini viniș batcu-lupi*, 5/72. *Batcu-votše* id. *Zăstaș batcu-votše* ib. [Și: *batavótše* (din *batcu-votše*)]. — Din mbg. *batko*.

Bătijüni f. v. *batiz*.

Bătiz vb. I. Botez. *Să... la bătiz* (să-l botez) 5/86. *La bătizę odža* 6/86. [Derivate: **bătizări** f. = botez. *Dupu bătizari, lumea si gu-*

steaști lă casa lu micu; **bătizăt**, -ă adj. = botezat; **bătizătör** m. = botezător; **bătijüni**, **butijüni** (<lat. *baptidjo*). f. = botez, botezare. *Di la butijuni nu-i spilat*. 66]. — Din lat. *baptizo*, -are, (arom. *pătedzju*).

Bătizări f.

Bătizăt, -ă adj. } v. *batiz*.

Bătizătör m. }

Bătońă N. loc. (cf. Capidan, *Meglenoromăńii*, I 23).

Batș m. Baci. *Batșu si dusi lă bătșqlă*. Com. I. L.

Bătșeu vb. I. Sărut, cf. *sărut*. *La bătșcară* (il sărutară) 17/56. *Si bătșcară* (se sărutară) 13/58. *Nu pot bătșcari męna* (nu pot săruta măna) cf. Capidan, *Meglenoromăńii*, I 132. *Tu batșchi* (tu săruți) ALR. 2093. [Și: *bătșcum* vb. I)]. — Din *baș* + *mutșcu* (*Meglenoromăńii*, ib.), (arom. *baș*).

Bătșilüń f.

Bătșilüști f. } v. *bătșql'ă*.

Bătșql'ă f. Stănă. *Si dar ună bătșql'ă* 2/56. *Bătșql'ă di ports nu-s fatsi* (stănă de porci nu se face) 587 cf. 822. *Bătșql'a-Ghiuluji*. n. loc. (Oșani). [Și: *butșöl'ă* f. ALR. 5373. Derivate: **Bătșilüști** n. loc. (Huma), unde au fost vreedată stâne. Com. T. P. **Bătșilüń** id. la Cupa]. — Din bg. *bačilo*.

Bătüt, -ă adj. *bat*.

Băuva n. loc. (Barovița).

Beă adj. v. *beat*, -ă.

Beăł adj. Alb, frumos. *Si iasă pri bełi* = o să iasă la iveală 44.

[D e r i v a t e: **beáluș** -ă adj. = un lucru care nu-i bine colorat în roș sau în alb. Com. G. D. *Capră bealușă*; **bélea** f. = nume de cățea. *Belca -n̄ latră ă̄n deal* *4; **belítș** m. = nume de câine. Com. G. D.; **Belítsa** f. = n. de râu care se varsă în Meglenița. Com. T. P.; **bilusés** vb. IV (refl.) = mă sulemenesc; **béltși** adj. = alb., albicios]. Com. T. P.]. — Din sl. *běl* (arom. *bijal*, cf. Capidan. *Elem. sl. în dial. arom.* 58).

Beáluș, -ă adj. v. *beal*.

Beári f. v. *beaų*.

Beát, -ă adj. [Și: *beà* adj. *Cari nu fuži beà dă la muntă?* 502. D e r i v a t: **beátșiște** f. betie. Com. I. G.]. — Din lat. *bibītus*, -a, -um, (arom. *ambitat*).

Beátă f. Calțavetă cf. *pudveschi*. *Cupilașil' poartă beati cu tsufts*. Com. I. L. cf. și Capidan, *Meglenoromâni* I, 40. — Din lat. **bitta*, -am. CDDE. 143.

Beaų vb. II. *Beau S-na dutsim s-biăm ăpu* 2/73. cf. 27/68. *L'ă bių gl'etsu* = a tulit-o, ă fugit, a șters-o 981. *Ăn si biă* = mi-e sete 2/74. [Și: **biău** vb. II. D e r i v a t e: **beári** (*ber̄i*) f. = băătură. *Jo mo ăts las măncări și ber̄i* 6/2. *Dq-n̄ dustur măncari și ber̄i* (în text greșit: *dq-n̄ dustur beri*) 6/91; **biătúră**, **biūtúră** f. = băătură, **biătór** m. = băutor. C o m p u s e: (cu pref.): **prubéaų** (pru + beaų) vb. III = îmi vine poftă pentru

apă, m'apucă setea (după mbg. *pri-pivam*). *Al'-tsi prubių ăpu lă fitșor* 5/51, 12/49; **pribeaų** (pri + beaų) vb. III (Liumnița) 2/73, 10/64; **dubeaų** (du + beaų) vb. II (după bg. *dopi-vam*) = beau până la sfârșit, beau peste tot. *Mini mi ari dubiut* 10/3; **năbeaų** (na + beaų) vb. II (după bg. *năpivam*) = beau; **năbiųt**, -a adj. (cf. bg. *năpien*) = beat.] — Din lat. *bibo*, -ere, (arom. *beaų*).

Bébi m. Numele ce dă fratele mai mic la cel mai mare, *nene*. *E ghidi, bebi, cumuoltși* 4/13. *Bebi sã-n̄ mi drobească* 3/I. — Din mbg. *bebi*.

Beg m. *bei*. *Si dusi la un beg* 7/18 cf. 8/IV. [D e r i v a t e: **bighítsă** f. = soția beiului. *Bighítsa ș'ari sultanat* (begoaica își are luxul ei) 43; **biglqe** (tc. *beglyk*) f. = boierie]. — Din tc. *beg*.

Béi m. v. *curcubeai*.

Bejehi v. *belchi*.

Bejlie Numele unei mahalale în Nânta (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I 11).

Bélbitsă f. Un fel de pește, bel-diță. Com. I. G. [Se zice și **bélvitsă** = păstrăv, bg. *bélvica*].

Bélea f. v. *beal*.

Bélehi Poate (că)... *Belchi putem* 7/19 cf. 2/34. [Și: **béjehi** 2/12 cf. 14/9]. — Din tc. *belki*.

Belítș m. v. *beal*.

Belítsa f. v. *beal*.

Beloglávă adj. (despre oaie) Cu botul alb la oaie neagră. Com. T. P. — Din bg. *běla glava*.

Belonógă f. adj. (despre oaie) cu picioarele albe la oaia neagră. Com. T. P. — Din bg. *bëla noga*.

Bëlvitsă f. v. *belbitsă*.

Bëri adv. v. *barim*.

Bërim adv. v. *berim*.

Bes vb. IV. Băs. *Än ună ticod* bes = stau bine 777. *Si beş trei-orî* 2/70. [Şi: *bişqs* vb. IV. Derivate: *bişqri* f. *Bişqrea-i sănătoasă, ama-i ruşinoasă*; *bişonă* f. (<*bissina) = băşină. *Bişon goali* = minciuni, prostii 959, *bişănós, -ă* = băşinos; *bişătüră* f. = băşină]. — Din lat. *bissio, -ire* (= *vissio*), (arom. *bes*).

Beşbunár N. loc. (Oşani).

Besminitsă (di porc) f. Untură groasă de porc, osânză ALR. 749.

Bëtşfi f. pl. Nădragi de lână, cf. pătur, jambiere. Com. G. D. — Din mbg. *beçvi*.

Bibă f. Carne. *Dq-l' uneac bibă la tsista sirumă*. Com. I. L. | Un fel de brodarie. — Din alb. *bibă* (arom. *bibă* « raşă »).

Bie m. Bou în vârstă dela 3—5 ani, junc, taur. *Că vrin bic äi jumi* = e tare ca un taur 310 cf. 45. [Derivate: *bueăjës* vb. IV (despre porci) = mârlesc. *Portsil' si bucăşes pri tşirişar* (porcii se mârlesc în Iunie). Com. I. L. = *bueăiri* f.; mârlire]. — Din bg. *bik*.

Biehjár m. Neînsurat. Com. C. I. — Din tc. *bikjar*, (arom. *bikjar*).

Bieuvát. Râncaciu. Com. T. P.

{ **Bighiitsă** f. v. *beg*.

{ **Biglqe** a.

Bigór m. 1°. Piatră poncie care se taie ușor cu securea și slujește la clădirea căminurilor. Com. I. G. | Un fel de mușchiu verde ce se face în fundul văilor pe pietre, vara, când apele scad. *Ropa cari si trăculeaști, nu catsă bigor* (acela care schimbă stăpânii nu face avere, 637). [Derivat: (ad. 1°). **Bigurliva** f. n. loc. (Cupa). Com. N. P.]. — Din bg. *bigor*.

Bigurliva f. v. *bigor*.

Biĵătüră f. }

Biĵtór m. } v. *beay*.

Biĵúe (pl. *-tsă*) a. Turmă ALR. 1797, cf. *bil'uc*.

Biĵütüră f. v. *beay*.

Bij m. v. *biş*.

Bijăniă f. n. loc. (Cupa). Com. C. P. — Din sl. *běžanije*.

Bijúşcă (pl. *-chi*) f. Ac cu gămălie. ALR. 5756.

Bilă f. Par, prăjână, *bilă*. *Am un dead cu ună bilă ân cur. Bila-de-Varnic* n. loc. (Huma), *Bila-lungă* n. l. (Oşani). — Din bg. *bilo*.

Bilbil m. v. *birbil*.

Bilcă f. Buruiană care vindecă; leac, doctorie. *Äl fuzt cuvetu la bilcă* B. 15. *Cøn si culcă, puneä nişti bil'ts la pitşoari*, 6/49 cf. 7/49. *Bilcă-di-buric* = un fel de plantă lecuitoare. *Bil'ca-di-buric äi licu-vită. Bil'că-furească* id. *Cu bil'ca furească si licues tăl'ätură*. Com. I. L. [Derivat: *bileutú* (pl.) =

ierburi, buruieni. — Din bg. *bilka*.

Bileutiú v. *bil'că*.

Bileà f. Belea. *Day di bileà* 196. [Și: *bileauă* f.]. — Din tc. *bela* (arom. *bilae*).

²**Bileà** adv. Chiar, la drept vorbind. *Nitsi nu-l' tșoni si antră ăn casă bileà* (nici nu îndrăznește să intre în casă chiar). *Ghjudž-bilea* = abi. *Ghjudž-bilea la putum sculari* (abia l-am putut scula). [Și: *bilim*, *bili* adv. Com. G. D.] — Din tc. *bile*.

Bileág a. Semn, țintă cf. niș a n. *Mines s. day bileagurli* = schimbă semnele, inelele la logodnă. [Derivate: *bileájnie* (bg. *bělěžnik*) = semn, (fig.) minune; însemnat. *Di toati tsești si spunim noj dqu mađ bileajnitsi* B. 13; *bilijes* vb. (bg. *bělěža*) = pun semn, însemnez. La țesut, când femeea este pe sfârșite și începe sulul să se întrevadă prin fire, se zice *deadi domnu di bilijö*, adică a ajuns la capăt 48. | Vaccinez]. — Din bg. *belég*.

Bileájnie a. v. *bileag*.

Bilés vb. IV. Belesc, jupoiu. *Mo s-ti biles* (acum să te jupoiu...) 25/8 cf. 4/52. [Derivate: *biliri* f. = belire; *bilít*, -ă adj. = belit, jupuit]. — Din paleosl. *běliti* (arom. *bilescu*).

Bili adv. v. *bilea*.

Bilijes vb. IV v. *bileag*.

Bililă f. Albeață, suliman. Com. I. L. cf. *biliri*. — Din bg. *bělilo*.

Bilim adv. v. *bileğ*.

Bilintróc m. Un fel de piatră mai tare decât cremenea, de culoare albăstruie. *Că bilintroc*, se zice unuia care este sănătos tun. 958.

Biliri f. rumenele. ALR. cf. *bililă*.

²**Biliri** f. } v. *biles*.

Bilítsă f. Oaie cu lâna albă. *Toati bilítsi și rusi* (toate albe și roșcate) 7/94. — Din bg. *bělica*.

Biltșúg m. Belciug. Com. P. M. — Din bg. *belčug*.

Bil'úe (pl. -*uts*) a. Turmă, grămadă, număr mare. *Un bil'uc di uoi* 7/25 cf. 8/27, 46. *Un bil'uc di yamín jungl'ats* 17/7 cf. 3/32. [Și: **Bil'úcă** n. loc. (Conțco)]. — Din tc. *beuluk* (arom. *buluk'e*).

Bil'úcă v. *bil'uc*.

Bilusés vb. IV v. *beal*.

Bindisés vb. IV. Imi place. Com. G. D. — Din bg. *bendisv am* (tc.).

Bini adv. Bine, bun cf. *bun*. *Si-ancalic pi cal bini* 39/65. *Bini viniș* 5/72, cf. 5/85, 17/47, 2/1. | Adj. *Di tuntsea 'ntsileasiră că ra binli dōmmu* (...era bunul Dumnezeu) 19/56. — Din lat. *bēne* (arom. *g'ine*).

Binivrée m. v. *brivinec*.

Birbeátsi m. Berbece. *Si tsirtau pri un birbeatsi mort* (...se certau pe un berbece mort) 1/39 cf. 8/23, 2/52. *Birbeatsi bitörn* (berbece peste 3 ani). *Birbeatsi-tșucăit* (ca-

strat). [Și: **birbée** m. *Leazi un birbēc maș bun* 2/37 cf. 1/37. **Derivate:** **birbieăr** m. = berbecar; **birbitșoe** m. = berbec tână (2—3 ani). — Din lat. *berbex*, *-ecem* (= *vervex*), arom. *birbec*.

Birbée m. v. *birbeatsi*.

Birbér m. Bărbier. *Căsa lor ra carși cu căsa la un birbēr* (casa lor era în fața casei unui bărbier) 3/38. [**Derivat:** **birbîrnîtsă** f. (bg. *berbernica*) = bărbierie. Com. T. P.]. — Din tc. *berber*, (arom. *birber*).

Birbieăr m. v. *birbeatsi*.

Birbil m. Privighetoare, cf. s l ă v e a j. Com. T. P. [Și: **bilbil** m.]. — Din tc. *bülbül*, (arom. *birbil'*).

Birbîrnîtsă f. v. *birber*.

Birbitșoe m. v. *birbeatsi*.

Birda adv. Din nou, încă odată, iarăși. *Birda fuzeà* (iarăși pleca) 1/42. *Birda spusiră* 21/43, cf. 9/31, 12/84. — Din tc. *birda*.

Birichét a. Berechet, belșug. *Birichet nu si fatsi* 5/26. — Din tc. *bereket*, (arom. *birik'ete*).

Bîrslav N. loc. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 6, 7, 9, 20, 24).

Bîru interj. Se spune tinerilor voinici, ca semn de admirație pentru vitejia lor. *De, biru, de!* 47. — Din alb. *bir*, (arom. *biro*).

Biș m. Nume de insectă, bumbăr. *Biș veardi* (cățelul Frasinilor. *Cantharis viscatoria* L.) ALR. 6549. *Biș din baligă* (bumbăr de balegă) ib. 6562. *Biș amputstot* (ma-

mornic) ib. 6568. [Și: **bij** m. *Flo... un bij* 15/51, cf. 27, 28, 29/51].

Bișănós, -ă adj. } v. *bes*.

Bișătúră f. }

Bișcă (di pin) f. cucuruz de brad. ALR. 974. — Din mbg. *biška*.

Biseárică f. } v. *băsearică*.

Biserică f. }

Bișcă f. }

Bișchítșcă f. } v. *bișqcă*.

Bișieós, -ă adj. }

Bisínét-camen (Numai în poavești). Piatră-scumpă, piatră nestemată. Com. C. I. — Din bg. *bezecen-en-kamen*.

Bisirieós, -ă adj. v. *băsearică*.

Bișqcă f. Băsică. Com. G. D. [Și: **bișcă** f. (Huma). **Derivat:** **bișieós**, -ă adj. = beșicos; **bișichítșcă** f. (dim.). — Din lat. **bes-sica*, *-am* (= *vessica*), (arom. *bișică*)].

Bișqñă f. }

Bișqri f. } v. *bes*.

Bișqs vb. IV. }

Bîstritsa N. de râu (Nânta).

Bîstru, -ă adj. Limpede, clar. *Di la bistra apu biù* 14/32, cf. 5/59; *bistra tșeșma* (fântână limpede) 13/19. — Din bg. *bistra*.

Bitărneátsă f. }

Bitărneése adj. } v. *bitqrn*.

Bitărnîtsăe adj. }

Bitqrn, -ă adj. Bătrân. *Un äscher bitqrn ra fuzit din cavgă* (un soldat bătrân...). *Lqñă bitqrnă* cf. l q ñ ä. [**Derivate:** **bitărneátsă**, **bătrâneátsă** f. = bătrânețe. *Dună ân tinireatsă ca si-ts află la bătăr-*

neatsă 39. *Con aî mai bun să trazi moneşă, ân tiniretsă ili ân bătârneţă* 3/15, cf. 2, 4/15. *Bitârneatsa-i mâncoasă* (bătrâneţele sunt anevoioase) 408; (rar) *bătârnes*, (mai des) *ambătârnes*, *ambitârnes* vb. IV. = îmbătrânesc. *Cmo, ca ambătârniî, stăponu nu mi va* (acuma, dacă îmbătrânii...) 8/36 cf. 4, 6/12; *ambătârniî* f. = îmbătrânire; *ambătârniî*, *ambitârniî*, -ă adj. = îmbătrânit; *bitârneşe* adj. = bătrânesc; *bătârneşti* adv. = bătrâneşte; *bitârnişae* adj. = bătrâior. Com. G. D.]. — Din lat. **betraus*, -a, -um (= *veteranus*), (arom. *bitârnu*, rar).

Bitşae N. de fântână (Huma).

Bitşhidži m. Tăietor de scânduri. *Tru cali aş flă un bitşhidži* 23. — Din tc. *bičkiži*.

Bívol m. v. *bivol*.

Bívol m. *Bivol*. *Tál'ară trej bivol'* 2/67, cf. 14/66. *Bivol'* n. loc. (Cupa). [Şi: *bívol* m. *Derivate*: *bivolitsă* f. = bivoliţă; *bivultşae* m. = bivol mic. Com. G. D.]. — Din bg. *bivol*, (arom. *buval*).

Bivolitsă f. } v. *bivol*.
Bivultşae m. }

Blăditsă n. loc. (Huma).

Blagoslovés vb. IV. }

Blagusluvé vb. IV. }

Blagusuvé vb. IV. } v. *bluguvise*.

Blagusuvít, -ă adj. }

Blaguvisés vb. IV. }

Blánă (pl. *blôñ*) f. *Blană* de

lemn. *Că cu foarfitsli tal'ă blôñ* (spune la minciuni). [*Derivate* *blănav*, -ă adj. = mincinos, care spune lucruri de necrezut; *blănavă* f. = mâncare prea grasă (se mai zice şi: *tăngoasă*). Com. I. G., cf. *tăngos*; *blănés* vb. IV. = spun minciuni], (arom. *blană*).

Blănav, -ă adj. }

Blănavă f. }

Blănés vb IV }

} v. *blană*.

Blăstém a. v. *blastim*.

Blăstím vb. I. *Blestem*. *Si anvirinş şi li blăstímş* (se supără şi îi blestemă) 27/94. [*Derivate*: *blăstímári* f. = blestem. Com. I. L.; *blăstímát*, -ă adj. = blestemat; *blăstém* a. = blestem]. — Din lat. **blastēmo*, -are, (arom. *blastim*).

Blăstímári f. }

Blăstímát, -ă adj. }

} v. *blastim*.

Blátsa N. loc. (Nânta). *Blatsamari*, *Blatsa-mică* n. loc. (Oşani).

Blazeáñnit adj. v. *blazeji*.

Blazej adv. Ferice, fericit. *Blazej-l' la tsista ũom* (ferice de omul acesta). [*Derivate*: *blazejñit* adj. = fericit. *Blazejñits sa tătóñl'i cu fişor pricupsits* (fericiţi sunt părinţii cu copiii pricopsiţi) 773]. — Din bg. *blazě*.

Blazejñit adj. v. *blazeji*.

Blienés vb. IV. *Bor* sc, vârs. Com. G. T. — D n bg. *blíkam* (bljúkam).

²*Blienés* vb. Mă uit, zăresc. *Lisitsa că blicni şi aş vizú* (vulpea dacă se uită şi o văzu). — Din mbg. *blíkam* (aor *blíknah*).

Blíznă f. (La Oșani, numai cu însemnarea) oțel. *Țom juni ca blizna* (om voinic ca oțelul). Com. I. L. — Din bg. *blizna*.

Blíznăc, -ă adj. Geamăn (despre oameni, vite, fructe etc.) *Frats bliznats* = frați gemeni. *Prună bliznacă* = o prună care crește lipită de altă prună ALR. 6089. | Un fel de brodărie. — Din bg. *bliznak*.

Bloń (pl. lui *blană*) Cele două scânduri care leagă tălpile războiului, cf. r ă z b o ȷ.

Blqndă f. Erisipel. — Din lat. *blandus, -a, -um*, (arom. *blândă*).

Blor a. Nume de plantă ierboasă. Com. T. P. — Din mbg. *blor*.

Bluguslúvít, -ă adj.	} v. <i>bluguvises</i> .
Blugusóv a.	
Blugusuvés vb. IV.	
Blugusuvít, -ă adj.	

Bluguvisés vb. IV. Blagoslovesc, binecuvintez. *Aȷ bluguvisi apa și ună-ȷară si feși apa bluguvisită rachiȷă* (o binecuvântă apa și de odată se făcu... rachiu) 4/25. [Și: (mai nou) **blagoslovés, bluguslúvés, blagusuvés** vb. IV. | Derivate: **blagusuvít, -ă** adj. = blagoslovit; *Blagusuvit si ieș* 10/60, **bluguslúvít, -ă** adj. *Bluguslúvită să ieș di dōmnu* 6/11. **blagusuvít, -ă** adj. *An blagusuvit* (an blagoslovit) 54. **bluguvisít, -ă** adj.; **blugusóv** a. = blagoslovenie, binecuvântare. *Tsivà nu voȷ, tucu blugusov tser* (numai binecuvân-

tare cer) 11/6]. — Din paleol. *blagosloviti*.

Boădnie m. Ajunul Crăciunului; butuc care arde de sărbătorile Crăciunului. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 37—38). — Din bg. *bădnik*.

Boări f. Vânt, vânt puternic, furtună. *Cum ti turi boarea?* (cum te-a adus vântul) 8/38, cf. *5. *Pri boari-l' zits* (vorbești în vânt) 52, cf. 5*, 708, *boari-neagră* = vijelie cu furtună. Com. I. G., *boari cu neaȷă* f. = vânt cu zăpadă. *Boarea cu neaȷă bati di cutru Cȷjuc* (La Lundziń). *Boari di zōna* = boari cu neaȷă. Cf. tc. *bora*, (<gr. βορέας), bg. *bora* și *bura*, id. Meyer-Lübke îl derivă din lat. *boreas*, punându-l în legătură cu celelalte forme remanice REW.

Boășă f. v. *boș*.

Bob a. Bob, grăunte. *Un bob*. [Și: **bōbeă** f. *Bobchi di smăreacă* = fructul juniperului. Com. I. L.; *bobchi* (pl. lui *bob*) = nume de floare de culoare violetă, nasture; un fel de broderie. — Din bg. *bob*.

Bōba f. Nume de capră. Cf. *bardza, tșunga, tșupa, neagra, siva, rusa* etc. Com. G. D.

Bōbeă f.	} v. <i>bob</i> .
Bōbechi f. pl.	

Bod m. Ghimpe, bold, țepus. *Măgaru si 'ntsapă cu bodu*. Com. I. L. *ȷnvitsătura nu si-nșară cu*

bodu 'n cap 499. *Bodu la chirchel* = cataramă ALR. 3312. *Bod di albină* = acul albinei, ib. 5458. [Derivat: *ambôd* vb. I. = îmboldesc (cu ind. prez.: *ambod*, *ambodz*, *amboadă*, *ambudom* etc.) ALR. 5663. *L-ambudô unec* 34/51; spin, întap. *Mi amboadă* (mă spină) ib. 1358]. — Din bg. *bod*.

Bogát, -ă adj. Bogat. [Derivat: *bogätsil'ä* f. *Junili cu feata tricură veacu cu bogätsil'ä* 11/82]. — Din bg. *bogat*.

bogätsil'ä f. v. *bogat*.

Bogoróditsä f. v. *buguruditsä*.

Bója N. loc. (Nânta).

Ból eă f. Suferință, durere, necaz, päs. Com. G. D. — Din bg. *bolka*.

Bólen adj. (Bulgărisim). *Bolen zdrav nosi* = bolnavul poartă pe cel sănătos 19/72.

Bolován N. loc. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 20).

Bóreä N. loc. (Oșani). — Din bg. *borika*.

Bordž a. Datorie. [Derivat: *bordžlija* m. = dator, *buršlija*, *buršlija*. — Din tc. *borğ*, (arom. *borğe*).

Bordžlija m. v. *bordž*.

Borè m. Cămin (arom. uğac, par-tea din afară) ALR. 3866. Și: rostu la budžinic, ib. — Din tc. *bore* cf. *boureu*.

Boș (pl. *boașă*) a. ALR. 4874. *Ca çon la cătsq Dömnu di boașă* 249; *boșu-cucotuluș* = struguri, razachie. Com. I. L.

Boș (di pin) m. Cetină de brad. ALR. 975.

Bošnie m. Clin. *Bošnic di ca-meșă* (clin la mâneca cămășii), ALR. 3305.

Bótsä n. de fântână (Oșani). [Derivat: (genit.). *Botsäl'a* n. loc. ib.].

Bótsäl'a v. *botsä*.

Bótsvä f. Bute. [Derivat: *butšfär* (bg. *báčvar*) m. = cel care face putini, butar]. — Din mbg. *bočva* (bg. *báčva*).

Bou m. 1°. Bou. *Dracu al' zisi*: «*tău bou șarotu la vizui*» (boul tău peștiș il văzui) 14/3. *Cu boil' nu si tradzi* = nici cu boii nu-l poți mișca 54. *Bou-domnuluș* = taurul lui Dumnezeu. *Boy-dibaltă* = zimbru, bour, ALR. | 2°. (Plur.) Un grup de stele care iese la revărsatul zorilor. *Boil' ies lă darea zorl'i*. [Și: *buău* m. 5/75. Derivat: *boutšue* m. (dim.)]. — Din lat. **bōvus*, -um, (= *bos*), arom. *bou*.

Bouréu (pl. -ur) a. Horn, locul pe unde iese fumul. ALR. 684. Cf. *budženic*. Pentru etim. cf. *bore*, *borè*, (arom. *burie*).

Boutšue m. v. *boy*.

Boz m. Soc. *Boz di iavur* (floare de platan) 4/18. [Derivat: *buzel* (bg. *bozel*, Pančev, 29) m. = soc, floare cu fructe negre, cf. *buzea* i. *Buzelu mari* 2/X]. — Din bg. *boz*, (arom. *boz*).

Boz Nume de mahala în Nânta, (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 11).

Böză f. Băgă. [Derivat: *buzădzijă*, (Lumnița) *buzădzôjă* m. (tc. *bozağy*) bragagiu]. — Din tc. *boza*, (arom. *boză*).

Bra interj. v. *bre*.

Brăcă (pl. *brōts*) f. Baltă mică, băltac. *Știucniț cu pitșoru ăn brăcă* (mă înfundai cu piciorul în baltă). Com. I. L. — Derivat din *bară?*

Brăcăzûm a. Brăcinar, cingătoare de izmene. *La scōsi prăcăzûmu 2/28*. — Din gr. *πρακαζόβυ*, (arom. *prăcăzone*).

Brad m. Brad (numai în) *Bradz-dî-tșireș* n. loc. (Lugunța), *Curu-di-brad* n. loc. (Huma), *Brădēt* ib. — Cf. alb. *bres*, (arom. *brad*).

Brădăvitsă f. Negel; pecingine. Se zice și *lișă*. ALR. 1654. [Și: *brăduvitsă* f.]. — Din bg. *bradavica*.

Brădēt v. *brad*.

Brăduvitsă f. v. *brădăvitsă*.

Brădvă f. Bardă dogărească. [Și: *brăvdă* f. (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 53)]. Com. H. I. — Din bg. *bradva*.

Brană f. Brană (pentru strângerea paielor). Com. H. I. — Din sl. *brana*.

Brântșel m. v. *cloput*.

Brășleân m. Fel de arbore cu flori vinete și mici ca cireșele; se aseamănă cu liliacul. *Ună veaiță di brășleân angrupată ăn pimint*

si catsă (o ramură de brășleân...). Com. G. D. | Iederă. Com. T. P. — Din bg. *brășljan*.

Brăsnés vb. IV. Dau fuga, mă reped. Com. T. P. [Și: *bărsnés* vb. IV]. — Din mbg. *părsnah*, (aor. dela *părskam*), cu trecerea lui *p* în *b* neclă ă.

Brats a. Braț; cât poate cineva cuprinde cu brațul. *Un brats di cōrts 18/56*. *Bratse* n. loc. (Huma). [Derivat: *brătsișor* m. (dim.)]. — Din lat. *brachium*, (arom. *brats*).

Brătșea f. Zbărcitură. C m. N. T. — Din bg. *brătka*.

Brătsișor m. v. *braț*.

Brăvdă f. v. *bradvă*.

Brăzdă f. Brazdă. *Și brazda ti poartă 904*, cf. 8/VII. [Derivat: *brăzdés* vb. IV. = trag brazde. Com. G. D.]. — Din paleosl. *brazda*, (arom. *brăzdă*).

Bre interj. Bre cf. 13/15, 11/65. [Și: *bra* cf. 2/54; *bri* interj., cf. 2/20, 2/25]. — Pentru etim. cf. Capidan, *Aromânii*, 511.

Breăg a. Suiș, deal. *Bătù pri un breg mari* (dete peste un suiș...) 10/1, cf. 11/1, 857. | Mindir, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 43). [Și: *breg* a.]. — Din bg. *brëg*.

Breăst m. Ulm. *Să ti duts pri tsela brēstu*, 5/17. *Vrău breastuluș* 19/41, cf. 2/17, 17/41. — Din bg. *brëst*.

Breăz, -ă adj. Breaz, bălțat, cărunt, ALR. 12. *Ăn am un boy breaz* *59. [Derivat: **Breăznie**

n. loc. (Huma). Com. T. P.]. — Din bg. *brěz*.

Breg a, v. *breag*.

Breșt a. v. *breast*.

Bri interj. v. *bre*.

Britș a. Briciu. *Un chiaptin și un britș*, 5/64, cf. *7, *6, *8.

Pri britș calcă se zice pentru unul îmbrăcat bine, fercheș, cochet 56.

[Derivat: *britșés* vb. IV. = bărbieresc]. — Din bg. *brič*.

Britșés IV. v. *britș*.

Brivinée m. Berneveci. [Și: *bruvinée*, *birnivée*, *binivrée*, *bărnăvée*]. — Din mbg. *benevrek*, (arom. *binivrets*).

Broăseă f. Broască țestoasă, cf. *37. — Din lat. **brōsca*, -am, (arom. *broască*).

Broătăe m. v. *broatic*.

Broătie m. Brotăcel. Copil mic. [Și: *broătăe* m.]. — Din lat. **brōtīcus*, -um, (arom. *broatic*).

Brombés vb. IV. (la cusut) îndoiu de două ori, îndupăcesc ALR. 5768.

Bron a. Brâu. *Un cutsităș ăn bron* 4/85 cf. *18, 23/39, (arom. *bărnū*).

Bronă f. Bărnă. [Și: *bron* a.]. Com. T. P. — Din bg. *brăvno*.

Bronză f. (Lugunța, Oșani; în celelalte comune: ca ș). Brânză. *Săptămōna di bronză s. prisir-nitsa*, (în Liumnița) *sirnitsa*. *Bronză tūmatică*, (arom. *caș tunărets*).

Bruășlea f. Barba ursului. ALR. 1952.

Brucă f. Pușche, bubă pe limbă.

Bruca pri limbă (blestem), ALR. 2116. *Ats ișo ună brucă la zeaișt*, ib. 3030.

Brujñitsă f. Mătânii. *Ună zăghiiă di bruñitsă* (o pereche de mătânii) 5/78. — Din bg. *brojnica*.

Brumă f. Brumă. *Niști ūor brumă cadī și lă Avgust* (cade bruma și în August), Com. I. L.

[Derivate: *brumós*, -ă adj. *ămbrum* vb. I = (despre oi) mă îmbolnăvesc păsând iarbă brumată. Com. I. L.]. — Din lat. *brūma*, -am, (arom. *brumă*).

Brumós, -ă adj. v. *brumă*.

Brust v. *bruz*.

Brusăe m. v. *brusnac*.

Brușliă m. v. *bordž*.

Brusnăe m. Pădure mică de pini; locul unde a fost odată pădure de pini. [Și: *brusăe* m.]. Com. T. P. — Din bg. *brusnik*.

Bruvinée m. v. *brivinec*.

Bruz (pl. -ur) f. Gresie pentru ascuțit coasa, ALR. 941, cf. 5027. [Și: *brus* f.].

Buăjés vb. IV. a. Trag cu o armă, bat. Com. GH. T. *buăjes*, cf. *bunăjes*.

Buău m. v. *boy*.

Búbă f. Gândac de mătase. [Derivate: *bubăr* m. = crescător de gândaci de mătase; *bubál'că* f. = gândacul care trăiește mai mult în bălegare. Com. I. L. *Flo ună bubal'că* 15/51: *bubal'cadomnuluș* = boul lui Dumnezeu, cf. *vaca - domnuluș*; *bu-*

bulică f., bubuligă f. = bumbăr-di-baligă]. Com. C. I. — Din mbg. *buba*, (arom. *bubă*).

Bubâl'că }
Bubâr m. } v. *bubă*.

Bubrêe m. v. *ubric*.

Búbrie m. (In Oșani) Rinichi. [Și: *bubrêe, buburêe m.*] — Din mbg. *bubrek*, (arom. *buburec*, var *arnicl'u*).

Bubulică }
Bubuligă } f. v. *bubă*.

Bubulîtsă (neagră) Gârgăriță de pâne. (Calandra granaria L.), ALR. 6548. — Din *bubă*.

Buburêe m. v. *ubric*.

Bubutés vb. IV. Bubuiu ALR. 4418, urlu. Com. T. P. [Compus (cu pref.): *zăbubutés vb.* IV. = încep să bubuiu, să urlu. *Ca zăbutit-au, la fat-au tșănușă* 14/61]. — Onomatopoeie.

Bucă f. (La moară). Scoc, lăptoc, uluc. *Al slumni sacu ăn bucă* (ii dete drumul sacului în scoc), 4/69, cf. 22/41, cf. 5/II. — Din lat. *bucca, -am*, (a om. *bucă*).

Bucăjés vb. IV. }
Bucăiri f. } v. *bic*.

Bucelă f. Vas de lemn în care ciobanii își poartă apa de băut. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 53). [Diminutiv: *buel'ie, m., buel'îtsă f.*]. Cuvântul există la greci *μυρόκλα*, la alb. *buklji*, la bulg. *bukli*, la arom. *buclă*; pentru etim. cf. Capidan, *Rom. Nom.* 173.

Buel'îtsă f. }
Buel'ie m. } v. *buclă*.

Bucqi (pl.) Piedecă de fier la cai. Com. G. D. — Din bg. *bukaj*, tc.

Búeur vb. (refl.) Mă bucur. *Laldi mîmă-sa si bucurără mult*, 22/73. [Derivate: *bueurqs, -oasă* (bucuruș) adj. = bucuos. *Tuntsea bucurușs fitșuăru s-dusi căsă*, 22/73, cf. 15/II, 9/44, 6/73; *bueuril'ă f.* = bucurie. *Multă bucuril'ă* 14/51, cf. 566. Compus: (cu pref.) *zăbúeur* (ză + bucur) = încep să mă bucur, mă bucur. *Tuntș cu un mi zăbucuraș* 20/9, cf. 9/57]. — Cf. alb *lukur* «frumos».

Bueuril'ă f.

Bucurós, -oasă adj. }
Bucurușs, -oasă adj. } v. *bucur*.

Bucuvál'că f. Bățul cu care se bate laptele închegat. Com. G. D. *Si u tșucneș cu ună bucuval'că* 8/50. — Cuvântul arată apropiere cu alb. *bukuvaljě*, arom. *bucuvallă*, însă se depărtează ca înțeles. Din contră, mbg. *bărkalo* (dela *bărkam* «mestec») «bățul cu care se amestecă ceva» se depărtează ca formă. Vezi și *burval'că*.

Bud m. Floare galbenă cu miros plăcut. *Budu-i galbin și miruseaști ubav*. Com. I. L. [Derivate: *budimeăncă, budimeăncă f.* = id.; *budlăncă f.* = plantă ierboasă care se agață ușor ca iedera. Com. T. C. *Si leaș ună budlancă* 2/70]. Cuvântul există și în mbg. *bud, budiměnka*, id.

Budăjés vb. IV. }
Budăindăra adv. } v. *budnes*.

Budalà adj. Nărod, prost. *Mai bun dușman itru, di cõt priiatil budalø* (mai bine vrășmaș șiret, decât prieten prost). *Mi flaiș ân budulai*, 58, cf. 37. [Și: budalø, budulà, budălă adj. Derivat: budăløc a. = prostie, nerozie]. — Din tc. *budala*.

Budălă }
Budalø } adj. v. *budala*.
Budăløc }

Budimeăncă f. v. *bud*.

Budir m. Vas pentru apă de băut, ALR. 3964. — Din bg. *potir*.

Budlăncă f. v. *bud*.

Budnės vb. IV. Imping un cal ca să pornească; (despre cal) pornesc, o iau la fugă; plec, mă iau după cineva, pornesc. *L-ancalicø calu di budni di cola* (încalecă calul și porni de acolo) 13/80. *Si budni și iel dupu tșitșă-sa* (porni și el după unchiu-său). [Și: budăjės vb. IV. = (despre cal) alerg. *Calu cătșø si budăiască*. Derivat: budăiri f. alergare; budăindăra adv. = alergând, în fuga mare. *Iel fuzl budăindăra* 6/80]. — Din bg. *boda*.

Budulà adj. v. *budalà*.

Budumeăncă f. v. *budimeancă*.

Buduvăchi n. loc. (Oșani).

Buduvlăchi în *Røpa-di-Buduvlachi* n. loc. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 22).

Budžac m. Partea din dreapta și stânga căminului; partea din

față se cheamă: *curu focului*. *Iel șăzù la curu-focului pri gol loc, ară iel la pusiră ân budžac* 16/56. *Culcă-ti ân budžac* 5/33. — Din tc. *buğac*.

Budžanie }
Budženie } m. v. *badžă*.
Budžinie }

Buf Bufniță. *Røpa-bufuluș* n. loc. Păr (mai ales când este zbârlit ca al bufniței). *Bufu aș la nălbî* (îmi albi părul) 960. (Lugunța). [Derivate: búfecă f. = moț. *Ari ună bufcă ân vrău di cap*. Com. I. L. | Nume de floare, id.; búfnitsă f. = bufniță. Com. G. D.]. — Din lat. *bufo*, (arom. *buf*).

Búfecă v. *buf*.

Bufnės vb. IV. (despre lapte). Dau în foc. *Laptili bufneăști*. ALR. 3884. — Din mbg. *bufam*, (bg. *buham*).

Búfnitsă f. v. *buf*.

Bugăr m. Bulgar 151. [Derivate: bugărės, -ească, adj. = bulgăresc; bugăreăști adv. = bulgărește, cf. slăneaști; Bugărîja f. = Bulgaria. Compus: răzbugărės, vb. = amestec. *Uaiă răzbugărîtă* = oaie amestecată (ca rasă). Com. T. P.]. — Din mbg. *bugari* (plur. lui *bugarin* « Bulgar »), (arom. *vurgăr*, gr.).

Bugăreăști adv.

Bugărės, -ească adj. } v. *bugar*.
Bugărîja f. }

Buglės vb. IV. ? *Sfaca zuyă căti uneatsi bubî avem di bugliri*, B. 6.

Bugurúdsă f. Maica Domnului. *Bugurúdsă* *cadi pri 15 di August*. [Și: bogoródsă, băgăródsă (cf. m e s) f.]. — Din sl. *bogorodica*.

Buĵă f. Vopsea, culoare. *Măntrea care ăĵ mărghit di buĵăuă vinăță* (se uita cine este întins (murdărit) cu vopsea vânătă). 32/65. [D e r i v a t: buĵadĵiĵă m. vopsitor, boia-giu. Com. T. P.]. — Din tc. *boja*, (arom. *boie*).

Buĵadĵiĵă f. v. *buĵă*.

Buĵdisés vb. IV, Vopsesc, fac ouă roșii, ALR. 5786. — Din *buĵă*.

Buĵés vb. IV. Trag cu o armă în cineva, lovesc, bat. *Ișoră niști fur și cătsară si na buĵască și mul'ts oamini tăltșoră* (...și începură să tragă în noi și mulți oameni uciseră) 19/93. (Refl.) Mă lupt. *Toată zuuă si buiră* (luptară). — Din bg. *buham* «I vesc» s. *boi* «lovitură, luptă», cf. b u ă ĵ e s, b u n ă ĵ e s.

Buĵmătșqt, -ă adj. Buimăcit. *Ra ca buĵmătșqt di mult drum tse vea fat*. Com. I. L.

Buirdisés vb. IV. v. *buĵrum*.

Buĵrum interj. (turcism). Poftim, poftiți. *Buĵrum! zisi tsela tse vigl'ă* (poftiți! zise cela ce păzea) 18/42. [D e r i v a t: buirdisés vb. IV, poftesc]. — Din tc. pop. *buirum*.

Buĵăncă f. Un fel de plantă. (arom. *pirpirună*). Com. H. I.— Din bg. *božanka*.

Buĵur m. v. *băjur*.

Bul'că f. Broboadă, ștergar, vâl. *Au turî bul'ca din cap. Bul'că*

albă 4/91, cf. 5/91, B. 5. — Din mbg. *bulka*.

Bұлgur Grâu bătut bine, ca să-iasă coaja; după aceea se fierbe și se mănâncă. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 43). — Din bg. *bulgur*, (tc.).

Buluván n. loc. (Oșani). *Pri buluvań* id. (Nânta). Com. H. I. [Și: *bulván* (pl. *-voń*) = bolovan. *Lăngă niști bulvoń* 1/53]. — Din mbg. *bolvan*.

Bulván v. *buluván*.

Bumbăe a. Bumbac. *Culcă-ti tseastă seară ăń bumbac*. 8/33, cf. 9, 59. [D e r i v a t e: bumbăehiști n. loc. (Huma). Com. T. P. *bumbătsină* id. (Cupa). Com. N. P.]. — Din mbg. *bumbak*, (arom. *bumbak'e*).

Bumbăehiști v. *bumbac*.

Búmbăr (Oșani) Gândac, bombar, (la albine) trântor. *Bumbărveardi* m. (Liumnița) cărăbuș, Ileana. Com. P. M. *bumbăr-dî-baligă* m. (Liumnița) grângoasă id. — Din bg. *bumbar*, (arom. *bumbar*).

Bumbătsină f. v. *bumbac*.

Bun, -ă adj. 1°. Bun (cu acest înțeles, mai des u b a v). *Tsesla fitșoru si dăro ăń ună rúbă mult bună* (se îmbracă într'un costum foarte bun) 43/2. *Să-ń facă Petra bună* (să-mi îmbuneze pe Petra) 6/VII. *Bună zuuă nu vizură* 1/14. | 2°. adv. Bine. *Di ĵundi raĵ fucaraĵ, ĵunsiră... tșurbadșĵi și tucu bun tricură* 19/7. *Bun vez, că nu*

ieş bureati si priieş (vezi bine, că nu ești burete să răsari a doua oară) 595. *Bun la ndireasi* 407, cf. 247, 4/4, 2/28, etc. *Di bun mai bun* = foarte bine, excelent. *Cum tricuş?* — *di bun mai bun tricui* 11/2. *Cal'i ray di buñ mai buñ* (caii erau foarte bine, excelenți) 7/2. [Și: s u b s t. **bun** a. = bine; **bună** f. *Nu-i pri buna* = nu este dispus. *Tsišta uamiñ nu ra pri buna* (n'au gânduri, intențiuni bune). Derivate: **bunătăti** f. = bunătate; **bunil'ă** f. = bunătate. (Negativul) **nibún**, -ă (mai rar ɔ u) adj. = rău. *Io ats feş bun, tu şa nibun sã-ñ fats* (eu îți făcui bine, iar tu să-mi faci rău) 3/12, cf. 10/38. *La nibun anturno* = s'a agravat [boala] 485; **nibunil'ă** f. = răutate, în spec. eufemism pentru strigoiu. *Ştia un cunac iundi şădea ună nibunil'ă* (cunoştea un palat unde şedea un strigoiu, cf. *tşără-vină*) 10/10. *Murāru ca si spārū s-nu iia vrină nibunil'ă* (se sperie să nu fie vreun strigoiu) 24/41; **ambunătătsos** vb. IV. = îmbunătăţesc. Com. G. D., C o m p u s e: (cu pref.) **năbunés** (nă + bun) vb. IV. = fac să fie bun, mângâiu. *La năbuneaşti şi al' xitsi* 6/26; **zăbún**, -ă (ză + bun) adj. = bine. *Printru tsină... aşi mult... zăbun* (înainte de cină este foarte bine) 6/XI]. — Din lat. *bonus*, -a, -um, (arom. *bun*).

Bună adj. v. *bun*.

Bunăjés vb. IV. Trag cu puşca. *Dupu tsi fuzi l' epurli, cqt ver bunăjă*. — Din bg. *buhnah*, cf. b u ă j e s.

Bunár m. Puţ. *Tureşti ună mutş-cată di carni ân bunâr* (aruncă o bucată de carne în puţ) 37/2. *Deadiră di un bunar* 5/51, cf. 2/73, 28/68, 2/74, etc. *Bunaru-di-varnitsă* n. loc. (Huma). Com. T. P. *Bunaru-Neamtsăl'ă* n. loc. (Oşani). [Derivat: **bunărdžoj** (tc. *bunarğy*) m. = lucrător de puţuri]. — Din tc. *bunar*.

Bunărdžoj m. v. *bunar*.

Bunătăti f. v. *bun*.

Bunělă f. Furculiţă. [Și: **bănělă** f. ALR. 3975]. — Din bg. *bunela*.

Bunil'ă f. v. *bun*.

Búră f. Val de apă, torent mare. *Că vini bura, la sări fitşoru la marzini* (... venind val de apă, îl împinse pe băiat la margine) 5/23 cf. 8/27. — Din bg. *bura*.

Burbúză f. Nevăstuică. Com. P. M. (Liumniţa, încolo n i v i s t u l' c ă). Pentru etim. cf. alb. *bukljëzë*, id.

Burdžlija m. v. *bordž*.

Bureati m. Ciupercă, mână-tărcă. *Am ună băsearică pri un direc sta* (= bureati) *10. *Burets ân torbă* (n'a făcut nimic). *Bureatidulsi* = burete dulce. *Bureatibălos* = burete-bălos, burete cu gust plăcut. Com. I. L. *Bureatidi-casă* s. *Bureatidi-zimnitsă* = ciupercă mare care creşte prin

locurile umede. *Bureati-di-iască* = burete de iască, babiță. *Bureati-di-arbur* = burete-de-stejar. *Bureati-di-nuc* = burete de iască. *Bureatsil'-uolilor* s. *burets-di-uolilor* = ciupercă bună de mâncat, ALR. 6404. *Buretsil' coñlor* s. *burets-di-coñlor* = ciuperci căinești. *Bureati-lăptos* = burete lăptos. *Bureati-pălos* = burete usturos. *Bureati-alb* id. ALR. 6404. *Bureati-roșu* = ciupercă roșie, ib. *Bureati-vinit* = burete vânat, bun de mâncat. *Bureati-di-lujil'* = ciuperci nebunești. *Burets-di-călincoșil'* = bureți de colorarea rodiei. *Buretsil'-puturoș* = burete puturos, mâncat de muște și de alte insecte. *Burets zorneșt*, ALR. 6404. — Din lat. **bolētis*, -em, (arom. *bureate*).

Burghijă f. Șurub. — Din tc. *burgi*, (arom. *burg'ie*).

Burie a. 1°. Buric. | 2°. Pântece, stomac. *Cu dracu 'n buric amnă* (umblă cu dracul în pântece) n'are intențiuni bune, are gânduri rele 6. *Pri gol buric* = pe nemâncate, cu stomacul gol. | 3°. Inimă, minte, gând. *Iel buricu tsirea si-la veadă* (el vroia să le vadă mintea) 23/31. *Al' si lipi la buric* (i s'a lipit de inimă) 8/64, cf. 32/51, 4/56, 613, 751. [Derivat: *burieós*, -oasă adj. = de inimă, curagios]. — Din lat. *umbilicus*, -um, (arom. *buric*).

Burieós, -oasă adj. v. *buric*.

Burnés vb. IV. (refl.) Dau să fac ceva, mă năpustesc. *Defu*

burni 23/55. [Și: *bărnés* vb. IV].

Burqs vb. IV (refl.) Mă lupt (la trântă). *Porcu cu răslănu si buray toată zuya* 31/39. *Si burqră* 29/39, cf. 19/80, 279. [Derivat: *burări* f. = luptă trântă. *Cal'il' si pl'usniră lă burărea* 13/80. **Compușe** (cu pref.): **amburós** (aṅ + buros) (Liumnița), **mburós** id., **zăburqs** (ză + burqs) = încep să mă lupt, m'apuc la luptă, la trântă. *Și si zăburqră cal'il'* 7/80; *răzburqs* vb. (după mbg. *războram se*). IV = mă pun strașnic pe luptă]. — Din bg. *borja*.

Bursăe N. loc. (Nânta).

Bursúe m. Bursuc. Com. I. L. — Din tc. *borsuk*, (arom. *bursuc*).

Burún m. Deal. *Burunu-di-varnitsă* n. loc. (Huma). Com. T. P. — Din tc. *burun*.

Burút a. v. *bărnut*.

Buruvál'că f. }

Buruvés vb. }

Burval'că f. }

v. *burnes*.

Burvés vb. IV. Mestec, amestec, (refl.) mă amestec. *Nu-i bun s-ti burveș aṅ domnului lucru* 13/60. *Turim burvindara* (turnăm, amestecând), B. 1, cf. 15. [Și: *buruvés* vb. IV. **Derivate**: *burvít*, -ă adj. = amestecat; *burvítură* f. = amestecătură. *Din tseastă burvítură vem... ziiṅan* (din această amestecătură...), B. 5; *burvál'că*, *buruvál'că* f. = lingură mare. *Tsel' frats veay ună burwoal'că* 7/66]. — Din bg. *boravja*.

Buș a. Pumn, buș. *Cân aș dădeà bușlu tru pimînt, casa di h'er si dără* 11/67. Cuvântul există și în arom. *buș* (șub), în dacor. *buș*: *Muncit cu bușurile* (Do-softeiu, *Viețile Sf.*), *bușală*, *bușitură*; de asemenea în bg. *bušnica* id., în gr. Etimologia nu e clară.

Busil'oe m. Busuioc [Și: *busil'ue* m.]. — Din bg. *bosiljok*, (arom. *văsil'ac*).

Busil'ue m. v. *busil'cc*.

Busnēs v. *butsnes*.

Bustân m. Pepene verde, cf. I' u b i n i t s ă. *La cari tritsea pri cȳala, la tots dădeà bustan* 5/57, cf. 11, 12/90. — Din bg. *bostan*.

Butâr m. v. *buti*.

Búti f. But de carne. *Ună būti di cārni* 19/73. — Din mbg. *but*, (arom. *bute*).

²**Búti** f. Bute, butoiu. *Cots-va buts di āpu* 8/74. [Și: *bútin* m. = puțină pentru lapte bătut. *An butin si bat mătinitsăli*. Com. I. L. (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 53), *bútim* = butin mai mare. *Lamňa biju un butim plin cu mătinitsă* (balaurul bău o puțină...) id. *Derivate*: *butâr* m. = butar; *butítșeă* f. (dim.); *butseăuă* (plur. *butsél'*) = butoiăș. *An loc di butseăuă... coșu di la moară* 6/XVII, cf. *87; *butsilúșeă* f. = fuciu. Com. C. I.]. — Din lat. *büttis*, -em, (arom. *bute*).

Bútim } m. v. *buti*.
Bútin }

Butișnie m. v. *butură*.

Butítșeă f. v. *buti*.

Butșălă f. v. *butșqs*.

Búțșăm } m. v. *butșum*.
Búțșăn }

Butșáva N. loc. (Barovița).

Butșehiă f. Fierestrău, ALR. 1828. — Din tc. *bički*.

Butseăuă f. } v. *buti*
Butsilúșeă f. }

Butșimigă f. v. *butșumigă*.

Butsmán m. Ciorchin. *Ună tip-siă plină di butsmeni* (în text greșit: *butmani*) 10/56. *Mâncaș doi butsmăñ di uuă* (mâncai doi ciorchini de strugure). Com. I. L. - Cf. bg. *buca*.

Butsnēs vb. IV. Impung, înțep, mișc, cf. *antsap*. *Io cu sam zădurmit, tu s-mi butsneș* (eu dacă sunt adormit, tu să mă miști) 5/34. *Nu la butsnēd cu acu*, 7/34, cf. 3/69. [Și: *busnēs* vb. IV. ALR. 5663. *Derivat*: *butsniri* f. = împungere, înțepare]. — Din mbg. *butsam*, (arom. *ambuts*).

Butsniri f. v. *butsnes*.

Butșol'ă f. v. *bătșol'ă*.

Butșónă f. v. *butșqs*.

Butșqs vb. IV. Văjăiu (vorbind de vânt), urlu. *Uzq iundi butșeăști ca vînt* 13/51. [Derivat: *butșălă* (mbg. *bučilo*) = bucium, hang. Com. G. D., *butșónă* f. id.]. — Din bg. *buča*.

Búțșum m. Buștean. *Un butșum* 8/16. *Lq un butșum* 15/87. [Și: *búțșăm* m. = instrument cu care se scarmână lâna. *Butșămu ari doș*

chiapțiñ cu cari si trupeaști lona; **bútsán** m. = scaun de cioplit, butuc, trunchiu, bedreag. Com. H. I.]. — (arom. *bučum*).

Butșunigă f. Buciniș. *Butșuniga miruseaști ubăv și creaaști pri locur căpinoasi*. Com. I. L. [Și: **butșunigă** f.].

Bútură f. Boală la cai și la animale mari. [D e r i v a t e: **buturnie**, **butirnie** m. id. Com. T. P. **buturăchi** m. = Bubă rea. *Răslă-nitsa veă un buturăchi și buturăchiu fu antsăpat* (... avea o bubă rea) 18/40]. — Din bg. *butur*, (arom. *butur*).

Buturăchi } m. v. *butură*.
Buturnie }

²**Buturnie** m. Buturugă. Cantitatea cât încape într'o mână, pumn. *Ca si dusi... di-l' pusi un buturnic la poartă* 26/32. — Origine obscură; are aceeași tulpină *butur* ca în *buturugă*.

Búză f. Buză. [D e r i v a t: **buzqs** vb. IV. = mă busumflu. C o m p u s: (cu pref). **năbuzqs** (na + buzqs) refl. = mă busumflu. *Tsi șa ti năbuzoș* (ce te-ai umflat așa)]. Com. I. L. — Cf. alb. *buzăă*, (arom. *budză*).

Buzădžiă m. } v. *boză*.
Buzădžojă m. }

Buzdugân a. Buzdugan. — Din bg. *bozdugan*.

Buzeăi m. v. *buzeal'*.

Buzeal' m. Un fel de plantă care crește, câte odată, înaltă cât

un arbore. Fructul ei este un bob negru, rotund și mic. [Și: **buzeăi** m.]. — Din bg. *bozëi*.

Buzél m. v. *boz*.

Buzmunéz vb. I. Mă supăr. *Ieș bun să nu ti buzmunex* (să nu te superi) 5/22. — Dela *buză?*

Buzqs vb. IV. v. *buză*.

C

Ca conj. 1°. Ca, întocmai, la fel ca. *Uzo jundi butșeaști ca vint* (auzi unde urlă ca vânt) 13/51. *Ca 'n cotșină rămit*, 148, cf. 4/24. | 2°. Când. *Ca-l'-tsi stimni* (când i se întunecă) 2/17. *Ca vini bură...* 5/23. *Cmo ca ambătărniș* 8/36, cf. 2/35, 2/III, 8/IV. | 3°. După ce (de cele mai multe ori înlocuiește construcția participiului prez.). *Și ca si dusi căsă* (ducându-se acasă) 12/32, etc. | 4°. (rar) Câte. *Fitșoril' ruptsiră ca una meră, qtsi aș dusiră pri pulată* (Băieții rupseră câte un măr, apoi...) 13/19. [Și: **eă** (s. **eș**). | C o m p u s e: **eaeúm** conj. = întocmai ca, la fel ca. *Cacum aș tseastă chișă*. **eaeqn** = ca și cum, ca și când. *Cacqn mo la ved*. (Ad. 2°) **eări** (**eári**) adv. = când (mai rar cu înțelesul de) dacă. *Searta, cări si ti cultsă* (seară, când te vei culca) 2/70, cf. 6/39, 5/67, 5/68. (Ca compoziție și însemnare, este identic cu arom. «cara» cu înțelesul de «dacă» și

chiapțiñ cu cari si trupeaști lona; **bútsán** m. = scaun de cioplit, butuc, trunchiu, bedreag. Com. H. I.]. — (arom. *bučum*).

Butșunigă f. Buciniș. *Butșuniga miruseaști ubăv și creaaști pri locur căpinoasi*. Com. I. L. [Și: **butșunigă** f.].

Bútură f. Boală la cai și la animale mari. [D e r i v a t e: **buturnie**, **butirnie** m. id. Com. T. P. **buturăchi** m. = Bubă rea. *Răslă-nitsa veă un buturăchi și buturăchiu fu antsăpat* (... avea o bubă rea) 18/40]. — Din bg. *butur*, (arom. *butur*).

Buturăchi } m. v. *butură*.
Buturnie }

²**Buturnie** m. Buturugă. Cantitatea cât încape într'o mână, pumn. *Ca si dusi... di-l' pusi un buturnic la poartă* 26/32. — Origine obscură; are aceeași tulpină *butur* ca în *buturugă*.

Búză f. Buză. [D e r i v a t: **buzqs** vb. IV. = mă busumflu. C o m p u s: (cu pref). **năbuzqs** (na + buzqs) refl. = mă busumflu. *Tsi șa ti năbuzoș* (ce te-ai umflat așa)]. Com. I. L. — Cf. alb. *buzăă*, (arom. *budză*).

Buzădžiă m. } v. *boză*.
Buzădžojă m. }

Buzdugân a. Buzdugan. — Din bg. *bozdugan*.

Buzeăj m. v. *buzeal'*.

Buzeal' m. Un fel de plantă care crește, câte odată, înaltă cât

un arbore. Fructul ei este un bob negru, rotund și mic. [Și: **buzeăj** m.]. — Din bg. *bozëi*.

Buzél m. v. *boz*.

Buzmunéz vb. I. Mă supăr. *Ieș bun să nu ti buzmunex* (să nu te superi) 5/22. — Dela *buză?*

Buzqs vb. IV. v. *buză*.

C

Ca conj. 1°. Ca, întocmai, la fel ca. *Uzo jundi butșeaști ca vint* (auzi unde urlă ca vânt) 13/51. *Ca 'n cotșină rămit*, 148, cf. 4/24. | 2°. Când. *Ca-l'-tsi stimni* (când i se întunecă) 2/17. *Ca vini bură...* 5/23. *Cmo ca ambătărniș* 8/36, cf. 2/35, 2/III, 8/IV. | 3°. După ce (de cele mai multe ori înlocuiește construcția participiului prez.). *Și ca si dusi căsă* (ducându-se acasă) 12/32, etc. | 4°. (rar) Câte. *Fitșoril' ruptsiră ca una meră, qtsi aș dusiră pri pulată* (Băieții rupseră câte un măr, apoi...) 13/19. [Și: **că** (s. **ea**). | C o m p u s e: **caeum** conj. = întocmai ca, la fel ca. *Cacum aș tseastă chișă*. **caeqn** = ca și cum, ca și când. *Cacqn mo la ved*. (Ad. 2°) **cări** (**cări**) adv. = când (mai rar cu înțelesul de) dacă. *Searta, cări si ti cultsă* (seară, când te vei culca) 2/70, cf. 6/39, 5/67, 5/68. (Ca compoziție și însemnare, este identic cu arom. «cara» cu înțelesul de «dacă» și

mai rar, «când». Citatele de mai sus se pot traduce în arom.: «Seara cara (s. di cara) s-ti badz...» «Cara s-vreî s-fudz». — Din lat. *quam*, (arom. *ca*).

Că } conj. v. *ca*.

²**Că** conj. Că, căci, pentrucă, fiindcă, de oarece. *Nu ti pot scundiri, că la îel miruseaști la bătizat uom* (nu te pot ascunde, fiindcă lui îi miroase a om botezat) 8/80. *Să nu ti pucats ănsus, că să-ts cadă spin* 5/30. — Din lat. **qua* (<*quia*), arom. *că*.

Căbajtlîjă adj. v. *cabāt*.

Căbăt a. Vină. *Tse căbati ăñ ari daratâ* 24/68. [Și: *căbâte*, *căbăti* f. | **Derivate**: *căbătlija căbajtlîja*]. — Din tc. *kabahat*, (arom. *căbîete*).

Căbâte }
Căbăti } v. *cabāt*.
Căbătlija }

Căbîl adv. v. *cabul*.

Căbûl adj. Primit, iertat. *Aî, moî ăñ its căbul, l'irtat căbatea* (ai, acum, vă primesc, vă iert vina) 1/68. [Și: *căbîl* = posibil. *Nu-i căbîl* = nu-i cu putință. **Derivate**: *căbuldisés* vb. IV. = primesc. *Tse vini dă la Domnu, căbuldisim*, 208]. — Din tc. *kabul*, (arom. *căbule*, *căbile*).

Căbuldisés vb. IV. v. *cabul*.

C... e interj. Țipătul găinii, când vine uliul. ALR. 5702.

²**Cac** vb. I. *Cac*. *Lu odžă măgār liri cacă* 7/24, cf. 420. [**Deri-**

v a t: *căcăt* m. = căcat 9/20; *căcă-tșos*, *-oasă* adj. = căcăcios]. — Din lat. *caco*, *-are*, (arom. *cac*).

Căcă f. (In limbajul copiilor). Tot ce nu-i bun de mâncat. — Din it. *cacca*, (arom. *cacă*). Cu-vântul se găsește în toate limbile balcanice.

Căcărăseă f. Coțofană. — Din gr. *κακαράξα* (arom. *caracacsă*, *hărăhastă*, *hărăhacsă*).

Căcărész vb. I. v. *cătcărez*.

Căcăt m.

Căcătșos, *-oasă* adj. } v. *cac*.

Căcəq v. *ca*.

Căcəq m. v. *cucot*.

Căcăuteă (di cântar) f. Greutatea cântarului ALR. 4279.

Cad vb. II. *Cad*. *Să nu ti pucats ănsus, ca să-ts cadă spin ăñ uocl'i* 5/30, cf. 6/5, cf. 27/2. *Cad ăñ moñ* = ajung în mâinile cuiva. *Ăñ căzuș ăñ moñ, s-ti dar ca di fărtat*. [**Derivate**: *cădeări* f. = cădere; *căzút*, *-ă* adj. = *căzút* (cf. 22/4), (fig.) suferind, bolnav, adică care a căzut, care zace în pat). *Di un an ăî căzut și ancă nu-l treatsi*; *căzut di năfară* = leșinat, căzut în nesimțire, epileptic; *căzătură* = cădere. **C o m p u s**: (cu pref.) *iscăd* vb. II. (după bg. *is-padam*) = scad, sărăcesc 307, ALR. 2355; *iscădeări* f. = scăpătare; *iscăzút*, *-ă* adj. = scăzut, sărăcit; *iscăzătură* f. = sărăcire]. — Din lat. *cado*, *-ere*, (arom. *cad*).

Cădănúșă f. }
Cădănúșcă } v. *cădḡnă*.

Cădeări f. v. *cad*.

Cădel'că f. Tort de lână vopsit în roșu. Com. V. J. — Din bg. *kădelja*.

Cădifē f. Catifea. *Să-ń dară fustan di mătasi... prigatš di cadifē* 10/XVI, cf. 3/XI. — Din tc. *kadife*, (arom. *cădifee*).

Cădija m. (Turcism) Cadiu, judecător turc. Com. T. P. — Din bg. *kadija* (tc. *kady*), arom. *cadî*.

Cădḡnă f. Cadână. *Cădḡnă lḡ ună zaghîă di izmeani, li ampl'ù di pări* 7/35, cf. I, 4/24, 6/35. [Derivat: *cădănúșcă* f. = nume de pasăre cu o «tufcă» la gât; nume de insectă, musculiță. Com. I. L. (cu această din urmă însemnare (Lugunța) și *cădănúșă* f.). — Din tc. *kadyn*.

Cădḡr adj. În stare, capabil. *Ăi cădḡr si facă tot* (este în stare să facă tot). Com. I. L. — Din tc. *kadyr*, (arom. *cadîre*).

Cădru a. Portret, tablou. *Veà băgată la fântână căti un cădru* 41/65. — Din it. *quadro*, (arom. *cadru*).

Căfăl v. *caval*.

Căfărés vb. IV. }
Căfărniță f. } v. *cufăres*.

Căfcu adv. 1°. Ce fel, ce fel de. *Prîubidî... să vedă căfcu tšires ari* 4/18. *Căfcu tšḡuli tser tu Teghiu?* (ce fel de ghetee...) 1/XI. | 2°. Cum.

Și si feși... un an căfcu n'ḡri (și se făcu un han, cum nu există) 4/25. *Ve un cunac căfcu nu ve nitsi un pășă* 1/15. — Din mbg. *kakvo*.

Căfē Cafea. *Saldi trei ser durmi ... trei căfeur biḡu* 5/IV. [Și: *cavē* a. *Beà un cavē*. Derivat: *căfedžiia* m. = cafegiu]. — Din tc. *kahve*, (arom. *căfee*).

Căfedžiia m. v. *cafe*.

Căfēz a. Colivie. *Ampiratu al' feasi un căfēz di furlină* (ii făcu o colivie de aur) 6/49, cf. 8/39. — Din tc. *kafes*, (arom. *căfase*).

Căfoări f. v. *cufăres*.

Căft vb. I. Caut. *Tse mul' are căftsă bre?* 11/65. [Derivat: *căftări* f. = căutare]. — Din lat. **cavito*, -are, (arom. *caftu*).

Căjăr }
Căjer } a. v. *cair*.

Căjgănă f. Jumări de ouă *Na izgustim cu turtă caldă și cu căjgănă* 8/69, cf. 439. — Din tc. *kajgana*.

Căil în expresia *si fatsi di căil* = primește, admite, aprobă. Com. T. P. [Derivat: *căilqe* a. = aprobare, primire]. — Din tc. *kail*, (arom. *căile*).

Căilqe v. *cail*.

Căimăe a. Căimac. — Din tc. *kajmak*, (arom. *căimac*).

Căimăcăm, m. Subprefect. — Din tc. *kajmakan*, (arom. *căimăcam*).

Căir a. Caier. *La pusi căiru pri furcă* (puse caierul pe furcă). [Și:

(Liumnița) *eájăr, eájer* a.]. — Din lat. **carium*, (arom. *cair*).

Cájstur m. Denumire pentru bărbat. *Áñ am două cajsturitse, doi cajstur... și doi cucurets, *11.* [Derivat: *eájsturitsă* f. = nume pentru femeie]. — Din bg. *kastor, kastorica*.

Cájsturitsă f. v. *cajstur*.

Cal m. La *ancărcq calu* 2/5. *Iundi sa cal'il* 10/5. *Al' joacă calu* (are trecere, este cu autoritate) 72. [Plur. și *caj*, art. *caj'*. (In Țarnareca) *eáu* m. (art. *caulu*) 15/64, 16/68, 21/65. Derivate: *eălár* m. = mânător, conducător de cai, ALR. 5486; *eăltsqe, eăltsúe* m. = călușel. Com. G. D.]. — Din lat. *caballus, -um*, (arom. *cal*).

Călalér m. v. *cărănfil*.

Călái a. Cositor. *La li stupq urecl'il cu călai* (li le astupă urechile cu cositor). — Din tc. *kalaj*, (arom. *călajé*).

Călăjgójă m. Căldărar, spoitor, ALR. 4257, cf. 6518. — Din tc. *kalajgi* (arom. *călăigi*).

Călămár a. (pl.—*mqr*). Călimări. *Cu călimaru 'n bron și cu tifteru'n mqñ.* Com. I. L. — Din gr. *καλαμάρι*, (arom. *călimarâ*).

Călâmi f. pl.—*lqm*. Țeavă. *Călq-mli si dară di trăsă* (țevile se fac din trestie). [Derivat: *eălâmusíri* f. (la țesut) = letcă. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 54)]. — Din gr. *καλάμι*, (arom. *călame*).

Călâmusíri f. v. *calami*.

Călár v. *cał*.

²Călár adv. v. *ancălar*.

Călátșeă f. v. *călqțșcă*.

Călăúz m. Spion, călăuză. *Călăuzu l'a purtă pri urmanu des* (Călăuza îi purta prin pădurea deasă). Com. I. L. — Din tc. *kylavuz*, (arom. *călăuze*).

Călăvítră f. Cristelniță în care se botează copiii, ALR. 2732. — Din gr. *κολυμπήθρα* (arom. *culimbítră*).

Calbalqe a. Calabalác, mulțime multă. *La băsearică vea mult călăbălqc ualtăr.* Com. I. L. — Din tc. *kalabalyk*, (arom. *călăbălík e*).

Calc vb. I. 1°. Calc. *Calcă-u sub pitșor* (nu deschide vorba). *Calc daviia* (mă înfățîșez la județ, la tribunal). | 2°. Trec peste, iau rîndul altuia. *La călcq frati-su ș-soră-sa* (a trecut peste frate-său...) 961. [Derivate: *eălėári* f. = călcare; *eălėát, -ă* adj. = calcat]. — Din lat. *calco, -are*, (arom. *calcu*).

Călėári f. } v. *calc*.

Călėát, -ă adj. }

Călėqñ a. 1. Călcăiu. Coltuc de pâine. *Călėqñ di plătsintă ili di sárliiă.* Com. G. D. — Din lat. *calcaneum* (arom. *călėqñu*).

Cald, -ă adj. Cald, (fig.) bogat. *Ái cald tsista* 74. *Na izgustim cu turtă caldă* 8/69. [Derivate: (aromânism în Țarnareca): *eălđură* f. Com. V. J. cf. *căloari, eăldurós, -ă* adj.]. — Din lat. *caldu*, -a, -um, (arom. *caldu*).

Căldărár m. v. *căldari*.

Căldări f. Căldare. *Pusiră căldareș pri foc și lară s-la dară băcădarnic* 19/6. *Căti ună căldari* 6/19. [Derivate: **căldărăr** m. = căldărar; **căldărúș** a., **căldărúșcă** (dim.) f. *Tricù poșa pri la casi cu căldărúșca*]. — Din lat. *caldaria*, -am, (arom. *căldare*).

Căldărmo f. Caldărâm Com. P. M. — Din tc. *kaldarym*. (arom. *căldărma*).

Căldărúș a. } v. *căldari*.

Căldărúșcă f. }

Căldúră f. } v. *cald*.

Căldurós, -ă adj. }

Călém m. Corn de vânătoare ALR. 4966. — Din tc. *kalem*.

Călêș, -ă adj. (mai cu deosebire la oi) Oacheș. *Singuru vut tse ș-la veà ra ună uaiă călêșă* (... era o oaie oacheșă). || (Pentru oameni) Bine făcut, frumos. Com. I. L. [Derivat: **călêșă** f. nume de oaie, capră]. — Din bg. *kaleš*, (arom. *căleșă*, despre oi).

Călêșă v. *caleș*.

Călfă m. Calfă. Com. T. P. — Din tc. *calfa*, (arom. *călfă*).

Căli (pl. -l'ur) f. Cale, drum. Com. T. P. — Din lat. *callis*, -em, (arom. *cale*).

Caljâne adj. *prun caljanc*, cf. p r u n.

Căliméra f. (Grecism) Calimera. *Au sparsiră calimera* (s'au certat).

Căline m. v. *călincă*.

Călinecă (pl. -ints și -inchi) f. Rodie. *Am un potș plin di mirđžani*

roși (= călinca) *12. [Derivate: **căline** m. rodiiu. *Sădiș un călinc ân gărdină*. Com. I. L.; **călineós**, -oasă adj. = ca rodia, în forma rodiei]. — Din bg. *kalinka*.

Călineós, -oasă adj. v. *călincă*. **Căлиндár** m. Calendar, ALR. 2399.

Călisár m. } v. *călises*.

Călisárecă }

Călisés vb. IV. Invit (pe cineva), îl poftesc să vină. [Derivate: **călisiri** f. invitație; **călisít** -ă (negativ: **nicălisít**) -ă adj. = invitat, chemat; **călisár** m. = (la nuntă), cel care se duce să invite lumea la nuntă, vornicel; **călisárecă** f.]. — Din mbg. *kalesvam* (<gr.)

Călisiri f. } v. *călises*.

Călisít, -ă adj. }

Călit, -ă adj. Călit. *Uom călit* (frecat, deprins cu nevoia). *Aș călit la toati* (nu-i pasă de nimic) 77. — Din pal os'. *kaliti*.

Căloári f. Căldură. *Junsiră ân un comp... ra mult căloari...* (...era multă căldură) 2/73. — Din lat. *calor*, -orem, (arom. *căloari* și *căroare*).

Calop a. Calapod, bucată, cf. ALR. 6514. *Leà un călop di săpun* 8/38. | (La fierărie) Praftura. Com. H. I. [Și: **caláp**. Com. T. P.]. — Din tc. *kalyb*, (arom. *călîpe*).

Calotșcă f. Paloș. *Si-l' tser ună calotșcă* 5/78, cf. 18/8, 31/18. [Și: **călătșcă** f. *Çon trăgni călatșca* 12/24]. — Din bg. *kaláčka*, (arom. *călăccă*).

Calp, -ă adj. Calp, fals. *Calpa pără nu peari* (iarba rea nu piere). [Derivat: **călpăzân**, -ă] — Din tc. *kalp*, (arom. *calpe*).

Călpărășt adj. pl. (despre oi) Cu urechile lăsate în jos, blegi. Com. T. P. Pentru *clăpărășt* din bg. *klapam*. Cf. și *oklapnuvam* « devin bleg. prăpădit ».

Călpăzân, -ă adj. v. *calp*.

Căltșoc m. }
Căltșuc m. } v. *caț*.

Călúgăr m. Călugar. [Derivat: **călugărită** f. = călugăriță. *Ună călugărită cu ună cusitsă* (= tigană) *84]. — Din bg. *kaluger*, (arom. *călugăr*).

Calúp a. v. *calop*.

Cămălătki pl. Panglică îngustă, ALR. 336r. Cf. *tântelă*.

Cămără f. Dulap făcut în perete. *Ca vini mul'area căsă, vizù ăñ cămară nu-i cătșuua* 5/44. | **Cămar** pl. n. loc. (Barovița). — Din bg. *kamara*.

Cămășic m. Biciu. *Al' deadi cõtivă cu cămășicu*. Com. I. L. [Și: **cămșic**, **cămșică** f. — Din bg. *kamșik*, (arom. *cămșik'e*).

Cămáts pl. (la pescuit) Lemne lungi care servesc la prinsul peștilor.

Cămbână f. Clopot (la biserică). *Ca zătșucă cămbana, toată bărbătimea si dunș la băsearică* (când a sunat clopotul, toată lumea s'a adunat la biserică). Com. I. L. — Din bg. *kambana* (gr. *κάμπανα*

<lat. *campana*), (arom. *cîmbane*).

Cămeășă f. Cămașă. *Tsea mul'ari li răpi la bărbat-su cămăș 19/31. Aș li știrnu cămeșli ăñ coșu... 22/41*, cf. 16/65, 962. [Derivat: **Cămășqțșeă** f. = cămășuță. Com. I. L.]. — Din lat. *camisia*, -am, (arom. *cămeășă*).

Cămilă f. Cămilă. *Nalt cõt ună cămilă* (înalt cât o cămilă). [Derivat: **cămilár** m. = cămilar. *Un cămilar discărco turliș turliș qntiriur* (un cămilara descărcat tot felul de mărfuri (țeșături). Com. I. L.]. — Din bg. *kamila*, (arom. *cămilă*).

Cămilár m. v. *cămilă*.

Cămișqțșeă f. v. *cămeășă*.

Cămpinés, -ă adj. }
Cămpțșac m. } v. *cõmp*.
Cămpunés, -ă adj. }

Cămșic m. }
Cămșică f. } v. *cămășic*.

Căn adv. v. *cõn*.

Căńă f. Barză albă.

Cănáp v. *cunap*.

Cănátă f. Urçior, vas pentru vin. Com. T. P. — Din bg. *kanta*?

Căndil' a. Candelă. *Căndil'u ardi antru somt* (candela arde înaintea icoanei). Com. P. M. *Căndil'-di-gaz* = opaiț. Se mai numește și potș di-gaz. [Derivat: **căndil'ár** m. = țârcovnic. *Căndil'aru li prinsu căndil'ăli*]. — Din bg. *kandilo*, (arom. *căndilă*).

Căndil'ár m. v. *căndil'*.

Căndisės vb. IV. trans. Induplec, conving pe cineva. *S-ti duts s-aŭ căndiseș feata*, 3/38. *Și mu-l'area la candisi* (... îl convinse) 10/85. cf. 6/38, 17/64. | Primesc, consimt (cu acest înțeles și refl.) *Izmichăru nu si căndisi* 16/4. [Derivate: **căndisiri** f. = înduplecare, convingere; **căndisît**, -ă adj. = înduplecat, care consimte. Forma *lăcăndises* dată de Candrea nu există; ea este pentru *la* (= îl) *căndises* = îl conving]. — Din bg. *kandisvam*, (tc.) cf. gr. *κατιζω*, (arom. *căndisescu*).

Căndisiri f.

Căndisît, -ă adj. } v. *căndises*.

Căndže f. Prăjină de fier întoarsă la un capăt. Com. T. P. — Din tc. *canže*, (arom. *canğă*).

Cănės vb. IV. Poftesc, îmbiiu. ALR. 435. [Și: **compus** (cu pref). **pucunės** vb. IV. (bg. *поканя*): *La pucuniș și di măncari și di beari*, ib. 436]. — Din bg. *kanja*.

Cănlîjă adj. Rău, crunt, sângeros. Com. G. D. — Din tc. *kanli*.

Cănt vb. I. v. *cont*.

Căntăr (pl. -ară) a. Căntar. *La trasiră cu căntaru* (îl cântăriră). — Din bg. *kantar*.

Căntări f.

Căntăt, -ă adj. } v. *cont*.

Căntătqr m.

Căntătură f.

Cap a. 1°. Cap. *Tsela șărpi veă șapti capiti* 5/74. *Am ună leaiică*

cu șapti gauri (= capu) *14. *Tsi ts-ai ligat capu*, *Toșu* (ce ți-ai legat capul...) 1/IV. *Di cap* = de fiicare, de persoană 105. *Cap di steană* = cap gros 55. *Dar capu* = mă îmbăt 101. *Aŭ scot ân cap* = o duc la bun sfârșit 102. *Sirbes pri cap* = fac după capul meu, după mintea mea, 100. *Aŭ si deadi di cap* = am dat cu capul de perete, 87. *Aŭ bat capu di ropă* = mă muncesc cu mintea, 83. *Ș-rup capitli* = se ceartă, se mănâncă, 84. *Aŭ pun capu sub uscat* = mă adăpostesc. | 2°. Șef, căpetenie, fruntaș. *Noi im capitli la cătun*, 964. [Diminutive: **căptșqe**, **căptșue** m. Com. G. D.]. — Din lat. *caput*, (arom. *cap*).

Căpăe a. Capac. *Antrq ân bunar și tsela... al' la lășq căpacu*, 6/51, cf. 22/55. *La toati căpac află* = răspunde la toati 108. *Al' pusi căpac* = i-a astupat gura 965. | **Căpută** la ghetete. *Să pun căpacu* (încăputez ghetetele), ALR. 3348. | Ochelarii la cal, ALR. 5520. — Din tc. *kapak*, (arom. *căpak'e*).

Căpătsqnă f. Căpățână de ceapă s. de usturoiu. Com. G. D. [Diminutive: **căpătsănîțseă** f.]. — Din lat. **capitina*, -am, (arom. *căpătsînă*, rar).

Căpělă f. Pălărie. — Din bg. *kapela* (arom. *căpelă* it.).

Căpēstru a. Căpăstru. Com. G. D. — Din lat. *capistrum*, (arom. *căpestru*).

Căpîc m. Monedă de 20 de bani, cf. piastru, gros. *La mini nu-ñ deadiră... vrin căpic*, 6/54. —

Capidân m. Șef de haiduci, de hoți. *Capidanu tuntușia si sculoș ân pitșoari* 8/77, cf. 13/7. — Din mbg. *kapidan*, (arom. *căpidan*, gr.).

Căpină f. Mur spinos, mură. *Îo la trag ân mătasi, țel fuži ân căpină*, 82. [Derivat: *căpinós*, -oasi adj. = spinos. *Butșumiga creăști pri locur căpinoasi*. Com. I. L.]. — Din bg. *kăpina*, (cf. dacor. *Cămpina*).

Căpineă f. Mură. Cf. căpină, — Din bg. *kăpinka*.

Căpinós, -oasi adj. v. *căpină*.

Căpisteări f. Căpistere. *Ponea si frimintă ân căpisteari*. [Și: *eupisteări* f. ALR. 3981]. — Din lat. **capistēria*, (arom. *căpisteari*).

Căpitoñ a. Pernă. *Lăngă căpitoñ vizù doquă meari di furlină* 13/77. *L'u pusi la căpitoñ* 17/33. *Nu-l fuì căpitoñ*, 64. [Și: *căpitoñ*, *eupitoñ* a.]. — Din lat. *capitaneum*, (arom. *căpitiñ*).

Căpnés vb. IV. Pic, cad jos, (fig.) leșin de răs, 109. — Din bg. *kapvam*, (aor. *kapnah*).

Căpră f. Capră. *Am ună bābă pri ñundi treatsi coti un bob al' scapă* (= capra) *15. *Capră-divă* = căprioară. Com. G. D. [Derivat: *căprár* (lat. *caprarius*) m. = căprar; *căprină* (lat. *caprina*) f. = lână de capră. Com. G. D.; *căprutină* f. = carne de capră; *capritseă*

(dim.)]. — Din lat. *capra*, -am, (arom. *capră*).

Caprăr m.

Căprină f.

Căprîtșeă f.

Căprutină f.

} v. *capră*.

Căptsă f. Un fel de ciur fără găuri. *S-ts-u dar capsă coaja* (o să-ți fac pielea ciur), 81.

Căptșe m.

Căptșúe m.

} v. *cap*.

Căpúșă f. 1. Căpușe. Când căpușă este mai mică, se numește cărtșan. Com. C. I. *Au cură uaja di căpușă*. | Podoabe de argint ce poartă femeile la piept. | Mătănii cu boabele de culoarea cenușie și forma căpușelor, cf. *bruinitsă*. [Derivat: (Huma) *căpúșnits* m. pl. = căpșune, fragi, cf. pătărog. Com. T. P.]. — Cf. alb. *këpushë*.

Căpúșnits m. pl. v. *căpușă*.

Căpútșeă f. Glugă. — Din bg. *kapa*.

Car a. Car. *Bărbātu cu caru si ducă...* 115. | Roabă. Com. C. I. — Din lat. *carrum*, (arom. *car*, ra).

Cara-arăp m. Harap-negru cf. rap, răpină. *Vini lânt răp cari aș ra numea Cara-arăp*, 3/80. — Din bg. *kara-arap* (tc.).

Cărăbătșeă f. Nume de insectă, cărăbuș, Com. T. P. — Din bg. *karabačka*.

Caracol (pl. -oali). Strajă. — Din tc. *karakol*, cf. cărăul, (arom. *cărăcole*).

Caradžova n. de ținut. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 6).

Cărăghioz m. Caraghios. Com. T. P. — Din tc. *karagjöz*, (arom. *carag'oze*).

Carajani N. loc. (Cupa).

Cărluș m. (Oșani). Scripete, cf. *scripetati*. [Și: (Oșani) *cărluș*, *cărlăuș* m., (Huma). *cărul'* a.]. — Din gr. *καροῦλι* (arom. *cărul'*, *căruș*).

Cărămân m. Nume de câine păstoresc. *Și cărămanu ca la'ncălico, lă feasi cumati lupu*. — Din tc. *karaman*.

Cărămilă N. loc. (Huma), Com. T. P.

Cărănfil' m. Calonfir, garoafă. *Cărănfil'u no-ari flor, ama miruseaști ubăv*. [Și: *călafér* m. (Liumnița). Com. P. M., din mbg. *kalofer*]. — Din bg. *karanfil*, (arom. *cărănfile*).

Cărăntiță f. (pl. *cărăntiți* li di porc) = măruntaie). ALR. 751.

Cărâr (în expresiunea) *un-cărar* (într'una, mereu). *Tsăpă un cărar*, 3/78, cf. 11/35, 25/41. — Din tc. *karar*, (arom. *cărare*).

Cărăul m. Sentinelă, gardă de noapte. Com. T. P. — Din tc. *karaul*, cf. *caracol*, (arom. *cărăule*).

Cărăuș N. loc. între Oșani și Birsilav. Com. GH. T.

Cărbunár m. }
Cărbunăreă f. } v. *cărbuni*.

Cărbuni m. Cărbune. *Tse cărbuni*

anvălit-ăi (ce cărbune învelit este) 110, cf. 932. [Derivate: (Țăr-nareca) **cărbunár** (lat. *carbonarius*) m. = cărbunar; **cărbunăreă** f. = cărbunăreasă, ALR. 6507]. — Din lat. *carbo*, *-ōnem*, (arom. *cărbune*).

Cărcăies vb. IV. Croncănesc. — Din bg. *krăkam*.

Căreatș adv. Pe spinare, pe spate. *La laș ân cărcatș, la laș ân tșuș*, 966. — Din mbg. *gărkač*, (arom. *ngărcač*).

Cărcătsenés, -ă adj. (despre oi) Mare cu lâna lungă și aspră. Com. G. D. — Din *Cărcăčcan* (pentru *Sărcăčcan*, numele unei populațiuni aromânești grecizate, cf. Capidan, *Aromâni*, 14).

Cărelce m. Monedă turcească de 40 de parale. Cf. *căpic*, *groș*. Com. G. D. — Din tc. *kyrklyk*.

Cărcôndză f. Poreclă pentru orice femee rea, cf. *neagră*, *tșăncorcă*. Com. I. G., stafie. Din bg. *kărkondžul*, cf. G. Meyer, *Etym. Wb. d. alb. Spr.* 179.

Cărd a. Cărd. *Cărdur di uoi* 2/56. [Și: *erăd*. Derivate: **cărdár** m. = sâmbraș ALR. 1793; **cărdăreă** f. (dim.)]. — Din bg. *kărd*.

Cărdár m. }
Cărdăreă f. } v. *cărd*.

Cărlfiă f. Cuiu. *Lo un tșecan șu cărfișu șu nearsi lă zmeu* 12/68, 22/85, 28/85. | (La războiu) cuiul ce se vără într'una din găurile

lopățicei, spre a împiedeca sulul de a se da înapoi. Com. H. I. — Din gr. *καρόλι*, (arom. *cărfie*).

Cărgúj m. 1°. Un fel de uliu, cf. s m ä d ž a l' c ä. 2°. Joc copilăresc. Se prind mai mulți copii de haină, formând un șir mare și având un « cap » (= șef), care îi păzește. În urmă vine un *cărgul'* și cere șefului un puiu. Acesta, nevoind să-i dea, *cărgul'-ul* aleargă să prindă unul și așa continuă mult timp până când îl prinde. Com. I. L. [Și: *cărgúl' m.*] — Din bg. *karaguj* (?)

Cărgúl' m. v. *cărguî*.

Cări pr. Care. *La cari tritsea pri cuola, la tots dădeà bustan* 5/57, cf. 4/80. *Cari-di-cari* = care mai de care. *Cari di cari si dutsey*, 3/4. *Toj cola si ved io curuj mul'ari qu leaj* 7/80. cf. 14/65, 31/18, 6/23. [Compus: ea-ști = cine știe 12/15]. — Din lat. *qaulis*, (arom. *care*).

²**Cări** } conj. adv. v. *ca*.

Cărlăuș m. v. *cărăluș*.

Cărléájă f. (pl. *-lej*) Păduche-devită, cf. c ä p u ș ä, c ä r t ș a n. *Cătranu nu lasă carlejil' si proachiă di uoï*. Com. I. L. [Derivat: **Cărléájăl'ă** = n. de fântână (Oșani), Com. I. L.]. — Din bg. *kärleš*.

Cărléájăl'ă f. v. *cărleajă*.

Cărlig a. Bătă ciobănească cu un cărlig de lemn la un capăt. *Tru măn' aș purtă şu un cărlig*. 12/68. *Tșjala la 'ntinsi cărligu și șarpili*

ișò (acela îi întinse cărligul) 1/76, cf. 24/6, (arom. *cărlig*).

Cărlitș m. v. *scărlitș*,

Cărluș m. v. *cărăluș*.

Cărmán m. Nume de câine.

Cărmés vb. Dau sare la vite (și în spec. la oi). *Li cărmî uoïli* (le-a dat sare oilor). [Și: **erămés** vb. IV = cărmesc vitele s. oile. Com. I. L. Derivat: **cărmilă** (bg. *kărmilo*); **cărmili** (pl.) = pietrele pe care se pune sarea pentru oi, cf. s ä r ó ñ, id.]. — Din bg. *kărmja*.

Cărmilă f. } v. *cărmes*.

Cărmili pl. }

Cărmínăt, -ă adj. Scărmănat. *Lonă cărmínătă* (în text greșit: *carmină*) 9/57. — Pentru *scărminat*?

Cărni f. Carne. *La mini nu-î deadiră nineac carni* 6/54. *Tșe carni si feși ună goșcă* 37/2, cf. 21/16, 10/50. [Derivate: **cărnăr** n. loc. (Nânta); **cărnós**, -ă adj. = cărnos]. — Din lat. *caro*, *carnem*, (arom. *carne*).

Cărnăr m. v. *carne*.

Cărnăt m. Cărnat. *La noj gardurli sa di cărnats di porc*, 20/18. *Cøn si meargă cărmats cu căigănă* (când va ploua cărnați cu jumări de ouă), 439. — Din lat. **carnacius*, -um. **Cărnós**, -ă adj. v. *carne*.

Cărótsă f. Căruță. Com. G. D. [Și: **cărútsă** f. Com. T. P.]. — Din gr. *καρότσα*.

Cărpălóg (pl. *-lòz*) a. Un fel de lopată de lemn cu dinți. *Si-l'*

daș cu tsista cãrpãlogu una 3/50. Cãrpãloșili și lupatili si darã ân Coșuc. Com. I. L.

Cãrpãtș m. v. *cãrpes*.

Cãrpés vb. IV. v. *cõrpã*.

Cãrpi f. Plantã cu flori albe. Com. T. P. — Din bg. *karp*.

Cãrpini m. Carpen. ALR. 1920. *Carpingros* = n. loc. (Lugunța). [Derivat: *cãrpinitsã* f. = ciomag din lemn de carpen. Com. G. D.]. — Din lat. *carpinus*, -um, (arom. *carpin*).

Cãrpinitsã f. v. *carpini*.

Cãrpiri f.

Cãrpit, -ã adj. } v. *cãrpes*.

Cãrpulín f. (plur.) v. *cõrpã*.

Carși adv. Vis-à-vis, în față. *Cãsa lor ra carși cu cãsa la un birbër 3/38*. [Derivat: *carșilice* a. = rãspuns. *Cõn vizù cã feata nu da carșilic 11/46*]. — Din tc. *karșy*, *karșylyk*.

Carșilic a. v. *carși*,

Cãrșutã f. v. *curjutã*.

Cãrtã (di vin) f. Ploscã, ALR. 3955. — Din bg. *karta*.

Cãrtãl m. Șoim, vultur, cf. vãltur. *Cõn si facã cãrtãlu « crac », si-l' daș carni 19/73. Darã cum al' gri cartãulu 15/66, cf. 13/66, 21/73*. — Din bg. *kartal*.

Cãrtãtșinã f. v. *cãrtitșonã*.

Cãrti f. 1°. Hãrtie. *Leasi di tel' știrmuti cu carti* (lese de sãrmã așternute cu hãrtie), B. 3. | 2°. Scrisoare. *Al' vini unã carti la ampìratu* (îi veni o scrisoare) 8/48.

*Sã-ts dar unã carti 6/85, cf. 5/55. | 3°. Carte. La flarã [fitșoru] ân furnã și cu un brats di cõrts 18/56. Un cõmp alb cu oș negre (= cartea) *16. [Pl. *cõrts* = stomacul, ghemul la vite; despãrțitura stomacului. Diminutiv: *cãrtitșeã*]. — Din lat. *charta*, -am, (arom. *carte*).*

Cãrtitșeã f. v. *carti*.

Cartitș nã f. v. *cãrtitșonã*.

Cartitșonã f. Cãrtiță. *Cãrtitșona ari mutsca cã di porc* (cãrtiță are botul ca de porc). [Și: *cãrtãtșonã* f.]. — Derivat din bg. *kãrtica* și *kãrticina*.

Cãrtoãpi f. pl. Arbust cu flori albe și cu fructul roșiu în felul cãlinului. Com. I. L.

Cãrtșãn m. Cãpușã mai micã de culoare roșiu-cafenie; se pune pe boi, capre și chiar oameni. *Cãrtșãnu aș mãncos di scoatirea cõn si pumi pri uom*. Com. I. L. [Și: *cãrtșen* m. *Trista veã mul'ts cãrtșen 1/49*]. Este același cu dacor. *cãrcel* cu înțelesul « *Hundszecke* ».

Cãrtșun m. v. *crãtșun*.

Cãrúl' a. v. *cãrdluș*.

Cãrúș N. loc. (Barovița).

Cãrútsã f. v. *cãrotsã*.

Caș m. (Liumnița, Cupa, Lugunța, Birislav, Nãnta). Brãnzã. ALR. 5423. [Felurile de brãnzã: *Caș-bãtut* m. = brãnzã tare. *Caș-dultsi* = caș, ALR. 5423. *Caș-tumnatic* m. = brãnzã albã, care se preparã toamna din lapte de oi]. — Din lat. *caseus*, (arom. *caș*).

Casă f. 1°. Casă (de locuit). *Căsa lor ra carși cu casa la un birbēr* 3/38, cf. 11/67, 112, 113, etc. *Casă* n. loc. (Cupa); *Casili-lu-Misi*; *Casa-Petcălăl'ă*; *Casa-Vasil'ă*; *Casa-Zmeului* n. loc. (Oșani). | 2°. Adv. Acasă. *Du-ti căsă, acutser* (du-te acasă, dacă vrei) 12/2. *Tser să furz căsă, acutser* (= vrei să pleci acasă) 7/2, cf. 5/64, 2/39, 15/41 etc. | 3°. *Casă* = gaura coasei pe unde intră mânerul Com. C. I. [D i m i n u t i v : c ă s ă s ă f. = căsuță. Com.G. D.]. — Din lat. *casa*, *-am*, (arom. *casă*).

Cășă f. Apă cu făină, un fel de ciulama. *Lisitsa si unsi cu cașă*, 7/30. — Din bg. *kaša*.

Căsăbă f. Oraș. *Si dusi ăn un căsăbă* (se duse într'un oraș), cf. 10/5. [Și: *casabă* f. *Flaij ună ticfă mări, mari cât ună casabă* 10/5; *căsăbăleân* m. = orășean ALR. 2607]. — Din tc. *kasaba*, (arom. *căsăbă*).

Casabă f. } v. *căsăbă*.
Căsăbăleân m. }

Casândria N. loc. (Nânta).

Casap m. Măcelar. *Io la tată-su ram casap*, 12/43. [D e r i v a t : c ă s ă p n ă f. = măcelărie, ALR. 6525]. — Din tc. *kassab*, (arom. *căsap*).

Case vb. I. Casc. [P o s t v e r b a l : c ă s ă f. = obiceiul la lăsatul secului din postul mare, când se bate alvița și fiecare din meseni cască gura ca să prindă oul sau

alvița legată de sfoară. Com. I. L. D e r i v a t e : c ă s ă r i f. = căscat; *căscăt*, *-ă* adj. = cascăt; *căscătură* f. = căscare. C o m p u s (cu pref.): *prieăse* (pri-casc) vb. I. = casc mult; *prueăse* (pru + casc) vb. I. = casc. *Pru-cască-la rostu* (cască gura), id.]. — Din lat. **casco*, *-are*, (arom. *cascu*).

Căseă f. v. *casc*.

Căseândisēs vb. IV. Invidiez. *Cu mi căseândiseș, culcă-ti și tu* (dacă mă invidiezi, culcă-te și tu). — Din bg. *kaskandisvam* (tc.).

Căseări f. } v. *casc*.
Căscăt, *-ă* }
Căscătură }

Cășcăvâl m. 1°. Cașcaval. *Cășcăvalu ari mai mult unt di bronză* (cașcavalul are mai mult unt). | 2°. Zăpadă amestecată ca apă, lapoviță. *Amnă prin cășcăval*. Om molatec. — Din tc. *kaškaval*, (arom. *cășcăval*).

Căselnitsă f. Omidă. Com. G. D. [Și: *găselnitsă* f.]. — Din bg. *găsenica*.

Căsitșcă f. v. *casă*.

Cășlă f. Loc de adăpostit vitele pentru iarnă, ALR. 5260. [Și: *coșlă* f.]. — Din tc. *kașla*, (arom. *cășlă*).

Căsmēt a. Noroc. *Iși să-ș la ubideșcă căsmētu* (ieși să-și caute norocul) 1/2. [Și: *căsmiăt* a. 1/74. D e r i v a t e : c ă s m i t h ă m. (tc. *kysmetly*) = om cu noroc; *nicăsmēt* a. = nenoroc. Com. T. P.] — Din mbg. *kăsmet* (tc.).

Căsmitliă m. v. *căsmet*.

Cășoatsă f. *Cășiță*. N. loc. (Oșani).

Com. I. L.

Cașotă N. loc. Com. I. L.

Caști pr. v. *cari*.

Căstqñ m. Castan. — Din lat.

**castaneus*, -um, (arom. *căstîñ*).

Castqñă f. Castană. *Ancărco*

boj di ȳavur ăñ loc di căstqñă 2/18.

Nu ȳeș castqñă di si pucneș (nu ești

castană ca să pleznești) 603. *Căstqñ*

n. loc. (Cupa). [D e r i v a t : că-

stăñăr m. = vânzător de castane].

— Din lat. *castanea*, -am, (arom.

căstîñe).

Căstrăvēts m. v. *crastăvēts*.

Căstrés vb. IV. Taiu ramurile

tinere la arbori. *Acu căstrim tseăști*

veits ȳarna ili primăveara (dacă

tăiem aceste ramuri iarna...), B. 9.

[D e r i v a t e : căstrir̄ f. = tăiere

de ramuri. *Tseastă căstrir̄ si fatsi*

ib. 10]. — Din bg. *kastrja*.

Cat (pl. -ur) Cat, etaj. — Din

tc. *kat*.

²**Cat** vb. I. 1°. Cat (cu între-

buițare unipers.). *Crielatu cată*

si cumpără, nu si vindă (înțeleptul

cată să...) 161. *Cată din jurumint*

să nu ȳeș, că nu ti bati bun, 8/25. |

Port grija cuiva, îngrijesc de cineva.

Di multă milă ămpirātu la cătă calu

(de mult drag, împăratul însuși

îngrijea de cal), 40/2. *Iă vin să-ñ-*

l'i cats pul'il', 6/11. | 2°. Mă uit

la cineva, privesc pe cineva. *Noȳ*

că ȳom ti cătqñ, ară tu criv nă

cats (noi ne uităm la tine ca la

un om, iar tu te uiți la noi strâmb),

117. *Tsista aȳ tăltșo lamña, lănt*

itș nu cată (acesta a omorît ba-

laurul, la altul nu te uita de loc),

11/34. *Ampirātu... l'a cătă di cola*

(împăratul îi privea de colo),

18/93. *Añ cătaȳ* (mi-am dat în

cărți). *Nu-l'-tsi cată bun* (n'are

înfățișare bună). | 3°. (refl.). A

se uita la cineva spre a face dra-

goste, a face dragoste, a se ținea

cu cineva. *Și mul'ari-sa catsă di-ăȳ*

li da tșeli lucrili la tșela ȳom tsi si

cătă (cu care făcea dragoste) 31/2,

cf. 34/2. *Si cătă cu... fęta* (se iubea

cu fata) 2/25. [C o m p u s e (cu

pref.): **zăcăț** vb. I. (za + cat) =

mă uit puțin. *Cqñ si zăcătat-aȳ*

pristi vali, 11/61; **pucăt** (pu +

cat) vb. I. = mă uit, caut puțin.

Să nu ti pucats ănsuș (să nu te

uiți...) 5/30, cf. 9/31, 10/34,

15/78; **zapucăt** (za + pu + cat)

vb. I. = încep să mă uit puțin;

prieăt (pri + cat) vb. I. = am

ceva înaintea mea ca model, imit

lucrând ceva. *Pricătq di pri niști*

tșăroș cu crivul tsi (a imitrat împle-

tind niște ciorapi cu un fel de bro-

dărie în zig-zag). Com. I. L.;

răscăt (răs + cat) vb. I. = mă uit

împrejur; **răspucăt** (răs + pu + cat

vb. I. = mă uit din nou la ceva].

— Din lat. *capto*, -are.

Căt pr. v. *cqț*.

Cătălin adv. v. *cătlin*.

Căteărează vb. I. (despre găini)

cărăește, cotcodăcește (după ce a

ouat). Inainte de ouat: c ä c ä - r e a z ä, ALR. 5700. [Şi: c ä - c ä r e ä z ä, vb. I.].

Căti (Țárnareca). *Cati-searä* (în fiecare seară). *Tu ieş tsel cari nirdzeai catisearä la featä?* 34/65, cf. 24/64. — Din gr. κάθε, (arom. *caðe*).

Căti pr. Câte. *Căti unä cäldari*, 6/19. *Aş ampärtsorä căti 35 di groş*, 6/54. *Uneac-căti-uneac* (puţin câte puţin) cf. 6/19. [C o m p u s e: c ä t i l i n adv. încet, încetinel. *Cătilin, cătilin aų larä tşë nibumil'ä*, 10/10, cf. 9/77, cf. 1 8/80; c ä t ä l i n adv. *Cătälin, cătälin, lq mul'arę şi fuzi*, 8/15. c ä t i r q u adv. = repede, tare, sănătos. *Ca trăgni lüpu maį cätirqu, căzû äñ vir*, 8/30]. — Din lat. *cata*, (arom. *citi*).

Cătilin adv. v. *căti*.

Cătină f. Ceva mare, mătăhală, Com. T. P.

Cătirqu adv. v. *căti*.

Cătmădzăjeä (pl. -dşoįts) f. Uliu, ALR. 1050, cf. 5702.

Cătqç m. Ceea ce se mănâncă dimineața, la merinde sau la prânz, cu pâine, ca: brânză, ceapă, sare, etc. *Şi tsela tucu scoasi unä şimişä di pöni şi cătqç*. — Din tc. *katyk*.

Cătră prep. v. *cutru*.

Căträn a. Păcură, cătran. — Din tc. *katran*, (arom. *cătrane*).

Cats vb. I. 1°. Apuc, m'apuc, încep. *Şi cătsq, la unsi cu gäz* (şi se apucă, îl unse cu gaz...), 47/2. *Şi cătsaį si mănănc pöjni*

(şi începui...), 9/3. *Ca di buric cătsat* (foarte slab), 65. | 2°. Prind. *Si dusi si catsä peşti* (se duse să prindă peşti), 2/28, 4/13. | 3°. Pun rămăşag, mă prind cu cineva. *Añ si cătsq furniga cu ursä*, 875, cf. 7/31, 337. | 4°. Mă ține, mă costă. *Tşestä puläti, ari cătsat unä mil'ä di liri* (acest palat a costat o mie de lire), 10/29. [D e r i v a t e: c ä t s ä r i f. = luare, prindere. *Aų dusirä la cătsari di per*, 967; c ä t s ä t, - ä adj., apucat, prins; *lapti-cătsat* = lapte prins, ALR. 5563; c ä t s ä t ü r ä f. = prindere, ceartă (Oşani), cusutură. C o m p u s e (cu pref.): z ä c ä t s (zä + cats) vb. I. = încep, prind de ceva, atâr. *Ascheril' zäcätsarä si runcä cu tufechil'ä*, 35/65, cf. 2/25, 7/27. *U scosi sëtra, aų zäcätsq di par* (... o atâră de par), 12/55; p r i e ä t s (p r i + c a t s) v b. I. = cuprind cu mâinile, Com. I. L.; p r i e ä t s ä t, - ä adj. = cuprins cu brațele, id.]. — Din lat. **adcaptio*, -are, (arom. *acats*).

Cătşäc m. Fugar. Com. G. D. — Din tc. *kaçak*, (arom. *căçac*).

Cătşäl m.	} v. <i>cätsql</i> .
Cătşäläe m.	
Cătşälüş m.	
Cătşälüşeä f.	

Cătşämäc m. v. *crätşämac*.

Cătşänäş	} m. v. <i>cätsqn</i> .
Cătşântşue	

Cătşäri f.	} v. <i>cats</i> .
Cătşät, - ä adj.	

Cătsătúra f. v. *cats*.

Cătsăuă f. Cățea. *Flă ună cătsauă*, 5/71. *Să-i li dai la cătsauă*, 5/28. — Din lat. *catella*, -am, (arom. *cătsao*).

Cătsișă f. Lopățica cu care se scoate focul din sobă. Com. N. P. — Din gr. *κατοί*, (arom. *cătsișe*).

Cătsilúșcă f.

Cătsol m. Cățel. *Cătsaua feși doș cătsol'*, 6/28. *Ăn locu lu măcșomu ăl' pusi un cătsol*, 2/29. [Și: *eătsăl* m. Diminutiv: *eătsălúș* m. = cățeluș; *Cătsălúșcă*, *eătsilúșcă* f. = cățea, cățelușe. *Cătsălúșca si dusi dupu oi*, *eătsălăe* m. = cățeluș. Com. G. D.]. — Din lat. *catellus*, -um, (arom. *cătsăl*).

Cătsqn a. (Numai la Huma) Castron de pământ. Com. T. P. [Diminutive: *eătsănăș*, *eătsăntșúe* m.]. — Din lat. *catinus*, -um, (arom. *cătsîn*).

Cătsúneă f. Șofrănel. *Cătsunchili și gl'itșchili es primăveara*. — Din bg. *kačunka*.

Cătsúuă f. Căciulă. *Cătsuua lu fitșoru mic așșarătă cu furliń*, 3/35, *Ia cătsuua si-u aflș*, *ia ioc si ti fats* (sau găsești căciula sau pieri de aici), 4/35, cf. 69, 70, (arom. *căculă*, *căcuuă*).

Cătún a. Cătun, sat, comună. *Cătun turtșes*, 2/8. *Tu s-ti duts Tega direp ăn cătun*, 3/X. *Tompănă si feși cătunu di el* (tot satul îl vorbește), 790. [Derivate: *eătunés*, -easă adj. = comunal,

sătesc, 45; *eătuníști* f. = locul unde a existat vreodată un cătun; *eătuneán* m. = sătean; *eătunítșcă* f. (dim.), (arom. *cătună*, rar).

Cătuneán m.

Cătunés, -easă adj.

Cătuníști f.

Cătunítșcă f.

Cău m. v. *cal*.

Căúl a. Prinsoare, rămășag. *Cats căul* (pun rămășag). *Ca cătsară căul*, *zisi deadu*, 7/31. *Si cătsqm căul*, 7/56, cf. 2/35. — Din tc. *kaul*, (arom. *căule*).

Căúr m. Ghiaur, necredincios. *Fuđ di ăa bra cauruli*. Com. I. L. — Din tc. *kaur*, (pentru *gjaur*).

Căúșă f. Capră. Com. T. P.

Căváj interj. Vai. *Căváj di el făchiru* (vai de el sărmanul). [Derivat: *eăvájnie* adj. = sărman, biet. *Las-la căvájnicu că-đ duscăpat*, 246]. — Din *ca-vađ*, (arom. *cavađ*).

Căvájnie adj. v. *căváj*.

Căvăl m. Caval. *Văcaru sfirėa cu căvalu* (văcaru cânta din caval). [Și: *eăfăl* m. ALR. 4323]. — Din tc. *kaval*.

Căvărdisés vb. IV. (Propriu zis) prăjesc, frig; (fig.) mint, înșel. *Mi cmotsi tsi mintșuń să-l spun*, *tsi mintșuń... să-u căvărdisim* (acum ce minciuni să-i spun, ce minciuni să-i trag), 20/93. — Din bg. *ka-wardisvam* (tc.).

Căváz (pl. -aj) m. Cavaz, portar, ușier. *Veă căváj la poartă*, 12/43. — Din tc. *kavas*, (arom. *căvaz*).

Cavè a. v. *café*.

Căvgă f. I. Ceartă, neînțelegerere, dispută. *Tsăritsa al' antribă cum şu tră tsi l-ăi cavga?* (... cum și pentru ce le este cearta), 14/65, cf. 121 | 2°. Războiu. *Cum să dărom, cavgă vem cu turcu* (cum să facem, avem războiu cu Turcul), 17/16. — Din tc. *kavga*, (arom. *căvgă*).

Căvinè f. Cafenea. *Nearsi si culcă la ună căvinè*, 18/65. — Din tc. *kahvehane*, (arom. *cafinee*).

Căzân a. Cazan. *Acu puăts s-la ridits tsista căzanu*, 8/77, cf. 12/7, 10/41, 122. [Derivat: *căzândzôjă* (tc. *kazanğy*) m. = fierar, ALR. 6517]. — Din tc. *kazan*.

Căzândisès vb. IV. v. *kăzănmak*.

Căzândzôjă m. v. *căzan*.

Căzănmac a. Câștig. *Chinisiră ună zuuă, la căzănmac*, 2/73, cf. 1/72. [Și: *căzănmqe* a. Derivat: *căzândisès* vb. = câștig, dobândesc. *Cu itrețsa luț căzândisè multi pări...*] 15/24]. — Din tc. *kazynmak*.

Căzănmqe a. v. *căzănmac*.

Căzătură f. v. *cad*.

Căzi, *căzi*, *căzi*. Strigătul cu care se cheamă capra, ALR. 5340. Cf. *tsicș*, *tsicș*; *pr*, *pr*, *pr*; *trt*, *trt*.

Căzút, -ă adj. v. *cad*.

Cfătșeă f. Cloșcă. *Drăcu si feasi ună cfătșeă* 23/79. [Și: *eufătșeă* f., *evătșeă* f.; (Țărna-reca) *eloătșeă* f. *Dară ună cloătșeă cu 12 di pul'*,

15/65. | Derivate: *evătșqs* vb. IV. = clocesc. *Unu s-la cvătșqts patruzqts di zqli*; *evătș.ri* f. = clocire. *Di cvătșirea pustăniră*]. — Din bg. *kvačka*.

Chef a. Dispoziție sufletească, plăcere. *Cum ti cat, nu ts-ăi chēfu* (cum te văd, nu ești dispus), 22/4. [Derivat: *chifués* vb. IV = fac chef. *Măncară și si chifuiră*, 22/93. — Din tc. *kef*. (arom. *k'efe*).

Chelêș adj. chel. *Ăi cheleș că vrină reapă* (este chel ca o gulie) Com. I. L. [Și: *ehilêș* adj., id.]. — Din tc. *keleș*, (arom. *k'ileș*).

Chéptșe f. Lingură mai mare întrebuințată la stână. Com. T. P.

Chércă f. (Bulgărisim în Țărna-reca). Fiică, fată « *Chercu, ză-caftă-mi la cap* » și *tsea aș căftă*, (fata mea, caută-mi în cap), 1/67. — Din mbg. *k'erka*.

Cherestéu m. Cherestea. ALR. 6409. Cf. *Chiristè*.

Chéșchi adv. Numai, numai dacă. *Chéșchi tseasta la si-ts ijă mōnca* (numai asta să-ți fie grija, neliniștea), 25/51, cf. 11/81. [Și: *ehișchi* adv., 2/83]. — Din mbg. *keški*.

Chési f. Pungă de bani. *Turea-u chesea bra* (dă-mi punga, măi), 8/52, cf. 9/52. — Din tc. *k'ese*.

Cheunéz vb. I. (despre câine) Chelălăesc. *Cojnili bătut k'eunęază*. ALR. 4417.

Chjădin a. Tort. *S-ruptsi chjădinu* (se rupse tortul), adică o să

moară, 286. [D i m i n u t i v: **chi-dinúș**, m. numele unei plante. Com. G. D. — Din lat. **pēdinus*, -um, (arom. *k'jadin*).

Chijăia m. Om bogat, chihai. *Ra un chijăia cari veà multă imani* (era un om bogat, care avea multă avere), 1/40, cf. 12/94. — Din tc. *kehaja*, (arom. *k'ihjăă*).

Chijăli f. Piele. *Aș pusi chijălea'n cap*. — Din lat. *pēllis*, -em, (arom. *kjale*).

Chijăptin m. 1°. Pieptene. *Du-ti si fur di casă un chijăptin și un britș*, 5/64, cf. 956. | 2°. (Plur.) **chijăptin** = doi piepteni cu care se scarmână, se lucrează lâna. *Butșămu ari doș chijăptin cu cari si trupeaști lona*. [D i m i n u t i v: **chijăptinîș** m. Com. G. D.]. — Din lat. *pēcten*, **inem* (arom. *k'jăptin*).

Chijăptin vb. I. Piepten. *Iel să-u speală și să-u chijăptină*, 2/71, cf. 22/90. — Din lat. *pēctino*, -are (arom. *k'jăptin*).

Chijăptinîș m. v. *chijăptin*.

Chijăr a. Căștig. *Ia tsi chijăr feș* (uite, ce câștig făcui), 17/86, cf. 123. [Și: **ghjar** a. Derivat: **chirujés** vb. IV. = câștig. *Di ua'n-cola si chirueș tu multi pari*, 16/79]. — Din tc. *kjar*.

Chijărdusés vb. IV. v. *chirdises*.

Chijărsic m. Piersic. *Chijărsicu nu crești nalt*, cf. ALR. 6080. [Derivat: **chijărsică** (lat. *pērsica*) f. = piersică. *Chijărsitsili unizes cu dzărzăhili*. Com. I. L. cf. ALR.

6080]. — Din lat. *pērsicus*, -um, (arom. *kjarsic*).

Chijărsică f. v. *chijărsic*.

Chijătră f. (Aromânism în Țăr-nareca) Piatră, cf. r o p ă. *Rucă chietrile di la ună marzini la lantă* 3/65, cf. 9/64. **Chijătră** n. loc. (Huma). — Din lat. *pētra*, -am, (arom. *k'jatră*).

Chibúr N. de fântână (Oșani.)

Chicăsés vb. IV. (Aromânism în Țăr-nareca). Înțeleg, pricep, cf. a n t s i l e g. *Tserbul căn chicăsi dintru muntsă că sor-sa si mărită* (cerbul când... înțelese că soră-sa se mărită) 24/64. — Din gr. ἀπεικάζω, (arom. *ak'icăsescu*).

Chidinúș m. v. *chjadin*.

Chiept a. Piept. *La stăpōnu nostru al' antrō un dinti ăn chiept*, 18/33, cf. 24. — Din lat, *pēctus*, (arom. *k'eptu*).

Chjesmê f. Un fel de clește. Com. D. P.

Chifeăjés vb. I. Strănut. *Trasi unec bărnut și cătsq si chifcăjescă* (a tras pușin tabac și începu să strănute), Cf. ALR. 1962. [Și: **chifnéș** vb. IV., ib.]. — Din mbg. *kivam*, (aor. *kivnah*).

Chifil' m. Garant. — Din tc. *kefil*, (arom. *kifile*).

Chifnéș vb. IV. v. *chifcăjés*.

Chifués vb. IV. v. *chef*.

Chilă f. Chilă, Com. P. M.

Chilêș adj. v. *cheleș*.

Chilipír m. Chilipir, Com. D. P. [Derivat: **chilipirdžoj** = chili-

pirgiu]. — Din tc. *kelepîr*, (arom. *k'îlipîre*).

Chiluvét m. O bucată de postav (de multe ori brodată s. chiar înșirată cu bani) ce poartă femeile bătrâne pe cap. La Lugunța o poartă și femeile mai tinere. *Chiluvet poartă babilî*. Com. C. I.

Chimanè a. Vioară. *Ișă la poartă cu un chimanè si dună căti vrin irmiloc*, 29/40. [Și: **ehiminè** Derivat: **ehimanedžijă** m. = lăutar (tc. *kemanegy*)]. — Din tc. *k'emanee*, (arom. *k'imanee*).

Chimanedžijă m. v. *chimanè*.

Chimér a. Chimir. *Chimearăli si dară di lona* (chimirul se face din lână). Astăzi chimirul nu se prea poartă, fiind înlocuit cu brâul larg. Com. I. L. [Și: **ehim' r a.**]. — Din tc. *kemer*.

Chiminè a. v. *chimanè*.

Chimír a. v. *Chimer*.

Chinisés vb. IV. Pornesc. *Chinisi și si dusi lă ună moară*, 2/5. *Sam chinisit* (sunt pornit), 6/79. *Chinisiră... drumu* (porniră pe drum) 2/9, cf. 125. *Chinises greauă* = rămân însărcinată. *După unec timp, mul' area chinisi greauă*, 5/40. *Chinisi-au greauă*, 6/61. [Derivate: **ehinisi** f. = pornire; **ehinisi**t, -ă adj. = pornit]. — Din gr. *χνῶ* (aor. *ἐχίνωσα*), (arom. *ankisescu*).

Chinisi'ri f. } v. *chinises*.
Chinisit, -ă adj. }

Chiofti f. Chiftea. *La dăro*

chiofti (l-a snopit în bătăi), 127. — Din tc. *kjoftē*, (arom. *k'ioftē*.)

Chior adj. Chior. *Chior chjutuc si feasi* (s'a îmbătat rău), 998. [Derivat: **ehiorăv** adj. = chior, (bg. *kjorav*); **ehiuruvés** vb. = chiorisc. *S-ti chiuruwească domnu, da na ver ti chiuruwiri* (chiori-te-ar D-zeu să te chiorască), Com. I. L.; **ehiuruies** vb. IV. = chiorăsc, ALR. 5052]. — Din tc. *kjor*.

Chiorăv adj. v. *chior*.

Chios adj. Spân, fără barbă. *Tsela murăr ra chios... să nu matsină că chiosil' sa mintșinoș*, 3/5. — Din tc. *k'öse*.

Chioșă f. Colț de casă, unghier. *Ca si dusi ân ună chioșă*, 24/47, cf. 21/6, 4/65, 639. — Din tc. *kjöse*, (arom. *kjoșă*).

Chipéng a. Oblon; șatră în care se vând mărfuri, ALR. 3821. [Și: **ehiupéng** a.]. — Din tc. *kepenk*.

Chiprés vb. IV. (refl.) v. *chipru*.

Chipru, -ă, adj. (Mai mult despre flăcăi și fete). Bine făcut, frumos, chipeș. *Cupilaș chipru* (flăcău chipeș). Despre lucruri: *Mustață chipră* = mustață bine trasă, bine răsucită, frumoasă. [Derivat: **ehiprés** vb. IV. (refl.) = mă gătesc, mă aranjez, mă fac frumos. *Dosta ti chipriș* (destul te gățiși frumos), Com. C. I.] — bg. *kip(ro)*, cf. *Berneker, kip*).

Chirădzijă m. } v. *chiriă*.
Chirădzilqe a. }

Chirămidă f. Cărămidă. [Derivat: **chirămidárnitsă**, **chirimidárnitsă** f. = cărămidărie. Com. T. P., f. ALR. 3793; **chirimitșiță** m. = cărămidar. ALR. 3312]. — Din gr. *κεραμίδα*, (arom. *čurăidă*).

Chirămidárnitsă f. v. *chirămidă*.

Chirănă (pl. -oñ), f. Joagăr ALR. 1850.

Chirăș a. Cinste, (în expresia) fac cinste. ALR. 4305. Cf. **chirises**.

Chirată interj. Injurătură. Se întrebuințează și ca cuvânt de dezmierdare pentru copii: *A chiratauți, tse făseș*. Com. I. L. — Din gr. *κερατάς*, (arom. *k'irătă*):

Chirehêl m. cătăramă, ALR. 3312, cf. 1867.

Chirehéz (pl. -ej) m. Cerchez. *Antribô tsela chirchezu*, 5/16, cf. 4/16, 6/16. — Din tc. *čerkez*.

Chirehinéz m. (Liumnița). Un fel de uliu, având penele de culoare roșie prevăzute cu pete negre. Are ghiare mari și ciocul încovoiat. Com. N. P. — Din bg. *kerkenez*.

Chirdisés vb. IV. Câștig, cf. **chirușes**. *Unu sirbeaști, lant chirdiseaști* (unul muncește, altul câștigă) 700. [Și: **chiărdusés**, **chirdusés** vb. IV.]. — Din gr. *κερδίζω*, (arom. *nk'erdusescu*).

Chirdusés vb. IV. v. *chirdises*.

Chirjiă f. Chirie. [Derivate: **chirădzjiă** m. = chirigiu (tc. *kiraği*). *Ra ună-ură un chirădzjiă. Chirădzjiă si dutseă*, 1/39; **chirădzilqe** a.

= meseria chirigiului, ib.]. — Din bg. *kirağija* (tc.).

Chirimidárnitsă f. }
Chirimitșojiă m. v. } *chirămidă*.

Chirisés vb. IV. Fac cinste (cu ceva băutură), cinstesc. Cf. *k'iraș*, ALR. 4305. — Din gr. *ἐκρίσωσα*, (dela *κρίνω*, (arom. *k'irisescu*).

Chiristè f. Cherestea, Com. D. P. — Din tc. *kereste*, (arom. *kiristee*).

Chirmíz adj. Roșu aprins. — Din tc. *kyrmyz*.

Chirsén m. Găligan, lungan. Com. N. P.

Chirușés vb. IV. v. *chișar*.

Chisădzjiă m. Chesegiu. *Cuola vut-ay vrin chisădzjiă priuzot*, 2/61. — Din tc. *k'esegi*.

Chișălă f. Țasală. *L'a chiaptiñ cal'i cu chișălă*, ALR. 5589.

Chisălitsă f. v. *chiselitsă*.

Chișchi adv. v. *cheșchi*.

Chiselitsă f. Nume de plantă. Puroiu amestecat cu sânge. [Și: **chisălitsă** f., ALR. 4186]. — Din mbg. *kiselica*.

Chisém m. Țap cu clopot care merge în fruntea turmei înainte. *Flară un picurăr cu un chisem nainti, mari lucru*, 11/43. [Și: **chișusém** m., 8/94]. — Din mbg. *kjusem*.

Chita m. Nume de persoană. *Să-ñ facă Petra bună al Chita cumșiă*, 6/VII.

Chiteă f. 1°. Buchet de flori. *Ts-u lipiră chitca s-ts-u ports*,

971, cf. 107. | N. loc. (Cupa). *Chitchili babal'ă* n. loc. (Oșani). || 2°. (La cal) Pinten. Com. H. I. [Derivat: chiteusés vb. IV. = lucrez în flori, brodez; chiteusît, -ă adj. = brodat cu flori. *Șărvetă chit-cusită* = batistă brodată în colțuri]. — Din bg. *kitka*.

Chiteusés vb. }
Chiteusît, -ă adj. } v. *chitcă*.

Chitîp m. Copist, secretar. *Tsista vrin chitîp pōti si iță*, 13/15. — Din tc. *kjatîp*.

Chitúc a. Buștean, fig. beat mort, 126. [Și: chîutue a.]. — Din tc. *kjutuk*, (arom. *k'utuc*).

Chîuděa f. Nărav, vițiu. *Si-ș spună și iel chîudea*, 750. Cf. ALR. 4958. [Derivat: chîudés vb. IV. = vorbesc de rău pe cineva, critic; (este întrebuițat mai des sub forma participială) chîudit, -ă adj. = criticat, blamat. *Un nîpri-cupsit di antreaga lumi-i chîudit*. Com. I. G.].

Chîúne (pl. -ur) a. Burlan. *Să punim sobi cu chîuncur lunz*, B. 3. — Din tc. *kjunk*, (arom. *k'îunge*).

Chîúp a. Mare vas de pământ, chiub. *Leagă-ts di coadă vrin chîúp*. 10/72, cf. 615, 4/13. — Din tc. *kjup*.

Chîupéng a. v. *chipeng*.

Chîúre a. Scurteică de blană, blană. *Popa veà un chîurc bun*, cf. 16/38. — Din tc. *kjurk*, (arom. *kjurcu*).

Chîuruiés }
Chîuruvés } vb. IV. v. *chîor*.

Chîusém m. v. *chisem*.

Chîustée(ă) Lanț (de ceasornic). *La zătsirut-ay Mușa chîustecu lu begu*, 8/IV. | *Chîustec-di-soică* = lanț de briceag. Legătura ce se pune la picioarele mănzului, când se învață să umble. Com. C. I. — Din tc. *k'östek*, (arom. *kîustecă*).

Chîutée a. Bătaie. *La zdrumîņ di chîutec* (... îl stâlci în bătai), 6/13, cf. 10/80. — Din tc. *k'ötek*, (arom. *kîutecă*).

Chîutúc a. v. *chituc*.

Cl'ag a. Chiag. Com. G. D. cf. siriște. [Tot aci aparține, poate, gl'eg a. (deși în bulg. există *glets* id.) = zmațul verde de pe vase. Com. C. I. Derivate: gl'igusés vb. IV = ung sau dau cu « gl'eg »; gligusîri f. = ungere, lustruire; gl'igusît, -ă adj. = uns, lustruit]. — Din lat. **clagum*, (arom. *cl'ag*).

Clăpés vb. IV. Pic, cad (de osteneală, de oboseală), mă prăpădesc. *Batcu-lupi clăpes di moarti*, 19/72. — Din mbg. *klapam*.

Clăsînă f. Paie (de secară). — Din bg. *klasina*, (dela *klas* « spic »).

Clătîn vb. I. Clatin, mișc. [Și: clătînsés vb. IV. *Ān vis fost-ay pri ună veaică ān mări și tsea veaică si clătînsi di vint*. (... ramura aceea se clătînă). [C o m p u s (cu pref.): zăclătîn (ză + clatin) vb. I. (refl.) = încep să mă clatin. *Tsela fagu si zăclătîņ*, 16/9, cf. 6/73. — Derivat din **clătes*, (sl. *klatiti*)].

Clătinsés vb. IV. v. *clatin*.

Cleăști f. Clește. *Cu cleștili si traz*, 657. — Din bg. *klěšti*.

Cl'em vb. I. Chem. *Greu la cl'imq* (stăpânul l-a chemat). — Din lat. *clamo*, -are, (arom. *cl'em*).

Cl'eti m. Cameră de proviziuni, cameră în care se păstrează haine și altele. — Din bg. *klět*.

Cl'ienés vb. IV. Stau pe șele fără să ating pământul. *Cl'icnești și cură grqñ* (stă pe șele și curăță grâu). [Derivate: *cl'ieniri* f., *cl'ienit*, -ă, adj. = care stă pe șele. *Stătea cl'icnit și dună uyă*. Com. I. L.]. — Din bg. *kleknuvam*.

Cl'ieniri f. }
Cl'ienit, -ă adj. } v. *cl'icnes*.

Cl'id vb. III, v. *ancl'id*.

Climitșoărcă f. Nume de plantă. Com. N. P.

Cl'in m. Cuiu de lemn. *Cu cl'in mai l'icșor si dispică lemnu*, 153. *Cl'inu-Dudil'ă* n. loc. (Oșani), *Ān Cl'in* n. loc. (Nânta). [Derivate: *elineāti* (pl. -ets), *elinéts* și (bulg.) *clintsi* = cuiu de potcovit caii; *clineati di fāricari* ALR. 5509; *elintșār* m. = potcovar (bg. *klinčar*). *Si dusi la clintșaru că s-la farică măgāru* 4/50]. — Din paleosl. *klinŭ*, (arom. *cl'in*).

Cl'ineă f. Arbust; cu frunzele lui se hrănesc caprele. Com. I. L. — Din mbg. *klinka*.

Clineăjés vb. IV. (Despre cai) Galopez. *Doj cal' tsi clincăjau*, 9/71. — Din mbg. *klincam*.

Cl'inéts m. v. *cl'in*.

Cl'ingă f. Chingă ALR. 1116. Se mai numește și: *c u n ă, f u n ă*. Grebănar (la ham), ALR. 5513. — Din lat. *cing(u)la*, -am, (arom. *yinglă*, gr.).

Clipeală f. Pleoapă, Com. I. L. — Din bg. *klepalo*, (alb. *klepaljē*).

Cloășnie m. v. *cloșnic*.

Cloătșcă f. v. *cfatșcă*.

Cloe, cloe face cloșca când își cheamă puii. ALR. 5703.

Clondă f. Bobă nac, cf. *c u c l ă, f ă n d o c*.

Clóput a. Clopot de aramă, care se pune la oi. *Lă pusi cloputi la ȳoș*. *Cloput di bisearică* = *c a m b a n ă*. [In Lugunța, clopotul la oi se chiamă *t ă c ă r a ș*, la capre *b r ă n t ș e l'*, la berbeci *c l o p u t*. In Liumnița și în celelalte comune, clopotul la capre se numește *d ž i n g ă r a ș*]. Acesta mai însemnează și orice clopoțel mic. [Derivate: *eluputsqł* m. = clopoțel, Com. I. G. și L. I.; *eluputés* vb. IV. = sun, lovesc, fac zgomot sunând. *Cumitsil' lară sã-l' clupu-tească pristi casă* (hoții începură să-i sune peste casă); *eluputărcă* f. = clopoțel de aramă pentru atârnat la gâtul mieilor]. — Din bg. *klopot*, (arom. *clopot*).

Clóșnie (pl. -itsă) m. Pilug. ALR. 3979. [Și: *eloășnie* m. Com. I. L.]. — Din mbg. *klošnik*.

Clótsă f. Lovitură cu piciorul. *Mqșca-l' deadi ună clotsă* (catărul

fi dădu una cu copita). Com. I. L. [Derivat: elutsăjés vb. IV. = lovesc, dau din picior. *Am un așor plin di cal' al'b, saldi un roș ăn mejluc tucu al' clutsăjaști* (=gura) *35]. — Din bg. *kloca*, (arom. *clotsă*). Vezi despre originea acestui cuvânt Capidan, *Elem. sl. în dial. arom.*, 62.

Clótsi adv. v. *cola*.

Cluenés vb. IV. Clocotesc, fierb. *Măncătura clucneaști* (măncarea clocotește), Com. T. P. — Din bg. *klokna*, (dela *klokam*).

Clumburés vb. IV. (întrebuințat mai des), *zăclumburés* vb. IV. = sun la poartă, bat la ușă. *Tsela cătsq si zăclumburească la ușă*. Com. P. M. — Din bg. *klămb*, (cf. *клябчѣ*) «knäuelchen».

Clundir (În Liumnița). Vas de pământ zmălțuit, care se umple cu rachiu încălzit și cu care se invită lumea la nuntă. Vas pentru vin. [Și: *erundir* m. *Scafi, crundir, buneli*, (pahare, vas de vin, furculițe), 9/50]. — Din bg. *klondir*.

Clupnés vb. IV. Azvârl, trântesc, închid. *La clupniră ăn nalta* (I-au pus la răcoare, în închisoare). — Din mbg. *klopam*.

Cluputărăcă f. } v. *cloput*.

Cluputés vb. IV. }

Clutș a. v. *cl'utș*.

Cl'utș a. Lacăt. *Pirduj utforu și nu pot si dișcl'id cl'utșu* (pierdui cheia și nu pot să descuiu lacătul), Com. D. P. [Și: *elutș* a. =

broasca ușii, ALR. 3837, cf. u t f o r. *Mul'area ăi clutș la casă*. Com. I. L. Derivat: *anel'utș* vb. I. = încuiu]. — Din bg. *ključ*.

Clutsăjés vb. IV. v. *clotsă*.

Cmo adv. Acum. *Cmo tsista yom să na află uyă la cărtșun* (acum omul acesta să ne afle struguri...), 7/31. *Cmo că ămbătărniș* (acuma dacă am îmbătărniș), 8/36, cf. 18/31, 16/39, 3/76. *Cmo-i cmo* (acuma-i acum), 454. [Și: **mo** adv. (Lugunța, Oșani). *Mo s-ti biles* (acuma o să te jupoiu), 25/8. *Io pot si aflăm uyă mo, acu-i ăn ărnă*, 7/31, cf. 10/12, 2/20, 8/65, 8/67; (**e**) **mótsi** adv. (Țarnareca). *Tse dăraș di lă dideș peanili, mi motsi iu ăs ău flăm*, 6/66; **emu** adv. (Liumnița) *Cmu nu vini, emúă* adv. *Pănă cmúă mănco di la toati căsili*, 11/73; **aemúă** adv. (Liumnița). *Ari acmuă ună lamăă*, 10/73, *Nu vez tsjă ăasi acmuă?* 13/73, cf. 15/73, **amu**; **môja** (mai ales repetat): **moja** **moja** adv. = îndată (Lugunța, Birislav). *Amú nitsi un fag nu pute să ardică*, 14/16. **Compus**: **módiemo** (mo-di-cmo) = deocamdată. Com. P. M.] — Din lat. *eccum-modo*, (arom. *amù, amò*).

Cmótsi adv. }

Cmu adv. }

Cmúă adv. }

Coă adv. v. *ăncq*.

Coădă f. Coadă. *Ăn am un boy tot antră ăn pleamnitsă, saldi coa-*

da nu-l' antră *43. *Al' pusi capac* (s. *coadă*), 965, cf. 137, 138. *Coada uaii'ă* (nume de plantă). Com. H. I. [Diminutive: *coaditșeă*, *euditșă* f. = *codiță*, șira spinării, ALR. 110; *euditșeă* Com. G. D.]. — Din lat. *cōda -am*, (pentru *cauda*), (arom. *coadă*).

Coadărăbădără f. v. *trisupașcă*.

Coaditșeă f. v. *coadă*.

Coajă f. Piele. *L'-u anfle coaja* (i-a umflat pielea), 139, cf. 81, 140, 20/16, 9/89, 31/35, 3/67. | *Coajă. Pi disupra coajă, anauntru nez* (= nuca) *57. — Din paleosl. *koža*, (arom. *coajă*).

Coăle a. v. *coțc*.

Coămă f. Coamă; părul dela coada calului; arcuș de vioară, ALR. 4324. — Din lat. *cōma -am*, (arom. *coamă*).

Coăpă f. Stog de lemne, cup. *Ună coapă di leamni*, 1/82. [Și: *eōpă*, *eōpă* f.; *pricōpă* f.]. — Din bg. *kopa*.

Coăpir vb. IV. Acopăr. *Și pōpa la cupiri cu ună corpă*, 40/40. *Noastră căsă aș cupirită*, 20/16, cf. 932. [Și: *eupirés* vb. IV. Derivate: *eupiriri* f., *eupirit*, -ă adj.; *eupirimint* a. = acoperiș, acoperământ. Com. T. P. cf. ALR. 5239; *eupiritură* f. = acoperire]. — Din lat. *coopero*, -ire, (arom. *acoaper*).

Coărdă f. Staul în care se adăpostesc iarna oile și caprele, acoperiș de paie. Com. T. P. *Chinisi si ducă la tsela cu oiți și ca si dusti*,

șizū sub coardă, 11/56. — Din lat. *chōrda*, -am, (arom. *coardă*, cf. Capidan, *Români Nomazi*, 170).

²*Coărdă* f. Sabie. — Din bg. *korda*, (arom. *hoardă*).

³*Coărdă* f. v. *tetivă*.

Coárnă f. v. *corn*.

Coárnitșeă f. v. *coarnă*.

Coasă f. Coasă. *Cu coasa țarbă nu cuses; cu foarfitsli aș cuses* 4/14, cf. 3/72. [Derivate: *eusés* vb. IV. = cosesc. *Cu coasa cuses barba*, 4/14; *eusiri* f. = cosire, cosit 3/14; *eusit*, -ă adj. = cosit]. — Din paleosl. *kosa*, (arom. *coasă*).

Coastă f. Coastă. *Al' tsi ardicō coasta* (și-a luat nasul la purtare), 24. | *Coastă*, deal. *Dintru că tsista breast ra ân ună caostă* 18/41, cf. 4/77. *Coasta-mari* n. loc. (Liumnița), *Coasta-di-părtșuvalaid*. (Nânta); *Coasta-calului*, *Coasta-peștilui*, nume de plante. [Diminutive: *coastitșeă* f.]. — Din lat. *cōsta*, -am, (arom. *coastă*).

Coastitșeă f. v. *coastă*.

Coătsină adj. (Despre oaie) roșcată cf. rusă, lisă. Com. G. D. — Din lat. *coccinus*, -a, -um, (arom. *coatsină*).

Coătsiri f. v. *coc*.

Coc vb. III. *Coc. Și grōnu criscū... și că si coptsi* (... și după ce s'a copt), 16/5. [Derivate: *coătsiri* f. = coacere, copt; copt (cu negativul *nieōpt*), -ă adj. = copt; *euptătură* f. = coacere, (despre rană) coptură. C o m p u s

(cu pref.): **prieõe** (pri + coc, după bg. *prëpicam*, cu acelaş înţeles de) rãscoc, coc prea mult; **prieoãtsiri** f.; **prieoãpt**, -ã adj. = rãscopt. *Nu putù si-u mãnancã pønea, cã ra pricoaptã*, Com. I. L.]. — Din lat. *cõco*, -*ëre*, (arom. *coc*).

Cõeã f. Cap (întrebuinţat numai în înţeles fig.). *Nu-l' antrã 'n cocã* (nu-i intrã în cap). — Din alb. *kokë*, (arom. *cocã*).

Cõeã f. Coacãzã. Com. G. D. Nume ce se dã de cãtre copiii la orice fruct, (arom. *cocã*).

Coeãr m. Arpagic. Com. I. L. [Şi: *eueãr* m.]. — Din tc. *kokar*.

Coeãrdzeã f. Dihor (pielea lui e scumpã). Se mai numeşte şi: *c u n a d i*, ALR. 1167.

Cocõr m. (Liumniţa). Cocor, Com. P. M.

Cocorës vb. IV. (Despre cocoş). Cocoşesc. *Cocoreaşti* (cocoşul cocoşeste gãina), ALR. 1003.

Cõdru (pl. *codri* şi *cuçãdri*) a. 1°. Plãcintã de legume (varzã, spanac, etc.) prevãzută cu o gaurã la mijloc, pe unde se poate vãrsã apã ca sã fiarbã legumele, cf. *ur z i n i c*, *t i c f i n ã*. *Ca si dusi Mena la viñã cu codru ãn cap*, 3/XV. *Cãtsi ãl mãncaş codru?* 6/70, cf. 4/70. | 2°. (Cupa). Partea satului unde se strãng sãtenii. Com. C. I. cf. şi ALR. 955. | 3°. (Liumniţa, foarte rar) Pãdure. Cu aceastã însemnare, care aproape a dispãrut, se mai gãseşte numai

în numele de localitãţi: *Codrunalt* (Liumniţa), *Codru-negru* (Oşani, cf. Capidan, *Meglenoromãni*, I, 20); *Codri* (Cupa); *Codru-Barzã*, *Cudru-Barã*, *Cudru-Pul'ã* (Huma). [Şi: *eõdur* pl. *codur*]. — Din lat. **quodrum*, cf. alb. *kodrë*, (arom. *codru*).

Cõdur a. v. *codru*.

Cõini m. Cãine. *Si jungl'iş un cõini* (sã junghi un cãine), 5/55. *Dedã di un cõini, cõinili zãlãtro*, 4/6, cf. 5/76. [Şi: *eõni*, *eõni* m. (Forma *cõni* este mai des întrebuintãtã) cf. 8/36, 4, 8, 14/33, 14/38, 12/38]. — Din lat. *canis*, -*em*, (arom. *cine*).

Cõinseo N. loc. în Meglen (cf. Capidan, *Meglenoromãni*, I, 7).

Cõjõe } a. v. *cujoc*.
Cõjue }

Cõla adv. Acolo, colo, colea. *Toj cola si ved jø curuj mul'ari aju lej. Aju antribø cum si dusi cola*, 17/48, cf. 8/16, 4/31. *Di cola-ncoã* (de atunci încoace). *Di cola-ncoã tricurã bun*, 17/48. [Şi: *eõlaja* (Liumniţa, Cupa); *eũãla* adv. *Pucãtats-va, frãts, cuãla, jã, ari un bunãr*, 2/73, cf. 22/73, 9/55, 13/55; (Tãrnareca) *culõ* adv. *Antrãrã tru unã urmani multu deasã şi culõ si scunsirã*, 10/64; cf. 13, 16/64; *eolõ* adv. *Amã jel colò tse lucrã?* 3/65; (Huma), *elõtsi* adv. *Deadãrã pri un gornits şi clotsi ãl' stimni*, 7/71. C o m p u s : *ãneõla*, *aneũõla*, *neõla*, *ãneõlo*, *nelõ* adv. = încolo. *Şi chinisi cu doil' ãncolo* (şi porni cu

amândoi încolo), 4/31, cf. 4/18, 15/51. *Amnară mai ăncuăla*, 10/58, *Alăia ncoă, alăia nco* (caută încoace, caută încolo); *din-eola* = dincolo; *dioaneulô* adv. = de aici înainte (Țarnareca). *Diyan-culô as leatâ băsearica; lăneulô*, adv. = încolo, 31/65]. — Din lat. *eccum-illo*, (arom. *aclo*).

Colăe m. v. *culac*.

Côlbă f. Brătară. Com. G. D. — Din bg. *kolba*.

Cole (pl. *côlcur*) a. Șold, pulpă. *Mi dor cōlcurli, sam rătsit*. Com. G. T. | (La vite). Piciorul din-dărăt. ALR. 4072. [Și: *coăle* a. *Cu iarba pân di coalcur*, 7/69]. — Din mbg. *kălk*.

Colibă f. Colibă, ALR. 3822. *Cola iel' aș feasiră ună colibă și cola ghiiaș*, 10/40. [Și: *eulibă*, 2/7]. — Din bg. *koliba*.

Colidă f. Măciucă. [Derivat: *eolidăr* m. (bg. *koledar*) = colindător; *eulidăș* m. -colindător, ALR. 2824; *eulidisés* vb. IV. = colindez]. — Din bg. *koleda*, (arom. *colinde*).

Colidăr m. v. *colidă*.

Côlo adv. v. *cola*.

Cômăr m. Tăun. [Și: *comăréts* m. (bg. *komarec*) = tăun. Com. T. P. — Din bg. *komar*.

Comăréts m. v. *comăr*.

Cômp a. Câmp. *Junsiră ăn un cōmp*, 2/73. *Un cōmp alb cu oi negri* (= cartea) *16, cf. 2/27, 2/63, 2/73, 15/73. [Derivate:

câmpinés, câmpunés, -ă adj. = câmpenesc; *câmpțșăe, comțșue* m. Com. G. D. (dim.). *Junsim ăn comțșucu tsela*, 19/93]. — Din lat. *campus*, -um, (arom. *cîmpu*).

Comțșue v. *cōmp*.

Côn adv. Când, pe când. *Côn-tăl' a leamni*, 17/55. *Côn si pu-cătô*, 2/73, cf. 2/34, 7/73. *Di cōn* (de când). *Mult vacoț si feși di cōn ieș șa*, 14/2. *Côn-di-cōn* (din când în când, cu orice preț). *Côn di-cōn iel cată si vină la mini*, 142. *Că cōn* (ca și cum). *Că cōn mo la ved*, 15/44, cf. 184. [Și: (Aromânism în Țarnareca, Huma), *căn, cându* 8/65, 6/64]. — Din lat. *quando*, (arom. *cîndu*).

Cóna f. Nume de cățea de soiu mic.

Cônăp m. Cănepă, sfoară de cănepă, cf. *conipă*. Com. T. P. — Din bg. *konop*.

Cônăpă f. v. *cōnipă*.

Condúr m. Gheată. [Și: *cundúr* m.]. — Din tc. *kondur*.

Cóni } m. v. *cōini*.

Cônipă f. Cănepă, cf. *conăp*. Com. S. H. [Și: *cônăpă* f.]. — Din lat. **canēpis*, -em, (arom. *cînipă*).

Cōnt vb. I. 1°. Cânt. *Cum șă-deaș cătsat-ăș si cōntă...* 3/60, cf. 10/60, 9/58. *Lisitsa, zăcătșo si cōntă*, 8/30. *Să cōntă cucu*, 25/6. | 2°. Cetesc. *Nirdzeaiichi casă, scoasi cartea șu-ăș cāntă*, 4/68. *Ca-u cāntom* [cartea], 19/5. [Și:

(Cupa, Liurnița) **cont** vb. I.; (Țarnareca) **eântu** vb. I. [Derivate: **cântări** f., **cântăt**, -ă adj. = învățat 80, 213; **cântător** m. = care cântă; **cântătură** f. = cântare. Com. G. D. Compose: (cu pref.) **dueqnt** și **dăeant** (du + çont) vb. I. = sfârșesc de cântat; **prieqnt** (pri + çont) vb. I. = cânt din nou; **prueqnt** (pru + çont) vb. I. = încep să cânt. *Al' prucânto cucotu* (a început să-i cânte cocoșul), 600; **prueqntăt**, -ă adj. = care abia a început să cânte. *Cucureati prucqntat*, 237]. — Din lat. *canto*, -are, (arom. *cîntu*).

Çontie a. Cântec. *Çon la culcă să dormă, al' cântă și la sculare ar'ân çontits la sculă*, 1/1. — Din lat. *canticum*, (arom. *cîntic*).

Çonúr m. Ramură de viță cu struguri pe ea. Com. T. P.

Çópă } f. v. *coapă*.

Çopan m. v. *cupan*.

Çopi pl. Bucăți de brazdă câte se pot ridica odată cu furca. *Copi di țarbă cot pots ardicari cu vila*. ALR. 5267. — Pentru etim. cf. *coapă*.

Çopil m. Bastard. — Din bg. *kopile*, (arom. *co'k'il*, *co'k'u*).

Çopt, -ă adj. v. *coc*.

Çoptșe f. Copcă. *Çoptșe di furlină* (copcă de aur), 6/XIII, *çoptșe cu çhústecă* = copcă de prins haina. [Derivate: **çneoptș** vb. I. = încheiu copcile; (**ç**)**neuptșări**

f. = încheiere; **discoptș** vb. I = descheiu]. — Din bg. *kopče*.

Çor a. v. or.

Çorăv, -ă adj. Călcăt cu fierul. *Rubili ti fastim corăvi* (hainele le facem călcate cu fierul), ALR. 3338. — Din bg. *korav*.

Çorb m. Corb. *Vizù ună furnigă, un răsłan și un corb cari si tsirtau*, 1/39. *Corbului* n. de fântână (Oșani). [Și: **çorp** m. (Liurnița); **çuărb** m. *Li pusi pri un çuărb* 8/74, cf. 9/74]. — Din lat. *còrvus*, -um, (arom. *corbu*).

Çorblă f. v. *cărblă*.

Çorin a. Rădăcină. *Tsela ari pări ân corini*, 6/59, cf. 2/63. *Ligo corin* (legă rădăcină, a prins rădăcini), 150, cf. 22/72, 152, 207. — Din bg. *koren*.

Çorn a. Corn. *Am un çampirăt ascheril' tots cu roși rubă sa priminits; țel cu veardi rubă* (= cornu cu coarnili), *21. [Derivate: **eoárnă** f. = fructul cornului. **Çurnét** n. loc. (Huma), Com. T. P.; **çornțșue** m. (dim.); **eoarnitșeă** f. (dim. dela coarnă)]. — Din lat. *còrnus*, -um, (arom. *cornu*).

²Çorn a. Corn. *Ișo sub pimint un țom negru cu coarni și cu coadă*, 3/79. *Lisitsa prutsăpo «di corn traz», ară cătso di çorni*, 8/30. [Derivat: **çurnós**, -ă (despre oaie)]. — Din lat. *còrnus*, (arom. *cornu*).

Çornișor N. loc. în Meglen (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 19).

Corntšúe m. v. *corn*.

Corp m, v. *corb*.

Cõrpã f. Cãrpã, batistã. *La cuperi cu unã cõrpã* (îl acoperi cu o cãrpã) 40/40, cf. 5/XVII, 13/48. [Derivate: **cãrpuliń** f. pl. = cãrpe. *Na, tseãsti cãrpuliń*; **cãrpés** vb. IV (bg. *kãrpiã*) = cãrlesc. *Li cãrpi rubili* (cãrpi hainele); **cãrpíri** f. = cãrpire; **cãrpít**, -ã adj. = cãrpit; **cãrpátš** (bg. *kãrpač*) m. = cãrpaciu, ALR. 6511]. — Din bg. *kãrpa*.

Cõrts pl. v. *carti*.

Corúna N. loc (Liumnița). [Și: **Curúna** cf. Capidan, *Meglenoromãni*, I, 25].

Cos vb. III. *Cos*. *Coasi-ts chesi nouã*, 323. [Derivate: **coásiri** f. = cusut; **eusút**, -ã adj. = cusut; **eusutúrá** f. = cusãturã. **C o m p u s** (cu pref.): **discóș** vb. III. = descos; **discusãtúrá**, **dãseusãtúrá** f. = descusãturã. **prieos** (pri + cos), vb. III. = cos din nou]. — Din lat. *cõso*, -*ere*, (arom. *cos*).

Coș a. I. **Coș**. 2°. **Stup**. 3°. (La moarã) partea unde se pune grãul, spre a cãdea pe pietrele morii ca sã fie mãcinat. *Ån loc di butseayã, Petru, coșu di la moarã*, 6/XVII. *Cõn si scoalã sã tureascã ghipt ån coș... si dusi la coș...*, 23/41. *Aș li știrnũ cãmeșli ån coșu*, 22/41. [Derivat: **cõșnitsã** (bg. *košnica*) f. = coșuleț, paner. *Si-ts leaș unã coșnitsã*, 11/48; **eusnitšár** m. = cel care face coșnițe, ALR. 6519;

eusnitšãreã f. = nume de plantã în Lugunța]. — Din bg. *koš*.

2°**Coș** (întrebuințat mai mult la pl. *coșur*). Bubulițe care se fac iarna pe corpul oilor. Com. G. D.

Cõșnitsã f. v. *coș*.

Coștãn m. Amnar, ALR. 3861.

Coștãvitsã f. Șarpe; șarpele ordinar devine *coștãvitsã* abia dupã zece ani, atunci când pe corpul lui încep sã se formeze niște dungi de diferite colori. Se spune cã o coștãvițã poate mãnca o turmã de oi. *Ponzã virgatã ca coștãvitsã* (pãnã coloratã). 153. [Și: **coștãvitsã** f.]. — Din mbg. *koštavica*.

Costrãc m. v. *custrac*.

Cõt pr. 1°. **Cãt**. *Cõt si tsearã*, 15/42, cf. 8/2, 10/5. *Cõtivã* = cãteva. *Cõtivã bũts di åpu*, 8/74. *Tãl'arã cõtivã smãrets*, 9/10. *Cãt... cãt* = cãt... atãt. *Cãt mai larg, cãt mai lung*, 4/71. [Și: (Huma), **ẽãt**. **C o m p u s**: **ãncõt** conj.; **niscãn** adj. și adv. (întrebuințat numai în Țãrnareca) = puțin, o leacã, cf. *neac, unec*; *Rãmãsi ancã niscãn* 18/64, cf. 13/67]. | 2°. **cõta** adv. Atãta. *Tsela tsi sã nu poatã cõta sã mãnancã, cãpu aș la leșu* (acela care nu poate mãnca atãta...), 4/4. *Ieș cõta șãtãit* (ești așã de umblat), 752. *Acu-i di cõta* (dacã este pentru atãta), 7/42. *Di cãta mai bun nu si poati* (de atãta...), 7/69; *ancã cõta* = încã atãta, încã pe atãta. *Tšitšã-sa ancã cõta si spãredã*. *Cõt si tsearã tu ancã cõta...*

să-l' dai, 15/42, *çot... çota* = cât... atâta. *Pricazmă... vă spuș, çot putuș, çota va mintșunaș, 29/32. Çot lung, çota larg, 355. çota... și çota* = atâția și atâția. *Çota ya-min' și çota am tâltșot*, (am ucis atâția și atâția oameni) 2/57.—Din lat. *quantus*, -a, -um, și *quantum*, (arom. *cît*).

Cóta adv. v. *çot*.

Çotnie m. Măsea. cf. c o t s. — Din bg. *kätnik*.

Çotnitsă f. Puiu de pisică, pisoiu. *Nu știu cum rămasi ună çotnitsă* (nu știu cum rămase un pisoiu...), 17/33. — Din bg. *kontence*, id.

Cots m. Măseua minții. cf. çotnic *Mi doari cotsu*, ALR. 2122.

²**Cots** (pl. -ur) a. Ogrinj, resturi de fân, ALR. 953.— Cf. bg. *koc*.

Cotsi pr. 1°. Dece, pentruce. *Cotsi tari ubavă apu, 5/59. Çotsi frăti șa contă puil', 9/58, cf. 4/59, 8/2. | 2°. Fiindcă, din cauză că, deoarece. Çotsi [nu mănants] il' ? Çotsi nu-ń tsi mănāncă* (fiindcă nu mi-e foame), 9/81. [Și: (aromânism în Țarnareca) eătsè pr. *Cătsè nu ner lă siiri* (dece nu mergi la petrecere), 5/66]. — Compus din *că* + *tse*.

Côtșină f. Coteș de porci, cocină. *Ca'n cotșină rănit* (ca în staul de porci hrănit), 148, cf. ALR. 3828. — Din bg. *kočina*.

Côtșiște N. loc. (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 11).

Cová f. Covă. Com. G. H. T. [Și: (Liumnița) *euăvă* f. *Cuăvă nu veaș si scoată āpa dinuntru, 3/73, 6/73*]. — Din bg. *kova*.

Covățș m. v. *cuvățș*.

Cóza f. Nume de capră. Com. H. I. — Din bg. *koza*, id.

Crăblă f. Bute; puțină de lemn. *Ān crăbla di răsol* (în putina cu varză), 8/XIII. [Și: (Liumnița, Cupa) *eröblă, eröblă* f. (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 53); *grăblă* f. Derivat: *erăblăr* m. = cel care face putine; *grăblăr* m. Com. G. D.]. — Din bg. *krăblo*.

Crăblăr m. v. *crăblă*.

Crac! interj. Crac. *Çon si facă «crac» si-l' dai cărni*, 19/73. [Derivat: *erăcăjēs* vb. IV = produc sunetul «crac»].

Crăcă (vinătă) f. (Liumnița), Cioară vânăta. Com. P. M.

Crăcăjēs vb. IV. v. *crac*.

Crăd a. v. *cărd*.

Crăjșnie n. loc. Com. I. L. — Din bg. *krajšnik*.

Crălitsă f. Impărăteasă. ALR. 2858. Mai des: *ampirătitsă*.

Crămēs vb. IV. v. *cărmes*.

Crändzel' (La moară). Lemnul cu care se ține fusul de fier al morii, polița prisnelului. Com. I. L.

Crap m. Crap.

Crăsnēs vb. IV. Scărășnesc, cf. *crătsăjēs, răjnes*.

Crășnie N. loc. (Nânta).

Crăstă f. Căpușe, ALR. 1206.

Crăstă f. Râie, Com. I. G. adj. răios. *Uaiă crastă*, 7/52. — Din bg. *krasta*.

Crăstav, -ă adj. Răios, plin de răni, ALR. 4194. *Paşa ve trei cal' crastav*, 12/15. — Din bg. *krastav*.

Crăstăveāti m. v. *crăstăvets*.

Crăstăvéts m. Castravete. *Cu ieł nu pots sădiri crăstăvets* 155. [Și: erăstrăvéuti, erăstrăvéts m. 156; eăstrăvéts m.]. — Din bg. *krastavica*.

Crăsti m. (Nume de persoană) Cristea. *Lu Crăsti fitșor*, 1/II. — Din bg. *Kărste*.

Crăstrăvéts m. v. *crăstăvets*.

Crăts! interj. Sunetul ce se aude când mănâncă cineva ceva prea tare. *Catsă si mancă di ieł crăts, crăts*, 22/69. [Derivat: erătsăjés vb. IV. = scărțăiesc, scrășnesc, cf. crăsnes, răjnes. *Li pusi sub ȝa si crătsăȝască*, 10/81].

Crătsăjés vb. IV. v. *crăts*.

Crătșămăe m. Păine uscată, fiartă cu brânză. ALR. 4083. Se zice și: p u p a r n i c. [Și: eătșămăe m.]. — Din bg. *kačamak*.

Crătșnés vb. IV. Scrintesc. *Crătșnitu ampirăt si ari* (scrintitul crede că este împărat) 154. *Ăi crătșnit di minti*, 361. [Și: erătșnit, -ă (erătșnit, -ă) adj.].

Crătșún m. Crăciun. *Cătă vreami aȝ pănă la crătșun*, 3/64, cf. 2/46, 158. [Și: eărtșún m. 7/31, eretșun m.], (arom. *crăčun*).

Creastă *Creastă di cucot*. Com. I. L.—Din lat. *crista*, (arom. *creastă*).

Cremljăt N. loc. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 20).

Cremlnă f. Prăpastie. *Aȝ trimeși să dōnă ramur din ună cremlnă, ȝundi nitsi mūsca nu puteȝ să antră*. (il trimese să adune ramuri într'o prăpastie...), 3/11. *Căzū selnic di pi ună cremlnă și muri*, 9/13, cf. 11/4, 6/7. [Și: erēmni f. Derivat: erimnisés vb. (refl.) = mă prăvălesc, mă răstorn, cad. *Tots treȝl' măgar si crimnisiră ân trap*, (câte-și trei se prăvăliră), 20/41. *Crimniseà-ti di ȝatsi*, 162]. — Din gr. κρημνός (κρημνίζομαι).

Cremlni f. v. *cremlnă*.

Crep vb. I. Crăp. *Căt aȝ criȝo și antrō*, 14/7. *Di tse creapă grōnu di mel'*, 289. *Acu nu-ń creapă tsara* (dacă n'oiu muri), 222, 167. [Derivate: eripări f. = crăpare; eripăt, -ă adj. = crăpat; eripătură, eripitură f. = crăpătură 8/93, cf. 6/10. Compus: (cu pref.) răs-erép (răs + crep) vb. I. = crăp în două (după bg. *razpukvam*) *Vizū... cumăstșili răscripati*, 12/58]. — Din lat. *crēpo*, -are, (arom. *crep*).

Cres vb. III. Cresc. *Și grōnu criscū*, 16/5. *Fitșoriȝ ca grōn aș cresc* (copiii cresc repede), 287. [Derivate: creăștiri f. = creștere; eriscút, -ă adj. = crescut; eriscătură f. = creștere]. — Din lat. *cresco*, -ere, (arom. *crescu*).

Cretșún m. v. *crătșun*.

Criel m. Minte, gând, judecată. *Ra tamam la criel* (era legat la minte) 1/6. *Nu ra tam la criel* (ii lipsea ceva), 2/6. *Aş zisi... ân criel* (îşi zise în gând), 5/10. *Aş zitşe cu crielu*, 21/4, cf. 159, cf. 160, 444, 969. [C o m p u s : (cu pref.) **anerielât**, -ă (an + criel) adj. = cu minte, inteligent, înţelept, legat la cap. *Tsela mai mîcu frâti... ra mai ancrişlat* (... era mai inteligent) 2/55. *Fitşoru crişlat li-anvitşo toati*, 14/79. [Şi: **erilât**, -ă adj. *Dovnicu ra crîlat*, 9/57. S u b s t. **erielât** m. = înţelept. *Crielatu cată si cumpără, nu si vindă*, 161]. — Din lat. *c(e)rebëllum*.

Crielât m.

Criilât, -ă adj. } v. *criel*.

Crimijât N. de fântână (Oşani).

Criminărea f. v. *cremini*.

Crimnisés vb. IV. v. *cremnă*.

Cripări f.

Cripât, -ă adj. } v. *crep*.

Cripătură f.

Cripés vb. IV. Țin, sprijin pe cineva. Se întrebuintează mai ales la obiceiurile dela nuntă. Mirele când se duce să ia mireasa călare pe un cal alb, este « cripit » (susţinut) în drum de două fete mari. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 46). [D e r i v a t : **cripît**, -ă adj. = ținut]. — Din mbg. *krëpam*, id.

Cripît, -ă adj. v. *cripes*.

Cripitură f. v. *crep*.

Criseătură f. v. *cres*.

Criştin m. Creştin. [D e r i -

v a t : **criştinătâti** f. (lat. *christianitas*) = creştinătate. Com. G. D.; **criştineşe**, -ă adj. = creştinesc; **criştineăşti** adv. = creştineşte; **criştinéz** vb. I. = creştinez]. — Din lat. *christianus*, -a, -um (arom. *creştin*).

Criştinătâti f.

Criştineăşti adv.

Criştineşe, -ă adj.

Criştinéz vb. I. } v. *criştin*.

Criştinie m. Fin. *Mumuşu dărui ună cămişotşcă lă criştinicu lui* (naşul dărui finului). Com. I. L. [Şi: **eriştinică** f. = fină. *Ună criştinică di lui*, 6/57]. — Din bg. *krăstnik* « Gevatter », influenţat de « criştin ».

Criştinică f. v. *criştinic*.

Cristovden m. Sărbătoarea Înălţarea Sf. Cruci (14 Sept.), ALR. 2820. *La ticni si cumpără di cristovdin un birbeatsi*, 1/52. *Mesu-dicristovden* = răpciune, ALR. 2416, cf. *c u l u j e u*. — Din bg. *krăstovden*.

Criv, -ă adj., adv. Strâmb. *Criv-lijutnic*, *77. *Tu criv nă cats*, (tu te uiţi strâmb la noi), 117, cf. 851, 856. [D e r i v a t e : **crivés** vb. IV. = schiopătez. *Di un pitşor crivim*. 542; **crivúl eă** (*crivuică*) f. (bg. *kri-vulka*) = un fel de broderie. Com. G. D. *Pricătq di pri nişti tşărq cu crivul ts* (a imitat lucrând nişte ciorapi cu un fel de broderie în zig-zag). Com. I. L.; **crivutişă** f. = nedreptate, strâmbătate. *Cu crivutişia nu si şasi ân cap*, 156; **CrivinoŃcă** n. loc. (Lugunţa).

Compus (cu pref.) *zăcriv* (ză + *criv*) adj. = strămb]. — Din bg. *kriv*.

Crivés vb. IV. v. *criv*.

Crivét (pl. *ur*) a. Pat. — Din bg. *krivet*, (gr.).

Crivinoacă v. }

Crivul'că f. }

Crivutița f. }

v. *criv*.

Crqblă f. v. *cărbă*.

Croi m. Croiu. *Croi di rubă*, (croiul hainei), ALR. 5762. — Din bg. *kroj*.

Crqng m. Cărpător: « lemnu pi cari si sutșaști plătsinta », ALR. 3981. *Poîna aș frimintă pri crqng*, ib. 3996, cf. 697. [Și: *erone* m.]. — Din bg. *krāng*.

Crótnic, -ă adj. Bland. *Tsista fitșor aș crotnic*, cf. u c r u t e s. — Din bg. *krotok*.

Crucutés vb. IV, Clocotesc. *Apa crucuteăști*, ALR. 4147 cf. clucnes.

Crud-, -ă adj. Necopt, crud. *Măncai pruni crudi* (măncai prune crude). Com. I. L. — Din lat. *crudus*, -a, -um, (arom. *crud*, rar).

Cruiés vb. IV. Croiesc. *La crud* (l-a croit) = i-a tras o palmă, 164. [Derivate: *crui* f. = croire, *cruiț*, -ă adj. = croit]. — Din paleosl. *kroiti*, (arom. *cruescu*).

Crui f. }

Cruiț, -ă adj. }

v. *cruiés*.

Crundir m. v. *clundir*.

Cruș m. Păr sălbatec, cf. g o r n i t s. [Derivat: *erúșcă* (pl.

crușchi) f. = fructul acestuia rbore, p a r ă, id.] — Din bg. *kruša*.

Crúșcă f. v. *cruș*.

Crútsi f. Cruce. *Çot să fatsim crutsi* (cât să ne facem semnul crucii), 17/6. *Crutsi-ajută* (cruce ajută), 165. | (La om și la animale) crucea șalelor. *Fq-la că nu-ts cadî ăñ crutsi*, 138. *La Crutsi* n. loc. (Oșani). [Diminutiv: *erutsi-tșcă* f. **Compus** (cu pref.): *prierúts* (de pe mbg. *prekārstjam*), vb. I. = încrucieșez, Com. V. I.]. — Din lat. *crūx*, -ūcem, (arom. *crutse*).

Crutsi-tșcă f. v. *crutsi*.

Cu conj. *Cu. Laș vaca... șa că-u duș ăñ tșair cu iarbă păn di coalcur*, 3/8. *Cu ghiiațsa*, 279. *Cu urdin* = pe rând. — Din lat. *cūm*, (arom. *cu*).

²**Cu** conj. v. *acu*.

Cúă f. v. *cuyă*.

Cuăla adv. v. *colo*.

Çuărb m. v. *corb*.

Çuăvă f. v. *covă*.

Cuc m. Cuc (pasăre), *Mara iundi ari mo cuc*, 26/6. — Din lat. *cuccus*, (arom. *cuc*).

Cúcă f. (La plugul de lemn). Vârful grindeiului. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 51). — Din bg. *kuka*.

Cueár m. v. *cocar*.

Cueátșcă f. Claie. Com. T. P.

Cúclă f. 1°. Păpușe. *Ca cuclă* (ca păpuș), 973. | (Oșani). Bobârnac. *Al' ded ună cuclă* (i-am dat un bobârnac), Com. I. L., cf.

c l o n d ă, f ă n d o c. — Din mbg. *kukla*, (gr. κοῦκλα).

Cuenés vb. IV. Răsar, cresc. *Nu cucneaști* (în text greșit: *cucnești*), *tsiva-godea*, 4/59. *Iarbă veardi nu cucneaști* (= foc). *27 *Di natima ti cucniș*, 172. [D e r i v a t: euenit, -ă adj. = ieșit din pământ, răsărit, 171]. — Din mbg. *kuknah* (dela *kukam*).

Cuenit, -ă adj. v. *cucnes*.

Cucqnă f. Cocoană. *La cucqnă l' -angreacă ardžu*, 17. — Din bg. *kokona*, (arom. *cuconă*).

Cuebr (pl.) N. loc. (Oșani), Com. D. P.

Cucót m. Cocoș cf. *cucureati*. *Cum șadeau căsat-au si cõnta cucotsiș*, 3/60, cf. 7, 10/60. *Și cucotsil' al' fac uauă* (și cocoșii îi ouă), cf. 167. [Și: cãeqt m. *Cãeqt no-ari si zãcõntă*, 21/90]. — Din paleosl. *kokot*, (arom. *cucot*).

Cucovi Cuvânt neînțeles de origine bulgară; se întâlnește numai în: *Baba cucovi, dedu stupovi* (= podnitsa și țoștu), *62.

Cúcu Cântul cucului. *Fitșoru să cõntă «cucu»*, 25/6. *Fitșoru... feși «cucu»* (zise «cucu»), 26/6.

Cucúdă f. Greutatea de fier ce se atârnă la cântar (fig.). *Ăi unec cucudă cõn omu ăi sirumă* (e puțin greu când omul este sărac). — Din bg. *kukuda*.

Cuculeāti m. Viperă cu dungi pe spate ALR. 1184. [Și: s m o c].

Cucúl m. Ridicătură, umflătură. Com. G. D. [D e r i v a t: cu-

culitș m. = grămadă de pietre puse una peste alta, formând un fel de mindir (Oșani). *Flă ună cătsauă pri un cuculitș* (în text greșit: *cuculic*), 5/71]. — Din lat. **cucullius*, (arom. *cucul'*).

Cuculitș m. v. *cucul'*.

Cucureāti m. v. *cucuroș*.

Cucuroș vb. IV. (refl.) Mă umflu, mă fudulesc. *Tse-n-ti cucuroș bra* (ce te umfli, mă). [D e r i v a t: eucureāti m. Cocoșel, (fig.) băiat. *Ăñ am dõuă cașturitse... două pul' chitse și doș cucurets*, *11. *Cucureati scãldat* se spune când cineva este ud de ploaie până în piele, 237. *Cucureati prucãntat* este cocoșul mic când începe să cânte, 237. Cocoșul puștii. ALR. 4993]. — Din bg. *korcorja se*.

Cucuşõñă (pl. -şõñ) f. Păduche de găini ALR. 5720. *Gãl' inli, dintru ca s-nu catsă cucuşõñ, si ung cu gaz ili cu buzeaș* (găinile, ca să nu prindă păduchi, se ung...).

Cucutăș m. v. *cucot*.

Cucuveaieă f. Cucuvea. — Din bg. *kukuvejka*.

Cuditsă f. } v. *coadă*.

Cuditșeă f. }

Cudzabășă m. Primar. Com. I. L. — Din tc. *koğa-baş*, (ar m. *cuğul'aș*).

Cufărés vb. IV. Cufuresc. [Și: cãfãrës vb. ALR. 4866. D e r i v a t: cufãriri, f., cufãrit, -ă adj. *Cur cufãrit* (cãcãcios); cufãrnitșă f. = boală de pãntece. ALR. 1633; cufãrnitșav = cufuricios. *Un uom*

cufărnitsăv, 6/62. **Compus** (cu pref.): **prieufărés** (pri + cufăres) vb. IV = am într'una scaune]. — Din lat. *con-forio*, -ire, (arom. *cufurescu*).

Cufări f. }
Cufărit, -ă adj. } v. *cufăres*.
Cufărnitsă f. }
Cufărnitsăv adj. }

Cufătșcă f. v. *cfatșcă*.

Culoări f. v. *cufăres*.

Cușasa N. de fântână, (Cupa).

Cușbăr m. } v. *cul' b*.

Cușbtșie m. }

Cuimdziiă m. v. *cumindziia*.

Cușoe a. Cojoc. *Mul'ari ieș că ats duc și cușoc și peșt*, 3/30. [Și: *coșoe*, *coșue*. *Coșuc* n. de munte]. — Din bg. *kožuch*.

Cujureāti (pl. -rets) m. Gogoș de mătase. Com. T. P. *Ca si poati ișori cujurets cuvetliș*, B. 3. — Din mbg. *kožurec*.

Cul Nume de cal. Com. I. L.

Culă f. Turn, ALR. 2606. N. loc. (Huma). — Din bg. *kula*, (tc.), (arom. *culă*).

Culăe m. Colac. *Să-n leau un culac*, 10/94, cf. 13/94, etc. [Și: *colăe* m.]. — Din bg. *kolak*, (arom. *culac*, cf. Capidan, *Elem. sl. în arom.* 64).

Culăi adv. Ușor. *Di tista lucru ai culai* (de lucrul acesta este ușor...), 16/4. *Ăi culai di aistă*, 3/38, cf. 5/47, 16/56, 12/16. — Din tc. *kolaj*.

Culăstră f. v. *gulastră*.

Cul' b a. Cuib. *Pri drūm flo un*

cul' b di sămuwili (pe drum găsi un cuib...), 15/94. *Tșutșuleanu aș la dară cuibu prin pimint* (ciocărlanul își face cuibul...) *La uorbu pul' domnu al' la dară cuibu*, 972. [Și: (Oșani, Lugunța): *cuijb* a. **Derivate**: *cuijbăr* m. = cuib de șoareci. Com. G. D. *cuijbțșie* m. (dim.)]. — Din lat. **cūbium*, (arom. *cuijbar*).

Cule vb. I. (trans., refl.) Culc (pe cineva), mă culc. *Çon la culcă să dormă, al' cântă*, 1/1, cf. 2/70. *Nearsi si culcă la un căvinē*, 18/65. *Si ti cultsă*, 2/69. *Mi culcuș*, 7/69. *Si culcară*, 9/56. *Culcă-l-u* (șterge-o, tulește-o, fugi), 173. **Derivate**: *euleări* f. = culcare. *Văçotu di culcarea* = vremea de culcare, 11/33; *euleât*, -ă adj. *Rau culcats*, 4/77. — Din lat. *colloco*, -are, (arom. *culcu* rar).

Culeări f. } v. *culc*.
Culeât, -ă adj. }

Culeāti f. Mugur, cf. *ancule* l e t s. *Vitsa la ancultsoarea după că da culeāti, si sădești* (vița... după ce dă mugur, se sădește), ALR. 6109, cf. 5133. — Din sârb. *kaljac*.

Culeră f. Holeră. [Și: *huleră* f.]. — Din gr. *χολέρα*, (arom. *huleră*).

Culibă f. v. *colibă*.

Culidăș m. } v. *colidă*.
Culidisés vb. IV. }

Culmi f. (la casă). Culme. — Din lat. *culmen*, (arom. *culmu*, rar).

Culò adv. v. *cola*.

Culodjătš N. de râu în Meglen.

Cultsăc m. Un fel de capac de catifea ce se pune ca ornament de-alungul coatelor minteanului. *Dulamă cu cultsats*, (mintean cu colceați). Com. I. L. — Din tc. *kolčak*.

Culujég m. v. *culujeu*.

Culujéu m. Ianuarie, ALR. 2407. Iată numele lunilor: se i ș c a (făurar) 2408, m a r t a 2409, p r i l u 2410, m a i u 2411, t ș i r i ș a r u 2412, s n o p a r u (cuptor) 2413, m e s u d i b ä g ä r o d i t s a (mășalar) 2414, m e s u d i c r i s t o v d e n (răpciune) 2416, n u c l u (brumar) 2417, n i s t u p a t i (indrea) 2418. [Și: *culujég* m.]. — Din bg. *koležeg*, (arom. în Muloviște, *culujeu*, cf. Lumina, V. 1, 6).

Cum adv. Cum. *Cum mul'ari, si fac...?* 11/81. *Ca-cum* = întocmai ca, la fel ca. *Ca-cum-că* = cum că. *Dăr o ună carti, ca-cum-că mōșu duchiandžiiä cōta sufliti tältșo*, 3/16. *Nitsi-cum* = nici de cum, 14/47. — Din lat. *quomo[do]*, (arom. *cum*).

Cumândă f. Ordin, comandă. *Deadiră cumandă ca tuti featili si antră ân ună barcă*, 23/78.

Cumăr m. Joc cu cărți. — Din bg. *komar* (tc.), arom. *cumare*.

Cumăreă (pl. *archi*) f. « Arbore care stă verde iarnă și vara ». Com. N. P. | Fructul acestui arbore (pl. *cumarchi*), id.

Cumăt a. Bucată. *Cumat di furlină* (bucată de aur), 272. *Cumat di cumat* (bucățele). *Feasiră cumat di cumat*, 7/41. [D e r i v a t e :

eumătītš a. = bucățică. Com. G. D. *eumatsql*; m. = bucățică; *eumătšōjehi* a. pl. = bucățele, cf. *mutșcătur*, ALR. 4019; *eumătăr* m. = copilul care umblă cu bucata de pâine în mână, mâncând, ib.]. — Din gr. *κομᾶτι*.

Cumătăr m.

Cumătītš a.

Cumătšōjehi a. pl.

Cumătšql m.

} v. *cumat*.

Cumiñ pl. Tescovină, ALR. 6139. *Rakiž di cumiñ*, ib. 6163. — Din bg. *kominje*.

Cumindžiiă m. Argintar nume de familie: *Ita Cumindžiiä*, 4/XIII [Și: *euimdžiiä* m. 1/XVI]. — Din tc. *komengī*, (d'com. *cumingī*).

Cumit m. Comitagi, tâlhar, hoț, fur. *Cumitsil' lară să-l' cluputeșcă pristi casă*, 2/24, cf. 12/7, 195. — Din mbg. *komit*, (arom. *cumit*).

Cumnăt m. Cumnat. *Al' zisi lu cumnātu-su*: « *ta mul'ari... matșots fatsi* » 3/29. [F e m i n i n : *eumnătă* f. D e r i v a t : *eumnătšieă* f. *cumnătă*; *eumnătšue*. m. C m. G. D.]. — Din lat. *cognatus*, -um, (arom. *cumnat*).

Cumnătšieă f.

Cumnătšue m.

} v. *cumnat*.

Cumnieări f.

Cumnieăt, -ă adj.

} v. *cuminic*.

Cumpăr vb. I. Cumpăr. « *Cot tser pri tsela chișemu bre?* » — *cot tser iō, tu pots si cumper?* 10/43. *Si dusi la cazanmōc... si cumpără tseali tsi la tribușay. Crielatu cată*

si *cumpără*, nu si *vindă*, 161. [Derivate: *cumpărări* f., *cumpărat*, -ă adj., *cumpărător* m. Nu poati si *află* *vrin* *cumpărător*. Com. I. L.; *cumpărătură* f. = *cumpărare*]. — Din lat. *compāro*, -are, (arom. *acumpār*).

Cumpărări f. }
Cumpărat, -ă } v. *cumper*.
Cumpărător m. }
Cumpărătură f. }

Cumpireă (pl. *chî*). f. Cartof, ALR. 4087. — Din bg. *kompir*.

Cumșiiă m. Vecin. *Ca si dusi cāsă*, la *vizū un cumșiiă* 5/17, cf. 6/VII, cf. 7/17, 3/44. [Și: (Liumnița): *cumșoă* m. Derivat: *cumșilqe* a. = vecinătate]. — Din tc. *komšy*, (mbg. *comșija*).

Cumșilqe m. } v. *cumșiiă*.
Cumșoă m. }

Cumuvoltși Cumetre lupule! *E ghidi bebi, cumuvoltși, tser să ieș itru*, 4/13, cf. 6/13, 7/30. — Din bg. *kumče-vălče*.

Cună f. Chingă, cf. c' l' i n g ă.

Cunae a. Casă mare, palat. *Ve un cunac cafcu nu ve nitsi un pașă* (avea un palat...), 1/15. *Ca-ș-si dusi la lu Musta cunac*, cf. 2/4. Conac, localul autorităților administrative și judecătorești. [Și: *eunăe* a., (Țărnareca) *eunăchjă* f. *Un tsar dară niști cunăchj*, 2/65]. — Din tc. *konak*, (arom. *cunak'e*).

Cunae a. } v. *cunac*.
Cunăchjă f. }

Cunadă f. v. *cunadi*.

Cunadi f. Dihor. Cf. c o c ă r d ă z e à, ALR. 1167. [Și: *eunadă* f.] — Din gr. *κοννάδι*.

Cunap m. Cănepă. *Fortămă di cunap* (funie de cănepă), ALR. 2528. [Și: *cănáp* m.]. — Din bg. *konop*, cf. c o n i p ă.

Cundăe m. patul puștii. *Cundacu la tufeac*, ALR. 4991. — Din tc. *kondak*, (arom. *kundak'e*).

Cundil a. Condeiu de piatră. — Din gr. *κονδύλι*, (bg. *kondil*), arom. *cundil'y*.

Cundisēs vb. IV. Poposesc undeva, ajung undeva. — Din bg. *kondisvam* (arom. *cundisescu*).

Cundug a. Haină femeiască în felul minteanului, se face, de obicei, din catifea brodată cu fir. *Cundugu di sarmă* (minteanul cu broderii în fir), 7/XIII. [Și: *eundugui* f. id.]. — Din gr. *κοντογούνι*.

Cunduguni a. v. *cundug*.

Cunoaștiri f. v. *cunos(c)*.

Cunós(e) vb. III. Cunosc. *Acu pots să-u cunoș cari aș me il'ă, să-u leș* (dacă poți să o cunoști...). 20/4. *Io să-u cunos cari aș lui il'ă... acu nu au pot cunoștiri...* 23/4. *Nu la cunoș tse joacă 'n iel*, 316. [Și: (Liumnița) *eunuăș*, vb. III. *S-la cumășt*, 16/73. | Derivate: *eunoaștiri* f., *eunuseút*, -ă adj., *eunuseătór* m. = om care cunoaște]. — Din lat. **conosco*, -ere, (arom. *cunoscu*).

Cuntin vb. I. Incetez, (refl.) mă astâmpăr, stau liniștit, stau locului. *Cuntin-ti la un loc; tsi nu ti*

cuntin? (stai la un loc; dece nu te astâmperi?), 175. *Nu-l' cuntină* (în Oșani), se zice când cineva nu poate să termine un lucru ce a început, 176. [Derivat: *eūntin* a. = încetare. *No-ari cuntin* = n'are încetare, 175]. — Din lat. *contineo*, -ēre, (arom. *acumtin*).

²*Cūntin* n. v. *cuntin*.

Cunuās(e) vb. III
Cunuseătōr m. } v. *cunos(c)*.
Cunuseūt, -ă adj. }

Cup (pl. *cupiti*) a. Grămadă, stog. *Amnă drūmu, bătū pri un cup di furniz*, 11/4, cf. 9/4, 22/51, [Derivate: *eupălitșeă* f., *euplșūe* m. = grămăjoară; *eupulitș* m. = căpiță, grămăjoară de fân etc. Com. G. D.]. — Din bg. *kup*.

Cūpa f. N. loc. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 7, 12). *Cupa-veacl'i*, n. loc. cf. ib. 26. [Derivat: *eupinets* m. = locuitor din Cupa].

Cūpă f. (La cereale). Baniță de 12 ocale. (La moară). Măsură de 1/2 oca. (La păstorit). Vas pentru muls.

Cupălitșeă f. v. *cup*.

Cupán m. Șold de pasăre. [Și: *eopán* m. Derivat: *eupăneă* f. = pisălog, 12/50]. — Din bg. *kopan*, (arom. *copan*).

Cupăñă (pl. -oñ) Albie, copaie. — Din bg. *kopanja*, (arom. *cupañe*).

Cupăneă f. v. *cupan*.

Cupărán m. Dulamă, cf. — Din bg. *koparan*.

Cupătș m. Copaciu, buștean. *Au, au, pri cupatș, džingăr mângăr pri*

pinint, *63. *Ān Cupatș* n. loc. (Oșani). *Cupatș-roși*, n. loc. (Huma). [Derivate: *Cupătșină* f. Nume de localitate la Cupa. Com. N. P.; *eupătșqlnie* m. = un fel de cazmă sau târnăcop cu care se scot buștenii, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51)]. — Cf. alb. *kopatsh* (arom. *cupac*).

Cupătșină f.
Cupătșqlnie m. } v. *cupatș*.

Cūpiă Instrument de pluit. Com. T. P.

Cupilăș m. 1°. Copil. *Una l'a turiră tătșuñil', si feșiră doji cupilaș ān fustani*, 17/29. | 2°. Tânăr dela 15 ani în sus, tânăr bun de însurat. *Cupilașu nu va si culcă priună cu ĩa*, 22/94. *La doqli, la treñli ser cupilașu nu si culcă cu ĩa*, 23/94. [Derivat: *eupilășlqe* a. = vârsta de însurătoare la tineri. Com. G. D.] — Din *copil*.

Cupilășlqe a. v. *cupilaș*.

Cupilış m. v. *cupilitș*.

Cupilțș (pl. -litșk'i) a. Căpiță de fân, ALR. 934. [Și: *eupilș* m. ib. 5283]. — Din *cup*.

Cupinets m. v. *Cupa*.

Cupirés vb. IV.

Cupirimint a.

Cupiriri f.

Cupirit, -ă adj.

Cupiritură f.

Cupisteări f. v. *căpisteari*.

Cupită f. Copită. *Iscri lasă din cupiti*, (scântei lasă din copite), 974. — Din bd. *kopito*.

Cupitón a. v. *căpitón*.

Cuprál' f. Strămurare. Com. T. P. Cf. *cuprets*. — Din bg. *kopralja*.

Cuprés m. Strămurare, cf. *cupral'*. Com. T. P. — Din bg. *koprec*.

Cuproavă f. v. *pucroavă*.

Cuproiă f. (In Țarnareca). Gunoiu. *Si angrupă tru cuproiă* (se înfundă în gunoiu), 16/68. — Din gr. *κοροία*, (arom. *cuprie*).

Cuptătură f. v. *coc*.

Cúptšúe m. }

Cupulitš m. } v. *cup*.

Cur vb. I. Curg. *Mozăcu lă si-ń cură di cap* (creierul începu să-mi curgă din cap), 16/72. *Tšeşma tsi cură apu*, 3/25, cf. 19, 336. [Compus: (cu pref.) *prueúr* (pru + cur) vb. I = încep să curg. *Cøn si prucură şonzi*, 2/34, cf. 13/34; *prieúr* (pri + cur) vb. I = încep să curg. *Tucu pricurară una vin, una rachiiă*. (numai că începură să curgă...) 3/56, cf. 13/56, 17/72; *prieurăt*, -ă adj. = care a curs, care a început să curgă. *Mozăcu al' ra pricurat*, 17/72]. — Din lat. *cūrro*, -ere, (arom. *cur*).

²**Cur** vb. I. Curăţ. *Măncă mai mul' ts cal' şi şa că cal' il' lui chiaia si curay* (se curăţau, adică piereau), 7/40. *La curq* (l-a ucis), 182. cf. 183. [Derivate: *curări* f. = curăţire; *eurăt*, -ă adj. = curăţit. Com. I. L.]. — Din lat. *cōlo*, -are, (arom. *cur*)

³**Cur** a. 1°. Cur. *La bătù pristi cur*, 9/20. *Cõt di cur sirbeaşti*

(munceşte numai pe mâncare), 701, cf. 177, 180. *Curu-di-ac* = urechile acului, ALR. 1750. | Fig. Curaj, 179, 9/20. | 2°. Fund. *Sac fără cur*, 49, 3/54. *Curu foculuş* (partea din faţa căminului), cf. *b u d ž a c. Iel şăzù la curu foculuş*, 16/56. Nume de loc.: *Curu-di-bătańă*, *Curu-di-brad*, (Huma), Com. T. P., *Curu-di-muţşară*, (Oşani), Com. T. P. [Diminutive: *eurutşoe*, *eurţšie* m. = curişor. Com. G. D.]. — Din lat. *cūlus*, -um, (arom. *cur*).

Curăbie f. Corabie, barcă, ALR. 2517. *Ca cøn al' tsi-ay nicat curq-bili*, (ca şi când i s'ar fi înecat corăbiile), 184. [Derivat: *eurăbdžoi* m. = corăbier, ALR. 2530. — Din sl. *korablja*, (arom. *cărave*, gr.).

Curăbdžoi m. v. *curabie*.

Curări f. }

Curăt, -ă adj. } v. «*cur*».

Curăuă f. Curea. *La ligq cu ună curauă şarqõtă*, Com. T. P. [Diminutive: *eurăuítşeă* f. Com. G. D.]. — Din lat. *corrigia*, (arom. *curao*).

Curăuítşeă f. v. *curauă*.

Curbán m. Sacrificiu. Com. T. P. — Dintre tc. *kurban*, (arom. *curbane*).

Curbét a. Străinătate. [Derivat: *eurbitlqe* (tc. *kurbetlyk*) a. = străinătate. *Greş ai curbitlqcu*]. — Din tc. *kurbet*.

Curbitlqe a. v. *curbet*.

Curebeaî m. Curcubeu. Com. G. D. [Şi: **cureubêi** m. (prescurtat) **beî**. *Curcubeî beî! pân s-ti plets si beaî pică di apu, meş per pân di primint* (curcubeu, beu! până să te pleci să beai o picătură de apă, părul meu [să-mi crească] până la pământ). Com. I. L.]

Cureubêi m. v. *curcubeaî*.

Curdisés vb. IV. Mă aşez bine, mă pun, (fig.) mă apuc. *Şi ca-l'-tsi curdisiră furnizli* (şi când se pusere furnicile), 22/54, cf. 7/4.—Din bg. *kurdisvam*, arom. *curdisescu*. (tc.).

Curdisît, -ă adj. Fercheş, ALR. 3266, Svelt. *Meardzi prost şi curdisit* (merge drept şi svelt), ib. 2278, cf. *curdises*.

Curdoñ (pl.) m. Straja comunei ALR. 2610, străjer, sentinelă. — Din bg. *kordon*.

Curétă f. N. de fântână (Cupa).

Curîă f. Pădure. *Si dusi luvatşu ân ună curîă* (se duse vânătorul într'o pădure), 8/21, cf. 14/16, 13/71. — Din bg. *korija* (tc.).

Curi-eăvătşel Gândac cu coarne lungi, scripcariul, Com. C. I. După răspunsurile la chestionarul ALR., însemnează străluc 6550, rădaşcă 1897.

Curişnîtsă f. (Bulgărisim) Găinaş. Com. T. P. [Derivat: **ăneurişnări** f. = găinaşare]. — Din bg. *kureşnica*.

Curită f. Albie, copaie, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 53).— Din bg. *korito*.

Curjută adj. Căprioară. *Ună curjută vineà cola* (venea acolo o căprioară), 13/38. [Şi: **eursûtă, eârşută** fid.]. — Din bg. *koşuta*.

Curm vb. I. Incetez, întreprup, (refl.) mă desprind de ceva, Com. T. P. *Hrana lă u curmôm* (le întreprupem hrana), B. 11. [Derivat: **eurmări** f. = încetare. *Va curmare* (trebuie încetat), 185].

Curmări v. *curm*.

Curnét m. v. *corn*.

Curnós, -ă v. ²*corn*.

Curon adv. Curând. *Curon si răzlăbi*, 18/40, cf. 17/18, 7/4, 18/40. [Şi: (Țârnareca) **eurún, eurrundu**, adv. 18/68, 17/64, 9/66]. — Din lat. *currendo*, (arom. *curundu*).

Cúrpăn m. Curpăn. *Ân loc di curună, curpân di pri moară*, 3/XVII. Cf. alb. *culjper*, (arom. *curpan*).

Curşúm a. Glonţ. *Di curşumi sam şa rupt* (din pricina glonţului sunt așa rupt), 6/27. — Din tc. *kurşum*.

Curşută f. v. *curjută*.

Curtulisés vb. IV. Scap. *Bun că curtulisim* (bine că am scăpat), 9/10, cf. 14/72. [Derivat: **eurtulisiri** f. = scăpare]. — Din mbg. *kurtulisvam*, (tc.).

Curtulisiri f. v. *curtulisés*.

Curtşie m. v. ³*cur*.

Cúruî pr. v. *cari*.

Curún adv. v. *curon*.

²**Curún** vb. I. Cunun. [Derivate: **eurunări** f. = cununare; **eurunát, -ă** adj. = cununat; **eurună**

f. (<lat. *corona*) = cunună. *An loc di curună, curpân di pri moară* 3/XVII, cf. 5/II; *eurunátie* = plata preotului pentru serviciul cununiei; *eurunil'ă* f. = cununie; *eurunítșeă* f. (dim. *curună*). — Din lat. *corono*, *-are*, (arom. *ncurun*).

Curúna v. *Coruna*.

Curúnă f.

Curunári f.

Curunát, -ă adj

Curunátie

Curundu adv. v. *curon*.

Curunil'ă

Curunítșeă } f. v. *curun*.

Curutșóc m. v. *cur*.

Cus, -ă adj. Scurt. *Cus, ma di bron ti poartă* (scurt, însă te poartă de brâu), 975. [Derivate: *Cusal'ă* = n. l. (Nânta); *eúsi* m. = nume de câine cu coada tăiată; *eusés* și *puteusés* vb. IV. = scurtez. *Au cuses ună rubă* (o scurtez o haină), ALR. 3274]. — Din bg. *kus*.

Cusal'ă v. *cus*.

Cușără f. Coteț de găini cf. *cutes*. — Din bg. *košara*.

Cusátșă N. loc. (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 11).

Cusătúrá f. v. *cos*.

Cúsel'u a. Pământ moale, argilos, din care se fac oale. Com. T. P.

Cúseră f.

Cuseréz vb.

Cuseril'ă f.

Cuseríme f.

v. *cusclu*.

Cúseru m. *Cusclu*. [Derivate: *eúseră* f. (<lat. **consocra*) = *cusclă*; *euseril'ă* f., *euserulqe* a. = *cusclie*, *cusclenie*, *rudenia cusclirilor*; *euseríme* f. = *oamenii*, *rudenia din partea unui cusclu*. Com. G. D.; *euseréz* și *ancuseréz* vb. I. (refl.) = *mă fac s. devin cu cineva cusclu*, *mă înrudes*, id.]. — Din lat. *consöcer*, (arom. *cusclu*).

Cuserulqe a. v. *cusclu*.

Cuseún m. (Oșani) Cureaua care trece pe sub burta calului și leagă amândouă părțile samarului, ALR. 5517. [Aiurea se numește și: *podupașnitsă* f.]. — Din bg. *kuskun* (tc.).

Cusel' N. de fântână.

Cusés vb. IV v. *cus*.

2Cusés vb. IV. v. *coasă*.

Cúsi m. v. *cus*.

Cusiri f.

Cusít, -ă adj. } v. *coasă*.

Cusítșă f. Coadă de păr la femei *Ună călugăritșă cu ună cusítșă* *84. — Din bg. *kosica*, (arom. *cusítșă*).

Cușnitșár m. } v. *coșnitsă*.

Cușnitșáreă f. }

Cusór m. *Cosor*. *Am un dead cu un dinti ân gorb* (am un moș cu un dinte pe spinare). — Din paleosl. *kosori*, (arom. *cusor*).

Custandinátșeă f. Ban galben, ban vechiu, Com. I. L. — Din bg. *kostandinačka* (și *kostandinka*).

Cuștinie m. Nume de plantă, Com. C. I.

Custrăc m. Un fel de pește, biban, ALR. 1746. [Și: *costrăc*, m.].

— Din bg. *kostrak*.

Cūsu m. Nume de câine (de statură mică) cf. *merdži*, *pa-lea*, *șarq̄t* etc. Com. C. I. — Din bg. *kuso*.

Cusúr a. Cusur. *Ancă tsea ts-u cusuru* (atâta îți mai lipsește), 186. — Din tc. *kusur*, (arom. *cusure*).

Cusút, -ă adj. } v. *cos*.

Cusutură f. }

Cut, **cut!** Strigătul cu care se cheamă câinii. [Derivat: *cuta*, f. = nume desmierdător pentru câine. *Ună cafcu cută*. Com. G. R.].

Cută f. v. *cut*.

Cutăr m. Staul pentru vite, cotarcă, coșarcă. ALR. 5348. *Boi! Țundi ts-ăi?... — vem dărat un cutar pân di vali*, 8/27. Gaura cutarului; deschizătura pe unde ies oile la muls. — Din mbg. *kotar*.

Cutări pron. Cutare. *Tse zuya să-u fatsim nuntă?* — *zuya cutari* (în ce zi să facem nunta? — în ziua cutare). N. T. — Din lat. *eccum*, -*talīs*, (arom. *ahtare*).

Cute N. de fântână, (Oșani).

Cutets a. Cotets. *La las cutetsu dișcl'is*, 11/12. — Din mbg. *kotec*.

Cutéz vb. I. (întrebuințat f. art. rar de bătrâni la Oșani), Cutez. *Nu cutează si spună*. Com. G. D. — Din lat. **cottizo*, -*are*, (arom. *cutedzu*).

Cúti f. Cute. *Lo un cutsq̄t, ună cuti*. 12/68. — Din lat. *cos*, *cotem*.

Cutiță f. Cutie. *Si-l' tser dila tāti ună cutiță*, 5/78. *Țundi-i cutița? Am ună cutie plină cu mirdžani roș*, cf. 8/11. [Și: *cutie* f. Derivat: *Cutitșcă* f. (dim.)].

— Din mbg. *kutija*.

Cutitșcă f. v. *cutiță*.

Cútlă f. Jumătate de șinic. *Ampirāti să-u dai cutla să li numir lirili* (împărate să-mi dai cutla ca să număr lirele), 3/10. [Derivat: *cutlitsă* f. = (La moară) cutia în care trec grăunțele din coș, înainte de a trece între pietrele morii, teica. Com. S. H. Cf. *cutnitsă*]. — Din bg. *kutla*.

Cutlitsă f. v. *cutlă*.

Cutmăț m. Lapte fiert și mai gros. Com. I. L. — Din tc. *sukutmač*.

Cútnitsă f. Partea inferioară a coșului dela moară pe unde trec grăunțele ge grâu și cad pe pietrele morii, spre a fi măcinate. Cf. *cutlitsă*. Com. C. I.

Cútru, -ă adj. (Bulgărisim) Biet, sărman, sărac. Com. T. P. — Din bg. *kutro*.

²**Cutru** prep. Către. *Și ca si pucăto tselă curtu boi* (și când s'a uitat acela către (la) boi), 6/45. || In spre: *Si feasi mai cutru Țel* (se dete mai în spre el), 19/33; *di cutru seară* (în spre seară); *cutru Țundi* (în cotro). *Cutru Țundi lo moarte*, 5/1. *Cari cutru Țundi* (care în cotro), 8/20. [Și: (Huma) *eătră*

prep. 3/69]. — Din lat. *contra*, (arom. *cătră*).

Cutsăchi f. (La cal) Oblâncuri, ciorchine. — Din bg. *kocajka*, (arom. *cutsak'ă*).

Cuțșân m. Varză. *Răpa di Cuțșân* (nume de localitate). *Si dusi la Răpa di Cuțșân*, 1/II. — Din bg. *kočan*, (arom. *cučane*).

Cutsărqs vb. IV. (refl.) Mă umflu în pene, mă țin mândru. Com. T. P. — Din bg. *kocoramsc*.

Cutsăt a.

Cutsitär m. } v. *cutsqt*.

Cutsităș a. }

Cutsqt a. Cuțit. *Au ąntsăpę cu cutsqtu ăń răbět*, 18/40. *Al căzù cutsqtu lăngă răsłancă* (fi căzu cuțitul lângă leoaică). 16/9, cf. 21/16, 28/40, 187, 188. [Și: **cutsăt** a. Derivate: **cutsităș**, **cutsutăș** a. = cuțit mic, 17/19. *Al tsi pugudi un cutsitaș*, 4/85]. — Probabil din lat. **cotitus*, -um (din *cos*, *cotem*), arom. *cătsut*.

Cutsutăș m. v. *cutsqt*.

Cătura adv. Cu ghiotura. Com. T. P. — Din tc. *kutura*.

Cutúritsa adv. Cu ghiotura, cf. *c u t u r a*. Com. G. D. — Din bg. *kuturica*, (tc.).

Cuu f. v. *cuuă*.

Cúuă f. Coajă. *Io si va dau ună meară și... cuuă si li dats la iapă* (... cojlie să le dați la iapă).

Cuuă di plătsintă (pătura deasupra plăcintei). *Cuuă di pimint* (coaja pământului). 553. [Și: **cúă**, **cúu**

f.]. — Din alb. *kua*, (arom. *cuă*).

Cuválnă f. 1°. (La fierărie). Nicovală, ilău. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 51). | 2°. (La plug.) Batcă. — Din mbg. *kovalo*.

Cuvașnițsă (pl. -șnițs), f. fierărie, ALR. 1840. — Din mbg. *kovačnica*.

Cuvătș m. Fierar. *Si dusi la cuvătșu să li dară, ară cuvătșu...* 4/20. | (Liumnița) Insectă mare de culoare castanie închisă, boul lui Dumnezeu. Se mai numește și: *vaca Domnului*. Com. C. I. [Și: **covătș** m.]. — Din mbg. *kovač*.

Cuvét a. Putere, întremare. *Al fuzi cuvetu*, B. 15. *Măncę mutșă-tura di culăc, al' vini cuvetu și al' la tal'ę capu* (...îi veni puterea și îi tăie capul), 13/94. — Din tc. *kuvet*, (arom. *cuvete*).

Cuvitliă adj. Vânjos, musculos, tare, ALR. 2271. *Ca si poată ișqri cujurets cuvetliă* (ca să poată ieși gogoși de mătase tari) B. 4. — Din tc. *kuvetly* cf. *c u v e t*.

Cuzină f. Păr de capră, acelaș cu arom. *căprină*. *Cumpăraș trei ochi cuzină* (am cumpărat trei ocale de păr de capră). Com. H. I. — Din bg. *kozina*.

Cuzum. Mielul meu, mielușelul meu, dragul meu. *Bun bra, cuzum, s-la jungl'um* (bine, dragul meu, o să-l jungui), 4/52, cf. 9/69. — Din tc. *kuzu-m* « fiul meu ».

Cvătșcă f.

Cvătșiri f.

Cvătșqs vb. IV }

v. *cfatșcă*.

TȘ

Tșabúe adv. Iute, repede, în grabă. — Din tc. *čabuk*.

Tșábúe a. Ciubuc, lulea. *Tșábucu aș un țigarlóc cu gaura di țigară turnată l'ânsusu* (ciubucul este o țigaretă cu gaura de țigară întoarsă în sus). — Din tc. *čibuk*.

Tșacál m. Șacal. *Si đunară ca tsiva tșacal'*, se zice despre o adunare de oameni răi.

Tșacăr adj. Basachiu, șasiu. [Și: **tșacărlija** adj. Com. G. D.]. — Din tc. *čakyr, čakyrly*.

Tșacărchéf Cherchelit. Explicat: *nimbitat, nibiut*, ALR. 4307.

Tșacărlija .adj. v. *tșacăr*.

Tșächija f. v. *tșichija*.

Tșácără f. Nume de plantă. Com. H. I.

Tșácără-maeră f. Măcriș de grădină. ALR. 6021.

Tșácu Nume de câine.

Tșácut m. Nume de plantă. Com. C. I.

Tșadór m. (pl. -ră) Cort. ALR. 3819. — Din tc. *čadyr*.

Tșáfcă f. Cioară cf. *tșoară*. *Amnară, bătură di niști tșoftsi* (umbelară, întâlniră niște ciori), 3/13, cf. 14/31. — Din mbg. *čafka*.

Tșáfút m. Evreu. *Tșáfut di șombătă*, se zice pentru cei zgârțiți, 130. [Derivat: **tșáfúteă** f. = evreică. Com. I. L.]. — Din tc. *čifud*.

Tșáfúteă f. v. *tșáfut*.

Tșágărlóc (l. -tse) Șpiț, țigaretă, ALR. 1541. Pentru etim. cf. *tsigărlóc*.

Tșáir a. Câmp. *Lai vaca u duș an un tșáir*. 7/69, cf. 8/15. — Din tc. *čayr*.

Tșálbina f. Ceafă, căpățână, țeastă. *Mărminturili sa plini di tșalbin* (cimitirul este plin de căpățâne) (fig.). Cap prost, prost. *Nu 'ntsilez bra tșálbínu* (nu înțelegi, măi, prostule). Com. I. L.

Tșálbúr m. (Liumnița). Mân-care de ouă, ochiuri. Com. C. I.

Tșálră f. Brighidăul cu care se bate laptele închegat. Com. I. L. *Si dusiră tșálrili la bătșol'ă*, id. [Și: **tșárlă**, **tșurilă** ALR. 5572]. — Din bg. *čurilo*.

Tșálmă f. Cialma. *Tșalmi puartă deajil'* (cialmale poartă bătrânii). *Tșalma odžal'ă, șapca popal'ă*, aceste cuvinte le repetă mereu copiii când fac floricele (de porumb) «pupchi» pentru ca să crească ajungând până la cialmauă hoggii și șapca popii. Com. I. L. — Din tc. *čalma*.

Tșálnés vb. IV. Scrintesc. *tșálně la minti* (se scrinti la cap), ALR. 1641. — Din bg. *čalkam*, (aor. *čalnah*).

Tșămbás m. (La porumb) Știulete, drugă, cotoalan. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I. 51). || Tufă de păr. *Si cătsară di tșămbas* (s'au luat de păr) (La cal) Coamă. Com. C. I. [Și: **tșămbăș**, **tșumbăș** m.]. — Din tc. *ğambas*.

Tșămbăș m. v. *tșămbas*.

Tșămbúl m. Buclă de păr, zuluț, Com. I. G. [Derivat: *tșămbulună* f., *tșămbüleă* f. Com. G. D.].

Tșăméntă f. Ciment, tencueală.

ALR. 1677.

Tșămpără f. Lemn strâmb. *Ca tșămpară* (despre cei care scriu urit, strâmb), 131. [Derivate: *tșămpărós*, *tșămpărlív*, -ă adj. (despre lemne) = noduros, strâmb, (fig.) și despre om care umblă strâmb, Com. I. L.]. — Din bg. *čapor*?

Tșămpărăs vb. IV. Incurc. Com. T. P. — Derivate din *tșămpară*.

Tșămpărós, -ă v. } *tșămpară*.
Tșămpărlív, -ă adj. }

Tșămúgă f. Ciomag, măciucă.

Pusi izmichiaru la poartă să șțetă cu tșămuzli (puse sluga la poartă, ca să aștepte cu ciomegile) 12/12. — Din tc. *čomak*, (arom. *čumac*).

***Tșămúgă** f. v. *tșămuligă*.

Tșămuligă f. v. *tșumă*.

Tșăneór (pl. -*coară*) a. Lemn negru, părlit, mai ales trunchiurile arse dintr'o pădure din care s'au tăiat fagii și s'a dat foc tuturor trunchiurilor rămase; buștean ars. *Pusi un-dou tșăncoară pri foc* (puse un buștean în foc) (fig.). *Tșăncor ań eș* (îmi ești negru înaintea ochilor, n'aș vrea să te văd). Com. I. L. [Derivate: **tșăneórcă** f. = femeie rea, păcătoasă cf. *cărcónďă*; **tșăncordej** m. = poreclă ce se dă oamenilor oacheși, cioroiu. Com. G. D.]. — Din bg. *čekor*.

Tșăneórcă f. }
Tșăncorděj m. } v. *tșăncor*.

Tșăngu m. Poreclă pentru Țigani. [Și: *tșéngu* m.]. Com. G. P. Cf. tc. *čengene*.

Tșănilúc m. Un fel de plantă cu care se freacă coșul de albine, spre a roi albinele. Com. T. P. — Origine neclară. S'ar putea să fie un derivat dela *pčelen* « de albine » (din *pčela* « albină »).

Tșănitșcă f. (Nânta) Porumb, păpușoiu. (In celelalte comune) *gărnışor*. Com. H. I. — Din mbg. *pčenička*.

Tșănșă f. Capră cu părul roșcat.

Tșántă f. Geantă, pungă mică. Com. G. D. — Din tc. *ğanta*.

Tșănúșă f. Cenușe. *Si fats ună pojni di tșănușă și si juungl'i un cõini*, 5/55. *Fitșoru scõti izmeńili li ampl'ă cu tșinușă*, 19/9, cf. 199. [Și: *tșinușă* f. Derivat: **tșănușár** m. = unul care nu lucrează, care stă pe lângă foc, 831; **antșinuș** vb. I. = presar cu cenușe. *La antșinușo și una-ș-ună anghii*, 34/51; **tșănușós**, -ă adj. = cenușos; **tșănușieav**, -ă adj. = cenușiu]. — Din lat. **ciniusia*, -am, (arom. *činușe*).

Tșănușár m.

Tșănușieav, -ă adj. } v. *tșănușă*.

Tșănușós, -ă adj. }

Tșăpă f. Nume de cățea. *Tșăpa u mutșco un șarpi*.

Tșăpărășcă f. (La uneltele de plug). Țăpoiul cu care se strânge fânul și se cară snopii de

grâu, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51). | (La oi). Semn la ureche în formă de furculiță. Com. G. D. — Din mbg. *čaporeška*.

Tšapăróg a. Șchioapă. *Uom mari çot un tšăpărog* (om mare cât o șchioapă) — Din bg. *čeparok*.

Tšăpeăjés vb. IV. Ating, pun mâna, iau. *S-nu tšăpcăjeș urdinea* (să nu pui mâna peste tot, adică deloc). [Și: *tšipeăjés* vb. IV. (cu acelaș înțeles); *pritšăpeăjés* (*pri* + *tšăpcăjés*) vb. IV. = pun mâna din nou, Com. V. J.; *tšăpnés* vb. IV. = ating. *La tšăpniž iundi trubuià* (I-am atins unde trebuia). *Ti tšăpniž cu vilitsa*, 35/51; *tšipnés* vb. IV. cf. 625]. — Din bg. *čepkam*, (aor. *čepnach*).

Tšapeqn, -ă adj. Stricat, ciapcân, Com. I. L. — Din tc. *čapkyn*.

Tšăpnés vb. IV. v. *tšăpcăjés*.

Tšăpúg (pl. -gur) a. Ciomag. *Căto si-l' tragă cu tšăpugu* (în text greșit *căpugu*), 6/50. [Și: *tšupúg* a.].

Tšăpuleándză f. Organul genital la copii. Cf. *tšopcă*. [Și: *tšupuleándză* f.].—Derivat din *tšop*(?)

Tšărăe m. Cirac, ucenic. *Tsista drăc nu scuteà nitsi un tšărac* (dracul acesta nu scotea niciun cirac), 10/79. Cf. 23/79. — Din tc. *čirak*.

Tšărăpă (pl. -rəp) f. Ciorap. *Davdzi măi mult că tšărăpa si-u dar strimtă* (...ai să faci ciorapul strâmt). Com. I. L. [Și: *tšărəp*,

tšuráp, *tšurəp* m.]. — Din bg. *čorap* (tc.).

Tšărăvină f. (Oșani). Strigoiu, iele. *Ună tšărăvină al' ișə an drum* (un strigoiu), cf. 10/10 (fig.). Femea rea. [Și: *tšărvină* f., *tširv.nă* f.]. — Din bg. *čaruvina* (dela *čaruvam*).

Tšare a. (La moară). Roata cu măsele ALR. 6749. *Ca antraž an tšarc la moară*, 4/13, cf. 6/30, 8/72. *Am un cupilaș cu 40 di pistol' an brən* (= tšarcu), 18. *Tšarcu la yom* = rânza, ALR. 124. — Din tc. *čark*.

Tšăreărés vb. IV. (Despre pui) cripesc. *Pul'iž tšărcăres*, ALR. 4415.

Tšărdăe m. Cerdac; cort (la oi) este același cu *m u l z a r n i c*. *La ămpl'ară locu di tšărdats* (il umplură locul de corturi). Com. I. L. — Din tc. *čardak*, (arom. *čirdak'e*).

Tšărée m. v. *tširec*.

Tšărilă f. v. *tšăliră*.

Tšărnitš m. Dud. *Con l'a gnoim tšărnitšil'* B. 9. *Băhtšea di tšărnitš tribužaști si u săpəm*, ib. cf. 10. *Cu frunzăli di tšărnitš si rănes bubili* (cu frunzele de duzi...). *Grădină di tšărnitš*, B. 10. [Derivat: *tšărnitšea* f. = fructul dudului. Forma *tšărnica* nu există !].— Din bg. *černica*.

Tšărnitšea f. v. *tšărnitš*.

Tšărəp m. v. *tšărăpă*.

Tšărpés vb. IV. Scot lichid dintr'un vas; torn. Com. I. L. — Din bg. *čerpja*.

Tšartšävél' f. Țățână. [Și: tšir-tšivel' f.].—Din tc. *čerčeve*, (arom. *čirčivee*).

Tšärvínä f. v. tšärvínä.

Tšärviš m. Must. *Al' scuseș tšärvišu* (l-ai chinuit rău), 743, cf. 865. — Din mbg. *čereviz*.

Tšas (pl. -ur) a. Ceas cf. *Un tšas* (pe urmă, după un ceas). *Mai zäuntšas* (mai pre urmă). Com. I. L. — Din bg. *čas*.

Tšäšeä (pl. tšošcur) f. Păhărel de rachiu. — Din bg. *čaša*.

Tšäšmä f. v. tšešmä.

Tšätijä f. v. tšätije.

Tšätije f. Acoperișul casei. *L-an-călicară tseali di tšätije*, (s'a supărat, s'a enervat rău). [Și: tšätijä f.]. — Din tc. *čaty*.

Tšätmä f. (pl. tšatmä) Căpriori, ALR. 666. Cf. m ä c a z. — Din bg. *čatma, t*.

Tšävdär N. loc. (Huma).

Tšävijä f. Cui de lemn ALR. 3844. *Antsäpaĭ unä tšävijä* (am înțepat un cuiu). *Al' traș unä tšävijä* (l-am păcălit). Com. I. L. | Doagă, ALR. 725. [Derivat: tšävisés vb. IV. = strângtare, ce-tlesc]. — Din tc. *čivi*, arom. *čivie*.

Tšävisés vb. IV. v. tšävijä.

Tšäzbín m. v. tšizbin.

Tšeal'äc m. Plantă mirositoare ca lămâia. Se întrebuintează la albinărit. *La fricom coșu cu unä ĩarbä cu numea tšeal'ac, cari ari mirizma ca limoaña ; z-dunä albiniĭ an coș ma crön*, ALR. 5442. —

Din mbg. *pčelak*.

Tšébi m. Nume de bou. Cf. t š o b a. Com. G. D.

Tšecán a. Ciocan, cf. t š u c u t, t š u c u t i c. *Aș lo un tšecan șu carfiĭ*, 12/68. Batcă (la plug). Com. H. I. [Și: tšueán a., tšoc a.]. — Din bg. *čekan*.

Tšecläz m. (La grâu). Mustă-țile, țepii spicului (Com. C. I.); piețița grăuntelui de grâu. Com. I. L. (vezi și Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51). || Boabe negre care cresc în spicul grăului și se amestecă cu grăunțele de grâu. [Și: tšieláz m. D e r i v a t: tšielázát, -ă adj. (numai în) *grön tšielázat* = grâu în al cărui spic se găesc boabe negre « tšiclaz ». (Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51). — Din mbg. *čeklas*.

Tšecmedžeu m. Sertar, ALR. 702. — Din tc. *čekmeđe*.

Tšénä f. Oaie s. capră cu lâna amestecată.

²Tšénä f. Nume de cățea. Com. T. P.

Tšenghiél a. Cărlig, în special cărlig de cântar, cange. Com. I. L. — Din tc. *čengel*, (arom. *čingl'ŭ*).

Tšéngu m. v. tšangu.

Tšépa Nume de cățea.

Tšerée m. v. tšărec.

Tšérgä f. Cort, cergă, cf. 132, 968. [Derivat: tširgär m. = cel care locuește în corturi, Țigan]. — Din bg. *čerga* (tc.).

Tšeșälä f. v. tšeșealä.

Tşeşéală f. *Țesală*. Com. G. D. [Și: *tşeşălă*, *tșișălă* f.]. — Din bg. *česalo*.

Tşeşmă f. Fântână. *Au zălipi cartę pri tşeşma*, 3/16, cf. 16/19. *Tşeşma-albă*, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 22), *Tșișma-di-Culă*, *Tșișma-l-Bandu* n. de fântână (Oșani); *Tșișma-di-vali* n. de fântână (Cupa). [Și: *tșișmă* f. 8/73, *tșișmă*, *tșișmă* f. 3/56]. — Din tc. *čeşme*.

Tşeşpin m. v. *tșișbin*.

Tşeştină f. Sită cu găuri mai largi, ALR. 3987. *Cu tşeştina si tsearni fărina di gărnișor*. [Derivat: *tşeştinăr*, *tșiștinăr* m. = nume dat Țiganilor care fac tşeştini, (fig.) și oamenilor rău îmbrăcați, zdrențoși]. — Din bg. *čjastina*.

Tşeştinăr m. v. *tşeştină*.

Tšetăróg m. (pl. -ots). Pas. ALR. 2242. Cf. *răscătșoară*. *Maį proapi tšetărotsili*, ib. 2243. — Pentru etimologie cf. *tșăpăroğ*, (cf. arom. *tșăpă*).

Tștecă f. Perii porcului în formă de coamă dela șira spinării. Com. I. L. — Din bg. *četka*.

Tșiárnés vb. IV. (Despre lichide). 'Iășaiu, cf. *tșiárnés*.

Tșiineă f. v. *tșițineă*.

Tșiichijă f. Briceag, ALR. 3971. [Și: *tșiăchijă* f.]. — Din mbg. *čakija*.

Tșieláz m. }
Tșielázát, -ă adj. } v. *tșeclaz*.

Tșiárnés vb. IV. Sfârâiu. cf. *tșiárnés*. *Untu tșiárnı an tigańă* (untul sfârâi în tigaie).

Tșiifineă f. Pițigoiu. *Tșiifinchili nu fug iarna* (pițigoii nu pleacă iarna). [Și: *tșiufineă* f. *tșițineă*].

Tșiiflicăr m. v. *tșiiflichjă*.

Tșiiflichjă f. Moșie. *Ajdi... la noastră tșiiflichjă*, 2/XV, cf. 2/80. [Și: *tșiiflichju* a. *Să-l ducă lubinitsă din tșiiflichju lu ună lamńă* (să-i ducă pepene verde din moșia unui zmeu), 23/94. Derivat: *tșiiflicăr* m. = moșier]. — Din tc. *čiftlik*.

Tșiiflichju a. v. *tșiiflichjă*.

Tșiift a. Pereche (mai ales despre numere) cu soț, cu pereche, cf. li u. *Tșiift ili liu* (cu pereche sau fără pereche), Com. C. I. [Derivat: *tșiiftșiijă* m. = plugar (bg. *tșiivčija*)]. — Din tc. *čift*.

Tșiirlqe m. Fănaț, ALR. 5259. — Derivat din *tșair*.

Tșiil m. Nume de cal. Com. T. P.

Tșiilibija Cuvânt dintr'o zicătoare de joc copilăresc, cf. *ibilibija*. — Din tc. *čelebi*.

Tșiilijă f. v. *tșiulijă*.

Tșiimilés vb. Păcălesc, glumesc. Com. T. P.

Tșiimirică f. (Huma) Nume de plantă, știrigoaie. Com. I. G. — Din bg. *čemerika* (despre care am scris în *Elem. sl. în dial. arom.* 87 s. *tșumurică*).

Tșiintșinăr m. Pasăre cântăreață, pițigoiu, cf. *ghjupcă*. Com. N. T.

Tșintșupereă f. Ciupercă. *Dunaș una șarvetă di tșintșuperts* (am strâns a basma plină de ciuperci). [Și: tșuntșupér.ă f.]. — Din bg. *pečurka*.

Tșinúșă f. }
Tșinușár m. } v. *tșănușă*.

Tșipecăies }
Tșipnés } vb. IV. v. *tșăpcăies*.

Tșireăp m. (rar) Cuptor, cf. furnă. [Și: (Nânta), tșireip m.]. — Din paleosl. *črěpŭ*, (arom. *čireap*).

Tșireășă f. Cireașă. *Priubidi... să vedă cafcu tșireș ari* (căută să vadă ce fel de cireși sunt) 4/18, cf. 2/18. [Derivate: *cirėșcă* f. (dim.); *tșirișár* m. = luna Iunie. ALR. 2412, cf. culuje u. *Portsil' si bucăies pri tșirișar* (porcii se măresc în Iunie), Com. I. L. *tșirișăreă* f. = pasăre care se hrănește cu cireși]. — Din lat. *ceresia*, -am, (arom. *čireășă*).

Tșireășcă f. v. *tșireășă*.

Tșirée m. Sfert. *Ăncă trei tșirets di noapti si veà tot va s-mi mănca*, 7/33. [Și: tșărée m.]. — Din tc. *čerjek*.

Tșirei m. Buboiu, furuncul. *Ari un tșirei ăn gușă* (are un buboiu în ceafă), ALR. 4186, cf. *chisălită*, stroșeń. — Din bg. *čirej*.

Tșirėip m. v. *tșireap*.

Tșirėș m. Cireș, cf. *tșireășă*.

Tșirgár m. v. *tșergă*.

Tșirișár m. }
Tșirișăreă f. } v. *tșireășă*.

Tșirtșivél f. v. *tșărtșăvel'*.

Tșirvínă f. v. *tșărăvină*.

Tșișălă f. v. *tșeșeală*.

Tșișmă f. v. *tșeșmă*.

Tșispín m. v. *tșizbin*.

Tșistés vb. IV. Cinstesc. *Tșistită-vă nunta*, formulă de felicitare la nuntă. — Din bg. *čestja*.

Tșiștinár m. v. *tșeștinar*.

Tșitșă m. Unchiu. *Tșitșă-sa aș durmeà*, 22/41. *Veà un tșitșă murăr*, 21/41. [Plur. *tșitșă*, art. *tșitșăl* 6/76]. — Din bg. *čičo*.

Tșitșicájă f. (Lugunța) Pasăre care se aseamănă mult cu cioara.

Tșitșir-pitșir interj. Sunete prin care se imită ciripitul pasărilor. *Tșitșir-pitșir, tșitșir-pitșir crat! ună cămeașă lă...* Com. I. L.

Tșitșór m. v. *pitșor*.

Tșitșots a. plur. Plantă ierboasă, cu un fruct spinos, care înțapă la picioare. În Liumnița se numește: *dintsil' -babăi*, Com. C. I. — Din tc. *čiček* «floare».

Tșitșurúș m. v. *tșitșor*.

Tșizbín m. (Liumnița). Iuniper. (La Oșani se întrebuințează numai smăreacă). Com. I. L. [Și: *tșăzbín*, ALR. 1947, *tșispín*, *tșespín* m.].

Tșoáră f. Cioară (Oșani), rar și numai în expresia) *Tse-ts mănco tșoara crielu* (ai ajuns așa de națod, prost). Com. I. G. 969, cf. *tșăfcă*.

Tșóba f. Nume de vacă. Com. G. D. cf. *tșebí*.

Tșoc a. v. *tșucan*.

Tšöelä f. Ciocârlie. Com. N. T. Feluri de ciocârlie: *tšöclä-neagră*, *tšöclä-roșă* = c. neagră, c. roșie, id.

Tšömp m. Cep (ALR. 4198), Care curge mult ca din gura unui cep. *Vinu cătșö si cură tšömp din butseauă* (vinul începu să curgă țâșnind departe din bute). Com. I. L. — Din bg. *čep*, (arom. *čep*).

Tšöp a. Cârlig, cârlig lung de lemn ALR. 5781. *Au zăcătșö setra cu tšöpu și ș-au scoasi prin bädžă*, 12/55, cf. 2/6, cf. 9/13, 4/71. Se mai numește și sulă-ditșărop, ALR. 5783; sulă-cuttșöp, ib. 5781. — Din bg. *čop*.

Tšöp m. Ciorvă pentru scos cenușă, ALR. 3999.

Tšöpeă f. = cioc, plisc, ALR. 5424. *Tšöpcă di pul'* (cioc de pasăre); Tâța urciorului; (la copii) organul genital, cf. tšumpuleati, tšăpuleandză, putsă, ALR. 4872; cusătură în zig-zag; *Tšöpcatšöral'ă* = floare roșie și ciocănitoare. — Din bg. *čepka*.

Tšör a. v. *pitșör*.

²**Tšör** n. loc. (Huma).

Tšörbă f. Ciorbă. *Iundi tšörbă, iel lingură*, 340, cf. 16/43. [Și: (Liumnița) *tšöurbă* f. 5/76. Derivate: *tšörbadžijă*, (în Liumnița) *tšörbadžijă* (tc. *čorbađi*) m. = frunțaș, notabil. *Uzö că un tšörbadžijă ve un izmichjâr* (auzi că un notabil avea un servitor), 6/4, cf. 1/38; *tšörbadži*, -jă adj. 19/7; *tšörbadžilöc* a. (tc. *čorba-*

ğzilyk) = stare de frunțaș, Com. G. D.]. — Din tc. *čorba*.

Tšörbadži, -jă adj. }

Tšörbadžijă m. }

Tšörbadžilöc a. }

Tšörbadzqjă m. }

v. *tšörbă*.

Tšörvi n. loc. (Huma).

Tšöșmä f. v. *tšöșmä*.

Tšötșă n. loc. (Huma).

Tšöulă f. Incălțăminte. *Scoasi ună tšöulă di pitșör*, 6/89. *Să-n dară... tšöuli di videală*. 5/XVI, cf. 19.

[Derivat: *tšöulăr* m. = cismar, 6/62; *tšöulitșehi* m. pl. (dim.), ALR. 3345]. — Din mbg. *čevol*.

Tšöulăr m. v. *tšöulă*.

Tšräcmăc (pl. -*tsă*) m. Pușcă de soc, ALR. 1696.

Tšubrică f. Cimbru. *Tšubrica si mănancă cu bacă* (se mănăncă cu fasole). Com. I. L. — Din bg. *čubrica*.

Tšue m. Știulete fără grăunțe, cocian. Știuletele cu grăunțe se numește *pitș*.

Tšücă f. Vârf de deal, deal. *Un gulub alb, tucu di pri tšücă, tšücă meardzi* (= britșu) *8. *Tšücă-Dzâna* n. loc. (Meglenoromânii, I, 20, nota). — Cf. bg. *čuka*.

Tšücăjës vb. IV. Se întrebuințează sub două forme: *tšücăjës* și *tšücnës*, cf. *budăjës-budnës*, *tșăpcăjës-tșăpnës* etc., (după cum este iterativ sau perfectiv). Sun, bat. *Tšücăjës la ușă* (bat la ușă). *Si dusi la moară, tšücnî ân ușă* (se duse la moară,

sună la uşă), cf. 22/41, 25/64. *Axeană sicară tşucăjaşti* (bate se-cară străină), 697, cf. 18/19. | Țintuesc un cuiu, cf. f a r i c, ALR. 3942. | Intorc, scopesc. *Mertşi nostru la tşucăim*, Com. I. L. cf. ALR. 5330. *Birbeatsi tşucăit* = herbece întors, id. [Şi: tşueuiēs, tşuenēs, vb. IV. D e r i v a t e: tşucăiri (tşucniri) f. = sunare, lovire, scopire; tşueăit, -ă (tşucnit, -ă) adj. = lovit, bătut, întors, scopit. *Tşucnit ăn cap* (dat în cap, bătut cu leuca). C o m p u s (cu pref.): zătşucăiēs (ză + tşucăiēs) = încep să sun, să bat. *Ca zătşucq* (pentru: zătşucăi) *cambana, toată bărbătimea si dunq ăn băsearică*. Com. I. L.]. — Din bg. *čukam*.

Tşucăiri f. }
Tşueăit, -ă adj. } v. tşucăes.

Tşueăitsă f. Vârf. *Loc dinzurat tot di tşucaitsă* (î n t : x greşit: tşucărtsă) *nalti*, 17/69. — Derivat din *tşucă*.

Tşueăan a. v. *tşecan*.

Tşucărea - din - tşirniţ n. loc. (Huma).

Tşuehiti N. loc. (Conţco).

Tşueniri f. }
Tşuenit, -ă adj. } v. tşucnes.

Tşueş! interj. v. *tşuncăş*.

Tşueuiēs vb. IV. v. *tşucăiēs*.

Tşueurēs vb. IV. (refl.) Mă răscacăr. — Din bg. *čekorja*.

Tşueut a. (Huma). Ciocan, cf. tşecan, tşucan. [S : tşoe a Diminutiv: tşueutie m.] Com. T. P. — Din arom. *čocut*.

Tşueutie m. v. *tşucut*.

Tşudă f. 1. Minune, miracol, tot felul de minunăţii; orice lucru plăcut de mâncat pentru copii. *Si-ni la ştet tăti ca si-ni ducă tşudi*, 10/81. [Şi: (Oşani) tşudbă (bg. *čudba*) f. = miracol, minune].—Din bg. *čudo*, (arom. *čudie*).

Tşudbă f. v. *tşudă*.

Tşudēs vb. IV. (refl.) Mă mir, mă uimesc. *Tuntsea ămpirātu si tşudi*, 4/48, cf. 18/4. | Stau pe gânduri şi mă mir. *Tătă-su că si tşudi... iundi si află tari scand*, 2/48. [D e r i v a t e: tşudiri f. = uimire; tşudit, -ă adj. = uimit; tşudil'ă f. = minune, miracol. *Tsel featsi ma mari tşudil'ă*, 20/65. C o m p u s e: (cu pref.) zătşudēs (bg. *začudvam*, mbg. *začudam*), vb. IV. = mă mir, rămân uimit. *Uratsu si zătşudi*, 3/36; zătşudit, -ă adj. = uimit. *Fitşoril' lu ămpirātu... zătşudits, ăntribară...*, 17/78 cf. 21/4; putşudēs (bg. *počudjam*, mbg. *počudam*) vb. IV. = mă uimesc, rămân uimit. *Sōră-sa işq, si putşudi*, 11/80]. — Din bg. *čudja se* (mbg. *se čudam*), (arom. *mi čudisescu*).

Tşudi Tot felul de zaharicale, (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 41). — Pl. dela *tşudă*.

Tşudil'ă f. }
Tşudiri f. } v. tşudes.

Tşudisit, -ă adj. (Aromânism în Țărnareca) = tşudit, cf. 32/65.

Tşudit, -ă adj. v. *tşudes*.

Tșulîncă f. v. *tșîfîncă*.

Tșul vb. IV. Ascult. C m. H. I. *Tșulă si-ts spun* (ascultă să-ți spun). [Ind. pres. *tșul*, *tșul'*, *tșulă*, *tșulom*, etc.]. — Din bg. *čul* (part p. act. dela *čuja*).

²**Tșul** m. (Liumința). Velință mică ce se pune sub sămarul calului. In celelalte comune se numește: *pititșoană*. Com. I. L. — Din bg. *čul*.

³**Tșul** m. (Numai în expresia) *ațs puș un tșul* = ți-am pus un ciul, se zice la jocul de copii, când copiii se gonesc și unul prinde pe altul. Această expresie se întrebuințează și la curățitul porumbului, când cineva găsește în porumb boabe roșii. Com. C. I.

Tșulă. Nume de oaie.

Tșulîjă f. Spin. [Și: *tșil'ja* f.]. Pentru etim. cf. dacor. *ciulin*.

Tșumă f. (Are două înțelesuri). 1°. Flocc de lână. Com. T. P. 2°. Ciumă (boală). *Tșuma cătunu tsista la zăpusti* (ciuma pustii cătunul acesta), 5/91. *Neagra-tșumă* sau *fărla-tșumă*, nume date ciumei. [Derivate: *tșămuliğă*, *tșumuligă* și (Oșani) *tșămúğă* f. (Com. I. L.) = umflătură la cap, din cauza unei lovituri. *Ca-l' trasi una 'n cap, al' ișo ună tșamuliğă* (... îi ieși o umflătură), id]. — Din lat. *cyma*, (*Dacoromania*, III, p. 43).

²**Tșumă**. n. loc. (Oșani).

Tșumăreăseă. n. de fântână, (Oșani).

Tșumbás m. Mătasea de pe păpușoiul de porumb. Cf. *Tșămbas*. *Tșumbasu di pič*, ALR. 5137. cf. *pič*.

Tșumbăș m. v. *tșămbaș*.

Tșumpuleți f. (La copii). Organul genital. Cf. *tșăpulea - dză, p u t s ă*, ALR. 4872. | *Țâța* urciurului, cf. *tșopcă*, ALR. 3953. — [Derivat: din *tșomp*].

Tșumuligă f. v. *tșămuliğă*.

Tșúneăș! interj. v. *tșuncăș*.

Tșúneăș! interj. Strigăt cu care se opresc măgarii din mers. *Dăadu aș zis-ay tșuncăș, și si fat-ay măgar*, 4/60. [Și: *tșúneăș* interj. 3/50; *tșueș* interj.].

Tșuneutél'u N. loc. (Cupa).

Tșung adj. Ciung, beteag. *Tșung s-tived* (să te văd ciung). Com. C. I.

²**Tșung** f. Nume de capră, cf. *neagra, siva, rusa, coza, tșupa*, etc. Com. G. D.

Tșungár m. Arbore bătrân, stejar, căruia i-a căzut coaja și este uscat. — Din bg. *čengă?*

Tșuntșupereă f. v. *tșintșupercă*.

Tșúorbă f. v. *tșorbă*.

Tșúp, **-ă** adj. Oaie s. capră cu urechile mici. *Cumpăraș ună yașă tșupă* (am cumpărat o oaie cu urechile mici, ciulă), ALR. 1803. [Și: *tșúpă* f. Nume de capră cu urechile blegi, capră bleagă. *Un moș aș veă ună capră tșupă* (un moș își avea o capră bleagă). Com. I. G.].

Tșúpă f. v. *tșup*, **-ă**.

Tșupitónă f. Nume propriu.

Tșuplés vb. IV. Ciugulesc. *Tu-rèa șicher ȳo, mămu, Tșupleà-la gâl'inli* (eu vârs zahăr... și găinile îl ciugulesc), 2/III. [Derivat: **tșuplitoăreă** f. = ciocănitore; *Tșuplitoarca tșupleaști ân caoja di pom dupu ghjem*, id. Com. I. L.]. — Din bg. *čoplja*.

Tșuplitoăreă f. v. *tșuples*.

Tșupúg m. v. *tșăpug*.

Tșupuleándză f. v. *tșăpuleandză*.

Tșur m. Ciur. *La tsirnù ghiptu cu tșuru* (a cernut grâul cu ciurul). Com. I. L. — Din lat. **cībrum* (= *cribrum*), (arom. *tsir*).

Tșuráp m. v. *tșarapă*.

Tșurbadžilqe a. v. *tșorbadžija*.

Tșurlă f. v. *tșăliră*.

Tșurqp m. v. *tșarapă*.

Tșurtșuleán m. v. *tșutșulean*.

Tșuș adv. Pe spate, în cârcă. *Ân Majda si ports tsuș*, 992. [Derivat: **tșúșcă** f. = cârcă. *La duc ân tșușcă*, ALR. 2195].

Tșușt... **tșușt!** Strigătul cu care se alungă calul, ALR. 5526.

Tșut, -ă adj. v. *șut*.

Tșúteă f. Joc de copii, cf. *tșutșcă*. *Si jucau tșutcă* (în text greșit: *tșutea*), 19/81.

Tșutnés vb. IV. v. *șutnes*.

Tșutș (pl. -ur) a. Grămadă mică de pământ.

Tșutșăjés vb. IV. Șed pe vine Com. T. P. — Din bg. *čučam*.

Tșutșeă f. Joc de copii, 4/41.

Tșutșór m. v. *pitșor*.

Tșutșulă f. Vârf. [Derivat: **nătșulșulés** vb. IV. = mă suiu pe vârful. *Ca si nătșutșuli pri tșireș* (după ce se sui pe vârful cireșului), Com. I. L. [Și: **tșutșul'** că id.]. — In bg. *čučulka*.

Tșutșuleán m. Ciocârlan, ciocârlie, ALR. 6202. *Tșutșuleanu aș la dără cuibu prin pșimini. Napcunta táltsoră un tșutșulean*, 6/54. N. loc. (Oșani). [Și: (Lugunța) **tșur-tșuleán** m.]. — In bg. *čučuliga*, (cf. gr. *τουντολεάνος*).

Tșútură f. (La moară) Măsură pentru grâu sau porumb de 12 ocale, șinic. baniță. ALR. 3957. *Culcă-ti tseastă seară ân tșutura di gărnișor*, 11/33, cf. 6/93, 7/93, etc. *Tșutură* n. loc. (Nânta). Pentru etim. cf. Pușcariu, *Et. Wb.* 382.

D

Dă prep. v. *de*.

²**Dă** conj. v. *di*.

Dăbărós vb. IV. Trag (pe cineva) pe sfoară, înșel (auzit numai în expresia). *La dăbărq* (= l-a păcălit, l-a tras pe sfoară). Com. I. L.

Dăbeaú vb. III. v. *dubeau*.

Dăcoqnt vb. v. *coqnt*.

Dădăr vb. I. } v. *dar*.

Dădărári f. }

Dăfăe vb. III. v. *fac*.

Dăfșătúră f. v. *dauc*.

Dăjă m. Unchiu. *Tsista n-ăj dajă* (acesta îmi este unchiu). Com. I. L. — Din mbg. *daja* (tc.).

Tșupitónă f. Nume propriu.

Tșuplés vb. IV. Ciugulesc. *Tu-rèa șicher ȳo, mămu, Tșupleà-la gâl'inli* (eu vârs zahăr... și găinile îl ciugulesc), 2/III. [Derivat: **tșuplitoăreă** f. = ciocănitore; *Tșuplitoarca tșupleaști ân caoja di pom dupu ghȳem*, id. Com. I. L.]. — Din bg. *čoplja*.

Tșuplitoăreă f. v. *tșuples*.

Tșupúg m. v. *tșăpug*.

Tșupuleándză f. v. *tșăpuleandză*.

Tșur m. Ciur. *La tsirnù ghiptu cu tșuru* (a cernut grâul cu ciurul). Com. I. L. — Din lat. **cĭbrum* (= *cribrum*), (arom. *tsir*).

Tșuráp m. v. *tșarapă*.

Tșurbadžilqe a. v. *tșorbadžija*.

Tșurlă f. v. *tșăliră*.

Tșurqp m. v. *tșarapă*.

Tșurtșuleán m. v. *tșutșulean*.

Tșuș adv. Pe spate, în cârcă. *Ân Majda si ports tsuș*, 992. [Derivat: **tșúșcă** f. = cârcă. *La duc ân tșușcă*, ALR. 2195].

Tșușt... **tșușt!** Strigătul cu care se alungă calul, ALR. 5526.

Tșut, -ă adj. v. *șut*.

Tșúteă f. Joc de copii, cf. *tșutșcă*. *Si jucau tșutcă* (în text greșit: *tșutea*), 19/81.

Tșutnés vb. IV. v. *șutnes*.

Tșutș (pl. -ur) a. Grămadă mică de pământ.

Tșutșăjés vb. IV. Șed pe vine Com. T. P. — Din bg. *čučam*.

Tșutșcă f. Joc de copii, 4/41.

Tșutșór m. v. *pitșor*.

Tșutșúlă f. Vârf. [Derivat: **nătșulșulés** vb. IV. = mă suiu pe vârful. *Ca si nătșutșuli pri tșireș* (după ce se sui pe vârful cireșului), Com. I. L. [Și: **tșutșúl'** că id.]. — In bg. *čučulka*.

Tșutșuleán m. Ciocârlan, ciocârlie, ALR. 6202. *Tșutșuleanu aș la dără cuibu prin pȳimini. Napcunta táltsoră un tșutșulean*, 6/54. N. loc. (Oșani). [Și: (Lugunța) **tșur-tșuleán** m.]. — In bg. *čučuliga*, (cf. gr. *τσουτολεάνος*).

Tșútură f. (La moară) Măsură pentru grâu sau porumb de 12 ocale, șinic. baniță. ALR. 3957. *Culcă-ti tseastă seară ân tșutura di gărnișor*, 11/33, cf. 6/93, 7/93, etc. *Tșutură* n. loc. (Nânta). Pentru etim. cf. Pușcariu, *Et. Wb.* 382.

D

Dă prep. v. *de*.

²**Dă** conj. v. *di*.

Dăbărós vb. IV. Trag (pe cineva) pe sfoară, înșel (auzit numai în expresia). *La dăbărq* (= l-a păcălit, l-a tras pe sfoară). Com. I. L.

Dăbeaú vb. III. v. *dubeau*.

Dăcõnt vb. v. *cõnt*.

Dădár vb. I. } v. *dar*.

Dădărári f. }

Dăfăc vb. III. v. *fac*.

Dăfșătúră f. v. *dauc*.

Dăjă m. Unchiu. *Tsista n-ăj dajă* (acesta îmi este unchiu). Com. I. L. — Din mbg. *daja* (tc.).

Dăjma adv. Mereu, întotdeauna. *Lu moșu [feată]... dajma aș trimite pri iundi si nu si toarnă,* (fata moșului mereu o trimetea), 2/11. — Din tc. *daim* (în bulg., sârb., alb.: *daima*).

Dajrè f. Tamburină. — Din tc. *daire*, (arom. *dajree*).

Dajtșoănă N. de fântână în Oșani, Com. G. D.

Dălác m. (La oi). Boală de splină, Com. T. P. *Toati [uoilă] sa loși di dălac* (toate oile sunt bolnave de dalac), 2/88. Din tc. *dalak*.

Dăli conj. Dacă. *Că alni să veadă dăli ari ancă ăn coș* (căutând să vadă dacă mai este încă în coș), 23/41. *Să videm dali si cadî să la mutșchiș* (să vedem dacă se cade...), 9/12. *Dali ili = sau... sau, ori... ori. Cafcu tșouli tser tu, Teghju, Dali nalti ili slojni* (ce fel de ghetete vrei tu Teghiu (ori) înalte, ori scurte), 1/XI. *Tsi ts-u ligat, capu, Mușu, dali mult ti doari, ili șa ver di fats?* 1/IV. [Și: **Dăli** 12/38]. — Din bg. *dali*.

Dăli conj. v. *dali*.

Dămâne vb. I. v. *manc*.

Dămeă (pl. *dòmts*) f. Pată, semn ce se pune la oi (s. la orice vită) pe frunte. Cf. bile a g. *Trupu ăi pusipit cu dòmts minuti* (trupul îi este presărat cu pete...), B. 12. *Al' pusi damcă* (i-a pus semn), 189. — Din tc. *damga*, (mbg. *damka*).

Damjân m. Nume de persoană. *Damjân năriditu cu multi ăvliur*, 12/VII.

Damlă f. Damla, leșin. *Al' căzû damlă* (a leșinat). Com. G. D. — Din tc. *damla*, (arom. *dămlae*).

Dămuzlóc a. Tămazlăc, prăsilă, ALR. 4918. — Din tc. *damazlyk*, (arom. *tămăzlik'e*).

Dănác m. Vițel de un an. *Aș veaș un dănác*, 1/44. *Dimineatsta vini vácotu di gunirea dănăcu*, (dimineața veni vremea de mănât vițelul). [Derivat: **dănátșeă** f. = vițea de un an, Com. G. D.]. — Din bg. *danak* (tc. *dana*).

Dănăpói adv. v. *dinăpói*.

Dănári f. v. *dun*.

Dănátșeă f. v. *dănac*.

Dăneă adv. (Țârnareca) Adânc, cf. z l ă m b o c. *Prizneă si vedz căt săn dăncă* (uită-te să vezi cât sunt de adânc), 28/68. — Din lat. *adancus*, -a, -um, (arom. *adîncă*, cf. Capidan, *Aromânii*, 283).

Dândăl m. Putere de a cugeta, gândi, m i n t e. *Ăn la lară dândălu*, (m'au zăpăcit, mi-au scos mintea), 190. — Din bg. *dandal* (Pančev).

Dăngărloc a. Glume nesărate, prostii. Înțelesul «zdrăngănesc», după cât m'am putut informa, nu există. *Tse-i tsista dăngărloc di tine*, 976. [Derivat: **dăngărđil** m. = om care se ține numai de glume proaste, de prostii, care caută ceartă, 191; **dăngărés** vb. IV. = trăncănesc, spun prostii,

fac glume proaste]. — Din tc. *dangalyk*.

Dăngăres vb. IV. }
Dăngărdzi s. } v. *dăngărlȳc*

Dap vb. I. Dau apă la vite, adăp. *Si viniñ tu si la dap calu* 10/47. [Derivate: **dăpări**, **ăndăpări** f. = adăpare; **dăpăt**, -ă adj. = adăpat; **dăpătúră** f. = adăpare]. — Din lat. *adaquo*, -are, (arom. *adap*).

Dăpă prep. v. *dupu*.

Dăpări f. v. *dap*.

Dăpărȳs vb. v. *dupărȳs*.

Dăpăt, -ă adj. }
Dăpătúră f. } v. *dap*.

Dăpriminés vb. IV. v. *duprimines*.

Dar a. Dar. [Derivat: *dăruies* vb. IV. = dăruiesc, fac dar. *Al' dărui tsărap cu răsinic* (îi dărui ciorapi brodați). Com. I. L.] — Din bg. *dar*.

²**Dar** vb. I. 1°. Durez (cu înțelesul de) zidesc, clădesc, fabric, fac. *Un tsar dară niști cunăchi*, 2/65. *Căn aș dădeă bușlu tru pimint, casa di h'er si dără* (când dădea cu pumnul de pământ, casa de fier se făcea), 11/67, cf. 15/65, 17/78, 15/34, 2/6, 285, 972, etc. *Dar capu* (mă îmbăt). *Aș la dărȳ capu* (s'a îmbătat), 192. *Dărȳ ună carti* (scrise o scrisoare), 3/16. *Să-ts dar ună carti*, 6/85. *Tsela dvrȳ grȳb* (s'a îmbogătit, a făcut avere), 284. *Dar păzari* (mă toc-mesc). *Noi cum vem dărat păzare*, 15/6. *Dar căbăti* (mă fac vinovat). *Tse căbati ari dărată*, 24/68. *Dar*

fărină (macin), 255. || (Fig.) Aranjez pe cineva, îl pun bine, îi dau să înțeleagă bine. *Și la dărȳ șarpili lisitsa* (și-l aranjă pe șarpe, vulpea), 11/12. *Aș si dară lucru* (îmi isprăvesc, îmi aranjez treaba, treburile). *Și-ș-la dărară lucru ancă 'n tsela săt*, 3/II. *Lucru nă si dărȳ*, 3/III. *La dar pri ună vină* (îl slăbesc rău, îl prăpădesc), 6/3. || 2°. (Despre bucate) Prepar, gătesc. *Și dără ună gabanitsă și ună pugatsă*, cf. 127. *Aș să dărȳm băcădarnic*, 19/6. || 3°. (refl.) Devin. *Piducl'u aș bișu sândzili și si dără căt un bivul* (și se făc : căt un bivul), 2/67. || Devin cum eram înainte, ocup locul de mai înainte. *Dăratsi-vă șa cum rats și să videm...* (puneți-vă așa cum erați...), 9/12. || 4. (refl.) Mă îmbrac. *Ca si dărȳ ăn ună rubă, țoti fețili...*, 20/4, cf. 23/4. [Derivate: **dărări** f.; **dărăt**, -ă adj. = făcut; **dărătúră** f. = făcătură. Com. G. D. C o m p u s e (cu pref.): **pridăr** (pri + dar) vb. I. = prefac. *Cătsȳ aș pridărȳ cărtea* (se apucă și prescrise s. scrise din nou scrisoarea), 6/55; **dudăr** și **dădar** (du, dă + dar) = termin de făcut, sfârșesc. *Stoș să dudătȳm*, 3/XIV. || Derivate: **dudărări**, **dădărări** f. *Propi ra di dudărari* (aproape era de sfârșit), 19/6; **dudărăt**, -ă adj. = făcut, isprăvit, (negativul) **nidudărăt**, -ă adj. = neîmplinit, nefăcut. *Nidudărăt lucru*

(lucru neisprăvit)], Com. I. L., (ar m. *adar*).

Dără f. Dara. Com. D. P. — Din tc. *dara*, (arom. *dără*).

Dărări f.

Dărát, -ă adj. } v. *dar*.

Dărătúră f. }

Dărdărés vb. IV. v. *bărbăres*.

[Derivat: *dărdărál'că* f. = Căruia nu-i tace gura, bărfitor].

Dărjáuă f. (La dulgher) Coadă s. toporiștea securei, Com. H. I. (La coasă) Mâner. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51). [Și: *drăjeáuă, dărdzeáuă* f., *Dăržeaua di báltiță*, 8/75]. — Din bg. *dăržalo* (acelaș cu *dăržalka*) « mâner ».

Dărpés vb. IV. v. *drăpes*.

Dărtoári s. f. v. *dor*.

Dărudés vb. IV. v. *durudes*.

Dărujés vb. IV. v. *dar*.

Daș m. Miel de casă, miel pentru copii, de obicei vopsit cu roșu și purtând întotdeauna clopoței atârnați de gât. Com. I. L. — Din alb. *daš*, (din care bg. *daško*, id.), (arom. *daš*).

Dășădeári f. v. *dușădeari*.

Dăseăl m. Instructor, învățător, dascăl. *Că-ń prutsiruń, māmu, dascălu Nicola*, I/III, cf. 3/VI. [Derivat: *dăseălitsă* f. = dăscăliță]. — Din gr. *δάσκαλος*.

Dăseălic vb. I. v. *discalic*.

Dăseălitsă f. v. *dascal*.

Dăseăpit vb. I. (Despre soare) apun, cf. *scăpit*. *Până la dăscăpitarăa șqariluń*, 1/51. [Și: *dăscăpit*

vb. I. Derivat: *dăseăpitări* f. = apus de soare]. — Din lat. *de-excapito, -are*.

Dăseăpitări f. v. *dăscăpit*.

Dăseăre vb. I. }

Dăseăreătúră f. } v. *discarc*.

Dăseătsári f. }

Dăseătsqs vb. IV. } v. *discătsqs*.

Dășel'id vb. III. v. *dișcl'i d*.

Dăseúlts adj. v. *discults*.

Dăseusătúră f. v. *cos*.

Dăsmăres vb. IV. }

Dăsmărqt, -ă adj. } v. *dizmărqs*.

Dășqd vb. II. v. *dușqd*.

Dășert vb. I. v. *dișqrt*.

Dăstšine vb. III. (Ref.) Descing: *Mi dăstšinc*, ALR. 3314. [Și: *diștšine* vb.] — Din *tsing*, (aro. . *tsing*).

Dătsin vb. I. v. *dutsin*.

Dău vb. I. 1°. Dau. *La tots dădeă bustan*, 5/57. *Si l'-u dań cartea*, 11/42. *S-aq cāndiseș feata să-ts daq pāri multi*, 6/38. *Tsista fustan cot la dań?* (cât dai această rochie?). *Daq drumu* = las liber, dau drumul. *Acu pūats s-la ridits tsista cāzanu... si-ts dom drumu*, 8/77. *Daq til'al* = anunț ceva prin teleal, pun teleal să anunțe, să comunice o veste, un ordin. *Tsarlu deadi til'al că tse si feasi estu om* (țarul puse teleal ca să anunțe și să afle ce s'a făcut omul acesta), 18/65. *Al' da di monă* (ii convine), 431. *Daq foc* = dau foc, aprind. *Daq di* (s. *pri*) = dau peste ceva, îhtănesc ceva. *Deadi di ună cāsă* (dădu de o casă), 4/74. *Monă ql' deadi di*

moali, 23/41. *Deadără pri un gor-nits* (întâlniră un păr sălbatec), 7/71. *Daḡ dupu...* = dau o fată după cineva, mărit. *Nu ti daḡ dupu uminetsu...*, *si ti daḡ... dupu uşinets*. 2°. (Absolut) Impart (la săraci), dăruesc. *La e paşt şi crătsun dădeà la sirumăş* (la fiecare Paşte şi Crăciun împărţea pe la săraci), 2/46. *Al' mi daḡ* = mă pun, m'apuc, mă pornesc. *Al' tsi deadi, aḡ biù apa*. [D e r i v a t e : *dări* f. = dare; *dat*, -ă adj. = dat. (negativul) *nidăt*, -ă adj. (cu înţeles pasiv). *Cari si treacă pri ya, nu la las nidat* (... nu-l las nedat, adică fără să-i dau vin şi rachiu), 4/31. C o m p u s (cu pref.): *răz-daḡ* (răz + daḡ de pe bg. (sau chiar direct) *razdavam* cu acelaşi înţeles de) = împart, dau la unul şi la altul, dau pomană. *Răzdeadi doḡ plătsints* (împărţi pomană două plăcinte), Com. I. L. [Perf. *ded*. pers. 2, *dideş*, 6/66, *dădeş*, *deadiş*, 8/35, pers. 3 *deadi* şi *deđi*, pers. 3 plur. *deadiră*, *deadără* 2, 3/58. Imperf. *dădeam*, *dădeaj*, etc.]. — Din lat. **dao* (= do) *dare*, (arom. *daḡ*).

Dăue vb. III. (Liumniţa) În celelalte comune şi în spec. la Oşani: *davḡ* (ca în arom.) *Davdzi măḡ mult, că tşărapa si-u dar strimtă* (adaugă [câte un laḡ] mai mult, căci ai să faci ciorapul strâmt). Com. C. I. [D e r i v a t : *dălsătúră* f. = lucru adăugat]. — Din lat. *adaugeo*, -ere (= -ere), (arom. *adavgu*).

Dăvăjés vb. IV. v. *dăviḡă*.

Daviḡă f. Reclamaţiune, proces, plângere. *Dintru tsi să mi aḡcl' idits, ijo să fac daviḡă* (am să vă dau în judecată), 17/18. *Calc daviḡă* = mă duc la judeţ. *Si-u calcă daviḡă*, cf. 11/18, 197. [D e r i v a t : *dă-văjés*, *divăjés* vb. IV. = strig contra cuiva, cert. *Tu fuziş, ma tat-tu si dăvăjască pri tini* (tu fugişi, însă tatăl tău o să te certe). Com. S. H. — Din bg. *daviḡa* (tc.).

Dăzvóm vb. IV. (refl.). Destram. *Si dăzvoami pōndza, acu no-u strindz* (pânza se destramă, dacă nu o stringi), ALR. 1297. [Şi: *diz-vóm* vb.]. — Derivat din *vom*.

De! interj. *De! De, bîru de! De, zisiră, si cătsom căul*, 8/31.

Deà part. *Zăşoş unec deà* 3/60. Cf. bg., alb. *de*.

Deád m. 1°. Moş. *Ān breg veḡ un deđ c'un băstun*, 10/1. *Bătù di un deđ*, (întâlni un moş), 2/2. *Ia un deád moş*, 3/60, cf. 4/16, 2/25. *Deadu di porc* = burtă de porc, ALR. 4138, cf. *b a b ä*. || 2°. (La moară) posadă. Com. I. L. [Şi: *deđ* m. D e r i v a t : *deádă* f. (Liumniţa) = bunică. Com. P. M.]. — Din bg. *dedo*.

Deádă f. v. *dead*.

Deál m. (rar) Deal. *Belca-ń latră ān deal* (=băltiţa) *4. (Maides) *ndeal* = în deal, pe colină. *S-la cvătsōts [you] patruzōts di xōli ndeal*. || N. de loc. în Lugunţa, Oşani, Birislav. — Din bg. *děl*.

Deâmi f. plur. (La războiu). Sforile care leagă iepete de fusceii ițelor. Com. H. I. cf. *piduritsă*. — Din.

Deâpin vb. I. Deapăn. *Featile âu dipinară toată ustura*. Com. I. L. [Derivate: *dipinări* f. = depănare, *dipinát*, -ă adj. = depănat]. — Din lat. *dēpāno*, -are (din *pānus*), (arom. *deapin*).

Deâpir vb. I. Smulg părul și în special smulg fulgii la păsări, jumulesc. *Găl'ină âu dipirară*. Com. I. L. || Mă vait, țip. *Mul'area cătsq si deapiră*. id. [Derivate: *dipirări* f. = smulgere, vaiet, țipăt; *dipirát*, -ă adj. = jumulit; *Găl'ină dipirată* (găină jumulită), id. Compus (cu pref.): *prudeâpir* (pru + deapir), vb. I. = țip, Com. V. J.]. — Din lat. *dēpīlo*, -are, (arom. *deapir*).

Dēba N. de fântână în Cupa.

Déchieă f. (Țârnareca). Secundă. *Tse si feasi estu om, ȝa doḡă dechichi al no-ari ȝuvà* (...două secunde nu-i nicăeri), 18/65. — Din mbg. *dekika*.

Ded m. v. *dead*.

Dei! interj. *Idi dēaduli dei!* (hei, moșule, hei!), 11/56.

Délehi conj. v. *delmi*.

Délmi conj. Fiindcă, de oarece, în cazul când, dacă. *Demi că țor mōntsi ari, mai bun la stă ȝa* (de oarece sunt astfel de chinuri, mai bine...), 13/1. *Delmi că ti ȝnvririñ* (fiindcă te superi), 6/8.

Delmi ȝa (dacă-i așa), 6/10, cf. 5/66, 5/27. [Și: *dīlmi* conj., *dēmi*, *dīmi* conj., (mai puțin răspândite) *dérmi*, *dírmi* conj.; (din încrucișarea lui cu *belchi*), *délehi*, *dílehi* conj. *Eȝ, dilchi ñ-âḡ tradz, nălet si-eș*, 13/68. *Dilchi mi-ntreghi, si-âts spun* (fiindcă mă întrebi, o să-ți spun), 2/66]. — Din bg. *demi*, tc.

Démec conj. v. *dimec*.

Dēmi conj. v. *delmi*.

Deng a. Teanc, balot de marfă, cf. 199. — Din tc. *denk*.

Dérmi conj. v. *delmi*.

Des, — adj. (Țârnareca) Des. *Antrară tru ună urmani multu deasă* (intrară într'o pădure foarte deasă), 10/64. *Călăuzu l'a purtà pri urmanu des*. Com. I. L. — Din lat. *dē[n]sus*, -a, -um (arom. *ndes*, rar).

Déstor N. loc. (Nânta).

Devrè f. Poteră. ALR. 2884. — Din tc. *devre* « întorsatură ».

Dī... dī... dī... Strigătul cu care se cheamă calul când se mână la căruță, ALR. 5485.

²**Di** I prep. 1°. De. *Ca tricut-âḡ ditsindea di vāli* (... dincolo de râu), 13/61; *Di diparti*, 12/61; *di la ȝmpirātu*, 8/48. (Arată materia). *Cumat di furlină* (bucată de aur), 272. *Fustan... di cadifè, di mătasi*, 3/XI. (Arată scopul sau destinația, în unire cu infinitivul întrebuițat în funcțiune verbală). *Tsi lucrū am di fatsiri* (de făcut), 4/85. *Vini vacoțu di gunirea dănăcu...* (de mânat vițelul...). *Tșe mul'ari*

ra di rudiri (era să nască), 1/23, cf. *Di măritarea*, 9/49. *Daŭ di* = dau de, întâlnesc. *Deadi di ună casă*, 4/74, cf. 2/2, 8/12, 413. || 2°. (La construcția genitivului). *Le-ŭ-la, Meno mori, Riza di lu Zețea* (ia-1, Meno fă, pe Riza lui Zețea) 1/XIII. *Filea di lu Vinea*, 3/XIII. (Și astăzi chiar la Nânteni). *Asan-beŭ di Agoș-aga, Ibraim-beŭ di Gazi, Abdul-aga di Mătșcatu*, etc. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 17). *Tsista urmân aŭ di tots nu-i saldi di noi* (pădurea aceasta este a tuturora...), 16/16. || 3°. Pentru. *Ai loc tseastă seară di mini*, 7/47. *Io sam vinit di un lucru* (am venit pentru un lucru), 10/43. *La tots si daŭ di sănătati* (... să dau pentru sănătate), 3/25. *Mult si mântșo stătșunu di mini* (mult s'a muncit săracul pentru mine), 406. || 4°. (La comparație). Decât. *Un cunac ancă cota mai bun di lu ampiratu* (un palat încă pe atâta mai frumos decât...), 17/42. *Mai juni di tini. Aŭ mai milnic di il'?* (există ceva mai drag decât un fiu?) 441. || II. conj. (Servește, ca și în dialectul dacoromân, pentru introducerea parataxei). De, și. *Na tseasti cărpuliŭ ia-li di li speală* (... ia-le de le sau și le spală). *Tse dăraș di lă li dideș peanili*, (ce făcuși de le dăduși penele), 6/66. *Du-ti dă le sŭflitu* (du-te de ia sufletul), 2/22, cf. 1/II, 8/13, 6/19, 10/19, 2/31, 6/37, etc. [Și:

dă prep., conj.]. — Din lat. *dē*, (arom. *dî*).

Djăc m. Copil care însoțește pe preot cu sfeșnicul, ALR. 2738. — Din mbg. *djak*.

Diamán a. Diamant. ALR. 4272. [Și: **diamént** a. Com. T. P.].

Diamént a. v. *diaman*.

Djat a. Imprumut. *Lai pari ân djat* (luați bani cu împrumut). ALR. 1593. — Pentru etim. cf. a n d e t.

Dib a. Fund. *Lo din dib apu di multă bucuril' ă* (lua apă din fund...). [Și: **dîp**]. — Din tc. *dib*.

Dibés vb. IV. (refl.) Mă apropiu încet. [**Dibinda** = pe ascuns, pe furiș, încet. *Ca si pruchiŭ Defu di luŭ fitșor dibinda*, 10/55]. — Din bg. *děbja* «merg călcând încet ca să nu fiu auzit» (< dacor. *dibuesc*)

Dibinda v. *dibes*.

Dichél' m. Un fel de târnăcop cu doi dinți. *Cu dichel'u pri numir*, (cu târnăcopul pe umăr), 6/XV. — Din bg. *dikel*.

Dicŭt v. *cŭt*.

Diesés vb. IV. Primesc, a c c e p t *Pra nu dicsești*. — Din gr. *dé-χουαι*, (arom. *dicsescu*).

Didîntsea adv. v. *dintsea*..

Dif adj. v. *div*.

Dighi! interj. v. *ghidi*.

Dighiós adv. v. *jos*.

Dijăs vb. IV. v. *dijes*.

Dijés vb. IV. Respir, răsuflu. *Ŭomu până dijăști, tucu lă umut aŭ* (cât trăiește omul, tot cu nădejdea se nutrește), 884. [Și:

dijäs vb. C o m p u s e (cu pref.):
izdiñes (iz + diñes) vb. IV. =
 răsufiu. *Fitşoru, di mult că ra
 umăröt izdiñi şi feasi «oh»* (băia-
 tul... răsufiä...), 3/79; **zädiñes**
 (zä + diñes) vb. IV. = (despre
 animale şi în spec. despre câini),
 miros, adulmec, ating cu botul.
 Com. T. P.]. — Din bg. *diham*.

Dij'ä. N. de fântână (Oşani).

Dijós adv. v. *jos*.

Dijúg vb. I. v. *anjug*.

Dijulés vb. IV. Cojesc, jupoiu.
*Ca s-toarnă di ş-lea... lostu... tot
 grăbu la dijuli, 14/72.* — Din sârb.
juliti.

Dilehi } conj. v. *delmi*.
Dilmi }

Diméc conj. Adecă, va să zică,
 aşa dar. *Ca chinisi izmichiaru
 dimec fitşoru lu ampirātu, 12/51,*
 cf. 33/51. [Şi: *diméehi* conj.]. —
 Din tc. *demek*.

Diméehi conj. v. *dimec*.

Dilmi conj. v. *delmi*.

Diminéatsa } adv. v. *dimi-*
Diminéatsă } *neatsata*.
Dimineásta }

Dimineátsata adv. Dimineăta,
Dimineatsata văcăru sabaşlea işă
 (dimineăta văcarul încă din zori
 ieşea), 1/44. *Ca vini dirip dimi-*
neatsata, 9/55, cf. 17/7, 10/85,
 8/42, 10/9, 2/28, 24/8. [Şi: *dimi-*
neásta adv. (Huma), 3/70, *dimi-*
neátsă, dimneátsă adv. (aromânism
 în Țárnareca), 8/56]. — Deri-
 vat din **demane*, (arom. *dimi-*

neatsă).

Dimin'ë N. loc. (Nânta), Com.
 H. I.

Dimitnitsi pl. Aba mai groasă.
*Dimitnitsi äj şaic mai gros cu 4
 litsi.* Com. GH. T. Cf. I i t. — Din
 mbg. *dimitnici* (din *dimija*).

Dimpriună v. *priună*.

Din prep. Din. *Unu ra ca din
 Luguntsa, ară altul ca din Umă,*
 1/18, 17/77. *Din timp* = la anul,
 în anul viitor, 785. — Din *di* + *än*.

Dinäinti adv. v. *nainti*.

Dinäoară adv. (întrebuintat a-
 proape numai subt forma) *din
 dinăoară* = dintr'odată, deodată,
 imediat, îndată. *Iel din dinăuară
 lägö* (el imediat alergă), 11/7, cf.
 2/16, cf. 11/25, 7/25. [Şi: *di-*
năuară, diună-uară adv.]. — Din
di + *ună* + *oară*, (arom. *dju-*
noară).

Dinäpói adv. } v. *năpoi*.
Dinäpóju m. }

Dinäuară adv. v. *dinăoară*.

Dineoă adv. v. *ncoă*.

Dineóla adv. v. *cola*.

Dindi adv. v. *ditsindea*.

Ding'il (pl. *-li*) a. Osie. ALR.
 5614. — Din tc. *dingil*.

Dingu N. loc. (Huma).

Ding'u m. Maşină pentru cu-
 răţitul grăului. — Din tc. *dink*.

Dinjuäs adv. v. *dijos*.

Dinţea adv. Dincoace. *Adits
 dinţea* (veniţi dincoace), 18/29.
 [C o m p u s: *didintsea* adv.]. —
 Din lat. *de-hince* CDDE. 841.

Dinti m. Dinte. *Dintsil' să-l' scoată un-căti-un*, 13/1, cf. 923, 202. *Dintsil'-babăi* m. = floare numită țșitșots. || — Din lat. *dens, dēntem*, (arom. *dinte*).

Dintri prep. v. *dintru*.

Dintru prep. (numai în Țârna-reca). Dintre, din. *Dintru muntsă* (din munți), 24/64. *Dintru-că* = pentrucă, fiindcă. *Nu băgau tru minti, dintri că vreau să-l' džungă fișoril'*, 8/64. *Dintru că ra mai ubavă* (fiindcă era mai frumoasă), 8/39, cf. 32/40, 18/41. Pentru. *Dintru mai mari salamlȃc* (pentru mai mare siguranță), B. 14. *Dintru(ca)* = pentru ca, ca să. *Dintru si poată isȃri vlaga* (ca să poată ieși umezeala), B. 8. *Dintru ca si spună* (pentru ca să arate), 1/41. *Dintru tsi* = de ce, pentru ce. *Dintru tsi să mi anc'l'idits*, 17/18, cf. 25/18. [Și: (Țârna-reca) *dintri* = pentru, din cauza. *Fișoril' nă-l' mâncai dintri timi* (mi-am mâncat copiii din cauza ta). — Din lat. *de + inter*.

Dinuntru adv. v. *nuntru*.

Dinzúr prep. Imprejur, jur împrejur. *Dinzur di ia* (... împrejurul ei), 9/79. [D e r i v a t: *dinzúr* și *andi(n)zúr* vb. I. = înconjur, *Andizurȃ ună-ură udaia*, 34/51. *dinzurări* și *andi(n)zurări* f.; *dinzurát, -ă* adj. = înconjurat. *Dinzurat tot di tșucaitsă*, 17/69. | C o m p u s (cu pref.): *zădinzúr* (ză + *dinzur*) vb. I. = impresor. Com. G. D.]. — Din lat. *gyurus*.

Dinzúr vb.

Dinzurări f. } v. *dinzur*.

Dinzurát, -ă adj. }

Dioaneulò adv. v. *cola*.

Diòel'u în expresia *leay diocl'u* (deochiez).

Dip v. *dib*.

Dip adv. Neapărat. Com. V. J.

Dipártári f. v. *dipártex*.

Dipártéz vb. I. Depărtez, (refl.) mă depărtez. *Si dipártȃ uneac* (se depărtă puțin), 4/39. [D e r i v a t e: *dipártári* f. = depărtare; *dipárti* adv. = departe, cf. 5/67. C o m p u s (cu pref.): *zădipárti* *zăndipárti* (ză + *diparti*) adv. = puțin mai departe. *Punim în sfaca odaia vasi di tsară... ama zăndiparti*, B. 1, cf. 13. *Că fusi mai zădiparti*, 14/31; *dipártizés* vb. I. = îndepărtez, Com. T. P.]. — Din lat. **dē-quartare*, (arom. *dipártedzu*), cf. Pușcariu, *Et. Wb.* 500.

Dipárti adv. v. *dipártex*.

Dipártizés vb. I. v. *diparti*.

Dipinári f.

Dipinát, -ă adj. } v. *deapin*.

Dipirári f.

Dipirát, -ă adj. } v. *deapir*.

Dipriúnă adv. v. *priună*.

Dipún vb. III. (Numai în Țârna-reca) Cobor, dau jos, (refl.) mă cobor, cf. *disfac*. *Feata nu si dipuneà* (fata nu se dădea jos) 21/64, cf. 17/64. — Din lat. *dē-pōno, -ère*, (arom. *dipun*).

Diputát m. Deputat, ALR. 2602. — Dacor.

Diră f. Urmă, dâră. *Al' lo dira* (fi luă urma) i-a dat de urmă, 203. — Din bg. *dirja*.

Dirée a. Stâlp. *Ună băsearică pri un direc sta* (= bureati) *10. *Mascuru-i direcu la casă* (bărbatul este stâlpul casei), 422. — Din tc. *direk*, (arom. *direc*).

Dirép adv. prep. v. *dirept*.

Dirept, -ă adj. și adv. Drept, adevărat, așa cum este. *Si spunits drept* (să spuneți drept), 19/39. *Dirept ăn cătun*, 3/X. [Și: **dirép**, (**diríp**) adv. = tocmai. *Diríp dimineatsata*, 9/55. || prep. = la, lângă. *Mul' arja, direp rudiri, si-n-loșo* (muierea, la naștere se îmbolnăvi), Com. I. L. *Si dusiră direp marzinea di cătun* (se duseră lângă marginea satului). || In ajun. *Diríp Crătșun* = în ajunul Crăciunului; **diriptăti**, **driptăti** f. = dreptate, cf. 17/77, 6/12; **direptós**, -oasă adj. *Tsista yom aji mult direptos* (omul acesta este foarte drept), Com. I. L.; (rar) **drept** (cu negativul) **nidrépt**, -ă adj. = nedrept, Com. T. P.]. — Din lat. *dirēctus*, -a, -um și *dirēcto* adv., (arom. *ndreptu*).

Direptós, -oasă adj. } v. *direp*.
Diriptăti f. }

Dirmi conj. v. *delmi*.

Dirsa f. Invățătură. *Dirsa ta si-u tșon minti*, 842.

Dirvișnie m. (La nuntă). Cel care servește vin la nuntași, (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 46).—

Din bg. *děver* (?)

Diságă (pl. -sɔz) f. Desagi. *Li puni... ăn disɔz*, B. 4. *Li puni ăn disagă*, 26/94. — Din gr. *δισάκι*, (bg. *disagi*), arom. *disagă*.

Diseálie vb. I. Descalec. [Și: **dăseálie** vb.]. Cf. *ancalic*.

Diseálts vb. I. v. *ancalts*.

Diseántări f. v. *discont*.

Diseápit vb. I. v. *dăscapit*.

Diseáre vb. I. Descarc. *Tsel' a li turnară vitili și li discărcără*, 6/24.

[Derivate: **discărcări** f. = descărcare; **discărcăt**, -ă adj. = descărcat; **discărcătură** f. = descărcătură]. — Din lat. *discarr(i)co*, -are, (arom. *discarcu*).

Diseărcătură f. v. *discarc*.

Diseătșqs vb. IV. Desprind ceva, iau din cuiu. Com. P. M. [Și: **dăseătșqs** vb. Derivat: **diseătșări** și **dăseătșări** f.]. — Din bg. *kačvam*, (arom. *discačy*).

Diseh'e vb. I. v. *dispic*.

Dișel'id vb. III. Deșchid, des-cuiu. *Au dișcl'isi unec pōrta*, 14/7. *S-la dișl'iz*, 14/11, cf. 9/11, 22/55, [Și: **dășel'id** **dișl'id** vb., III. 16/73. Derivate: **dișel'is**, -ă (**dișl'is**, -ă)-deșchis. *Să la las cutesu dișl'is*, 11/12, cf. 11/1. **dișel'izătōr** m. = cheie, deschizător; **dișel'izătūră** f. -deschizătură].— Din lat. *disclūdo*, -ere, (arom. *dișcl'id*).

Dișel'is, -ă adj. v. *dișcl'id*.

Dișel'itōr s. m. Rășchitor. cf. *mutuvilă*, Com. I. L.— Pentru *rășcl'itor* (ca în arom. *dișcl'itor*).

Dişel'izătór m. }
 Dişel'izătúra f. } v. *dişcl'id.*

Discoápir vb. IV. Descopăr. *La scoasi la păzari, la discupiri*, 523. [D e r i v a t e: *discupir'ri* f. = descoperire; *discupir'it, -ă* adj. = descoperit; *discupiritúra* f. = desvelire]. — Din lat. *discō(o)-perio, -ire*, (arom. *discoapir*).

Discoant vb. I. Descânt. *Añ discoant la cap*, 8/30. [D e r i v a t: *discoantári* f. = descântec, descântătura]. — Din lat. *dis-canto, -are*.

Discoptş gb. I. v. *coptşe*.

Discoş gb. III v. *cos*.

Diseréna N. loc. (Cupa), Com. N. T.

Discults, -ă adj. Desculţ. *Până şi discults fuzi*, 5/44. [Şi: *dăscúlts* adj.]. — Din lat. **discŭlcus, -a, -um*, (arom. *discults*).

Discupiriri f. }
 Discupirít, -ă adj. } v. *discoaper*.
 Discupiritúra

Discusătúra f. v. *cos*.

Dislác vb. III v. *fac*.

Disláš vb. I v. *aňfaş*.

Dislúnd vb. I v. *fund*.

Di-júg vb. I. }
 Disjugătoári f. } v. *aňjug*.

Dişl'id vb. III. v. *dişcl'id*.

Dişqrt vb. I. v. *dişárt dişartă*.

²Dişqrt dişartă adj. Gol, deşert. *Dişqrt tufeac* (puşcă goală), 811. *Dişartă încă* (pâlnie goală, cap prost). [D e r i v a t: *dişqrt* şi *dăşqrt* vb. I. = deşert, golesc. *Ca l'a dăşartat-aş satsil', saldi fur-*

lină (deşertând sacii, numai galbeni), 11/60]. — Din lat. *dēsērtus, -a, -um*, (arom. *deşertu* vb.).

Dişparasi (Turcism). Plată pentru dinţi. Turcii, după ce se ospătau bine la ţăranii creştini, le mai cereau acestora să plătească gloabă, pentrucă şi-au tocit dinţii mâncând din avutul lor. — Din tc. *diş-parasi*. «bani pentru dinţi». (cf. *fil diş*).

Dispărătúra f. v. *dispărqs*.

Dispărqs vb. IV. Inţep tare, străpung cu ceva ascuţit. *Mi dispărqđ di ună ramură* (mă înţepai de o ramură), Com. G. D. — Pentru etim. cf. *a m p a r*.

²Dispărqs vb. IV. Descos, stric ceea ce am cusut, desprind, jupoi. [D e r i v a t: *dispărătúra* f. = descusătură, desprindere, jupuire]. — Din mbg. *param* şi *rasparam* «descos».

Dispárt vb. IV. Despart *Un munti l'a disparti*, *85. cf. 501. [Şi: *dispártsqs* vb. IV.], (arom. *dispartu*).

Dispártsqs vb. IV v. *dispart*.

Dispie vb. I. Despici, sfâşiu. *La scoşi cutsqtu, aş dispico*, 18/19. cf. 135, 818. [Şi: (Ţárnareca): *dişchie* vb. I. *Lo cu ună bálţiică si dişchică leamni*, 20/68. D e r i v a t: *dispieári* f., *dispieát, -ă* adj. = despiciat, lărgit. *Ari rostu dispicat că gură di măgar*, 985; *dispieătúra* f. = despiciătură]. — Din lat. *de-spico, -are*.

Dispieári f.

Dispieát, -ă adj. } v. *dispic*.

Dispieátúrá f. }

Displités vb. IV. v. *amplites*.

Dispól' vb. I. Despoiu, desbrac (refl.), mă desbrac. *Si dispul' ȝ... și si culȝ cola* (se desbracă și se culcă acolo). [Derivate: dispul'ári f. = despuiere; dispul'át, -ă = sărăcit]. — Din lat. *despolio*, -are, (arom. *dispol'ú*).

Dispriminés vb. IV. v. *primines*.

Dispul'ári f.

Dispul'át, -ă adj. } v. *dispol'*.

Diștét vb. I. Deștept, (refl.) mă deștept, *Io din son mi diștitaȝ* (eu din somn mă deșteptai), 5/79. *Ardeau cota mult, cot s-diștito fitșoru*, 6/74. [Și: (Țárnareca)

diștjăt vb. I. *S-mi diștjătš* (să mă deștepți). Derivate: diștitári f.; diștitát, -ă adj. = deșteptat; diștét, -eată = deștept, inteligent; diștitátšúni f. = deșteptăciune. Com. G. D.]. — Din lat. *de-excito*, -are, (arom. *dișteptu*).

²Diștét adj.

Diștjăt vb. I.

Diștitári f.

Diștitát, -ă adj.

Diștitátšúni f.

} v. *diștet*.

Distórn vb. I. v. *torn*.

Distrám vb. I. Destram. Com. G. D. — Din lat. *trama*, -am.

Distšinc vb. III. v. *dăstšinc*.

Distúp vb. I. v. *stup*.

Disúpră prep. Deasupra. *La ȝusi ȝri disupră*, 4/17. *Ișì disupră*

di moară, 15/72. || adv. In sus, sus. *Calu la lășȝ disupra di cătun*. [Și: *disúpra* prep. adv., *disúpru* adv. *Si ȝusi disupru*, 22/41]. — Compus din *de* + *supra*, (arom. *deasupra*).

Disúpra }

Disúpru }

prep. v. *disupră*.

Disuteăȝes vb. IV. v. *utcăȝes*.

Dítu prep. v. *tru*.

Ditsé conj. De ce, pentru ce, cf. cȝt si. *Ditse nu la știȝ ȝo toȝ bərbăt*, 10/49, cf. 9/49. [Și: *ditsì* pron. *Ditsì șa cȝnts lisitsu?* 8/30]. — Derivat din *di* + *tse*.

Ditsl pron. v. *ditse*.

Ditsindea adv. Dincolo, din cealaltă parte. *Ditsindea di ună văli*, 2/61, (dineolo de o vale). *Distindea di mări* (dincolo de mare), 5/33, cf. 4/33, 21/55, 13/61. [Și: (Țárnareca, aromânism) *díndi* adv. *Dindi di vali* (dincolo de râu), 37/65]. — Din lat. *de-ecce-inde*.

Diu a. Răsuflare, respirație, duh. *Nu ȝuteă să-ș la tșonă diu* (nu ȝutea să-și țină respirația). Com. I. L. — Din mbg. *diho*.

Djúnă-uară adv. v. *dinăoară*.

Djündi adv. v. *jündi*.

Div, -ă adj. Sălbatec. *Și căzú tsela divu ȝom* (și căzu omul acela sălbatec), 4/85. [Derivate: *dív*itș m. = fiară sălbatecă, sălbatec. 206; *dív*etș m. = strigoiu, ALR. 4234; *dív*utină (mbg. *divotina*, bg. *divotija*) f. = fiară (sălbatecă). *Arì șȝrȝ și lanti multi divutiň* (sunt șerpi și alte multe fiare), 12/86;

divátšcă adj. = sălbatecă]. Com. G. D. — Din bg. *div*.

Divăjés vb. IV. v. *dăviă*.

Divátšcă f. }

Divițș m. } v. *div*.

Divuțină f. }

Dizámflu vb. I. v. *anflu*.

Dizansqr vb. I. Scot de pe șir. cf. a n ș o r.

Dizbét vb. I. v. *ambet*.

Dizgl' éts vb. I. }

Dizgl' itsári f. } v. *angl' ets*.

Dizgl' itsát, -ă adj. }

Dizgróp vb. I. }

Dizgrupári f. } v. *groapă*.

Dizgrupát, -ă adj. }

Dizgulés vb. IV. Despoiu în pielea goală (întrebuintat în Țăr-nareca), Com. N. T. [Derivate: **dizgulíri** f., **dizgulít, -ă** adj. = despoiat în pielea goală]. Cf. g o l.

Dizgulíri f. }

Dizgulít, -ă adj. } v. *dizgules*.

Dizlég vb. I. v. *leg*.

Dizmărqs vb. IV. v. *umărqs*.

Dizmintés vb. IV. v. *mintes*.

Dizmurtsqs vb. IV. v. *an-murtsqs*.

Diznód vb. I. v. *nod*.

Dizváles vb. IV. }

Dizváltit, -ă adj. } v. *anváles*.

Dizvártés vb. IV. v. *anvártes*.

Dizvés vb. IV. v. *anves*.

Dizviījéz vb. IV. v. *anviīes*.

Dizviríni f. v. *virin*.

Dizvóm vb. IV. v. *dăzvom*.

Dizvéts vb. I. v. *anvéts*.

Doári vb. II. Doare. *Tsi ts-u*

ligat capu, Mușu, dali mult ti doari, ili șa ver di fats? (ce ți-ai legat capul, M., te doare mult, ori vrei de faci așa?), 1/IV. [Postv. **dor** (pl. *dorur*) a. (lat. *dolus*) = durere. *Am un mari dor* (am o mare durere). Com. C. I. (Forma *du-reari* este aproape neîntrebuintată). Derivat: **duritúrá** f. = durere C m. G. D.]. — Din lat. *dōleo, -ēre*, (arom. *doare*).

Dócă f. Nume de femeie.

Dóctur m. Medic.

Dódă f. Nume ce se dă surorii mai mari de către surorile mai mici, cf. *bebi* (pentru fratele mai mare). Com. G. D. — Din bg. *doda*, (arom. *dodă* în Vlahoclisura).

Dódole (Bulgăristm) Paparudă. *Oi dodole, mili buje... vai dodole, vai dodole*. Com. T. P. cf. *du-dulets*.

Doi, două num. Doi, două. *Dijos rau doi primatar* (jos erau doi neguțători), 9/71. *Tse si feasi estu om că două dechichi al no-ari*, 18/65, 6/74, cf. 3/29. [Și: (Liumnița, Cupa) *duăi*, (feminin) *dou, dou*. Articulat: (masc.) *doił', duăił'*, (Țăr-nareca) *doił' ă. Fratsił' doił' durmeau* 8/55, cf. 6/7, 4/6, 11/39. *Bun ama duăił' frats mai mățscatsił'*, 5/73, cf. 14/65, cf. 6/64, 7/68, etc. (fem.) *douli, (douli)*. *Douli zești* (douăle degete), 17/9. *Douli or* (douăle dăți), 2/11. Ordinal: *doiłi*, (fem.) *douli*. *Doiți-ver* = văr al doilea

Com. I. L. *La doqli zqli* = a doua zi, id. C o m p u s : **andoi** = câțiva, unii (arom. *ndoï*). *Andoï si fãle, andoï si plândze di fitșoril lor* (unii se laudau, unii se plângeau...); **doisprãts, dqusprãts** cf. 11/7. *Un picurar cu dqusprãts di uoi; dquzqts, dquzãts*, cf. 11/7, 10/42. (Liumnița, Cupa), *duãu-zots*, 17/73]. — Din lat. **doi* (= *dui*), arom. *doï*.

Dõjnitsã f. Oaie căreia i-a murit mielul. — Din bg. *dojnica*.

Dõisprats num. v. *doï*.

Dõmeã f. N. de caprã.

Dõmn m. Dumnezeu. *ãn dõm-nuluï lucr* (în lucrul lui Dumnezeu), 13/60. *Di tuntsea 'ntsileasirãcãra...dõmnu*, 19/56. *Bre doamni, cari mi li leã gãl'ini?* cf. 752, 2/56. [Și: **dõmnu** m. (La vocativ și *domnuli*: *Dõmnuli, dõmnuli, nu-ñ dai beri un cumat di põni*, 2/50). **Derivat**: **dumnese, -eaceã** adj. (numai în Țárnareca) = domnesc. *Casã dumneascã* (casã boiereascã), Com. V. J. — Din lat. *dõmnus, -um*, (= *dominus*), arom. *domnu*.

Dõneã f. Nume de femee. Com. S. H.

Dor a. v. *doari*.

²**Dor** vb. I. (Țárnareca și Huma). 1°. (Înțeles propriu) taiu lemne cu săcurea. *Si dusi si doarã* (se duse să taie lemne), 21/55. *Ia un uom cuola doarã* (uitã un om acolo taie lemne), ib. || 2°. Cioplesc. *Lupãtarl'i si duc lã durarea* (lopãtarii se

duc să cioplească lemne). Com. V. J. || 3°. Fig. *Dau în cineva, îi trag, îl bat. Atsi cu lostu cã-l durã* (și când i-a tras, i-a tras cu bâta), 15/69. [**Derivate**: **durãri** f.; **durãt, -ã** adj. (mai ales negativul) **nidurãt, -ã** adj. = nelucrat, necioplit. *Lemn nidurat*, se zice despre un om necioplit, 55; **durãtũrã** f. = tăiat, tăieturã. *Dulatșcã di durãturã* (bardã de tăiat), ALR. 6634; (Nãnta), **dãrtoãri** (<lat. *dolatoria*) = secure m. micã. Com. H. I.] — Din lat. *dõlo, -are*.

Dorm vb. IV. Dorm. *Nu puteau s-doarmã*, 2/77. *Tuãts durmeay*, 4/77. *Durmirã*, 15/39. *Dorñã, dorñã*, (dormi, dormi) 16/68. [În Țárnareca se conjugã, ca în arom., de asemenea și în Oșani; per f. s. se aude *durñiï*, pe lângã *durmiï*. | **Derivat**: **durmiri** f. = dormire. **Compușe**: (cu pref.) **zãdõrm** (zã + dorm) vb. IV. = adorm, m'apucã somnul (dupã bg. *zaspavam*, cu același înțeles). *Șu zãdurñirã* (și adormirã), 13/68. *Ca zãdurmirã*, 10/31, cf. 19/14; **zãdurmit, -ã** adj. = adormit. *Sam zãdurmit*, 5/34; **nãdõrm** (nã + dorm) vb. IV = mã satur de somn, dorm bine (dupã bg. *naspavam*). *Dupã tsi si nãdurmi, si sculã* (dupã ce dormi bine, s'a sculat), Com. G. H. T.; **prudõrm** (pru + dorm) vb. = îmi vine somn (cf. bg. *pri-s. prẽspavam*). *Ca amno, amno, al'tsi prudurmi ãn drũm* (dupã ce

umblă, umblă, l-apucă somnul), 12/51, **pridorm** (pri + dorm, de pe bg. *prěspivam*, cu același înțeles de) dorm din nou, adorm, după ce am mai dormit. *Si diștitō și ară pridurmi* (se deșteptă și din nou adormi), Com. I. L.]. — Din lat. *dormio*, -ire, (arom. *dormu*).

Dormă f. Creangă de lemn, lemn. *Dorma popăl'ă* = n. de loc. lângă Nânta, propriu zis « lemnul sau crucea popii », (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 16). — Din bg. *drăma*.

Dosta adv. Destul, cf. d u s t u r. *Dosta durmits* (destul dormirăți), 16/7. *Nu ra dosta* (nu era destul), cf. 12/58, 694, 749. — Din bg. *dosta*.

Dou	} num. f. v. <i>doj</i> .
Dqu	
Două	
Dquă	
Dousprats	
Dquzäts	
Dquzots	

Dövnje m. Duhovnic. *Ca si dusi la dovnicu*, 2/57. *Dovnicu aji zisi*, 4/57. [Derivat: **duvés** vb. IV, (Cupa) = spovedesc. *Si dusi si duvească* (se duse să se spovedească), 1/57. — Din bg. *duhovnik*.

Drac m. Drac. *Tsista drăc* (acest drac), 10/79. *An tini ray tots dratsil'*, 6/14. *Au dratsl'ăi maică* (mama dracului), 7/67, cf. 4/3, 13/68, 177, 211, 216. [Derivate:

drăchitsă f. = drăcoaică; **drăeúts** m. = drăcușor; **drăeurijă** f., **drăelqe** a. = drăcie; **drăeurés** adj. = drăcesc]. Com. G. D. — Din lat. *draco*, (arom. *drac*).

Drăchitsă f.	} v. <i>drac</i> .
Drăelqe a.	
Drăeurijă m.	
Drăeúts m.	

Drag, -ă adj. (Numai în expresiunea) *di* s. *ca di dragă* = bine, plăcut. *Tse-i că di dragă*, 224. — Din bg. *drago*.

Drăgășcă N. loc în Barovița.

Drăgni N. loc. (Lugunța).

Drăjăuă f. v. *dărjauă*.

Drămoń m. Ciur cu găuri mai mari. [Derivate: **drămunisés** vb. IV = trec prin ciur, cern; **drămunis't**, -ă adj. = cernut. *Ai tsirnut și drămunisit* (este cernut și trecut prin dărmon), 225. — Din gr. *δρομόν*.

Drămunisés vb. IV.	} v. <i>drămoń</i> .
Drămunisít , -ă adj.	

Drăndzél (pl. -eali) Așchie (Huma). Com. T. P.

Drăngărés vb. IV. (Despre căruță) hurduc. *Ni drăngărăești* (mă hurducă), ALR. 5639.

Drăpătš m. v. *drăpes*.

Drăpés vb. IV. (refl.) Mă scarpin. *E, tșeștă șeră tsi mi drăpeș mult*, 11/16. || Smulg. *Al' drăpes peinili ili pirduu* (fi smulg penele), ALR. 5695. Și: **drăpés** vb. IV. [Derivat: **drăpătš** m. = om care se scarpină mereu, păduchios,

(fig.) care își bate joc de alții, 226]. — Din bg. *drapam*.

Drătlîu m. Om de nimic, om fricos, (etimologic) căcăcios. — Din mbg. *dărtlija*.

Drătsés adj. v. *drac*.

Dréană m. N. de persoană. *Nu mi litșeă... ănu lu Dreană grămoz* (numi stătea bine în căsnicia lui Dreană), 11/IV.

Dreapta f. (Mâna) dreaptă. *Unu di la dreapta și lăntu di la leava*, 18/56, cf. *direct*.

Dreázgă f. Pădure deasă. Com. G. D. — Din bg. *drězga*.

Drept adj. v. *direct*.

Drin m. nume de plantă în Liumnița, corn. *Tsela yomu catso si tsopă*: «*sadra cacă drin, sadra cacă drin*», 8/20. — Din bg. *drěn*.

Drîndupea adj. Se zice copiilor care se joacă alergând de colo până colo, după un joc de copii bulgăresc: *drân-dup'a*.

Driptáti f. v. *direct*.

Drisliv, -ă adj. *prun drisliv*, ALR. 6682, cf. *prun*.

Drișteală f. v. *drușteală*.

Drob a. Ficat, 977, cf. 254. *La furniz al' deadi droburli*, 2/49, cf. 254, 977. *Drob alb* = plămân. Com. G. D. — Din bg. *drob*.

Drobică. N. loc. (Nânta).

Drogumán, cuvânt neînțeles dintr'o zicătoare de joc copilăresc, cf. *ililiga*.

Drubăc m. v. *drubes*.

²**Drubăc** m. Loc spinos ALR. 6256; desiș, ib. 6362. *Antru ănu drubac*, ib. 6363.

Drubés vb. IV. Dumic, foc bucați. *Ca drubi doșu căldor*, 8/19, cf. 11/19, *Drubes leamni* = despic lemne. *Si drubes leamni*, 17/55. || bat, sting în băți. *Tăti să-ń-mi tăltșască... bebi să-ń-mi drubească*, 3/I. [Derivate: *drubiri* f. = îmbucătățire; *drubit*, -ă adj. = dumicat, *Drubit mănăncă*, 270; *drubitură* f. = fărămitură, bucațică. *Minutuli drubitur di fronză*, B. 6; *drubăc* m. = cel care dmică (?) | C o m p u s: (cu pref.) *răzdrubés* (bg. *razdrobjavam*, mbg. *razdrobam*) vb. IV. = fac în bucațele mici. *Așu flo turta... ășu răzdrubi*, 23/6, *zdrubés* vb. IV, (mbg. *zdrobam* cu același înțeles de) îmbucătățesc, fac bucațele, dmic. *Stoș să-ts zdribes ună căldari di carni*, 10/19. — Din bg. *drobja*, (mbg. *drobam*).

Drubiri f. } v. *drubes*.

Drubit, -ă adj. }

Drufulăt, -ă adj. v. *durfulat*.

Drugă f. Drugă, ALR. 5851. — Din mbg. *druga*.

Drujdeal'ă f. Drojdie (numai în sensul când unele lucruri ținute laolaltă putrezesc sau se strică. Așa, bună oară, se zice) *Pitlidžănilu drujdeal'ă si facă, cu l'a tsqń ănu torbă* (pătlașelele o să se facă drojdie, dacă le ții în traistă). Com. C. I. — Din bg. *droždje*.

Drum a. 1°. Drum. *Si dar ună bășo! ă ȳa ăn drŭm*, 2/56. *Ăn drŭm bătŭ...* *pri tsela moșu*, 14/34, cf. 3/31, 3/13, *Tradzi drumu* = vezi-ți de treabă, 228, cf. 8/77, 230. *Drumu-di-leasă* n. loc. (Lugunța). *Drumu-di-mănăstir* id. ib.; *Drumu-di-Nonți*. id. ib.; *Drumu-di-uma* id. (Barovița); *Drumu-di-viŭur*, id. (Lugunța); *Drumu-Domnului* (mumușului) = calea laptelui; *Drumu-mari* n. deloc. (Lugunța). *Drumu-turtses*, id. (Oșani). || 2°. (Cu înțeles local). In drum, pe drum. *Nu vizuș, bra milu, vrin ȳom cu vrină poarcă drŭmu* (... cu vreo poarcă în drum). *Li vlițșau drŭmu* — le târau pe drum), 9/10. *Chinisiră drŭmu* (porniră pe drum), 19/12. [Și: (foarte des) *drŭm* a. Derivat: *drumăc* a. = cărare, drum. *Luvatșu ișo la drumăc*, 7/21, cf. 11/49; *drumătór* (în Liumnița), *drumutór* m. = călător, drumet]. — Din bg. *drum*.

Drŭm a.

Dru măc a.

Drumătór m.

} v. *drum*.

Drumburés vb. IV. Joc copilul mic hopa-hopa, ALR. 2659.

Drŭmu-di-Urtie. N. loc. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 22).

Drumutór m. v. *drum*.

Drușteală f. Piuă, văltoare, dâr-stă. (Intrebuințată la Țarnareca), Com. I. T. [Și: *drișteală* f.]. — Din paleosl. *drăstŭ*.

Druždóvnie m. Insectă mai mare

care iese după ce a plouat; este galbenă ca gușterul și seamănă cu crocodilul. *Tsi eș ca vrin druždelnic* se zice despre unul care este îmbrăcat în haine vopsite în mai multe colori. Com. GH. T.

Du prefix. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 196).

Duăc (Numai în expresia). *Al' vini duăc* = i-a dat de hac, 238. — Este acelaș cu ²*ac* și cu dacor. *hac*. Forma mgl. trebuie să vină din *de-hac*. Aceeași expresie există și în arom. *il' vini nduhak'e*.

Duăĭ num. v. *doĭ*.

Duăn m. Șoim de munte.

Duárd vb. III. v. *ard*.

Duăuzots num. v. *doĭ*.

Dubără f. (Turcism) Înțelegere secretă, tragere pe sfoară. Com. I. L. — Din tc. *dubara*.

Dubeău vb. II. v. *beău*.

Dubiés, vb. IV. Dobândesc, câștig. *Un măgar aŭn dubiĭ* (un măgar dobândii), 8/60.—Din bg. *dobivam*.

Duc vb. III. Duc (refl.) mă duc. *Cari si u poată dutsiri feata* (cine o va putea duce fata), 4/34. *Lisitsa... si dusi*, 4/13. *Aĭ să nă dutsim* ib. *S-ti duts*, 3/38, cf. 6/54. *Si dutse* (se ducea), 2/3. *Si dutseu ca oĭli*, 1/3. *Mi-am dus*, 16/18. *Nu si veu dus*, 8/28. *Du-ti tu*, 10/3. *Duts-ti cu sănătati* (du-te cu sănătate), 15/69. *Ti pots dutsiri* (te poți duce), 9/78. *Ti duseș* (ești mort), 26/32. [Derivate: *dútsiri* f., *dus*, -ă adj.; *Compus-*

(cu pref.): **pridúe** (pri + duc) vb. III. = mă duc cu gândul. *Nu tri-buiaști s-na pridulsim* ca..., B. 15. | **Postv.**: **dúcă** f. *Nu ieș juns di ducă* (nu ești ajuns de pornit), 3/89. — Din lat. *dūco*, -*ere*, (arom. *duc*).

Due vb. III. Aduc. *Ats duc și cujoc și peșt* (îți aduc și cojoc și...), 3/30. *Tse duseș* (ce ai adus), 12/38. *Să duts* (să aduci), 2/22, 16/65. *Du-la* (adu-l), 2/20. — Din lat. *addūco*, -*ere*, (arom. *aduc*).

Dúcă f. v. *duc*.

Ducărqs vb. IV. Nemeresc, gă-sesc pe cineva în bune dispozi-țiuni. *Tse la ducărqi*, 233, (refl.) se întâmplă. *Acu si ducăraști să si javească...* (dacă se nemerește să se ivească) B. 14. — Din bg. *dakarvam*.

Duchian a. Prăvălie. *Un du-chian*, 1/16. [Și: **dugheán**, 3/X. **Derivat**: **duchianđziă** subst. m. și adj. = prăvăliaș. *Antrq la un duchianđziă*, 13/18, cf. 3/16. — Din tc. *duk'k'an*.

Duchianđziă subst. adj. v. *du-chian*.

Duchimisés vb. IV. Observ. *Tsista zinghinu tucu la duchimiseà* (bogatul acesta numai îl observa), 5/62. — Din gr. *δοκιμάζω*.

Ducqnt vb. I. v. *cqnt*.

Ducutäre cuvânt neînțeleș din-tr'o zicătoare de joc copilăresc, cf. *ililiga*.

Dud m. Dud. [Plur. *duz*]. — Din tc. *dud*.

Dudăr vb. I.

Dudărări f.

Dudărát, -ă adj.

} v. *dar*.

Dudíes vb. IV. (In expresia *añ tsi dudii* (mi s'a urít, mă plictisesc), 236. — Din bg. *do-děvamse*.

Duduléts m. Paparudă, (fig.) ud până la piele, 237. — Din bg. *do-dole*, cf. *do-dole*.

Dufăe vb. III. v. *fac*.

Dugheán a. v. *duchian*.

Dúglă f. Nume de monedă veche, cf. *cară-groșă, tsăntsic* etc. (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 4). — Din bg. *dubla*, (arom. *dublone*).

Dúja N. de deal (Huma).

Dúitș N. de fântână (Oșani).

Dujdóvnic m. Salamandră. — Din bg. *dăzdovnik*.

Dulámă f. Haină bărbătească, dulamă. *Dulamă cu cultșats*. Com. I. L. — Din tc. *dolama*, (arom. *dulumič*).

Duláp a. Dulap, raft. — Din tc. *dolap*, (arom. *dulape*).

Dulátș m. Tăietor de lemne, explicat: *uomu tsi dqarä leammili an pădur* ALR. 3759, cf. ²*dor*.

Dulátșcă f. Bardă. *Dulatșcă di durătură* (bardă de tăiat lemne). ALR. 6634, cf. *dulatș*.

Dulăzės vb. IV. v. *lăzes*.

Duleáti N. de fântână, (Lugunța).

Dulmăđziă m. Tâmplar, ALR. 3760, cf. *dulatș*. — Din tc. *dogramagy*.

Dultseătsă f. v. *dultsi*.

Dútsi adj. Dulce. *Uaspitsu nu si pruşteată cu beari şi cu mâncari, ma cu dultsi sbor* (oaspele nu se primeşte numai cu mâncare şi băutură, ci şi cu un cuvânt dulce), 824. [Derivat: *dultsîmi*, *dúltseătsă* f. = dulceaţă. *Mult vă-u vets dultsîmea*, 239. *dúltseăv*, -ă adj. = dulceag; *ndultsés* vb. IV. = îndulcesc. *Si ndultsiră* = (fig.) se împrieteni ră, 475; *ndultsîri* f., *ndultsît*, -ă adj. = îndulcit]. — Din lat. *dūlcis*, -e (arom. *dultse*).

Dúltseăv, -ă adj. } v. *dultsi*.

Dultsîmi f. }

Dúma m. Nume de persoană.

Dumăchin m. Gospodar, soţ. *Bun dumăchin* = bun gospodar, 241. [Feminin: *dumăchineă* f. = gospodină, soţie. *Voî si pi-săies ună carti la dumăchineă* (vreau să scriu o scrisoare la nevastă...), 2/68]. — Din bg. *domakin*, -ka.

Dumăchineă f. v. *dumăchin*.

Dumán a. Fum. *Si feşi mari duman*. (In text este dat greşit «druman»), 6/27. — Din tc. *duman*.

Dumănăne

Dumăne

Dumăne

} vb. v. *mănanc*.

Dumănieă f. v. *duminică*.

Dumbrăvi N. loc. (Oşani), Com. D. P. — Din bg. *dǫbrava*.

Dúmi v. *duminică*.

Dumínieă f. Dumineca. *Tseastă Duminică tsi vini s-nă dutsim la*

băsearcă (Dumineca asta ce vine o să ne ducem la biserică). [Şi: (Țarnareca) *dumănieă* f., Com. V. J. Prescurtat: *dúmi* numele bouului care se naşte dumineca. ALR. 5541, cf. *luntşi*, *martsoşca*, *marta*, *mărtină*, *tină*, *mertşi* şi *ńertşi*, *joică*, *venu*, *viza*, *džani*, *petsi*. Cu acest înţeles şi *neşcă* f. (din *dumineşcă*), id.]. — Din lat. (*dies*) *domínica*, (arom. *dumănieă*).

Dum'artă vb. I. Doamne iartă. *Şi tsel'a furil', cum vineu, şi «dum'artă-la» zitseyu*. (şi furii aceea, cum veneau, «Doamne iartă-l» ziceau), 30/18. — Din *doamni-l'artă*, (arom. *dum'artă*).

Dumnés, -ească adj. v. *domn*.

Dumnizés, -ească adj. Dumnezeesc. *Tsista-i lucru dumnizes*. Com. C. I. — Derivat din *dumnizǫ*.

Dumúz m. N. de persoană. *Tega cu Dumuzu merg mǫnă di mǫna*, 1/IX. — Din tc. *domuz* «porc».

Dumuzăre cuvânt neînţeles dintr'o zicătoare de joc copilăresc, cf. *ililiga*.

Dun vb. IV. Adun, strâng. *Dună-la pucrovu cup*, 21/43. *Si dună căti vrin irmilǫc*, 29/40. *Aşu trimeşi... să dǫnă ramur* (... să adune ramuri), 3/11, cf. 10/7, cf. 7/34. *Si dună zǫlile* (se scurtează zilele), 240. *Dun găilē* = port grije, mă îngrijesc. *Nu-ú dǫnă găilē*, *Traşu*, 6/VII. *Nu dǫnă găilē'*, 24/4,

cf. 5/25. [Derivate: **dunári** f. = adunare, strângere; **dunát, -ă** adj. *Ca di fur dunată-i*, 271; **dunătór** m. = strângător. Com. G. D. | **Compuse** (cu pref). **zădún** (ză + dun) vb. I. = adun, 15/34, cf. 934; **pridún** (pri + dun) vb. I. = adun, strâng, primesc pe cineva, găzduesc (după bg. *pribíram*, din pri + bera adun, strâng). *Li priduno uoili dirept la tsair* (le strânse oile...), 29/39, cf. 5/35; **izdun, izdân** (iz + dun) vb. I = strâng peste tot. *Al' li izdănară lucrili* (i-au strâns lucrurile), 5/24]. — Din lat. *adūno, -are*, (arom. *adun*).

Duñà f. Lume. *Si-l' dats un cal cafcu no ari ân duñà*, (cum nu se găsește în lume), 2/33, cf. 15/49, 242, 5/79.—Din tc. *dünja*, (arom. *duñaje*).

Dunári f. }
Dunát, -ă agj. } v. *dun*.
Dunătór m. }

Dúpă prep. v. *dupu*.

Dupărqs vb. IV. (refl.) Mă razim, mă țin de ceva. *Dupără-ti di mini s-nu caz* (razămă-te de mine, să nu cazi), Com. C. I. [Și: *dăpărqs, putpărqs* (bg. *potpiram*) vb. IV. = razăm, proptesc]. — Din bg. *dopiram* cu același înțeles: « sich an etwas lehnen ». Este identic cu arom. *ndoapăr*.

Dúpeă f. (Bulgărisim, rar) *Nitu după, nitu prizorcă*, *88.

Duplătés vb. IV. }
Duplătíri f. } v. *plătés*.

Dupriminés vb. IV. v. *primines*.

Dúpu prep. După. *Ti dau dupu ușinets* (te dau după unul din comuna Oșani), 6/V. *Dupu un an*, 12/46, *Dupu tsină... ili printru tsină?* (după cină ori înainte de cină), 5/XI, cf. 3/69, 1/II, 6/V. [Și: **dúpă** prep. *După unec timp*, (după puțin timp), 5/40; (Țârna-reca) **dăpă** prep. *Dăpă nouă ań argats' ă sfărșiră*, 4/65, cf. 16/64]. — Din lat. *de-post*, (arom. *după*).

Dúrá f. Epitet pentru mama vitregă. *Duro neagră, mi măncași*, 371. — Din lat. *durus, -a, -um*, cu înțelesul « aspru, nesimțitor, rău ».

Durări f. }
Durát, -ă adj. } v. *dor*.
Durătúră f. }

Dúrea. N. de cal jugănit. *Durea nostru cafcu ra* (cum era și calul nostru). Com. C. I. [Și: **dúri**].

Durfulát, -ă adj. Rotund, ALR. 3. [Și: **drufulát, -ă**].

Dúri v. *durea*.

Durisés vb. IV. (refl.) Imi pun rumenele. *Mi durises*, ALR. 3356.

Duritúră f. v. *doari*.

Durmíri f. v. *dorm*.

Durmitéz vb. I. Moțăiu. *Nu durmitează, tucu scoal di ti culcă*. Com. C. I. [Derivat: **durmitizári** f. = moțăire, adormire; **durmitizát, -ă** adj. = somnoros, ALR. 2308]. — Din lat. *dormito, -are*.

Durmitizári f. }
Durmitizát, -ă } v. *durmitéz*.
Dus, -ă adj. v. *duc*.

Dușă f. (bulgărisim) Suflet, ființă, Com. T. P. [La voc. *dușu* din *dușo*]. — Din bg. *dușă*.

Dușămè m. Dușumea. *Freacă dușămeau*, ALR. 3395. Cf. 3782. [Și: *dușemè*, *dușumè* f. cf. B. 8; *dușumèu* f. *Dușumeu*, B. 10]. — Din tc. *dușume*.

Dușătăjës vb. IV. v. *șătăjës*.

Duscăp vb. ! v. *scap*.

Duscăpăt, -ă adj.

Dușée (pl. -*șeatsă*) a. Saltea de lână. *Atsi ca-n știrnă dușeatsă*. — Din tc. *dušek*.

Dușemè m. v. *dușămè*.

Dușfărșqs vb. IV. v. *sfărșqs*.

Dușmán m. Dușman. *Fuzits dușmani*, 7/87, cf. 8/87, 244. *Fuțtu*, *dușmanuli*, *că piriș* (fugi, dușmane, că ai pierit), 44/40. [Derivate: *dușmanlqe* (tc. *dușmanlyk*) a. = dușmănie. Com. G. D. *dușmănești* adv. = dușmănește, cf. 592]. — Din tc. *dușman*.

Dușmănești adv. } v. *dușman*.

Dușmanlqe a. }

Dușqd vb. II. v. *șod*.

Dușqs vb. IV. Adulmec, urmăresc mirosind. — Din bg. *dușă*.

Duspărg vb. III. v. *sparg*.

Duspún vb. v. *spun*.

Dustúr adv. v. *sătul*.

Dușumè m. v. *dușămè*.

Dutal' vb. I. } v. *tal'*.

Dutăl'át, -ă adj. }

Dutăltșqs vb. IV. v. *tăltșqs*.

Dutót, -ă pron. v. *tot*.

Dutrée vb. III. v. *trec*.

Dútsă f. (La jocul de copii): *cu dutsă* (în buși, de-a pietricelele), ALR. 4340.

Dutsín vb. I. v. *tsin*.

Dútsiri f. v. *duc*.

Duvés vb. IV. v. *dovnic*.

Dúvi a. Rusalii, ALR. 621. Plur. *Duvili* (Inălțarea Domnului, Rusalii), ib. 2814. — Din bg. *duhovi* (dni).

Duvilés vb. Mi se urîște. *La tsel' la si duvili vichim* (acelora li s'a urît), 12/16. *Ună zyuă, ca-l' si duvili*, cf. 7, 12, 14/16. [Derivate: *duviliri* f. = plictiseală; *duvil't*, -ă adj. = plictisit]. — Din bg. *dovaljäm*.

Duviliri f. }

Duvil't, -ă adj. } v. *duviles*.

Dvor (pl. *dvoră*), a. Curte. *Än dvor săptă direc* (în curte sub stălp), 3/66. — Din bg. *dvor*.

Dz

Dzăe vb. III. v. *zic*.

Dzärdzälín m. Zarzăr. ALR. 6071. — Din bg. *zardële* (tc.).

Dzôja f. Numele vacii născută Joi. Cf. *luja*, *mata*, *nera*, *vida*, *soba*, ALR. 5542.

Dzrăcă f. Rază. *Dzracă di soari*, ALR. 2426. — Din mbg. *zraka*.

Dzúcă f. Presimțire. *Lq dzucă că nu miruseaști la bun* (presimți că se va întâmpla vreo nenorocire), 277.

Dzulúf m. Buclă de păr, cf. *tsäluf*, *tșămbul*, *zäluf*. — Din tc. *zülüf*.

Dușă f. (bulgărisim) Suflet, ființă, Com. T. P. [La voc. *dușu* din *dușo*]. — Din bg. *dușă*.

Dușămè m. Dușumea. *Freacă dușămeau*, ALR. 3395. Cf. 3782. [Și: *dușemè*, *dușumè* f. cf. B. 8; *dușumèu* f. *Dușumeu*, B. 10]. — Din tc. *dușume*.

Dușătăjës vb. IV. v. *șătăjës*.

Duscăp vb. ! v. *scap*.

Duscăpăt, -ă adj.

Dușée (pl. -*șeatsă*) a. Saltea de lână. *Atsi ca-n știrnă dușeatsă*. — Din tc. *dušek*.

Dușemè m. v. *dușămè*.

Dușfărșqs vb. IV. v. *sfărșqs*.

Dușmán m. Dușman. *Fuzits dușmani*, 7/87, cf. 8/87, 244. *Fuțtu*, *dușmanuli*, *că piriș* (fugi, dușmane, că ai pierit), 44/40. [Derivate: *dușmanlqe* (tc. *dușmanlyk*) a. = dușmănie. Com. G. D. *dușmănești* adv. = dușmănește, cf. 592]. — Din tc. *dușman*.

Dușmănești adv. } v. *dușman*.

Dușmanlqe a. }

Dușqd vb. II. v. *șod*.

Dușqs vb. IV. Adulmec, urmăresc mirosind. — Din bg. *dușă*.

Duspărg vb. III. v. *sparg*.

Duspún vb. v. *spun*.

Dustúr adv. v. *sătul*.

Dușumè m. v. *dușămè*.

Dutal' vb. I. } v. *tal'*.

Dutăl'át, -ă adj. }

Dutăltșqs vb. IV. v. *tăltșqs*.

Dutót, -ă pron. v. *tot*.

Dutrée vb. III. v. *trec*.

Dútsă f. (La jocul de copii): *cu dutsă* (în buși, de-a pietricelele), ALR. 4340.

Dutsín vb. I. v. *tsin*.

Dútsiri f. v. *duc*.

Duvés vb. IV. v. *dovnic*.

Dúvi a. Rusalii, ALR. 621. Plur. *Duvili* (Inălțarea Domnului, Rusalii), ib. 2814. — Din bg. *duhovi* (dni).

Duvilés vb. Mi se urîște. *La tsel' la si duvili vichim* (acelora li s'a urît), 12/16. *Ună zyuă, ca-l' si duvili*, cf. 7, 12, 14/16. [Derivate: *duviliri* f. = plictiseală; *duvil't*, -ă adj. = plictisit]. — Din bg. *dovaljäm*.

Duviliri f. }

Duvil't, -ă adj. } v. *duviles*.

Dvor (pl. *dvoră*), a. Curte. *Än dvor săptă direc* (în curte sub stălp), 3/66. — Din bg. *dvor*.

Dz

Dzăe vb. III. v. *zic*.

Dzărdzălin m. Zarzăr. ALR. 6071. — Din bg. *zardzele* (tc.).

Dzôja f. Numele vacii născută Joi. Cf. *luja*, *mata*, *nera*, *vida*, *soba*, ALR. 5542.

Dzrăcă f. Rază. *Dzracă di soari*, ALR. 2426. — Din mbg. *zraka*.

Dzúcă f. Presimțire. *Lq dzucă că nu miruseaști la bun* (presimți că se va întâmpla vreo nenorocire), 277.

Dzuluf m. Buclă de păr, cf. *tsăluf*, *tșămbul*, *zăluf*. — Din tc. *züluf*.

Dzvișcă (pl. -k'i), f. Mia de 2—3 ani, ALR. 1777.

E

E! interj. E! cf. 4/13, 11/16. [Și: e! interj., cf. 24/90].

²E pron. v. ²ier.

Eesighisės vb. Tălmăcesc. — Din gr. ἐξηγῶ, (arom. *ecsig'isescu*).

Efendi m. (Turcism) Domn. — Din tc. *efendi*.

Ēftin, -ă adj. Ieftin. [Și: ieftin. Derivat: **eftinătăti** f. = eftinătate, Com. G. D.]. — Din gr. ἐυθνήτος.

Eftinătăti f. v. *eftin*.

Ēi! interj. v. *e*.

Ej m. Ariciu, cf. ritș. *Eju ăi mult fricos* (ariciul este foarte fricos). [Și: iej m. Derivate: **năijqș** (din pref. *na* + *ej*, aceeași formațiune ca și fr. *hérisser* din «hericius») = mi se zbârlesc perii capului, mi se face părul măciucă. *Tse șa tsi năijqřă peril'* (ce ți s'au zbârlit perii așa), Com. C. I.]. — Din bg. *ež*.

El vb. v. *ela*.

Ēla vb. (Intrebuințat numai la imperativ). Vino, 5/37, cf. 12/25. *Ela-ts pri minti* (vino-ți în minți), 446. [Și: **ēlă** vb., **el** vb. *Mămu, el să vez tșișta fișoril'*, 13/19, cf. 15/19. (In Liumnița și Cupa), **iēla, iăla** 8/75, 4/74; **ieł**, 11/39. Plur. **iēlati, ilati**, 1/53]. — Din bg. *ela*, (gr. *ēla* imper. de la *ἐρχομαι*).

Ēlă f. Un fel de arbore de munte,

crește mai ales pe muntele Cojuc, Com. C. I. [Și: **iēlă** id.]. — Din bg. *ela*.

²Elă vb. v. *ela*.

Elășnitsa. N. loc. (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 20).

Ēlbet (Turcism). De sigur, așa este. — Tc. *helbet*.

Ēle conj. v. *elem*.

Ēlem conj. Insă, dar. *Ma! bun pări și māl si no-ai, elem priiătili si ai* (mai bine parale și avere să nu ai, însă prieteni să ai), 23/43. [Și: **ēle** conj.]. — Din bg. *ele* (s. *elem*).

Elēsnitsa. N. de fântână (Oșani).

Em conj. Și. *Fatsa 'mpuvinită... em prugălbinită*, 1/VI. *Hem zahmet mari, hem hardž ma! mult*, B. 3. *Em... em = și... și...* [Și: **hem**]. — Din tc. *hem*, id.

Emin adv. Abia. [Și: **emén**], cf. *id v a m, id v a i.* — Din tc. *emen*.

Ēră conj. v. *iar*.

Erbutină f. v. *iarbă*.

Esáp v. *hesap*.

Ēstu pron. v. *tsista*.

Ētcă interj. Iată, uite. *Etcă-la un uom* (iată-l un om), 3/85, cf. 35/40, 5/69. *Etcă-la ară tsela uom*, 9/3, cf. 726. [Și: (Țârna-reca) **ētu** interj. *Etu mo ari tricută nouă*, 8/65]. — Din *etu*, (bg. *eto*) și *că*.

F

Fac vb. III. 1°. *Fac. Tsi fats cola*, 22/4. *Tse si fac*, 5/35. *Lară să spună tsi ve! fat* (începură să

Dzvișcă (pl. -k'i), f. Mia de 2—3 ani, ALR. 1777.

E

E! interj. E! cf. 4/13, 11/16. [Și: e! interj., cf. 24/90].

²**E** pron. v. ²*ier*.

Eesighisės vb. Tălmăcesc. — Din gr. ἐξηγῶ, (arom. *ecsig'isescu*).

Efēndi m. (Turcism) Domn. — Din tc. *efendi*.

Ēftin, -ă adj. Ieftin. [Și: ieftin. Derivat: **eftinătāti** f. = eftinătate, Com. G. D.]. — Din gr. ἐυθνήσος.

Eftinătāti f. v. *eftin*.

Ēi! interj. v. *e*.

Ej m. Ariciu, cf. ritș. *Eju aĭ mult fricos* (ariciul este foarte fricos). [Și: iej m. Derivate: **năijqș** (din pref. *na* + *ej*, aceeași formațiune ca și fr. *hérisser* din «hericius») = mi se zbârlesc perii capului, mi se face părul măciucă. *Tse șa tsi năijqřă peril'* (ce ți s'au zbârlit perii așa), Com. C. I.]. — Din bg. *ež*.

El vb. v. *ela*.

Ēla vb. (Intrebuințat numai la imperativ). Vino, 5/37, cf. 12/25. *Ela-ts pri minti* (vino-ți în minți), 446. [Și: **ēlă** vb., **el** vb. *Māmu, el să vez tșișta fișoril'*, 13/19, cf. 15/19. (In Liumnița și Cupa), **iēla, iăla** 8/75, 4/74; **ieł**, 11/39. Plur. **iēlati, ilati**, 1/53]. — Din bg. *ela*, (gr. *ēla* imper. de la *ἐρχομαι*).

Ēlă f. Un fel de arbore de munte,

crește mai ales pe muntele Cojuc, Com. C. I. [Și: **iēlă** id.]. — Din bg. *ela*.

²**Elă** vb. v. *ela*.

Elășnitsa. N. loc. (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 20).

Ēlbet (Turcism). De sigur, așa este. — Tc. *helbet*.

Ēle conj. v. *elem*.

Ēlem conj. Insă, dar. *Maĭ bun pāri și māl si no-aĭ, elem priiātili si aĭ* (mai bine parale și avere să nu ai, însă prieteni să ai), 23/43. [Și: **ēle** conj.]. — Din bg. *ele* (s. *elem*).

Elēsnitsa. N. de fântână (Oșani).

Em conj. Și. *Fatsa 'mpuvinită... em prugălbinită*, 1/VI. *Hem zahmet mari, hem hardž maĭ mult*, B. 3. *Em... em = și... și...* [Și: **hem**]. — Din tc. *hem*, id.

Emin adv. Abia. [Și: **emén**], cf. *id v a m, id v a i*. — Din tc. *emen*.

Ēră conj. v. *iar*.

Erbutină f. v. *iarbă*.

Esáp v. *hesap*.

Ēstu pron. v. *tsista*.

Ētcă interj. Iată, uite. *Etcă-la un uom* (iată-l un om), 3/85, cf. 35/40, 5/69. *Etcă-la ară tsela uom*, 9/3, cf. 726. [Și: (Țârna-reca) **ētu** interj. *Etu mo ari tricută nouă*, 8/65]. — Din *etu*, (bg. *eto*) și *că*.

F

Fac vb. III. 1°. *Fac. Tsi fats cola*, 22/4. *Tse si fac*, 5/35. *Lară să spună tsi veș fat* (începură să

spună ce făcuse), cf. 18/7. *Cari l-ari fat tsista bun* (cine l-a făcut acest bine), 10/6. *Fac sub monă* (fur). *Fac ioc s. mi fac ioc* (dispar). *Ioc si ti fats di ua* (să pieri de aici), 4/35. *Fac crutsi* (mă închin). *Cot să fatsim crutsi*, 17/6. *Fac cap pristi cap* (mă dau peste cap), 5/71. *Añ tsi fatsi* = mi se pare, îmi închipui, 249, cf. 169. || 2°. (refl.) Devin, mă prefac. *Di iundi ray oi, si feşiră tşoftsi* (de unde erau oi, se făcură ciori), 14/25. *Si ti fats furnigă*, 4/39, cf. 4/24. || 3°. Nasc, făt. *Feasi doî fitşor* (născ doi băieți), 16/38. *Iapa feşi doî monz*, 6/28, cf. 6/28. || 4°. Valorează, costă. *Na-ts pārii cot ats. fac*, 8/2, cf. 303. || 5°. (refl.) Mă reped, mă asvârî. *Fitşoru si feasi pri iali*. (... se repezi asupra lor), 13/34. *Ca si feasi după iel', l'a muri tots* (când se repezi asupra lor, îi omorî pe toți), 11/49. *Si feasi di cola* (plecă de acolo). *Fac iruşi* (năvălesc, dau năvală). *Ca feşiră iruşi diună-uară*, 17/4. *Mi fac nivizut* (dispar), cf. 8/34. *Fq-ti ancoà, ancolo*, (vino încoace, du-te încolo), 18/33. || Pun. *Fq-u pri ureacl'ă cătsuaa* (pune căciula într'o parte), 70. [Derivate: *fătsirea* f. 247, lat, -ă (făt, -ă) adj. = făcut. *Un dāscal fāt*, 25/31, cf. 22/79. | Compus (cu pref.): *dulăe* și *dălăe* vb. III. (du, dă + fac) = isprăvesc de făcut; *prilăe* vb. :efl. (pri + fac) = mă prefac, *Si veà*

prifat; *disfăe* (lat. *disfacio*, -*ere*) vb. III. (numai în Țarnareca) = desfac, deșchid. *Disfă-u mo tu sinduchia* (deschide-o acuma tu lada), 27/68. || (refl.) Cobor, mă dau jos. *Si disfeasi din tser* (se coborî din cer), 4/33, cf. 9/71. *Mi disfac*, 21/69. *Na disfatsim* 18/69, cf. 4/17, 7/17, 2/30. *Si disfeasiră*, 9/71. *Disfo-ti di pri cal* (dă-te jos de pe cal), 7/57, cf. 21/40; *răşfae* (refl., vb. III. răş + fac) = mă împrăştiu, Com.T.P.]. — Din lat. *facio*, -*ere*, (arom. *fac*).

Fachir, -ă adj. Biet, sărman, sărac. *Fachiru di fitşor* (bietul băiat), 13/40. *Tşę fachiră di feţă*, 4/11, cf. 21/4, 6. [Şi: *făch'ir*, -ă adj.; *fachir* m. *Tsie si fac mo sisi fachiru*, 5/35; *fieh'r* a. (In expresia) *sam ăn fichir* (stau pe gânduri, sunt trist). *Ampirātu ra ăn fichir...* — *tse ieş ăn fichir*, 13/39, cf. 8/35. | Derivat: *făchireă*, *făchireă* f. = biată, sărmană, săracă. *Feata fachirca*, 13/38, cf. 10/51; *fucară* adj. = sărac, cf. s i r u m à. *Ra un uom mult fucară* (plur. *fucarai*); *fuearlqe* a. = sărăcie. *Tată-su scăpø di fucarlqe* (scăpă de sărăcie), 9/11]. — Din tc. *fakyr* și (plur. acestuia) *fukara*.

Fachir m.

Făchir -ă adj.

Făchireă f.

Făchireă f.

} v. *fachir*.

Fag m. *Fag. Nitsi un fag nu puteş si ardică*, 14/16, cf. 16/9.

Fagu-di-crutsi n. loc (Oșani). *Fagulu-Tșuli* id., ib. [D e r i v a t : fâgă f. = frunze de fag; fâguleâti m. = fâguleț; fâgulină f. = lemn de fag, 55.—Din lat. *fagus*, -um (arom. *fag*)].

Fâgă f.
Fâguleâti m. } v. *fag*.
Fâgulină f. }

Fajdă f. (Turcism) Folos. (Nu-mai în expresia) *no-ari fajdă* (de geaba, în zadar, fără niciun folos). *Nu vu fajdă* (nu avu folos), 22/79. || Dobândă la bani. Com. I. L. — Din tc. *fajde*.

Fălăgă f. Falangă. — Din bg. *falaga* (gr.).

Fălbă f. Laudă. *Falbă multă și torbă dășartă* (laudă multă și traistă goală), ALR. 1551. — Din bg. *hfalba*.

Făleă f. Falcă, Com. G. D. [D e r i v a t : făleós, -ă adj.]. — Din lat. **falca*, -am, (arom. *falcă*).

Făleós, -ă adj. v. *falcă*.

Fălés vb. IV. (refl.) Mă fălesc, mă laud. *Li lo ca si fălescă cu eli*, 15/28. *Fali-părda* m. (Huma) = fanfaron, 253. [D e r i v a t e : făliri f. = falire, fală; fălît, -ă adj. = fălît, lăudat; fălîtór, -oari adj. = lăudăros, 1/87. C o m p u s e (cu pref.): zăfălés (ză + făles, de pe bg. *zahfaljam-se*, cu același înțeles de) = încep să mă laud, 1/37, 15/55; prufălît, -ă adj. = lăudat, renumit, Com. I. L.; prifălés (pri + făles) vb. IV. mă laud, mă umflu. Com. T. P. — Din bg. *hfalja*.

Făliri f.
Fălît, -ă adj. } v. *făles*.
Fălîtór, -oari adj. }

Fălțonă N. de fântână, (Oșani).

Fămeál' f. v. *fămeal'ă*.

Fămeál'ă f. Copii. *Nu veà fămeal'* (nu avea copii), 1, 2/40. *Nu veà fămeal'ă* (nu avea copii), cf. 254. [Și: fumeál'ă 1/65; fămeál' f.]. — Din lat. *familia*, -am, (arom. *fumeal'ă*).

Fândóc a. Bobărnac, ALR. 2052, cf. c l o n d ă.

Fănělă f. Flanelă. Com. T. P. — Din bg. *fanela*.

Fântăneáli f. v. *fântonă*.

Fântonă f. Fântână. *Feata ra și-zută lângă ună fântonă* (lângă o fântână). Com. T. P. [D e r i v a t :

Fântăneáli = n. loc. (Nânta). Com. H. I. *An Fântonă* id., ib.]. — Din lat. *fontana*, -am (arom. *fântină*),

Făr prep. v. *fără*.

Fără f. Neam. Com. GH. T. — Cuvântul există în toate limbile balcanice; arom. *fară*, alb. *farë*, bg. *fara*, gr. *φάρα*. Se crede că este un cuvânt germanic.

²Fără adv. v. *nafară*.

Fără prep. Fără. *Sa fără cur* (sunt fără fund), 3/54. [Și: făr, for].—Din lat. *fōrās*, (arom. *fără*).

Fărăș a. v. *frașă*.

Fărcărés vb. IV. Strănut (despre cal) *Calu fărcăreaști cu norli con vini lupu*, ALR. 2050.—Din bg. *hărkam*.

Fărie vb. I. 1'. Potcovesc, ALR. 5508. *Si dusi la clintșar ca s-la*

fărică calu (se duse la potcovar, ca să potcovească calul), 4/50. || 2°. Inchid ceva, încuiu. *Ia antră ănuntru [sinduchi] si videm pots si la diș' iz... Țel ăntro, ara Țeji la fă-rico capăcu* (...el intră, iar Jegi închise capacul), 23/55. [D e r i v a t e: făricăt, -ă adj. = potcovit, încuiat, închis; *Ponză făricată cu patru cărfi* (pânză bătută cu cuie...), B. 8; făricătură f. = potcovire]. — Din lat. *fabrico, -are*.

Făricăt, -ă adj. } v. *făric*.

Făricătură f. }

Fărină f. Faină. *Perl' i să li bur-veș cu fărină* (perii să-i amesteci cu faină), 5/28. *Si matsină fărină*, cf. 255. [D e r i v a t: fărinăt, -ă adj. = făinos, care se fărâmițează ca făina. *Mer fărinat* cf. m e r; fărinăr m. = vânzător de faină]. — Din lat. *farina, -am*, (arom. *fărină*).

Fărinăr m. } v. *fărină*.

Fărinăt, -ă adj. }

Fărl'ia f. Guler. *Fărl'ia ū-u zătrimuraș di el* (mă îngrozii), 979.

Fărtăt m. Fărtat, prieten. *Scu-tets-vă, fărtati*, 9/66. *Eș, fărtati*, 16/69, cf. 256. [D e r i v a t e: fărtăteă f. = soră de cruce, ALR. 2628; fărtătșuc m. (dim.); fărtătłqe a., fărtătșil'ă f. = prietenie strânsă, camaraderie Com. G. D.]. — Derivat din *frate*, (arom. *fărtat*).

Fărtăteă f.

Fărtătłqe a. }

Fărtătșil'ă f. }

Fărtătșuc m. }

v. *fărtat*.

Fărti (Oșani). Cuvânt cu care cumnatele cheamă copiii cumna-ților și chiar rudele lor, care nu sunt în vârstă. *Fărti Risti, zăel si-ts spun un lucru*. Com. C. I. — Din *fărtate*?

Fărtșqs vb. IV. v. *frătșos*.

Fășă f. Fașe (rar) Fășie. *Toi să-tș scot ună fășă din gorb* (stai să-ți scot o fășie din spinare), 27/6. [D e r i v a t: fășitșeă f. (dim.); fășinitsă f. = fășie. *Făși-nitsă di pimint*, ALR. 5067]. — Din lat. *fascia, -am*, arom. *fașe*.

Fășinitsă f. }

Fășitșeă f. }

Fășnitsur N. loc. (Nânta).

Făsul' a. (Țărnareca) Fasole. Com. V. J. — Din mbg. *fasulj*, (arom. *făsul'*).

Fat, -ă adj. v. *fac*.

Fătsă (pl. *foțsur*), f. Față, obraz. *Ăi nigri fatsa*, 486. *Turliș turliș di foțsur scuteă di rușoni*, (făcea fețe fețe de rușine). D e r i v a t: fătsitșeă f. (dim.). — Din lat. *facia, -am*, (arom. *față*).

Fătsiri f. v. *fac*.

Fătsitșeă f. v. *față*.

Feămin, -ă adj. De sexul fe-meesc. *Iapa feămini-l rudi*, se zice când cuiva nu i-a reușit ceva. [Și: fiămin, -ă, ALR. 495; fiemine în *ăl' fiemine*, ib. 1774.] — Din lat. **fēmīnus, -a, -um*, (arom. *teamin*).

Feărică f. Feregă, ferică. *La turî ăn feărică*, 9/89. — Din lat. *filix, -licem*, (arom. *feărică*).

Feată f. Fată. *Nu ti speară feată* (nu te speria, fată), 5/VIII, cf. 3/38. *Glasu featăl'ă*, 15/73. *Taija a featil'eî*, 26/64, cf. 12/77, 15/73.

Featăl'ă n. loc (Oșani). [Și: **feță** f. 4, 1/11, 14/9, 20/4. Gen.-Dat. *featăl'ă*, (numai în Țârna-reca) *featil'eî*. Voc. *feată*, (foarte des) *featu*. Diminutiv: *fi-ti'că*, *fițișcă*, *featișcă* f. Com. G. D. Augm. *fițișorecă* ALR. 2641; *fițoână* f. = fetișcană. *Și din pră-tucălă ișo ună fițoână*, 16/85.]. — Din lat. *fēta*, -am, (arom. *feată*).

Featăl'ă }
Featișcă f. } v. *feată*.

Fes a. Fes. *Și tsel'a... lară fesu din cap*, 35/18, cf. 5/41. — Din tc. *fes*, (arom. *fese*).

Fet vb. I. Făt. *Al'-tsi fitară moaștili* (i-au fâtat catării), 358. [Derivate: **fitări** f. = fătare; **fităt**, -ă = fâtat; **fitătoără** f. = fătătoare. Compus (cu pref.): **răsfet**, (răs + fet) = încep să făt, mă pun să făt. *Al' si răsfitară uoîli* (oile începură să-i fete), Com. I. L. **răsfitari** f. = fătare din nou]. — Din lat. *fēto*, -are, (arom. *afet*).

Fjamin, -ă adj. v. *feamin*.

Fichr a. v. *fachir*.

Fidân m. Ramură nouă (de obicei) dreaptă, ieșită din tulpina unui arbore, v lăstar. || (Fig.) Tânăr frumos și robust. *Ca si-ń leay... Gona, mamu, fidan di Trindafil*, 3/V. — Din tc. *fidan*, (arom. *fidane*).

Fildiș m. Dinte sau os de elefant, फिल्दеш. — Din tc. *fildiși*, (cf. d i ș p a r a s i).

Fil'ân pron. v. *filean*.

Filea f. N. de persoană. *Filea di lu Vinea*, 5/XIII.

Fileán pron. (Turcism). Cutare. *Ān fileŋ loc ari ună feță* (în cutare loc este o fată), 5/85, cf. 33/40, 12/46, 2/45. [Și: (Țârna-reca), **fil'ân** pron. 12/66, cf. 13/90, (Lungunța) **fileŋ** pron. 13/7]. — Din tc. *filan*.

Fileŋ pron. v. *filean*.

Fille f. Felie. *Tăl' o ună filie, vreađ si-u lăpnească* (tăie o felie, vroia să o îmbuce), 23/40. [Și: **filijă** f.]. — Din gr. *φελί*, (arom. *filie*).

Filă f. v. *filie*.

Firés vb. IV. (refl.) Mă feresc. *Si fireaști ca dracu di tămoŋă*, 770.

Fișee m. Glonț, cartuș, 263. — Din tc. *fișec*.

Fitări f.

Fităt, -ă adj. } v. *fet*.

Fitătoări adj. }

Fitică }

Fiticeă }

Fitışoreă }

Fitoână }

f. v. *feată*.

Fitșor m. Prunc. Copil (de sex bărbătesc). *Fitșoru lo să sugă di la capră*, 5/23, cf. 5/23. *Fitșoril' i ŋă-l măncaî* (imi mâncai copiii), 18/68. || Băiat. *Fitșorlu... lășă chiăp-tinili* (băiatul lășă pieptenele), 7/64, cf. 13/19. *Fachiru di fitșor*, 13/40,

cf. 3/63. *Mi ȁnvirin, fitşoruli meŭ.*
[Şi : (Liumniţa, Cupa), fitşŭâr
m. 8, 16/73, 15/77. Plur. art.
fitşoril', fitşorl'i, (Țárnareca) *fi-
tşorl'ă*, 8/64. Derivat: fi-
tşurés adj. = de copil; fitşureámi
f. (cu înţeles colectiv). Dimi-
nutive: fitşurie, fitşurél, fitşor-
lác m. Com. G. D.]. — Din lat.
**fētiolus, -um*, (arom. *fişor*).

Fitşŭâr m.

Fitşureámi f.

Fitşurél m.

Fitşurés adj.

Fitşur'e m.

Fitşurlác m.

v. *fitşor*.

Fiŭ m. (La argintărie). Numele
unui instrument. Com. I. L.

Flámăndeátsă f. v. *flámund*.

Flámund, -ă adj. Flámând. *Lupu
... cum ra flámund*, 6/36. *Ūoili
flámundi*, 15/6, cf. 2/76. [Deri-
vate: flámundeátsă, flámăndeátsă
f. = foame, *Mor di flámăndeatsă*,
B. 5; flumundós, -oasă = flámând
Com. G. D.; flámunzes vb. IV. =
flámânzesc]. — Din lat. **flamma-
bundus, -a, -um*.

Flámundeátsă f. v.

Flámundós, -oasă adj.

Flámunzes vb. IV.

} *flámund*.

Flindžán a. Ceaşcă (de cafea)
Puneau... un flindžan cu şirbēt,
9/39. — Din tc. *filğan*, (arom.
filşane).

Floári f. Floare. [Derivat:
floritşcă f. (dim.)]. — Din lat.
flos, -orem, (arom. *floare*, rar).

Floc m. Floer. Din lat. *flōccus*,
-um, arom. *floc*.

Flórcă f. (Țárnareca), Fluer, cf.
frieł, sfrieł, sfruiãti. *Un
fitşor veã ună florcă* (un băiat
avea un fluier), 1/66.

Floritşcă f. v. *floari*.

Flótue m. Clăbuc. *Un flotuc ăn
ocli*, 9/38. — Derivat din *floc*

Flurínă f. v. *furlină*.

Foáli (pl. *fol' și fol'ur*), a. 1°.
Burduf. *Na fołili*, 12/16. *Am un
foali plin de albi măţscats*, *25. ||
2°. (La fierărie). Foale de suflat
focul. || 3°. Burtă, pântece. *Picat că
ti purţo ăn foali* (păcat că te purtă
în pântece), 537, cf. *40. *Um-
pl'ară treş fol' di apă*, 14/66, cf.
8/17. [Derivate: fulinicaf, ful-
nicaf, -vă adj. = burţos, cu burta
mare, (cf. trăbuşonlif). ALR.
2214]. — Din lat. *fōllis, -em* (arom.
foale).

Foără adv. *nafară*.

Foárfică f. v. *foarfits*.

Foárfits f. plur. Foarfeci. *Ca
din foarfits* (ca din cutie scos),
255, cf. 50, 56, 265. [Şi: foárfică
f. = urechelniţa, cf. j e g a v i t s ă.
Com. C. I. La plur. art. și *foarfiti*,
ALR. 3023]. — Din lat. *fōrfex*,
-icem, (arom. *foartică*).

Foc a. Foc. *Pusiră căldareŭ pri
foc*, 19/6, cf. *26. *Daŭ foc* (dau
foc, aprind). *Să-i daŭ foc*, 16/4, cf.
9/6. | (Fig.). Dor, durere sufle-
tească. [Şi: (Liumniţa) *fuăc* a.
Fuăc, fuăc, ŭela s-u ardž băltiŭa,

4/75. **Diminutiv:** foetšie a.].
— Din lat. *foccus*, -um, (arom. *foc*).

Foetšie v. *foc*.

For prep. v. *fără*.

Förtumă f. Funie, frânghie. *Tsela ve dou fortumi*, 9/7. [Și: (Liumnița) *fuărtămă* 3, 6/73. **Derivat:** (Țârnareca), *furtumăr* m. = vânzător de funii. Com. V. J.]. — Din bg. *fortoma*.

Frăcnés vb. IV. Lovesc. *Mi frăcnii* (mă lovii de o piatră), ALR. 4201. — Din mbg. *färkam*, (aor. *färknah*).

Frädél m. Sfredel. Com. C. I. — Din bg. *sfredel*.

Fragă f. Fragă. (păstrat numai în n. loc. la Nânta) *Frajil'* (la fragi). — Din lat. *fraga*, -am, (arom. *afrandzi*).

Frăng vb. v. *frong*.

Fraŋgă f. Napoleon în aur. *Lară ună frangă*, 5/93. *Să li mirim franghili* (să măsurăm napoleonii). — Din bg. *franga*.

Frăngătúra f. } v. *frong*.

Frănt, -ă adj. }

Frăntsés, -ească adj. v. *frenc*.

Frășă f. (Țârnareca) Fărăș. Com. V. J. [Și: *fărăș* a.]. — Din tc. *faraș* (arom *fărășe*).

Frășcă f. Nuia subțire, de mânat vitele. [Și: *freașcă* f. Com. T. P.]. Cf. *frășnes*.

Frásim m. v. *frasin*.

Frásin m. Frasin. [Și: (în Liumnița) *irasim* m. ALR. 1915; *ghïar-mi-di-frasin* m. cf. *ghïarmi*]. —

Din lat. *fraxinus*, -um, (arom. *frapsin*).

Frășnés vb. IV. Lovesc cu ceva subțire (biciu, nuiea etc.). — Din *frăș* onomatopee.

Fráti m. Frate. *A! frăti*, șoz *ua si-ts spun*, 9/73, cf. 11/3, 10/33, 2/55, 2/85, etc. [Diminutive: **frătšúe**, **frătšútš** m. Com. G. D. | **Derivate:** **frătšés** adj. = frățesc; **frătšeăști** adv. = frățește]. — Din lat. *frater*, -trem, (arom. *frate*).

Frătšeăști adv. } v. *frati*.

Frătšés adj. }

Frătšos vb. IV. v. *futšos*.

Frătšúe } m. v. *frati*.

Frătšútš }

Fréașcă f. v. *frășcă*.

Free vb. I. Frec. *Mi frico că ram loș* (mă frecă pe trup, căci eram răcit). Com. G. D. [Derivate: **fricári** f. = frecare; **fricăt**, -ă adj. = frecat]. — Din lat. *frico*, -are, (arom. *frec*).

Frene m. Francez, occidental. Com. G. D. [Derivate: (Țârnareca) **fringhítsă**, ALR. 2908 și ca n. de loc. (Huma), **frenzese**, -ească adj., **frenzeăști** adv. = franțuzește. *Lušutița zisă frenzeăști*, B. 8, cf. 7; **fringhíă** f. = sifilis, ALR.]. — Din tc. *frenk*.

Frică f. Frică. *Di frica tse-u trasi si anlușo*, 27/41, cf. 266. [Derivate: **fricós**, -oasă adj. (fricos), 879, **ufrichéz** vb. I. refl. (rar, numai în Liumnița) = mă înfricoșez, mă speriu. *Iel tumtsja si*

nfrichizō, 6/77; (mai des) **anfric** vb. I. (refl.) = mă speriu, mi-e frică. *Mi anfricai di un lup*. Com. T. P. — Din gr. *φρίκη*, (arom. *frică*).

Frenzeăști adv. } v. *frenc*.
Frenzese, -ească }

Fricós, -oasă adj. v. *frică*.

Friél a. v. *sfriél*.

Frig a. Frig. *Si feasi noaptea și, dintru că ra frig, nu puteau* (se făcu noaptea și fiindcă era frig...), 2/77. [Derivate: **frigur** f. (pl. cu întrebuintare sing.). *Că mi cătșo... ună frigur* (când m'au prins niște friguri), 28/32. || Insectă care vindecă frigurile, **striga**. Com. T. P.; **frigúrea** m. = gerilă, cf. *rătsimintu*. *Io sam frigurea* (eu sunt gerilă), cf. 3/37; **frigurós, -ă** adj. ALR. 2446. **Compus** (cu pref.): **priřrig** (pri + frig); = frig mult; **zăřrig** (ză + frig) = început de frig, puțin, frig. *Tsea seară fost-au zăřrig*, 1/60; **mi-anřrigură** vb. I. = mă apucă frigurile; **anřrigurát, -ă** adj. = care are friguri]. — Din lat. *frigus*, (arom. *frig*, rar).

řFrig vb. III. Frig. *Picurăru la frisi* (il fripe), 4/32. *Ma curun si mi frits* (să mă frigi), 20/68. [Derivat: **řriziri** f. = frigere; **řris, -ă** adj. = fript; *Purtsel řris* (purcel fript), 612. *Găl'ină řrisă*, 27, cf. 261; **řrisitură** ALR. 30/45 = friptură]. — Din lat. *řřigo, -gēre*. (arom. *řřig*).

řRigur f. } v. *řřig*.
řRigúrea m. }

Frimint vb. I. Amestec făină cu apă, spre a prepara aluatul; frământ, prepar pâine. Com. G. D. [Derivate: **řrimintări** f. = prepararea pâinii, aluatului; **řrimintát, -ă** adj. = frământat, preparat, făcut; **řrimintătură** f. = frământătură]. — Din lat. *řřagmento, -are*, (arom. *řřimintu*).

řRimintări f. } v. *řřimint*.
řRimintát, -ă adj. }
řRimintătură f. }

řRinghířă f. } v. *řřenc*.
řRinghítsă f. }

řRis, -ă adj. v. ² *řřig*.

řRișcă f. Nuea. [Și: *viridzeauă*, ALR. 972].

řRisitură f. v. ² *řřig*.

řRon a. Frâu. Com. G. D. — Din lat. *řřenum*, (arom. *řřrmu*).

řRong vb. III. Frâng, sparg. *Să nu-ń la řronzi ninelu* (să nu-mi rupi inelul), 1/I. *S-mānc buău si-ń řrong dińtsil'*, 7/75. [Și: (Țăr-nareca și Huma) frâng vb. III. *Ca si řřānsi ună veřcă*, 23/69. | Derivate: **řřonziri** f. = frângere, spargere; **řřont, -ă** adj. = frânt, spart. *řřonti piřșorli*, 16/8, cf. 1/20; **řřănt, -ă** adj. *Tsăl cu řřănti piřșoarili*, 22/60; **řřăngătură, řřăntătură** f. = frântură, spărtură. Com. G. D. **Compus** (cu pref.): **řřiřřong** (după bg. *řřėkărřvam*) vb. III. = înduplec, rup în bătăi. *La řřiřřonsi făchiru di măgar* (il rupse în bătăi pe bietul măgar); **řřăřřong** (răs

+ frong) vb. III. = rup în bucăți. Com. I. L.]. — Din lat. *frango*, -*ere*, (arom. *frîngu*).

Front, -ă adj. } v. frong.
Fronziri f. }

Frugl'itsă f. v. furcă.

Frulină f. v. furlină.

Frúnti f. Frunte. *Iel al' tšucni cu tseli meři an frunti*, 18/19. *Ancă cu fruntea paști*, 270, cf. 321. [D i m i n u t i v: fruntitșea f.]. — Din lat. *frons*, -*ontem*, (arom. *frînte*).

Frúnză f. Frunză. *Frunză di nucă*, 14/5. | Foaie. *Pisăia an frunză di smăreacă* (scrie pe foaie de juneapăn), 706. [D e r i v a t e: frunzitșea (dim.), frunzqs vb. IV. (9/57), însă mai des: anfrunzqs vb. IV. = înfrunzesc (lat. **infrondire* (= frondere). *Au flară [vitsa] anfrunzqtă* (găsiră vița înfrunzită), 9/56, cf. 4/57; anfrunzqri f. = înfrunzire; anfrunzqt, -ă adj. = înfrunzit]. — Din lat. *frōndia*, -*am* (= frons, -ndem), (arom. *frundză*).

Frunzqs vb. IV. v. frunză.

Ftári pron. v. tari.

Fuăe a. v. foc.

Fuărtămă f. v. fortună.

Fueară adj. } v. fachir.
Fuearlqe a. }

Fudul, -ă adj. Fudul. Com. G. D. — Din tc. *fodul*.

Fufuteaști vb. IV. (despre foc, întreb. numai la pers. a treia) Țășie. Com. G. D. — Onomatopee.

Fug vb. IV. Fug, plec. *Și... fuzi singură căsă plângondura* (și plecă... acasă plângând), 14/1. *Că-tse si fugă și con fuze... zitse*, 6/20. *Ama iel aș fuzit-au*, 19/55, cf. 6/47, 8/65, 3/84. [Ind. pres. *fug*, *fuz*, 6/47, *fuzi* etc. Imper. *fuș*. *Fuș tu, dușmanuli, că piriș*, 44/40. *Stoș tșitșu, nu fuș*, 25/41. *Fuș di ȳa* (fugi de aici), 12/58, cf. 4/3, 7/35, 9/35, 11/44, 5/74. D e r i v a t e: fúgă f. (<*fúga*) = fugă, 38/40; fúziri f.; fuzít, -ă adj. = fugit. *Con vizu calu lât, Ńeji fuzit*, 19/55]. — Din lat. *fúgio*, -*ire*, (arom. *fug*).

Fúgă f. } v. fug.
Fúi vb. IV. }

Fuliníeaf } v. foali.
Fulnieaf adj. }

Ful'ór a. (pl. *ful'oardă*). Fuior. Com. C. I. — Din lat. **fölliolus*, -*um*, (arom. *ful'or*).

Fum a. Fum. — Din lat. *fūmus*, -*um*, (arom. *fum*).

²Fum vb. I. Fumez, fumeș. Com. G. D. [D e r i v a t e: fumári f. = fumat; fumát, -ă adj. = afumat; fumátúrá f. = fumeșatură]. — Din lat. *fūmo*, -*are*, (arom. *afum*).

Fumári f. } v. ²fum.
Fumát a. }
Fumátúrá }

Fumeál'ă f. v. fămeal'ă.

Fuňă f. } v. funi.
Fuňár m. }

Fund a. 1º. Fund, cf. c u r. || Locuință pentru vite în fundul

curții, sinon. cu *așor*. Com. G. D. [Derivat: *funduc* m. (Huma), fig. = mânău, mânăcios. *Tse funduc mari*, 980; Compus (cu pref.): *disfúnd* (dis+fund) vb. I. = desfund, destup]. — Din lat. *fúndus*, -um, (arom. *afundu*).

Fúni f. Fune. *Strinzi funea, dună leamni* (= liubenița), *46, cf. 370, cf. 14/16. [Și: *fúňă* f. *Fuňli di la măgar*, 19/41, cf. 18/55. | Derivat: *fuňár* m. = vânzător de funii; *funitșcă* (dim.)]. — Din lat. *fūnis*, -em, (arom. *funē*).

Fur m. Fur, hoț. *Tsel'a furij ca uzoră șa... fuziră* (hoții aceia când auziră...), 32/18, cf. 814. [Derivate: *furil'ă* f. = hoție; carul mare (constelațiune); *furloc* a. = ocupația, meseria hoțului, hoție *Io nu pot să fac furloc* (nu pot să fac hoții, tâlhării), 34/18]. — Din lat. *fūr*, -em, (arom. *fur*).

²**Fur** vb. I. Fur. *Ai să na dutsim să furqm*, 13/7. [Derivate: *furári* f. = hoție. *Io s-mi duc la furarea*, 2/89; *furát*, -ă adj., *furt* a. (pl. *furtur*) = furt, hoție. Com. G. D.; *furătúrá* f. = furt]. — Din lat. *fūro*, -are, (arom. *fur*).

Furári f.
Furát, -ă adj. } v. ²*fur*.
Furătúrá f. }

Furcă f. Furcă. [Derivate: *furehítșcă* f. = furcă mică; *fureulitsă* f. (Țărnareca) = furculiță; (încolo bunelă); *furgl'itsă*, fru-

gl'itsă f., = steag făcut dintr'un băț de trestie, având legat la extremitatea de sus o batistă roșie. In vârful steagului se află un buchet de flori, iar deasupra buchetului o cruce. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 45); *furgl'itsár* m. = băiatul care poartă «furgl'itsa», ib.]. — Din lat. *fūrca*, -am, (arom. *furcă*).

Furehítșcă } f. v. *furcă*.
Fureulitsă }

Furézma v. *furisit*.

Furgl'itsă f.
Furgl'itsár m. } v. *furcă*

Furéseă N. de râu (Cupa).

Furil'ă f. v. *fur*.

Furisit m. v. *furisit*, -ă.

Furisit, -ă adj. Afurisit. *Nu-ń-la voi Piti furisitu* (nu-l vreau pe Piti afurisitul), 11/VII. [Și: *furisit* m. *Au măritaș furisitul*, 424. Derivat: *furézma* f. = afurisenie]. — Din gr. ἀφορίτω, (aor. ἀφόροισα), (arom. *afurisit*).

Furlină f. 1°. Aur. *Al' feși un căfez di furlină* (ii făcu o colivie de aur), 6/49. *Dără ună cloatșcă cu 12 di pul' di flurină*, 15/65, cf. 272. || 2°. P. ext. Monedă de aur. *Si cadă furlină*, 11/48. *Cătșuya lu fitșoru mic anșărată cu furlin*, 3/35, cf. 6/11. [Plur. *furlin*. Și: *frulină*, *flurină* f.]. — Probabil din bg. *florin*, după cum arom. *flurie* din gr. φλορί, și toate din fr. *florin* s. ital. *fiorino*, (<*florinus*). G. Meyer, Ngr. St. IV. 97.

Furlincă (pl. *-linchi*) Ban de aur (derivat din *furlină*), cf. Capi-dan, *Meglenoromânii*, I, 41.

Furloc a. v. *fur*.

Furnă f. Cuptor. *La flară* [fi-tșoru] *ân furnă*, 18/56. *Au arsiră furna*, 23/3. [Derivat: *furno-fcă* adj. (numai în expresia) *lopata furno-fcă* = lopată ce se întrebuițează la cuptor. Com. G. D.; *furnădză* m. = brutar Com. P. M.] — Din bg. *furna* (arom. *furnu*, lat.)

Furnădză m. v. *furnă*.

Furnică f. v. *furnică*.

Furnigă f. Furnică. *Viză ună furnigă* (văzu o furnică), 1/39. *Furniz si tsirtay pri ună Ńicură di pomi*, 14/51, cf. 22/51, 13/4. *Furnigă roși*, se mai numește *atu moscăia*, ALR. 6559. [Și: (Țăr-nareca) *furnică* f. Derivat: *furnigăr* (<lat. **formicarium*) = furnicar, Com. G. D.; *furnigós*, -ă adj. = furnicos; *furnichítsă* (dim.)]. — Din lat. *formica*, -am, (arom. *furnigă*).

Furnigăr m. v. *furnică*.

Furnigós, -ă adj. } v. *furnigă*.

Furnighítsă f. }

Furno-fcă adj. v. *furnă*.

Furt a. v. *fur*.

Furtsă f. Perie, ALR. 3929. [Derivat: *furtsués* vb. IV. = periu, ib. 4653]. — Din mbg. *furča*, (arom. *firčă*).

Furtsués vb. IV. v. *furtsă*.

Furtumăr m. v. *fortumă*.

Furtună f. Furtună. Com. G. D. [Derivat: *furtunós*, -ă]. — Din lat. *fortuna*, (arom. *furtună*).

Furtunós -ă adj. v. *furtună*.

Fus a. Fus. ALR. 5851. *Flară fusu lu mamă-sa* (găsiră fusul mamei sale), 7/71. *Un pimint acupirit cu fusi* (= capu) *14. || (La moară) fusul de fier al prisnelului. Com. G. D. *fusu-babal'ă* f. = un fel de insectă; nume de plantă. Com. S. H. Derivate: *fusăr* m. = fusar; *fustšie*, *fustšue* (dim.). — Din lat. *fusus*, -um, (arom. *fus*).

Fusăr m. v. *fus*.

Fúseă f. Fustă, ALR. 3318. *Gura di la fuscă* (deschizătura dela fustă), ib. 3319.

Fușt m. plur. 1. (la războiu) Bețele vârâte între firele natrii: *fuștei*, *joarde*, ALR. 5935, cf. *război*. || 2. Cărlige de împletit ciorapii, id. [Și: *fúști*]. — Din lat. *fustis*, -em, (arom. *fuști*).

Fustán a. 1. Rochie. *Să-ń dară ... fustan di mătasi* (o să-mi facă rochie de mătase). || 2. Haină bărbătească. *Si feșiră doj cupilaș ân fustani*, 17/29. *Tsela uminetsu mila, cu fustanu mari*, 5/V. [Și: *fustáni* f. numele unei flori miro-sitoare. Com. C. I. — Din tc. *fustan*, (arom. *fustane*).

Fustáni f. v. *fustan*.

Fúștani m. N. unui sat bulg. din apropierea Nantei.

Fúști (pl.) v. *fușt*.

Fușție }
Fușție } m. v. *fus*.

Fut vb. III. Fut. *Bra fută-l maica*, 12/16, cf. 8/13, 6/71, 4/71. [Derivat: *futătš m.*] — Din lat. *fūtuo*, -*ere*, (arom. *fut*).

Futătš m. v. *fut*.

Fușșq vb. IV. Sforăiu. *Cătsq si fușșacă* (incepu să sforăie), 7/48. [Și: *frătșqs, fărțșqs vb. IV. Tse șa frătșqș la durmirea?* (ce sforăi așa când dormi), Com. C. I. — Din bg. *fuča*, (pentru *hvuča*).

Fuzeăti N. de loc. (Oșani).

Fuiziri f.

Fuzit, -ă adj. } v. *fug*.

G

Gabăniță f. Un fel de plăcintă făcută din mai multe foi. *Si dară ună gabanitsă șa ună pugatșă*. — Din mbg. *gubanica*, (din *guba* « foi de plăcintă »).

Gad m. Corp străin, viețuitoare, insectă (mai mult în expresia). *Cot gadu ân uocl'u* (cât paiul în ochi, adică de loc). [Derivat: (nă)gădēs vb. (refl., în expresia) *mi(nă)gădes ân uocl'u* = îmi intră ceva (un paiu în ochi), cf. bg. *gadja*. Compus (cu pref.): *ză-gād* (ză + gad) a. = piedecă, ceva care dă de lucru, de furcă, care împiedecă pe loc. *Păcrovu și cu pernița al' dădeay zăgad, di nu putea si-l jungă* (... îl împiedecau și nu putea să-l ajungă), 12/69. — Din bg. *gad*.

Gădēs vb. IV. v. *gad*.

Gădītše vb. Gădil. — Din bg. *gadičkam*.

Gădūn m. Gutuiu. *Aldi Petre ay un gădūn mult mari*. [Derivat: *gădūnă f.* = gutuie. Com. S. H.]. — Din *gutūn* + mbg. *duŋa*, (arom. *gutūŋi*).

Găduŋă f. v. *găduŋ*.

Găgōș m. (Liumnița). Nucă curățită de coaja verde cf. *gugōș*; pasăre mică, a u ș e l. Com. P. M. Se mai numește și: *lușnac*. — Înțelesul de pasăre din bg. *gaga*, « cioc și nume de pasăre ».

Găjă f. Cioară (păstrat numai în n. de loc. în Oșani), *Gaja*, *Groapa găjil'ă*. Com. G. D. — Din lat. *gaia*, (arom. *gaje*).

Găjădă (pl. *gōjz*) f. Cimpoi. *Și dăro găjădă* (s'a umflat îndopându-se, s'a săturat). Com. G. D. [Derivat: *găjadăzlijă. m.*] — Din bg. *gajda* (tc.).

Găjgur m. Numele unei păsări de culoare galbenă și de mărimea mierlei, *g a n g u r*. Com. G. D. — Din bg. *gajgur*.

Găjilē f. Grije, întristare. *Di găjilē nu-l-tsi mănca* (de grije nu-i venea să mănânce...), 11/4. *Tsi cota ieș ân găjilē*, 1/86. *Dun găjilē* (port grije, mă îngrijesc), cf. 6/IV. *Nu donă găjilē*, 24/4, cf. 5/25, 17/16. — Din tc. *gaile*, (arom. *găjlee*).

Găjret a. (Țarnareca) Curaj, Com. V. J. — Din tc. *gajret*, (arom. *găjrete*).

Fușție }
Fușție } m. v. *fus*.

Fut vb. III. Fut. *Bra fută-l maica*, 12/16, cf. 8/13, 6/71, 4/71. [Derivat: *futătš m.*] — Din lat. *fūtuo*, -*ere*, (arom. *fut*).

Futătš m. v. *fut*.

Fușșq vb. IV. Sforăiu. *Cătsq si fușșacă* (incepu să sforăie), 7/48. [Și: *frătșqs, fărțșqs vb. IV. Tse șa frătșqș la durmirea?* (ce sforăi așa când dormi), Com. C. I. — Din bg. *fuča*, (pentru *hvuča*).

Fuzeăti N. de loc. (Oșani).

Fuiziri f.

Fuzit, -ă adj. } v. *fug*.

G

Gabăniță f. Un fel de plăcintă făcută din mai multe foi. *Si dară ună gabaniță șa ună pugatășă*. — Din mbg. *gubanica*, (din *guba* « foi de plăcintă »).

Gad m. Corp străin, viețuitoare, insectă (mai mult în expresia). *Cot gadu ân uocl'u* (cât paiul în ochi, adică de loc). [Derivat: (nă)gădēs vb. (refl., în expresia) *mi(nă)gădes ân uocl'u* = îmi intră ceva (un paiu în ochi), cf. bg. *gadja*. Compus (cu pref.): *ză-gād* (ză + gad) a. = piedecă, ceva care dă de lucru, de furcă, care împiedecă pe loc. *Păcrovu și cu pernița al' dădeay zăgad, di nu putea si-l jungă* (... îl împiedeau și nu putea să-l ajungă), 12/69. — Din bg. *gad*.

Gădēs vb. IV. v. *gad*.

Gădītše vb. Gădil. — Din bg. *gadičkam*.

Gădūn m. Gutuiu. *Aldi Petre au un gădūn mult mari*. [Derivat: *gădūnă f.* = gutuie. Com. S. H.]. — Din *gutūn* + mbg. *duŋa*, (arom. *gutūŋi*).

Găduŋă f. v. *găduŋ*.

Găgōș m. (Liumnița). Nucă curățită de coaja verde cf. *gugōș*; pasăre mică, a u ș e l. Com. P. M. Se mai numește și: *lușnac*. — Înțelesul de pasăre din bg. *gaga*, « cioc și nume de pasăre ».

Găjă f. Cioară (păstrat numai în n. de loc. în Oșani), *Gaja*, *Groapa găjil'ă*. Com. G. D. — Din lat. *gaia*, (arom. *gaje*).

Găjădă (pl. *gōjz*) f. Cimpoi. *Și dăro găjădă* (s'a umflat îndopându-se, s'a săturat). Com. G. D. [Derivat: *găjadadžijă. m.*] — Din bg. *gajda* (tc.).

Găjgur m. Numele unei păsări de culoare galbenă și de mărimea mierlei, *g a n g u r*. Com. G. D. — Din bg. *gajgur*.

Găjilē f. Grije, întristare. *Di găjilē nu-l-tsi mănca* (de grije nu-i venea să mănânce...), 11/4. *Tsi cota ieș ân găjilē*, 1/86. *Dun găjilē* (port grije, mă îngrijesc), cf. 6/IV. *Nu donă găjilē*, 24/4, cf. 5/25, 17/16. — Din tc. *gaile*, (arom. *găjlee*).

Găjret a. (Țarnareca) Curaj, Com. V. J. — Din tc. *gajret*, (arom. *găjrete*).

Găitâni f. Găitan, șnur; sfoară. Com. G. D. — Din tc. *gajtan*, (arom. *găitane*).

Gălăgós, -ă adj. (întrebuințat în *șteauă gălăgoasă*, apare patru ore înainte de revărsatul zorilor: *iasî 4 sats anainti di ancreaștiri zorli*, ALR. 2459).

Gălbîn, -ă I. adj. Galben. *Șamița galbină... i mai zăbună*, 2/XI. || 2°. (monedă). Galben. *Stară să-ts l'a dau tots galbin'i* (de seară o să-ți dau toți galbenii), 8/12. [Derivat: *gălbînări* f. = gălbenare, boală. Com. G. D.; *gălbînîțós*, -oasă, *gălbînîțseav*, -ă *gălbînîceav*, -ă adj. = gălbegios. *Cal gălbînîcav*, ALR. 5479; *gălbînúș* m. = gălbenuș. | C o m p u s e (cu pref.) *zăgălbîn* (ză + galbin) adj. = gălbui; (a)ngălbînés (așn + gălbines), vb. IV. = îngălbenesc, id.; *prugălbînés* (pru + gălbines) vb. IV. = devin galben, îngălbenesc. *Fatsa mpuvinită, Toșu, em prugălbînită*, 1/VI. (a)ngălbînîri, *prugălbînîri* f. = îngălbenire; *ngălbînît*, -ă, *prugălbînît*, -ă adj. = îngălbenit]. — Din lat. *galbinus*, -a, -um, (arom. *galbin*).

Gălbînări f.	} v. <i>galbin</i> .
Gălbînîțseav , -ă	
Gălbînîțós , -oasă	
Gălbînúș m.	

Găleată f. Găleată. *Nainti dă-deau trej gălets, cmo deadiră tsintsi gălets*, 9/94. *Stoî si-ts mulg ună găleată di lăpti*, 6/32. [Și: gu-

leată. Derivat: *găletîțseă* f. (dim.)]. — Din lat. *gallēta*, -am, (arom. *găleată*).

Gălēs vb. IV. Desmierd, mân-gâiu. *La găleaști* (il dezmiardă), 273. [Derivate: *gălîri* f. = dezmiardare; *gălî't*, -ă adj. = dezmiardat. *Gălit aî, ca din palmă criscut*. *gălîțsûni* f. = dezmiardare. Com. G. D.]. — Din bg. *galja*.

Găl'ină f. Găină. *Tșiă vîâr si-ts duc?* — *ună găl'ină cu pul'* (ce vrei să-ți aduc? — o găină cu pui), 4/76. *Șasi găl'ină*, 1/82, cf. 2/III. [Derivat: *găl'inâr* m. = vânzător de găini, găinar, Com. G. D.; *găl'inuțseă* f. (dim.); *gălinușă*, constelația «ursa mare», ALR. 2457; se mai numește u r a t ș c u]. — Din lat. *gallina*, -am, (arom. *găl'ină*).

Găl'inâr m. v. <i>găl'ină</i> .	} v. <i>găles</i> .
Găl'inușă f.	
Găl'inuțseă f.	
Gălîri f.	}
Gălî't , -ă adj.	

Gălîțsûni f. v. *găles*.

Gălțsăvă f. Gălceavă. — Din bg. *gălčava*.

Gămēs v. *gămoș*.

Gămōș (pl.) m. (Liumnița). Urdoare, ALR. 39. [Și: *gămēs* (Cupa)].

Gănăsēs vb. IV. Spoiesc. *Gănăsești băcoru* (spoiește arama), ALR. 4260. — Din gr. *γάνωω*, (aor. *ἐγάνωσα*).

Gândătșa. N. unui munte. *Au lę cutru Gândatșa*, 5/XII, cf. 149.

Găngăjés vb. IV. Sunt găngav, găngăvesc, cf. găngăres. Com. G. D. [Derivat: găngăiri f. = găngăvire, gănglív, -ă adj. = bălbăit, ALR. 2083]. — Din bg. *găgna*.

Găngăiri f. v. *găngăjes*.

Găngărés vb. IV. Bălbăiesc, găngăvesc. Cf. trives, ALR. 2082.

Gănglăc m. Cap de mort. (Acherontia Atropos L.), ALR. 6542. *Gănglac veardi* (gândac verde. Cetonia Aurat L.), ib. 6551.

Gănglív, -vă v. *găngăjes*.

Gănsăc m. v. *gəscă*.

Gáoră f. Vrană, un vas de lemn, ALR. 726.

Gărb m. v. *gərb*.

Gărbălă f. Lingură mare de urdă, ALR. 5433. — Din bg. *grăb?*

Gărbăv, -ă

Gărbés vb. IV

Gărbíri f.

Gărbít, -ă adj.

Gărbov, -ă adj.

v. *gərb*.

Gărchíneă f. v. *gərc*.

Gard a. Gard. *La noj gardurli sa di cãrnats di porc*, 20/18. [Derivat: gardúscă f. (d m.) *9; ăngărdés vb. IV. = îngădesc; ăngărdíri f. = îngădire; ăngărdít, -ă adj. = îngădit].

Gărdián m. Păzitor, gardist. *Tuăts gãrdianil' cari raş cuăla... si diştitară*, 15/77. — Dacor.

Gărdínă (pl. -ińur) f. Grădină, cf. baltă. *Ca la vizú pōpa ăn gãrdínă, zisi*, 24/6. [Derivat: gărdínár m. = grădinar. *Antro*

ăn cătun la un gãrdínăr, 20/18; gărdínítş a. (dim.) = grădiniţă, Com. G. D.]. — Din bg. *gradina*, (arom. *grădină*).

Gărdínár m.

Gărdínítş a.

} v. *gãrdínă*.

Gardúscă f. v. *gard*.

Gărgălán m. v. *grătlan*.

Gărgărés vb. IV. Horcăiu (în somn). Cf. arcătes, ALR. 2097. *Mă innăduş*, ib. 2152.

Gărgăún m. Gărgăun.

Gărgúl' m. Ulcior de pământ cu gâtul lung. [Derivat: gărgúl'că f. (dim.)]. — Din mbg. *gărgule*, id.

Gărgúl'că f. v. *gărgul'*.

Gărlés vb. IV. (despre oi) Tund împrejurul gâtului, la pân-tece şi coadă. Com. T. P. — Din bg. *gãrlja*.

Gărlítsă f. Boală de gât. Com. G. D. — Din bg. *gãrlica*.

Gărmoz f. pl. v. *grămadă*.

Gărnáts, -ă adj.

Gărnínă f.

Gărníşor m.

Gărníşoreă f.

Gărníşoríşte f.

Gărníşurínă f.

Gărnúts a.

Gărnútsçu

Gărnútsós, -ă

v. *gron*.

Gársă adj. (despre capre) pe-striţă. Com. I. G.

Gársés vb. IV. (Huma) Uit, cf. u l' t. — Din paleosl. *grešiti*, (arom. *agărşescu*), cf. *grişos*.

Gärtlán m. v. *grätlan*.
Gärtseăști adv. }
Gärtseăs, -easă adj. } v. *gorc*.
Gärtšmúl' m. (la porc) gât,
 ALR. 4125.
Gărúnts a. v. *gărnuts*.
Găscă f. v. *goscă*.
Găselnitsă f. v. *căselnitsă*.
Gáură f. 1. Gaură. *Ună ticfă mări... ve ună gaură, 10/5. Vini la gaură, scocni ănuntru, 8/30, cf. 8/13, 9/79, 275. Nume de loc: Gaura-di-zonă (Nănta), Gaura-lisitsă'lă (Oșani), Gaura-ursului (Birislav).* || 2. (la moară) Priscoaia în care curge făina. [D i m i n u t i v e: găuritsă, găuritșeă f. Com. G. D. D e r i v a t: găurós, -ă adj. = găunos]. — Din lat. **cavula*, -am, (<*cavus*, -a, -um), arom. *gavră*.
Găuritsă f. }
Găuritsă f. } v. *gaură*.
Găurós, -ă adj. }
Găvănă f. Strachină de lemn, ALR. 3962, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 53). Rășniță, piuliță, ALR. 3978. [Și: găvăni f. *Am ună găvăni, 4/54*. — Din bg. *gavana*, (arom. *găvane*).
Găvăni f. v. *găvană*.
Găvrúni m. Tăun mai mare, (ALR. 1901), gărgăun. (Vespa carbora L.), ib. 6544, cf. tăunăe. [Și: găvăn m.]. Cf. dacor. *gavaoan*.
Gaz a. Gaz, petrolu, cf. 23/29.
Gzép Vânt tar, vi col. Com. N. T. — Din ic. *gazep*.
Găzés vb. Calc cu picioarele.

Iel noaptea si dutseă ăn grădina lu ămpiratu di u găzeă cu calu (el, noaptea, se ducea în grădina împăratului și o călca cu calul). — Din bg. *gazja*, (mbg. *gazam*).
Gazetă f. Monedă veche. — Din it. *gazetta*, (arom. *gazetă*).
Gazi-băra v. *plesni-bara*.
Gherdán a. v. *ghirdan*.
Gherghină N. de loc. (Cupa).
Ghevgheli m. Orașul Ghevgheli. [D e r i v a t: ghivghilitșan m. = locuitor din Ghevgheli].
Ghiăfur a. Folos. *No-ari ghiăfur di el*, cf. 278. — Din gr. *διάφορο*, (arom. *djafur*).
Ghiărmi m. Vierme. *Vez tsista ghiărmi cum ghiăști ăn ropă* (vezi acest vierme cum trăiește în piatră), 8/22, cf. 280; *ghiărmi-di frasin* m. (gândac cu miros neplăcut ca de șoarece; este identic cu cățelul-frasinilor), Com. C. I. [D e r i v a t e: ghirminós, -ă adj. = viermănos; ănghirminișós vb. IV. = devin viermănos, mă umplu de viermi; ănghirminișotă, -ă adj. = viermănos, împuțit. *Caș anghirminișot* = brânză împuțită, ALR. 5451]. — Din lat. *vērmiş*, -em, (arom. *yermu*).
Ghirghitsă N. de loc. (Nănta).
Ghiaspărnice m. v. *ghiaspi*.
Ghiăspi (pl. *ghiesp*) m. Viespe. *Și la vizú un ghiăspi* (și-l văzu un viespe), 22/4. *Pită di ghiesp*, ib. [D e r i v a t: ghiaspărnice m. = viespar]. — Din lat. **vēspis*, -em, (arom. *yaspe*).

Ghiátsă f. v. *ghiu*.

Ghiáur m. Ghiaur, cf. c a u r.

Ghiázma f. Aghiazma, apă sfințită, ALR. 2770. — Din gr. *αγιασμα*, (arom. *ayiasmă*).

Ghibărdisés vb. IV. (La animale) mor, rar la oameni cu înțeles peiorativ). *Ghibărdiseà mo, că tuntea nu vreași s-ti duts casă* (crapă, mori acum că atunci nu vroiai să te duci acasă). Com. H. I. [Derivate: **ghibărdisiri** f. **ghibărdisít**, -ă adj. = mort].

Ghibărdisiri f. } v. *ghibăr-*
Ghibărdisít, -ă adj. } *dises*.

Ghidi! interj. Măi, fă. *Ei ghidi, feată, nu știți un cafcu fitșor veà cola*. [Și: *Idi interj. Idi dēaduli, de!* 11/56; (metatezat) *dighi interj. Dighi de, luduli, de!* 18/47]. — Din tc. *ghidi*.

Ghiésă f. Nume de capră neagră vărgată cu roșu. Com. G. D. (arom. *g'esă*).

Ghigănés adj. (despre oi). *Uoi gigăneșt* (oi mai mari cu lâna albă și mai aspră, cf. a r n ă u t s e s). Com. I. G. — Derivat din *ghegă*.

Ghigór m. Un fel de piatră găunoasă. || N. de loc. (Huma), unde se găsește această piatră. Com. T. P.

Ghiátsă f. 1°. Viață. *Si burăști cu ghiátsa* (se luptă cu vieța), 279. || 2°. Viețuitoare, ființă. *Pând nu neacă ună ghiátsă nu au beà boii* (până nu înneacă o viețuitoare, nu o bea boii), 7/59, cf. 2/90. *Să da dōmnu di ghiets să nu scap* (să

nu scapi de viețuitoare, adică de *păduchi*), 11/11. — Din lat. *vivus* + *itia*, (arom. *yíatsă*).

Ghiés vb. IV. } v. *ghiu*.
Ghiiri f. }

Ghimăni m. Pantof. — Din tc. *jemeni*.

Ghinghiár m. Spin măgăresc, *Ghinghiru ari spin, nu la pots prindi cu moņa*, ALR. 5173. [Și: *ghinghir, džindžăr. Șteată măgaruli si iasă džindžăril' di s-ti putires* (așteaptă... să iasă spinii măgărești), 418. — Din bg. *ginger*.

Ghinghir m. v. *ghinghiar*.

Ghijá f. în: *g'ija di vitsă*, butaș, ALR. 6108.

Ghióamiti adv. v. *ghiuă*.

Ghióc Nume de cal cu părul cărunt (arom. *ghioc*).

Ghiólma N. de loc. (Cupa).

Ghión m. O pasăre care există, cu același nume, și la Aromâni și care cântă plăcut. Cf. *gheonoaie*. (Există la toate popoarele balcanice: Alb. *gon*, gr. *γκιώνης*, bg. *ghion*, etc), arom. *g'on*.

²**Ghión** a. Talpă la ghetе, pingea. *Ghiónu di lă tșouă si ruptsi* (talpa dela gheată s'a rupt). — Din tc. *gjon*, id.

Ghiór m. Viorea. Se mai numește: *temenușcă*, *g'itșchi*, *cătșuncă*. [Și: **ghioáră** f.]. — Din lat. *viōla*, -am, (arom. *g'oară*, rar).

Ghiórgghi m. N. de persoană. [Se mai zice, cu același înțeles, și

Goşu, Gonu, Gotsi, Džoni. Com. C. I.].

Ghipt (pl. *ghiptur*) a. 1°. Cereale. *Ia ȳa ari ȳopt cupiti di ghipt : umu ăđi di mël', lântu ăđi di barnitsă, lântu ăđi di gron şi lântu ăđi di sicară,* (aici sunt opt stoguri de cereale : unul este de mei...), 9/4. || 2°. Grâu cf. gron. *Cqn... si scoală să turească ghipt ăn coş* (când se scoală să verse grâu în coş), 23/41. — Din lat. *victus,-um,* (arom. *yiptu*).

Ghirdân a. 1. Salbă de gât, gherdan. *Nu pots să la dar ghirdănu la me mul'ari?* 25/85. || 2°. (La măcelari) carnea de miel dela piept, împreună cu jumătatea gâtului, Com. G. D. [Şi: *gherdân* a. Derivat: *girdanlija* adj. = cu salbă la gât, (despre oaia) care are gâtul alb, dacă pe corp este neagră, şi cu gâtul negru, dacă pe corp este albă. Com. I. G.]. — Din tc. *gerdan,* (arom. *girdane*).

²**Ghirdân** m. Piciorul (la miel) de dinainte. Cf. colc, ALR. 4072.

Ghiriz a. Canal. *Ca si dusi an ună chioşă tucu lumni ăn ghiriz* (ducându-se la un colţ, căzu în canal), 24/47.—Din tc. *geriz,* (arom. *girize*).

Ghirminós, -ă adj. v. *ghjarmi*.

Ghîrnură f. Numele unui arbore, (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 42).

Ghitşit a. Vad, trecătoare [Şi: *plitcă*], ALR. 810.—Din bg. *gečit,* tc.

Ghiu, -iă adj. Viu, cu vieaţă.

Ni ghiu ni mortu, 15/69, cf. 17/65, 435, 32/8. [Şi: *liju,* -ă adj. Derivat: *ghjătă* f. (<*vivus* + *tia*) = vieaţă; *ghjés* vb. IV. = trăiesc, vieţuiesc. *Cola deadu aş ghiă cot di iel* (acolo moşu işi trăia numai pentru el), 20/38, cf. 13/38. *Sirbea cu tser si ghjješ* (munceşte, dacă vrei să trăieşti). *Din argatloc ghjjaşti,* 25, cf. 8/22; *ghjiri* vb. = trăit, vieţuit. *Un ȳom veđ di ghiirea ancă trei zoli* (un om mai avea de trăit...), 9/62. *Loc di ghiiri* (loc de trăit), 16/69; *anghjés* (an + *ghjies*) = înviez. *Şi ca anghjjaşti frăti-su,* 22/28, cf. 21/28. *Fişoru ună-ş-ună anghii* (băiatul de odată învie), 34/51, cf. 15/29, 18/19, 19/51, 22/78; *pringhjes* (pri + an + *ghjies*) vb. IV. = înviez, reînviez. *Acu mor şi si pringhjes* (dacă mor şi să reînviez), 7/51]. — Din lat. *vivus, -a, -um,* (arom. *yiu*).

Ghiuă adv. Ca şi cum, ca şi când, adecă. *Tătă-su si anturno ghiuă s-la scapă* (tată-su se întoarce, adecă să-l scape), 10/15. *Ghiuă şi noj si zitsim tsvă-godea.* [Şi: *ghiuaja,* *ghioamiti* adv. *Să lea havă ghiuaja* (să ia aer adecă), B. 4]. — Din tc. *gjua,* (prin bg. *ghiuu,* id.).

Ghiuăja adv. v. *ghiuu*.

Ghjubrè f. Gunoi. *Că-u lă ghjubrea... iu să-u turească,* 4/69, cf. 8/69. [Şi: *ghjubri* f. *Vem turit ghjubri* B. 12, cf. 11/60. Derivat: *ghjubrină* = n. de loc, (Huma)]. Com. T. P. — Din tc. *gjubre*.

Ghiubri f. }
 Ghiubrină f. } v. *ghiubre*.

Ghiulë f. Ghiulea. Com. G. D.
 — Din tc. *gülle*.

Ghiúm a. Urcior mare de aramă. *Un rap cu ună moņa* (= ghiu-mu) *34. [D i m i n u t i v e : g h i u - m i t ș a. și g h i u m á t ș a. Com. G. D.].
 — Din bg. *gjum* (tc.), (arom. *gum*).

Ghiumbrúchi f. v. *iumbruchi*.

Ghiumítș a. v. *ghium*.

Ghiuázáts v. *házáts*.

Ghiúpe m. Țigan. *Li lo Țel lui rubi ca di ghiúpc* (le luă el hainele lui ca de țigan) 8/51, cf. 295. [D e r i v a t e : g h i ú p e ă f. = țigancă. *Ghiúpc* *la feasi și la trimeasi la prusirea*, 601. *Ghiúpch*, 15/29, cf. 3/35. || Pițigoiu. Com. H. I. || Clește mai mic; *ghiuptsés*, -easă = țigănesc. *Tșergă ghiúptsească*, 968]. — Refăcut din *ghiupcă* bg. *gjučka*, « țigancă ».

Ghiúpeă f. }
 Ghiuptsés, -easă adj. } v. *ghiupc*.

Ghiurlúe a. Murdărie, tot ce rămâne, gunoi. *Ghiurlucu di bubi nitsi çonnu tribuiaști s-la turim ân grădina di tșarnitș*, B. 10. *Ghiurlucu di jos* (murdăria de jos), ib. 9.
 — Din mbg. *gjorluk* (tc.).

Ghiúrta N. de loc. (Huma).

Ghiútsbeleă adv. In fine, în sfârșit, în cele din urmă. *Ghiútsbeleă și chiupu si frânsi di curtulisî lupu* (în fine și chiubul se sparse de scăpă lupul), 14/72. — Din tc.

güğ-bela « grea-întâmplare s. nenorocire ».

Ghiuzelduńa f. Frumoasa pământului, cf. *ubavil'a loclu ĵ*. *Al' zisi la ampírātu ca s-la trimeată si-u leă « ghiuzelduńa »* (îi zise împăratului ca să-l trimeată să o ia pe frumoasa pământului).
 — Din tc. *güzel-duńa*, (arom. *mușata-loclui*, alb. *e bukurë e dheut*).

Ghivghilitșán m. v. *ghevgheli*.

Ghiză f. (Turcism). Amendă, pedeapsă. *Dömnü aĵ dat-au ghiză trei añ di zoli* (Dumnezeu i-a dat pedeapsă trei ani de zile), 4/62. — Din tc. *ġeza*, (arom. *ġizae*).

Glad adj. Nesăturat, flămând, fig. ceva fantastic, fiindă închipuită. *Tse-ti sculaș ca glad; vă sculats că gloĵi și tsoglavi*, 283. — Din bg. *glad*.

Glas a. Glas, voce. *Ĵel' ca uzoră glasu featăl' ä* (ei când auziră glasul fetii), 15/73. — Din bg. *glas*.

Gl'aș m. Un fel de clește cu care se servesc argintarii și tinichigii. Com. C. I.

Glăteă f. Inghițitură. — Din bg. *glătka*.

Glăvătijă N. de loc. (Oșani).

Glăvés vb. IV. (refl.) Mă bag la stăpân, mă năimesc. *Să-mi glăves la vrin, cari s-mi va* (să mă pun la stăpân la cineva...), 3/2. *Aĵ să nă glăvim*, 1/25, cf. 6/15, 11/15, 5/62.

[Și: *anġlăvés* vb. IV. = (Liumnița) tocmesc, angajez. *L-anġlăves picuraru*, ALR. 5367. D e r i v a t e

glăviri f. glăvít, -ă adj. = băgat la stăpân, 299]. — Din bg. *glavam*.

Glăviri f. }
Glăvít, -ă adj. } v. *glăves*.

Gl'eátă f. (la rotar) Maiu. Com. C. I. — Din bg. *glecto* (pentru *dlecto*).

Gl'eg a. v. *cl'ag*.

Gl'em a. Ghem. *Gl'em la buric gl'tsi zădună* (s'a speriat rău), 934, cf. *48. [Derivat: *gl'em-tșúe* m. (dim.)]. — Din lat. **glemus*, (arom. *gl'em*).

Gl'emtșúe m. v. *gl'em*.

Gl'ets a. Ghiet, ghață. *L'a bițu gl'etsu* (a tulit-o, a șters-o), 981. [Derivate: *angl'ets* (<lat. *inglacio*, -are) vb. I. = îngheț, deger. *An angl'itsară pitșoarili* (îmi înghețară picioarele); *angl'itsári* f. = înghețare; *angl'itsát*, -ă adj. = înghețat; *angl'itsătúră* f. = îngheț; *dizgl'êts* (<lat. *disglacio*, -are) vb. I. = desgheț; *dizgl'itsári* f. = desghețare; *dizgl'itsát*, -ă adj. = desghețat]. — Din lat. **glacium* (din *glaciare*), arom. *gl'ets*.

Gl'éznă f. Gleznă (la cal), chișiță. Com. C. I. — Din sl. *glezna*.

Gl'igusés vb. }
Gl'igusíri f. } v. *gl'eg*.
Gl'igusít, -ă adj. }

Gl'indă f. Ghindă. [Derivat: *gl'indură* (<lat. *glandula*), f. = murele dela gât]. — Din lat. **glanda*, -am, (arom. *gíndă*).

Gl'indură f. v. *gl'indă*.

Glis m. Panglică (cu înțelesul de), vierme, tenia. [Și: *glist*

m., *glistă* f.]. — Din bg. *glis*.

Glist m. }
Glistă f. } v. *glis*.

Glitșchi f. plur. Un fel de cătșuncă de culoare albă cf. temenușcă, ghior. *Cătșunchili și glitșchili es primăveara*. Com. I. L. Din mbg. *glički*.

Gloábă f. (Liumnița). Gloabă, amendă, cf. ghiză. Com. G. D. — Din bg. *globa*.

Glog m. Arbust ghimpos, cu spinii mari. Com. G. D. — Din bg. *glog*, id.

Glúbav, -a adj. v. *glupav*.

Gl'úbnie m. miezul de pâine necoaptă. Com. G. D. — Din bg. *glīb*.

Glúpav, -ă adj. Prost, prostănac. [Și: *glúbav* adj.]. — Din bg. *glupav*.

Glúșcă (plur. *gluști*). f. Cireașă crudă, necoaptă. *Nu ișoră țsireașăli, ancă sa gluști* (nu ieșiră cireșile, sunt încă necoapte), Com. C. I.

Gluznés vb. IV. Fracturez. *Gluzniri la pitșor* (fractură la picior), ALR. 4201. [Derivat: *gluznitsă* f. = scrintitură]. — Din mbg. *slizgam*.

Gluznitsă f. v. *gluznes*.

Gnóï a. Gunoiu. *Bun im șa pri gnoï*, (bine suntem aici în gunoiu), 18/29, cf. 2/29. [Derivat: *gnués* vb. IV. = gunoiesc]. — Din bg. *gnoj*, id.

Gnos a. Scârbă. *Nu vin ân cāsă... că s-va iță gnos* (nu vin în casă, căci o să vă fie scârbă), 15/56.

— Din mbg. *gnas*, influențat de « gnoi ».

Gódeă f. Fragă Com. V. J. — Din bg. *godka*.

Gódea (Bulgărisim) v. *tsiva*.

Gógu Poreclă pentru oamenii proști. *La treatsim și noi veacu gogăl'a* (o ducem foarte rău și greu), Com. C. I.

Gol, goală adj. Gol, desbrăcat *Zădurănră doil'ă gol'* (adormiră ambii goi), 13/68. *Iel șăzù la curu foculuș pri gol' loc*, 16/56. *Si scunsi că ra goală di al' ra rușoni* (se ascunse că era goală...), 15/38, cf. 293, 959. || (Adverb). Numai. *Con au dișcl'tsi cutița vizù goali furliiñ* (când deschise cutia, văzî numai monede de aur), 9/11. [Derivate: *gulés* vb. IV. = golesc. Compus (cu pref.): *ugulés* (bg. *oglavam*) vb. IV. = desbrac în pielea goală; *dizgol'* I. vb. (diz + gol') = desgolesc, Com. G. D.; *gulutija* f. (bg. *golotija*) = sărăcie. *Iundi-i feata, cola-i gutița* (unde sunt fete, acolo este sărăcie), 984; *gulišuni* f. = goli-ciune (se zice când cineva nu este bine îmbrăcat, sau este îmbrăcat subțire), Com. G. D.; *gulišan, -ă* adj. = gol de tot, id.]. — Din paleosl. *golŭ*, (arom. *gol*).

Góleă f. Nod în țesătura unei pânze. — Din bg. *galkă*.

Goúu m. v. *Ghiorghi*.

Górá f. Pădure. *Nu la vez că-i goră?* (nu vezi că-i pădure?). [De-

ri v a t : **górniťs** m. (bg. *gornica*) = păr sălbatec. *Deadără pri un gornits* (dădură de un păr), 7/71. *Iel', ca si disfeasiră di pri gornits*, (ei, când se dădură jos de pe păr), 9/71, cf. 4, 6/54, **górniťsă** f. = pară]. — Din bg. *gora*.

Gqrb m. Spinare, șira spinării. *Si mi mântșos șa si port apu pri gorb* (să mă muncesc așa, să port apă pe spinare), cf. 20/16. *Să scoatim ună fașă din gorp* (să scoatem o fășie din spinare). [Și: **gqrp, gărb, grăb**, m. *Tot grăbu la dișuli* (tot spatele îl jupui), 14/72, cf. 284, 285. Derivate: **gărbés** vb. IV. = (despre oi) le tund la pânțece și la gât. Com. G. D.; **gărbiri** f. = tunderea oilor; **gărbít, -ă** adj. = tuns (despre oaie), id., **gărbäv, gărböv, -ă** adj. (bg. *gărböv*) = cocoșat, gârbov, id., **grăbtșoăñă** f. = gropiță la ceafă, Com. G. D.]. — Din bg. *grăb*.

Gqre m. Grec. [Derivate: **gărehineă** (bg. *garkinka*) f. = grecoaică; **gărtsés, grătsés, -ă** adj. = grecesc; **gărtseăști, grătseăști** adv. = grecește]. — Din bg. *gark*, (arom. *grec*). Numele latin s'a păstrat numai în deriva ele adj. și adv. și în numele de loc. *An Greaca* (la Grecoaică) în Cupa.

Górniťs Nume de mahala în Nânta. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 11).

²**Górniťs** m. } v. *gora*.
Górniťsă f }

Gorp m. v. *gorb*.

Gorșet N. de munte (Liumnița). [Și: **Gu(r)șet**].

Goșcă f. Gâscă. *Ună goșcă mari* (o gâscă mare). [Și: (Țârnareca) **gâscă** f. Derivat: **gânsac** m. (mbg. *gânsak*, bg. la Perlepe *gusak*). — Din bg. *gâska*.

Góșu m. v. *Ghiorghi*.

Gótfă f. Gătit (despre mâncare). — Din bg. *gotva*.

Gózbă f. Masă (cu înțelesul de) petrecere, invitație la masă. *Mi rog, si fac ună gozbă* (mă rog, să chemăm oaspeți la masă), 21/38. — Din bg. *gozba*.

Gqznie m. Mațul gros. ALR. 2219. — Din bg. *găznjak*.

Grăb m. v. *gorb*.

Grăbăjés vb. IV. Iau, răpesc din ceva. *Că-u grăbăi, grăbăi uoala, saldi două găruntă di bacă flaj* (luă din oală așa de mult încât nu găsii decât două grăunțe de bob). Com. C. I. [Derivat: **grăbăiri** f. = luare cu totul, răpire id.]. — Din bg. *grabam*.

Grăbălă f. Lingură mare. ALR. 3973. [Și: **grăbălă** ib.].

Grăbătš m. Gărbaciu. Com. N. P. — Din tc. *kyrbač*.

Grăblă f. } v. *crăblă*.
Grăblăr m. }

Grăbtšoăniă f. v. *gorb*.

Grăclân m. v. *grătlan*.

Grădina f. v. *gărdina*.

Grădiști N. de loc. (Lugunța). — Din bg. *gradišta*.

Grăi a. Graiu. *Spuni-l' cōtiva graiur* (spune-i câteva vorbe). Com. C. I. — Din paleosl. *graj*, (arom. *graiu*).

Grămădă (pl.-mōz) f. Gramadă, mulțime multă, lucruri de ale casei, căsnicie. *Nu mi lițșă mini, mamu, ăn lu Dreana grămōz* (nu mi stetea bine, mamă, în căsnicia lui Dreana). *Grămada-l-Tsantsa* n. loc. (Conțco); *Găr-mōz* n. loc. (Barovița). [Derivate: **grămăditșcă** f. (dim.), **grămădisés** vb. (refl.) = mă tolănesc pe ceva. ALR. 2296]. — Din bg. *gramada*.

Grămădisés vb. IV. v. *grămadă*.

Grămătie n. de fântână (Cupa).

Grănină f. v. *gron*.

Grănișor m. v. *gărnișor*.

Gră(n)tš m. Oală, ulcică, hârb. *Grăntșaru din grăntš beă apu* (olarul bea apă din oală), 288. [Derivat: **grăntșăr** (mbg. *grănčar*) m. = olar. *Grăntșaru iundi va cola u puni mănușă* (olarul unde vrea acolo pune mânerul), 983]. — Din bg. *gărnce*.

Grăntșăr m. v. *grăntš*.

Grap interj.

Gras, -ă adj. Gras. [Derivate: **grăsimi** f. = grăsimi. *Diriptatea iasi că grăsimi pri apu*, 204; **grăstșue**, -ă adj. = grăslui; **ăngrăș** vb. I. (Țârnareca) = îngraș; **ăngrășari** f. = îngrașare; **ăngrășăt**, -ă adj. = îngrașat; **ăngrășătúră** f. = îngrașare]. Com.

I. L. — Din lat. *grassus*, -a, -um (= *crassus*, -a, -um), arom. *gras*.

Grăsîmi f. }
Grăstşuc, -ă adj. } v. *gras*.

Grătlân m. Gătlej. *Şi ţel una ş-una di grătlan... şi la strinsi* (şi el dintr'odată de gătlej...). [Şi: grăclân, gărtlân m. (în Țarnareca) gărgălân m. Com. V. J. Derivat: grătlăniţ m. (dim.) = omuşor]. — Din sl. *grŭtan* şi bg. *grăklan*, (arom. *gărgălan*).

Grătlăniţ m. v. *grătlan*.

Grătsăiês vb. IV. Zgrănţăiu.

Grătseăşti adv.

Grătsês, -ă adj. } v. *gorc*.

Grăvină f. Nume de plantă mirositoare. Com. T. P. Din mbg. *gravina*.

Grăzăiês vb. IV. (Oşani). Zgăriu (întrebuinţat în spec. pentru oameni. Pentru animale şi în spec. pisici se zice mai mult z g a i r). *Grăzneă -u, Itu, mumă-ta* (zgărie, Itu, pe mamă-ta, se zice în glumă, la copii). Com. C. I. [La perf. s. *grăzniî*]. — Din bg. *grizam* (aor. *griznah*).

Greacă n. loc. (Cupa), cf. *gorc*.

Greăjbă f. v. *greaşcă*.

Greăşcă f. Greşcală. [Şi: greăjbă (din mbg. *grěžba*) f. Com. T. P.]. — Din bg. *grěška*.

Greătsă f. v. *grey*, *greauă*.

Grăblă f. Greblă. Com. H. I. — Din bg. *greblo*.

Gres vb. IV. 1°. Grăesc. *Ară ţel aî zisi* « *greă* » (iar el îi zise: « grăeşte ») 15/55. *Gri lă tsar* (grăi la ţar) 8/65. *Aî grit-au* (i-au grăit) 2/61 || 2°. Zic (cu înţelesul de) numesc pe cineva. *La ma űiclu frati al' greau* Geagea (mai micului frate îi ziceau Geagea), 3/68. [Derivat: griri f. = grăire]. — Din paleosl. *grajati*, (arom. *grescu*).

Gréu, gréau(ă) adj. Greu. *Greau monă* (mână grea), se zice când cineva înjunghe o vită şi, dintr'o singură lovitură, vita rămâne pe loc moartă. 928. || *Greau(ă)* (însărcinată). *Mul'area chinisi greauă* (mujerea rămase însărcinată), 5/40. || S u b s t. *Grey* m.: (fig.) om bogat, stăpân. *Grey la cl'imę* = stăpânul l-a chemat. 290. [Derivat: greătsă (<lat **grevitia*) f. = greaţă, greu, părere de rău. *Nu-ű cădeă cęta greatsă* (nu-mi părea așa de rău) 496]. — Din lat. **grěvis*, -em, (arom. *grey*).

Greuş m. Arbore, acelaş cu p a r n a r e a ALR. 2559.

Grăbală f. Hreapcă, greblă. ALR. 5025. — Din mbg. *grebalo*.

Grigonăteă N. loc. (Nânta).

Grindă f. Grindă, stălp. *La spindzurară di grindă* (il spânzurară de stălp) 718. *L'i* (în text greşit: li) *spinzură [peştil'] di grindî* 2/30. — Din sl. *gręda*, (arom. *grendă*).

Grăpa-li-Dafi N. loc. (Nânta).

Gripés vb. IV. r^o. Pun mâna pe cineva, îl apuc. *Peştili zisi «aman gripe-mi» şi moşu la gripi* 3/28, cf. 17/18. || 2°. Asmuţ, năpustesc în contra cuiva. *Con să ti stringă zeştli, tu să-l gripeş râslănil'* (... tu să asmuţi leii) 17/9. — Acelaş cu bg. *grabam* «răpesc» din care avem odată *gră-băies* (?)

Griri f. v. *gres*.

Grişătură f. v. *grişos*.

Grişună f. Nume de plantă.

Grişos vb. IV. Greşesc. *L'artă-mi, grişoi, lântă urăd nu fac şa* (iartă-mă, greşii, altă dată nu fac aşa) 11/10. [D e r i v a t: *grişătură* f. = greşală]. — Din paleosl. *grěšiti*, (arom. *agîrşescu*), cf. gărşes.

Groapă f. Groapă. *Con dedu din groapă* (când moşu din groapă, adică niciodată). *Groapa-gaiăl'ă, Groapa-lu-Mantşi, Groapa-Moaşăl'ă* n. loc. (Oşani). [D e r i v a t e: *grupiştii* f. = locul unde sunt gropi. Com. G. D; *gruptşoneă* f. = gropiţa dela ceafă. Compus cu (pref.) **angróp** vb. I. = îngrop, înmormântează. *Tru cuproia... âjra angrupat* în (gunoi era înmormântat) 17/68. *Si ve angrupat* (se îngropaseră) 14/24; *angrupári* f. = înmormântare, îngropăciune; *angrupát-ă* adj. = îngropat, înmormântat. *Maica cu tati sân angrupats* (mama cu tata sunt înmormântaţi) 28/68; *nidu angrupát, -ă* (ni + du + angrupat) = îngropat pe jumătate,

neîngropat peste tot. Cf. 14/84, **dizgróp** (diz + grop) vb. I. = dezgrop; *dizgrupári* f. = desgropare, *dizgrupát, -ă* adj. = desgropat. Com. T. P.]. — Pentru etim. vezi alb. *gropë*, (arom. *groapă*).

Grob (pl. -bur) a. Mormânt. *Ca si dusră direp marzinea di cătun, lângă grobur* (...lângă morminte) 11/58. *Ai si ni-l spuń groburli* (hai să-mi spui mormintele). Cf. 2,3/6, 14/24, 4/71, 20/31. N. loc.: *Ān grobu* (Lugunţa), *Grobu-Ghijorgăl'ă* (Oşani), *Grobu Ianal'ă* (ib.), *Grobu-li Fringhiņa, Grobu-lu-Mimedu* (Huma), *Grobu-Ticăl'ă* (Oşani). — Din bg. *grob*.

Grøn a. Grâu. *Sitsirom la grøn* (secerăm grâul) 16/5. *Şi grønu criscu* ib. cf. 9/4, 15/5, 6/55. Feluri de grâu: *grøn şut* (alb), *grøn roş* (cu mustaţă), *grøn plătitsă* (galben), *grøn tsărvencă* (roş). ALR. 5182. || Colivă. *Deadi grøn di con ra lupu cătsol* (dădu colivă de când era lupul căţel), a murit de mult. *Āl' măncom grønu* (a dat ortul popii) 286. Cf. 289. [D e r i v a t e: *gărniştii* f., *gărniţă* şi (mai rar) *grăniţă* f. = locul rămas după ce s'a secerat grâul, mirişte. Cf. *stărniştii*, *secărină*, *melină*, *ovişonă*, *bărniţşonă*. Com. C. I.; *gărnişór* (formaţiune analoagă cu bg. *pčenička* «porumb» din *pčenica* «grâu» cf. *tşănitşcă*) m. = porumb, păpuşoiu. *Culcă-ti tseastă seară* ân

tșutura di gărnîșor (culcă-te astă seară în banița din porumb) 11/331; **gărnîșureâtsă** f. = loc unde a fost semănat gărnîșor. ALR. 5055; **gărnîșoreă** f. = cotorul porumbului. Com. G. D.; **gărnîșoriște și gărnîșurină** f. = locul unde s'a strâns recolta de porumb cf. s t ă r n î ș t i etc.; **gărnûts, gărnûts** (<lat. **granuceum*) a. = grăunte. *Fitșoru si feasi un gărnûts di mel'* (băiatul se făcu un grăunte de meu) 23/79. *Rupsi un gărnûts* (în text greșit: gărnûnts) *di neagră uură*. 3/47, cf. 2/47; **gărnûtsôs, -ă** adj. = grăunțos; **gărnâts, -ă** (<lat. **granaceus, -a, -um*) adj. = de făină de grâu. *Turtă gărnaț* 20, 22/6 și (rar) **zărnaț, -ă** (bg. *zărno*) adj. *U mănăcă turta zărnaț* (o mănăcă turta făcută din făină de grâu) 15/72; **gărnûtsûe** (dim.)). — Din lat. *granum*, (arom. *gîrnu*).

Gros, groasă adj. Gros. *L'-u gros nasu la tsista* (îi este nasul gros) este om cu stare 463. || (Fig.). Prost. *Sam groasă ăn cap* (sunt proastă) 9/12. *Fitșor gros* (prost) 5/21. **Groasa** n. de loc. (Nânta). **Pri Groș** n. de loc. (Cupa). [D e r i v a t e: **ăngrôș** vb. I. = îngroș. Com. G. D.; **ăngrușăt, -ă** adj. = îngroșat]. — Din lat. *grössus, -a, -um*, (arom. *gros*).

Groș m. Piastru, monedă turcească în valoare de 40 de parale. *g r o s. Aș vindură 60 di groș* (o vândură 60 de piastri) 6/54. [D e

r i v a t: **grușitsă** f. (dim.)). — Din tc. *groș*, (arom. *groș*).

Grout. N. loc. (Cupa). Loc pietros. Com. N. P. — Din bg. *grohot*.

Grûdi (pl. *gruz*). Glie. ALR. 950, cf. *g r u s*. — Din mbg. *grud* și *grudka*.

Grup a. Bucată, grămadă. *Măiră cu grup di tsară* (asvârliră cu bucăți de pământ) 15/5.

Grupîști f. } v. *groapă*.
Gruptșoneă f. }

Grus m. Bulgăre, bolovan. *Grus di pimint*. ALR. 5112. — Este acelaș cu *grudi* (dela pl. *gruz*, rostit și *grus*).

Grutsleăt m. N. de plantă. Com. C. I.

Gruunés vb. IV. Mă las, mă prăvălesc, cad. Fig. slăbesc, mă topesc, mă sleesc. *Că si gruunî di pri tșireș* (când căzu de pe cireș). Com. C. I. [D e r i v a t e: **gruunîri** f. cădere, fig. sleire; **gruunît, -ă** = căzut, picat, fig. slăbit, sleit, id.]. — Din bg. *gruhuvam*.

Gruunîri f. } v. *gruunes*.
Gruunît, -ă adj. }

Gudés vb. IV. Lovesc, dau în cineva, bat, dau bătaie. Mai des: *u g u d e s* (nemeresc). — Din paleosl. *goditi*, (arom. *agudescu*).

Gugôș m. Boboc de floare. *Nu-i Stuijan că-i gugoș di trandafil* (... boboc de trandafir). — Este acelaș cu arom. *gugoș* și cu alb. *gogosh*. Pentru etim. cf.

Capidan în *Dacoromania VII*, 129.

Gûgă f. Piatră (de obicei) triumfiulară, servind ca obiect de joc la copii.

Gugăchi N. loc. (Cupa).

Gugûfcă f. Turturea. [Și: *gugûtscă*, f. Com. T. P.]. — Din bg. *gugutška*, (arom. *guguče*).

Guguréș N. loc. (Cupa).

Gugûtscă f. v. *gugufcă*.

Gulăstră f. 1°. Primul lapte după fătutul oilor. Curastă. ALR. 114. || 2°. Străghiață ib. 5413. [Și: *eulăstră*. Com. G. D.]. — Din lat. **colastra*, -am, (colöstrum), (arom. *culastră*).

Guleată f. v. *găleată*.

Gulés vb. IV.

Gulișân, -ă adj. } v. *gol*, *goală*.

Gulitșuni f. }

Gulúp (pl. *gulup*, în Țárnareca *guluchî*) m. Porumbel. *Scoasi un zăgar; din zăgar doî gulup* (scoase un ogar; din ogar doi porumbei) 33/39, cf. 8/67, *8. — Din mbg. *gulăb*.

Gulutija f. v. *gol*.

Gunés vb. IV. 1°. Gonesc, izgonesc. *Fitșoru să cõtă cucu, di s-la gunim lûde*, 25/6, cf. 4/12, 2/35, 11/67. || 2°. Mân, conduc (o vită). *Montiza dimineatsta vini vacoțu di gunirea dănăcu* (a doua zi dimineața veni vremea de mânat dănacul). *Axen măgar guneaști*, lucrează pentru alții 417 cf. 54. [Derivate: **guniri** f.; **gunit**, -ă adj.]. — Din paleosl. *goniti*, (arom. *agunescu*).

Guniri f. }
Gunit, -ă adj. } v. *gunes*.

Gură f. Gură. *Am un aîor... di cal' albi, Saldî un roș an mējluc tucu al' chutsăiaști* (= gura) *35. *La ari dispicat... rostu că gura di măgar*, 985. *Gură*, n. loc. (Lugunța). *Gura-lu-Tsapu*, n. loc. (Barovița); *gură-di izmeni* = probab, ALR. 3309, *gură di-cămeașă* = partea despicateă la cămașă, ib. 3296. | *Gură* = trecătoare între doi munți ib. 2480. [Derivate: **guritșcă** (dim.)]. — Din lat. *gûla*, -am, (arom. *gură*).

Gurgășcă f. Scorbură. *Au :ă-mănco cu bălțija tșe gurgășcă*, 19/2. *Tșe gurgășcă aî zisi*, 20/2. [Și: **gurugășcă** f. Derivat: **gurgășliv**, -ă adj. = noduros. *Și di iundi amno... bătù di un gurgășliv fag* (întâlni un fag noduros) 19/2.

Gurgășliv, -ă adj. v. *gurgășcă*.

Gurgulăș m. Orice pietricică rotundă și netedă, în special una din cele cinci pietre care servesc la jocul numit « tsirică ». Com. T. P. Derivat din *gurgul'*.

Gurgul'ăt, -ă adj. Rotund. (arom. *gurgul'at*). Derivat din *gurgul'*.

Gurgul'usit, -ă adj. (Ironic). Sfrijit, foarte slab. ALR. 2268. Derivat din *gurgul'*.

Gurgurés vb. IV. = (Despre mațe) chiorăie. ALR. 2210 onomatopee.

Guribînă f. se zice pentru o față urâtă. — Din bg. *gurabina*.

Guridă f. Aguridă. *Ca si sculară pri la prvidearea, flară guridă* 10/56. — Din bg. *agurida*, (arom. *aguridă*).

Guritșeă f. v. *gură*.

Gurléz vb. I. (Despre porc) Guiț. *Porcu gurléază*, ALR. 5688. [Derivat: *gurlív*, -ă adj. = puchinos. Cuvântul ar putea avea altă origine].

Gurșét v. *Gorșet*.

Gurugășeă f. v. *gurgașcă*.

Gúșă f. Gât. *Ăn puș di gușă un chiup* (pusei de gât un chiub) 4/13, cf. 21/68. *La li pupări gușil'* (le opări gâtlejurile) 13/11, cf. 162, 291. *Leaș pri gușă* (nenorocesc pe nedrept). *Vez să leș vrin lant suflit pri gușă* 12/1. *Mer cu gușă* v. mer. [Derivat: *gușés* vb. IV. (despre oi) mi se umflă gâtul din cauza tusei; *gușnés* (bg. *guša*, aor. *gušnah*), vb. IV. = iau de gât, îmbrățișez. *Uorbu... la cunuscură răslănil', la gușniră* (pe orb îl cunoscără leii, îl îmbrățișară) 34/40. (Refl.). *Si cătsără, si gușniră* (se apucară, se îmbrățișară) 13/58; *gușniri* f. = îmbrățișare; *gușnit*, -ă adj. = îmbrățișat]. Există și în alb. *gushë*.

Guseăjés vb. IV. (refl.). Mă gudur, mă ciugulesc (mai ales despre tineri îndrăgostiți). *Feata cu fișoru si guscăiașu*. Com. T. P. Derivat din *goscă*.

Gușnés vb. IV

Gușniri f.

Gușnit, -ă adj.

v. *gușă*.

Gust vb. I. *Gust. Lă jel nu-l' -tsi măncă, tucu gusta un-dou mutșcots* (lui nu-i era foame, dar gusta căteva îmbucături) 15/42. [Derivat: *gustári* f. = gustare]. — Din lat. *gusto*, -are, (arom. *gustu*).

Gustári f. v. *gust*.

Gustés vb. IV. ospățez pe cineva, (refl.) mă ospățez, mănânc bine. *Vicni ampărātu ca s-la gustească* (chemă pe împărat ca să-l ospățeze) 9/50. *Ă si nă gustim* (o să ne ospățăm) 19/68. [Compus (cu pref.) *izgustés* (iz + *gustes*) vb. IV. = ospățez pe cineva bine, (refl.) mă ospățez, mănânc bine. *Na izgustim cu turtă caldă și... cășgână* (ne ospățărăm cu turtă caldă...) 8/69. (Forma *dzgustes* nu există). [Derivate: *gustiri* f. = ospățare; *gustit*, -ă adj. = ospățat]. — Din mbg. *gostam* id. (bg. *gostuвам*).

Gúștir m. Gușter. *Goł ca guștir* = în pielea goală 292. [Derivat: *guștiritsă* f. (bg. *gušterica*)]. — Din bg. *gušter*, (arom. *guștur*).

Gustiri f. v. *gustes*.

Guștiritsă f. v. *guștir*.

Gustil, -ă adj. v. *gustes*.

Guteăjés vb. IV. Imi pierd vremea de geaba. *Mul'area cari nu va si facă poșni tot si gutcăiaști* (mujicrea care nu vrea să facă pâine tot își pierde vremea de geaba). Com. T. P. — Din bg. *kutkam*?

Gutlés vb. IV. Gătesc. *Pisăi tru carti si gutfească* (scrise în scrisoare

să gătească) 2/68 cf. 5/68. [D e r i v a t e : gutfiri f. gătire; gutfit, -ă adj. gătit; gutuván m. (ironic) = unul care așteaptă totul de-a-gata. Gutuvanuli, ca vrin uaspits (aștepți de-a-gata ca un mosafir) 294; gutuvátšëa f. = bucătăreasă, ALR. 2687]. — Din bg. *gotvja, gotovan*.

Gutfiri f. }
Gutfit, -ă adj. } v. *gutfes*.

Guti-cu-apu N. loc. (Barovița).

Gutšulés vb. IV. (refl.). Mă tă-
valesc în apă. Com. Gh. T.

Gutuván m. }
Gutuvátšëa f. } v. *gutfes*.

Gu-u! interj.

Gúvã f. (Numai în Huma).
Gaură. *Vut-au și vrinã guvã di lup* (a fost și o gaură de lup) 22/69.
N. loc. în Huma: *Guva-zorilor-di-Briaznic, Guva-zorilor-di-pri-ropa-l-Coșa, Guva-zorilor-di-Vil'oari*. — Din alb. *guvë*, (arom. *guvã*).

Guvidárnică f. v. *guvidinã*.

Guvidinã f. Carne de bou. Com. G. D. [D e r i v a t : guvidárnică f. = nume de localitate în Cupa. Com. N. P.]. — Din bg. *govedina, govedarnik*.

Guzov-roși adv. Roș ca tran-
dafirul. Com. T. P. Cf. bg. *guzen* « roș de rușine, rușinos ».

Dž

Džăbădán a. v. *džămădan*.

Džadëjã (pl. *džadëj*) f. Uliță,
șosea. — Din tc. *gade*, (arom. *gadee*).

Džálnuiés vb. IV. Bocesc.

Džam a. Geam, sticlă. — Din tc. *ğam*, (arom. *ğame*).

Džămădán a. Un fel de haină tur-
cească, cu mânecile atârdate, ce se poartă peste fermenea. [Și: (Liumnița), džămăndán, džumăndán, džăbădán a.]. — Din tc. *ğamandan*, (arom. *ğămădane*).

Džămăndán a. v. *džămădan*.

Džămbuș (pl. - *bușur*) a. Chef.
petrecere. *Si facă džămbuș* 22/78.
[Și: džămbúș a. 7/58. džumbúș a. | D e r i v a t : džămbușlija adj. = căruia îi plac petrecerile, de petrecere. Com. G. D.]. — Din tc. *ğumbuș*, (arom. *ğumbușe*).

Džămbușlija adj. v. *džămbuș*.

Džămiiã f. Geamie, moschee.
— Din tc. *ğami*, arom. *ğämie*.

Džănăbét adj. Geanabet, om
rău, păcătos. [Și: džănăbét adj.]. — Din tc. *ğenubet*.

Džănăm interj. Dragă. Cf. I/
XIV, 3/12. — Din tc. *ğanym* « ini-
mioara mea ».

Džandár m. Jandarm. — Din tc. *ğandar* (fr.).

Džandžin pr. (Țárnareca). Ni-
menea, niciunul. — Din tc. *ğan-
ğin*.

Džangalqts m. pl. Tot felul de
instrumente. Com. G. D.

Džăngăr a. Sunetul clopoțelului.
*Au, au pri cupatș džăngăr, măn-
găr pri pimint.* (= portsil' cu jiru)
*63. [D e r i v a t e : džăngărăș m.-
clopoțel 1/75. *Dq-ñ džăngărășu*

să gătească) 2/68 cf. 5/68. [D e r i v a t e: gutfiri f. gătire; gutfit, -ă adj. gătit; gutuván m. (ironic) = unul care așteaptă totul de-a-gata. Gutuvanuli, ca vrin uaspits (aștepti de-a-gata ca un mosafir) 294; gutuvátšëa f. = bucătăreasă, ALR. 2687]. — Din bg. *gotvja, gotovan*.

Gutfiri f. }
Gutfit, -ă adj. } v. *gutfes*.

Guti-cu-apu N. loc. (Barovița).

Gutšulés vb. IV. (refl.). Mă tă-
valesc în apă. Com. Gh. T.

Gutuván m. }
Gutuvátšëa f. } v. *gutfes*.

Gu-u! interj.

Gúvã f. (Numai în Huma).
Gaură. *Vut-au și vrinã guvã di lup* (a fost și o gaură de lup) 22/69.
N. loc. în Huma: *Guva-zorilor-di-Briaznic, Guva-zorilor-di-pri-ropa-l-Coșa, Guva-zorilor-di-Vil'oari*. — Din alb. *guvë*, (arom. *guvă*).

Guvidárnică f. v. *guvidinã*.

Guvidinã f. Carne de bou. Com. G. D. [D e r i v a t: guvidárnică f. = nume de localitate în Cupa. Com. N. P.]. — Din bg. *govedina, govedarnik*.

Guzov-roși adv. Roș ca tran-
dafirul. Com. T. P. Cf. bg. *guzen* « roș de rușine, rușinos ».

Dž

Džăbădán a. v. *džămădan*.

Džadëjã (pl. *džadëj*) f. Uliță,
șosea. — Din tc. *gade*, (arom. *gadee*).

Džálnuiés vb. IV. Bocesc.

Džam a. Geam, sticlă. — Din tc. *ğam*, (arom. *ğame*).

Džămădán a. Un fel de haină tur-
cească, cu mânecile atârdate, ce se poartă peste fermenea. [Și: (Liumnița), džămăndán, džumăndán, džăbădán a.]. — Din tc. *ğamandan*, (arom. *ğămădane*).

Džămăndán a. v. *džămădan*.

Džămbuș (pl. - *bușur*) a. Chef.
petrecere. *Si facă džămbuș* 22/78.
[Și: džămbúș a. 7/58. džumbúș a. | D e r i v a t: džămbușlija adj. = căruia îi plac petrecerile, de petrecere. Com. G. D.]. — Din tc. *ğumbuș*, (arom. *ğumbușe*).

Džămbușlija adj. v. *džămbuș*.

Džămiiã f. Geamie, moschee.
— Din tc. *ğami*, arom. *ğämie*.

Džănăbét adj. Geanabet, om
rău, păcătos. [Și: džănăbét adj.]. — Din tc. *ğenubet*.

Džănăm interj. Dragă. Cf. I/
XIV, 3/12. — Din tc. *ğanym* « ini-
mioara mea ».

Džandár m. Jandarm. — Din tc. *ğandar* (fr.).

Džandžin pr. (Țárnareca). Ni-
menea, niciunul. — Din tc. *ğan-
ğin*.

Džangalqts m. pl. Tot felul de
instrumente. Com. G. D.

Džăngăr a. Sunetul clopoțelului.
*Au, au pri cupatș džăngăr, măn-
găr pri pimint.* (= portsil' cu jiru)
*63. [D e r i v a t e: džăngărăș m.-
clopoțel 1/75. Dž-ñ džăngărășu

(dă-mi clopoțelul) 2/75; **džängärés** vb. IV. = sun din clopoțel]. — Din bg. *ğangarec*.

Džängäráš m. }
Džängärés vb. IV. } v. *džängär*.

Džáni N. de bou care se naște în ziua de marți. Com. I. L. cf. luntșe, martină, tină, mer-tși, petsi, dumi.

Džășnés vb. IV. Tresar, mă speriu, *džășni...* *căzù ăn căzănu cu veardză* (tresări, căzu în cazan) 11/41. [Derivat: **džășnit**, -ă adj. = zăpăcit, într'o parte, scrintit, țicnit, nebun (după bg. ășnat). *Ăi džășnit* 281]. — Din bg. *ğasvam*.

Džășnit, -ă adj. v. *džășnes*.

Džáp a. v. *džep*.

Džävăjér a. Giuvaier. [Și: (Țárnareca), **dživăír** a.]. — Din tc. *ğevahir*, (arom. *ğuvaericò*).

Džep a. Buzunar. *Ăl scultă džepu* (are buzunarul plin). 276. cf. 693, 40/40. [Și: (Liumnița) **džáp** a. 13/77]. — Din tc. *ğep*, (arom. *ğepe*).

Džépeă f. Pițigoiu, ALR. 6180. Pitulice. Com. H. C.

Dževáp a. Răspuns. *Cum s-la daų dževapu* (cum să răspund), 2/1. [Și: **džuváp**, **džuáp** a. *Si dom džuap* 16/39, **džuiáp** a. 9/73]. — Din tc. *ğevab*, (arom. *ğuape*).

Džjămbúș a. v. *džămbuș*.

Džídă f. Săgeată. [Derivat: **džideă** f.]. — Din mbg. *ğit*, *ğitka*.

Džideă f. v. *džidă*.

Džilát m. (Țárnareca). Călău, gealat. Com. V. J. — Din tc. *ğellad*, (arom. *ğilat*).

Džinăhét adj. v. *džanabet*.

Džindém a. Iad. *Vini din džin-dem un uom* (veni din iad un om) 8/35, cf. 6/35, 8/44. — Din bg. *ğendem* (tc. *ğehennem*).

Džingă f. tinichea. *Sodur di ğingă* (vase de tinichea), ALR. 4120. Cf. *sodur*. — Din bg. *čingo*.

²**Džingă** f. Smalț pe cratițe. *Mi-sur di ğingă, di tsară*. ALR. 3967.

Džingärmînsehi f. plur. Ornamente la îmbrăcăminte, prin ext. orice îmbrăcăminte cu ornamente. *Ăn džingärmînsehi mîntea nu stă*. 282.

Džirít (pl. -ur) a. săgeată. ALR. 1418. — Din tc. *ğirid*.

Dživăír a. v. *džävăier*.

Džizvéjă f. (Țárnareca). Vas de preparat cafea. — Din tc. *ğezve*.

Džóni m. v. *Ğhijorghi*.

Džóteă f. Pasăre de mărimea vrabiei, cu penele de culoare cenușie, *džotă-divă* trăește departe de sate în munți. Com. H. I.

Džuáp a. v. *dževap*.

Džúeu m. (In graiul secret) po-reclă pentru oamenii păcătoși, răi.

Džugástru m. } v. *jugastru*.

Džugrástru m. }

Džuiáp a. v. *dževap*.

Džumăndán a. v. *džămădan*.

Džumbúș a. v. *džămbuș*.

Džumércă (pl. *merchi*) f. Jumere.

Plătsintă cu džumerchi (plăcintă cu jumere), ALR. 4039. — Din bg. *ġimirinka*.

Džumitáte f. v. *ġimitati*.

Džunátie a. *Foamete*. Com. N.T. — [D e r i v a t: din *džun* (pentru adžun), (arom. *ađunatic*).

Džuneápini N. loc. (Oșani).

Džurnés vb. IV. Várs, asvárl. *Că l'u džurnii ġhıubre ăń bucă* (și dacă-i vărsai gunoiul...) 8/69. — Din bg. *đuram* (đurkam), aor. *đurnah*.

Džuváp a. v. *dževap*.

H

Hae a. v. ²*ac*.

Hadžilqe a. v. *adžilăchi*

Háj! interj. Hai. *Haj, haj, ġhiptu nu scapă di moară* (ai să vii din nou la mine ca să te rogi, cum vine grâul la moară).

Hal a. v. *al*.

Harb a. Orice bucată spartă. — Cf. bg. *hărbel*.

Hásili Adică? *Hasili, ăń lantili sonur, cu cqt si maġ ąngroașă bubili, cu cota din zuuđ ăń zuuđ și maġ mățcati veits la dom* (adică, în celelalte somnuri, cu cât se în-groașă mai mult viermii de mătase, cu atât) B. 7.

Havà m. Aer, climă. *La sparg havau* B. 3. Cu *havà și fără vlagă* ib. 4, cf. 8. *Bubili... leau havà* (...iau aer) ib. 6. [Și: *avà* f.]. — Din tc. *hava*, (arom. *hăvaie*).

Hazar adv. v. *azor*.

Hej! interj. *E heġ, tse daġ, tse leaġ* 194.

Hem conj. v. *em*.

Hér a. v. *ier*.

Hereqn Oricând. *Putem fatsiri hercqń tsearim*. (Putem face oicând vrem) B. 15.

Hesáp a. Socoteală. [D e r i - v a t: *hesápés*, vb. IV, socotesc. *Si husăpim*. B. 3. — Din tc. *hesap*, (arom. *esape*.)

Hezà Adesea. *Vem hezà zıġan* (avem adesea pagubă) B. 5. *Hezà dimineatsa*, ib. cf. 7, 8. [Și: *iežà*]. Turcism.

H'járı f. Fiere, venin. *S-ti day di pimint ġiarıa să-ts creapă* (o să te trântesc la pământ ca să-ți crape fierea). Com. G. D. — Din lat. **fēle* (pentru *fēl, fēllis*), (arom. *h'are*).

H'il' m. v. *il'*.

H'il'ă f. v. *il'ă*.

H'ir a. v. *ir*.

Hristò m. Hristos.

Húma N. loc. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 7, 25).

I

I vb. v. *sam*.

²**I** pron. v. ²*ier*.

³**I!** interj. *I, pusta, ăń drům ti flaș să mor* (măi, dar tocmai în drum ți-ai găsit să mori) 2/13. || Imită sunetul produs de nechezatul cailor. *Șu feasi calu «i i i» șu gri* (și necheză calul i i i și grăi).

Plătsintă cu džumerchi (plăcintă cu jumere), ALR. 4039. — Din bg. *ġimirinka*.

Džumitâte f. v. *ġimitati*.

Džunátie a. *Foamete*. Com. N.T. — [D e r i v a t: din *džun* (pentru adžun), (arom. *ağunatic*).

Džuneápini N. loc. (Oșani).

Džurnés vb. IV. Vărs, asvărł. *Că l'u džurniġ ġhıubreğ ân bucă* (și dacă-i vărsai gunoiul...) 8/69. — Din bg. *ğuram* (ğurkam), aor. *ğurnah*.

Džuváp a. v. *dževap*.

H

Hae a. v. ²*ac*.

Hadžilqe a. v. *adžilăchi*

Hăġ! interj. Hai. *Hăġ, hăġ, ġhiptu nu scapă di moară* (ai să vii din nou la mine ca să te rogi, cum vine grâul la moară).

Hal a. v. *al*.

Harb a. Orice bucată spartă. — Cf. bg. *hărbel*.

Hăsili Adică? *Hasili, ân lantili sonur, cu cqt si maġ aņgroașă bubili, cu cota din zuuă ân zuuă și maġ mățcati veits la dom* (adică, în celelalte somnuri, cu cât se în- groașă mai mult viermii de mătase, cu atât) B. 7.

Havà m. Aer, climă. *La sparg havau* B. 3. Cu *havà și fără vlagă* ib. 4, cf. 8. *Bubili... leau havà* (...iau aer) ib. 6. [Și: *avà* f.]. — Din tc. *hava*, (arom. *hăvaġe*).

Hazar adv. v. *ağor*.

Heġ! interj. *E heġ, tse daġ, tse leaġ* 194.

Hem conj. v. *em*.

Hér a. v. *ġer*.

Hereqñ Oricând. *Putem fatsiri hercqñ tsearim*. (Putem face oicând vrem) B. 15.

Hesáp a. Socoteală. [D e r i v a t: *hesápés*, vb. IV, socotesc. *Si husăpim*. B. 3. — Din tc. *hesap*, (arom. *esape*.)

Hezà Adesea. *Vem hezà zıġan* (avem adesea pagubă) B. 5. *Hezà dimineatsa*, ib. cf. 7, 8. [Și: *jezà*]. Turcism.

H'ġári f. Fiere, venin. *S-ti day di pimint ġiarġa să-ts creapă* (o să te trântesc la pământ ca să-ți crape fierea). Com. G. D. — Din lat. **fēle* (pentru *fēl, fēllis*), (arom. *h'are*).

H'il' m. v. *il'*.

H'il'ă f. v. *il'ă*.

H'ir a. v. *ir*.

Hristò m. Hristos.

Húma N. loc. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 7, 25).

I

I vb. v. *sam*.

²**I** pron. v. ²*ġer*.

³**I!** interj. *I, pusta, ân drům ti flaș să mor* (măi, dar tocmai în drum ți-ai găsit să mori) 2/13. || Imită sunetul produs de nechezatul cailor. *Șu feasi calu «i i i» șu gri* (și necheză calul i i i și grăi).

Plătsintă cu džumerchi (plăcintă cu jumere), ALR. 4039. — Din bg. *ġimirinka*.

Džumitâte f. v. *ġimitati*.

Džunátie a. *Foamete*. Com. N.T.

— [D e r i v a t: din *džun* (pentru adžun), (arom. *ağunatic*).

Džuneápini N. loc. (Oșani).

Džurnés vb. IV. Vărs, asvărł. *Că l'u džurniġ ġħıbrę ăñ bucă* (și dacă-i vărsai gunoiul...) 8/69. — Din bg. *ğuram* (ğurkam), aor. *ğurnah*.

Džuváp a. v. *dževap*.

H

Hae a. v. ²*ac*.

Hadžilqç a. v. *adžilăchi*

Hăġ! interj. Hai. *Hăġ, hăġ, ġhiptu nu scapă di moară* (ai să vii din nou la mine ca să te rogi, cum vine grâul la moară).

Hal a. v. *al*.

Harb a. Orice bucată spartă. — Cf. bg. *hărbel*.

Hăsili Adică? *Hasili, ăñ lantili sonur, cu çot si mai ăngroașă bubili, cu çota din zuuă ăñ zuuă și mai mățcati veits la dom* (adică, în celelalte somnuri, cu cât se îngroașă mai mult viermii de mătase, cu atât) B. 7.

Havà m. Aer, climă. *La sparg havau* B. 3. Cu *havà și fără vlagă* ib. 4, cf. 8. *Bubili... leau havà* (...iau aer) ib. 6. [Și: *avà* f.]. — Din tc. *hava*, (arom. *hăvaje*).

Hazar adv. v. *açor*.

Heġ! interj. *E heġ, tse dai, tse leaġ* 194.

Hem conj. v. *em*.

Hér a. v. *ier*.

Hereqñ Oricând. *Putem fatsiri herçqñ tsearim*. (Putem face oicând vrem) B. 15.

Hesáp a. Socoteală. [D e r i v a t: *hesápés*, vb. IV, socotesc. *Si husăpim*. B. 3. — Din tc. *hesap*, (arom. *esape*.)

Hezà Adesea. *Vem hezà zıġan* (avem adesea pagubă) B. 5. *Hezà dimineatsa*, ib. cf. 7, 8. [Și: *ieçà*]. Turcism.

H'ġári f. Fiere, venin. *S-ti dau di pimint ġiarġa să-ts creapă* (o să te trântesc la pământ ca să-ți crape fierea). Com. G. D. — Din lat. **fēle* (pentru *fēl, fēllis*), (arom. *h'are*).

H'il' m. v. *il'*.

H'il'ă f. v. *il'ă*.

H'ir a. v. *ir*.

Hristò m. Hristos.

Húma N. loc. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 7, 25).

I

I vb. v. *sam*.

²**I** pron. v. ²*ier*.

³**I!** interj. *I, pusta, ăñ drüm ti flaș să mor* (măi, dar tocmai în drum ți-ai găsit să mori) 2/13. || Imită sunetul produs de nechezatul cailor. *Șu feasi calu «i i i» șu gri* (și necheză calul i i i și grăi).

Ia! interj. *Tuntsea tată-su al' zisi: il'a mea, ia scultă...* (... fata mea, ia ascultă...) 10/46, cf. 11/46. — Și în bg. *ja* cu același înțeles

²**Ia!** interj. Iată, uită. Cf. e t c ă, e t u. *Nu-i tsela, ia-la, ia, zisi feata* (nu-i acela iată-l, iată, zise fata) 17/73, cf. 15/55, 9/34. [Și: *ua* interj. Cf. u'ă. *Ua-la ninelu tse la tsireats* (iată-l inelul ce căutați) 26/51]. — Și în alb. *ja* id.

³**Ia** pr. pers. v. *iel*.

⁴**Ia** conj. Sau... sau. *Ia catsuuya si-u aflîș ia ioc si ti fats* (sau găsești căciula, sau să pieri dinaintea mea) 4/35. *Ia mor, ia l'-u răsplong* 629. — Din tc. *ja... ja*.

Iăcă (pl. *יעcur*) f. Guler. — Din tc. *jaka*, (arom. *iacă*).

Iădă f. v. *ied*.

Iădets m. Iadeș. — Din bg. *jadec*.

Iădiră f. Iederă. Com. G. D. — Din lat. *hēdēra -am*, (arom. *eadiră*).

Iagor m. v. *aigor*.

Iăgulă f. v. *iăngulă*.

Iăl pr. pers. v. *iel*.

Iăla vb. v. *ela*.

Iălovă adj. (despre oaie). Stearpă. Cf. ș t i r a v ă. *Ună uaiă ialovă* (o oaie stearpă) 9/57. — Din bg. *jalov*, -a.

Iămă f. Pradă, jaf, iamă. Com. G. D. — Din tc. *jama*.

Iămbolă f. Velință. Cf. p a l ă. *Dî iundî, si-lom noi tȃr iamboli si-u șădem* (de unde să luăm astfel de velințe ca să o punem să șadă),

6/42. [Și: *imból* m. *Io cum si-qu fur estu imbol*, 12/68]. — Din mbg. *jambol*.

Iănăl'ă f. N. fânt. (Oșani).

Iăngulă f. Țipar. *Iăngula no-ari l'ușpi* (țiparul nu are solzi). [Și: *iăgulă* f. ALR. 6239. (Liumnița) *ingulă* f.]. — Din bg. *ja(n)gula*.

Ianijă f. Tocană ALR. 4073. — Din mbg. *jahnia* (tc.), (arom. *iăhnie*).

Iănitșăr m. Ienicer. — Din tc. *yeniçeri*.

Iănloș adv. Greșit. *Ama tseasta-i iănloș* (dar asta-i greșit) B. 6. — Din tc. *janlyš*.

Iăpă f. Iapă. *Per'l'i să li burveș cu fărînă și să-i li dai la iapă* (perii să-i amesteci cu făină și să-i dai iepii), 5/28. [D e r i v a t: *iăpitșcă* f. (dim.)]. — Din lat. *ēqua, -am*, (arom. *iapă*).

Iăpitșcă f. v. *iapă*.

Iără conj. v. *ară*.

Iărămlȃe a. Pingea. ALR. 6515. — Din tc. *jarymlyk*.

Iărbă f. Iarbă. *Lai vaca... u duș ăn un tșair cu iarba păn di coalcur*, 7/69. *Cu coasă iarbă nu cuses* 4/14, cf. 10/41. *Iarbă furească* = un fel de plantă ce se pune pe răni, mai ales când se taie cineva. [D e r i v a t e: *iărbitșcă* f. (dim.); *iărbu-tină* f. = loc plin cu iarbă; *iărbós, -ă* adj. = ierbos; Com. T. P. C o m p u s: (cu pref.) *ănișbușȃs* (*an* + *ișbușȃs*) vb. IV. = (despre semănături) prind buruieni ALR. 5172]. — Din lat. *hērba, -am*, (arom. *iărbă*).

Ĭarbâp adj. Capabil, destoinic, în stare. [Derivat: **ĭarbablqe** (tc. *erbablyk*) m. = destoinicie, meșteșugire. *Si dusi ară cāsă și cu multi ĭarbablqts cāzāndisirā multi pāri 20/79*]. — Din tc. *erbab*, (arom. *erbape*).

Ĭarbablqe m. v. *ĭarbab*.

Ĭarbiri f. v. *ĭerb*.

Ĭarbitșeă f.

Ĭarbós, -ă adj. } v. *ĭarbă*.

Ĭarbutină f. }

Ĭaripă f. v. *aripă*.

Ĭárnă f. Iarnă. *Ĭo pot si aflām uŷă... acu-i ān ĭarnă* (pot să gă-sesc struguri, cu toate că-i iarna), 7/31, cf. 296. [Derivate: **ĭárnata** adv. = iarna; **ĭernărés**, -ească adj. = de iarnă. *Mer ĭernăres* cf. mer Com. G. D; **ĭernátie** a. = tot ce se pune pentru timpul iernii. id.; **ĭárnédz**, **priĭárnédz** vb. I. (Țárnareca) = petrec iarna, iernez. Com. V. J.]. — Din lat. *hiberna*, -am, (arom. *ĭarnă*).

Ĭárnata adv. } v. *ĭarnă*.

Ĭárnédz vb. I. }

Ĭártă adj. v. *ĭerb*.

Ĭască f. Iască cf. **Bureati**-di-**ĭască**. — Din lat. *esca*, -am, (arom. *ĭască*).

Ĭășel'ă (pl. -ur) f. Surcea, așchie. ALR. 982, cf. 3814, 3857. [Derivat: **ĭășel'itșieă** f. (dim.)]. Com. G. D. — Din lat. *astula*, -am.

Ĭășel'itșieă f, v. *așcl'ă*.

Ĭăsli plur. Grajd. *Ca la liqo la ĭăsli catu*. Cf. 12/9. *Par di lă ĭăsli*

(Oșani) = p ă ĭ a n t ă. — Din bg. *jasla*.

Ĭătă Iată.

Ĭăvés vb. IV. (refl.). Mă arăt, apar, mă ivesc. *Tseastă loșotijă si ĭăveaști* (această boală se ivește). B. 11. *Tucu si ĭăvî prin ușă* (numai că se arată prin ușă). Com. N. T. — Din paleosl. *javitî*.

Ĭăvur m. Platan care crește prin văi. *Tsela lântu ca priubidi boj di ĭavur 4/18*. *Ĭncărcq boj di ĭavur 2/18*. *Iavur* n. loc. (Huma, Lugunța, Cupa, Oșani, Nânta). — Din mbg. *javor*.

Ĭazláz a. v. *izlaz*.

Ĭazuvéts m. v. *ĭazvets*.

Ĭazvéts m. Jder, ALR. 4970. [Și: **ĭazuvéts** m.]. — Din bg. *ĭazvet*.

Ĭandalqe a. Străinatate. — Din tc. *ĭabanlyk*.

Ĭandžijă m. Strein. Com. G. D. — Din tc. *ĭabanđi*.

Ĭbatș-Péteu v. *uom drăpatș*.

Ĭbrie m. Ulcior. (Fig.) lungan, găligan. Com. T. P. — Din tc. *ĭbrik*.

Ĭe m. Smochin cf. **smoc**. Com. C. I. [Derivat: **ĭeă** f. = smochină cf. **smocfă**]. id. — Din lat. *ficus*, -um, (arom. *h'ic*).

Ĭeă f. v. *ic*.

Ĭehim m. Medic. *S-mi duc lă ichim*. (O să mă duc la medic). Com. C. I. — Din tc. *hek'im*.

Ĭeu conj. v. *acu*.

Ĭdănăc m. (La țesut). Darac. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 54).

Idi interj. v. *ghidi*.

Idirè f. Provizie. *Pun, fac idirè* (mă aprovizionez). — Din tc. *idare*.

Idol m. Idol, statue veche. — Din bg. *idol*.

Idvâj adv. v. *idvam*.

Idvâm adv. Abia. *Io idvam scâpai și fuziș* (eu abia scăpai și fugii). [Și: *idvâj*]. — Din bg. *edvam*.

Iéd m. Ied. *Ied pricufărit*, 298. [Fem. *jadă* (lat. *haeda*). D i m i u n t i v: *jedtšúe* m. = ied mic]. — Din lat. *haedus*, -um, (arom. *ed*).

Iéftin, -ă adj. v. *eftin*.

Iéj m. v. *ej*.

Iél vb. v. *ela*.

Iél, ia pron. pers. El, ea. D a t. *el'* (forma normală) 2/8, 23/38, 4/64, 14/55 etc.; *aș* (Cupa și Lugunța, mai rar în celelalte comune) 13, 15/55, 2/62 etc.; *l'ă* și *l'*. Ac. masc. *la* (forma normală), *ay* și *u* (numai în Țárnareca). *Tsel piducl'u ay băgară tru ună căzani; tăl' ară trei bivul' șu sândzili... ay dunară, șu -ay turiră tru căzani. Piducul'ul ay bișu sândzili... poja ay tăl' ară piducul'ul, ay biliră șu -ay zăcătșiră tru sucac* (păduchele acela îl puseră într'un cazan; junghiară trei bivoli și sângele... îl adunară, și-l vărsară în cazan. Păduchele îl bău sângele... apoi îl tăiară păduchele, îl beliră și-l atârnară în drum), 2/67. Ac. fem. *ay, u* și *uă*. *Ay antribară* 26/64,

17/73 etc. *L-u dusi* (le-o duse) 6/37, cf. 14/34 etc. *Fitșoru lu lămăna u vizu* 21/39. Nom. pl. masc. *iel'*, (în Liumnița) *ial'*; fem. *iali* 8/66. Dat. (forma accentuată) *lă iel'* (lă *ial'*), *lă iali*. *Lă ial' lă si biă multă apu* 2/74 (forma atonă) *la, lă*. Ac. masc. *l'a, -l'*, fem. *li*. — Din lat. **illus*, -a, -um, (arom. *el*).

Iélă f. v. *elă*.

Ielitșeă f. Brăduleț. — Din bg. *elička*.

Iemîș pl. Fructe. [Și: *imîș* pl.]. — Din tc. *jemiș*.

Iér a. Fier. *Pristi puntea di ier* (peste puntea de fier) 1/17. [Plur. *iară* și *ierur* 39/40. Și: (Țárnareca). *h'er* a. 13/67. D e r i v a t: *ierăr* m. = fierar]. — Din lat. *ferrum*, (arom. *h'er*).

Ier pr. Fiecare. *Ier zuuă vineă la noi* (în fiecare zi venea la noi). *Ier-tse* (orice); *ier-cari* (oricare). [Intrebuintat foarte des și sub forma prescurtată: e pr. *La e pașt și crătșun dădeă la sirumăș* (la orice paște și crăciun dedea la săraci) 2/46. *Cătșo să mănâncă e seră căti un cal* 9/9. *E săptămonă* (în fiecare săptămână) 1/42, cf. 41/65; i pr. *I zuuă la duchian șide* (în fiecare zi șede la prăvălie) 1/16. — Din tc. *her*.

Ierăr m. v. *ier*.

Iérb vb. III. Fierb. *Anuntru veau 40 di noatiú cari si irbeau* 5/77. *Ună tse la iarsi* 20/32. *Ama*

l'-u iârseş 865. *Că iert* *ăi* (e ca fier) 619. [C o m p u s (cu pref.) *zăi*erb (ză + ierb) vb. III. = încep să fierb. *Turea-l' apă ză-iartă* (toarnă-i apă fiartă) 8/16. D e r i v a t e: *iărbiri* f. = fierbere; *iert, iartă* adj. = fier. *Carni iartă* = carne fiartă; *iertură* f. = fier-tură. — Din lat. *fërvo, -ëre*, (arom. *herbu*).

Ieri adv. Ieri (auzit în Țârna-reca). — Din lat. *hērī*, (arom. *aieri*).

Ierip f. (plur. dela *i a r i p ă*). *Ierip si ai, di ȳa nu pots scăpari* (aripi să ai și de aici nu poți să scapi). Com. N. T., cf. *a r i p ă*.

Iernărés, -ească adj. } v. *iarnă*.
Iernătie a. }

Iért vb. I. v. *l'ert*.

²*Iért* adj. } v. *ierb*.
Iertură f. }

Iés vb. IV. *Ies. Ca si iasă, ună-ş-ună si l'-u dai cartea* (când o să iasă...) 14/42. *Şărpili işo* 1/76. *Işots morts* 435. *Işă* 8/40. *Ari işot* 6/38: *Ies ân cap* = o duc la capăt, 156. [Şi: (în Liumnița) *iăs* vb. IV. Imperf. *işam* și *işeam*. D e r i v a t e: *işori* f. = ieşire; *Dintru si poată işori* (ca să poată ieşi) B. 8; *işot* (negativ: *niişot, -ă*) adj. = ieşit; *Bubili işoti* (viermi de m. ieşiți) B. 5; *Au rămas niişoti* ib. C o m p u s: (cu pref.) *priiés* (pri + iés) vb. IV. = răsar din pământ, răsar a doua oară. *Nu ieş bureati si priiësh* (nu ești burete să

răsari) 595]. — Din lat. *exeo, -ire*. (arom. *es*).

Iestu pron. (Numai în Țârna-reca, încolo *tsista*). Acest. *Dats-l'a lă iestu ȳom tânti pari* (dați-i acestui om atâtea parale) 7/65. *Cu iastă sibepe* 26/64, cf. 17/65, 68. *Etu, tru iastă casă şadi muşata loclui* (iată în casa aceasta locuește frumoasa pământului) 28/65. *Bra cal, tse-i iasta di tini* 17/68. — Din lat. **istus, -a, -ud*, (arom. *aistu*).

Ieză v. *heza*.

Iézer m. Lac. — Din bg. *ezero*.

Iftibăr a. Cinste, vază, considerație. *Iftibaru cu pari nu si cumpără* (cinstea nu se cumpără cu bani) 300 cf. 299. [Şi: *ihtibăr* a. D e r i v a t: *ihtibărós, -oasă* adj. cinstit]. — Din tc. *ihtibar*, (arom. *ihtibare*).

Ignát. Ziua sfântului Ignat, Com. C. I.

Ihtibăr a. } v. *iftibar*.
Ihtibărós, -oasă adj. }

Ihtiză f. Nevoie. *La ihtiză si cunaoşti priiatilu* (la nevoie se cunoaşte prietenul) 301. [D e r i v a t: *ihtizaliĵa* (mbg. *ihtizalĵa*, tc.) adj. = trebuincios, necesar. *Vearnicu priiatil ăi mai ihtizaliĵa* 590]. — Din tc. *ihtiza*, (arom. *ihtizae*).

Ihtizaliĵa adj. v. *ihtiza*.

Il' m. Fiu. *Ună băbă moaşd aş vut-au... doĵi il'* 1/62. *Il'-su* (fiu-său) 29. *Il'uli!* (fiule) 3/43, cf. 1/54, 7/37, 12/58, cf. 26/65,

9/51. [Și: (Țárnareca) h'il' m.].
— Din lat. *filius, -um*, (arom. *hil'*).

Îl'ă f. Fiică. *Sam il'ă-ta tsea bună* (sânt fiică-ta cea bună) 12/58. [Și: h'il'ă f. (în Țárnareca). Plur. *il'ă*]. — Din lat. *filia, -am*, (arom. *h'il'e*).

Îli conj. Sau. *Nu rudeă vrin fitșor, ili vrină feată* 1/92. *Dali... ili sau... sau... Cafcu tșorop tser tu Itu Dali roși ili morchi* cf. 4/IX]. — Din bg. *ili*.

Iljân a. Lighian, ALR. 3935. — Din tc. *legen*, (arom. *liyene*).

Ililiga f. Cuvântul cu care se începe o zicătoare de joc cipi-lăresc: *ililiga, pipiliga, dumuzăre, ducutăre, vâstram drôguman tșilibija rusulija tâmbeg*. Com. T. P.

Iliz adv. v. *aliz*.

Imân a. Lege, credință (mai mult în înjurături) *fută-ts imanu di coriâni*, ALR. 4918. — Din tc. *iman*.

Imănă f. Avere, stare. *Tucu cu imañă fost-ay* 1/60. cf. 436. [Și: *imañi* f. *Ra un chiaia cari veă multă imañi*, 1/40]. — Din bg. *imanje*.

Imăni f. v. *imañă*.

Imbôl m. v. *îambol*.

Imir a. Voie, permisiune. *Ampirātu... veă lat imir* 4/34.

Imeș pl. v. *îemiș*.

Îmnu vb. I. v. *ammu*.

In vb. IV. v. *vin*.

Înămă f. Inimă (întrebuințat numai în unele expresii, încolo

numai *buric*). *Al' rupsi inăma* (îi sfășie inima) 304. *Ari cucot la inămă*, se zice pentru oamenii întreprinzători 170. Cf. 444. [Și: *înăimă* f. Derivate: *înămîțseă* s. f. (dim.); *înămôs, -ă* adj. = *inimos*]. — Din lat. *anima, -am*, (arom. *inimă*).

Înămîțseă s. f. }
Înămôs, -ă adj. } v. *inămă*.

Înăt m. Necaz, *Tșișta doil' ray em cu inat, em linoș* 1/44, cf. 15/24, 10/61. *Cats inat* (prind necaz pe cineva). — Din tc. *inad*, (arom. *inate*).

²Încă adv. v. *ancă*.

Încă f. Pâlnie. *Anvitsătura nu si tureaști cu inca 'n-ureac'i* 869. | (Fig.) Cap, căpățână. *Dișartă încă* (cap prost, cap sec) 205. — Din bg. *inka*.

Îngă adv. v. *ancă*.

Îngulă f. (Int.) v. *îangulă*.

Înimă f. v. *inămă*.

Înmărôs, -oasă adj, v. *mari*.

Însân m. Lume. *Tot însanu cola si duno* (toată lumea se adună acolo) cf. 13/66. [Și: *isân* m. 12/60]. — Din tc. *insan*.

Întru vb. I. v. *antru*.

Îo pron. pers. Eu. *Îo s-mi duc* 13/12 cf. 9/33. *Noi vizum că pir șa tricû* 4/36. *S-nă ubidim căsmētu* (Să ne încercăm norocul) 3/9 etc. (Plur. *noi*, în Liunmița *nuăi*). — Din lat. *ego* (arom. *îo*).

Îoe adv. (Numai în expresia) *Ioc si ti fats di șa*, (să pieri, să

dispari dinaintea mea). *Ia cătșuța si-u aflș, ia joc si ti fats di ya.* 4/35 cf. 988. — Din tc. *jok*.

Iôndžă f. Lucernă, ALR. 5253. [Derivat: *jundžiști* f. = lucerniște, ib. 5254.

Iofurt a. Iaurt. Com. G. D. — Din tc. *jogurt*.

Ir a. Ață răsucită din mai multe fire, (ALR. 5758), cf. a t s ă. [La plur. și în sens fig.: *Iri, iri în tricù prin snagă* (mi-au trecut fiori prin corp)] 302. [Și: *h'ir* a. Derivat: *irtșúc* m. (dim.)]. — Din lat. *filum*, (arom. *h'ir*).

Irbítsă f. v. *Iribítsă*.

Íri vb. v. *sam*.

Iribítsă f. (Oșani). Potárnichie. [(Aiurea) și: *irbítsă* f. Com. C. I.]. — Din bg. *erebica*.

Irimija Intâiu Mai. De «*irimije*» nu se lucrează; este sărbătoarea șerpilor. Românii din Oșani ies la câmp cu fiare, pe care le ciocnesc, ca să se sperie șerpii. Com. Gh. T. [Și: *irmii*].

Iripát, -ă adj. v. *șerip*.

Irlés vb. IV. (Refl., despre animale). A se împreuna, a se mârli. Com. G. D. [Derivate: *irliri* f. = împreunare, mârlire; *irlít, -ă* adj. = împreunat, mârlít, id.].

Irliri f. } v. *irles*.
Irlít, -ă adj. }

Irmén m. Armean. [Derivat: *irminés, -easeă* adj. armenesc]. — Din tc. *Ermen*.

Irmíj v. *irimija*.

Irmilqe m. Monedă de douăzeci parale, i c u s a r. *Duno căti vrin irmilqc* 29/40, cf. 303, 1/53. — Din tc. *Iermilyk*.

Irminés, -easeă adj. v. *irmen*.

Irtșúc m. v. *ir*.

Iruși a. Năvală. *Fac iruși* = dau năvală. *Ca fesiră iruși diună-ură* 17/4. — Din tc. *juruš*.

Iș... iș... iș! Interj. cu care se alungă gănilile. ALR. 5699.

Íșala (Turcism). Să trăiască! *Ișala-mașala* = id. — Din tc. *ișalah*.

Isán m. v. *insan*.

Isáp a. Socoteală. *Priiatilocu priiatiloc, ma isapu dușmăneaști* 592, cf. 305, 306. — Din tc. *esap*.

Iseád vb. II.

Iseádeári f.

Isecăzătúra f.

Isecăzút, -ă adj.

} v. *scad*.

Íschi-Cupa N. loc. (Cupa).

Íseră f. Scânteie. *Sări ună iscră pi cal* 38/65 cf. 3/77, *36. *Iscri lasă din cupiti* 974. — Din bg. *iskra*.

Isja N. de pers. Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 17.

Isnáf a. Corporațiune, esnaf. Com. G. D. — Din tc. *esnaf*.

Ișqri f.

Ișqt, -ă adj. } v. *ies*.

Ispriminés vb. IV. v. *primines*.

Issătăiés vb. VI. Isprăvesc de plimbat, (refl.) mă satur de plimbat, (fig.) isprăvesc de făcut treaba în closet. Cf. ș a t ă j e s. — Din bg. *isšetam*.

Isticli adv. 1. Intr'adins. *Isticli ău feasi treasta* (asta a făcut-o într'adins). | 2. Adevărat. *Isticli-i?* (adevărat este?) Com. C. I. — Din mbg. *istikle*.

Istina adv. Adevărat, într'adevăr. *Tărtșă că istina mozăcu al veă pricurat* (credea că într'adevăr...) 17/72 cf. 36/51, 7/18. [D e r i v a t: istinie]. — Din bg. *istina*.

Istinie adv. v. *istina*.

Istribés vb. Curăț. Com. T. P. — Din mbg. *trebam (istrebam)*.

Istum adv. Tocmai. *Istum ăo viniș, ăala și ăel* (tocmai când venii eu, iată-l și el). Com. C. I. — Din mbg. *istum*.

Ităe a. Pârlog la urs. Cf. p ă r l o c. ALR. 4963. — Din tc. *jatak*.

Itim m. Moștenitor, ALR. 2715.

İtru, -ă adj. Șiret, deștept, viclean. *Tser să ăeș itru di să cats și tu peșt* (trebuie să fii șiret ca să prinzi pești) 4/13. *Maș bun dușman itru di cōt priătil budalò* 244. Cf. 6/44, 22/72. [D e r i v a t: itreătsă f. = deșteptăciune, șiretenie. Cu itrețsa luș căzândisi multi pări (cu deșteptăciunea lui câștigă multe parole) 15/24. — Din bg. *hitro*.

İtș adv. De loc. *İtș nu rudeà vrin fitșor ili vrină feță* (de loc nu nașteea...) 1/92, cf. 5/13 etc. — Din tc. *hič*.

İu adv. v. *ăundi*.

İuă pron. pers. v. *ăo*.

İubăr m. Netot, prost. *Tse ti tșudeș șa ca ăubăr* (ce te miri așa ca un prost). Com. T. P.

İúda Trădător.

İumbrúehi f. (Țárnareca). Vamă. Com. I. T. [Și: ghiumbrúehi f.]. — Din tc. *gümruk*. (<gr. κομμερκιον < lat. *commercium*), arom. *ăumbruk'e*.

İuń a. Lâna mieilor care se tund de obicei de Sf. Maria. Com. C. I.

İunăe (In Țárnareca) adj. viteaz, voinic. Cf. j u n i. *Șu ăel ăș ăunac ca tini* (și el este voinic ca tine) 26/68. — Din bg. *jonak*.

İúndi adv. Unde. *İundi si află tari scand* (unde să găsească un astfel de scaun) 2/48, cf. 13/51, 1/12, 19/7. *Žnsi ăn cătun ăundi veà un... murar*. || (Cu întreb. de pron. relat.). *Vizú un șărpi ăundi si triculeà sub ună ropă* 1/76. [Și: ău (Țárnareca) adv. *Flă mă-sa pitru cāl'ur ău tsireà pări* 10/65, cf. 6/67. etc. C o m p o s e: ăundivă, (Țárnareca) ăuvă adv. *S-la trimeatà ăundivà* (să-l trimeată undeva)]. — Din ău și unde.

İundivă adv. v. *ăundi*.

İundžiști f. v. *ăondžă*.

İurgăn a. Plapomă. Com. H. I. — Din tc. *jorgan*, (arom. *iurgane*).

İuvă adv. v. *ăundi*.

İvrúșeă Nume de plantă.

İzbă f. Pimniță. *Trupurli li tureà ăn izbă* (corpurile le punea în pimniță) 14/77. — Din bg. *izba*.

Izbât vb. III, v. *bat*.

Izdiîes vb. IV. Trag de moarte. *Izdiîaști di moarti*, ALR. 4170. Cf. *izdiînes*.

Izdiînés vb. IV. v. *diîes*.

Izdúe vb. III. Duc peste tot; isprăvesc de dus. [Derivate: *izdús*, -ă adj. dus de tot; *izdútsiri* f.]. — Din *duc* (pref. *iz-*).

Izdún vb. I, v. *dun*.

Izgustés vb. IV. v. *gustes*.

Izguțsulés vb. IV, (refl.). Mă ud până în piele, mă ud bine. [Derivat: *izguțsulít*, -ă adj. = udat peste tot].

Izguțsulít, -ă adj. v. *izguțsules*.

Izín a. Voie, permisiune. *Dq- ñ izin să mi duc căsă* (dă-mi voie să mă duc acasă) 8/11. [Și: *izíni* f. 4/80]. — Din tc. *izin*.

Izíni f. v. *izin*.

Izláz a. Izlaz (pentru vara, primăvara), ALR. 5260. Și: *jazláz* ib. 5358. Dacor.

Izmét a. Serviciu. *Si-ts plătím izmētu* (o să-ți plătim pentru serviciul) 4/52. [Derivate: *izmiehjár* (bg. *izmekjar*) m. = servitor, slugă. *A izmichjáruli mey, tsi-ñ dăraș, ñi nicaș mul'area* 24/8; *izmiehjárítsă* f. = servitoare cf. 3/29, etc.]. — Din tc. *hizmet*.

Izmétur vb. I. v. *metur*.

Izmiehjár m. } v. *izmet*.
Izmiehjárítsă f. }

Izminúșcă f. v. *izmeani*.

Izmír m. Nume de plantă. Com. H. I.

Izrușqs vb. IV. v. *rușqs*.

Izúng vb. III. v. *ung*.

Izvinit, -ă adj. Scrintit *pitșoru ñ-u izvinit* (piciorul îmi este scrintit). ALR. 1642. — Derivat din *vină?*

Izvint vb. I. Zvânt. *Cămeșili la vint si izvintă*, ALR. 3384. [Derivat: *izvintát*, -ă adj. = zvântat; *izvintári* f. zvântare. *Izvintarea*]. B. 4. — Din lat. **exvento*, -are, cu substituie de prefix.

Izvintári f. } v. *izvint*.
Izvintát, -ă adj. }

Izvoáră N. loc. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 20).

Izvoárcă f. v. *izvor*.

Izvór a. Izvor (întrebuințat foarte des ca nume de loc): *Izvoru* (Oșani, Cupa), *Izvoară* (Cupa), *Izvoaráli-mățcati* (Oșani), *Izvoaráli-minuti* (Oșani), *Izvoru-ghjuptes* (Nânta). [Diminutive: *izvoárcă* f. = izvor. *La izvoarca ratsi* 1/X. cf. 7/69; *izvuráchi* m. (Țârna-reca) = izvor. *La izvurachilu tsel ratsi*. 15/64]. — Din paleosl. *izvorŭ*, (arom. *izvor*).

Izvuráchi f. v. *izvor*.

J

Jábă f. (La Oșani). Broască cf. *broască-din-apu*. *Jaba răcăjaști* (broasca cărâie). Com. I. L. [Derivat: *jăbitșcă* f. (dim.); *jibinác* m. = mătasea broaștei, ALR. 2509)]. — Din bg. *žaba*.

Jăbitșcă f. v. *jabă*.

Izbât vb. III, v. *bat*.

Izdiîes vb. IV. Trag de moarte. *Izdiîaști di moarti*, ALR. 4170. Cf. *izdiînes*.

Izdiînés vb. IV, v. *diîes*.

Izdúe vb. III. Duc peste tot; isprăvesc de dus. [Derivate: *izdús*, -ă adj. dus de tot; *izdútsiri* f.]. — Din *duc* (pref. *iz-*).

Izdún vb. I, v. *dun*.

Izgustés vb. IV, v. *gustes*.

Izguțsulés vb. IV, (refl.). Mă ud până în piele, mă ud bine. [Derivat: *izguțsulít*, -ă adj. = udat peste tot].

Izguțsulít, -ă adj. v. *izguțsules*.

Izín a. Voie, permisiune. *Dq- ñ izin să mi duc căsă* (dă-mi voie să mă duc acasă) 8/11. [Și: *izíni* f. 4/80]. — Din tc. *izin*.

Izíni f. v. *izin*.

Izláz a. Izlaz (pentru vara, primăvara), ALR. 5260. Și: *jazláz* ib. 5358. Dacor.

Izmét a. Serviciu. *Si-ts plătím izmētu* (o să-ți plătim pentru serviciul) 4/52. [Derivate: *izmiehjár* (bg. *izmekjar*) m. = servitor, slugă. *A izmichjáruli mey, tsi-ñ dăraș, ñi nicaș mul'area* 24/8; *izmiehjárítsă* f. = servitoare cf. 3/29, etc.]. — Din tc. *hizmet*.

Izmétur vb. I, v. *metur*.

Izmiehjár m. } v. *izmet*.
Izmiehjárítsă f. }

Izminúșcă f. v. *izmeani*.

Izmír m. Nume de plantă. Com. H. I.

Izrușqs vb. IV, v. *rușqs*.

Izúng vb. III, v. *ung*.

Izvinít, -ă adj. Scrintit *pitșoru ñ-u izvinít* (piciorul îmi este scrintit). ALR. 1642. — Derivat din *vină?*

Izvint vb. I. Zvânt. *Cămeșili la vint si izvintă*, ALR. 3384. [Derivat: *izvintát*, -ă adj. = zvântat; *izvintári* f. zvântare. *Izvintarea*]. B. 4. — Din lat. **exvento*, -are, cu substituie de prefix.

Izvintári f. } v. *izvint*.
Izvintát, -ă adj. }

Izvoáră N. loc. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 20).

Izvoárcă f. v. *izvor*.

Izvór a. Izvor (întrebuințat foarte des ca nume de loc): *Izvoru* (Oșani, Cupa), *Izvoară* (Cupa), *Izvoaráli-mățcati* (Oșani), *Izvoaráli-minuti* (Oșani), *Izvoru-ghjuptes* (Nânta). [Diminutive: *izvoárcă* f. = izvor. *La izvoarca ratsi* 1/X. cf. 7/69; *izvuráchi* m. (Țârna-reca) = izvor. *La izvurachilu tsel ratsi*. 15/64]. — Din paleosl. *izvorŭ*, (arom. *izvor*).

Izvuráchi f. v. *izvor*.

J

Jábă f. (La Oșani). Broască cf. *broască-din-apu*. *Jaba răcăjaști* (broasca cărâie). Com. I. L. [Derivat: *jăbitșcă* f. (dim.); *jibinác* m. = mătasea broaștei, ALR. 2509)]. — Din bg. *žaba*.

Jăbitșcă f. v. *jabă*.

Jácă Nume de căine.

Jăgól (pl. *jăgol'*, *jăgoal'ă* și *ju-goal'ă*). Țepuși de lemn care se pun la jug, în dreapta și în stânga capului boului, spre a-l fixa. Poliță la plug, ALR. 5602. Când boul nu face nimic și dă cu capul în dreapta și în stânga, se zice că *rupi jăgol'*, de aici apoi fig. *frong jăgol'* sau *rup jăgol'* (nu fac nimic, taiu căinilor frunze). — Din bg. *žegāl*, id.

Jájl' a. v. *jal'*.

Jal' a. Necaz, mânie, durere. *Si-ń la scot jal'u pri tini* (o să-mi scot necazul pe tine). Com. C. I. [Și: *jájl'* a. Derivat: *jălés* vb. = jelesc. Compus: (cu pref. *prijălés* (pri + jăles) vb. IV =) jelesc dar nu tocmai mult. *Nu-ń-si prijăleaști s-la dau* (nu-mi vine să-l dau)]. — Din paleosl. *žalŭ*, (arom. *jale*).

Jál'că f. v. *jel'că*.

Jălés vb. IV. v. *jal'*.

Jar m. Jar. *Jara cu dintsil' s-la leaș și nu ti virușes* 923. [Derivat: *jărș* vb. IV. = prăjesc pe jar]. — Din paleosl. *žarŭ*, (arom. *jar*).

Jărș vb. IV. v. *jar*.

Jégavitsă f. Urechelniță. Se mai numește și foarfică. Com. I. L. — Din mbg. *žegavica*.

Jégli (pl.). Resteu dintr'o parte și alta a jugului cu care se închide deschizătura pe unde trece capul boului. (Cf. Capidan, *Megleno-românii*, I, 51). Cf. *jăgol*.

Jél'că f. Broască țestoasă; uimă, boală după ureche, ALR. 1630. Cf. *broască - cu - samar*. *Ploațșă disupră, ploațșă dijos an mējluc răzint* (= jel'că) *37. *Jel'că la-gușă* = boală. [Și: (Liumnița), *jéjeă* (pl. *jejts*), ALR. 117; *jal'că* f.]. — Din bg. *želka*.

Jibinăe m. v. *jabă*.

Jigăvínă f. Râgăială. *Áń vin jigăvín* (îmi vin râgăeli) ALR. 2105. — Din mbg. *žegavina*.

Jignés vb. IV. Dau în ceva, lovesc, ating. *Si-u jigneș unec* 4/39, cf. 5, 6/39. [Derivate: *jigniri* f. = lovire; *jignít, -ă* adj. = lovită, atinsă. Compus: (cu pref.) *năjignés* (nă + jignes) vb. IV = (despre mustăți) încolțesc *Aj năjignes mustătsăli* (îi încolțesc mustățile). ALR. 2131]. — Din bg. *žegam*.

Jigniri f.

Jignít, -ă adj.

} v. *jignes*.

Jilăndréts m. Stomacul pasărilor, pipotă. *Tsela unu la veă lat căpu; ară tsela lăntu la veă lat jilăndrets*. [Și: *jilindréts* m.]. — Din bg. (dial.) *želāndec*. (bg. *želud* și *želudec*).

Jilindréts m. v. *jilāndrets*.

Jími v. *jimito*.

Jimităti f. Jumătate. *Tsela jimităti di ūom lăgø* 10/19, cf. 16/32, 7/4. [Și: (arom.) *džumitâte* f. 30/65. Derivat: *jimitie, -ă*. Com. G. D. Cf. arom. *džu-miticj*].

Jimiti v. *jimito*.

Jimitie, -ă adj. v. *jimitati*.

Jimito interj. Zău, numai, atâta numai. *Nu voi pâri si-n daĵ, jimito, zisi fişoru* 6/78. [Şi: *jimiti* interj. *Jimiti con doarmi, nu mănancă* (zău, numai când doarme nu mănâncă)]. — Din mbg. *jimi*, *jimito* (bg. *živ-mi*).

Jir m. Ghindă cf. *63. [Derivat: *jireăşeă* f. = semn, negel. *Ună jireaşcă aĵ pri ubraz* (un semn ai pe obraz). Com. N. T. *Cu jireaş-chi* (vărgat), ALR. 1489]. — Din bg. *žir*.

Jireăghia f. Jirebie, ALR. 5878. *Çoti jireaghia di tort aĵ?* Com. N. T. — Din paleosl *žrëbij*, (arom. *jireagl'e*).

Jireăşeă f. v. *jir*.

Jlăbină f. Gingie, ALR. 86. — Din bg. *slabină?*

Joe vb. I. Joc, dansez. *Cătsară să jocă* (se prinseră să joace) 25/4. *Al' joacă calu* = are trecere mare 72, cf. 313. *Ca pri păr'l'ă la joacă* (il duce de nas) 513 cf. 919. [Şi: *juće* vb. I., (Liumniţa) *juăe* vb. I. Derivate: *jueări* f., *jueător* m., *jueătura* f. Com. G. D., *jueareal'că* (pl. *jucăreal'chi*) = jucărie, 317. Compus: (cu pref.), *răzjoc* (răz + joc) vb. I. (după bg. *razi-gravama*) = mă pun pe joc, încep să joc, (trans.) fac pe altul să joace. *Çon să zăşfireş, toată lumea să răzjocă* (când vei începe să cânti, toată lumea o să înceapă

să joace) 11/6, cf. 16/6 etc.]. — Din lat. **joco*, -are, (arom. *ğoc*).

²**Joe** a. Joc. — Din lat. *jocus*, (arom. *ğoc*).

Joĵ m. Joi. *Joĵ aĵ păzăriştea ân Ghivghiliă*. [Derivat: *jôieă* f. = numele vacii care s'a născut joia]. — Din lat. *Jovis* (*dies*), (arom. *ğoi*).

Jôieă f. v. *joĵ*.

Jos adv. Jos. [Mai mult în unire cu prep.: di, la, ân) *Dijos* (arom. *di-ghjos*) (jos, în jos). *Iar dijos rau doĵ primatar* 9/71. *Ia si dusi dijos* 43/40, cf. 21/8, 3/24 etc. *Dijuăs* (Liumniţa, Cupa), *Dinjuăs* (ib.). *Şărpili işo dinjuăs* 1/76. *Dighjos* = jos (Țârnareca). *Ănjôs* (jos). *Ligats-mi mini di fuărtămă şi dats-mi ănjôs* 2/74. *Si feasi dă la tot ân jos* = se făcu de ruşine 251. *Njos* (jos), 494. *Ănghjos* (Țârnareca). *Feata nu si dipuneă ănghjos*, 21/64. *Lănjôs* jos, în jos, (în Țârnareca) *lănghjos*: *Feata cădzû lănghjos*, 14/67. — Din lat. *deosum* (deosum), (arom. *ngos*).

Juăe vb. I. v. *joc*.

Juăs adv. v. *dijos*.

Jueareal'că f. v. *joc*.

Jueări f.

Jueător m. } v. *joc*.

Jueătura f. }

Judêts a. Judecată, tribunal. *S-nă dutsim la judets*. Com. C. I. — Din lat. *judicium*, (arom. *ğudets*).

Judie vb. I. Judec. Cf. *să des Nu puteă si-l' judică* 12/65, cf.

15/77. [Derivate: **judicári** f. = judecare; **judicát, -ă** adj.; **judicată** f. = județ; *Tot cu judicata-i* = tot pe la județ este 318]. — Din lat. *judico, -are*, (arom. *ġudic*).

Judicári f.

Judicát, -ă adj. } v. *judic*.

Judicată f.

Jug a. **Jug**. *Si veș pus ăñ jug* 13/5. *Jug cumpărai ancă boi și lañtsă* 319. — Din lat. *jūgum*, (arom. *ġug*).

Jugăstră v. *jugastru*.

Jugăstru m. *Jugastru*. *Vixù un bunăr sub un jugastru* 2/73. [Și: **jugástur** m., **jugástură** f. ALR. 1934; **džugástru**, **džugrástu** m.]. — Din lat. **jugaster, -astrum*, (arom. *ġugastru*).

Jugástur m. v. *jugastru*.

Jugoálă f. pl. v. *jăgol*.

June m. Bou tânăr, între 3-4 ani, junc, ALR. 1080. *Juncu nostru la 'nvoitșom la ararea*. Com. C. I. [Diminutiv: **juneátș** m. *Juncatșu nostru la deadim la paștirea*, id.]. — Din lat. *jūvēncus, -um*, (arom. *ġungu*).

Juneátș m. v. *junc*.

Juneápin m. *Juneapăn* cf. s m ă r e a c ă (păstrat numai ca n. de loc. în Oșani). Com. G. D. — Din lat. *juniġperus, -um*, (arom. *ġuneapin*).

Juneátșă f. v. *juni*.

Jung vb. (intr.) *Ajung*. *Junsi ăñ un cătun*. *Și fumu junsi până la domnu* 10/71, (Trans.). *Nu-u putù junziri*, 13/69. | *Ajung*, devin.

Di ġundi raș fucaraș, junsiră di tșurbadșü maș tșurbadșü (de unde erau săraci, deveniră oameni cu stare) 19/7. [Derivate: **júnziri** f., **juns, -ă** adj. = ajuns, venit. C o m p u s: (cu pref.) **prijung** (pri + jung) vb. III. (trans.) = ajung pe cineva. *Iel si xgărpi ca si la prijungă* (dădu fuga ca să-l ajungă) 10/55]. — Din lat. *adjungo, -ere*, (arom. *aġungu*).

Júngl'u vb. I. *Injunghiu*, taiu. *Si jungl'iș ună gōscă* (să tai o găscă) 6/55. *Si la jungl'om* (o să-l junghiem) 7/7. *Am jungl'at tsin-xots di onș* 18/7. *Veș jungl'at* 14/28, cf. *61. [Și: (Lugunța) **júngl'um** vb. I. *Tucu să ti jungl'um* 4/85 cf. 4/52; **jungl'ăm** vb. I. *Aș stoi, si-tș jungl'ăm un boș* 4/32, cf. 19/32. *Añ jungl'ăș* (în text greșit: *junglăș*) *găl'ina...* «*bun, si-u jungl'ăm*» și *cătsș aș jungl'o* 8/84. Derivate: **jungl'ári** f., **jungl'at, -ă** adj. = junghiat. *Un bil'uc di šamvș jungl'ats* 17/7, cf. 10/23]. — Din lat. *jūgūlo, -are*, (arom. *mi-nġungl'e*).

Jungl'ári f.

Jungl'át, -ă adj. } v. *junglu*.

Júngl'um vb. I. }

Júni I. adj. Tânăr (cu acest înțeles foarte rar întrebuițat), tare, puternic, voinic, viteaz. *Vizură fiștoru că cota ăș juni* (... este așa de voinic) 7/56, cf. 26/40, 22/55. || 2. Subst. Mire, tânăr însurat. *Con na măritom, la spilom junili* (când ne mărităm, spălăm

pe mire) 8/38. [Derivate: **junil'**ă f. = putere, forță, voinicie, vitejie, 310, 311. **juneâtsă** f. = **junil'**ă. *Cum putuș, frâti, si fats coța juneatsă?* 26/40]. — Din lat. *jūvenis*, (arom. *gone*).

Junil'ă f. v. *juni*.

Juns, -ă adj. } v. *jung*.

Júnziri f. }

Júce vb. I. v. *joc*.

Jur vb. I. Jur. [Derivate: **jurát** a. = jurământ. *Laș jurat* (m'am jurat.); **jurámínt**, **jurimínt**, **jurumínt**, (< lat. *jūramentum*) a. = jurământ. *Cată din jurumint să nu ieș*, 8/25. | Compus: (cu pref.) **prijúr** (pri + jur) vb. I. = conjur. *Si prijuro pri tată-su* (s'a jurat pe tatăl său). Com. I. L.]. — Din lat. *jūro*, -are, (arom. *gur*).

Jurámínt a. } v. *jur*.

Jurát, -ă }

Júri Nume de bou. Cf. joică.

Jurimínt } a. v. *jur*.

Jurumínt }

Jut vb. I. Ajut. *Al' jută pustu* = îl ajută norocul, 320. [Derivate: **jutári** f. = ajutor. Com. G. D. **jutór** (<lat. *adjutorium*) = ajutor]. — Din lat. *adjūto*, -are, (arom. *ağut*).

Jutári f. } v. *jut*.

Jutór a. }

L

L
L'
La } pr. v. *iel*, *ia*.

²**La** prep. 1. *La*. *La tini* 16/9; *Lă mini* 13/65 cf. 18/9, 6/65 etc. || 2. (Corespunde lui «a» în expresia: miroase a ceva). *La țel miruseaști la bătizat uom* (miroase a om botezat) 8/80. *Miruseaști lă scrum, la but* (miroase a scrum, a floare). *Nu-i la bun* (nu-i a bună). Com. G. D. || 3. Exprimă dativul la nume. *La pădăr aș ra frică* (pădarului îi era frică) 11/10. *Să-ń spună la mini* (mie). *La țel miruseaști* (lui îi miroase...) 8/80. [Și: lă prep.]. — Din lat. *illac-ad*, (arom. *la*).

Lă prep. v. *la*.

Lábăv, -ă adj. v. *labov*.

Lábov, -ă adj. Care nu este bine strâns, lăbărțat. Com. G. D. [Și: **lábăv**, -ă adj.]. — Din bg. *labov*.

Lac a. Lac. [Diminutiv: **lăctșúe** m. Com. G. D.]. — Din lat. *lacus*, -um, (arom. *lac*).

Lacărdișă f. Vorbă, cuvânt. *Mari mutșcată ng'ită, mari lacărdișă nu greă*. [Și: **lăcărdișă** f.]. — Din tc. *lakyrdy*.

Lăcărdișă f. v. *lacărdișă*.

Lăerătór, -toari adj. v. *lucru*.

Lăerimă (pl. *lacrim* și *loçrum*) f. Lacrimă. *Zăplonzi să cadă lacrimli talí la mini* 8/1. *Și căzură lacrăm* 9/1 cf. 11/28. *Loçrum* 342. *Lacrima-niveastăl'ă* (nume de plantă). [Derivate: **lăcrimós**, -ă adj. = lacrimos; **lăcriméz** (< lat. *lacrimo*, -are) vb. I. = lacrimez]. — Din lat. *lacrima*, -am, (arom. *lacrimă*).

pe mire) 8/38. [Derivate: **junil'**ă f. = putere, forță, voinicie, vitejie, 310, 311. **juneâtsă** f. = **junil'**ă. *Cum putuș, frâti, si fats coța juneatsă?* 26/40]. — Din lat. *jūvenis*, (arom. *gone*).

Junil'ă f. v. *juni*.

Juns, -ă adj. } v. *jung*.

Júnziri f. }

Júce vb. I. v. *joc*.

Jur vb. I. Jur. [Derivate: **jurát** a. = jurământ. *Laș jurat* (m'am jurat.); **jurámínt**, **jurimínt**, **jurumínt**, (< lat. *jūramentum*) a. = jurământ. *Cată din jurumint să nu ieș*, 8/25. | Compus: (cu pref.) **prijúr** (pri + jur) vb. I. = conjur. *Si prijuro pri tată-su* (s'a jurat pe tatăl său). Com. I. L.]. — Din lat. *jūro*, -are, (arom. *gur*).

Jurámínt a. } v. *jur*.

Jurát, -ă }

Júri Nume de bou. Cf. joică.

Jurimínt } a. v. *jur*.

Jurumínt }

Jut vb. I. Ajut. *Al' jută pustu* = îl ajută norocul, 320. [Derivate: **jutári** f. = ajutor. Com. G. D. **jutór** (<lat. *adjutorium*) = ajutor]. — Din lat. *adjūto*, -are, (arom. *ağut*).

Jutári f. } v. *jut*.

Jutór a. }

L

L
L' } pr. v. *iel, ia*.
La }

²**La** prep. 1. *La*. *La tini* 16/9; *Lă mini* 13/65 cf. 18/9, 6/65 etc. || 2. (Corespunde lui «a» în expresia: miroase a ceva). *La țel miruseaști la bătizat uom* (miroase a om botezat) 8/80. *Miruseaști lă scrum, la but* (miroase a scrum, a floare). *Nu-i la bun* (nu-i a bună). Com. G. D. || 3. Exprimă dativul la nume. *La pădăr aș ra frică* (pădarului îi era frică) 11/10. *Să-ń spună la mini* (mie). *La țel miruseaști* (lui îi miroase...) 8/80. [Și: *lă* prep.]. — Din lat. *illac-ad*, (arom. *la*).

Lă prep. v. *la*.

Lábăv, -ă adj. v. *labov*.

Lábov, -ă adj. Care nu este bine strâns, lăbărțat. Com. G. D. [Și: **lábăv**, -ă adj.]. — Din bg. *labov*.

Lac a. Lac. [Diminutiv: **lăctșúe** m. Com. G. D.]. — Din lat. *lacus*, -um, (arom. *lac*).

Lacărdișă f. Vorbă, cuvânt. *Mari mutșcată ng'ită, mari lacărdișă nu greă*. [Și: **lăcărdișă** f.]. — Din tc. *lakyrdy*.

Lăcărdișă f. v. *lacărdișă*.

Lăerătór, -toari adj. v. *lucru*.

Lăerimă (pl. *lacrim* și *loçrum*) f. Lacrimă. *Zăplonzi să cadă lacrimli talí la mini* 8/1. *Și căzură lacrăm* 9/1 cf. 11/28. *Loçrum* 342. *Lacrima-niveastăl'ă* (nume de plantă). [Derivate: **lăcрімós**, -ă adj. = lacrimos; **lăcрімéz** (< lat. *lacrimo*, -are) vb. I. = lacrimez]. — Din lat. *lacrima*, -am, (arom. *lacrimă*).

Lăerimós, -ă adj. } v. *lacrimă*.
 Lăeriméz vb. I. }
 Lăesés vb. IV. (Țarnareca). Im-
 brăc. *Fitșorlu... aș lăcsi cu rubi*
buni (o îmbrăcă cu haine frumoase)
 23/64. [Derivat: lăesiri f.,
 lăesít, -ă adj. 41/65]. = Din gr.
ἀλλόσω, (aor. *ἄλλαξα*), arom. *alăc-*
sescu.

Lăesiri f. } v. *lăcses*.
 Lăesít, -ă adj. }
 Lăetșúe m. v. *lac*.
 Lăeum, -ă adj. Lacom. [Deri-
 vat: lăeumés vb. IV = sunt lacom,
 mă lăcomesc: *Multu ăl' spurăști,*
lăcumeăști 722, cf. 404; lăeumíri
 f. = lăcomie]. — Din bg. *lakom*.

Lăeumés vb. IV. } v. *lacum, -ă*.
 Lăeumíri f. }
 Laf (pl. *lafur*) a. Vorbă cuvânt,
 zisă, spusă. *Meș laf nu la scultats*
 (cuvântul meu nu-l ascultați) 3/58.
Dupu tșeaști lafur, 5/43 cf. 8/47,
 5/78. *Fac laf* (mă înțeleg). *Doi*
fur feasiră laf (doi furi s'au înțeles)
 2/45. *Mi leaș di laf* (m'apuc de
 vorbă, mă cert). Cf. 657. [Deri-
 vate: lăfés vb. IV. = vorbesc.
Odș a lș si lăfească, refl. *mi lăfes*,
 pron. *ăm lăfes* = stau de vorbă,
 vorbesc cf. 21/31. *Cum aș lăfeăș*
iel' 7/68. Compus (cu pref.):
 zălăfés (ză + lăfes) refl. = încep
 să vorbesc, să discut. *Zășșz uneac*
 ... *s-nă zălăfim* 3/60.] — Din tc.
laf, (arom. *lafe*).

Lăfés vb. IV. } v. *laf*.
 Lăfíri f. }

Lag vb. I. Alerg. *Voș să lăgats*
 9/86. *Lamúna vini lagondără* 14/51
 cf. 25/32. *Pots si laz tu?* 11/69.
Lagă că cșn casa-l'-tși prinsu 594.
Lagă! (alergă!) 2/66 cf. 862.
 [Derivate: lăgári f. = aler-
 gare; lăgát, -ă adj. = alergat; lăgá-
 tór m. = alergător; lăgátúră f. =
 alergătură. Compus: (cu pref.)
 zălag (ză + lag). vb. I. = mă dau
 după cineva, alerg după el 14/41].
 — Din lat. **allargo, -are* (din *lar-*
gus), arom. *alag*.

Lăgără f. Limpezire, curățire
 (despre metale: argint, aur). —
 Din gr. *λαγάρα*, (arom. *lăgare*).

Lăgári f. }
 Lăgát, -ă adj. } v. *lag*.
 Lăgátór m. }
 Lăgátúră f. }
 Lăgávés vb. IV. v. *ligăves*.

Lăgóghir. Numele unui animal
 care trăiește prin găuri.

Lăgúd m. Instrument alcătuit
 dintr'un arc și o coardă numită
 « tetivă », cu care se scarmână bum-
 bacul. *Tșiream si dar un-doș tălup,*
ma lăgud no-am la tetivă. Com. C. I.

Lăgúdžár m. Piele de castor,
 castor. Com. T. P.

Lalánt, -ă pron. v. *lant*.

Láldi art. inv. v. *aldí*.

Lalt, -ă pron. v. *lant*.

Lamarină f. Fier moale. — Din
 gr. *λαμαρίνα*, (există în toate lim-
 bile balcanice), aro n. *lamarină*.

Lámbă f. Lampă. — Din bg.
lamba, (gr. *λάμπα*), arom. *lampă*.

Lămbărdă (pl. *-l'orx.*) f. Lumanăre mare. *Li stinzi lămborzi* 7/49. [Și: *lumbărdă* f.]. — Din gr. *λαμπάδα*, (arom. *lumbardă*).

Lămîă f. Balaur. *Lămîa vini lăgondără* (balaurul veni alergând...) 14/51 cf. 11/34. [Plur. *lămîi* 17/28 și (mai des) *lqmîur* (12, 16/34)]. — Din mbg. *lamnja*, (bg. *lamija*), arom. *lămîe*.

Lanât, -ă adj. v. *lant*.

Laneulò adv. *cola*.

Lângă prep. Lângă, pe lângă. *Lângă ună tșăsmă* 8/73 cf. 11/68, 16/9. || La. *Mi duc lângă niști feți* 10/19. *Lisitsa... si dusi lângă lup*. 4/13. — Din lat. *longum* + *ad*, (arom. *ningă*).

Lângărós, -ă adj. v. *lăngoari*.

Lânghîós adv. v. *dijos*.

Lăngoări f. Boală. *Lăngoarea s-ti bată*. Com. C. I. [Derivat: *lângurós* (*lângărós*), -oasă adj. = bolnăvicios id.]. — Din lat. *languor*, -*orem*, (arom. *lăngoare*.)

Lângurós, -oasă adj. v. *lăngoari*.

Lănjos adv. v. *dijos*.

Lănós, -oasă adj. v. *lönă*.

Lant, -ă pron. Alt. Celălalt,ălalt. *Doj lănts uomiñ* 18/56. *Vini lânt răp* 3/80. *Lantă* 3/65. *Lântili* 3/54. *Lant-tsiwă* = alt ceva, nimic cf. 24/31, 22/38, 2/64, 7/73, 25/78, 6/21, 6/16. [Și: *lânt, -ă* pron., (mai rar) *lalt, -ă* pron. *Lal'ts uamiñ sa*. Com. C. I. C o m p u s e: *lalânt, -ă* pron. *Lalantă uoară* (cealaltă dată). Com. V. J. la-

năt, -ă pron. *Lanata marzini* (la cealaltă margine) 28/6. | Plur. *lañts: S-na dutsim... să mintșunom și lañts* (să mergem să mințim și pe alții) 12/18]. — Din lat. **illum-alter*, (arom. *alantu*).

Lăpăvitsă f. v. *lapuvitsă*.

Lăpnés vb. IV-a. Imbuc, înghit, mănânc repede 19/9, 23/40, 9/70. *Dq-l' si lăpnească* 786 391. *Lapni-muști* cf. bg. *lapa-muhi* (înghite muște) gură-cască 456. [D e r i v a t: *lăpniri* f. = îmbucare]. — Din bg. *lapam*.

Lăpniri f. v. *lăpnes*.

Lapós v. *lăpù*.

Lăptár m. v. *lapti*.

Lăpti m. (pl. *loptur* și *laptur* ALR. 5449). Lapte. *Ună găleată di lăpti* 6/32. *Și di pul' lapti află* (el găsește și lapte de puiu) 322 cf. 202. *laptiacru din foali* (lapte acru) ALR. 5412; *lapti-bătut* (lapte bătut); *lapti-dulțsi* (lapte dulce); *laptighiu* (lapte nefiert); *laptili-vacăl'ă* (laptele oaiei). Com. I. G. [D e r i v a t e: *lăptár* m. = lăptar; *lăptós, -oasă* adj. = lăptos. *Bureati-lăptos* cf. b u r e a t i; *lăptúcă* f. = lăptucă]. — Din lat. *lac, lactem*, (arom. *lapte*).

Lăptós, -ă adj. } v. *lapti*.
Lăptúcă f. }

Lăpù m. Un fel de plantă care crește pe lângă păpușoiu și prin holde; se dă ca nutreț la porci. *Pisăia ân frunză di lăpù* (ai să pri-mești banii la sfântul așteaptă)

323. [Derivate: *lăpúș* m. id, *Lăpós* n. loc. (Cupa)].

Lăpún m. Plantă leucitoare, din rădăcina ei curge lapte. Com. C. I.

Lăpúș m. v. *lăpu*.

Lăpuvitsă f. Lapoviță ALR. 2439. [Și: *lăpävitsă* f.]. — Din bg. *lapovica*.

Lărdișă f. (Livezi). Slărină. — Din gr. *λαρδί*, (arom. *lărdie*).

Lărdzés vb. IV. }

Lărdzími f. } v. *larg*.

Lărdzít, -ă adj. }

Larg, -ă adj. *Larg. Căt maș largă, căt maș lung*, 5/71. [Derivat: *lărdzími* f. = lărgime. Com. G. D.; *lărdzés* vb. IV. = lărgesc; *lărdzít*, -ă adj. = lărgit]. — Din lat. *largus*, -a, -um, (arom. *largu*).

Lări f. v. *leay*.

Lărítsă f. Plug, cf. *ralítsă*, plug. *Di mănușa di larítsă* 370. [Și: *rărítsă* f. *L'ay rarítsa pri numir*. Com. C. I.]. — Din bg. *ralica*.

Las vb. I. *Las. Veay lăsată lucr* (încetaseră) 4/65. *La lășo căpăcu* 6/51 cf. 4/31, 24/32, 29/51, 15/50, 16/15, etc. *Las-ișă* (lasă să fie, să fie), 262. *Ūom lăsat* (neglijent), 324. [Derivate: *lăsări* f., *lăsăt*, -ă adj. = lăsat, neglijent, indiferent; *Di lăsat* = boală, (hernie), ALR.; *lăsătúră* f. = neglijent]. — Din lat. *laxo*, -are, (arom. *alas*).

Lăsări f.

Lăsăt, -ă adj. } v. *las*.

Lăsătúră f. }

L'ăseă f. Licuriciu. [Derivat: *lăseătés* și *lăsnés* = scapăr, fulger. *Lăscăteaști*, *lăsneaști* = scapără, fulgeră. Com. G. D.]. — Din bg. *lăškă*.

Lăseătés vb. }

Lăsnés vb. } v. *lăscă*.

Lăstieă f. Praștie, ALR. 1697. — Din bg. *lastika* (fr.).

Lăstínă f. Frunză de dovleac. *La corimil' di lăstínă* (la rădăcinile frunzei de dovleac) 2/63, cf. *39. — Din bg. *vlastuna*.

Lăstovítsă f. v. *listovítsă*.

Lat, -ă adj. v. *leay*.

Lăteăjés vb. IV. Tremur. ALR. 1258.

Lătór, -toari adj. v. *lucru*.

Lătrári

Lătrătúră } f. v. *latru*.

Látru vb. I. *Latru. Coșnil' lară si latără* 14/38 cf. 144. [La ind. prez. pers. 2. *latsăr*, 3. *latără* (latură): *Coșnili latură*, ALR. 1155. Derivat: *lătrári* f., *lătrătúră* f. Compus: (cu pref.) *zălátru* (ză + latru) vb. I. = încep să latru. *Coșnili zălătrə* 4/6]. — Din lat. *latro*, -are, (arom. *latru*).

Lats a. *Laș. Lăsaș un lats la tșărăpă* (am lăsat un laș la ciorap). Com. C. I. [Nu se știe dacă aparține aci și: *lătșcă* f. = cheutoare, nojiță, ALR. 3339; laș de trecere la o funie. Com. GH. T. *Șimi-*

doi'l'i lă latșcă trag 188]. — Din lat. *laqueus*, -um, (arom. *laț*).

Lătșcă f. v. *lats*.

Lătșcăjés vb. IV. Bat alvița. *Lătșcăim ou ligat di atsă*. ALR. 2781. — Derivat din *lats*.

Lăzăr m. Nume de persoană și sârbătoarea Sf. Lazăr. *Lă Lazăr cari si-u punim tăntșarcă* (la Sf. Lazăr pe cine să punem să joace). Com. N. T. *Lazăru-mari* (Rusalii). ALR. 621. [Și: *Lazi*. *Lazi strojnicu* 2/VII). Derivat: *lăzăreăneă* f. = fată împodobită cu flori care joacă în ziua de Sf. Lazăr, prin curțile oamenilor. *Lăzăreanchili vin*, Com. N. T.].

Lăzăreăneă f. v. *lazăr*.

Lăzés vb. IV. Mă târâsc. *Bubili lăzes pi frunzi*. [Derivate: *lăziri* f. = târire; *lăzit* s. adj. = târit. Compus: *dulăzés* (du + lăzes). vb. = umblu copăcel]. — Din bg. *lazja*, id.

Lăzi m. v. *lazăr*.

Lăziri f.

Lăzit s. adj. } v. *lăzes*.

Lăzniri f. v. *lăznes*.

Lăznés vb. IV. (refl.) Alunec, mă dau pe gheață. *Cătîlin prin lut s-nu ti lăzneș*. Com. C. I. [Derivat: *lăzniri* f. = alunecare; *Lăznirea mult aș lesnică pri gl'ets*]. — Din bg. *slizgam*. (aor. *sliznah*).

Lăznitșcă f. v. *loznă*.

Léa A patra parte din pogon. || N. de loc (Lugunța). — Din bg. *lêha*.

Leacă a. Leac. *Si nu spuniŃ... că no-ari leac di mini* 11/47 cf. 22/31, 325. [Și: *neăe* (din un *leac*) adv. = o leacă, puțin, nițel. *La mini nu-Ń deadiră ni neac carni* (mie nu-mi dădură nici puțină carne) 6/54; *uneăe* adv. *Si dipartă uneac* 4/39. *Să așăbă uneac apu* 29/39. *Să ampl'um unec apu* 4/16; *uneac-căti-uneac* = puțin câte puțin. [Derivate: *lieués* vb. IV. = lecuesc, vindec. *Nu știț tse leac ari si ti licueș?* 20/31. *Delmi ari leac... si ti licuim* 21/31 cf. 12/15; *lieuitôr* m. = lecuitor cf. 2/88; *lieuri* f. = lecuire, vindecare; *lieuit*, -ă adj. = lecuit, vindecat; *lieuvit*, -ă (bg. *lekovit*) = tămăduitor. *Bil'ca di buric aș licu vită*, subt a p.ă. Diminutiv: *unetșeut* adv. Com. T. P.]. — Din bg. *lêk*.

Leăgân a. v. ^o*leg*.

Leăjeă f. v. *lețcă*.

Leănă f. Brazdă din grădină sau din țarină, cf. zăseac. Com. G. D. Din mbg *lêna* (din *lêhnă?*).

Leăni f. Lene. [Derivat: *linós*, -oasă adj. = leneș, lenevos. *Tișta doi'l' ray linoș* 1/44 cf. 2/11.] — Din paleosl. *lênŃ*, (arom. *leane*).

Leăpcă f. v. *lîpes*.

Leăsă N. loc. (Lugunța).

^oLeăsă f. (Liumnița) Leasă; instrument de răchită cu care se prinde pește. Com. C. I. *Putem dărari leasi și cu pârđiș*. B. 3. Drugi,

rude pe care se cară fânul. ALR. 5272. — Din sl. *lěsa*.

Leăscova N. loc în Meglen, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 19).

Leáu vb. I. 1. Iau. *Căpu aî la leu* 4/4. *Si leau* 8/38. *S'au leu* 3/38. *Si-n la leaî* 6/37. *L'-u le poîne di la coîni* 5/8. *Lom* (=luăm) 12/40. *Lats* (=luați) 21/16. *Di ca la lăîà* (după ce-l lu) 11/79 cf. 14/77, 2/III. *Io al' la laî* (eu i-l luai) 4/22. *Li laş* (le luaşi) 22/29. *Mi laş pri guşă* (m'ai nenorocit) 4/VI. *Aş la lq* 13/9. *Na-u lară* 16/15. *Aş lă* (îşi luă) 13/71. *Veà lat* (luase) 1/40. *Veau lat* (luaseră) 22/78. *Nu putù lari* (nu putu lua) 16/80. *Le-mi* (ia-mă) 5/1. *Leau migdan* = îmi iau vânt 18/69, 397. *Mi leau ân zbor, s-mi leau di laf* (intru în vorbă). *Nu putem s-na lom ân zbor* 5/14 cf. 530. *Lea-ts uocl'il'* (şterge-o, pleacă, du-te) 330. *Mi leà ploaia* (mă apucă ploaia). *Mi lq ună ploaîă* 2/63. || 2. O iau, o apuc pe undeva. *Cutru îundi lq moarte* (încotro a luat-o moartea) 5/1. *Lq cutru cătun* 8/28. || 3. Incep, pornesc, iau să... *Odža lq si lăfescă* (ogia începu să vorbească...) 4/24. *Coînil' lară si lă-tără* 14/38 cf. 21/16. [Şi: (Ţâr-nareca) l'au vb. I. 8/65; leu vb. I. Derivate: lări f. = luare. Nu pisăi ca di poîni lari 5/55; lat, -ă adj. = luat 9/15, 19/55. Compus: (cu pref.) zăleáu (ză + leau)

vb. I. = iau o leacă. *S-mi zăleai uneac* 18/72]. — Din lat. *lěvo, -are*, (arom. l'au).

Lédiñ N. loc. (Lugunța).

Leg vb. III. Aleg. *Leazi un birbec* (alege un berbece) 2/37. *Sfaca poîni băşca-băşca au leşiră* 17/4 cf. 4/37. [Derivate: leáziri f. = alegere; les, -ă adj. = ales]. — Din lat. *allego, -ere*, (arom. *aleg*).

²**Leg** vb. I. Leg. *Tsi ts-aî ligat capu* 1/VI. *Leagă-ts di coadă vrin chiup* 10/72. *Uom ligat* (om cuminte) 328. *Moñ ligati* (prost, nepriceput) 425. [Derivate: ligári f. = legare; ligát, -ă adj. = legat; ligătúră f. = legătură. Compus: dizlég (dis + leg) vb. I. desleg. Şi *fitşoru dizligo răslanu* 12/28; zălég (ză + leg) vb. I. = (încep să) leg. *Li zăligaî ya fazil' tots* cf. 6/19, 938; zăligári f., zăligát, -ă adj.; leágän a. = leagän, cuib, ALR. 1703. *Pul'il' ân leagän plânzeau* 15/94. *Leagän si feasi* (este beat mort); leágän vb. I. = leagän; ligänári f. = legänare; ligänát, -ă adj. = legänat. Compus: (cu pref.) zăleágän (ză + leagän) vb. I. = încep să leagän puţin. *Să li zălegänă* 15/94]. — Din lat. *ligo, -are*, (arom. *leg*).

Lejeă f. Tigvă. *Au ancl'isi lejca şi fuzi* 15/42 cf. 12/42. *Am ună leajcă cu şapti guri* (= capu) *14. (Fig.) Căpăţână 801. [Şi: leajeă f.]. — Din bg. *lejka*, id.

Lemu a. Lemn. *Lo... si dişchică* *eamni* (... să despice lemne) 20/68 cf. 16/65. *Lemn nidurat* (din topor) 332. || (La războiu). Lemnuşul din suveica care ţine țeava. Com. C. I. [Derivat: *limnâr* m. = lemnar. Com. T. P.]. — Din lat. *lignum*, (arom. *lemnu*).

Lépră f. Lepră, boală. *Di lepră s-nu scap*. Com. C. I. — Din gr. *λέπρω*. (arom. *lepră*).

Leră f. Murdărie pe gulerul hainei; mătreață. Com. T. P. — Din gr. *λέρα*, (arom. *leră*).

Lérdu adj. Şiret. *Nu vream* (în text greşit: vreau) *s-ni zămutres, lerdu* (nu voiam să mă uit, şireato) 8/72. — Din mbg. *lerdo*.

Les, -ă adj. *leg*.

Lese m. Nume de alun. Cf. *lun*. Com. T. P. — Din bg. *leşk*.

Lésni adj. v. *lesnic*.

Lésnic, -ă adj. adv. Uşor. *Să nă vină lesnic* (să ne vină ușor) 13/16. *Nibunil'a aî lesnică* 483. *Fitşorl'i lesnic si mintşună. Vizù ună feată lisnică* (în text greşit: lişnică) 8/73. [Şi: *lésni*, *lésnic*, -ă adj. Compus: *lesnipéjeă* om ușurel. 335]. — Derivat din *lesni* (bg. *lesen*).

Lésnitsa N. loc. (Oşani).

Lésni-pejeă m. v. *lesnic*.

Let vb. IV. (Țârnareca) Ies, plec, mă duc, pornesc. *Liti si si şătăiască* (ieşi săse plimbe) 23/65. *Fitşorlu aų tsarlui liti* (fiul împăratului plecă) 15/64. *Dioanculò ăs leată băsearica* (de acum înainte o să iasă

biserica, adică lumea din biserică) 20/68. *Let trei feati* (ies trei fete) 2/66 cf. 1/66, 26/64. *Let ăñ cap* (o scot la căpătăiu). *Vizù că nu poati si leată ăñ cap cu fumeal'a* (văzu că nu poate să o scoată la căpătăiu cu copiii) 1/65. [Derivate: *litiri* f. = ieşire, ducă; *litit*, -ă adj. = ieşit, dus. Compus: *letnipili* (puiu sburător) nume de câine, cf. *tsipigori*, *tsipidolu* 4/33]. — Din bg. *letja* «sbor» și *litam* «alerg încoace și încolo» (arom., în Epir, *lites*).

Leų vb. I. v. *leau*.

Lev, -ă adj. Stâng. *Nu sună leava* (nu sună stânga) se zice când este sărăcie mare, 329. *Unu di la dreapta și lântu di la leava* 18/56. [Derivat: *livitşâr* m. = stângaci, ALR. 133]. — Din bg. *lev*.

Liehés vb. IV. v. *lipes*.

Lieuiri f.

Lieuit, -ă adj.

Lieuitór m.

Lieuvit, -ă adj.

Ligănări f.

Ligănát, -ă adj.

Ligári f.

Ligát, -ă adj.

Ligátúrá f.

Ligávés vb. IV. (refl.). Fac grimize, mă strămb, ALR. 2144, cf. *lighiă*. [Şi: *lăgávés* vb. IV. Derivate: *ligávít*, -ă adj.; *ligávítúrá* f. = strămbătură]. — Din mbg. *ligávam* «mă băloşez» cf. *lighiăves*.

} v. *leac*.

} v. ²*leagăn*.

} v. *leg*.

Ligăvít, -ă adj. v. *ligăves*.

Ligăvitură f.

Lighiă f. plur. Bale. *Añ cură* *lighiăli* (imi curg balele) 336. [Derivat: *lighiăvés* vb. IV. = (refl.) mă îndrăgostesc, (fig.) mă linguşesc pe lângă cineva. *Nu ti lighiăvea pri lângă ţel că vrin cõni* (nu te linguşi pe lângă el, ca un câine). Com. N. T.; *lighiăviri* f. = îndrăgostire, linguşire, id.].—Din bg. *ligi* (pl. dela *liga*) id.

Lighiăvés vb. IV. } v. *lighiă*.

Lighiăviri f. }

Lilie m. Liliac. *Icu tuşoş, catsă un lilic di-l' scup trei uor ân rost, si-ts treacă* (dacă tuşeşti, prinde un liliac, scuipe-i de trei ori în gură, ca să-ţi treacă). Com. C. I. — Din tc. *liljak*, (arom. *liliac*).

Limbă (p. *limb*) f. Limbă. *Iundi sa limbile* 15/28. *Şapţi limb* 12/28 cf. *42. *Al' tsi catsă limba* (i se prinde limba) 337. *Noastră limbă-i* (este de ai noştri, Român) 372. [Diminutiv: *limbîţseă* f. = omuşor]. — Din lat. *lingua, -am*, (arom. *limbă*).

Limbă f. Peşte de mare. — După gr. *γλωσσα*.

Limbeăti m. Nume de pasăre mai mare. Com. T. P.

Limbîţseă f. v. *limbă*.

Limînări f. v. *luminari*.

Limîna (în expresia). *Aş lo limîna* (s'a dus dracului). Com. C. I.

Limnár m. v. *lemn*.

Limón m. Lămâiu. [Derivat: *limónă* f. = lămâie]. —

Din gr. *λεμόνι*, (arom. *limone*).

Lîndină f. Lindină cf. *minutşos*. *Lõ sã tãltşascã lindinã* (începu să-i omoare lindini) 6/11. [Şi: *lîndini* f.]. — Din lat. *lêndinem*, (arom. *lîndine*).

Lîndini f. v. *lîndină*.

Lîndzê m. Vas (de obicei) de aramă, ALR. 4120. Cf. citatul sub *sodur*. Pentru etim. cf. *linghjer*.

Ling vb. III. Ling. *Guneă-u matsa s-nu lingă tigană*. [Derivate: *lînziri* f. = lingere; *lins, -ă* adj. = lins. Compus: (cu pref.) *zăling* (ză + ling) vb. III. = încep să ling, ling puţin. *La zălînsi cu limba* (începu să-l lingă) 22/73]. — Din lat. *lingo, -ere*, (arom. *lingu*).

Linghîer m. Farfurie de aramă. *Linghîeru aî fat di bâcor cãlăţ-disit*, ALR. 3967. [Şi: *linghîe* m. ib. 4120].— Din tc. *lenger* « assiette de cuivre ».

Lîngură f. Lingură. *Cu lîngurã di răzint mânancă* 632. *Iundi tşorbă, tu lîngurã*, se zice despre unul care se amestecă în toate, 970, 340, cf. *43. || 2. (La moară). Merticul, cupele. Com. H. I. [Diminutive: *lingurîţseă* f., *lingurîţş* a. = linguriţă şi furca pieptului, sternul ALR. 2201]. — Din lat. *lingŭla, -am*, (arom. *lîngurã*).

Lingurîţş a. } v. *lîngurã*.

Lingurîţseă f. }

Linguşés vb. IV. (refl.) mă linguşesc. — Derivat din *ling*.

Linós, -oasă adj. v. *leani*.

Lins, -ă adj. v. *ling*.

Linti f. Linte. *Unu aî di mël'...*
lântu aî di linti 9/4. — Din lat.
lens, lentem, (arom. *linte*).

Lintsi N. loc. (Cupa).

Linziri f. v. *ling*.

Lîpă f. Teiu. Com. G. D. —
Din bg. *lipa*.

Lipănă f. Mâncare. In expresia:
Pal'i și lipănă = pâine.

Lipăridă (pl. -riz) f. Un fel de
pește galben, ALR. 1746. *Multi*
lipăriz dusiră di lă Balta di Be-
sichi. Com. C. R. — Din gr.
λιπαρίδα (din *λιπαρός*).

Lîpeă v. *lîpes*.

Lîpés vb. IV. Lipesc. *Li lipi*
ună di lântă 34/51. *Al' si lipi la*
buric 8/46 cf. 477, 6. [Și: (Țâr-
nareca) *liehés* vb. IV. *Al' si lichî*
25/64. Derivate: *lipîri* f., *li-*
pît, -ă adj. = lipit; *lîpeș* m. scaiu
(Cupa). Com. I. G.; *leăpeă*
(bg. *lepka*) m. = (fig.) lipicios,
lingușitor. *leapcă și nari-i* = este
lipicios și lingușitor. *Tse leapcă-i* =
ce mai lingușitor este, 327; *lîpeă* =
lipit, slab, prăpădit. *Și uoîli si fe-*
siră lipcă (și oile se făcură slabe,
prăpădite...) 15/6. Compus:
(cu pref.) *zălîpés* (bg. *zalepja*, cu
același înțeles de) lipesc. *Au zălîpi*
carte (lipi scrisoarea) 3/16]. — Din
paleosl. *lepiti*, (arom. *alik'escu*).

Lîpeș m. }
Lipîri f. } v. *lîpes*.
Lipît adj. }

Lîră f. Lîră turcească. *Lu odză*
măgar lîri cacă (magarii hogii cacă
lire) 7/24 cf. 5/IV, 12/18, 3/10. —
Din tc. *lira*, (arom. *lîră*).

Lîsă adj. (despre oaie). Cu fâl-
cile roșcate. Com. G. D. — Din
bg. *lisa* (lisica).

²**Lîsă** f. Nume de cățea. *Lisa*
noastră au tăltșoră (au omorît că-
țeaua noastră). Com. N. T. Pentru
etim. cf. *lisă*.

Lîșă f. v. *lîșaj*.

Lîșaj m. Cur de găină, ALR.
1621. | Rapăn, boala celor care
nu se spală pe cap, ALR. 4193. [Și:
lîșă f. = pecingene, ALR. 1654. Cf.
brădăvitsă, ALR. 1654]. —
Din bg. *lišej*.

Lîseă f. (Liumnița) Licuriciu, cf.
sfitul că. — Din bg. *liško*.

Lîseăveăti m. Ardezie. *Ploașă di*
lîscăveati, ALR. 4028. [Și: *liseu-*
veăti f. Com. T. P.]. — Din bg.
liška.

Lîseuveăti v. *lîscăveati*.

Lîsîtsă f. Vulpe. *Lisitsa zăcătșo*
si cõtă 8/30 cf. 7/30. *Lisitsu!*
(voc. vulpe!) 4/13. *Fruntea li-*
sîtsăl'ă (fruntea vulpii) 17/72. [D
erivat: *lisîtsqnă* și *lîșîtsōănă* f.
(mbg. *lisičina*) = un fel de stru-
gure negru. Com. G. D.]. — Din
bg. *lisica*.

Lîșîtsōănă } f. v. *lisîtsă*.
Lîsîtsqnă }

Lîsnic (pl. -nîtsă) m. Măr săl-
batec, ALR. 6068, cf. sirc. *El*
să duņom lîsnîts din urman (vino să

adunăm mere sălbatică din pădure). Com. N. T.

²Lisnic, -ă adj. v. *lesnic*.

Listovítsă f. v. *listuvitsă*.

Listuvítsă f. Rândunică. *Ăn listuvitsă nu vor si si veadă* (nu vor să se vadă niciodată) 991. [Și: (Oșani), listovítsă f. *Listovitsili na vin la Patruzotzili*. Com. I. L; *lustuvitsă*, *lăstuvitsă* f. Com. C. I.]. — Din bg. *lěstovica*, id.

Lit a. Aba mai subțire. *Lit aji șaic subțșori cu 2 l'itsă*. Com. GH. T. Cf. *dimitnitsi*. — Din bg. *lit*, (cf. *lit vlănen*).

Litfri f. } v. *let*.

Litit, -ă adj. }

Litnie m. v. *lutnic*.

Litșăști vb. (pers. 3). Stă bine, prinde. *Mi litșă ăn cunacu Lu Mustal'ă fitșor* (îmi stetea bine) 11/IV. [Derivate: *litșiri* f., *litșnie*, -ă adj. = frumos, draguț. Com. G. D.]. — Din bg. *liča*, id, (arom. *alinčescu*).

Litșiri f. } v. *litșăști*.

Litșnie, -ă adj. }

Liturghiă f. Prescură. *Fiseș un-doșu liturghiă di băsearcă*. Com. N. T. || 2. Serviciu divin. *Cari popă ra ăn liturghiă*, id. [Și: *liturghiă* f., ALR. 2769. Derivat: *liturghisės* vb. IV. = slu-jesc]. — Din gr. *λειτουργία*, (arom. *lituryie*).

Liturghisės vb. IV. v. *liturghiă*.

Liū (despre număr) Fără soț, fără pereche, cf. t e c. *Tșift, ili liū*

(cu pereche sau fără pereche) se întrebuințează mai ales de copii când se joacă. — Din bg. *lju* «singur».

Ljumnitsa cf. *L'umnitsa*.

Liunăr m. v. *liuncă*.

Liūneă f. Lehuză. *Nu dișclidi ușa că vem liuncă* (nu deschide ușa, căci avem lehuză). Com. C. I. [Derivat: *liunăr* m. = pruncul lehuzei. *Ari un liunar. liunil'ă* f. = lehuzie. Com. G. D.]. — Din mbg. *leunka*, id.

Liunil'ă f. v. *liuncă*.

Livadiști v. *livoz*.

Liveán (pl. -ani) a. Nume de floare. *Du-ti rupi un-doș liveani*. Com. N. T. *Liveanu* = nume de persoană. — Din bg. *levjan*.

Livitșár n. v. *lev*.

Livitșoreă f. Un fel de plantă care crește printre grâu. [Și: (Liumnița) *livitșarcă* f.]. — Din mbg. *levičarka*.

Livoz. Numele comunei Livezi din regiunea Megleniei, locuită de Aromâni grămustenii și numită de aceștia *Livadz*. [Și: *livadiști*. N. loc. (Nânta)]. — Plur. dela *livadă*.

Lizét a. Gust. *No-ari lizet* (n'are gust). Com. T. P. [Derivat: *lizitliă* adj. = cu gust, gustos]. — Din tc. *lezet*.

Lizitliă adj. v. *lizet*.

Liznitșeă f. v. *loznă*.

Lóbudă f. Lobodă. Com. G. D. — Din bg. *loboda*.

Loe. a. Loc, parte. *Ai loc tseastă seară di mini* (ai loc... pentru

mine) 7/47. *Junsiră ăn un loc* 17/69. *Ăn loc* (în loc). 2/29, 17/85, *Vini loc* (veni vremea) 2/91, 1/61. cf. *Nu la ari s. nu la catsă locu* (nu este liniștit de loc, nu se astâmpără). || 2. Pământ. *Locu la dispică di tsăparea* 818. *Locu nu la tsōni* (nu-l încape pământul de bucurie) 343. *Ubavil' a locluș*, cf. u b a v i l' ă. [Și: (Liumnița) luăe a.]. — Din lat. *lōcus*, -um, (arom. *loc*).

Lōnă f. Lână. *Trei ochi di lōna* 6/54. *Lōnă bitōrnă* (lână oilor care se tund primăvara). Com. I. L. [D e r i v a t: *lānós*, -oasă adj. = lānos. Com. N. T.]. — Din lat. *lana*, -am, (arom. *lînă*).

Lōncă f. (păstrat mai mult ca nume de localitate). *Ăn lōncă ari mults tșireș* (în luncă are mulți cireși). Com. C. I. — Din paleosl. *lōka*.

Loș, -ă adj. Bolnav. *Ăi loș* (este bolnav) 7/8. *Sam loșă* (sunt bolnavă) cf. 344. [D e r i v a t e: *lușital*, -vă adj. = bolnăvicios, ALR. 4162; *lușutiă* f. = boală. *Lușutiă pri ūamni ăi* (boala există printre oameni) 873. Boalele mai cunoscute sunt: dălac, dilăsat, fringhiă, frigur, gălbinari, jel'că-la-gușă, măinsol, meș, oftică, privlit, uleră ALR.; Compus (cu pref.) *ănuș ăn + loș* vb. IV = (refl.): mă îmbolnăvesc. *Si ănuoșă* B. 10. *Si-ănușo* 27/41. *Tatu-su si ănușo* 3/81. *Si ănu-*

șot-ău (s'au îmbolnăvit) 1/62 cf. 41/27; **ănușori** f. = îmbolnăvire, B. 10]. — Din bg. *loš*.

Lost (pl. -stur) a. Zăvor, bătă, ciomag. *Lō un lost* 7/30. *Atsi cu lostu că-l dură* (apoi i-a tras cu zăvorul). 15/69 cf. 13/18, 2/44. — Din bg. *lost*, (arom. *lostur*).

Lóstševa N. loc. (Conțco).

Lōt a. Aluat. *Li cătsară lōturli* (s'au împrietenit) 345. [D e r i v a t: *lutsol* m. = aluat]. — Din lat. **allēvatum*, (arom. *aluat*).

Lov m. Vânat. *Vineă cola il' u lu ămpirātu la lof* (venea acolo fiul împăratului la vânat) 14/38. [D e r i v a t: *luvătš* m. = vânător. *La uziră niști luvătš* 7/20. *Luvatšu ișo la drumac* 7/21 cf. 1/36; *luvés* vb. IV. = vânez. *Si dusiră si luvească* (s'au dus să vâneze) 17/79. *După tsi luvî mult* 15/64. *Cu dișort tufeac nu si luveaști* (cu pușcă goală nu se vâneză) 811 cf. 7/21; *luviri* f., *luvít*, -ă adj. = vânat]. — Din bg. *lov*, id.

Lōznă f. Strugure cu boabe mărunte și dulci. N. loc. (Huma). [D e r i v a t e: *loznítšcă*, *luznítšcă*, *lăznítšcă*, *liznítšcă* (dim.) f. = viță sălbatecă, lăurușcă. Com. T. P.]. — Din bg. *lozna*, *loznica*.

Loznítšcă f. v. *loznă*.

Lu art. 1.-lui. *Lu ămpirātu* 17/42. *Pri balconu lu conăcu* 7/39. || 2. -ei *Ău pusi*. . . ăn locu lu fetă lu răpcă (o puse în locul fetei arapcei)

17/85. *Si dusi la poarta lu lamnă* (...la poarta balaurului). || 3.-lor *Lântili feati li deadi la sotsil' lu drăts* (celelalte fete le dădu la tovarășii dracilor) 25/78. *Tuntsea zisi tătăsu lu featili* (atunci zise tatăl fetelor) 23/51, etc. *Ămpiratu lu furnizli* (împăratul furnicilor). Cf. 14, 16/4 etc.

Luăc a. v. loc.

Luăr pron. pos. v. lor.

Lúbinitsă f. v. *l'ubinitsă*.

Luenés vb. IV. (Despre câini) beau. Fig. *Vuşneă, lucneă și ănr* rost. 341.

Lucrări f.

Lucrát, -ă adj.

Lucrătór, -toare adj.

Lucrédi vb. I.

} v. *lucru*.

Lúeru a. Lucru, treabă, afacere.

Nu-i bun s-ti burveş ănr domnului lucru (nu e bine să te amesteci în lucrurile lui Dumnezeu) 13/60.

Li lă toati lucrăli (le luă toate lucrurile) 9/71 cf. 23/4. *Cum ăi lucrul* (cum stă afacerea?) 26/64.

[Plur. *lucră* (cf. 9/69, 9/71), *lucri* (cf. 9/27), articulat: *lucriri* 1, 2, 3/20 (pe lângă forma regulată) *lucrili* 9/27, 346; și: *lucrulili* 21/47.

Derivate: **lucrédz** vb. I. = lucrez 2/65; **lucrări** f., **lucrăt, -ă** adj.; **lucrătór, -toari, lăerătór, -toari, lătór, -toari** adj. = lucrător]. — Din lat. *lūcrum*, (arom. *lucru*).

Lud, -ă adj. Prost, nebun. *Ludă ieş* (ieşti nebună) 8/35. *Ieş lūd*,

bre uomuli (eşti nebun, măi omule) 4/14. *Apă ludă* (apă curgătoare) cf. apă zăvirită s. tăcută. 347. *Bureati di lujil'* cf. *bureati*. (La P. Papahagi, *Megl. Rom.* stă: «bureți-di-lu-jil'» în loc de: *lujil'*, fiind plur. dela «lud» = nebun). [Lúde n. de persoană 17/6. Derivate: **luzoş** vb. IV. = fac nebunii, nu mă astâmpăr. Compus: (cu pref.) **anluzoş** (an + luzoş) vb. IV. = înebunesc. *Lisitsu, anluzoş?* (vulpe, ai înebunit?) 11/93 **uludés** (mbg. *uludvam*) vb. IV. = încurc, stric. *La uludiş lucru* (ai stricat treaba) 834]. — Din bg. *lud*, id.

Lúguntsa f. N. loc. Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 24. [Și: **Lúndziñi** cu derivatele: **lunzinés** adj.; **lunzinéts** m. = locuitor din Lunziñi]. — Din paleosl. *logŭ*.

Lúji pron. Lui. Cf. -lu. *Con si pucăto, luji fitşor raş măncaş* (când se uită, copiii lui erau mâncați) 8/55. *Pusiră la luji loc* (la locul lui) 10/16.

Lúja f. Numele vacii născută luni. ALR. 554. Cf. mata, nera, džoia, vida, soba. ALR. 5542.

Lúlă f. Pipă. *Tătun di lulă* (tutun de pipă) ALR. 4292. — Din tc. *lule*.

Lumbárdă f. v. *lămbardă*.

Lúmi f. Lume, oameni, mulțime de oameni. *Un tabur di lumi* (un batalion de oameni) 18/2. *Măncă*

lumi (mânca oameni) 3/55. *Peza lumil'ă* (râsul lumii) 534. — Din lat. *lūmen*, (arom. *lume*).

Luminári f. Lumânare. *Luminari anc'l'igată* (ceară topită) ALR. 5473. [Și: *liminári* f. ib. 2095]. — Din lat. *luminare*.

Lumnés vb. IV. Mă înfund, cad. *Lumni ăn ghiriz* (căzu într'un canal) 24/47. [Derivat: *lumniri* f.]. — Din bg. *lomja*, (aor. *lomnah*).

Lumniri f. v. *lumnes*.

Lumutés vb. IV. Mormâiu, borborosesc. *Tse tucu lumuteș?* (ce tot borborosești) 349. [Compus (cu pref.): *zălumutés* (ză + lumutes) vb. IV. = încep să borborosesc. *zălumuti* (bolborosi) 350. — Din mbg. *lămotam*.

Lun m. v. *lună*.

Lúna Numele vacii fatată luni, cf. *luntșe*.

Lúna f. v. *luni*.

Lună f. Alună. [Derivat: *lun* m. = alun; *lunítșeă* f. = alună mică]. — Din lat. **abellona* (*abelana*), *-am*, (arom. *alună*).

²**Lună** f. Lună. *Ca vrină lună* (frumoasă ca luna) 351. [Derivat: *lúnehi* pl. (de la **luncă*) = năbădăi, toane, pandalii. *Al' viniră lunchili* (ii veniră năbădăile) 352]. — Din lat. *lūna*, *-am*, (arom. *lună*).

Lúnehi f. pl. v. ²*lună*.

Lúnda m. } v. *luni*.

Lúndi f. } v. *luni*.

Lundzés vb. v. *lung*.

Lundzími f. v. *lung*.

Lung, *-ă* adj. *Lung*. [Derivat: *lunguvát*, *-ă*, *lunguveást* *-ă* adj. = lungueț; *lundzími* f. = lungime; *lundzés* vb. IV. = prelungesc. *Nu li lundzeà zboarăli coata mult* (nu lungi vorba așa de mult). Com. C. I.] — Din lat. *longus*, *-a*, *-um*, (arom. *lungu*).

Lunguvát, *-ă* } adj. v. *lung*.

Lunguveást, *-ă* }

Lúni f. Luni. [Și: *luña* (pl. *luñur*) ALR. 2400. Derivate: *lúndi* m. = numele boului fătăt luna; *lúnda* = numele vacii fătătă luna; *lúnce*, *lúnei* (diminutive) = numele boului fătăt luna. ALR. 5541]. — Din lat. *lūnis* (= *lunae* [dies]), (arom. *lunî*).

Lunítșeă f. } v. *luni*.

Lúntșe m. }

Lúntși m. }

Lunzinés adj. } v. *Luguntsa*.

Lunzinéts m. }

Lup m. *Lupu căzú ăn vir* (lupul căzu în baltă) 8/30. *Batcu lupi* 19/72. [Derivat: *lupoăniă* f. = lupoaică ALR. 1161. *Ișq lupoăniă* 12/49. Diminutiv: *luptșăc* m. Com. G. D. Compus: *lupmoneăla* (din *lup-monecă-la*) m. = dracul, diavolul (mănânce-l lupul). *Lupmonecala mi sputni si fac ună ca tseasta* (dracul m'a pus să fac una ca asta) 353]. — Din lat. *lūpus*, *-um*, (arom. *lup*).

Lupată f. Lopată. *Raș fronti toți lucriri: mașă, lupăta, prustia*

și lănti (erau sparte toate lucrurile: clestele, lopata, pirostia și celelalte) 1/20 cf. 2/26. *Lupata-di-ier* (lopată de fier); *lupată-di-vinturari* ALR. 5015. [D i m i n u t i v e: *lupătitsă*, *lupătitscă* f. = lopată mică și coapsă ALR. 141; *lupătăr* m. = lopătăr. Com. G. D.]. — Din paleosl. *lopata*, (arom. *lupată*).

Lupătăr m. }
Lupătitsă f. } v. *lupată*.
Lupătitscă f. }

Lupmâncala }
Lupoăină f. } v. *lup*.
Luptșac m. }

Lupușân (pl. -ași) m. Păpădie. ALR. 1919.

Lúree vb. I. (rar, mai des: l ă z n e s). Alunec. *Cătîlîn s-nu lurits* (încet să nu aluneci). Com. N. T. [D e r i v a t e: *luricări* f. = alunecare; *luricós*, -oasă adj. = alunecos]. — Din lat. *lūbrīco*, -are, (arom. *alunic*).

Luricări f. }
Luricós, -oasă adj. } v. *lurec*.
Lușítal adj. v. *loș*.

Lușnăc m. Nucă. *Am patru frats ân ună cămeașă* (= lușnacu) *47. || O pasăre mică, a u ș e l, cf. g ă g o ș. — Din bg. *lěšnik*.

Lustuvitsă f. v. *listuvitsă*.

Luștîiă f. v. *loș*.

Lut a. Lut, noroiu. *Dună ca lutu sub ungl'ă* 888. — Din lat. *lutum*, (arom. *lut*).

Lutsqł m. v. *loț*.

Luturgh'iiă f. v. *liturghiăă*.

Luvátš m.

Luvés vb. IV } v. *lov*.

Luvíri f. }

Luvít, -ă adj. }

Luznítšcă f. v. *loznă*.

L'

L'ártári } f. v. *l'ert*.
L'ártătšúni }

L'épur m. Iepure. *S-la cats l'epuru* (... să-l prind iepurele) 17/79. *S-dusirá la lof, cătsară trei l'epur* (s'au dus la vânatoare, au prins trei iepuri) 3/54 cf. 11/84. *Că ișo, scurni un l'epuri* 7/21. [Și: *l'épuri* m. D i m i n u t i v e: *l'ipurăș*, *lepurtșăe* m. Com. T. P.]. — Din lat. *lěpus*, -orem, (arom. *l'epure*).

L'épuri } m. v. *l'epur*.
L'epurtșăe }

L'ért vb. I. Iert. *La l'ert* (il iert) 9/80. *L'artă-mi, grișo!* 11/10 cf. 1/68. *La l'irtq domnu* (a murit) 14/24. [Și: *l'ért* vb. I. 4/57. D e r i v a t e: *l'irtári*, *l'ártári* f.; *l'irtát*, -ă adj. = iertat; *l'irtătšúni*, *l'ártătšúni* f. = ier. are Com. G. D.]. — Din lat. *līberto*, -are, (arom. *l'ertu*).

L'ieșor, -oară adj. Ușor cf. l e s n i c. *Cu cl'in mai l'ieșor si despică lemnu* (cu cuiul mai ușor se despică lemnul) 135. *L'ieșoara moņă* (cu noroc). [Și *l'ieșor* -oară adj.

Derivat: *l'ieșorizâmi* f. = ușurătate. Com. G. D.].— Din lat. *lœvis*, -e, (arom. *l'ieșor*).

l'ieșorizâmi f. v. *l'ieșor*.

l'in m. In: *Tseaști prăștili sa di l'in* (aceste scări (la cai) sunt de in). Com. C. I. [**Derivate:** *l'inâr* m. = vânzător de in; *l'inîști* a. = locul unde s'a sămănat in. *Rai cmo curon ân l'inîști* id.]. — Din lat. *linum*, (arom. *l'in*).

l'inâr m. } v. *l'in*.

l'inîști f. } v. *l'in*.

l'ipurăș m. v. *l'epur*.

l'irtări f.

l'irtât, -ă adj. } v. *l'ert*.

l'irtătșuni f. } v. *l'ert*.

l'ieșor, -oară adj. v. *l'ieșor*.

l'itsă f. plur. (La războiu) *Ițe*. Com. H. I. Cf. lit. [**Derivat:** *l'itsâr* m. = vânzător de ițe]. — Din lat. *licia*, *-am, (arom. *l'itsă*).

l'itsâr m. v. *l'itsă*.

l'ub a. Cercul de lemn, cercul sitei s. ciurului, veșcă ALR. 3983, cercul de lemn dela gâtul oilor, caprelor, de care atârnă clopoșelul. *Tsista l'ub nu-i bun*. Com. C. I. — Din bg. *lub*.

l'ubinitsă f. Pepene verde. *Să-l ducă l'ubinitsă* (să-i aducă pepene verde) cf. 22/40. [Și: *l'ubinitsă* f.]. — Din bg. *lubenica*.

l'umîntirea adv. v. *l'umintrea*.

l'umintrea adv. Altmintrelea, altfel. *Si poati fatsiri și l'umintirea* B. 15. *L'umintrea nu putem fatsiri* (altfel nu putem face). Com. C.

I. [Și: *l'umîntirea* adv.]. — Din lat. *alia mente*, (arom. *al'umtrea*).

l'umnitsa f. N. loc (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 25). [**Derivat:** *l'umnitșân* m. = locuitor din *l'umnitsa* cf. 8/XVI. *l'umnitșes* adj. = din *l'umnița*].

l'umnitșân m. } v. *l'umnitsa*.

l'umnitșes adj. } v. *l'umnitsa*.

l'upés vb. IV. Cojesc. Com. G. D. [**Derivate:** *l'upîri* f. = cojire; *l'upît*, -ă adj. = curățit, cojit; *sl'úpcă* f. = coajă, scoartă]. — Din bg. *lupja*.

l'upîri f.

l'upît, -ă adj. } v. *l'upes*.

l'upitînă f. (La porumb). Mă-tase, mătăsică sau chică. | Frunze, foi, pănuși sau pene. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51). — Din bg. *l'uputina*.

l'úrea adv. Aiurea, altundeva, în altă parte. C m. G. D. — Din lat. *aliubi*, (arom. *al'urea*).

l'ut, -ă adj. Iute, care ustură, arde; tare; (despre om) iute, aspru *L'uta puscă* (oșetul tare) 615, cf. 640. [**Derivat:** *l'útitsă* f. = un fel de șarpe veninos (mbg. *l'utica zmija*), cf. strălitușcă. Com. T. P. — Din bg. *l'ut*, id.

l'utinie m. Grumaz, ceafă. *Tsel că-u cătșo di l'utnic* (acela când o apucă de grumaz). *Liutinicu sub tini* (du-e dracului) 291. [Și: *l'utnie*, *l'itnie* m.].

l'útitsă f. v. *l'ut*.

l'utnie m. v. *l'utinic*.

M

Ma adv. v. *maĭ*.

²**Ma** conj. Dar, însă. *S-mi mârşes, ma si mănanc purtsel fris* (să mă spurc, însă pentru purcel fript) 612. *Ma, curun si mi frits* 20/68. *Bun ma...* 4/4. — Probabil din gr. *μα* (it. *ma*), cf. G. Meyer, *Gr. St.* IV. 46 (arom. *ma*).

Maălă (pl. *mql'ur*) f. Mahala. *Maală-di-pristi-vali, maală-di-sus, maală-di-jos* etc. — Din tc. *mahalle*, (arom. *măhălă*).

Măe vb. I. v. *mănanc*.

Măeâr adv. Cel puţin, barim. Com. G. D. — Din bg. *makar* (gr. *μακάρι*).

Măcăz m. Unul din cei doi stâlpi care proptesc stâlpul principal numit « papuz », pe care se razimă acoperişul casei. *Măcazu la tseastă casă l'-u di arbor*. Com. N. T. | Coclet (care leagă doi căpriori) ALR. 3768, căpriori ib. 666 cf. tşatmă. — Din tc. *macaz*.

Măcneş vb. IV. Trag, târâiu, (refl.) alunec, cad. *Şi că si măcneşti un pisti zdracă, căzû dijos* 3/24. — Din bg. *măknă*.

Măcşari adj. (despre carne) Fragged. *Carni măcşari* ALR. 4069.

Măcş, -oasă adj. v. *muts*.

Măcşom m. Prunc, copilaş. *Ān locu lu măcşomu* (în locul pruncului) 9/29. *Cătşuua di măcşom* 4/44 cf. 368.

Măesul a. Fruptul oilor sau caprelor. Com. G. D. — Din tc. *maksul*, (arom. *măcsul'e*).

Măesús adv. Din adins. Com. G. D. — Din tc. *maksus*.

Mădă (Țárnareca, în expresia) *di mini, di tini... mădă* (afară de mine, de tine...) *No-ari altsă... di voi mădă* (nu are alți... afară de voi) 13/66.

Mădê (în expresia) *Nu ũ-u la mădê sau nu-ũ vini la mădê* = nu-mi vine la socoteală, nu se potriveşte cu ceea ce vreau eu. *Nu-ũ-u va buricu, nu ũ-u la mădê* 416. — Din tc. *madde*.

Mădemi a. Mină. *Ān nostru agru din Căşota mădemi ari*. Com. C. I. *Mădemi* n. loc. (Cupa). — Din tc. *madem*, (arom. *mădeme*).

Mădžún a. Magiun. *Mădžun di gătuňă* (de gutuie) ALR. 4042. | Un fel de medicament. — Din tc. *mağun*, (arom. *măğune*).

Măgâr m. Măgar. *Lu odžă măgâr liri cacă* 7/24. *Tots trej'l măgar* 20/41 cf. 19/41, cf. 11/60. *Nu poati la măgar, do la sămar* 399 cf. 857, 417. [Derivate: **măgăreă** f. = greutatea ce se atârână la capetele usturei; **măgărloce** a. = măgărie. *Multu 'nvets aĭ măgărloce* (prea multă învăţatură dă în prostie) 504; **măgăritşăr**, **măgăritşăr** m. = cel care păste măgarii. Com. G. D.; **măgărştsă** (bg. *magaritsa*), **măgrătsă** f. = măgăriţă; **măgărúş** m. = măgăruş;

măgărăs, -ească adj. = măgărăsc. *Prun măgăres* cf. *p r u n*]. —

Din bg. *magare*.

Măgăreă

Măgărăs, -ească adj.

Măgăritșăr m.

Măgărloc a.

Măgărotsă f.

Măgărúș m.

Măgărtșăr m.

v. *măgar*.

Măghesnic m.

Măghesniță f. } v. *maghiță*.

Măghijă f. Descântec, farmec, vrajă. [Derivat: măghesnic (bg. maghesnik) m. = vrăjitor; măghesniță (bg. magesnica) f. = vrăjitoare]. — Din bg. *magija*.

Măgrătsă f. v. *măgar*.

Mai adv. Mai. *Mai tšurbadžii* 19/7 etc. *Mai... mai* (cu cât, cu atât, ca în fr. *plus... plus*). *Mai scots apa, mai fuzi apa*. Com. P. M. [Și: (Țărnaresa) *ma* adv. cf. 19, 20/64 etc.]. — Din lat. *magis*, (arom. *ma*).

Măișoli f. Trânji ALR. 4189. [Și: măișol, măinsol m.]. — Din tc. *mainsyl*, (arom. *măișole*).

Măieă f. Maică, mamă. Cf. *m a m ă, m u m ă*. *Maică, ău-i murelarea mea?* 10/65. *Ună maică* 1/64. *Ei ghidi, maicu!* 2/66. — Din bg. *majka*.

Maidă f. N. loc. *Ăn Maidă si ports tšus* 99z.

Măiēs vb. IV. Dau în ceva, asvârł, lovesc. *Măiă la smărets* 18/93. *Calu măiă la feță* 40/2.

[Și: măinēs vb. *Tsirē să măi-neșcă la lamăă*; 12/28. *Io... si măines* 17/43 cf. 20/43. *moinēs* vb. IV. *Moinēa bri milu* 7/34 cf. 13/34; *moinās* vb. IV. ALR. 1969; *moinēs* vb. IV. ib. 2226, cf. 2227. Derivate: măiri, măiniri f. = lovire, dare]. — Din bg. *mahvam* (mbg. *maam*), aor. *mahnah*, (mbg. *manah*).

Măimún m. Maimuță. — Din tc. *majmun*, (arom. *măimune*).

Măinēs vb. IV. }

Măiniri f. }

v. *măiēs*.

Măinsól m. v. *măișoli*.

Măiri f. v. *măiēs*.

Măisól m. v. *măișoli*.

Măiștur m. Meșter. *Io sam... și maiștur* 5/79. || Zidar cf. 413. [Derivate: mășturil'ă f. (Țărnaresa), măișturloc a. = meșteșug]. — Din bg. *majstor*.

Măișturloc a. v. *măiștur*.

Mal m. (sing.) Avuție, stare, avere. *Mălu meș tot s-va la dau* (toată averea mea o să vă o dau) 19/7 cf. 4/43, 23/43, 3/23. — Din tc. *mal*.

Mălcum adv. adj. Molcom. *Molcum cōni-i* (este tăciune învelit) 364. — Din bg. *mălcum*.

Mălétșcă f. v. *mletșcă*.

Mălicornits pl. Mănuși la mână, mai lungi ca de obicei. ALR. 3352. — Derivat din *mōnică?*

Mălnēs vb. IV. (Țărnaresa). Arunc, asvârł cu ceva cf. *m ă i e s*. *Tșel mălni șu aș pugudi draclu*

(acela aruncă și nemeri pe drac)
14/67. — Același cu *măines*.

Mal' m. Maiu. *Si-ts dau un mal'u* 12/50. [Derivat: *mă-l'utsqs* (din *melisă* + *mal'*) vb. IV. = bat mult, omor în băta. Com. T. P.]. — Din lat. *malleus*, -um, (arom. *mal' u*).

Mă-l'utsqs vb. IV. v. *mal'*.

Mălvăjés vb. IV. Mestec în gură. *Tse să-u mălvăjés pōnea 'n rost*. Com. C. I. [Derivate: **mălvăiri** f. = mestecare; **mălvăit**, -ă adj. = mestecat]. — Din bg. *melivo*, (dela *melja* « macin »).

Mălvăiri f. }
Mălvăit, -ă adj. } v. *mălvăjés*.

Mămă f. Mamă. *Am ună mămă* 6/11 cf. 1/III. — Din lat. *mamma*, -am, (arom. *mamă*).

²**Mămă** f. v. *mamcă*.

Mămeă f. Pipotă cf. *49. [Și: (rar) *mămă* f.]. — Din bg. *mamka*.

Mămudie f. Mică monedă de aur. *Al' cusură ună mămudie ăn frunti*. [Și: *mumudie* (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 41); *mumădie* f.]. — Din tc. *mahmudye* (din timpul Sultanului Mahmud).

Mămúș m. Naș. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 45, 46). [Și: *mumúș* m. cf. 396. Feminin: *mămúșă* f. = nașe]. — Din bg. *mamuš*.

Mămúșă f. v. *mămuș*.

Mămúz a. (pl. -zur). Pintene. Com. P. M. — Din bg. *mamuz* (tc. *mahmuz*).

Mănă f. v. *mōnă*.

Mănăne vb. I. Mănănc. (Apare sub trei forme): 1. (Oșani, Birlav, Lugunța și Nânta) mănănc. *Si mănanc* 8/3. *Să-u mănănts* 10/19. *Găl'ină frisă mănancă* 27. *Si la mănăncă* 16/40 cf. 4/4, 9/9, 10/19, 5/28, 1/32, 4/32, 9, 13/32, 6/36, 16/40, 1/73, 9/78. | 2. Liumnița, Cupa, Huma) mănăncu. *Ca s-mi mănănts, mănăncă-mi* 24/90. *S-măncă byău* 7/75. *Si mănăncă* 22/69. *Frați, nu mănăncă mearili* ib. cf. 7/33, 7/55, 5/74, 6/75, 2/76. | 3. (Țarnareca) mănănc. *Păni si mănăncă?* 6/65. *As lă mănăncu* 5/68. [Derivate: **măneări** f. = mănăncare, bucate gătite, cf. 824, 396; **măneăt**, -ă adj. (activ). *Sam mănăncat* (am mănăncat) cf. 10/78. *Its mănăncăts* (ați mănăncat) 4/55. Negativ: *nimăncat*, -ă adj. = nemăncat. *Si-u ducă casă [feata] nimăncată* 30/39; **măneătōr** m. = mănăncator; **măneătūră** (pl. -tur) f. = mănăncare. *Toati mănăncătūrili* 8/50. Compuse: (cu pref.) **zămănănc**, **zămănc**, **zămănc** (ză + mănănc); vb. I. = încep să mănănc, (foarte des) fig. lovesc cu ceva, pălesc. *La zămăncō cu lēnnu* 26/6 cf. 24/6, 12/12, 10/16; **nămănănc**, **nămănc** (după bg. *najazdam*, mbg. *najadam* vb. I. = satur, (refl.) mă satur. *Nu poți să la nămănăncă di pōini*. *Si nămăncără* (se săturară) 16/56, cf. 29/39, 22/32; **primănănc**, **primănc** (după bg. *prjadam* se mbg.

mi se prijadi) vb. I. = încep să am foame; *prinămâne* vb. I. = mănânc mai mult decât trebuie; *dumănâne, dumâne* (după bg. *dožd-am*, mbg. *dojadam*) = mănânc tot, sfârșesc de mâncat (germ. *ausessen*). *Ca s-l'a dumănânts peștil'* (...după ce vei fi mâncat peștii) 18/51. *Ca dumănco* (după ce sfârși de mâncat) 19/51]. — Din lat. *mandūco*, -are, (arom. *măc*).

Mănar m. Amnar. *Nu ti bat di mănar* (nu-mi pasă de tine) 385. — Din lat. *manuarium*, (arom. *mănar*).

Mănăstir Numele unei mahalale în Nânta. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 11).

²*Mănăstir* m. Mănăstire. *Vinit-ay la .. mănăstiru* 5/61, cf. 4/II. — Din bg. *monastir*, (arom. *mânăstire*).

Mănat adv. Târziu. *Mănat nă sculom*. Com. V. J., (arom. *amînat*).

Mănătă f. v. *moņă*.

Mane vb. I.

Măne vb. I.

Măncări f.

Măncăt, -ă adj.

Măncător m.

Măncătură f.

} v. *mănanc*.

Măncós, -oasă adj. v. *moņcă*.

Mândal m. Zăvor, (la războiu) slobozitor. Se mai zice și *pivărtal* c.ă. Com. T. P. [Derivat: *mândăloņă* f. = zăvor mai mare. Com. G. D.]. — Din bg. *mandalo*.

Mândala (numai în expresia) *Scandala-mandala până la domnu* *28.

Mândălișă N. loc. (Nânta).

Mândăloņă f. v. *mandal*.

Mândărés }

Mândărqs }

} vb. IV. v. *moņdru*

Mândžă (pl. -*džur*) f. Măncare, bucate. *Ari pus utroavă mûmă-ta ân mandžă* 7/81, cf. 2/68. — Din bg. *maņga*, (it.).

Mândzeăuă }

Mândzqņă }

} f. v. *moņz*.

Măner m. v. *moņă*.

Mangál m. Mangal. Com. I. L. — Din tc. *manghál*, (arom. *mîngale*).

Manía f. Liniște. (Când vrea să spună cineva ceva și este sgomot mare, atunci zice) *Ei, mania tots!* (acum liniște!) Com. T. P.

Măniecât adv. (Nânta). Dis de dimineață. *Moņi tseari s-na sculom mănicat, s-nă dutsim la păzăriști* (măine trebuie să ne sculăm dis de dimineață, ca să mergem în târg). Com. H. I. || *Cupa*, (Liumnița) în amurg, seara. Com. GH. T. In Oșani se zice *anti-mnicât* (din bg. *temno*), id. — Din *maņico*, -are.

Măniecuritq se zice pentru fețele care nu sunt destoinice la ceva 227.

Mănisés vb. IV. v. *mănisut*.

Mănisút m. v. *măyuo*.

Mănițseă f. v. *moņă*.

Măntări f. plur. Ciuperci veninoase. *Măntarli nu sa buni di*

măncarea. Com. G. D. Burete mare. ALR. 6404. — Din gr. *μαντάκι*.

Măntrés vb. IV. (Țârnareca). Mă uit, văd. *Măntreă* (vezi) 32/65. [Și: (Oșani) *mutrés* (refl.) = mă uit. *Si nu ti mutreș* (să nu te uiți). **Derivate:** *măntriri*, *mutriri* f. = privire; *măntrít*, -ă, *mutrít*, -ă adj. = privit. **C o m p u s** (cu pref.) *zămăntrés* (ză + mântres) vb. IV. = încep să mă uit, mă uit puțin; *zămăntri ăn sus* (se uită puțin în sus) 16/64; *zămutrés* (ză + mutres) vb. IV. id. cf. 8/72]. — Din sl. *mořriti*, (arom. *mutrescu*).

Măntriri f. v. *măntres*.

Mântșe m. Nume propriu. *Menca lu pop Mântșe* 3/XVI.

Măntșós vb. v. *moņcă*.

Mănușă f. v. *moņă*.

Mănzác

Mănzeăuă f.

Mănzóc

Mănzqñă

} m. v. *moņz*.

Mar, -ă adj. Amar. [**Derivate:** *amnar* vb. I. = amărisc ALR. 2112; *amnarát*, -ă adj. = amarit; ²*amnar* adj. = amar; *măratúră* f. = amărăciune. *Coti măratúr am angl'itat* 891. *mărós*, -oasă adj. = amar. *Imaňa-i bună, ma-i și măroasă* 437. *măratșuni* f. = amărăciune. Com. G. D.]. — Din lat. *amarus*, -a, -um, (arom. *amar*).

Măra interj. Măre. *Mara gri-pits-la curqñ* 17/18. *Măra nu dună tsela găilē* 10/50 cf. 25, 26/6, 15,

13/16, 7/24. [Și: **mări** interj. *Mări mla* 6/11; **măre** interj. *Măre tu ieș?* 25/6, **mer** interj. 167. **moări** interj. 12/VII]. — Din bg. *more*.

Mărác m. v. *mrac*.

Mărāju m. Cotoiu cf. 2/XVII. [Și: **mărqju** m.].

Mărări f. v. *mar*.

Mărătșini f. mărăcine. [Și: *măr-tșin* m., *mărtsini* f.]. — Din lat. *marricina*, -am, (arom. *mărătșine*).

Mărătșuni f.

Mărătúră

} v. *mar*.

Măráz a. Dor, vrere 415. — Din tc. *maraz*, (arom. *măraze*).

Mărea f. Nume de oi. Com. G. D.

Mărdzeăuă f. Mărgea și încheetură la mână ALR. 2168. *Mărdzeăuă di yoc'lu* (pupila ochiului) ib. 25. — Din lat. *margella*, -am, (arom. *mărdzeao*).

Mărdzine f.

Mărdzineăuă f. v. } *marșini*.

Măre interj. v. *mara*.

Mărea-Tichie Numele bisericii Sf. Dumitru în Nânta (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 11).

Măreăjă f. Albeața la ochi. ALR. 1651. Pentru etim. cf. m r e a j ă.

Mărenu (numai în expresia) *Șa-renu-marenu* (peștiș, de toate culorile, bălțat). cf. *20.

Mărghés vb. IV. (Țârnareca). Mânjesc, murdăresc, pătez. *Ăi mărghit* 32/65. [**Derivate:** *mărghiri* f. *mărghit*, -ă adj. = mânjit, murdărit].

Märghinghjos m. Nume de plantă mirositoare. Com. H. I.

Märghiri f. }
Märghit, -ă adj. } v. *märghes*.

Mări adj. Mare, în vârstă, bătrân. *Cunac mult mări* 20/39. *Lă marea monă si ari* (se ține mândru). 428. [Derivat: **inmărós, -ă** adj. = mândru, fudul 309. (arom. *mare*).

²**Mări** f. Mare. *Mărea neagră* 3/33. *La scoati ȳămu din mari* 17/77. — Din lat. *mare*, (arom. *amare*).

Mări interj. v. *mara*.

Mărit vb. I. (refl.) Mă mărit. *Çon na măritom* 8/38. *Sor-sa si mărită* 24/64 cf. 3/84. || Fig. Pierd cf. 428, 398. [Derivate: **măritări** f. cf. 9/49; **mărităt, -ă** adj. = măritat. Compus (cu pref): **primărit** (pri + mărit, după bg. *prēmāšvam se*) = mă mărit din nou. Com. I. L.]. — Din lat. *marito, -are*, (arom. *mărit*).

Măritări f. }
Mărităt, -ă adj. } v. *mărit*.

Mărlés vb. IV. (despre oi și capre) Mărllesc. *Ȳoli žăcătšară si mărllescă*. Com. T. P. [Derivate: **mărliri** f. = mărlire; **mărlit, -ă** adj. = mărlit]. — Din bg. *mărlja*, id, (arom. *mărllesc*).

Mărliri f. }
Mărlit, -ă adj. } v. *mărlés*.

Mărmórué m. Puiu de broască, mormoloc. *Apa tăcută ari mults mărmoruts* 347 cf. 373. [Și: **măr-**

mórnice m. *Apa zăvirită ari mults mărmornits*]. — Din mbg. *mra-morok*.

Mărmurisés vb. IV. Incremenesc înlemnesc. [Și: **mermirisés** vb. Com. T. P.]. — Derivat din *mar-mură*.

Măróju m. v. *marăju*.

Mărós, -oasă adj. v. *mar*.

Mărșă f. Hoit, cadavru. *Si 'n-vărtes corbil' că lă vrină mrășă*. Com. T. P. [Și: **mărșă** f.]. — Din bg. *mărša*, (arom. *mărșă*).

Mărsés vb. IV. (refl.). Mă spurc, mânânc de dulce. *Si mărses, ma si mânanc purtsel fris* (să mă spurc dar pentru purcel fript). 612. [Derivate: **mărsiri** f. = mâncare de dulce; **mărsit, -ă** = spurcat fig. Turc, (spurcat). *Mărsit ađ* (este Turc) 372]. — Din bg. *măršja*.

Mărsiri f. }
Mărsit, -ă adj. } v. *mărses*.

Mărsólă f. Muci. Cf. *mutš*. Com. T. P. — Din mbg. *mărsoli*, id.

Mărta Nume de vacă fătată marți.

²**Mărta** f. Martie. *Ca Marta-i* (este schimbăcios) 377 cf. *culu je ȳ*. — Din bg. *mart*, (arom. *martsu* lat.).

Mărtă f. v. *marts*.

Mărtălóg Orice animal slab, prăpădit. [Și: **murtălóg** Com. T. P.].

Martín Nume de bou fătată marți ALR. 5541.

²**Martín** (pl. -*ńur*) a. Pușcă sistem Martini. *Bam! cu martinu*

- 6/27. [Și: mǎrtineă f. id.]. Cf. mbg. *martin* (*martinka*).
- Martină** f. v. *marts*.
- Mărtir** m. Martor. *Cari ts-u martir* (cine ți-e martor). Com. C. I. — Din gr. *μαρτυρας*, (arom. *martir*).
- Marts** f. Marți. [Și: mǎrtă f. (Liumnița) ALR. 2401. [Derivate: *mărtină* f. = numele bouului fătat în ziua de marți, (prescurtat) *tină* f. id., (fig.) = prost. 786; *mărtșoșea* f. = nume de vacă fătată marția. Cf. *luntșe*, *mertși*, *džani*, *petsi*, *dumi*]. — Din lat. *Martis* (*dies*), (arom. *marts*).
- Mărtsini** f. v. *mărtsini*.
- Mărtșos** vb. IV. (refl.). Stau lăncezind, sunt lipsit de puteri, sunt ca și bolnav. *Di trei zoli mărtșos* (de vreo trei zile tot stau lăncezind). Com. G. D. — Din mbg. *mračaswam*.
- Mărtșoșea** f. v. *marts*.
- Mărtșu** Nume de câine. Com. N. T.
- Mărzină** f. v. *marzine*.
- Marzini** (pl. *morziñ* și *mordziñ*) f. Margine. *Marzinea di cătun* 11/58. *La marzini* 5/23. *Al flø mardzinea* (i-a dat de capăt). 423. *Ay ləm din mardzini* (o luăm d'a capo) cf. 9, 13, 15, 16, 19/18. [Derivat: *mărdzineăuă* f. = pretext, ceartă. Com. P. M. Compos: *zălămărdzinea* (ză + la + mardzini) = la o parte. *Maĵ zălă-*
- mardzinea di drum* 26/41. [Și: *mărzină* f., *mărdzini* f. *Ună mărzini* 22/8 cf. 27, 28/6. *La mărzini di cătun* 6/18]. — Din lat. *margo*, -*inem*, (arom. *mardzine*).
- Mășă** f. Clește de prins foc. *Mășa* 1/20 cf. *51, 437. — Din tc. *maša*, (arom. *mașă*).
- Mășala** interj. *Mașala* cf. 7/70. — Din tc. *mașala*.
- Mascară** adj. De răs, mascara. [Derivat: *mascarlœ* a. = lucruri de răs, necinstite. Com. G. D.]. — Din tc. *maskhara*, (arom. *măscără*).
- Mascarlœ** a. v. *mascară*.
- Măseur** adj. subst. m. Voinic, bărbat. *Bărbat stătù, ama mascur* (bine se ținu, ce mai voinic) 380. *Mascuru-i direcu la casă* (bărbatul este stălpul casei) 422. — Din lat. *mascŭlus*, -*a*, -*um*, (arom. *mascur*).
- Măseăuă** f. Măsea. *Mi doari măseăuă*. Com. T. P. — Din lat. *maxilla*, -*am*, (arom. *măseăuă*).
- Măslină** f. Măslină. || P. a n a l. Numele unui soi de castan, care face castane ca măslinile. Com. C. I. — Din bg. *maslinka*, (arom. *masină*).
- Mășor**. Egipt. Com. I. L. [Tot aici aparțin: *mișreă* f., (Țârna-reca) *mîșeă* f. (bg. *misirka*, *miska*) = curcă; *mișireu* m. (refăcut după «*misircă*»), *mîșeu* m. = curcan cf. 3/33; *mișirŭe* m. = curcan. Com. I. L.; (Țârna-reca) *mîșur*

m. (tc. *mysyr* [bugdaje] = grâu din Egipt) = porumb. Com. I. L.]. — Din tc. *Mysyr*, (arom. *Misirire*).

Măstăgărea f. v. *măstegarcă*.

Măstegărea f. Bătă. [Și: *măstăgărea* f.]. — Din mbg. *vastegarka*.

Măști f. Maștehă, mamă vitregă *Ń-ăi măști...* (îmi este mamă vitregă) 6/11. — Din sl. *mašteha*.

Măstráf a. Cheltuială, cf. a r d ž. Com V. J. — Din tc. *mastraf*.

Măsturil'ă f. v. *maștur*.

Măta f. Numele vacii născută marți. Cf. l u ĵ a, n e r a, d ž o ĵ a, v i d a, s o b a. ALR. 5542. Nume de femeie. Com. C. I.

Mătănitsă f. v. *mătinită*.

Mătasi f. Mătase. *Fustan di mătasi* (rochie de...) 9/XVI cf. 82 cf. 26/40. — Din gr. *μέταξα* (*metáxi*).

Mâteă f. Matcă. regina albilnelor. *Matca lu tseaști albini si pirdü*. Com. C. I. [Se mai zice și: *mătitsă* f. (bg. *matica*) ALR. 1680, 1687. *Coș fără matitsă* ib. 5463]. — Din bg. *matka*.

Măteáp m. Instrument de găurit. *Du-la mătcapu s-la pruvulim tsista ĵeru* (adu mătcapul să găurim fierul). Com. C. I.

Mătés vb. IV. Murdăresc. *U ai mătit* (ai murdărit-o) ALR. 3397. [Derivate: *mătitură* f. = încurcătură, amestecătură. Com. I. L.; *răzmătés* (bg. *razmatja*) vb. IV. = murdăresc din nou; încurc.

Cf. *mătșcă ĵes*, *murdărises*. — Din bg. mbg. *matam*. (bg. *mătjia*).

Mátí Nume de vacă fătată marți. Com. T. P.

Mátieă (pl. -*tits*) f. Hârleț, ALR. 943, sapă îngustă, ib. 5038. — Din bg. *motika*.

Mătínitsă f. Lapte bătut după ce i s'a scos untul; arom. *đală*, 410. *Cuminicătura nu-i mătínitsă* 410, cf. 395. [Și: *mătánitsă* f.]. — Din bg. *matenica*.

Mătitsă f. v. *matcă*.

Mătítură f. v. *mătes*.

Mătnie, -ă v. *mōtnic*.

Mătrítsă f. Plantă ierboasă leucitoare. Femeile tinere care au prunci bolnavi mănâncă din această iarbă, cu credința că pruncii cari sug din țâțele lor se vor vindeca. Com. G. D. — Din bg. *matrica*.

Mats a. Maț. Com. G. D. — Din lat. *matia*, (arom. *mats*).

Mătsă f. Pisică cf. *mărăĵu*, *măroĵu*. *Ună matsă* 22/29. *Mătsu!* 8175 cf. 7/75. — Din bg. *maca*.

Mătșăĵes vb. IV. Sdrobesc apăsând cu ceva, stâlesc. Com. G. D. [Derivate: *mătșăĵri* f. = stâlcire; *mătșăit*, -ă adj. = stâlcit]. — Din bg. *smačkvam*, id.

Mătșáz m. Nume de plantă. Com. H. I.

Mătșcă f. Joc de copii. (Se joacă la fel ca la Bulgari). Com. G. D. — Din bg. *mačka*.

Mătşcăjés vb. IV. (refl.) Mă
rânjesc, murdăresc. *Nu antrats*
sub car, ca s-vă mătşcăits (nu vă
băgați sub car, căci o să vă murdă-
riți) ALR. 3209. [D e r i v a t:
mătşcăit, -ă adj. = murdărit].
— Din bg. *mačkam*.

Mătşcăit, -ă adj. v. *mătşcăjés*.

Mătşcăat, -ă adj. v. *mătşcăă*.

Mătşchi f. pl. (La cal s. măgar)
Cureaua ce se trece pe după
picioarele de dinainte ale calului,
ca să ție bine sămarul. *Puni-l'*
mătşchi lă cal s-nu-l' cadă sămaru.
Com. C. I. Din mbg. *mački*.

Mătşşes m. Trandafir sălbatec.
Com. T. P., cf. dacor. *măceş*.

Mătşin vb. I. Macin. *Să nu*
mătşin (să nu macini) 3/5. [D e r i v a t e:
mătşinări f., **mătşinăt**, -ă
adj. = măcinat; **mătşiniş** m. =
grâul, porumbul pregătit spre a fi
măcinat. Com. G. D.]. — Din
lat. **machino*, -are (= machinari),
(arom. *matsin*).

Mătşinări f.

Mătşinăt, -ă } v. *matsin*.

Mătşiniş m. }

Mătşits m. Plantă cu gust acri-
şor. Com. T. P.

Mătşoqe m. PISOIU. *Cătsol' şi*
mătşoqs fatsi (căței şi pISOI naşte)
3/29. — Din bg. *mačok*, id.

Mătşoşcă Numele vacii fătată
marți.

Mătşúeă f. Măciucă cf. tşă-
mugă, tăpuză şi colidă.
[D e r i v a t: **mătşcăat**, -ă adj. (din

mătşucat) = mare. *Si feşiră mult*
mătşcati (se făcură foarte mari)
4/29. *La noş gäl'inili sa cât und*
casă mătşcati (găinile sunt mari
cât o casă) 7/18 cf. 3/14, 17/79.
Mătşcati n. loc. (Oşani)]. — Din
lat. **matteuca*, -am (Puşcariu, *Tişşi*,
Ki, 53).

Măunq f. Cusur, defect. *Flo*
măunq (găsi cusur). [D e r i v a t e:
mănisés vb. IV. = rād de un de-
fect, rād de cineva, îmi bat joc;
mănisút (pentru *mănisit*?) m. =
batjocoritor. *Şa-i lucru, mănisutu*
măniseaşti (aşa este cel ce-şi bate
joc de alții, își bate joc de sine)
390 cf. 389]. — Din tc. *mahana*,
(arom. *măhănd*).

Măzărielă f. Măzăriche ALR.
5257. Cf. tros căt, cf. 1953.

Măznés vb. IV. Netezesc. Com.
C. I. [D e r i v a t e: **măzniri** f. =
netezire; **măznít**, -ă adj. = netezit;
măzql m. = om de nimic. Com.
G. D.]. — Din bg. *maža*, (aor.
maznah).

Măzniri f.

Măznít, -ă adj. } v. *măznes*.

Măzql m. }

Mbălăşés vb. IV. v. *bal'ă*.

Mbet vb. I. v. *ambet*.

Mbuşes vb. IV. v. *buşes*.

Mea pron. pos. v. *meu*

Meără (pl. *meari*). Şold. ALR.
2221, cf. 2229. cf. mer.

²**Meără** f. v. *mer*.

³**Meără** f. Măsură. *Si-l' daş un*
chîutec fără meară (să-i tragi o

bătaie fără măsură, sdravănă) 128.

— Din sl. *měra*.

Measă f. Masă. *Creăştits measa* (ridicaţi masa). *Ăscheril' aŭ lară measa* 11/50 cf. 12/50. — Din lat. *mensa*, -am, (arom. *measă*).

Meăstie vb. I. Amestec. *Meastic agru* (lucrez ogorul, îl sap pentru a doua oară). *La misticaş agru din Blatsa?* Com. I. L. [Derivate: *misticări* f. amestecare = prelucrarea unui ogor; *misticăat* (cu negativul: *nimisticăat*), -ă adj. = amestecat]. — Din lat. **mixtīco*, -are, (arom. *ameastic*).

Médžă f. Mejdie, răzor între două proprietăţi. ALR. 948, cf. *meghja*, *mighju*. — Din sârb. *medža*.

Medžit m. v. *midžit*.

Mégħja f. Mejdie între moşii, hotar despărţitură, şanţ. ALR. 2544 cf. şi 5068. *Megħja-naltă* m. loc. (Oşani). — Din mbg. *megja* (mežda) cf. *medžă*, *mighju*.

Meglén. Numele ţinutului cu acest nume. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, pp. 5—10.) [Şi: *Meglín*. Derivate: *Meglenitsa* = nume de râu; *Meglenişta* = numele râului Meglenitsa (Oşani)]. — Din mbg. *meglen* (măglen).

Meglenişta } v. *Meglen*.
Meglenitsa }

Meglín v. *Meglen*.

Mehehè... Strigătul caprei. ALR. 5338.

Méjluc a. Mijloc. *Un trindafil*

đn mejlucu di űari (un trandafir în mijloc de miere) *13 cf. 10/15, 6/37, 17/69, *35. [Şi: (Liumniţa) *mijălŭac* a. 5, 7/77, 3/73. Derivat: *mijlucán* adj. subst. = cel de mijloc. *Mijlucănu frati* 3/7, 3/56, 19/7]. — Din lat. **mediolus locus*, (arom. *űolġuc*).

Mel' m. Meiu 9/4. *gărnuts di mel'* 23/79 cf. 9/4, 9/21, 23/79, *mel'-răpes* (meiu arăbesc) (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51). [Derivat: *mel'ină* f. = locul rămas după secerişul meiului. Cf. *sicărină*, *ŭovişonă*. Com. G. D. — Din lat. *milium*, (arom. *mel'ŭ*).

Mel' pron. pos. plur. de la *meŭ*.

Mel'itsă f. Aparat pentru curăţitul bumbacului. [Derivat: *mel'itsqs* vb. IV = lucrez cu mel'itsa. Com. I. L.]. — Din bg. *mělīca*.

Mel'itsqs vb. IV. v. *mel'itsa*.

Memleehét a. Ţară. *Tsista memlechet*. [Şi: (des) *mimlichét* a. Com. N. T.]. — Din tc. *memleket*.

Menurósi N. loc. (Huma).

Mer m. Măr (pomul). *La flo şi iel meru* (il găsi şi el mărul) 16/19. Feluri de meri: *mer iăr-năres*, *tumnăres* (măr de toamnă), *mer trăculat* (face mere mici şi rotunde), *mer pitrofc* (măr de Sf. Petru), *mer fărinat* (face mere făinoase), *mer džândži*, *mer bun*, *mer roşu*, *mer alb*, *mer cu guşă*, etc. [Derivate: (diminutiv) *mirtşóe*

m. = măr mititel. Com. G. D. **meără** f. = fructul mărilor, *Meără... di răzint* (măr de argint) cf. 15/49, 7/55]. — Din lat. *melum*, (arom. *mer*).

²**Mer** interj. v. *mara*.

Meră f. Miriște. ALR. 2560. — Din tc. *mera*, cf. arom. *mire*.

Merg vb. III. 1°. *Merg. Tega cu Dumuzu merg moṇă di moṇă* I/IX. *Am un britș di pri ramură, ramură mearzi* (am un briciu care merge din ramură în ramură) *24. *Să merz* (să mergi) 24/4 cf. 16/78. || 2°. *Mearzi ploaiă s. mearzi* (ploaie). *Neu mearzi* (ninge) 11/28 cf. *9. *Çon si meargă cărnats* (niciodată) 439. [Și: (Țarnareca) **nerg** vb. III. *Zlătarlu nearsi șu dără ună cloatșcă* 15/65. *Cătsè nu ner la siiri?* (de ce nu mergi...) 5/66. *Nirdzeaiçi casă* (mergând acasă) 4/68 cf. 4, 5/64, 2, 3/65, 5, 8/66]. — Din lat. *mërgo*, *-ere*, (arom. *nergu*).

Meroslif, *-ă* adj. Cu minte, care nu face nebunii. ALR. 11. — Din mbg. *mirosliř* « liniștit ».

Mes m. Lună. *După nou meș* (după nouă luni) 2/94. *Pristi un mes di vâcqt* (peste o lună) 18/7 cf. 5/40, 4/58, 9/65. *Meșii* (la femei) periodul ALR. 4210. *Mes-di-bă-găroditsa* : luna August ALR. 2414, cf. c u l u j e u. *An Mesuluș* n. loc. (Nânta). — Din lat. *mēnsis*, *-em*, (arom. *mes*).

Métlă f. Un fel de floare miro-

sitoare ca rosmarinul. Com. C. I. — Din bg. *metla*.

Métru m. Metru.

Metș m. (La argintări). Numele unui instrument. — Din bg. *meč*.

²**Metș** m. O parte a războiului de țesut. Com. C. I.

Métșcă f. Ursoaică. *Co vrină metșcă* 3/85. — Din bg. *mečka*.

Métur vb. I. v. *metură*.

Métură f. Mătură. *Al' criscù metura* = i-a crescut barba, 362. *Metură măroasă* (din pădure); *metură albă* (de măturat locul de treierat) ALR. 3933. [D e r i v a t e: *mituritșcă* f. (dimin); **métur** vb. I. = mătur; *Si-u mituròm casa iundi hrănim bubu* B. 10. C o m p u s: (cu pref.) *izmétur* (iz + metur) vb. I. = mătur peste tot. *Ca si-u izmetur triușă, napcum si vin* (după ce voiui fi terminat de măturat curtea, apoi am să vin). Com. T. P.]. — Pentru etimologie cf. *Dacoromania*, VII, 128.

Méu, *-a* pron. pos. *Meu*, al meu. *Meu fițșor tări aș* (așa este băiatul meu) 5/21. *Meu mal* (avutul meu) 4/23. [Și: (în Liumnița) *măy*, *-a* pron. 12/73. Plur. *mel'*, *măl'*. *Dq-ń l'a tqł' cõń astăz... řo si-ts-l'a day mel' la tini?* (dă-mi câinii tăi astăzi, eu să-ți dau ție pe ai mei) 14/33 cf. 33/40, 12/73, 6/76. — Din lat. *meus*, *-a*, *-um*, (arom. *ameu*).

Mezè (pl. *-ur*). a. Mezel. *Mizeur, carni pòni* 9/50. [Și: *mizè*

a. Derivat: mizilqe, (tc. *mezelyk*). — Din tc. *meze* (arom. *mizee*).

Mjâni f. Birt, han. Com. T. P. [Derivat: *mjândži* m. = hangiu, id.]. — Din tc. *meihane*, (arom. *mihanee*).

Mic, -ă Mic. *Maș mica* [soră] 9/49 cf. 9/80. | Subst. Prunc. [Diminutive: *mieșel* adj. = mic, cf. 13/4; *mitșeut*, -ă adj. = mititel. Derivat: *ńeură* f. = fărămitură. *ńicură di poni* 14/51. (Diminutiv) *ńeuriceă* f. Com. G. D. *Nitsi ună ńicuriceă* = absolut de loc 887], (arom. *ńic*).

Mieșel, -ă adj. v. *mic*.

Miduă f. Mădುವă cf. m o z u c. *L' u scoasiră miduă* 19/33 cf. 18/33. *Nu-l' tal' ă miduă (muzocu)* (nu-i taie căpățâna) 394. — Din lat. *medulla*, -am, (arom. *meduă*).

Midžit m. Monedă de argint, de 20 piastri turcești. *Un midžit* 5/93 cf. 6/93. [Și: *medžit* m.]. — Din tc. *medžit*, (arom. *mižit*).

Migdân a. Maidan. *Leau migdan* (imi iau vânt). *Și că lă migdan* 18/69 cf. *44. — Din tc. *megdan*, (arom. *migdane*).

Mighinghjos m. Plantă ierboasă ce crește prin grădini. Com. T. P. cf. m ă r g h i n g h j o s.

Mighiu prep. (Țârnareca). Intre *Am ună sădiri mighiu doș uamiń* (am o judecată între doi oameni) 13/65 cf. m e g h j a, m e ž d a. — Din mbg. *megju*.

Migl'ină f. Neghină. *Si si leagă migl'ina di gron*. — Din lat. **nig* [e]lina, -am.

Mișlem a. Alfie ALR. 4191. [Și: *milēmi* f.]. — Din tc. *mehlem*, (arom. *mihleme*).

Mișuz m. Plantă mirositoare care se pune în mâncare. *An carni si puni mișuz* ALR. 4073.

Mij vb. I. = v. *mijos*.

Mijos vb. IV. *Mijesc*. *Nu durm, saldi mijă* 17/19. [Și: *mij* vb. I. = clipesc din gene ALR. 2022 cf. 2024]. — Din bg. *mijam*.

Mil, -ă adj. subst. Drag, iubit. *Tsi staș uă mări mila?* 10/28. *E, bra miluli* 12/2. *Coști bra mil' uă pri gnoș șadets* (de ce stați aici pe gunoi, dragii mei) 18/29. [Derivate: *milă* f. = dor, drag. *L'i ra ca di milă lu ampirātu feata* (împăratului îi era dor de fată) 4/34. *milnie*, -ă adj. = drag, iubit, cf. 378; *milnieă* f. = iubită; *milujes* vb. IV = iubesc, îmi este drag. *Mult aș milușă* 2/11 cf. 19/80, 442, *miluri* f. = iubire; *miluit*, -ă adj. = iubit]. — Din bg. *mil*.

Milă f. v. *mil*, -ă.

Mil'ă f. Mie. *Ună mil'ă di lili* (o mie de lire) 10/29 cf. 2/16 etc. [Și: (Țârnareca) *nil'ă* f. 10/42. — Din lat. *milia*, (arom. *nil'a*).

Milēmi f. v. *mișlem*.

Milnieă f. v. *mil*.

Mil'ină f. v. *mel'*.

Mil'oară f. Mioară, oaie care a fătat pentru întâia dată. *Tsista*

timp am ună sută di mil'oară (în anul acesta am o sută de mioare). Com. G. D. *mil'oară di doj ań* ALR. 5333. *mil'oară di trei ań*, ib. 5334. [Derivat: *mil'ór*, *m'lor* m. = miel în anul al doilea, id.]. — Din lat. **agnelliola*, -am, (arom. *ml'oară*).

Mil'ór m. v. *mil'oară*.

Milujés vb. IV. v.

Miluíri f.

Milúit, -ă adj. } v. *milujés*.

Mimlichét a. v. *memlechet*.

Mindér a. (Țarnareca). *Mindir*. Com. V. J. — Din tc. *minder*, (arom. *mindere*).

Minés vb. IV. Schimb. [Derivate: *miníri* f. = schimbare; *minít*, -ă adj. = schimbat. Compus: (cu pref.) *răzminés* (bg. *razměna*) vb. IV. = schimb. *S-nă-li răzminim lucrăli* (să ne schimbăm lucrurile); *izmeáni* f. pl. = izmene. *Scoati izmeanili* 9/19 cf. 962; *izminúșcă* f. (dim.). Com. G. D.]. — Din bg. *měnja*.

Minghíș m. Cercel de ureche 445. [Derivate: *minghișarnie* m. = lanț de cercei. *Meu minghișarnic aș di răzint* (lanțul meu este de argint). Com. I. L. *minghișăreă* f., *minghișătă* f. = nume de oaie cu bărbia lăsată. ALR. 5328. Com. T. P.]. — Din tc. *menguș*, (arom. *ming'uș*).

Minghișarnie m. }

Mingișătă f. }

Minghișăreă f. }

Miníri f. v. *mines*.

v. *minghiș*.

Minit, -ă adj. v. *mines*.

Mínlet a. (Țarnareca). Lume, oameni. *Tot minletlu si priuridină* (toată lumea trecu pe dinainte...) 3/67. — Din tc. *millet*.

Mínt vb. IV. (rar) *Mint*, (mai des) *mintșun*. — Din lat. *mentio*, -ire.

Míntés vb. III. Amestec, mestec. *Míntea-l lă boș neac tiefă cu trătsă* (amestecă-i boului puțin dovleac cu țărâțe). Com. G. D. [Derivate: *mintíri* f. = mestecare; *mintít*, -ă adj. = amestecat. Derivat: *dizmintés* vb. = descurc]. — Din paleosl. *męto* (inf. *męsti*), (arom. *mintescu*).

Mínti f. *Minte*, gând. *Aș zitșe ań minti* (iși zicea în minte) 4/26 cf. 361, 813. — Din lat. *mens*, *mēntem*, (arom. *minte*).

Míntșun vb. I. *Mint*. *Na mintșunș 8/18* cf. 443. [Derivate: *mintșunári* f., *mintșunát*, -ă adj. Compus: (cu pref.) *zámíntșun* (ză + *mintșun*), (mbg. *zalažam*) vb. = înșel puțin înșel. *S-mi duc si-l zámíntșun muraru* 11/72; *mintșună* f. (<lat. *mentio*, -ōnem) = minciună. *Míntșuń să-l șpunim* 20/93. *mintșunós*, -oasă adj. = mincinos. *La mintșinoș* 3/5]. — Din lat. *mentiōno*, -are, (arom. *mintșunedzu*).

Míntșună f. }

Míntșunári f. }

Míntșunát, -ă adj. }

Míntșunós, -oasă adj. v. *mintșună*.

v. *mintșun*.

Minút, -ă adj. Mic. *Fitșoril' minuts* (copiii mici). Com. T. P. [Derivat: *minuțșos* m. plur. = lundină. Com. C. I.]. — Din lat. *minūtus*, -a, -um, (arom. *minut*).

Minuțșos, -oasă adj. v. *minut*.

Mir vb. I. (refl.) Mă mir. *Zuȳa lantă si mirară* (ziua cealaltă se mirară) 20/64 cf. 110. [Și: (Țâr-nareca) *ńir* vb. I. *Tsarlu si ńiră* (țarul se miră). Derivate: *mirări* (*ńirări*) f. = mirare, uimire. *Tsarlu aȳră la mari mirari* 13/65; *mirát*, -ă (*ńirát*, -ă) adj. = mirat, uimit. *Eștșă tântu ńirat* (ești așa de mirat) ib.]. — Din lat. *mīro*, -are, (arom. *ńir*).

²**Mir** a. Mir cf. 181. — Din bg. *mir*.

Mirăc m. Inclinațiune, plăcere, dorință mare, pasiune, mânie. *Di mări mirac* (de multă pasiune ce aveau) 19/79. *Tures mirac* (îmi intră la inimă, mă îndrăgostesc, mă amorezez). *La veă turit mirac ăń tsela* (ea se amorezase de acela) cf. 21/65. [Și: *mirăchi* f. 5/12. Derivat: *mirăclijă*, *mirielijă*, adj. = îndrăgostit. *Ra mult mirăclijă pi feată* 33/51]. — Din tc. *merak* (arom. *mirake*).

Mirăchi f. } v. *mirac*.
Mirăclijă adj. }

Mirám a. (rar). Înțelegere. *La nibunu nu-l' tsi da miram di cõt cu mulamea* (la omul rău nu-i se dă să înțeleagă decât cu binele) 388.

Mirándžă f. Un fel de arbore cu

frunza mică. *Mirandžă multă ari ăń Scrăca-di-bărtan*. Com. H. I.

Mirári f. } v. ²*mir*.
Mirát, -ă adj. }

Miráz a. Partea de moștenire. *Tsista agru ń-u miraz di la tati*. Com. H. I. — Din tc. *miras*, (arom. *miraze*).

Mirdžán m. Mărgean, mărgea. *Mirdžan vinats*. Com. T. P. — Din tc. *merġan*, (arom. *mirġane*).

Mirés vb. Măsor. *Mi duc să-u tser tșutura să li mirim midžitsil'* (să măsurăm megiții) 6/93. [Derivate: *miriri* f. = măsurare; *mirit*, -ă adj. = măsurat]. — Din bg. *měrja*.

²**Mirés** vb. IV. (Țâr-nareca), Ochesc, nemeresc. *Acu pot si miresc* 39/65. *Iu mireă, colo pugudeă* (unde ochea, acolo nemerea) 11/67. [Derivate: *miriri* f. = ochire; *mirit*, -ă adj. = ochit]. Cf. *mires*.

Mirieliġă f. v. *mirac*.

Mirimét a. Reparațiune. Com. I. L. — Din tc. *meremmet*, (arom. *mirimete*).

Mirindári f. v. *mirindu*.

Miríndi f. Vremea de gustare de după masă, între orele 4 și 5; p. ext. gustarea de după masă, *Păn la mirindi* 6/91. [Derivate: *mirindu* (<lat. *merēndo*, -are) = gust, mânânc în vremea de «mirindi»; *mirindári* f. = gustare]. — Din lat. *merēnda*, -am, (arom. *mirinde*).

Mirindu vb. I. v. *mirindi*.

Miríndz vb. I. (despre vite). Mă odihnesc pe la miezul zilei și,

în general, peste zi. *Uoili lu Șopca mirindză la apa-ratsi*. Com. H. I. Com. G. D. [Derivate: *mirindz* m. = locul unde se odihnesc vitele pe la amiazi și peste zi ALR. 5592. *Boil'i nu sa ișqts ancă din mirindz*. Com. H. I. *mirizu-vecl'u* = n. loc. (Huma). Com. T. P., *mirindzu-mari* (Oșani]. — Din lat. *meridio*, -are, id., (arom. *amirindzu*).

Miriri f. v. *mires*.

²*Miriri* f. v. *mires*.

Mirislifeă f. v. *miruses*.

Mirít, -ă adj. v. *mires*.

²*Mirít*, -ă adj. v. ²*mires*.

Mirizmă f. v. *miruses*.

Mirnie, -ă adj. Liniștit. Com. T. P. — Din bg. *mir*.

Mirót, -ă adj. Unul care are picioarele crăcănate ALR. 2232.

Mirșqe m. v. *mer*.

Miru-ejului N. loc. (Cupa).

Mirusés vb. IV. Miros. *La iel mirusești la bătizat uom* (ii miroase a om botezat) 8/80 cf. 202. [Derivate: *mirusiri* f., *mirusít*, -ă adj.; *mirislifeă* (bg. *mirislivka*), *miruslifeă* f. = iarbă mirositoare, pălcrană, părangină. Com. G. D.; *mirizmă* f. (bg.) = miros. C o m p u s: (cu pref.) *an-mirusés* (an + *miruses*) vb. = miros. (negativ) *niänmirusit*, -ă adj. *Un lucru niänmirusit cari la tureaști* (cine leapădă un lucru nou-nouț, neatins) 815. *prumirusés* (pru + *miruses*) vb. IV. = dau miros, umplu de miros, mirolesc de departe. *Tseastă chitcă*

toată udaia aș primirusi (această floare a umplut de miros toată camera). Com. I. L.]. — Din mbg. *mirisam* (gr.), (arom. *añurdzescu*).

Mirusiri f.

Mirusít, -ă adj. } v. *miruses*.

Miruslifeă f. }

Miș în jocul de copii *miș-turtuliș* Com. V. J. — Din bg. *miš*.

Mișa Nume de fântână (Oșani).

Misál'ă (pl. -*șol*) f. Față de masă. Com. GH. T. — Din gr. *μειάλη* (lat.), (arom. *misale*).

Miseă f. }

Miseu m. } v. *mășqr*.

Mișin m. Piele. *Prigač di mișin* (șorț de piele) ALR. 6578. — Din tc. *mešin*, (arom. *mișine*).

Misíreă f. }

Misíreu m. } v. *mășqr*.

Misirúe m. }

Mislés vb. IV. Gândesc, pomenesc. *Misleà di coñ, leats tujağa* (când pomenești de câini, ia-ți toiagul) 147. [Derivate: *misliri* f. = gândire, gând, pomenire, *Ună misliri, Surla si sculo di casă* 4/II; *mislít*, -ă adj.]. — Din bg. *mislja*.

Misliri f. }

Mislít, -ă adj. } v. *misles*.

Misticári f. }

Misticát, -ă adj. } v. *meastic*.

Mistríjă f. (La zidărie). *Mistrie*, ALR. 3790. — Din gr. *μυστική*, (arom. *mistrie*).

Misur m. v. *mășqr*.

²*Misur* a. Strachină de pământ, blid. *Dq̃ misur* 2/47. *Misur di*

fărină 16/29. — Din lat. *mensūra*, -am (arom. *misur*).

Mitănă (pl. -*toñ*) Mătănie. Com. GH. T. — Din bg. *metanie*.

Mitéreă f. Plantă cu floare roșcată: *mitercă sivă, albitșoasă, roșcată* ALR. 5477.

Mitili f. Gâlbează, boală la oi (ALR. 1656), la viță (ib. 6117). *Toati sa loși... di mitil' 2/88.* [Și: *mitil'*. Derivat: *mitil' ős, -ă, mitil'if* adj. = bolnav de ficat. Com. GH. T.]. — Din bg. *mitil*.

Mitil'if, -ă } adj. v. *mitil'*.
Mitil' ős, -ă }

Mitirés vb. IV. Distrug, nimeresc. Com. T. P. — Din bg. *mitirja*.

Mitiriz a. Meterez. Com. I. L. — Din tc. *meteris*, (arom. *mitirize*).

Mițșeu vb. I. Mișc. [C o m p u s: (cu pref.) *zămițșeu* (ză + mițșeu) = mișc, (refl.) mă mișc. *Nu pot s-mi zămițșeu di loc* cf. 10/52.

Mițșeut, -ă adj. v. *mic*.

Mituritșcă f. v. *metură*.

Miuréz vb. I. Miorlăiu ALR. 1137.

Miurz Plantă mirositoare, ce se pune în bucate. Com. C. I.

Mizè m. } v. *meze*.
Mizilqe a. }

Mlătșeărés vb. IV. Mănânc cu sgomot. *Mlătșcäreș ca porc* ALR. 2103. — Din bg. *mlackam*.

Mlăznitsă f. Oaie care dă lapte. *Du-ti tu cu mlăznitsili* 10/3 cf. 376.

[Derivat: **mlăznitșár** m. = păstor de oi s. de capre care dau lapte]. — Din bg. *mlăznica*.

Mlăznitșár m. v. *mlăznitsă*.

Mleátșcă f. v. *mlețcă*.

Mleear m. Berbec de trei ani. Com. G. D. — Din mbg. *mlëkar*, id.

Mlétșcă f. Buruiană ALR. 5173. *Mlețca u mănancă l'epurii*, ib. [Și: *mleátșcă* f. Com. G. D.; *mălétșcă* f. Com. T. P.]. — Din bg. *mlečka*.

Ml'ór m. v. *mil'oară*.

Mo adv. v. *cmo*.

Moáli adj. Moale. *Mona al' deadi di moali* 23/41. *Seac di moali viseaști* (= nasu) *55. [Derivate: **muláme** f. = bine, vorbă înceată. *La nibun nu-l tsi da miram di cõt cu mulamea* (omului rău nu i se poate da a înțelege decât cu binele, domol) 388; **molăe**, **mulăe**, adj. = moale. *Mult mulac fitșor ieș*. Com. I. L. C o m p u s e: (cu pref.) **zămoáli** (ză + moali). adj. = moale. *Cujuretsil' l'a fac maj zămol'*, B. 11. *Frunză maj zămoali* ib. 3; **anmol'** vb. I. = înmoui, topesc. *Si-ñ tsi anmoal'ă coastili* 9/33. *Au anmoal'ă*, B. 4. *Si 'nmul'q vreama*. Com. H. I.; **anmul'ári** = f. înmuierie, topire, id.; **anmul'át**, -ă adj.]. — Din lat. *mollis*, -e, (arom. *moale*).

Moară (pl. *morur*) f. Moară. *Tsela di sub moară* (= dracul) 363 cf. 438, *53, 6/XVII. *Moara-*

disupra, -dijoasa, în Huma); (-*di la vir, -din Petuc, -dila Pupuia* în Oșani); (-*la Ghiolma, -Sibia, -I-Desi, -I-Iti* în Cupa); (-*di-cătun, -di-bătañă* în Lugunța). [Derivat: *murăr* m. = morar 5, 6/13; *moarîțseă* f. (dimin.)]. — Din lat. *mōla, -am*, (arom. *moară*).

Moárdză f. Organul genital la bărbați.

Moări interj. v. *mara*.

Moarîțseă f. v. *moară*.

Moărți f. Moarte. *Moarte nu ubidești că-î bun* (moartea nu se uită dacă este bun) 2/1. — Din lat. *mōrs -tem*, (arom. *moarte*).

Moăseă f. Catâr. *Al'-(tsi) fi-tară moștli* (i-au fătat catării) 358. [Și: *măseă* f.]. — Din bg. *măška*.

Módiemo adv. v. *cmo*.

Moġlă f. Negură, ceață. Com. G. D. — Din bg. *măġla*.

Mója

Mója-moja } adv. v. *cmo*.

Moġnă f. v. *moñă*.

Moġnés vb. IV. v. *măġes*.

Mójni adv. Măine. [Și: *mōni* adv.; *mójnista* adv. = a doua zi, ziua următoare; *mōntiza* adv.; *Mōntiza dimineatsta* (a doua zi dimineața) 17/41 cf. 3/34, 10/69. Compose: *póimojni, pōimōni, pūimōni* adv. = poimăine; *poi-mōjnista, puimōjnista*, adv. = poimăine, a treia zi 5, 4/20 (în Oșani), *poi-mōntiza, puimōntiza* adv. *Ier l'-u deadi și puimōntiza l'-u lō* (ieri i-o dădu și după două zile

i-o luă). Com. I. L.]. — Din lat. *mane*, (arom. *mîne*).

Mójnista adv. v. *mojni*.

Molăc adj. v. *moali*.

Moléts m. plur. (Liumnița) Insectă, m o r a r. Com. P. M. [Și: *molîtsă* f. (Liumnița), *muleăti, muleătsă* f. (Oșani) = molie. Com. G. D.]. — Din bg. *molec*, (arom. *mul'itsă*).

Molîtsă f. v. *molets*.

Mōnă f. v. *moñă*.

Mōnă f. Mână. *Merg moñă di moñă* 1/IX, cf. 4/XIV. *Să puñ moñ pri tots trei* 16/94. *Al' vini di moñă* (se pricepe la orice, cf. bg. *mu idi ot rākà*) 432. *La marea moñă si ari* (se ține mândru, fudul). *Prima moñă* = calitatea întâi, B. 5. [Și: (Lugunța, Cupa) *mōnă* f. 17/73, 4/77, 7/77, 14/77, 17, 18/55, 8/56. *mōiñă* f. *Cu moñina ta s-la diș'iz* 14/11 (plur. *mojni* 15/55). (In Țârnavreca) *măñă* (pl. *măñi*) f. 12/68. Derivate: f. *măñátă* f. = cât se cuprinde într'o palmă 433; *măñér* m. = mănerul casei. Com. I. L.; *măñúșă* f. = măner, coadă de apucat, de ținut. *Grăntșaru ĵundi va, cola u puni mănușă* 983 cf. *50. *Nu vez fișoru pri mănușă di arat?* (... la coada plugului?) 7/70 cf. 370; *măñîțseă* (*mōñîțseă*) f. (dimin.). (La plug) coarnele plugului (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 51)]. — Din lat. *manus, -um*, (arom. *mîñă*).

Móncă f. v. *mõncă*.

Mõnea adv. (de timp). Înainte, mai înainte. (Atestat numai de Wgd. 33; eu nu l-am putut întâlni și nici în texte nu apare. — Este același cu istror. *măc'e* din *mai ainte*.)

²**Mõneă** f. Trudă, caznă. *Sam ăñ mari mõncă* 1/76 cf. 2/15, cf. 17/38. *N-u mõncă s. ăñ si feasi mõncă di* (mi-e dor, doresc). *Mult l'-u mõncă* 8/58 cf. *Al' si feasi mõncv di tată-su* 17/38. [Și: **móneă** f. Derivate: **măncós**, **-oasă** adj. = greu, anevoios. *Măncos lucru* (lucru greu) 25/94. *Măncos o mănancă* (o mănâncă greu) B. 7, cf. 408, 994; **măntșqs** vb. IV. (refl. din paleose *mõçiti*) = mă trudes, mă căznesc. *Mult aș si mântșq* 3/IV. *Nu ti mântșeă* 17/55. *Mi mântșqs* 13/16. *Mi mântșqj* 25/51]. — Din paleol. *mõka*.

Mõndru, **-ă** adj. Cu minte, înțelept. *Stoï mõndru nu luzà* (stai bine s. cu minte, nu fă prostii). Com. C. R. [Derivate: **măndărăs** vb. (refl.) = mă mândresc, umblu umflându-mă în pene; **măndărăqs** vb. (refl.) = mă mândresc]. Com. N. T. — Din bg. (dial.) *măndrŭ* (мѣдрѹ).

Mõni adv. v. *mõini*.

Mõnică f. Măneacă. *Mõnica di cămeașă*. Com. C. I. — Din lat. *manica*, **-am**, (arom. *mînică*).

Mõnitșeă f. v. *mõnă*.

Mõntiza adv. v. *mõini*.

Mõnz m. Mânz. *Iapa feși doi mõnz* (iapa fătă doi mânzi) 6/28. [D i m i n u t i v: **mănzóe** m. **mănzăe** m. ALR. 1106; **măndzeăuă**, **mănzeăuă** f. = iapă costrușă (tânără) neînvățată la tras. ALR. 1098; **măndzqnă**, **mănzqnă** f. = nume de plantă mirositoare. Com. G. D.] (arom. *mîndzu*).

Mor vb. IV. *Mor. Sam mort* (am murit) 2/34. [Derivate: **muriri** f. = murire; **mort**, **-ă** (lat. *mortuus*, **-a**, **-um**) adj. = mort. *Birleatsi mort* 1/39. *Ni ghiu, ni mortu* (nici viu, nici mort) 15/69; **mort** m. = mort. *Ișqts morts să antră ghii* 32/18. *Al' pusiră mõnă di mort* 367. **Murtătșuni** f. = mortăciune]. — Din lat. **mõrio*, **-ire** (= *mõrior*), (arom. *mor*).

More adj. Vânăț cf. *mrăcă*. ALR. 3403. [Derivat: **móreăv**, **móreuv** adj. = vânăț deschis; **móreu** (pl. *morchii*) = vânăț. *Roșii ili morchi* (roșii ori vinete) 4/XI]. — Din bg. *mrăk*.

Móreăv }
Móreu } adj. v. ²*morc*.
Móreuv }

Mors a. Post. *Morsu di crăcun* (câșlegi, dulcele Crăciunului ALR. 604. Cf. *mărses*).

Mort m. }
Mort, **-ă** adj. } v. *mor*.

Moș adj. Bătrân. *Un dead moș* 3/60. *Ūom moș* (om bătrân) 1/16. Cf. 34/18, 4/57. || S u b s t. **Moș**. *Tsela moșu* (pe moșul acela) 14/34.

Moșl'ă vizură aîri 26/64. [Feminin: **moășă** f. = bătrână. *Babă moașă* 1/70. *Aș raș ună țară un moș și ună moașă* 1/28 cf. 6/28. Derivat: **mușcătsă** f. = bătrânețe. ALR. 2275].

Moșcă f. v. *moască*.

Most m. Must. Com. T. P. [Și: **must** m.]. — Din lat. *mustum*, (arom. *mustu*).

Motnic, -ă adj. Turbure. *Motnitsa tșeșma* (fântâna turbure) 25/32. [Și: **mătnic**, -ă adj.]. — Derivat din bg. *măten*.

Motșcă adj. Ud până în piele. *Motșcă sam* (sunt ud până în piele) 735. [Și: **motșeu** m. = cel care se pișă noaptea în așternut. Derivate: **mutșără**, **mutșări** (bg. *močar*) f. = baltă. *Ună mutșari* 17/8. *Mutșară di ploaiă* 10/60 cf. 755, 10/64; **mutșărlif** adj. = jilav, mlăștinos. ALR. 5060]. — Din mbg. *močko*.

Motși adv. v. *cmo*.

²**Motși** (la vite) Strigăt de chemare, de oprire, de îndemn la mers.

Mou Puf ce rămâne pe pielea unei pasări, după ce a fost jumulită de pene. Com. T. P.

Mounăs vb. }
Mounés vb. } v. *măies*.

Mózăe m. v. *mozuc*.

Mózue m. Măduva, creier. Cf. m e d u ă. *Mozăcu di cap* (creierul din cap) 16/72 cf. 6/13, 7/30. [Și: **mózăe** m.]. — Din bg. *mozăk*.

Mrac m. Amurg, cf. m u l ă. *Cari ăntunică, ăn mrac...* (dacă întunecă în amurg) 5/68. *Ăn mrac si fatsi* (amurgește). [Și: **mărae** m. *Cən cadi măracu* ALR. 2384]. — Din bg. *mrak*.

Mrăcă adj. (despre oaie). Albă la corp și numai la cap de culoare închisă, fără a fi neagră. Com. I. L. cf. m r a c. *Ună ȳaiă mrăcă* 4/67.

Mrășă f. v. *mărșă*.

Mreajă f. Pielita de pe miez, la fructe. ALR. 6087. Cărpă mai mare, de mătase, de pus pe cap. Com. GH. T. [Și: **mrejă** f. = mreajă de prins pești. *La ȳusi la mreia* 2/28]. — Din bg. *mrēja*.

Mreăncă f, Mreană. Com. T. P. — Din mbg. *mrěnka* (mrēna) id.

Mrejă f. v. *mreajă*.

Mu adv. v. *cmo*.

Muc m. v. *muts*.

Mucăiēs vb. IV. Mugesc. Com. P. M. — Din bg. *mukam*.

Muchేశ m. Un fel de arbore mai mic cu fructe roșii și de formă lungueață. Com. I. L. [Derivat: **muchేశă** f. = fructul].

Muchేశă f. v. *mucheș*.

Muc'ă f. Muche. *Muc'ă di cutsot* 13/43, cf. t ă l' ă t o r. — Din lat. *mut[ū]lus*, -um, (arom. *muclé*).

Mucós, -oasă adj. v. *muts*.

Mucuiēs vb. IV. Amuțesc. *Mucuiăști, nu poati si ȳricajăscă* ALR. 2086. Gânguresc (despre copilul mic). ib. 2663.

Múgure (pl. *-gur*) f. Mugur, ALR. 970. cf. а н м у г у р о с.

Muhlizón (pl.) Mucegaiu cf. м ũ l ä. *Ruguzinili daŭ muhlizón, ärä tseäſti muhlizón fac zïjan la bubî* (rogojinele fac mucegaiu, iar acest mucegaiu..) B. 3. — Derivat din *muhlid*, acesta din bg. *muhla*, (arom. *muhlă, muhlid*, după *muced*).

Muhăbét a. Convorbire, conversație. *Mult vă li vets muhăbeturli* (stați în bune relațiuni) 401. — Din tc. *muhabet*, (arom. *mua-bete*).

Muhtâr m. Perceptor. — Din tc. *muhtar*, (arom. *muhtar*).

Mújt, -ă adj. v. *mult*.

Mulă f. Amurg. ALR. 2382, cf. м ä r a c.

²**Mulă** f. (Țărnaeca și Huma). Catâr, cf. м o s c ä. Com. I. L.

Mulă f. Mucegaiu cf. м u h l i - z ó ņ. Com. T. P. [Și: *mú-ljă* f.]. — Din bg. *muhla*, (arom. *muhlă*).

Mulăc adj. } v. *moali*.

Mulămi f. }

Mulăreăști adv. } v. *mul'are*.

Mulărés, -ească adj. }

Mul'ări f. Muiere, nevastă. *Mul'area nu mi pridună* (nevastă-mea nu mă primește) 5/35, *Mul'ari, ieș* 3/30. [Derivat: *mul'ărés*, *mul'urés*, -ească adj. = muieresc. *Mul'irească*, (*parti*) = partea sau locul destinat la biserică pentru femeii. Com. G. D.; *mul'ăreăști*, *mul'ireăști* adv. = femeiește; *mul'ă-*

rîmi f. = muieret. Diminutive: *mul'ărúts* = muieratec; *mul'ărúșcă*, *mul'ărútscă* f. = muierușcă. *Ună mul'ărușcă*. Com. I. L.]. — Din lat. *mulier*, -*ërem*, (arom. *mul'are*).

Mul'ărîmi f.

Mul'ărúșcă f. } v. *mul'ari*.

Mul'ărútscă f. }

Muldzâș m. v. *mulg*.

Muleāti m. v. *molets*.

Muleátsă f. v. *mol'itsă*.

Mulg vb. III. *Mulg*, (fig) storc. *Si-ts mulg ună găleată di lăpti* 6/32. *Că ȳoï mlăznitsă nă mulg* 376. [Derivate: *múlziri* f. = mulgere, stoarcere; *muls*, -ă adj. = muls; *mulzâș*, *muldzâș*, *mulgătór*, m. = păstorul care mulge oile, mulgător; *mulzăreă* f. = capră din a cărei lapte se hrănesc păstorii; *mulzór* (pl.) = oi cu lapte. ALR. 5361; *mulzárnie* a. = locul unde se mulge oile]. — Din lat. *múlgeo*, -**ëre*, (arom. *mulgu*).

Mulgătór m. v. *mulg*.

Múljä f. v. *mulă*.

Mul'irés, -ească adj. v. *mul'ari*.

Mulitfă f. Rugăciune, botez. *Di la mulitfă nu-i priminit* 593. — Din bg. *molitva*.

Múls, -ă adj. v. *mulg*.

Mult, -ă adj. *Mult. Mult's argats* 16/5. *Pări multi* 6/38. *Mul'ts ȳamiŭ tăltșoră* 19/93. || Adv. Foarte. *Mult mări*, (foarte mare) 20/39. *Mult n'ăi bun* (= mi-e foarte bine) 8/2. [Și: *mul't*, -ă ALR. 317; *mujt* ib. Plur. și *mul'ts*, *muits*

ALR. 317. *Ai la mușts ań si da Domnu* ALR. 1726. **C o m p u s :** (cu pref.) **zământ** (ză + mult) adj. = mult; *Maș zământu or*, B. II. **D e r i v a t :** **multșomi** f. = mulțime; (**an**)**multșqs** vb. IV. înmulțesc]. — Din lat. *multus*, -a, -um, (arom. *multu*).

Mul't, -ă adj.

Multșomi f.

Multșqs vb. IV.

} v. *mult*.

Mulzăr m.

Mulzăreă f.

Mulzărnie a.

Mulziri f.

Mulzqr (pl.)

} v. *mulg*.

Mumą f. Mamă. *Poati trăi muma* 621. *Picat tse suptsș lactili mumă-tai* 537 cf. 7/8, 1/79. [Plur. *mumi* și *mumșn*. Com. G. D.]. — Pentru etim. cf. m a m ă, (arom. *mumă*).

²**Mumą** f. (la femei). Vintrichel. ALR. 2213.

Mumădie f. v. *mămudie*.

Mumės vb. IV **Momesc**. [**C o m p u s :** (cu pref.) **zământumės** (ză + mumes) vb. IV. = încep să momesc, să atrag. *Zământumė-la dașu* (momește-l mielul). Com. N. P.]. — Din paleosl. *mamiti* cf. dacor. m o m e s c.

Mumėts Numele unei pășări. Com. T. P.

Mumș m. v. *mămuș*.

Mungusăr m. pl. Țigani nomazi. ALR. 2823. — Din bg. *mango*.

Munti m. Munte. *Si feasi un*

munti 9/64. *Tserbuł chicăsi dintru muntsă că sor-sa si mărită* 24/64. Cf. 386. [**D e r i v a t :** **muntós**, -ă adj. = muntos]. — Din lat. *mons*, *mōntem*, (arom. *munte*).

Muntós, -ă adj. v. *munti*.

Müntur adj. Nărod, mutălău. *Tse tari muntur ieș* (ce ești așa mutălău). Com. C. I.

Múra în nume de loc: *La mura* (Liumnița).

Murár m. v. *moară*.

Muráfet a. Marafet. *Muráfeturlu drăcu raș pri multi* 13/79, cf. 12/79. [Și: **murfét** a. *Cu tsi murfet ieș tu cota juni?* 19/90. — Din tc. *marifet*, (arom. *murafete*).

Murdărisės vb. IV. **Murdăresc**. *U-ai murdărisit* (ai murdărit-o) ALR. 3397. Cf. m ă t e s, m ă t ș c ă j e s. — Din tc. *murdar*, (arom. *murdar*).

Múrdži m. v. *murg*.

Murfét a. v. *murafet*.

Murg adj. (despre vite: oi, boi, cai, câini, etc.). *Murg. Vizui un cōni murg*. Com. C. I. [**D e r i v a t :** **múrgă** f. = oaie cu fâlcile negricioase; **múrgaf** adj. = nici roșu nici negru. *Cal murgaf* ALR. 5491. **múrdži** = nume de câine. ALR. 6037. *Murdži nostru la taltșoră ăń gărnișoară* (pe murga noastră l-au ucis în porumbiște) id. — Cf. alb. *murk*, (arom. *murgu*).

Múrgă f. v. *murg*.

Murmîni Cele dintâi 12 zile din luna lui August, după care

se cunoaște vremea celor 12 luni de peste an. Com. I. L. — Din gr. *ἡμερομίνια*, (arom. *mîrmiîne*).

Murmînt (rar, mai des g r o b) a. Mormânt. [Pl. *murmintur* n. loc (Oșani)]. Com. G. D. — Din lat. *monimentum*, (arom. *mărmîntu*).

Murșuiri f. Carne de porc fără os. ALR. 741, cf. mărșă.

Murtălóg v. *mărtălóg*.

Murtătșúni f. v. *mor*.

Murtsônă m. v. *anmurtșos*.

Musa în *Musa-di-Christu* Nume propriu.

Músă adj. (despre capră) Cu picățele albe pe bot. *Ună [capră] musă* 23/79.

Múșa f. Nume propriu. *Că-ș-si dus-aú Mușa lele. Lă lu Musta cunac* 7/IV.

Mușămă f. Mușama ALR. 3925. — Din tc. *mușema*, (arom. *mușămae*).

Mușăt, -ă adj. (Țárnareca) Frumos. *Curuș lucru as-iș maș mușat* 14/65 cf. 25, 28/65, 17/64. — Derivat din *frumos*, (arom. *mușat*).

Múscă f. Muscă. *Nitsi musca nu pute să antră* 3/11. *Muscă-divă* f. (muscar); *muscă-di-cal* f. (musca calului); *muscă-di-vin* f.; *muscă- cănească* f. (bătucelul); *muscă-di-carni* f. (muscă), *muscă-mari* f. (gărgăune). Com. I. L. — Din lat. *múscă*, -am, (arom. *muscă*).

Múșehj m. pl. Crucea șalelor. ALR. 2208. — Din lat. *musculus*, -um, (arom. *mușcl'u*).

Mușeátsă f. v. *moș*.

Mușfút a. Dar. — Din tc. *mușfet*.

Mușitsă f. Insectă de felul țânțarului, Com. G. D. [Și: *mușqtsă* f. molie ALR. 1902. — Din bg. *mușica* cf. dacor. m u ș i ț ä.

Mușmúl m. Moșmol. [Fruetul se numește: *mușmúlă* f.] *Tsista timp mușmulu nu veà mușmuli* (anul acesta moșmolul nu aveà mușmule). Com. G. D. — Din tc. *mușmula*.

Mușmúlă f. v. *mușmul*.

Mușqtsă f. v. *mușqtsă*.

Must v. *most*.

Músta m. Nume propriu. *Cunacu la Mustal'ă fitșor*, 11/IV.

Mustátsă f. Mustață. Com. I. L. — Din lat. *mústacia*, (arom. *mustăți*).

Muștiriiă m. Mușteriu. — Din bg. *mușterija* (tc.).

Mușturăe m. Closet. *La dăro ca din mușturac*, 457. — Din bg. *moșturak*, id. (*Sbornik* I. (1901) 3).

Mut vb. I. Mut. *Aș mutară ună ropă si antrară*, 3/17. [Derivate: *mutări* f., *mutat*, -ă adj.]. — Din lat. *mūto*, -are, (arom. *mut*).

²**Mut**, -ă adj. Mut. Com. G. D. [Derivat: *anmurtșos* (rar *murtșos*) vb. IV. = amuțesc. *Muts cola* (taci). Com. G. D.; *mutáfál* că, *mutufál* că adj. = *mutălău*]. — Din lat. *mūtus*, -a, -um, (arom. *mut*).

Mutáfál că m. v. *mut*.

Mutări f.

Mutát, -ă adj. } v. *mut*.

Mutrés vb. IV. }
 Mutriri f. } v. mântres.

Muts m. pl. (mai rar la sing. *muc*) Muci, cf. m ă r s ɔ l' ä. [D e r i v a t: m u e ó s (măeós), -oasă (lat. *muiccōsus*, -a, -um) adj. = mucos. Com. T. P.]. — Din lat. *mūcus*, (arom. *mutși*).

Muț interj. Strigăt cu care se opresc catârii. *Muț, al' -vicni ieț la moască.* Com. H. I.

Muțșară f. v. *muțșcă.*

Muțșarlif adj. v. *muțșard.*

Muțseă f. 1. Bot (la animale), fig. (la om) buză, gură. *Al' pusi alcă di mutscă* (i-a pus belciug la bot), 8. *La li tăl' ɔ mutschili*, 19/8. *Au dăro mutsca* (s'a bosumflat, s'a supărat). || 2. (Dulgherie). Vârful securei. Com. C. I. [D e r i v a t: m u t s e u r ó s, -ă adj. = buzat. ALR. 2061]. — Din bg. *mucka*.

Muțșări f.

Muțșeat, -ă adj.

Muțșeată f.

Muțșeatură f.

Muțșehim vb.

} v. *mutșcu.*

Muțșeu vb. I. Mușc. *Să ti mutșcum*, 7/12, cf. 2/12. *Mi mutșcau*, 9/16. *Muțșcă-mi*, 7/12. [Și: *múțșeu*, *múțșehim* vb. I. *Să la mutșchiș*, 9/12. Derivate: *muțșări* f. = mușcare. *Vrină muțșcari*, 22/4; *muțșeat*, -ă adj. = mușcat; *muțșeată* f. = bucățea, îmbucătură. *Măncɔ un-doșu muțșcets*, 5/32 cf. 15/42, 18/43, 34/51, *25; *muțșeatură* f. = bu-

cățică; *primúțșeu* vb. I. (după bg. *prékásvam*) = îmi mușc ceva (buza, limba etc.], (arom. *mușcu*).

Múțșeu m. v. *mutșcu.*

Muțșeurós, -ă adj. v. *mutșcă.*

Muțșeri N. loc. (Cupa).

Muțșqs vb.

Muțșfal'că adj. } v. *mut.*

Muțșvilă f. Rășchitor, (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 54), cf. *dișcl'itor*. *Ca vrină muțșvilă*, se zice unui om înalt. 366. — Din bg. *motovila*.

Múzică f. Muzică.

Muzivir m. (Turcism) Muzavir, intrigant. [D e r i v a t: m u z i v i r l ɔ e a. = intrigă], Com. T. P. — Din tc. *muzavir*.

Muzivirlɔe a. v. *muzivir*.

N

Na interj. Na. *Na-vă ună meșă*, 3/9 cf. 16/4.

Nă pref., arată 1. că lucrarea se face peste tot: *nărnes* (dela *rănes*), « hrănesc peste tot, satur » și 2. (m. i. rar) că lucrarea începe să se facă: *năstărves* (dela *stărves*): « încep să mă nărăvesc la ceva ». — Din bg. -*nă*.

Năbeău vb.

Năbejút, -ă adj. } v. *beau*.

Năbunés vb. IV. Bat bine. *Tșișta aș la catsă, aș la năbnes bun* (aceștia îl prind, îl bat bine...), 8/26. — Pentru etim. cf. b u ă j e s.

²Năbunés vb. IV. v. *bun*.

Mutrés vb. IV. }
 Mutriri f. } v. mântres.

Muts m. pl. (mai rar la sing. *muc*) Muci, cf. m ä r s o l' ä. [Derivat: *mueós (mäeós)*, -oasă (lat. *muiccōsus*, -a, -um) adj. = mucos. Com. T. P.]. — Din lat. *mūcus*, (arom. *mutși*).

Muț interj. Strigăt cu care se opresc catării. *Muț, al' -vicni ieț la moască*. Com. H. I.

Muțșară f. v. *muțșcă*.

Muțșărlif adj. v. *muțșără*.

Muțseă f. 1. Bot (la animale), fig. (la om) buză, gură. *Al' pusi alcă di mutscă* (i-a pus belciug la bot), 8. *La li tăl' q mutschili*, 19/8. *Au dăro mutsca* (s'a bosumflat, s'a supărat). || 2. (Dulgherie). Vârful securei. Com. C. I. [Derivat: *mutseurós*, -ă adj. = buzat. ALR. 2061]. — Din bg. *mucka*.

Muțșări f. }
 Muțșeăt, -ă adj. }
 Muțșeătă f. } v. *mutșcu*.
 Muțșeătură f. }
 Muțșehim vb. }

Muțșeu vb. I. Mușc. *Să ti mutșcum*, 7/12, cf. 2/12. *Mi mutșcau*, 9/16. *Muțșcă-mi*, 7/12. [Și: *múțșeum*, *múțșehim* vb. I. *Să la mutșchiș*, 9/12. Derivate: *muțșări* f. = mușcare. *Vrină muțșcari*, 22/4; *muțșeăt*, -ă adj. = mușcat; *muțșeătă* f. = bucățea, îmbucătură. *Măncq un-doy muțșcets*, 5/32 cf. 15/42, 18/43, 34/51, *25; *muțșeătură* f. = bu-

cățică; *primúțșeu* vb. I. (după bg. *prékāsvam*) = îmi mușc ceva (buza, limba etc.], (arom. *mușcu*).

Múțșeum vb. v. *mutșcu*.

Muțseurós, -ă adj. v. *mutșcă*.

Muțșqri N. loc. (Cupa).

Muțșqs vb. }
 Muțșfál'că adj. } v. *mut*.

Muțșvilă f. Rășchitor, (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 54), cf. *dișcl'itor*. *Ca vrină muțșvilă*, se zice unui om înalt. 366. — Din bg. *motovila*.

Múzică f. Muzică.

Muzivir m. (Turcism) Muzavir, intrigant. [Derivat: *muzivirlqe* a. = intrigă], Com. T. P. — Din tc. *muzavir*.

Muzivirlqe a. v. *muzivir*.

N

Na interj. Na. *Na-vă ună meără*, 3/9 cf. 16/4.

Nă pref., arată 1. că lucrarea se face peste tot: *nărnes* (dela *rănes*), « hrănesc peste tot, satur » și 2. (m. i. rar) că lucrarea începe să se facă: *năstărves* (dela *stărves*): « încep să mă nărăvesc la ceva ». — Din bg. -*nă*.

Năbeáu vb. }
 Năbejút, -ă adj. } v. *beau*.

Năbunés vb. IV. Bat bine. *Tșișta aș la catsă, aș la năbnes bun* (aceștia îl prind, îl bat bine...), 8/26. — Pentru etim. cf. b u ä j e s.

²Năbunés vb. IV. v. *bun*.

Năbuzqs vb. IV. v. *buză*.

Năcătšqs vb. v. *zăcătšqs*.

Năcrés vb. IV. v. *acru*.

Nădăvác m. v. *nădăvuc*.

Nădăvúe m. (Oșani). Câteva fire de păr sau de lână care servesc la împletitul părului. *Flaș nădăvuts s-ti 'mplites?* (ai aflat firele de lână să-ți împletesc părul?) Com. G. D. [Și: *nădăvác* m.]. — Din bg. *nadavka*.

Nădórm vb. IV. v. *dorm*.

Nădurlés vb. IV. (Oșani). Mă umflu, mă bozumflu, mă supăr. *Nu ti nădurléa șa* (nu te supăra așa). Com. C. I. — Din bg. *nadurlja se*.

Năét a. (în expresia) *fac năet* (îmi propun, am de gând). *Fitșoru feasi năiet si si ducă la șătăirea* (băiatul își propuse să se ducă la plimbare), 2/78 cf. 21/72. — [Și: *năjét* a.]. — Din tc. *nıyet*, (arom. *nıete*).

Năfără adv. v. *năfară*.

Năfără f. Anafură. Com. T. P. [Și: *năfură* f. Com. V. J., *năfră* f.]. — Din bg. *nafora* (gr.), arom. *anafură*.

Năfără adv. Afară. *Ișpră năfară* (ieșiră afară), 9/31. *S-lă tragă năfară*, 19/41. *Cadi năfară* (este epileptic, suferă de epilepsie). [Și: *năfără* adv. 10/74, 19/78; *nafoară* adv.; *fără* adv. *Feata nu ișq fară*, 4/38]. — Din lat. *in-ad-fōras*, (arom. *nafoară*).

Nafilè adv. In zadar, de geaba. *Nafilè viniș până ȳa* (degeaba ai

venit până aici), cf. ALR. 3138. — Din tc. *nafile*.

Nafóară adv. v. *nafară*.

Năfră } f. v. *năfără*.

Năfură }

Năgădés vb. IV. v. *gad*.

Năgudés vb. IV. (refl.) Mă pun înainte, ies înainte. *Nu tucu ti năgudea* (nu te mai pune înainte), 696. — Din bg. *nağodja*, cf. p u g u d e s.

Năjéc f. (Nânta) Mamă. *Iundi-i năjéc-ta?* Com. H. I.

Năjét a. v. *naet*.

Năijqs vb. IV. v. *ej*.

Năimés vb. IV. mă încumet, îndrăznesc. *Nu ti năimea la plivăirea* (să nu îndrăznești să înoți), Com. G. D. — Din bg. *naimam*.

Năinti adv. Înainte. *Maș nainti* cf. 11/65. [Și: *năinti*, *anainti*, *ănăinti* adv. 7/26, 5/61, cf. 12/77, *dinainti* adv.]. — Din lat. *in-abante*, (arom. *ninte*).

Năinti adv. v. *nainti*.

Năjignés vb. IV. v. *jignes*.

Nălbă f. Nalbă. *Datsi-ń ună nălbă*, 17/78 cf. 18/78. — Din lat. *malba*, -am.

Nălbánti m. Potcovar. [D e r i v a t : *nălbántitsă* f. = soția potcovarului. *Si dusi la nălbántitsă*, 14/47]. — Din tc. *nălbant*. (arom. *nalban*).

Nălbántitsă f. v. *nălbanti*.

Nălbés vb. IV.

Nălbiri f.

Nălbít, -ă adj.

} v. *alb*.

Nălbitură f.

Nălét adv. (In expresia) *Nălet si eș* (să nu se aleagă nimic de tine) 13/68. — Din tc. *nalet*.

Nalt, -ă Inalt. *Tșucaitsă nalti*, 17/69. *Nalti ili slojni*, 1/XI. [S u b s t. **náltă** = închisoare. *La clupniră ăn nalta* (l-au pus în închisoare), 136. Și: **ănált**, -ă (Țarnareca), 2/63; **năltșúe** adj. (dimin.); **năltșími** f. = înălțime, Com. G. D.; **nalts** (<lat. **inaltio*, -are), vb. I. = înalț. *Nu cota ti naltsă, s-nu caz*. Com. N. T.; **năltșári** f. = înălțare; **năltșát**, -ă adj. = înălțat; **năltșátúră** f. = înălțătură]. — Din lat. **in-altus*, -a, -um, (arom. *analtu*).

Náltă f.

Năltșári f.

Năltșát, -ă adj.

năltșátúră f.

Năltșími f.

Năltșúe adj.

v. *nalt*, -ă.

Nămă f. Roua care cade dimineța și este dulce; *nama* cade și pe la prânz, dar numai când vremea este moale, dulce. Când este *namă* albinele lucrează în-continuu. Com. G. D. — Din *mană?*

Nămál' m. (Țarnareca) Vită (fiind vorba despre oi, capre) cf. arom. *n u m a l'*. Com. V. J. — Din lat. *animalia*, *-am.

Nămălés vb. IV. Micșorez. *Tri-bușaști si-u nămălim hrana*, B. 11. [Derivat: **nămălít** a. adj. =

micșorat; **nămăliri** f. = micșorare]. — Din bg. *namalja* (dela *mal* « mic »).

Nămăliri f.

Nămălít, -ă adj. } v. *nămăles*.

Nămănăne

Nămăne

Nămăne

} vb. v. *mănanc*.

Nămeșjór m. Om ursuz, cf. z ă n c h i o r. Com. T. P. — Din mbg. *namkjo*r (tc.).

Nămét m. Zăpadă multă, ALR. 1252.

Nămignés vb. IV. Fac cu ochiul. *Nămignea-l'* (fă-i cu ochiul), 459. [Și: **nimignés** vb. ALR. 34]. — Din bg. *namig[nu]vam*.

Nămilă f. Om mare și înalt. Com. T. P.

Nămistés vb. IV. Pun ceva bine la loc, așez bine. *S-li nămistim toati*, B. 6. *Nămisteà-u putina di cola* (pune putina la loc). Com. N. T. — Din mbg. *namestjam*, cf. p u d m i s t e s.

Nămlîă f. Țeava puștii. *Nămlîa la tufeac*, ALR. 4988. — Din tc. *namly* (dela *nam*).

Nămurtés vb. IV. (refl.) Mă supăr, îmi pare rău. *Si nămurți sau aș dăř mutsca* (s'a supărat, s'a bosumflat). Com. G. D. — Din mbg. *namurtam*.

Nămúz a. Demnitate. *Al' căzù nămuzu* (s'a umilit), 460. — Din tc. *namuz*, (arom. *nămuze*).

Năpárti v. *partii*.

²Năpárti N. loc. (Cupa).

Nápeum adv. Apoi, iarăși. *Nap-cum la trimeasi*, 19/8 cf. 12/31, 12/73. [Și: **nápeun**, **nápeunta** adv. *Napcun să rudits*, 4/9 cf. 17/15, 8/69]. — Din bg. *napokon*.

Nápeun } avd. v. *napcum*.
Nápeunta }

Nápicașes vb. IV. v. *picășes*.

Năpnés vb. IV. (refl. în Huma). Mă opintesc, mă sforțez. *Si năpni cât putù* (se opinti cât putu), 23/72. — Din bg. *opinam*, (aor. *opnah*).

Năpói adv. } v. *poja*.
Năpoies vb. IV. }

Năprășos vb. IV. v. *prau*.

Năprăstúe m. v. *năprostoc*.

Năprăteă f. v. *năprötcă*.

Năprătșos vb. IV. Intind, scol, ridic. *Năprătșo cuada* (a ridicat coada), Com. N. P. — Din mbg. *napărčam*.

Năprostóc m. Degetar, ALR. 6620. [Și: **năprăstúe** m.]. — Din bg. *napărstok*.

Năprötcă f. Năpărcă, șarpe, cf. șăprătcă, arom. năpărtică. Com. T. P. [Și: **năprăteă**, **niprötcă** **noprötcă** f.]. — Cf. alb. *nepërkë* și *nepërtkë*.

Napuăi adv. v. *năpoj*.

Napúst m. Nume de plantă. Com. H. I.

Nărăjés vb. IV. }
Nărăiri f. } v. *²roju*.

Nărăit, -ă adj. }
Nărăntșătúrá } f. v. *nărăntșos*.
Nărăntșori }

Nărăntșos vb. IV. Poruncesc. *Tuntsea tătă-su nărăntșo* (atunci tatăl său porunci), 17/73. [Și: **nărăntșós** vb. IV. Derivate: **nărăntșori** f., **nărăntșot**, -ă adj., **nărăntșătúrá** f. = poruncă. *Dintru că anghiálu aș călcö nărăntșătura*, 4/62. | Destin, ursită. *Șa-i fu nărăntșătura* (așa i-a fost ursita), 461. (Pentru dezvoltarea acestui înțeles cf. nă r ă ș n i t s i]. — Din bg. *narăč*[v]am.

Nărăntșot, -ă adj. v. *nărăntșos*.

Nărășnitsi f. plur. Ursitoare. *Viniră nărășnitsili* (veniră ursitoarele), 3/23. — Din bg. *narěčnici* idem.

Nări f. (la animale, cal, bou...) Nare. *Al' tsi anflară nărăli* (a ajuns de înșurătoare), 919. [Plur. *nără* și *norur*]. — Din lat. *naris*, *narem*, (arom. *nare*).

Năridés vb. IV. Impodobesc, gătesc. [Și: **niridés** vb. IV. Derivate: **năridit**, **nirid'it**, -ă adj. = împodobit, înzestrat. *Damian năriditu cu multi avliur*, 12/VII. — Din bg. *naredam*.

Năridit, -ă adj. v. *nărides*.

Nărnés vb. IV. v. *rănes*.

Nas a. Nas. *Seac di moali viseaști* (= nasu), *55. *L'-u gros nasu la tsista*, 463. — Din lat. *nasus*, -um, (arom. *nare*).

Năsădă f. Locul unde sunt puși snopii, ALR. 5300. — Din bg. *nasad*.

Năsătur vb. I. v. *satur*.

Nase vb. II. Nasc. Com. T. P.
— Din lat. **nasco*, -*ere*, (arom. *nascu* rar).

Născúp vb. IV. }
Născupitură f. } v. *scup*.

Năsiát (pl. -*atur*). a. Sfat. *Acu fatsim direp năsiaturili dati pănă ȳa, sfaca gărnuts si facă coți ună bubă sănătoasă*. B. 7. — Din tc. *nasihat*.

Năstărvés vb. IV. v. *stărvés*.

Năstăšón m. Stație, gară. ALR. 2578. — Din bg. *na stacion*.

Năstrășqs vb. IV. Irit, întărât, speriu. *Ca s-nu si năstrășcă tubili* (ca să nu se irite). Com. G. D. — Din bg. *nastraša [v]am*.

Năstrée vb. III. v. *trec*.

Năstúp vb. I. }
Năstupári f. } v. *stup*.
Năstupát, -ă adj. }

Nat pron. v. *lant*.

Nátima f. Anatema, fig. rău, belea, nenorocire, mizerie. *Di natima ti cucniș* (te-ai născut pentru mizerii), 172. [D e r i v a t: nătiminít, -ă adj. (?) = sucit, anapod, rău, cf. u p ä c o t. *Ȳom... nătiminít*, 856]. — Din gr. *ánáθημα*, (arom. *anathima*).

Nătiminít, -ă adj. v. *natima*.

Nătinusít, -ă, adj. Rău, necinstit, mizerabil, păcătos. *Nătinusituli!* (păcătosule, urechiatule), 467. — Participiul negativ al verbului *tinuses* (gr. *τιμῶ*, aor. *ἐτίμησα*).

Nătšutšulés vb. IV. v. *tšutšules*.

Năungl'ú vb. I. v. *ungl'ă*.

Năuntru adv. v. *nuntru*.

Năureádză vb. I. Se înouează.

Năút m. Năut. Com. N. T. — Din tc. *nohut*.

Năvädés vb. IV. Ud, adap. *Năvădi toată noaptea*, 19/64. — Din mbg. *navadam*.

Năvéd vb. II. v. *ved*.

Năvidés vb. IV. Mă aplec, aplec. *Nu ti năvideà șa* (nu te pleca așa). [D e r i v a t e: năvidire f. = plecare; năvidít, -ă adj. = plecat, înclinat într'o parte, umilit. Com. N. P.]. — Din bg. *naveždam*.

Năvidiri f. }
Năvidít, -ă adj. } v. *năvides*.

Năvișés vb. IV. (La războiu). Adun pe sul firele de u s t u r ă cu v o l b u. Com. H. I. [D e r i v a t: năvișít, -ă adj. = adunat, strâns firele de ustură pe sulul războiului. id.]. — Din bg. *navija*.

Năvișít, -ă adj. v. *năvișes*.

Năvirít, -ă adj. v. *vir*.

Năvráp a. Ploaie mare, furtună. Com. T. P.

Nbalts vb. I. refl. Mă îmbrobodesc, mă leg. *Si-mbăltsă cu ună ștrvetă*, 28/68. [D e r i v a t e: nbăltsári f., nbăltsát, -ă adj. = îmbrobodat, legat]. — Derivat din *balts*, lat. *balteus*, -*um*, cf. arom. *baltsu*.

Nbăltsári f. }
Nbăltsát, -ă adj. } v. *nbalts*.

Neálic vb. v. *ancalic*.

Neare vb. I. v. *ancarc*.

Nelo }
Neoà } adv. v. *ancola*.
Neóla }

Nereâstiri f. }
 Neres vb. III. } v. *ancres*

Neuptšare f. v. *ancoptš.*

Neurún vb. I. v. *ancurun.*

Ndiplés vb. IV. Impătur, pun bine. *Bun li-ndipleaști*, 474. — Din gr. *διπλόνω.*

Ndirég vb. III. v. *andreg.*

Ndultsés vb. IV.

Ndultsíri f. } v. *dultsi.*

Ndultsít, -ă adj. }

Neác adv. v. *leac.*

Neágra f. v. *negru.*

Neámts m. Neamț, se întâlnește numai în numele de loc. *Tșeșma-Neamtsăl'ă* (în Oșani). — Din bg. *Němec.*

Neáuă f. Zăpadă, cf. 8/56. *Neaua-uoșilor* (un fel de zăpadă). *Neaua-coșilor* (un fel de zăpadă). — Din lat. *nix, nivem*, (arom. *neauă*). —

Nėbutu a. (Țárnareca) Cer. *Si ăřră șeřilu lă nebutu* (să fi fost un lucru în cer), 11/67. — Din bg. *neboto* (articulat).

Nec vb. I. 1. Sugrum, strangulez; ucid. *Muri nicat di un lup*, Com. G. D. *Și să la pucnim di si nečă*, 22/8. | 2. Inec. *Lui fitșor tsi ra nicat đn Vardar*, 14/15. cf. 7/59 cf. 565. cf. 184, 476. [Derivate: *nieări* f., *nieát*, -ă adj. = sugrumat, strangulat, ucis, omorît, înecat]. — Din lat. *něco, -are*, (arom. *nec*).

Nėgru, -ă adj. Negru. *Neagră șămiiă*, 1/VI, *Lăntă ra neagră*, 9/7, cf. 371, 538, *16. [Derivate:

neágra f. = nume de capră; *nigrés* vb. IV. = înegresc. *Să nigrească*, 9/86. *Aș nigri fatsa* (se făcu de răs), 486. *nigreátsă* f. = partea neagră a ochiului; *nigreálă* f. = negreală. Com. G. D.; *nigritšós*, -oasă adj. = negricios, Com. I. L. *nigrícăř* și *nigrúnčăř* adj. = negricios, Com. P. M.]. — Din lat. *niger, -a, -um*, (arom. *negru*, rar).

Nėți adv. Prin urmare, așa dar. Com. T. P.

Nėmtsăl'ă N. loc. (Oșani).

Nerg vb. III. v. *merg.*

Nėșeă f. v. *duminică.*

Nřrichéz vb. I. v. *frică.*

Ngălbínés vb. IV. }

Ngălbíníri f. } v. *galbin.*

Ngălbínúit, -ă adj. }

Ngł'it vb. I. v. *angl'it.*

Ngł'utș vb. III. Incheiu. Cf. a n-c l' u t ș. *Singl' uče* (se închee). ALR. 651. — Din bg. *ključ.*

Ni adv. Nici. *Ni uom flară ni cal*, (nu găsiră nici om nici cal) 12/35. [Și: *nică* (ni + ca) adv. *Tu nu ieș nică la soari, nică la boari*, 708. — Din bg. *ni... ni...*

Niăņie adj. Neglijent, nevrednic, Com. C. I. — Din bg. *nehajnik.*

Niănmirusít, -ă adj. v. *miruses.*

Niantribát, -ă adj. v. *antreb.*

Niardicát, -ă v. *ardic.*

Nibún, -ă adj. } v. *bun.*

Nibuníl'ă f. }

Nieă adv. v. *ni.*

Nieăjúrřa adv. v. *nicăl'urřa.*

Nieălisit, -ă adj. v. *călisēs*.

Nieăl'úrja adv. Nicăieri. Com. T. P. [Și: *nieăi'úrja* adv.]. — Din lat. *nec* + *ali'ubi*.

Nieări f.

Nieát adj. } v. *nec*.

Nieăsmét a. v. *căsmet*.

Niehjávitsă f. Vânt puternic, viscol, Com. T. P.

Niehinghjos m. Nume de plantă, Com. H. I.

Niel'éz vb. I. Nechez. *Nicl'izə* și *deadi vicu*, 14/55.

Nieóla Nume propriu. *Că-n' prutsirui, mamu, dascalu Nicola*. ¹/III, *Sfiti Nicolo* = Sf. Nicolae.

Nieópt, -ă adj. v. *copt*.

Nidărát, -ă adj. v. *dar*.

Nidát, -ă adj. v. *daŭ*.

Nidrépt, -ă adj. v. *dirept*.

Niduăngrupát, -ă adj. v. *angrop*

Nidudărát, -ă adj. v. *dar*.

Nidurát, -ă adj. v. *dor*.

Nidușázút, -ă adj. v. *șod*.

Nidutót m. v. *tot*.

Nigreálü f.

Nigreátsă f.

Nigrés vb. IV.

Nigrícăf adj.

Nigrítšós, -oasă adj.

Nigrúncăf adj.

} v. *negru*.

Nijét Scop. *Tsela tsi cată bubi, direp nijet tsi la aŭ*, B. 14. — Din tc. *niet*, (arom. *niete*).

Niışot, -ă adj. v. *ies*.

Nínea pr. v. *nimen*.

Nímen pr. Nimeni. *Dila nimen nu usqj tsiva*. Com. GH. T.

[Și: *ními*, *Nimi no-ari numea* «oh», 5/79; *nímini* (Liumnița); *níminea* (Oșani), Com. G. D.]. — Din lat. *nēmo*, -*inem*.

Ními pr. v. *nimen*.

Nimignés vb. v. *nămignes*.

Níminea }

Nímíni } pr. v. *nimen*.

Nimisticăat adj. v. *meastic*.

Nínă f. Mătușă din partea tatălui; titlu ce se dă de către băieți și fete femeilor mai în vârstă. *Ca tricù nină-sa, ară zisi* (când trecu mătușe-sa, iar zise), 8/29. *Cqtsi, ninu, șa fătsej la noj?* 22/29. [Și: *níni* f. ALR. 474. Derivat: *nineastă* f. = mătușă. *Frăti, mo tsi si q' fatsim la nineastă*, 23/29]. — Din bg. *vena*.

Nineastă f. v. *nină*.

Ninelár m. v. *ninel*.

Nínél a. Inel. *Să nu-n-la fronzi ninelu*, 1/I, cf. 24/51. *Ninel-di-terziă* (degetar), ALR. 1751; *nineltsúe* m., *ninelúš* a. (dimin.). *ninelár* m. = inelar Com. T. P. — Din lat. *anellus*, -*um*, (arom. *nel*).

Nineltsúe m. }

Ninelúš, a. } v. *ninel*.

Níni f. v. *nină*.

Nintsilés vb. IV. v. *qantsileg*.

Nipăseút, -ă adj. v. *pasc*.

Nipót m. Nepot. *Io sam nipotu toŭ* (eu sunt nepotul tău), 25/41. [Fem. *nipoátă* (<l t. nepota) f.; *nipotšúe* m. (dimin.); *nipoátitșeă* f.]. — Din lat. **nepōtus*, -*um*, (arom. *nipot*).

Nipręteă f. v. *năprętcă*.

Niputeări f. v. *pot*.

Niridés vb. IV v. *nărides*.

Niridít, -ă adj.

Nișán a. Semn, cf. *b i l e a j n i c*. *Tseșt treil' nișanur* (aceste trei semne), 9/86, cf. 491. [Derivat: nișanlija (tc. *nișanly*), adj. = care are semn, care face minuni, însemnat, minunat. *La calu l'-u pusi numi nișanlija cal*, 6/86]. — Din tc. *nišan*.

Niseăn adj. adv. v. *çot*.

Niștea pron. v. *niști*.

Niști pron. Niște. *Un tsar dară niști cunăchî*, 2/65, cf. 9/10. *Niști si ancălzos*, B. 4, cf. 6. *Niști ... niști* (unii... alții). *Niști cu sapa niști cu cartea*, 675. [Și: (Liumnița) niștea pron. *Vizû diparti niștea iscri di fuăc*, 3/77]. — Din lat. *nescio-quid*, (arom. *nîști*).

Niștiri f. } v. *știu*.

Niștiút, -ă adj. }

Nistupát, -ă adj. } v. *stup*.

Nistupát s. }

Nitsecări pron. v. *nitsi*.

Nitșcum adv. Cu fața la pământ, pe burtă. *Fq-ti nitșcum* (culcă-te pe burtă), Com. C. I. — Din bg. *nitskom*.

Nitsi adv. Nici. *Nitsi un fag* 14/16 cf. 5/4, 15/41, 1/15. *Nitsi-un* (absolut), *nimeni*, 4/55; *Nitsi cari* s. *nitscari* (*nimeni*). *Nu poati si ducă nitsi cari*, 5/47 cf. 8/47, 22/38. *Nitsi-çon* (niciodată), *6. *Nu trebuiaști nitsicön si hrănim*

bubi (nu trebuie niciodată...), B. 3. — Din lat. *nęque*, (arom. *nitsi*).

Nitu adv. (Bulgărisim) Nici, cf. *nitsi*. *88. — Din bg. *nito*.

Nitutșqt, -ă adj. v. *tutșqs*.

Niuzqt, -ă adj. v. *ud.

Niveastă f. Nevastă, soție. *Si-ñe dats niveasta*, 8/31. *Ună niveastă* 4/56. *Am ună niveastă* *78. [Derivate: *nivistul'că* (bg. *nevęstulka*) = nevăstuică, cf. *burbuză*. Com. C. I. (Țárnareca) *nevęstul'ă* f. = nevăstuică, Com. V. J.]. — Din sl. *nevęsta*, (arom. *nveastă*).

Nivistul'ă } f. v. *niveastă*,

Nivistul'că }

Nivizút, -ă adj. v. *ved*.

Nivol'ă f. Nevoie. *Nivol'ă ta 'nveatsă yomu*, Com. I. L. — Din bg. *nevolja*, (arom. *nivol'ă*).

Nizirín f. Vie părăsită, necultivată. (Cupa), Com. N. P. — Din mbg. *nerezinje*.

Njos adv. v. *anjos*.

Noăpti f. Noapte. *Si feși ară nopti*, 10/7. [Și: *nopti* f., cf. 21/8, etc.). — Din lat. *nox*, *nöctem*. (arom. *noapte*).

Noátin m. Miel care n'a împlinit anul. [Și: *nuátin* m. *Io, sam cu nuatinil' la paștirea*, Com. G. D. Derivat: *nutintșae* m. (dimin.)]. — Din lat. *annötinus*, -a, -um, (arom. *noatin*).

Nod a. Nod. *Mi lq ună ploajă și jo sub un nod* (mă apucă o ploaie și eu [ședeam] subt un nod [de

sfoară]) 2/63. *Multi* (în text greșit: mults) *nodur*, 497 cf. 496. [Derivate: *nudurōs*, -ă, *nudurlif* adj. = noduros, ALR. 6407; *anod* vb. I. = înod (negativul) *diznod* vb. I. = desnod, Com. G. D.]. — Din lat. *nōdus*, -um, (arom. *nod*).

Noj pr. v. *jo*.

Noja m. Nume de persoană. *Nu mi va Noja*, 2/II.

Nojb vb. I. v. *nujb*.

Nojmă f. Insemnare, semn. *Tseasta-i nojmă di la domnu*, Com. C. I. — Din gr. *νόημα*, (arom. *nojmă*).

Noptea. Numele orașului Nânta. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 11).

Noprqteă f. v. *năprqtcă*.

Nopti f. v. *noapti*.

Nor m. Nor. [Derivat: *năurează* = se înouărează, Com. T. P. Compus (cu pref.): *zănór* (ză + nor) vb. I. = încep să mă înnoresc, (fig.) să mă supăr; *zănurări* f. = înorare; *zănurát*, -ă adj. = înorat, acoperit cu nori, supărat, indispus, cf. 941]. — Din lat. *nūbilum*, (arom. *nuor*).

²*Nor* f. v. *noră*.

Noră f. Noră. [Și: *nor* f. *Nor-sa zisi*, 12/29. Plur. *nurăr*]. — Din lat. *nōrus* (= nūrus), (arom. *noră*).

Nóstru, -ă pron. Nostru. *Ăn nostru cătun*, 22/43. *La noștri fitșor*, 7/55 cf. 20/16, etc. — Din lat. *nōster*, -stra, -strum, (arom. *nostru*).

Noș num. Nouă. *Noș onș* (nouă inși), 6/17. *Ca vinură tsel'a noșil'*, 8/17. *La noșl'ă an* (în al noulea an), 2/65. — Din lat. *nōvem*, (arom. *nao*).

³*Nóu*, -ă adj. Nou. *Noș nuvitșitșcă*, nou nouț. [Derivat: *nuvitșitșeu*, -ă adj. (bg. *novitška*)]. — Din lat. *nōvus*, -a, -um, (arom. *nău*).

Nóviñ N. loc. (Barovița).

Nsor vb. I. v. *ansor*.

Nsus adv. v. *ansus*.

Ntind vb. III. v. *tind*.

Ntorn vb. I. v. *torn*.

Ntsap vb. I. v. *antsap*.

Ntsing vb. III. v. *antsing*.

Ntșup vb. I. (refl.) Mă încaer, mă înhaț la bătaie. *Si 'ntșupară că cucots* (s'au încăierat ca cocoșii), 168. — Cf. bg. *čepkam*, (arom. *nčup*).

Ntúnie vb. I.

Ntunicări f.

Ntunicát, -ă adj.

} v. *antunic*.

Nu adv. Nu. *Vizură și nu vizură*, 6/53. — Din lat. *nōn*, (arom. *nu*).

Nuăi pron. v. *noi*.

Nuátin m. v. *noatin*.

Nue f. Nuc și nucă. *Ună nucă mări feși multi nuts*, 14/5. — Din lat. *nux*, *nūcem*, (arom. *nuc*).

Núcl'u Numele lunii Noemvrie, ALR. 2417, cf. *culujeu*. — Din bg. *nikle*.

Nudurlif adj. v. *nod*.

Nudurós, -ă.

Nújb vb. I. Întâlnesc. *Pri drûm nuîbq ună tşeată di fitşor* (pe drum întâlni o ceată de copii), 4/41. (Refl.) mă întâlnesc. *Si nuîbară şimidoîl'i* (se întâlneşte amândoi), 3/18. [Şi: **nójb** vb. C o m p u s (cu pref.): **prinuîb** (pri + nuîb), vb. I. (refl.) = mă întâlnesc. *Ca si prinuîbat-au*, 12/60. — Din lat. **in-obvio*, -are.

Nujda-dijoása N. loc. (Huma).

Nújdi N. loc. (Huma).

Nujoátsă f. Curea cu care se închee opincile. Com. N. P. — Din bg. *nožici*.

Nulujos vb. IV. Moiu (acelaşi cu) a n m o l'. *La nulujos măcsomu cu sari cu pişat, ca să trăiască şi la căldură şi la rătsimi* (ud sau ungu pe prunc cu sare şi cu pişat, ca să poată răbda şi la căldură şi la frig), ALR. 2652. [Şi: **nălujós** vb. I.]. — Din mbg. *naležam*, (bg. *nalagam*).

Númi f. Nume. *Odža la pusi numi la fitşoru*, 6/86. *Cu numea domnului* (cu numele lui Dumnezeu). cf. 2/21, 3/33, 5/79, 500. — Din lat. *nōmen*, (arom. *nume*).

Númir m. Număr. *Tuti rau cu numir*. Com. T. P. — Din lat. *nūmērus*, -um, (arom. *numir*).

²**Númir** m. Umăr. *Cu perniţsa pri numir* (cu perna pe umăr). — Din lat. [h] *ūmērus*, -um, (arom. *numir*).

³**Númir** vb. I. Număr, măsur. *Să li numir lirili* (să le număr lirele), 3/10. [Derivate: **numirări** f., **numirát**, -ă adj. = nu-

mărat. C o m p u s: **şnumir** (şan + numir) vb. = I. *Li şnumirai*, 9/9. — Din lat. *nūmēro*, -are, (arom. *numir*).

Numirări f. }
Numirát, -ă adj. } v. ³*numir*.

Nun m. Naş (Țârnareca), cf. m ă m u ş. — Din lat. *nonnus*, -um, (arom. *nun*).

Núntă f. Nuntă. *Nunta cu patrul' uamîn l'a dispartă* = moartea o să-i descurce, 501. — Din lat. *nūptiae*, (arom. *nuntă*).

Núntru adv. Înăuntru cf. 3/73. [Şi: **năúntru** adv. *57, **ănúntru** adv. *Antrară ânuntru*, 22/93. *Scocni ânuntru*, 8/30 cf. 9/70. **úntru** adv. *Untru vigl'à* (înăuntru păzea...), 18/42]. — Din *în-untru* (<intro), (arom. *nuntru*).

Núrits, auzit în zicătoarea următoare: *Nurits pri alba vi-deală* (om ce se poate vârî ori şi unde, fără să fie observat, spion), 933.

Nurujés vb. IV. (La casă). Pun pământ pe podele, ca să le fac mai înalte, ALR. 3851 cf. dacor. **n o r o i u**.

Nuşeár m. v. *nuşqs*.

Nusilă pl. Năsălie. *La pusiră pri nusili*, 28/18. — Din bg. *nosilo*.

Nuşnés vb. IV. Caut, scotocesc. T. P. cf. **n u ş q s**.

Nuşqs vb. IV. (Despre câine). Umblu după o urmă ca să găsească ceva, a d u l m e c, p. anal. (şi despre oameni) cercetez, caut cu

deamănuntul prin casă. [Cu acest înțeles. [D e r i v a t: nușcăr m. = om care caută, scotocește spre a găsi ceva. *Disutcăiaști că vrin nușcar*, (scotocește ca un...), 503].

Nutintșăe m. v. *noatin*.

Nuvitșitșeu, -ă adj. v. *noșu*.

Nves vb. IV. (în expresia): *Buricu mi nveaști ca șarpi* (am crampe la stomac), ALR. 4180. — Același cu *anvijes*.

Nvets a. v. *anvets*.

Nvijés vb. IV. v. *anvijes*.

Nving vb. III. v. *anving*.

Ń

Ńăl m. v. *nel*.

Ńări f. Miere. *Un trindafil ăm mejlucu di ńari* (= candel'u) *13. — Din lat. *mĕl*, **mĕlem*, (arom. *ńare*).

Ńărlă (pl. *ńărlĭ*) Mierlă, ALR. 1029. [Și: *ńĭrlă* f. ALR. 6201; *ńĕrlă* f. Com. N. P.]. — Din lat. *mĕrŭla*, -am, (arom. *ńĭrlă*).

Ńărtș m. Vier, porc nescopit. ALR. 1142. [Și: *ńĕrtș* m.].

Ńăză-noăpti f. Miază-noapte. [Și: *ńĭză-noăpti*, f. Com. T. P.].

Ńăzăts f. Amiazi, ALR. 185. *La ńăzăts. Vinl la ńăzăts cu 'oĭli*, 14/94 cf. 4, 21/55. [C o m p u s: *ghiuńăzăts* = imediat la amiazi, în căldura cea mai mare. *Pri ghiuńăzăts chinisĭ* (porni în căldurile mari), 806; *trășunăzăts*, (la Oșani) *trășlanăzăts* (*trăș* < *trans*)

= imediat după amiazi, 806. — Din lat. *ad-mĕdiam*, -*diem*, (arom. *ńadzădzua*).

Ńel m. Miel. *Con am si-ń mănc ńăl*, 7/75. [Și: (Liumnița) *ńăl* m. D e r i v a t: *ńĕltșue*, *ńĭltșoe ńĭlș* m. (dimin.)]. — Din lat. *agnĕllus*, -um, (arom. *ńel*).

Ńĕltșue m. v. *ńel*.

Ńĕra f. Numele vacii născută miercuri. Cf. *luĭa*, *mata*, *dzoĭa*, *vida*, *soba*. ALR. 5542.

Ńĕreur f. Miercuri. [D e r i v a t e: *ńĕrtșĭ* m. = numele boului făcut miercurea; *ńĕrĕă*, *ńĕrlă* f. = numele vacii fătată miercurea, cf. *luntșe*, *martină* (tină), *džani*, *petsi*, *dumi*, etc.]. — Din lat. *Mercurii* (*dies*), (arom. *ńĕrcurĭ*).

Ńĕrlă f. v. *ńărlă*.

Ńĕrlă f. v. *ńĕrcur*.

Ńĕrtș m. v. *ńărtș*.

Ńĕrtșĭ m. v. *ńĕrcur*.

Ńez a. Miez (în opoziție cu *cu ă*) Miez, 4/81. — Din lat. *mĕdius*, -a, -um, (arom. *ńedz*).

Ńĕură } f. v. *mic*.

Ńĕurĭtșĕă }

Ńĭlă f. v. *milă*.

Ńĭltșoe } m. v. *ńel*.

Ńĭlúș }

Ńĭr vb. I. } v. *mir*.

Ńĭrări f. }

Ńĭrăt, -ă adj. }

Ńĭrlă f. v. *ńărlă*.

Ńĭză-noăpti f. v. *ńăză-noapti*.

O

(cuvintele cu *oa-*, vezi *ya-*).

O!, interj. O!

Oârur N. de loc, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 23), cf. **Uarur**.

Ōeă f. Oca. *Treî ochî di lōnă*, 6/54. — Din tc. *oka*, (arom. *ocă* și *ucă*).

Ōel' u m. v. *uocl' u*.

Ōdirnă f. } v. *odrină*.

Ōdrin m. }

Ōdrină f. Viță de vie agățătoare.

Videts di la odirna si mănăncă uuă, 9/32. [Și: **Ōdirnă** f., **Ōdrin** m. *Că-i năridit și cu agri... și cu odrin*, 12/VII]. — Din bg. *odrina*.

Odvâm adv. Abia. *Io odvam ti purtam*, 8/13. [Și: **udvâm** adv., 3/24]. Din mbg. *odvaj*, (bg. *edvam*).

Ōdžă m. hge. *Lu odžă măgar liri cacă*, 7/24. — Din tc. *hoğa*.

Ōdžăe a. Cămin. *Odžatsili sa buni dintru că daŷ havà*, B. 3. — Din tc. *oğak*, (arom. *uğac*).

Ōf! interj. Of.

Ōftică f. (Țărnareca) Ofțică. Com. I. L. — Din mbg. *oftika*, (arom. *oftică*).

Ōglindălă f. v. *uglindală*.

Ōh! interj. Oh! cf. 2/21.

Ōj! interj. Hei. *Oi dēaduli!* 12/56.

Ōlăvă f. Plumb, Com. P. M. — Din bg. *olov* (în *oloven*).

Ōli interj. *Oli, feati multi ari*, 6/VII.

Ōmărș vb. IV. }

Ōmărșt, -ă adj. }

Ōmorș vb. IV. }

Ōmorșt, -ă adj. }

v. *umărș*.

Ōndar adv. Incet cf. *cătilin* — *cătilin*. *Lisitsa ca si sculo, qndar qndar si dusi la ampîrātu*, (vulpea... încet încet se duse la împăratul), 15/93.

Ōns m. Ins. *Patru qnș*, 12/7 cf. 14, 18/7, 4/77. *Am zatsi qnș tots*, *95. — Din lat. *ipsus*, -a, -um, (arom. *insu*).

Ōpaeu adv. Pe dos, pe dindărăt, îndărăt. *Aî li lîge mojnili opacu* (îi legă mâinile pe dos), 9/7. [Și: **Ōp(u)eu** adv. *Cu măn'lă opucu*, 6/67. **Derivate**: **upăcșt**, -ă adj. = sucit, anapod. *Ūom upăcșt* (om sucit), 856; **upăcșs**, -oasă = sucit; **upăelșe** a. = adversitate, Com. G. D.]. — Din bg. *opako*, id.

Ōpt n. Opt. [C o m p u s : **Ōptu-spreatsi** (**Ōpsprătsi**) = optsprezece]. — Din lat. *ŏcto*, (arom. *optu*).

Ōpueu adv. v. *opacu*.

Ōr a. Horă. *Țucară ân ōr*, 6/56. *Di lă tini zbor, di lă măgar ŷor*. [Și: **uōr** a. (Țărnareca), eor a. (<lat. *chōrus*). *Nearsiră lă cor*, 5/66]. — Din mbg. *oro*.

Ōrb a. v. *ărb*.

Ōrs! interj. *Și iel că-l feși «ors», diunăyară la ardicș* (și el când făcu «ors», dintr'odată îl ridică), 12/7.

Oșani Nume de localitate. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 7, 19). [Derivat: *ușinét* m. = locuitor din Oșani. *S-ti dau după ușinetsu* (am să te dau după unul din Oșani), 6/V].

Oștrăf, -vă adj. Aspru. *Ponza-i moali*, *nu-i ostrăvă*, ALR. 2181, cf. 2180. — Din mbg. *ostro*.

P

Păclón a. } v. *puclon*.
Păclunés vb. IV. }
Păeroává f. } v. *puarov*.
Păeróv a. }

Pădár m. Pândar. *Al' zisi li-sitsa la pădăru*, 1/10 cf. 11/93. [Și: **păndár** m. Derivat: **pădárnitsă** f. = coliba pândarului. Com. T. P. **Pădárnitsa** n. loc. (Oșani)]. — Din bg. *padar*, (dial. *păndar*), (arom. *păndar*).

Pădárnitsă f. } v. *pădar*.
²**Pădárnitsa** }

Pádi f. Pade (păstrat numai ca n. loc. în Cupa. Com. N. P.). [Derivat: **padină** f. n. loc. în Cupa; **pădinós**, -ă adj. = clădit pe pământ, jos, *Casa acu-i pădinoasă și unsă cu tsară*, B. 1]. — Din paleosl. *padī*, (cf. Capidan, *Elem. sl. în dial. aromân*, 76), (arom. *pade*).

Padină f. } v. *padi*.
Pădinós, -ă adj. }

Pădlóe m. v. *puđlog*.

Pădúri f. Pădure, păstrat numai în n. loc. (Nânta), *Pădur*, Com.

H. I. și în derivatul: **piduréts** m. = fragă ALR. 1209 — Din lat. *padulem*, (arom. *pădure*).

Păftă (pl. *pafti*) Pafta Com. G. D. — Din tc. *pafta*.

Păgúr m. Vas de plumb în formă sferică pentru rachi. *Biđu un păgur de rachiđă* (bău un păgur de rachi), cf. p. ă l u r. Com. I. L. — Din bg. *pagur*, (arom. *păgure*).

Pájac N. de munte în Meglen. [Și: **Páie** cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 7, 27].

Păjántă f. (Lugunța). Par ce se pune în zid pentru atârnat hainele. Com. N. T. — Din sârb. *pajanta*.

Páie v. *Pajac*.

Pájdă f. Cursă pentru șoareci, lupi, vulpi, etc. ALR. 1736, cf. strof. *Stăvi ună pajdă an gărđină* (a pus o cursă în grădină), Com. I. L.

Pal' a. Paiu. *Trimeasi feata ca să-i turească pal'ă*. [Diminutiv: **păl'úș** m. Com. G. D.]. — Din lat. pl. *palea*, (arom. *pal'*).

Pălă f. Velință, așternut de sub șea la cal. *Punim ună pală di lónă*, ALR. 1119, (arom. *apală*).

Pălămidă f. Pălămidă, Com. H. I. — Din bg. *palamida*.

Pălămórcă (pl. *-marchi* și *-morts*) f. Unul din cei doi piepteni cu care se scarmână lâna. *Cumpăraș pălămórts*, Com. C. I. (Fig.) *Ađ ună mónă căt ună pălămórcă*, id. [Și: **pulumárcă** ALR. 5821,

Oșani Nume de localitate. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 7, 19). [Derivat: *ușinét* m. = locuitor din Oșani. *S-ti dau după ușinetsu* (am să te dau după unul din Oșani), 6/V].

Oștrăf, -vă adj. Aspru. *Ponza-i moali, nu-i ostrăvă*, ALR. 2181, cf. 2180. — Din mbg. *ostro*.

P

Păclón a. }
Păclunés vb. IV. } v. *puclon*.
Păeroává f. }
Păeróv a. } v. *puarov*.

Pădár m. Pândar. *Al' zisi li-sitsa la pădăru*, 1/10 cf. 11/93. [Și: **păndár** m. Derivat: **pădárnitsă** f. = coliba pândarului. Com. T. P. **Pădárnitsa** n. loc. (Oșani)]. — Din bg. *padar*, (dial. *păndar*), (arom. *păndar*).

Pădárnitsă f. }
²**Pădárnitsa** } v. *pădar*.

Pádi f. Pade (păstrat numai ca n. loc. în Cupa. Com. N. P.). [Derivat: **padină** f. n. loc. în Cupa; **pădinós**, -ă adj. = clădit pe pământ, jos, *Casa acu-i pădinoasă și unsă cu tsară*, B. 1]. — Din paleosl. *padī*, (cf. Capidan, *Elem. sl. în dial. aromân*, 76), (arom. *pade*).

Padină f. }
Pădinós, -ă adj. } v. *padi*.

Pădlóe m. v. *puđlog*.

Pădúri f. Pădure, păstrat numai în n. loc. (Nânta), *Pădur*, Com.

H. I. și în derivatul: **piduréts** m. = fragă ALR. 1209 — Din lat. *padulem*, (arom. *pădure*).

Păftă (pl. *pafti*) Pafta Com. G. D. — Din tc. *pafta*.

Păgúr m. Vas de plumb în formă sferică pentru rachiul. *Biđu un păgur de rachiđă* (bău un păgur de rachiul), cf. p. ă l u r. Com. I. L. — Din bg. *pagur*, (arom. *păgure*).

Pájac N. de munte în Meglen. [Și: **Páie** cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 7, 27].

Păjántă f. (Lugunța). Par ce se pune în zid pentru atârnat hainele. Com. N. T. — Din sârb. *pajanta*.

Páie v. *Pajac*.

Pájdă f. Cursă pentru șoareci, lupi, vulpi, etc. ALR. 1736, cf. strof. *Stăvi ună pajdă an gărđină* (a pus o cursă în grădină), Com. I. L.

Pal' a. Paiu. *Trimeasi feata ca să-i turească pal'ă*. [Diminutiv: **păl'úș** m. Com. G. D.]. — Din lat. pl. *palea*, (arom. *pal'*).

Pălă f. Velință, așternut de sub șea la cal. *Punim ună pală di lónă*, ALR. 1119, (arom. *apală*).

Pălămidă f. Pălămidă, Com. H. I. — Din bg. *palamida*.

Pălămórcă (pl. *-marchi* și *-morts*) f. Unul din cei doi piepteni cu care se scarmână lâna. *Cumpăraș pălămórts*, Com. C. I. (Fig.) *Ađ ună mōnă căt ună pălămórcă*, id. [Și: **pulumărcă** ALR. 5821,

pălămqrcă f.] — Din bg. *palamarka*.

Pălămqrcă f. v. *pălămarcă*.

Pălăscă f. Geantă de piele (cartuşieră), Com. I. L. — Din bg. *palaska*.

Pălăúmbă f. Corcoduşă, porumbea. *S-dusiră si dună pälăumbre*, Com. I. L. [Şi: *pălăúmbu* m. = arbustul care produce porumbe]. — Cf. CDDE. 1432.

Pălăúmbu m. v. *pălăumbă*.

Păldžoc m. v. *păndžoc*

Pălea m. Nume de câine cf. t ş a p a, ş ä r o t, c u s u, etc. Com. C. I. [Şi *păli*].

Pălės vb. IV. Ustur. *Buretsil' călincuş păles*. Com. I. L. [D e r i v a t e: *păliri* f. = usturare; *pălit*, -ă adj. = usturat; *pălós*, -oasă adj. = care ustură. *Bureati-pălos* cf. b u r e a t i]. — Din bg. *palja*.

Păleşnie m. }
Pălėşnie m. } v. *palişnic*.

Pali v. *palea*.

Pălijonă (în expresia) *gron căzut pălijonă* (grâu căzut, culcat). *Ca pălijonă di puşam̃p*, ALR. 5200. — Din *păloaz̃i*, (sg. *pălog*).

Păliri f. v. *păles*.

Pălişnie m. (La plug) Fierul mare, fierul lat, brăzdarul. *Un gulub alb tucu amnă pri sub pimint şi nu si veadi* (= palişnicu), *58, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*. I, 51). [Şi: *păleşnie*, *pălėşnie* m.]. — Din bg. *palešnik*, id.

Pălit, -ă adj. v. *păles*.

Pălmă f. Palmă. *Carni din pălmă*, 9/74 cf. 2/16. *Ăn pălmă criscut s. că din pălmă criscut* = desmierdat, 59. [Şi: *pălmă* f. Wgd. D i m i n u t i v: *pălmútsă* f. = groapa palmei, ALR. 2176. — Din lat. *palma*, -am, (arom. *palmă*).

Pălmútsă f. v. *pălmă*.

Pălnúşcă f. Căpşună, Com. T. P. [Şi: *plănúşcă* f.]. — Din bg. *planuška*.

Pălog (pl. -oazi) Pălog, mai mulţi mănunchi puşi unul peste altul pentru a face un snop. ALR. 5209. *Dun păloazili* ib. 5210. (La pl.) *păloaz̃i* = (fân cosit lăsat pe brazde), ALR. 5262. *Păloaz̃i di iarbă*, ib., cf. p u l o g. — Din mbg. *polog*.

Pălós, -oasă adj. v. *păles*.

Pălúr m. Ploscă mai mică de plumb, în care se ţine rachiul, Com. T. P. — Din bg. *palur*, cf. p ä g u r.

Păl'uş m. v. *pal'*.

Pămínt a. v. *pimint*.

Pămpór m. Vapor, tren, Com. P. M. — Din bg. *pampor*, (arom. *pămpore*).

Păn prep. v. *pănă*.

Păna f. Nume de căţea. Com. T. P.

Pănă prep. Pănă. *Pănă cmuă mănço di la toati căsili*, 11/73. [Şi: *păn* prep.]. — Din lat. *paena*, (arom. *pănă*).

Pănăcqt m. şi a. Scândură în care se aşează pâinile când se duc la cuptor. *S-dusi cu pănăcqtu*

la furnă (s'a dus cu scândura de pâine la cuptor). Com. I. L. [La pl. *pănăcoțs* și *pănăcoati*: *Dăro dou pănăcoati* s. *doi pănăcoțs*, id.]. — Din bg. *panakoda*, (gr. *πυρακίδα*).

Pănăgân m. Sarică. *Au pusi [lisitsa] ă n pănăganu lu calu* (o puse vulpea în sarica calului), 2/13 cf. 1/30, 2/72. — Din bg. *panagon*.

Pănăghir m. Bâlcu. *Că lă pănăghir im* (ca la bâlcu suntem), 506. *La mâncaș pănăghiru* (ai mâncat bătaie), 507. — Din bg. *panagiry* (gr.), (arom. *pănăyir*).

Pândăr m. v. *pădar*.

Pândi Nume propriu. *Să-Ń leu...* *Pandi lumnițsanu*, 8/XVI.

Pandófli f. pl. Papuci, ALR. 335¹.

Pândžae m. Cojoc. Manta de păr de capră, ALR. 3336. *Picuraril' au pândžats*, Com. I. L. [Și: *pândžoe*]. — Din bg. *panžak*.

Pândžoe v. *pândžac*.

²**Pândžoe** (pl. *-ots*) m. Melc. ALR. 1190. [Și: *păldžoe* m. id.]. — Din bg. *păldžek*.

Pang a. v. *pujangu*.

Păngănés vb. IV. v. *păngon*.

Păngon m. Păgân, rău, păcătos. Com. G. D. [D e r i v a t: *păngănés* vb. IV. = murdăresc, spurc, (refl.) mă spurc mâncând de dulce. *Din timp au păngănes frunza*, B. 10; *spugănés* vb. IV. (bg. *pogan*)]. — Din lat. *paganus*, *-a*, *-um*, (arom. *păngin*).

Păngor a. Masa dela biserică unde se vând lumânări. — Din bg. *pangar*, (arom. *păngar*, gr.).

Păpa Joc, copilăresc, Com. N. P.

Păpăneăti (pl. *-nets*) f. Boboc de floare. Com. T. P. — Cf. bg. *pa-punec*.

Păpărdés vb. v. *pubărdes*.

Păpărés vb. IV. v. *pupăres*.

Paparudă f. Paparudă.

Păpijă f. Rață. Com. C. I. [Și: (Liumnița) *pupijă*, f. ALR. 991]. — Din bg. *pa-pija*.

Păpră f. v. *păpură*.

Păpudă f. Fasole, cf. *parpudă*.

Păpudie f. Floare cu miros, urît. Com. H. I. Același cu dacor. *păpădie?*

Păpură f. Papură, ALR. 1906. [Și: *păpură*, *păpră* (bg. *papra*) f.]. — Din bg. *pa-pura* (gr. *πάπυρος*).

Păpútsă f. (Țărnareca) Ghete. *Tseali păpútsăli li băgă* (ghetele acelea...), 8/66. — Din tc. *pa-putš*, (arom. *păpútsă*).

Papúz m. Stâlpul principal susținut de alți doi stâlpi numiți « macăz » pe care se razimă acoperișul casei, Com. C. I.

Par m. Par. *Au zăcătsq di pār* (... o prinse de par), 12/55 cf. *66, 196. *Par di la įaslı* = *pa įa ntă* (v. c.). — Din lat. *palus*, *-um*, (arom. *par*).

Pără f. Para, ban. *Ari pări*, 6/59. *Ūom di dou pari* (om de nimic), 511. — Din tc. *para*, (arom. *pără*).

²Pără f. Abur. *Ca la lq pāra* (când dete de aburii), 11/41. — Din bg. *para*.

Pără adv. Prea, cam. *Nu pără si pugudeaști* (nu prea se nemerește), B. 3. *Nu pără l'i si dutsi bun* (nu prea îi merge bine), Com. G. D. — Din gr. *πάρα*, (arom. *para*).

Părăjēs vb. IV. Zbor. *Cătsq si părăjască* (incepu să sboare), 30/51. *Părăjaști măgaru?* 512. *S-la sufli, părădești* (să-l sufli, cade), 738; [D e r i v a t e: **părăiri** f., **părăit**, -ă adj. Și: (Oșani), **părnēs** vb. = zbor, pornesc, mă duc. *Pul'u pârni di pri pom* (pasărea sbură de pe arbore), Com. I. L. *Fitșoru pârni* (băiatul plecă), 17/49; **pârni** f. S'ar putea ca *pârnes* să fie identic cu arom. *apârnescu*; dacor. *pornesc*].

Părăiri f. }
Părăit, -ă -adj. } v. *părăjēs*.

Părămbēs vb. IV. v. *părumbes*.

Părăjōs vb. v. *pricājēs*.

Părăiā f. Trestie împletită cu rogoz. Se întrebuițează pentru a acoperi paturile pe care se pun viermii de mătase; de asemenea și pentru paravane sau chiar ziduri mobile spre a despărți o cameră în două. Com. I. L. *Putem dārari leasi și cu părăiā ili cu virzel' amplitiți*, B. 3. — Din bg. *pardija*.

Păreac'l ă f. (Țárnareca, Huma, încolo z a g h i i ā) Pereche. *Unā păreac'l ă di tșorap*. [Și: **preac'l ă** f. Com. I. L.]. — Din lat. *parīc[ū]lus*, -a, -um, (arom. *preac'l e*).

Părgōn N. loc. (Oșani).

Păristucurēs vb. IV. (refl.). Mă dau peste cap. *Fitșorij si pāristucures* = (copiii se dau peste cap), ALR. 300. — Pentru *pristucures*, cf. t r ă c u l e s.

Părl' ă f. Scândură rotundă ca un fel de tipsie pe care se pune aluatul ca să se dospească, c ă r p ă t o r. *Ca pri pārl' ă (la joacă)* = îl joacă cum vrea, îl duce de nas, 513. — Din bg. *pralnija* «lopată».

Părlēs vb. IV. Păresc. *Noj nu la pārlim* [porcu], *la bilim, scoatim cōaja*. ALR. 4128. — Din bg. *opārljam*.

Părlidă f. (pl. *pārlis*). Scoică ALR. 2504.

Părloāgă f. Pământ care nu-i lucrat de 5—6 ani, ALR. 5072. [Și: **pārlōg** m.]. — Din paleosl. *prēlogū*.

Părlōg a. v. *pārloagă*.

Părmāts m. Grilaj, balcon. *Căzū di pri pārmats* (căzu de pe balcon). — Din tc. *parmak*, (arom. *pār-mak' e*).

Părnār m. Arbust spinos; se întrebuițează foarte mult la aprinderea cuptoarelor, din cauză că face multă flacăară. Com. I. L. *Pārnar* n. loc. (Cupa). — Din gr. *πovρνάρη*, (arom. *pārnare*).

Părnēs vb. IV. v. *părăjēs*.

Părniri f. }
Părnit, -ă adj. } v. *pārnes*.

Părōj m. Părău, cf. p u r o j. — Din bg. *poroj*.

Parpúdă f. Un fel de fasole. *Parpuda si coatsi mai curon di cot tsea lantă baclă* (parpuda se coace mai repede decât cealaltă fasole), Com. N. P. Se zice mai des *baclă-parpudă*, cf. *b a c l ă*. [Și: **papúdă** f.].

Părscăjeș vb. v. *prăscăjeș*.

Părsés vb. Cerșesc. *Viniră... la păsirea* (veniră să cerșească), 15/29. [Și: **prăsés** vb. **Derivate**: **părsiri** f. = cerșit; **părsit**, -ă adj.]. — Din bg. *proșja*.

Părsiri f.

Părsit, -ă adj. } v. *părses*.

Părtál a. v. } v. *pártali*.

Părtálem m. }

Pártáli f. Straiu, țol, zdreanță. *Na-ts-aș mea pártali* (na-ți straiul meu), 23/68, cf. *Aș dunq pártalili* (și-a luat catrafusele), 515. [Și: **pártál** a. 516. **Derivate**: **pártálós**, -oasă adj. = rupt, sdrențuros. *Ra pártálos, itš nu veà pári* (ere rupt...), 6/35 cf. 6/27; **pártálem** m. = se zice la cei ruptți, care n'au haine pe corp; **pártálineă** f. = zdreanță, țol]. — Din tc. *partal*, (arom. *pártal*).

Pártálineă f.

Pártálós, -oasă adj. } v. *pártali*.

Párti f. Parte. *Lántă párti*, 22/41 cf. 214. *Tu ună parti* (într'o parte). *Ună ticfă ve ună gaură tu ună parti*, 10/5. [**Derivat**: **năpárti** = n. loc. (Cupa). Com. N. P.; **pártítșcă** f. (dimin.)]. — Din lat. *pars*, *partem*, (arom. *parte*).

Pártisnéș vb. IV. v. *tisnes*.

Pártítșcă f. v. *parti*.

Pártitșica N. loc. (Huma).

Pártóacă f. Nume de floare. N.P.

Pártș m. Țap, pârciu. *Barba pártșului*, cf. *b a r b ă*. [Și: **prătș** m.]. — Din bg. *părč*.

Pártșa. Joc de copii. *Cad pártș-capa* (cad peste cap). Com. I. L.

Pártșeapa. Peste cap.

Pártșuválă v. *coastă*.

Părumbés vb. IV. Tivesc, Com. V. J. [Și: **părămbés**, **purumbés** vb. IV]. — Din bg. *porăbvam*.

Părvói s. pl. (Oșani). Acele cu care se leagă plugul de gâtul boiler cf. *p o t r ă n d z ă*, *p r ă v o i*, (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I. 51). — Din mbg. *prevoj*.

Pășă f. Pașă. *Pașa ve trei cal*, 12/15 cf. 1/15. [**Derivat**: **pășălărés**, -ească adj. = de pașă. *Cal pășălăres*. Com. I. L.]. — Din tc. *pașa*, (arom. *pășă*).

Pășălărés, -ească adj. v. *pașă*.

Pase vb. III, Pasc. *S-l'a pască cal'il*, 2/34. *Ăn urman pasc,*60. Pri iundi li pașt uoili...* — *pri colo li păștem*, 9/3 cf. 518. [**Derivate**: **păștiri** f. = păscut. *Li scoasi [uoili]... la paștiri* (le scoase... la păscut), 16/6; **pășeút**, -ă adj., (negativul) *nipășeút*, -ă adj. = care n'a păscut. *Flaš stărniști nipășcută*; **pășcăviști**, **pășcuvști** f. = pășune, ALR. 5591; **prupășe** (pru + pasc) vb. III. = duc oile la păscut Com. GH. T.]. — Din lat. *pasco*, -ere, (arom. *pascu*).

Păseăviști f. v. *pasc.*

Păseurnie m. Tiparul de lemn care se aplică asupra prescurei, ALR. 2769. *Păscurnic șarot*, ib. [Și: **priseurnie** m.]. — Din bg. *proskurnik*.

Păseút, -ă adj. } v. *pasc.*
Păseuvísti f. }

Păspál a. Praf de făină, Com. T. P. [Derivate: **păspál** vb. I. = presar cu ceva, *Muraru ađi păspál'at di fărínă* (morarul este presărat (acoperit) cu făină. Com. I. L.; **păspál'ári** f. = presărare, **păspál'át, -ă** adj. = presărat]. — Din gr. *πασπάλη*, (arom. *păspal'*, bg. *paspal*.)

Păspál vb. } v. *păspal'*.
Păspál'ári f. }
Păspál'át, -ă adj. }

Păsprăts n. v. *patru*.

Pașt (pl. -ștur) f. Paști. *La e pașt și crătșun* (la fiecare Paști), 2/46. *Vinit-au loc dirip paști*, 1/61. *Cmo l'-u paștu lă iel* (se bucură), 519. *Di cōti paștur ađi* (ce vârstă are). [Și: (mai rar) **paștu** m.]. — Din lat. *paschae*, (arom. *paște*).

Păști m. Nume de plantă miroitoare. Com. C. I. cf. r a m o n .

Păstir m. Păstor, cioban. Cf. picurar. *Iel că păstir, nu știă cum ađi adetu* (ca cioban nu știa cum este obiceiu). Com. T. P. — Din lat. **pastorius, -um*.

Păștiri f. v. *pasc.*

Păstrés vb. IV. Păstrez, pun

bine. *La păstrii* (I-am pus bine). Com. I. L. [Derivate: **păștiri** f. = păstrare; **păștrit, -ă** adj. = păstrat, ascuns, pus bine]. — Din bg. *pastrja*.

Păștiri f. } v. *păstres*.
Păștrit, -ă adj. }

Păștu m. v. *pașt*,

Pat a. Pat și în general orice ridicătură făcută de scânduri, care se întrebuintează la ședere. *Și la trasi ân pat* (și-l trase în pat...), 11/39. *Căzú la pat* (se îmbolnăvi), 2/43. — Din gr. *πάτος*, (arom. *pat*).

Pătă f. Floare roșie cu frunze rotunde; Com. T. P.

Pata-pat La fel. *La mardzini si pugudeaști si jundzim pata-pat* (la sfârșit se întâmplă să ieșim [cu socotelile la fel]. B. 10.

Pătăritsă f. Păteriță, toiag. *Sfiti Nicola cu barba albă și cu pătăritsă*, 158. — Din bg. *paterica*.

Pătăróe m. Rățoiu. Com. T. P. [Și: **pătoróe** m.]. — Din bg. *patarok*.

Pătăróg (Oșani). Un fel de fragi. *Pătărogu iasi primăvearăta* (fragii ies primăvara), Com. I. L., cf. c a p u ș n i t s . *Pătărog - pidurets*, Com. T. P.

Pătătă f. Cartof. Com. I. L. — Din it. *patata*, (arom. *pătătă*).

Pătbunés vb. IV. (despre aluat) Cresc. *Lutsolu si pătbuneaști* (aluatul crește), ALR. 3995. (La pâine) coaja pâinei se ridică, ib. 4005. [Și: **potbunés** vb. IV.]. — Din bg. *ptobuham*.

Pătéts m. v. *putets*.

Páti m. Nume de plantă.

Pătlidžani f. v. *pitlidžani*.

Pătóe v. *potoc*.

Pătoróe m. v. *pătăroc*.

Pătpălășcă f. v. *pătpălog*.

Pătpălóg m. Pitpălac. Com. C. I. [D i m i n u t i v : **pătpălúșcă**, **pătpălășcă** f. id.]. — Din bg. *pădpădăc* (>pitpălac) și *podpološka*.

Pătpălúșcă f. v. *pătpălog*.

Pátru num. Patru. *Nunta cu patrul' ȳamiń*, 501. *Tots patrul'* (toți patru), 22/78. *Ān patru* n. loc. (Cupa), *Ān patru arbur* n. loc. (Huma). [C o m p u s : **pátrusprăts** **pásprăts** n. = patrusprezece; **patružqts** = patruzeci, cf. 6/21, 4, 9/77]. — Din lat. *quatt[u]or*, (arom. *patru*).

Pátrusprăts m. v. *patru*.

Pătșă f. Pacea. Com. I. L. — Din tc. *pača*.

Pătsătúrá f. v. *pătsos*.

Pătsăvitsă (di izmeni) f. Cracii izmenelor, ALR. 3307. — Din mbg. *pačavica*.

Pătsăvúrá f. Cărpă (murdară) de șters. Com. I. L. — Din tc. *pačavra*, (arom. *păčăvură*).

Pătsqri f. v. ²*pătsos*.

²**Pătsos** vb. IV. Pat. *Șa pătsqj* (așa pății), 12/12. [Și: (mai rar) pat. D e r i v a t e : **pătsqri** f.; **pătsqt**, -ă adj. **pătsătúrá** f. = păteală, suferință. Com. G. D.]. — Din lat. *patio*, -ire, (arom. *pat*).

Pătsqt, -ă adj. v. *pat*.

Păturóe m. (Liumnița). Rățoi. Com. P. M. — Din bg. *patarok*, id.

Păuă f. Preț. *I-ai ded păuă bună la cal* (îi dădui preț bun pentru cal), ALR. 1585.

Păún m. Păun. Com. T. P. — Din lat. *pavo*, -onem, (arom. *păun*).

Păvudés vb. IV. Butășesc via, o duc dela un loc la altul pe unde a pierit. ALR. 1713. — Din mbg. *povodja*.

Păzări f. Târguială, tocmeală.

Dar (s. *fac*) **păzari** (mă tocmesc, mă învoiesc). *Noj cum vem dărăt păzare* (noi cum ne învoiesem), 15/6. *Să dărqm păzari*, 13/6. *Cu păzarea* = pe tocmite, 16/41 cf. 523. [D e r i v a t e : **păzarisés** vb. IV. = mă tocmesc din preț; **păzarisire** f. = tocmire; **păzarisít**, -ă adj. = tocmít; **păzariști** f. = târg, locul unde se ține târgul. *Vini la sparta păzariști*, 524; **păzărđjiă** (tc. *pazarğy*) = târgoveț, cel care merge la târg]. — Din tc. *pazar*, (arom. *păzare*).

Păzărđjiă m. }
Păzarisés vb. IV. }
Păzarisiri f. } v. *păzari*.
Păzarisít, -ă adj. }
Păzariști f. }

Păzés vb. IV. (rar) Păzesc, Com. I. G. — Din paleosl. *paziti*.

Peădică f. Piedecă. Com. I. L. — Din lat. *pēdica*, -am, (arom. *k'ea-dică*).

Peănă f. I. Pană. *Lă dideș peanili*, 6/66. *Al' tsi fronsi peana* 525. || 2¹. (La Oșani, unde cuvântul

«aripă» este necunoscut) Aripă. *Ună peană* (o aripă), 15/51. [La pl. art. *peanili* și *peșnili*. ALR. 4092, cf. *pir dũ*, *drăpes*]. — Din lat. *pinna*, -am, (arom. *peană*).

Peără f. Pară. *Peara sub per cadi*, 526. *Io multi peari măcaș*, 28/32. — Din lat. **pira*, -am.

Peășteră f. v. *peăștiră*.

Peăști f. Pește. *Si dusi si catsă pești*, 2/28 cf. 3/13, 25/51; *pești-di-apu-dultsi* = păstrav. [Derivat: **piștâr** m. = pescar, (ornit.) pescărel. *Un piștar*, 1/13; **piștăreă** f. = dropie, ALR. 6203. **piștirqe** m. = pește mic, Com. I. L.]. — Din lat. *piscis*, -em, (arom. *pescu*).

Peăștiră f. Peșteră. *Si scunsi ăn peăștiră*, Com. I. L. [Și: **peășteră** f., 9/19 cf. 6/19; **pișteră** f. — Din bg. *peștera*, (arom. *piștireauă*).

Peatic a. Petec. *La ănfășo pija ăn peatitsi* (l-a înfășat pruncul în petece), Com. I. L. [Derivat: **pitițșoănă** f. = velință mică ce se pune sub samarul calului cf. *tșul*]. Cf. alb. *petkë*, (arom. *peatică*).

Pejvitsă f. v. *pijuveati*.

Pelișpadișă Nume de persoană, 2/80.

Peltée m. adj. Peltic. Com. I. L. — Din tc. *peltek*.

Pelti f. Răcături. *Con li puñ la firtură pitșoarili di boũ, dimineastă rătseăști, s-fatsi ca ĩg ă nă și pelti*. ALR. 4082. Din tc. *pelte*, (arom. *piltee*).

Pepeľitsă N. loc. (Nănta).

Per m. Păr. *Fitșoru ca si pusi pri per și feși «cucu»*, 26/6. *Peara sub per cadi*, 526 cf. 22/32. [Diminutiv: **perțșoe** m. = perisor, Com. I. L. — Din lat. *pirus*, -um, (arom. *per*, rar).

²**Per** m. Păr (din cap). *La cată ca peru 'n lapti* (se uită la el ca la dracul) 530. *Ca peru 'n rușnitsă* 529. [Diminutiv: **perțșie**, **pirțșie** m. = perisor. Com. G. D. Derivate: **pirós**, -osă adj. cu păr, păros id.; **pirușan** (tc.) m. = părul de pe frunte și de lângă urechi. Com. I. L.]. — Din lat. *pilus*, -um, (arom. *per*).

³**Per** vb. IV. Pier, dispar, mor. *Un ascher piri*, 17/39. *Si la per tu* (să-l pieri tu), 12/40 cf. 20/79. *Si peară*, 13/40. *Aspra roși nu peari* (paraua calpă nu piere), 510. [Derivate: **periri** f. = pierire; **perit**, -ă adj. = pierit, ucis; **peritșuni** f. = descreșterea lunii, «con ăi după cãntat cucoșii», ALR. 2456; **piritșuni**, **pirătșuni** f. *Si rudi pri pirătșuni* (s'a născut când descreștea luna). Com. I. L.]. — Din lat. *pereo*, -ire, (arom. *k'er*).

Perd vb. III. Pierd. *Si pirdũ* (se pierdu), 5/20. *Si pirdură*, 5/36. [Derivate: **peárdiri**, **pirdătșuni** f. = pierdere; **pierdũt**, -ă adj. = pierdut. *Pirdut ra și si flo*, 22/73]. — Din lat. *përdo*, -ere, (arom. *k'erdu*).

Pérđi f. Perdea. *Si punim perđi la pindžerts* (să punem perdele...), — Din tc. *perde*, (arom. *pirdee*).

Perghél m. v. *pirghel*.

Pérnitsă f. Pernă. *Cu pernitsa pri numir*, 10/XIII. — Din bg. *pernica*.

Perpără (în expresia) *Ca perpără-i*, se zice unuia care vorbește în continuu, 533.

Pertšic m. v. *per*.

Pétea m. Nume de persoană, cf. 359. — Din bg. *petka*.

Pétrov m. Sărbătoarea Sf. Petru, ALR. 2847. — Din bg. *Petrovden*.

Pétsi m. Numele boului care s'a născut vinerea. Cf. *luntși*, *martin*, *nerdži*, *zărăn*, *săban*, *dumi*. ALR. 5541.

Pétue N. loc. (Oșani).

Péză f. Bătaie de joc, răs. *Peza lumil'ă* (râsul lumii), 534, *Bat peză* (îmi bat joc). *Si bâteț peză*, 2/29. [Derivat: *putpizliv*, -ă (pot + peză + -liv) adj. = batjocoritor]. — Din gr. *παίζω*, (arom. *peză*).

Pic vb. I. **Pic**. *Al' picară două lacrim*, 6/74. *Sondzi nu pică* (sânge nu pica), 892 cf. 7/34, 35/51. [Derivat: **pieări** f.; **pieăt**, -ă adj.; **pieătură** f. = picătură, 12/94. *Ca picătura*, se zice despre un lucru drăguț; **pieă** f. = picătură. *Ună pică di tsea apa*, 34/51, (arom. *pic* (rar) și *k'ik*).

Pieă f. v. *pic*.

Pieăiēs vb. IV. Bag, vâr, înfig, împing. *Li picăiēs cu lostu*, 15/18, cf. 13. [Perf. simplu *picniĭ*, (bg.

piknah), *La picni*, 28/6 cf. 11/24, 23/8. Derivate: **pieări** f., **pie-nit**, -ă adj. = vîrit, împins. **Compus** (cu pref.): **năpieăiēs** (bg. *napikam*) = întru bine, mă vâr bine. *Si năpicăi an gwă*, (a intrat bine în gaură), 20/72. — Din mbg. *pikam*.

Pieări f. v. *picăiēs*.

Pieări f. v. *pic*.

Pieăsēs vb. IV. Pricep, simt, înțeleg. *Mi picăsești* (mă simte), 8/80 cf. 11/10, 3/13, 21/72, 22/79. [Și: **piehisēs** vb. cf. 11/50. Derivate: **pieăsiri** f. = pricepere, simțire; **pieăsît**, -ă adj. = priceput, simțit]. — Din gr. *ἀπεικάω*, (bg. *apikasvam*), (arom. *ak'icăsescu*).

Pieăsiri f.

Pieăsît, -ă adj. } v. *picăses*.

Pieăt a. Milă, (rar) păcat. *Al' ra picăti di fitșor* (îi era milă de băiat), 7/34 cf. 11/38. *Vecl'i picăts* păcate vechi, 536 cf. 539. [Plur. *picati* și *picăts*. Derivat: **pieătós**, -oasă adj. = (Oșani) milostiv. *Tsista uom aĭ mult picătós* (este foarte milostiv), Com. I. L. **pieătuiēs** vb. IV. = păcătuesc. *Nu mănancă lucru mărșit pri post că picătuiēs* Com. I. L.]. — Din lat. *peccatum*, (arom. *picat*, rar).

²**Pieăt**, -ă adj. v. *pic*.

Pieătór adj. *prun picător* cf. *prun*.

Pieătós, -oasă adj. } v. *picat*.
Pieătuiēs vb. IV. }

Pieătúră f. v. *pic*.
Piehisés vb. IV. v. *picăses*.
Piemés m. Must de struguri păstrat pentru timpul iernii. *Picmezu aî negru, ma dultsi-i*, 538. — Din tc. *pekmez*, (arom. *picmeze*).
Pienít, -ă adj. } v. *picăies*.
Pienîj vb. IV. }
Pieól m. Iad. *Ghijaşti cu pideapsă ca 'n picol* (trăieşte cu necazuri ca în iad), 348. — Din bg. *pekol*.
Picurăr m. Cioban, păstor, ALR. 5352. Cf. pastir. *Flară un picurăr*, 11/43. *Picurăru... scoasi uoîli*, 11/94 cf. 3/37, 46. [Derivate: **pieurăreăsă**, **pieurărcă** f. = păstorită]. — Din lat. *pecorarius*, -um, (arom. *picurar*).
Pieurărcă f. } v. *picurar*.
Pieurăreăsă f. }
Pideápsă f. v. *pidipses*.
Pidipsés vb. IV. (refl.) Mă muncesc, mă chinuesc, 549. [Derivate: **pidipsíri** f. = muncă, chin; **pidipsít, -ă** adj. = chinuit, muncit, **pideápsă** f. = chin, muncă. *Ghijaşti cu pideapsă ca 'n picol* (trăieşte cu chin, cu greutate...), 548]. — Din gr. *παιδεύω*, (aor. *ἐπαίδευσά*), (arom. *pidipsescu*).
Pidipsíri f. } v. *pidipses*.
Pidipsít, -ă adj. }
Piduel' ós, -oasă adj. v. *piducl'u*.
Piduel'u m. Păduche. *Tsel piducl'u aų băgară tru ună căzani*, 2/67 cf. 11/11, 9/16, 1/67, 550, *piducl'i-di-pri-poami* (purecele de

grădină). Com. C. I. [Derivat: **piduel' ós, -oasă** (lat. *peduc [ű]-lósus, -a, -um*) adj. = păduchios]. — Din lat. *peduc [ű]lus, -um*, (arom. *piducl'u*).

Piduréts m. v. *păduri*.

Pidurítsă f. (la războiu). Sforile care leagă ipele de fusceii itelor. Com. C. I. cf. de a m i. — Din lat. *pedulis, -e*. CDDE. 1375.

Pidutsél m. Păducel, degerătură, ALR. 1650. [Şi: **pidutsqł** m.]. — Din lat. **pedücellus, -um*.

Pidutsqł m. v. *pidutsel*.

Piıuveáti f. Lipitoare. *Că piıuveatsă si tşoni* (se ţine de cineva ca scaiul). 570. [Şi: **peıvıtsă**, **piıuveıtsă**, **piıuveátsă** f. *Ca di piıuveatsă biıut* = slab, prăpădit; (Oşani), **piıveáti** (pl. *piıveatsă*). *Aş pusi trei piıveatsă la pitşor*. Com. I. L. — Din bg. *pijavica*.

Piıuveátsă f.

Piıuveıtsă f.

Piıveáti m.

} v. *piıuveati*.

Pijă f. Prunc încă nebotezat. *Nu sam pijă*, 551. Din bg. *pişe*.

Pijjós vb. IV. Mi-e sete mare. *Pijjoı di apu* (con merc pi drum şi nu si află apu proapi), ALR. 2301 cf. 160. — Din bg. *žeşja*.

Pijutină f. Coajă, acoperişul gogoasei de mătase? *Pijutina rămõni curată*, B. 9. *Pijutina si piardı*, ib. Cf. arom. *peajă* «pielită subţire».

Pilă f. 1. Pilă, ALR. 6582. 2. Raspă, hraspă. Com. I. L. — Din ig. *pila*.

Pileál a. Pileaf. *Tsista pileaf* B. 7. *ancă cota tseari*, 19. — Din tc. *pilav*, (arom. *pileafe*).

Pilín (pl. -ur), a. Pelin. ALR. 1905. — Din bg. *pelin*.

Piliván m. Acrobat. *Si stigni ca vrin pilivan* (s'a îmbrăcat în haine lipite de corp ca un acrobat). Com. I. L. — Din tc. *pehlivan*.

Pilusés vb. IV. Pilesc cu pila. ALR. 6583, cf. *pilă*.

Pimint a. Pământ. *Isq sub pimint un yom* (ieși de subt pământ) 3/79. *Si si șătăiască pri pimint*, 4/62 cf. 8/66, 558. *Pimintu*, 554, 552, 556, 826. [Și: *pămint* a.]. — Din lat. **paumentum*, (*pavimentum*), arom. *pimintu*, rar.

Pin m. Pin cf. t i s ă. *Pinuli, pînuli*, 1/75, ib. — Din lat. *pinus*, -um, (arom. *k'in*).

Pindžăreă f. v. *pindžercă*.

Pindžereă f. Fereastră. *Pru-tsápø din pindžercă*, 13/43. [Și: *pindžăreă* f. 15/73]. — Din tc. *pendžere* și suf. -că.

Pintșanitsă f. v. *upintșonits*.

Pintșqs vb. IV. O iau la fugă, o șterg, dispar. *Nu l-am privizut di ca l-u pintșq ualtăr* (nu l-am mai văzut de când a dispărut alaltăieri), Com. I. L.

Pîpcă (pl. -chi), f. Pistruiu. *Ari pipchi pristi ubraz*, ALR. 57. Vărsat ib. 1644. — Din bg. *pipka*.

Pîpelnie m. Locul unde se strânge cenușa. Com. I. L. — Din bg. *pepelnik*.

Pipér m. Piper. *Piper ân uocl'i nu-l' day*, 559. *Piper s-feasi* (s'a supărat foc), 560, cf. 561. [D e r i v a t: *pipérecă* f. = ardeiu. *Pipercă ardoasă-i* (este iute și nervos), 562 cf. 653]. — Din bg. *piper*, *piperka*, (arom. *piperkă*).

Pipérecă f. v. *piper*.

Piperúgă f. v. *pipirugă*.

Pipiliga Cuvânt neînțeles dintr'o zicătoare de joc copilăresc, cf. *ililiga*.

Pipirieă f. Nume de plantă ierboasă. Com. T. P.

Pipirigă f. v. *pipirugă*.

Pipirúgă f. Fluture. *Annă ca pipirugă* (merge încet), 564. *Pipirugă-albă* (Liumnița) fluture alb, albilită; *pipirugă-roși* f. fluture de primăvară, fluture roșiu. Com. P. M. Și: (prin schimbare de sufix) *pipirigă* f.]. — Din bg. *peperuga*.

Pipoń (pl. -poańă) a. Pepene galben. — Din gr. *πεπόνι*.

Pirătșúni f. v. *șper*.

Pirdătșúni f. v. *perd*.

Pirdù m. Fulg. *Al' drăpes pejnili ili pirduu* (ii smulg penele sau fulgii), ALR. 5695. *L'icșor că un pirdù* (ușor ca un fulg). Com. I. L. — Din bg. *perduh*.

Pirghél (La dogărie) Compas. [Și: *perghél* m.]. Com. I. L. — Din tc. *perghel*.

Pirghijă f. Văl. *Pirghijă galbină* (turcoaică), cf. *cădona*, ALR. 2911. — Din mbg. *pergija*.

Piríri f. v. *șper*.

²Piriri f. v. *apir*.

Pirít, -ă adj. v. ³*per*.

²Pirít, -ă adj. v. *apir*.

Piritšúni f. v. ³*per*.

Piríz a. Post, ajun. *Tsqni piriz di alba* = nu bea rachiu, 6. — Din tc. *perhiz*.

Piroásă N. loc. (Oșani).

Pirós, -oasă adj. } v. ²*per*.

Pirtšic m. }

Piruligă f. Scoică. Com. T. P.

Pirunigă f. Numele unei plante cu frunzele mari și foarte cărnoase. Este de două feluri: una care face flori aibe și alta, albastre. Com. I. L. | *Piruniz albi, galbini verdzi* = crin, Com. I. L. — Din bg. *peruniga*.

Pirușán m. v. ²*per*.

Pirustijă f. Pirotie. *Lupăta, pirustița*, 1/20, cf. 8/77. — Din gr. *πυροστιά*, (arom. *pirustie*).

Pirváz a. Pervaz. Com. I. L. — Din tc. *pervaz*.

Pis... pis... se strigă pisicii, ALR 6053.

Piș vb. I. Piș, (refl.) mă piș. *Añ tsi pișid*, 8/71. *S- pișo di bucuril' ă*, 566 cf. 565. [Derivate: pișári f., pișát, -ă adj. = pișat; pișát, a. = pișat]. — Din lat. **pissio, -are*, (arom. *k'iș*).

Pisă f. (Țárnareca), Piscă, Com. N. T. — Derivat din *pis!*

Pisăjés vb. IV. Scriu. *Voj si pisăjes*, 2/68. *Tsi pisăjaști*, 12/15, 5, 6/55, 7/67. *Pisăjă ăñ frunză*, 706. *Șa-l' fu pisăită*, 567. [Deri-

vate: pisăiri f. = scriere; pi-săit, -ă adj. = scris, ursit; pisăitură f. = scris, ursită, destin; písmă (bg. *pismo*) f. = scrisoare, inscripție]. — Din aor. bg. *pisah (piša)*.

Pisăiri f.

Pisăit, -ă adj. } v. *pisăjes*.

Pisăitură f. }

Pișári f.

Pișát, -ă } v. *piș*.

Pișát a. }

Pișe vb. I. Pișc, ciupesc. *Acu l'a pișcom vlăstaril' di la vroq di vejts, tsea frunză-i maș tiniră*, B. 6.

[Derivat: pișeári f. = pișcare. *Tseastă pișcari fatsi ca vejtsli di dijos si si lundzească maș curon*, ib.; pișeát, -ă adj.]. — Din lat. **piccico, -are*, Cf. *spitșcat*.

Piscă f. Fluier. *Sfireaști cu piscă* (fluieră cu fluierul), Com. I. L. Tubul în care se pune fitilul dela « potșu di gaz » id. — Din bg. *piska*.

Pișeári f.

Pișeát, -ă adj. } v. *pișc*.

Pișehés a. Dar, bacșiș. Com. I. L. — Din tc. *peškeš*, (arom. *pișk' eșe*).

Pișehiúl a. Ciucurele dela fes. — Din tc. *piškjul*, (arom. *pišk'ule*).

Pișim adv. Mai întâi, întâi. *Mai bun păzari pișim*, (mai bine mai întâi învoială), 121 cf. 7/11, 2/63. — Din tc. *pešin*.

Písmă f. v. *pisăjes*.

Pișmán (în expresia) *mi fac pișman* (mă căiesc). *Cari si facă pișman* (care se va căi), 2/8 cf.

3/78. [Derivat: pișmândisés vb. IV. = mă căiesc. *Mă cari... si pișmândisească* (însă cine se va căi), 2/8 cf. 14/6; pișmândisiri f. = pișman, căință; pișmandisít, -ă adj. = căit]. — Din tc. *pișman*.

Pișmândisés vb.

Pișmândisiri f.

Pișmândisít, -ă adj.

} v. *pișman*.

Pisóe a. Nisip. *La pusi pri disupra pisoc*, 4/17 cf. 9/70. [Derivat: pisuelif adj. = loc nisipos, ALR. 5063]. — Din mbg. *pěsok*.

Piștár m.

Piștáreă f.

} v. *peaști*.

Pișteră f. v. *peaștiri*.

Piștimál a. Peștiman. *Cumpăro un piștimal*. Com. I. L. — Din tc. *peštimal*, (arom. *piștimale*).

Piștiróe m. v. *peaști*.

Piștól m. Pistol. *Piștoru la vindú piștolu*, 2/10 cf. *18. [Diminutiv: piștolăe m. Com. G. D.]. — Din bg. *pištol*.

Piștolăe m. v. *piștol*.

Pisuelif adj. v. *pisoc*.

Pită f. Plăcintă cf. plătisintă. *Pită de ghiesp* (fagure). *Fló ună pită di ghiesp căzută din zid*, 22/4, (arom. *pită*).

Pita m. Nume de persoană, cf. 2/XII.

Pitáeculuĭ Nume de fântână, (Oșani).

Pititșoánă f. v. *peatic*.

Pitlidžáni f. Pătlăgea. *Pitlidža-*

nili drujdeal'ă si facă. [Și: (Țárnareca) *pătlidžáni* f.]. — Din tc. *patlidžan*, (arom. *pătligane*).

Pitlitsă f. Nasture. Com. T. P. — Din bg. *petlica*.

Pitrée vb. (arom. în Țárnareca) Trimet.

Pitrófe adj. (numai în) *mer pitrofc* (măr care se coace pe la Sf. Petru), cf. mer. — Din bg. *petrofk*.

Píturu prep. v. *tru*.

Píturup m. Clopotar, ALR. 2735. Epitrop. Com. I. L. — Din gr. *ἐπίτροπος*.

Pitș m. (Oșani), Știulete cu grăunțe, tulean, cocian, ALR. 903, 5137, 5144 cf. tșuc. *Pitș ân lapti* (știulete cu boabele ne-coapte încă). Com. I. L.

Pitșălóvnic, -ă adj. v. *pitșiles*.

Pitșărúș a. v. *pitșor*.

Pitșávrá f. Șomoiag, pământuf, ALR. 4.000, cf. *pătșávură*.

Pitșilés vb. IV. Lucrez câte puțin, mă găsesc în treabă, mă străduesc, mă căznesc. Com. I. L. [Derivat: pitșălóvnic, -ă adj. = muncitor, care se străduiește. *Ūomu pitșalóvnic nu moari di pomi*, 546]. — Din bg. *pečelja*.

Pitșír

Pitșírúș

} a. v. *pitșor*.

Pitșór a. Picior. *Au zăcătsà lupu di pitșor*, 22/72 cf. 827, cf. 544, 543, cf. 541. *Pitșoru lupuluĭ* (nume de plantă), Com. T. P. [Și: pitșír, (Țárnareca) tșitșór, tșutșór a. *Al*

arsi tšutšorlu, 38/65. Diminutive: *pitšărûş* *pitšurûş*, *pitširûş*, *tšitšurûş* a. «*Tšitšuruş* *pitšuruş*» *şi ca trăgni...*, 8/30, 22/72, 9/13. Prescurtat: *tšor* a. (plur. *tšoari*), cf. 17/43]. — Din lat. **peciulus*, -um, (arom. *čičor*).

Pitşoş vb. IV. Frig, ard. *Pitşaşti* *soarili*, B. 7. *Mi pitşoş* *soarli* (m'a ars soarele), 18/85. — Din bg. *peča*.

Pitşurûş m. v. *pitşor*.

Pitulă Joc cepilăresc, în special la fete. || Una din cele trei pietre cu care se joacă fetele la acest joc. Com. I. L. Derivat din *pitula*?

Pitulitsă f. Tigăiță, gogoş. *Al' dus-aş pitulitsi* 6/61. *Un misur di pitulitsă* (o strachină de gogoşi), Com. I. L. — Din bg. *pitulica*.

Pitum, -ă adj. Bland. *Ai pitum* *ca un Ńel*. Com. I. L. [Derivat: *ampitumés* vb. IV. = îmblânzesc, domesticesc]. — Din bg. *pitom*.

Piğ, *piğ!* (despre pui când puiesc). [Derivat: *piğcărés* vb. IV. = puiesc].

Piğcărése vb. IV. v. *piu*, *piu*.

Pizmă f. v. *pizmes*.

Pizmés vb. IV. Pizmuesc. *Toată lumea la pizmeă*. Com. I. L. [Derivat: *pizmă* f.]. — Din bg. *pizmja*.

Plăcă f. Soiu de porumb: *gărnişor mari ca dinţi di cal cari si puni la vadă* (adică sub apă), ALR. 5124, cf. scroznică.

²*Plăcă* f. Un fel de joc. *Cu bañ si joacă placa*. Com. I. L. — Din gr. *πλάκα*?

Plămin a. Flacăra. *Fătseă un plamin* *vinăt*, 8/40 cf. 250, 572. — Din bg. *plamen*.

Plăngu vb. III. v. *plong*.

Plănişcă f. Numele unui fruct din pădure. — Din bg. *planuška*.

Plănuşcă f. v. *pălmuşcă*.

Plăntări f.

Plăntăt, -ă adj. } v. *plăntu*.

Plăntu vb. I. (Țârnareca) Implânt, bat (un cuiu). *Plăntă la zid cărfii*, (bătu... cuie) 12/68 cf. 27/68. [Derivate: *plăntări* f., *plăntăt*, -ă adj.]. — Din lat. *planto*, -are, (arom. *mplântu*).

Plas m. Bucată de lână scărmanată, Com. T. P. — Din bg. *plasa*.

Plăscătés vb. IV. refl. Mă ciocnesc. Com. T. P. [Și: *pluscutés* vb. IV.].

Plăşquă f. Momâie de grâu. ALR. 5186. — Din bg. *plaşa*.

Plăstés vb. IV. v. *plasti*.

Plăsti f. Fulgi de zăpadă, ALR. 2441, *Plasti di neaș*, ib. [Derivat: *plăstés* vb. IV. = așez ceva în pături una peste alta (bg. *plastja*)]. — Din bg. *plast*.

Plătân m. Platan. În Nânta este și o piață cu acest nume. — Din gr. *πλάτανος*.

Plătés vb. IV. Plătesc. *Aș li plăti toati*, 574. [Derivate: *plătiri* f. = plătire; *plătít*, -ă adj. = plătit, achitat, Compus (cu pref.): *duplătés* (du + plătes, bg. *doplaştam*) vb. IV. = plătesc peste

tot, termin de plată. Com. T. P.]. — Din paleosl. *platiti*, (arom. *plătescu*).

Plătiri f. }
Plătît, -ă adj. } v. *plătes*.

Plătîtsă f. Fel de grâu galben cu spicul negricios, (ALR. 5182); grâu măşcat, (ib. 5183).

²Plătîtsă f. Fel de peşte, Com. T. P. — Din bg. *platica*.

Plătsîntă f. Plăcintă. Iată plăcintele cele mai obişnuite: *ticuş* (*lăptucă*), *ticfincă* (plăcintă cu dovleac), *urzinic* (plăcintă cu urzici). — Din lat. *placenta*, -am, (arom. *plătsîntă*).

Plaz a. (La plug), Cormana. Com. I. L.

Pleamnătsă f. Grajd, şură. *Antrats ân pleamnătsă*, 10/82. — Din sl. *plěvnica*.

Pleân a. Jaf. *Plean si facă* (vor face jaf), 575. [Derivat: *plinés* vb. IV. = jefuesc, fur. *La pliniră* = îl jefuiră, 575]. — Din bg. *plěn*.

Pleává f. Pleavă. *Au vinturq pleava din gron* (au vânturat pleava din grâu). Com. I. L. — Din bg. *plěva*.

Plee vb. Aplec, plec, înclin, (refl.) mă aplec. *Iel si plicq şi suflo*, 11/32 cf. 7/77. | Plec, mă duc (numai în expresia) *l'-u plicq* (a plecat, a şters-o, a spălat putina), 576. | Dau copilului să sugă. [Derivate: *plieári* f., *plieát*, -ă adj. = aplecat; *plieătoári*

(dela plec <*aplico*, -are) f. = femeie care alăptează un copil; oaia care dă mielului să sugă. Com. I. L.; *plieátşcă* f. = plicăt ari. *Tseastă mul'ari ađ ancă plicatşcă* id. C o m p u s (cu pref.): *zăplée* (ză + plec) vb. I. = aplec puţin. *Nu ştiş cum mi zăplieai ân jos* (mă aplecai puţin în jos), 8/72; *anplée* (an + plec) vb. I. = mă plec. — Din lat. *plico*, -are (arom. *aplec*).

Plěşni-bára epitet ce se dă oamenilor care, când umblă, nu se uită unde calcă, 577. [Se zice şi: *gazi-bara*].

Plieaşcă f. Flămânzare la vite. ALR. 1085.

Plieát, -ă adj. }
Plieătoári f. } v. plec.
Plieátşcă f. }

Plinés vb. IV. v. *plean*.

Pljnosnés vb. IV. Crăp, ALR. 1086. — Din bg. *plesnuvam*.

Pljştés vb. IV. Turtesc. Com. V. J. *Con dutsim frunză... si cătom si nu u pljştim* (să nu o turtim), B. 7. *Si ampl'ă di prah, si pljşteasti*, ib. 10. [Derivate: *pljştít*, -ă adj. = turtit; *pljştíri* f. = turtire]. — Din bg. *plěštja*.

Plítcă f. Vad, trecătoare prin apă, ALR. 810. Cf. *ghitşit*. — Din bg. *plítko*.

Plítneă f. v. *amplétes*.

Pljşsevavsă f. Băsică. Cf. *prişti*, ALR. 4064. — Din bg. *pljuskavica*.

Plîusnitsă f. Palmă, lovitură cu palma. ALR. 2172. *Al' dau ună plîusnitsă*, ib. 2173 cf. 2174. Cf. p a l m ă. — Din bg. *pljusnica*.

Plivăies vb. IV. Plutesc, înot *Plivăi, plivăi până con puătù*, (înnotă, înnotă cât putù), 7/73. [D e r i v a t: *plivăiri* f. = plutire, înot]. — Din bg. *plivam*.

Ploajă f. Ploaie. *Ra ud di plojă* 3/85 cf. 11/28, 4/33, 10/64. *Mearzi ploajă* cf. m e r g. — Din lat. **ploja*, (*pluvia*), (arom. *ploaie*).

Ploásna N. de râuleț, (Nânta).

Ploátșă f. Placă de ardezie, de piatră. *Ună mari pluatșă*, 4/77. *Ploatșă-di-cal* (potcoavă). *Aș flo ună plotșă di cal*, 2/26. [Plur. *plotș* = cele două plăci mari care se poartă la cingătoare, Com. T. P. Și: *plotșă, pluátșă* f.]. — Din bg. *ploča*, (arom. *ploacă*).

Plod a. Fruct, rod. || (Fig.). Progenitură, fiu. *Tot plodu la ampîratu la ștită la poartă* (toți fiii împăratului îl așteptau la poartă), Com. I. L. — Din bg. *plod*.

Plông vb. III. v. *plông*.

Plông vb. III. Plâng. *Cot puteà plânzeà*, 15/94. *Plôngzim*, 18/33 cf. 3/22, 22/39. *Aș plôngsi laptili mumă-saj* (a trecut prin multe suferințe). 573. [Și: (Liumnița) **plông** vb. III, 9/73, etc. (Țârna-reca), **plângu** vb. III. D e r i v a t e: **plôngziri** (*plôngziri*), **plôngs**, -ă (*plôngs*, -ă) adj. = plâns. C o m p u s (cu

pref.): **zăplông** (ză + plông) vb. III. = încep să plâng, fac pe cineva să plângă. *Măma sã-ń-mi zăplôngă*, 3/1. **răsplông** (ras + plông, de pe bg. *razplakvamt* = fac pe cineva să plângă) cf. 629. — Din lat. *plango*, -ere, (arom. *plîngu*).

Plotș (pl.)

Plotșă

Pluátșă

f. v. *pluatșă*.

Plug m. Plug, ALR. 5001, cf. l a r i t s ă. (Despre părțile plugului cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 51).

Pl'uscătș m. Pușcociu, Com. C. I. — Din bg. *pljockač*.

Pl'uscătșă f. Lovitură cu palma mâinii, cf. *plîusnitsă Cătsară si-l'-tsi fălească cu niști pl'uscătșă*, 7/52 cf. 8/52. — Din bg. *plěskač*.

Pluseutés vb. IV. v. *plăscătes*.

Pl'usnés vb. IV. (refl.) Mă azvârl la ceva, mă trântesc. *Cal' il' si pl'usnira lă burărea* (caii se azvârliră la luptă), 13/80. — Din mbg. *plasnuvam*.

Pl'usnés vb. IV. Pleznesc. *Si pl'usneș și nu-ts-la dau* (să pleznești și nu ți-l dau). Com. I. L. — Din paleosl. *plesnoiti*.

Poă Praful subțire ce se depune, la moară, în toate părțile, p o ș u, Com. H. I.

Poală f. Poală. *Ats-tsi cătsș di poala di sucardi* (s'a lipit de tine), 580. — Din paleosl. *poła*, (arom. *poală*).

Poărcă f. v. *porc*.

Poartă f. Poartă. *Pusi un buturnic la poartă*, 26/32 cf. 11/15, 12/43, N. loc. (Nânta). [Plur. *ports*, cf. 9/47. Diminutive: *purțitsă*, *portitșcă*, *purțitșcă*, f. ALR. 3841 = *portitșă*, Com. G. D.]. — Din lat. *pōrta*, -am, (arom. *poartă*).

Pod a. (La moară). 1°. Podul morii. Lada s. hambarașul în care curge făina. Com. C. I. *Podu-dizmeșni* = turul izmenelor, ALR. 3308. — Din bg. *pod*.

Podmișnie m. Podoabă femeiască care se poartă pe umăr. [Și: *podmișnie* m.]. — Din bg. *podmișnik*.

Podnitsă f. Tavă de pământ pentru coacerea pâinii. *Ūa-i și podnitsa și tsōstu* (aici este și tava și capacul), 584. *Ān podnitsă l' -ăi* (pentru: εa) *uocl' il'*, 583 cf. 11/32, 454, *62. [Derivat: *podnitsăreă* f. 607]. — Din bg. *podnica*.

Podol' Partea de mai jos (?) *Frunza [di tsărnitș] di la podol' nu-i cōta hrănitōari, că-i tăvălită di tsară*, B. 6. *Frunză minută di la podol'*, ib. *Veștīli minuti di la podol'*, ib., cf. 9. — Din bg. *podolu*.

Podupășnitsă f. = cuscun. — Din mbg. *podopașnica*.

Podvărzi (La plug) Sforile dela jegli. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I. 51).

Pogon a. Pogon. [Și: *pugón* a.]. — Din paleosl. *pogonŭ*.

Pōja adv. (Țărnașca) Apoi, după aceea. *Si ti anvets... șu pōja ts-ău vindu* (să te învăț și apoi o vând),

21/65. *Pōja tse vrets fatsits-ăi* (după aceea faceți-mi ce-ți vroi), 35/65. [Și: *năpōi* adv. = înapoi, îndărăt; *năpuăi* adv. *Si turnō năpuăi*, 7/77; *dinăpōi*, *dănăpōi* adv. = la urmă, în urmă. 121. || Îndărăt, la spate, 429, 15/43. || Adj. ultim, din urmă. *Ca vini la dina-pōja ūară, al' zisi* (venind la ultima oră, îi zise), 10/81. (Substantivat) **dinăpōiu** m. art. = îndărătul, șezutul, cf. 196. Derivat: **năpōiș** vb. IV. = (mă) înapoiez]. — Din lat. *ad-pōst*, (arom. *apoja*).

Pōjamp m. Caisă, ALR. 6069.

Pōimōjini

Pōimōjinista

Pōimōni

Pōimōntiza adv. v. *mojini*.

Pōindză f. v. *podnitsă*.

Pōjip m. v. *popă*.

Pōjār m. v. *pujar*.

Pōlitsă N. loc. (Lugunța).

Pom (pl. *pom*, *poami*) m. Pom. *Sub tsela pomu veă doj ūaminŭ*, 7/6. Derivat: **pomēt**, **pumēt** (<lat. *pometum*), a. (colectiv). *Tse pomet vets ān gărdină*, Com. G. D. — Din lat. *pōmum*, (arom. *pom*).

Pomēt a. v. *pom*.

Pōni m. Nume de persoană. *Ș-la pirdŭ Poni chjŭstecu*, I/XII.

Pōntitsi N. loc. (Oșani).

Pōnză f. Pânză. *Pōnză virgată*, 153. [Și (Țărnașca): **pândză** f. *Un arșin di pândză*, 7/66. — Din lat. **pandia*, -am, (arom. *pîndză*).

Pop m. v. *popă*.

Pópă m. Popă, preot. *Vicăiră popil', la cântară* (chemară pe preoți) 28/18 cf. 26/6. *Menca lu pop Mance*, 3/XVI. [Și: **poip** (numai în Cupa) Com. N. P.; **pop** m. D e r i v a t: **pupădiă** (bg. *popadija*) f. = preoteasă; **pupădiică** f. = stiglete; **pupés**, -easă adj. = preoțesc. **upupés** (u + pupes) vb. IV. = preoțesc. — Din bg. *pop*.

Pópăl'ă N. loc. (Nânta) cf. p o p ă.

Pore m. Porc. *Cu portsil', 16/8. Porc-dif* (porc mistret). *Un porc dif*, 27/39 cf. *64, 587. [Și: (Țârnareca) **póreu** (pl. *portsă*) m.; (Nânta) **puéire puéire** m. D e r i v a t e: **pureár** m. = porcar, ALR. 5597, **poárcă** f. = scroafă. *Nu vizuș, bra milu, ... vrină poarcă drūmu. pureuvină* f. = carne de porc. Com. T. P.; **pureiril'ă**, **purcăiril'ă** f., **pureărlce** a. = porcărie; **purtsăuă** f. = poarcă. D i m i n u t i v e: **purtsql**, **purtsilúș** m. Com. G. D. — Din lat. *pórcus*, -um, (arom. *porcu*).

Poreu m. v. *porc*.

Port vb. I. Port. *S-mi portsă... s-ti portu*, 18/72. [Și: (Liumnița) **puárt** vb. I. D e r i v a t e: **purtári** f., **purtát**, -ă adj. C o m p u s (cu pref.): **pripórt** (pri + port) vb. I. = duc în altă parte, Com. T. P. **zăpórt** (ză + port) vb. I. = port puțin, încep să port. *Zăpórtă-mi* (poartă-mă puțin), 7/30. *Să-ts li zăport stomnili*, 2/VIII. — Din lat. *porto*, -are, (arom. *portu*).

Portítșcă f. v. *poartă*.

Poséstrimă f. Fată nemăritată, surată, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I., 42, 45). — Din bg. *posestrima*.

Post a. Post. [D e r i v a t e: **pustés** vb. IV. = postesc, țin post. *Să pustits*, 2/9; **pustíri** f. = post; **strădăpóst** = miezii păresimilor, ALR. 607, (din bg. *sředopost* «a patra săptămână din postul mare»). — Din bg. *post*.

Póștă f. Poștă, ALR. 2584. [D e r i v a t: **poștadžóia** m. = factor poștal, ib. 2586].

Pot vb. II. Pot. *Acu puáts* (dacă poți), 8/77, *poți să iăă* (poate să fie), 13/15, 2/14, 3/56. *Pots curari*, 15/4. *Pots sfârșori*, 18/4. [Și: (Liumnița) **puát** vb. II., (mai rar), **păt** vb. II. *Iel nu pátu* cf. 7, 16/73. D e r i v a t e: **puteári** f. = putere; **putút**, -ă adj.; **niputeári** f. = neputință, boală. Com. C. I.]. — Din lat. **poteo*, -ēre, (arom. *pot*).

Potbeál m. Fel de buruiană.

Potbunés vb. v. *pătunes*.

Potéts v. *putets*.

Pótnă f. Maghie Com. T. P.

Pótprăg a. Cureaua care trece pe sub burta calului, Com. T. P. — Din bg. *podprăg*.

Potóe Intrebuințat numai ca n. loc. [Și: **pătóe**, **putóe**]. — Din bg. *potok*.

Potrândză pl. Acele care servesc a lega plugul de gâtul boilor. Cf. p ă r v o ȷ. Com. T. P.

Potș a. Ulcior. *Să-ń leau...* un *potș di apu*, 10/94. *Poatșă dară*, 579. *Potș-di-gaz* (lampă), o p a i ț ă cf. c a n d i l' - d i - g a z. [Plur. *poatși și poatșă*; *putșăc* a. (dimin.)]. — Cf. alb. *potsh*, (arom. *poč*).

Potúr pl. Nădragi barbătești. [Și: *putúr*]. — Din tc. *potur*.

Póznic, -ă adj. Care nu se face la timp, la vreme. *Tseastî grăuntși fac bubî mai poznitsi*, B. 5. [Substantivat: *póznică* f. = oaie care naște târziu, Com. T. P. — Din bg. *pozдно* «care nu e la vreme».

Póznică f. v. *poznic*.

Pr, **pr**, **pr**. Strigătul cu care se cheamă oile, (ALR. 5326), calul, (ib. 5525). Cf. trt, trt; tsicș, tsicș.

Pră a. v. *praŭ*.

²**Pră** prep. v. *pri*.

Prăcăjqs vb. v. *pricăjqs*.

Prag a. Prag. *Căzû ăń pragu di ușă*. Com. I. L. — Din bg. *prag*.

Prăjés vb. IV. Fac, fac farmece. *Jali cu tseali șarvetili prăjiau*, 3/42. — Din bg. *pravja*.

Prăjqs vb. IV. Prăjesc. *Prăjqs un uou*. Com. I. L. — Din bg. *prăžiti*.

Prăli m. Măgăruș. Cf. *prol'*. *Prăli la trimeș, măgar ań vini*, 925. — Din bg. *parle*.

Prămătiă f. v. *primătiă*.

Prăngă (pl. *pranghi*). f. Funie de legat. Com. T. P. — Din bg. *pranga*, id.

Prăpășenă f. (despre oaie) Cu brău alb (la oaia neagră), cu brău negru (la oaia albă). Com.

GH. T. [Și: *prupășeănă* f.]. — Din bg. *preopașena*.

Prășai (pl.) Mătreacă, Com. I. G. [Și: *prășel'*, *proșăń* ALR. 13. *prușel'*]. — Din bg. *prășel*.

Prășeăjés vb. IV. Stropesc. *Fitșoril' si prășeăjés*. Com. I. L. [Și: *părseăjés* vb. ALR. 3787. *prășnés* vb. = o iau la fugă (cf. mbg. *părsna da bega* = dădu fuga), *Ca prășniră, feastră «fuî!»*, 8/52. *Tucu prășniră* (au dat fuga); Compuse (cu pref.): *amprășeăjés* (an + *prășeăjés*) vb. IV. = împrăștiu. Com. I. G.; *rășprășeăjés* (răș + *prășeăjés* s. bg. *razprășkam*) vb. IV. = stropesc în dreapta și în stânga; (Oșani) *sprășnés* vb. Com. I. L.; *aprašnés* vb. IV: *prășnes Murăru ca si spărû...* *aprašni sđ fugă* (o luă la fugă), 24/41. — Din bg. *prășkam*, id.

Prășeătș m. Copil, băiat care caută să scape de lucru. Com. GH. T.

Prășeótș m. Colibă. Com. T. P.

Prășel' v. *prășai*.

Prășés vb. IV. v. *părses*.

Prășlén m. Greutate ce se atărnă la capătul inferior al fusului, spre a-l ține drept în jos. (Cr. Capidan, *Meglenoromânii*, I. 54). *Flară prășlenu*, 7/71 cf. 6/6, *65. — Din bg. *prëshlen*.

Prășnés vb. IV. v. *prășeăjés*.

Prășoî m. v. *prășól'*.

Prășol' m. Zeamă de varză; salămură. *Mănco piperchi ăń prășol'*

(a mâncat ardei murați), cf. t u t ș e s. Com. I. L. [Și: *prăsóji* m. ALR. 4098, *prisól* m.]. — Din bg. *prësól*.

Prășqs vb. IV. Prășesc. [D e r i v a t e: *prășqt* adj. și subst. a. = prășit, *prășqtul di prima*, ALR. 5130; *prășqri* = prășire; *prășqreă cu laritsa*, ib. 5131, 5132, cf. 4/55. — Din bg. *praša*.

Prășqri f. }
Prășqt, -ă adj. } v. *prășqs*.

Prăști f. Praștie. *Tăltșq un puł* cu praștia (ucise un pui cu praștia). Com. I. L. — Din bg. *prašta*.

Prăștilă f. (La cal) Scară de funie. *Tseaști prăștili sa di l'in*. Com. C. I. *Al' tsi ruptsiră prăștili la cal*, id. — Din bg. *praštilo*.

Prătăsnes vb. IV. Apăs tare, cf. t i s n e s. *Cu pliusnitsa prătăsnes* (cu palma apăs) ALR. 2172. — Din bg. *pritis kam*, (aor. *pritis nah*).

Prătueălă f. v. *purtucală*.

Prătš m. v. *părtš*.

Prătšeă f. Vargă, băț. *Ună prătšeă*, 8/31. *Tșești prătšchili...*, 20/18 cf. 14/24. [Și: *prătšeă* f., 15/24...]. — Din bg. *pračka*.

Prău a. Praf, pulbere. *Ișq prau mult*, 9/10, cf. [Și: *pra* a. *Pră și tșănușă di tini* (să nu se alegă nimic de tine), 598 cf. 7/41. D e r i v a t: *năprășqs* (bg. *naprašam*) = prăfuesc, umplu de praf. Com. I. L.]. — Din bg. *prah*.

Prăvéts m. Dunga părului, ALR.

9286. — Din bg. *pravec*.

Prăvitiîn f. Ospăț, dat de părinții fetei la o săptămână după nuntă. Com. I. L. — Din bg. *părviče*.

Prăvóji a. (Oșani). Piele care se pune la jug, lângă gâtul boilor. Com. I. L. cf. *părvoi*. [Și (în altă parte) *pruvoji* m.].

Praz m. Praz. *La mâncq prazu*, 24/6. — Din bg. *praz*.

Prăzărés vb. IV. Zăresc. *Îel prăzări un răs lan* (el zări un leu), 1/49. — Din bg. *prizirja*.

Prăecl'ă f. v. *păreacl'ă*.

Preapúe (în expresia) *măncqm preapuc* (măncăm dimineața la ora 7), ALR. 4051.

Preătšista f. Sărbătoarea Sf. Mihai și Gavril (8 Oct.). — Din bg. *prčista*.

Prenós a. Darurile cu care iese preotul la biserică. *Popa įasi cu prenosu*. ALR. 2761. — Din bg. *prinos*.

Prepílă f. (La moară). Fusul de fier pe care stă rezemată piatra morii. Com. T. P. — Din mbg. *prépilo*.

Prepleștit (în expresia): *ăi prepleștit* (zăbebele în colțul gurii), ALR. 68.

Pri prep. 1°. Pre, pe, în. *Si pusi pri per* 26/6. *Pri tu* (pe la). *Pri tu răs crăsnitsă*, 41/65. *Pri tse* (pentru-că). *Pri tse įel tsirea s-ti mănăncd* (pentru-că vroia să te mănânce), 10/36 cf. 6/78. | 2°. Pe la, la

Pri rutșoc (pe la prânz), 3/8. || 3°. La. *Aș dusiră pri pulătă* (se dușeră la palat), 13/19. [Și: pra prep.]. — Din lat. *per*, (arom. *pri*).

²*Pri* adv. Prea. *Ai deadi pri multă puteari* (ii dădu prea multă putere), 6/56. — Din paleosl. *prě*, (arom. *prea*).

Priállum vb. I. v. *aflu*.

Pribeáu vb. III. v. *beau*.

Pribidés vb. IV. v. *ubides*.

Priblijén s. a. Schimbare la față. *El la priblijen si dusi si duvească* (la schimbarea la față se duse ca să se spovedească), 1/57. — Din bg. *prěobraženie*.

Priead vb. II. v. *cad*.

Priacăjș vb. IV. Vorbesc, convorbesc, spun. *Con pricāju*, 11/50. *Si pricājuști* (se spune). *Pricāju*, 2/28. [Și: *prăcăjș* vb. IV. *Cătso si-l' prăcăjască*, 10/73. *părcājuș* vb. IV. 9/58. C o m p u s (cu pref.): *zăpricājuș* (ză + *pricājuș*) = vorbesc, convorbesc. — Din bg. *prikazvam*.

Priéase vb. I. v. *casce*.

Prieat vb. I. v. *cat*.

Priéats vb. I. } v. *cats*.

Priéatsát, -ă adj. }

Priéazmă f. Basm, poveste. *Priéazmă aň știiam... pricazmă spuș*, 14/23 cf. 29/32. — Din mbg. *prikazna*.

Priehjă f. Zestre, Com. P. M. — Din bg. *prikja*, (arom. *prică*).

Prielutșot, -ă adj. Cu membrele corpului țepene, înțepenit. Com.

T. P. — Part. verbului *priclutșos*, (bg. *prěključam*).

Pricoátsiri f. } v. *coc*.

Pricóe vb. }

Pricónt vb. I. v. *cónt*.

Pricópă f. v. *coapă*.

Pricópt, -ă adj. v. *coc*.

Pricóș vb. III. v. *cos*.

Pricrúts vb. I. v. *crutsi*.

Pricufărés vb. *cufăres*.

Pricupsít, -ă adj. v. *pricuptses*.

Pricuptsés vb. IV. Mă *pricopsesc*.

Nu pots si pricupsesș cu țor lucrur (n'ai să te *pricopsești* cu astfel de lucruri), Com. I. L. [D e r i v a t e : *pricuptsít*, -ă, *pricupsít*, -ă adj. = *procopsit*, bun. *Fitșor pricupsits* (copii *pricopsiți*), 773. *Iarbă mă-tșcată și pricuptsítă* (...mare și bună), 4/14]. — Din gr. *προκόπτω* (aor. *προκόποια*), (arom. *prucupsescu*).

Pricuptsít, -ă adj. v. *pricuptses*.

Pricúr vb. I. } v. *cur*.

Pricurát, -ă adj. }

Pridár vb. I. v. *dar*.

Pridári f. } v. *pridau*.

Pridát, -ă adj. }

Pridáu vb. I. Predau, t r ă d e z.

Di soră sam pridat, 27/40. [D e r i v a t e : *pridári* f. = *predare*; *pridát*, -ă adj. = *predat*]. — Din bg. *prědavam*, (arom. *pridau*).

Pridórm vb. v. *dorm*.

Pridúe vb. III. v. *duc*.

Pridún vb. v. *dun*.

Priés vb. v. *ies*.

Priéac vb. v. *fac*.

Prifălés vb. IV. v. *făles*.

Prifrig v. *frig*.

Prifrong vb. v. *frong*.

Prigátš m. Șorț, poală *Prigatš* di *cadifé* (șorț de cadifea), 10/XVI.

Prigófeă f. Văl roșiu, batistă roșie, întrebuintată la nuntă, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 47). — Din mbg. *prigofka* (dela *prigotvjam*).

Priărnédz vb. I. v. *ïarnă*.

Priătéléă f. v. *priătil*.

Priătîl m. Prieten. *Bunu priătîl la nivól'ă si cunoaști*, 589 cf. 591. [Și: (Nânta) *priătîl* m. cf. ALR. 4382; *priătîl* m. ib. 4384. **D e r i v a t**: *priătéléă* f. = prietenă (bg. *prijatelka*); *priătîlqe* a. = prietenie cf. *sutsluc*, 748]. — Din bg. *prijatel*.

Priătîlqe a. } v. *priătîl*.

Priătîl m. }

Prijălés vb. v. *jal'*.

Prijúng vb. v. *jung*.

Prijúr vb. I. v. *jur*.

Pril' m. Aprilie, ALR. 2410. *Pri pril' anvirdzos pomil'* (în Aprilie înverzesc pomii), Com. I. L., cf. *c u l u j e u*. — Din lat. **Aprilius*, -um.

Priljătnică adj. v. *priľjetnică*.

Priljėtnică adj. (Despre cereale) de primăvară. *Sicară priljėtnică (priljätnică)*, ALR. 5189. *Uorz priljėtnic* ib. 5193; ib. 5193. [Și: *priljătnică* adj.]. — Din bg. *lėto*, *lėtnik*.

Prima adv. Întâi, mai întâi. *Prima la antribat-ay* (întâi l-a întrebat), 6/59. *Di prima* (mai în-

tâi), 30/51. *Maï di primă* (mai întâi, înainte de toate). *S-mi duc maï di primă la lov*, 4/94. *Prima-uară* (prima dată), 8/46. — Din lat. *primus*, -a, -um, (arom. *prima*, rar).

Primănáne }
Primáne } vb. v. *mănanc*.
Primáne }

Primărit vb. v. *mărit*.

Primătîjă f. Marfă. *Veà doj uamiŃ cu primătîjă* (erau doi oameni cu marfă). [Și: *prămătîjă* f. **D e r i v a t**: *primătăr*, *prămătăr* m. = neguțător. *Primătării si spēreară*, 9/71 cf. 9/6]. — Din gr. *πραγματεία*, (arom. *părmătie*).

Primăveără f. Primăvară. *Di dou primăver aï loș*. Com. I. L. [**D e r i v a t**: *primăvirés*, -ească adj. (rar, mai des «di primăveară»: *caș di primăveară*, ALR. 5448), *primăvuratec* (Huma); *prïumuvirés*, -ească adj.]. — Din lat. *primavēra*, (arom. *primuveară*).

Primăveări f. Vară bună, ALR. 481. — Din *prima* și *ver*. < lat. *verus*, -a, um.

Primăvér m. Văr bun, ALR. 480. Cf. *primăveari* și *ver*.

Primăvirés, -ească adj. v. *primăveară*.

Prînceă f. Cursă de prins păsări. *Ună Ńerlă cătsaj cu primcă*, cf. ALR. 1311. [Și: *prînceă* f.]. — Din bg. *primka*.

Primeajdă f. Primejdie. *Primeajda dă la cutsot scăpaï*, 187. — Din bg. *prěmezđje*.

Priminés Îmbrac, (refl.) mă îmbrac, ALR. 5776. *La primini, că ra ud* (... îl premeni, căci era ud), 19/31 cf. 3/9, 7/27, 38/40, 17/47. *Sa priminits* (sânt îmbrăcați...), *21. [Derivate: **priminiri** f. = îmbrăcare; **priminît, -ă** adj. = îmbrăcat. **Compus** (cu pref.): **dispriminés, dăspriminés** (dis, dăs + primines) = (mă) desbrac. *Si disprimini* (...se desbracă), 18/47. *La dispriminirea*, 20/31 cf. ALR. 3260; **ispriminés** (is + primines) vb. = mă îmbrac cu haine nouă, Com. C. I.; **dupriminés** (du + primines), vb. = isprăvesc de îmbrăcat. Com. GH. T.; **dăpriminés** vb. = isprăvesc de îmbrăcat. — Din paleosl. *prēmēniti*.

Priminiri f. } v. *primines*.
Priminît, -ă adj. }

Primistés vb. IV. Schimb ceva dintr'un loc în altul, cf. *nămistes*. *Li ancälzom [bubili], li primistim maj zămulti or*, B. 11. [Derivate: **primistît, -ă** adj. = schimbat; **primistiri** f. = schimbare]. — Din bg. *prēmestjam*.

Primistiri f. } v. *primistes*.
Primistît, -ă adj. }

Primútșeu vb. I. v. *mutșcu*.

Prin prep. Prin. *Aș scoasi prin bādžă*, 12/55, cf. 13/3, etc. — Din lat. *per-in*, (arom. *pri*).

Prineă f. v. *primcă*.

Prind vb. III. Aprind. (refl.) mă aprind. *Tămăia tu ań prinsiş* (tămăia ta mi-o aprinseși), 12/71

cf. 38/65; 20/68, 594. [Derivate: **prindiri** f., **prins, -ă** adj. = aprins]. — Din lat. *ap-pre [h]endo, -ere*, (arom. *aprinđu*).

Prindiri f. v. *prind*.

Pringhjes vb. v. *anghijes*.

Prinpărtsqs vb. v. *ampărtsqs*.

Prinsór vb. I. v. *ansor*.

Printórn vb. v. *torn*.

Printru adv. v. *antru*.

Prinújb vb. v. *nujb*.

Pripășotă f. Nume de capră. Com. C. I.

Pripie Arșiță mare. Com. C. I. — Din bg. *pripek*.

Pripórt vb. I. v. *port*.

Pripúe vb. I. Preîntâmpin. *Usul' u cu cari putem s-li pripucom lușotiiși și să rănim bubi fără frică* (regula cu care putem să le preîntâmpinăm bolile și să hrănim viermi de mătase...), B. 13. — Derivat dela *pue* (= apuc), cu pref. *pri*.

Pripún vb. III. v. *pun*.

Priputrée vb. v. *trec*.

Prirudés vb. v. *rudes*.

Prisădés v. *sădes*.

Prisădnés vb. IV. Mă în nec. *Ań prisădnești*, ALR. 2155. — Din bg. *seđa*.

Priseălie vb. v. *ancalic*.

Priseróșnitsă f. Soldar (la ham), ALR. 5514. Din mbg. *prězkrăšnica*.

Priseúrnie m. v. *păscurnic*.

Prislités vb. IV. v. *sfites*.

Prisirnitsa f. v. *sirnitsa*.

Prislăgăjés vb. v. *slăgăjés*.

Prismăenit, -ă adj. v. *smăcnes*.

Pristănés vb. IV. Mă iau după cineva, îmi bag mintea cu cineva. *După crielu lu fitșor pristăneș* (te iai după mintea copiilor, 616. — Din bg. *prěstavam*, (aor. *prěstanaħ*).

Pristau vb. I. v. *stau*.

Priștét vb. I. v. *ștet*.

Pristi prep. Peste. *Ai să-i turim apu pupurită pristi el*, 7/16, *Pristi nopti* (peste noapte), 23/8 cf. 7/55, 21/68. N. de loc.: *Pristi-Arey*, *Pristi-Grip*, (Huma).

Priști f. (pl.) Bășică. *Con mi ard, si fac priști*, ALR. 4064. Cf. *pljuscavitsă*.

Pristucurés vb. IV. v. *trăcules*.

Pritál' vb. v. *tal'*.

Pritórn vb. v. *torn*.

Prișăpeăjés vb. IV. v. *tșăpcăjés*.

Prișea N. loc. (Oșani).

Prișeap vb. I. Alunec, cad. *Prișcăpo di pri punti ăn vali* (alunecă de pe pod în râu), 10/20.

Priturnăt, -ă v. *torn*.

Pritútš m. Râșniță, Com. T. P.

Priubidés vb. v. *ubides*.

Prijumvirés, -easeă adv. v. *primăveară*.

Priună adv. Impreună, laolaltă. *Priună cu voș*, 1/56 cf. 15/15, 6/27, 36/65. [Și: (Țârnareca) **dipriună** adv. împreună. *Dipriună cu sor-sa*, 13/64].

Priúrdin vb. v. ²*urdin*.

Priuzqt, -ă adj. v. ³*ud*.

Privărtál'că f. (La războiu), 1'. Lopățică || 2'. Slobozitor. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 53). [Și:

pruvărtál'că f.]. — Derivat din bg. *prévărtam*.

Privéd vb. } v. *ved*.

Priveđari f. }

Privin vb. v. *vin*.

Privlít Pleurezie, ALR. (arom. *plivrit*). — Din gr. *πλευροίτις*.

Prizărés vb. IV, (refl.) Mă uit, privesc. *Să nu ti prizăreș* (să nu te uiți). *Fitșoru ară cătșo să si prizărească*. [Și: **priznés** vb. IV. (Țârnareca) mă uit prin ceva. *Prizneă si vedz. Si priznească* (uită-te să vezi...), 28/68. Derivate: **prizqreă** f. (Oșani) = fereastră, crăpătură. *Cătă prin prizqrcă* (se uită prin fereastră), Com. I. L.]. — Din bg. *prizirati*.

Priznés vb. } v. *prizăres*.

Prizqreă f. }

Proăpi adv. Aproape. *Au vizù tupola proapi di cădeari* (îl văzu pleopul aproape când era să cadă), 19/64. [Și: **própi**, **proppi** adv. cf., 19/6 cf. 9/55, 6/24. Derivat: **próehju** vb. I. = ajung pe cineva; ajung aproape de el; apropiu pe cineva, îl primesc, (refl.) mă apropiu. *Lăgo, lăgo și la pruchjo yomu, ca vizù că la pruchjo* (alergă, alergă și se apropie de om, dacă văzu că-l ajunge), 9/35 cf. 46/40, (cu acest înțeles și intrans.). *Că pruchjă di casă* (când se apropie de casă), 20/16. *Si pruchjo* (se apropie), 12/7 cf. 12/51; **pruchjari** f. = apropiare]. — Din lat. *ad-prōpe*, (arom. *aproape*).

Proáspăt, -ă ad. Proaspăt. *Bubili aṷ arises frunza maṷ proaspătă*, B. 7. *Tsiṣta peṣt nu sa proaspăts*. Com. I. L. [Și: **proáspit**, -ă adj. Com. V. J.]. — Din gr. *πρόσφατος*, (arom. *proaspit*).

Proáspit, -ă adj. v. *proaspăt*.

Proátă (Țárnareca) *proata-ȳară* (întăia dată). Com. V. J. — Din gr. *πρωτα*, (arom. *protă*).

Próehju vb. v. *proapi*.

Próda N. loc. (Lugunța).

Proł m. Puiu demăgar. Cf. p r ă l i. [D e r i v a t: **proł áe** m. (dimin.)]. ALR. 5533. — Din bg. *părle*.

Prqmbuc m. Tivitură. ALR. 3305. Cf. 1750. Cf. p ă r u m b e s.

Pronditură f. Loc unde a săpat apa, ponor. ALR. 2491. — D e r i v a t din paleosl. *prōdŭ* (dacor. *prund*).

Própi adv. v. *proapi*.

Proșán s. v. *prășai*.

Proșiáe m. } v. *pruses*.

Prósie

Prost adj. (Oșani) In picioare. *Șoṷ, dosta stătuș prost* (șezi, destul ai stat în picioare), Com. I. L. *Meardzi prost și curdisit* (merge drept și svelt), ALR. 2278. [D e r i v a t: **ampróstu** vb. I. = pun drept, îndreptez. *Amproastă-la sacu că căzŭ* (îndreptează sacul, căci căzu). *Nu poati si la amproastă*, Com. T. P.; **amprustári** f. = îndreptare; **amprustát**, -ă adj. = îndreptat (arom. *amprustedzu*). — Din mbg. *prosto*.

Próur Numele unei mahalale în Nânta. *Prour-džamisi* = numele bisericii Sf. Maria, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 11).

Próuvă f. Zăpadă ușoară, care nu îngheață. ALR. 2440.

Pruăbidés vb. v. *ubides*.

Pruangréc vb. v. *angrec*.

Prubărdés vb. v. *pubărdes*.

Prubeáu vb. v. *beau*.

Pruceáse vb. v. *casc*.

Pruceqnt vb.

Pruceqntát, -ă adj. } v. *cont*.

Pruceúr vb.

Pruceurát, -ă adj. } v. *cur*.

Prudeápir vb. I. v. *deápir*.

Prudórm vb. v. *dorm*.

Prufáe vb. v. *fac*.

Prufălít, -ă adj. v. *fáles*.

Pruffít m. v. *pruyroc*.

Prugálbinés vb.

Prugálbiníri f. } v. *galbin*.

Prugálbinít, -ă adj.

Prumbés vb. IV. Tivesc, ALR. 1757. Cf. p ă r u m b e s.

Prumirusés vb. v. *miruses*.

Prun m. Prun. Feluri de pruni: *prun vinăt* (face prune vinete); *prun măgăres* (face prune mari și roșii); *prun picător* (face prune roșii și rotunde); *prun drisliv* (face prune mici de coloare galbenă sau roșie; se întrebuintează mai mult pentru rachiul); *prun caljanc*, *prun trăuc* etc. Com. G. D. [**prună** (<lat. *prūna*) f. = fructul prunului, prună; **prúnitșeă** f. (dimin.)]. — Din lat. *prūnum* (arom. *prun*).

Prună f. v. *prun*.

Prunitșcă f. v. *prună*.

Prupáse v. *pasc*.

Prupáșeână adj. v. *prăpășenă*.

Prupásúe a. Păscut. *Du-ti tu, frati, astăzi la prupásuc*, 2/69. Cf. bg. *pastište*.

Pruputréc vb. III. v. *putrec*.

Prușél' v. *prășai*.

Prusés vb. IV. Cerșesc. *La tri-measi la prusirea (... l-a trimes la cerșit)*, 601. [Derivate: *prusiri* f. = cerșit; *prósie* și *prósiae* m. ALR. 451. (bg. *prosak*) = cerșetor 599. — Din bg. *prosjá*.

Prusités vb. v. *sfites*.

Prusiri f. v. *pruses*.

Pruștét vb. v. *ștet*.

Pruțs... prutș Strigătul cu care se alungă calul. ALR. 5483.

Prutsér vb. v. *tser*.

Prutsop vb. v. *tsop*.

Prușbidés vb. v. *ubides*.

Prușóu vb. v. *uou*.

Pruúrlu vb. v. *urlu*.

Prușróe m. (Oșani), Prooroc, profet. [In altă parte se zice și: *prufit* m. Com. I. L.]. — Din bg. *proorok*.

Pruvártal' cá f. v. *privártal' cá*.

Pruvéú vb.

Pruideári f. } v. *ved*.

Pruvisés vb. v. *vises*.

Pruvóji m. v. *právoji*.

Pruvóm. vb. v. *vom*.

Pruvudés vb. IV. Conduc, însoțesc. *Au pruvudi* (o conduse). [Derivate: *pruvudiri* f. =

însoțire, conducere; *pruvudit*, -ă adj. = însoțit, condus]. — Din bg. *provoždám*, (aor. *provodih*).

Pruvudiri f.

Pruvudit, -ă adj. } v. *pruvudes*.

Pruvulés vb. IV. Găuresc. *Nu putú s-la pruvulească*. Com. I. L.

[Derivate: *pruvuliri* f. = găurire; *pruvulit*, -ă adj. = găurit, fig. fără fund, în spec. pentru cei care mănâncă mult se zice: *mănâncă ca orin pruvulit* (mănâncă foarte mult). Com. I. L.]. — Din bg. *provaljam*, id.

Pruvuliri f.

Pruvulit, -ă adj. } v. *pruoules*.

Psălés vb. IV. Cânt la strană, *Tsints psalts psáleau ân bisearică* (cinci cântăreți cântau în bisearică), Com. C. I. [Derivate: *psăliri* f. = cântare la strană; *psalt* (gr. *ψάλτης*) m. = cântăreț de strană; *psălír* m. = psaltire]. — Din gr. *ψάλλω*.

Psalt m. v. *psălés*.

Ptu! interj. Pfiu! 9/20.

Puärt vb. v. *port*.

Pubárdés vb. IV. Imbrobodesc. *Au flo mûmă-sa prubárditá* (află pe mamă-sa îmbrobodită), 8/91. [Și:

pápárdés vb. IV. Derivate: *pubárdiri* f. = îmbrobodire; *pubárdít*, -ă adj. = îmbrobodit. Și: *prubárdés* vb. IV. = mă îmbrobodesc din nou. *Curon si-u prubárdes*, 9/91; *prápádés* vb. ALR. 3285, — Din bg. *podbradja* (Weigand. *Jahresb.* XV, 168).

Pubărdiri f. }
 Pubărdít, -ă adj. } v. *pubărdes*.

Puc v. *prípuc*.

Pucăat vb. I. v. *cat*.

Pucłón a. Dar (la femeia le-
 huză). *Dus-ay pitulitsi și multi*
pucloani (au dus tigăițe și multe
 daruri), 6/61. [Și: păclón a. D e r i v a t :
 puelunés, păclunés vb. VI. = închin,
 mă închin. *Mi puelunes la Domnu*
(lui Dumnezeu). — Din bg. *poklon*.

Puelunés vb. v. *pucłon*.

Puenés vb. IV. Crăp, pleznesc.
Pucni un flotuc (plezni un clăbuc),
 9/38. *Nu ieș castoñă di si pucneș*,
 603. [D e r i v a t e : pueníri f.,
 puenít, -ă adj.]. — Din bg. *pukam*,
 (aor. *puknah*).

Pueníri f. }
 Puenít, -ă adj. } v. *pucnes*.

Pucroávă f. v. *pucrov*.

Pucróv a. Învelitoare de lână,
 velință mai groasă. *Cu pucróvu*,
 20/43. [Și: păcróv a., (Țârnareca)
 păcroávă, pucroávă (prin metat.
 și) euproávă f. *Trazi cuproava*.
 13/68. *Trăgneă-u pucroava, no-ari*,
 13/68]. — Din bg. *pokrov*.

Pucunés vb. IV. v. *cănes*.

Pudădés vb. IV. Dăruesc, dau
 la săraci, Com. V. J. — Din bg.
podavam.

Pudardíc vb. I. v. *ardíc*.

Pudlóg m. Petec la opincă.
Pudlog di upincă (om de nimic),
Pudlog ań-tsi feasi rostu (mi s'a
 uscat gura de sete), 604. [Și:

pădlóg, ALR. 3343]. — Din bg.
podloga.

Pudmișcă f. Funie cu care se
 leagă sămarul de picioarele de
 dinainte ale calului (La Oșani),
 m a t ș c h i. Com. I. L.—Din bg.
podmiška.

Pudmișnie m. v. *podmișnic*.

Pudmistés vb. IV. Deretec, cf.
 n ă m i s t e s. *Mul'area pudmi-*
steaști lucrăli prin casă, ALR.
 3813. — Din mbg. *podmestjam*.

Pudnițșăreă f. v. *podnitsă*.

Pudnoășcă f. (La războiu) Iepe.
 Com. C. I. — Din bg. *pod-*
noška.

Pudrămqñ vb. III. v. *rămqñ*.

Pudvéshi (pl.) Bete, calțavete,
 cf. b e a t i. Com. V. J. — Din
 bg. *podveski*.

Puejre }
 Pjere } m. v. *porc*.

Púfă Un fel de ciupercă care
 nu se mănâncă și care, când se
 coace, are un praf cafeniu înăuntru;
 acest praf se întrebunțează ca
 medicament la tăieturi. Com. I.
 L. — Din bg. *puh*.

Pugătșă f. (Țârnareca) Pogacie,
 pâine mai mare făcută în tepsie.
Ună gabanitsă șu ună pugătșă,
 4/68. || (La nuntă). Pâine mare
 presărată cu zahăr. Com. I. L. —
 Din bg. *pogača*, (arom. *pugače*).

Pugăzeăi m. plur. (La nuntă)
 Tinerii cari aduc zestrea miresii
 încărcată pe un cal încălecat de un
 fârtat, (cf. Capidan, *Meglenoro-*

mâni, I, 48). [Și : puguzeâj m.]. — Din bg. *poguzěj* (Pančev).

Pugón a. v. *pogon*.

Pugudés vb. IV. Nemeresc, cf. u g u d e s. *Iu mireà colo pugudeà* (unde țintea, acolo nemerea), 11/67 (Refl.) Mă nemeresc, se întâmplă. *Si pugudeaști* (se întâmplă), 2/88 cf. 23/8, 5/72. [D e r i v a t e : pugudiri f. = nimerire, pugudít, -ă adj. = nimerit]. — Din bg. *pogoždám*, (aor. *pogodih*).

Pugudiri f. } v. *pugudes*.
Pugudít, -ă adj. }

Puguzeâj m. v. *pugđzeaj*.

Pujángu m. (Țárnareca) Paianjen. [Și : pang a. *Cătsaj un pang*. Com. V. J.]. — Din bg. *pajak*, (arom. *pangu*).

Pujătă f. Grajd, staul [pl. *pujəts*], Com. T. P. — Din bg. *pojata*.

Puimés vb. IV. (refl.) Mă ivesc, mă arăt. *Tamam di el lăfeau și si puimi* (tocmai de el vorbeau și se ivi). Com. GH. T.

²**Puimés** vb. IV. Iau, apuc ceva. Com. T. P. — Din bg. *poemam*.

Puimóinista } adv. v. *mojni*.
Puimóntiza }

Puivés vb. IV. (refl.) Mă ivesc. *Si puives* (se arată), 2/66. *Si puivi ară prosicu* (din nou se ivi cerșetorul), Com. I. L. — Din bg. *pojavjamse*.

Pujăr m. Incendiu, foc. *S-feasi pujar, arsi jumitati di cătun*, ALR. 692. || Curătură unde s'a tăiat pădurea; ib. 956, cf. t ș ă n c o r. —

Din bg. *požar*.

Pul (pl. -ur) m. Marcă postală, ALR. 2587. — Din tc. *pul*, (arom. *pulje*).

Pul' m. Puiu, în gen. p a s ă r e. *Contă pul'* (cântă pasărilor). *Să-ń li cats pul'il*, 6/11. *Ancălzești āpu la pul'*, 13/11 cf. 1/32. | Nume de persoană. *Pul'u a lu popa*, 4/XVI, [Voc. *pul'uli* și *pul'*. *Iundí ti duts bra pul'*, 4/32. Plur. art. *pul'il* și *pul'*. D e r i v a t e : p ū l' e ă f. = puică. Nume de fetiță. *Ca con āđ di pul'că șărotă*, 609; *pul'ehitsă* f. = puicuță, *11]. — Din lat. **pŭl-leus*, -um, (arom. *pul'u*).

Pul'ănă f. Poiană. *Ună pul'ană*, 22/32. *Scaosi uoŭli ān ună pul'ănă*, 11/94. || Nume de localități: *Pul'ana-furuluj* (Huma), *Pul'ana-lungă*, ib., Com. T. P. *Pul'ana-bealăl'd*. *Pul'ana-cu-șinu* (Nânta). [D i m i n u t i v : pul'ănitșeă f., 6370]. — Din sl. *poljana*.

Pul'ănitșeă f. v. *pul'ană*.

Pulătă f. 1°. Palat, cf. c u n a c. *Scondurli di la pulată*, 12/29 cf. 13/19. || 2. Un fel de tindă în catul întâiu sau al doilea. *Ari casă cu pulată*. Com. I. L. — Din bg. *polatá*.

Puláz m. O parte a morii. Com. G. D.; (fig. în expresia) *ari bun pulaz* s. *ari bun ur* (este cu noroc). 995.

Pulicár m. Degetul cel mare, p o l i c a r. Com. I. L. — Din lat. *pollicaris*, -e, (arom. *pulicar*).

Puliés vb. IV. Vărs apă ca să se spele cineva. [D e r i v a t e: **puliiri** f. = vărsare de apă pentru spălarea mâinilor, Com. G. D.]. — Din bg. *polivam*.

Pulișes vb. IV. Poleiesc, suflu. *Tas puliit cu furlină* (tas suflat în aur). [D e r i v a t: **puliit**, -ă adj. = poleit]. — Din mbg. *polijam*.

Puliiri vb. IV. v. *pulies*.

Puliit, -ă adj. v. *pulișes*.

Pulitsă f. Poliță, policioară, 13/48. *Pulitsă* n. loc. (Huma). — Din bg. *polica*.

Pulivnie m. (La nuntă) Urările ce se fac tinerei perechi din partea nuntașilor imediat după ce s'a sfârșit masa, atunci când mirele și mireasa fac mătăanii. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 48, 49). — Din mbg. *polivnik* (cf. bg. *polivo*).

Puliz m. Polițist. Com. I. L.

Pulm (pl. -mur) a. Pumn. *Un pulm di roșă dulțsi*, B. 12. *Al' deadi un pulm di lușnats* (și dădu un pumn de nuci), Com. I. L. [D e r i v a t: **pulmă** f. = mână plină, mănată. Com. C. I.]. — Din lat. *pūgnus*, -um, (arom. *pulmu*).

Pulmă f. v. *pulm*.

Puloe m. v. *pulog*.

Pulog m. Oul pus în cotețul de găini unde trebuie să ouă găinile. | Locul unde se clocesc ouăle, se nasc puii, p. ext. locul unde se ascunde vulpea. In general, ori ce bucată de pământ. Com. G. D. cf. p a l o g. *Ia-li foarfitsli*

mul'ari, pots să coseș un puloc, ili nu (... poți să cosești o bucată de pământ ori nu), 5/14. [Și: **puloe** m.]. Pentru etim. cf. p a l o g.

Pulumăreă f. v. *pălămarcă*.

Pulupés vb. IV. refl. Mă ascund ghemuindu-mă, mă pitulesc, mă pitesc. *Un ūom... bătù ună-ură di un șarpi pulupit sup ună roșă* (... ghemuit subt o piatră), 1/12. [D e r i v a t e: **pulupiri** f. = ghemuire; **pulupit**, -ă adj. = ghemuit. C o m p u s (cu pref.): **dispulupés**, dis + pulupes) vb. IV. = fac să nu mai fie ghemuit. *Ūomu la dis-pulupi șarpili* (omul îl urni din loc pe șarpe), 3/12. — Din mbg. *lupam*, (bg. *lupja*).

Pumeănă f. Pomelnic, parastas. *Al' feasiră ună pumeană*, Com. I. L. — Din paleosl. *pomēna*, (arom. *pumean*).

Pumét a. v. *pom*.

Pun vb. III. Pun. *Să pun*, 16/94. *Li pusi sub ia*, 10/81. *Añ puș*, 4/13. *Ari pus*, 4/27 cf. 13/15, 25/64. || (Refl.) Mă sui. *Si pusi fitșoru pri un fag* (se sui băiatul pe un fag). [Aor. pers. 3 plur. (Liumnița) *pusără*. *Si pusără pri gornits*, 7/71 cf. 7/77. D e r i v a t e: **púniri** f.; **pus**, -ă adj. = pus, suit. C o m p u s: (cu pref.) **pripún** vb. IV. (pri + pun) = mai pun. *Nu tribuiaști si pripunim lantă frunză*, B. 5]. — Din lat. *pōno*, -ere.

Púndziri f. v. *pung*.

Pung vb. III. Împung. **Derivat** **pîndziri** f. = împunsătură, junghiu. *Am pîndziri* (am junghiu-ri), ALR. 2205, 2206. — Din lat. *pûngo*, -*ere*.

Pûniri f. v. *pun*.

Pûnti f. Pod, punte. *Si stom pri punti*, 8/52. N. loc. (Cupa). *Puntea-di-zadă*, n. loc. (Oșani). **Punti** numele unei mahalale în Nânta, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 11). *Puntea-Popăl'ă* (ib. 23). — Din lat. *pons*, *põntem*, (arom. *punte*).

Pupărdés vb. IV. v. *pubărdes*.

Pupărdîcă f. v. *popă*.

Pupărés vb. IV. Opăresc. *La li pupări gușil' [la pul']* (le opări...), 13/11. [Și: **păpărés** vb. *Si speală cu păpărită apă* (se spală cu apă opărită), 2/71. **Derivate**: **pupăririi** f. = opărire; **pupărit** (**păpărit**, -ă) adj. *Apu pupărită*, 12/11; **pupărnice** (bg. *puparnik*) m. = făină pentru plăcintă. *Am un tăgărdžic plin di puparnic*, *52]. — Din bg. *poparjam*.

Pupăreteă f. Șezătoare. *Toati featili ray dunati lă pupăretcă* (toate fetele erau adunate la șezătoare). [Și: (Oșani) **pupăreteă** f. Com. I. L.]. — Din bg. *poprelka* (sinon. cu *sedenka*).

Pupăririi f.

Pupărit, -ă adj. } v. *pupăres*.

Pupărnice m. }

Pupeă f. 1°. Boboc de floare, flo-ricile de porumb. Com. I. L. || 2°. Prescură. *Si duc pupcă la popa*

(o să duc o prescură popii), Com. G. D.—Din mbg. *pupka*, « boboc ».

Pupează f. Pupăză. *Flu un cuib di pupează*. Com. I. L. [Forma *pupă* este necunoscută].

Pupîjă f. v. *păpijă*.

Pupîjă f. Căruță. *Ancă unșac ra s-u calcă pupîja* (cât p'aci să-l calce căruța), ALR. 3130.

Pupăreteă f. v. *pupăretcă*.

Purcăr m.

Purcăril'ă f.

Purcărlqe a.

Purcūril'ă f.

Purcūvină f.

} f. v. *porc*.

Purice m. v. *purits*.

Purits m. Purece. *Un purits*, 6/54. *Aș la ari puritsu 'n coastă* 611 cf. 7/18, 610, 613. [Și: (Țăr-nareca) **purice** m. cf. 4/67]. — Din lat. *pūlex*, -*icem*, (arom. *puric*).

Purivés vb. IV. (refl.) Mă clatin. *Ūomu beat si puriveaști con amnă* (omul beat se clatină când umblă), Com. I. L. — Din mbg. *porivam*.

Purôju. Nume de râu ce se varsă în Meglenița.

Purqmbue Tivitură Com. T. P. cf. *părumbes*.

Purtări f.

Purtăt, -ă adj.

Purtitsă f.

Purtitșcă }

} v. *port*.

} v. *poartă*.

Purtseăuă f.

Purtselūș m.

Purtsql m.

} v. *porc*.

Purtueălă f. Portocală și coloare portocalie, ALR. 3403. *Tșe fêtă*

ăi ăn purlucală, 13/85. [Și: pră-tucălă f., 15/85].

Purumbés vb. IV. v. *părumbes*.

Pus, -ă adj. v. *pun*.

Pusălés v. *pusoles*.

Pusăt a. Pândă. *Pri pusat sta*, stă la pândă, 614. — Din tc. *pusat*.

Púseă f. Oțet. *Ljuta puscă chiupu ș-la frondzi* (oțetul tare sparge vasul), 615. *Au sparsiră pusca*, (s'au certat), 715. — Din lat. *pusca*, -am, (arom. *pusca*).

Pusipés vb. Pun ceva în cuptor spre a se coace. *Au răzmisiș și au pusipiș* (o pusei în cuptor), ALR. 1847. [Derivat: *pusipít*, -ă adj. (despre carne) *cqn si coatsi ăn furnă di sup tsqst di lamarindă*, ALR. 4073]. — Din bg. *săpjam*?

²Pusipés vb. IV. Presar cu ceva. [Derivat: *pusipít*, -ă adj. = presărat. *Trupu ăi pusipit cu dqmts* (trupul îi este presarat cu pete), B. 12]. — Din bg. *potsipvam*.

Pusipít, -ă adj. v. *pusipes*.

²Pusipít, -a adj. v. ²*pusipes*.

Pusleădie m. Soarta în care se află fătul născut. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 105). — Din bg. *poslėdak*.

Pusolés vb. IV. Presar. *Pusolış tșinușă prin casă*, ALR. 3171. Piperiz, ib. 733. — Din bg. *posolja*.

Pust, -ă adj. Pustiu. *Un loc púst*, 3/55. | Pustie, cf. 2/13. *Pust di măgar* (pustia aceea de măgar), 2/63 cf. 24/6, 8/13, 10/16. [Derivat: *pustiñitáti* f.

= pustietate. *Au dusi ăn un munti tsi nu veă tsivă pustiñitáti*, 11/38. (Și: *pustiñătáti* f., Com. G. D.]. — Din bg. *pust*.

Pușt adj. Curvar, ALR. 4904. — Din tc. *pjušt*, (arom. *puștu*).

Pustalántă adv. Ziua de după poimăne, atestat numai de Weigand.

Pustănés vb. IV. Mă obosesc. *Saldi di cvătșirea pustăñiră* (numai de clocit se obosiră). [Derivate: *pustăñiri* f. = obosire; *pustăñit*, -ă adj. = obosit. *Cal pustăñit* (cal obosit), 7/36. — Din bg. *postavjam*, (aor. *postanah*).

Pustăñiri f. } v. *pustănes*.
Pustăñit, -ă adj. }

Pustáv m. Jghiab. *Tsista pustav* 17/32 cf. 2/32. Nume de fântână (Oșani și Nânta). — Din bg. *postav*.

Pustăvés vb. IV. Căptușesc, ALR. 5769. [Și: *pustuvés* vb. IV Derivat: *pustăveălă* f. = căptușeală, ib.]. — Din bg. *postavjam*.

Pustél'ă f. Așternut. *Ună mul'ari ăn pustel'ă*, 8/65. — Din bg. *postelja*.

Pustés vb. IV. v. *post*.

Pustiñătáti } f. v. *pust*.
Pustiñitáti }

Pustíri f. v. *pustes*.

Púștu m. Nemernic, păcătos, ciapcân, stricat, Com. G. D. Acelaș cu *pușt*.

Pustuvés vb. *pustăves*.

Pusulă f. (în expresia) *Au pierdù pusula* (și-a pierdut echilibrul), 617. Pentru *busolă*, (există și în mbg.).

Putână f. Curvă. Cf. *r u s p i j ă*. ALR. 4906. — Din it. *potana*, (arom. *putand*).

Puteă f. Organ genital la femeii și vite, ALR. 1099, 4873. *Putca putseauăjă* = *potbeal*, ALR. 1918. — Din mbg. *putka*.

Puteumnie m. Numele unei rude a mirelui. (Capidan, *Meglenoromâni*, I. 47). Derivat bg. din *kum*?

Puteusés vb. IV. v. *cus*.

Puteári f. v. *pot*.

Putéts m. (La cap) Cărare, dungă, Com. I. L. [Și: *patéts*, *potéts* m.]. — Din mbg. *patec*, id.

Putină f. Putină. *Ună putină di brondză*, Com. I. L. [Diminutiv: *putinitșcă* f. (pl. *-chi*)].

Putinitșcă f. v. *putină*.

Putirés vb. IV. Gonesc. *Putireau un lûp*, 1/36. *Si putires*, *98, cf. 772. [Derivate: *putiriri* f. = gonire; *putirit*, -ă adj. = gonit]. — Din mbg. *poteram*, id.

Putiriri f.

Putirit, -ă adj. v. *putires*.

Putnés vb. IV. Fac farmece, descânt. [Derivat: *putniri* f. = descântare]. Com. I. L.

Putoári f. Putoare. Cf. *p u t s q s*.

Putôc v. *potoc*.

Putorn vb. I. v. *torn*.

Putpăreș vb. IV. v. *dupăreș*.

Putpizlív, -ă adj. v. *peză*.

Putreăbnie, -ă adj. De tre-

buintă, necesar. *Cqn vem baja frunză, lesnic putem știri cqt nă-i putreabnică* (... cât ne trebuie).

B. 10. — Din bg. *potřebnik*.

Putrée vb. III. v. *trec*.

Pútrid, -ă adj. Putred. *Tsela-i putrid di pari*. [Derivate: **putrizqs** vb. IV. = putrezesc *Napcum putrizqs*, B. 8; **putrizqri** f. = putrezire; **putrizqt**, -ă adj. = putrezit. *Rămăsatur putrizqti*, B. 9; **putrizqni** f. = putreziciune. *Ca ȓert ai, putrizqni* (ca fiert este, putreziciune), 619 cf. 620]. — Din lat. *putridus*, -a, -um, (arom. *putrid*).

Putrizqni f.

Putrizqri f.

Putrizqs vb.

Putrizqt, -ă adj.

v. *putrid*.

Putronză f. v. *jugoali*.

Pútsă f. (la băețasi) organul genital, cf. *tșumpuleati*, *tșopcă*, ALR. 4872, (arom. *putsă*).

Putșăc a. v. *poș*.

Putsqn, -ă adj. Puțin (Intrebuintat foarte rar), cf. *neac*, *uneac*. — Din **pútinus*, -a, -um, (arom. *putsin*).

Putsqș vb. III. Miros prost, put. [Și: *ampusos* v. Derivate: **puturós** (*putărós*, -oasă) adj. = puturos. *Bureati-puturos*, cf. *bureati*. *Di inmăros până puturos*, de fudul ce este până pute, 309; **putsqri** f. = împuțire; **putsqt**, -ă adj. = împuțit; Com. D. G.]. — Din lat. *puteo*, -*ire, (arom. *amput*).

Putșori f. }
Putșot, -ă adj. } v. *putșos*.
Putșudés vb. IV. v. *tșudes*.
Putúnd vb. v. *tund*.
Putúr (pl.) v. *potur*.
Puturnári f. }
Puturnătúră f. } v. *torn*.
Puturós, -oasă adj. v. *put*.
Puturtșos vb. IV. }
Puturtșot, -ă adj. } v. *turc*.
Puvél'ă f. Putere, stăpânire. *Di sub puvel'a lu drăcu* (de sub stăpânirea dracului), 16/79. [D e r i v a t e : **puvilés** vb. IV. = poruncesc, ordon, stăpânesc. *Tot voi si puvilits* (Tot voi să stăpâniți)]. — Din bg. *povela*.
Puvilés vb. IV. v. *puvél'ă*.

R

Raát a. v. *rati*.
Răb a. (In limba secretă). Nemâncat, flămând. lihnit. Com. G. D.
²**Răb** a. v. *ărb*.
Răbă f. Numele oaiei cu lâna amestecată, cenușiu cu negru. *Oaiđă siv cu negru*, ALR. 5328.
Răbét a. (Oșani) Spate. *Ay antsăpș cutsștu ăn răbét*, 18/40. [Și : *ărbét(i)a.*] — Din bg. *răb*.
Răbúș (pl. -*bușă*) a. Răboj. *Scoati-la din răbuș; fș-la risit* (pune-i cruce, nu-l mai socoti), 622. *Li-ari pirdut răbușăli* [s. *ăi ișșot din răbuș*], 623. — Din mbg.

rabuș, (arom. *răbușe*).
Rac m. Rac. *Că la rac ăl' tsi dutsi* (îi merge ca racul), 624. — Din bg. *rak*.
Răcătînă f. v. *răcutină*.
Răcavítsă f. Manșeta care se poartă sub mânecile cămeșii. Com. G. D. — Din bg. *răkavica*.
Rachiiă f. Rachiul cf. *86, *87. — Din tc. *raky*, (arom. *arik'ie*).
Răchită N. loc. (Nănta).
Răcutină f. Flegmă. *Rătsi și scupi răcutiň* (răci și scupă flegmă), Com. I. L. [Și : *răcătînă* f. *Scupeaști răcătînă*, ALR. 1637]. — Din mbg. *rakotina*, (bg. *hrakotina*).
Răgát m. v. *argat*.
Răgăvân m. (Oșani) Liliac. *Răgăvanu miruseaști ubav*, Com. I. L. || Arbore cu fructe negre și mici care nu se mănâncă. Com. C. I. [Și : *argăvân* m.]. — Din mbg. *orgovan*.
Răghîă f. }
Răghisés vb. } v. *rogșă*.
Răgúșă f. Oaie cu coarne. [Și : *rogúșă* f.; *răgúșcă*, *rogúșcă* f. (dimin.).] — Din bg. *rogúša*.
Raj a. Rai, paradis. — Din bg. *raj*.
Răjănîă Strat, așternut de paie (de secară)? *Nu tribușaști nitsșon sa rănim bubi pri rogozină ili răjănîă*, B. 3. — Cf. bg. *răžjanica* «paie de secară».
Răjnés vb. IV. Scrașnesc cu dinții. Cf. *crășnes*, *cărtșăies*, ALR. 2118. — Este

Putșori f. }
Putșot, -ă adj. } v. *putșos*.
Putșudés vb. IV. v. *tșudes*.
Putúnd vb. v. *tund*.
Putúr (pl.) v. *potur*.
Puturnári f. }
Puturnătúră f. } v. *torn*.
Puturós, -oasă adj. v. *put*.
Puturtșos vb. IV. }
Puturtșot, -ă adj. } v. *turc*.
Puvélă f. Putere, stăpânire. *Di sub puvel'a lu drăcu* (de sub stăpânirea dracului), 16/79. [Derivate: **puvilés** vb. IV. = poruncesc, ordon, stăpânesc. *Tot voș si puvilits* (Tot voi să stăpâniți)]. — Din bg. *povela*.
Puvilés vb. IV. v. *puvél.ă*.

R

Raát a. v. *rati*.
Răb a. (In limba secretă). Nemâncat, flămând. lihnit. Com. G. D.
²**Răb** a. v. *ărb*.
Răbă f. Numele oaiei cu lâna amestecată, cenușiu cu negru. *Oaiđ siv cu negru*, ALR. 5328.
Răbét a. (Oșani) Spate. *Ay antsăpș cutsștu ăn răbét*, 18/40. [Și: *ărbét(i)a.*] — Din bg. *răb*.
Răbúș (pl. -*bușă*) a. Răboj. *Scoati-la din răbuș; fș-la risit* (pune-i cruce, nu-l mai socoti), 622. *Li-ari pirdut răbușăli* [s. *ăi ișșot din răbuș*], 623. — Din mbg.

rabuș, (arom. *răbușe*).
Rac m. Rac. *Că la rac ăl' tsi dutsi* (îi merge ca racul), 624. — Din bg. *rak*.
Răcătînă f. v. *răcutină*.
Răcavítsă f. Manșeta care se poartă sub mânecile cămeșii. Com. G. D. — Din bg. *răkavica*.
Rachiiă f. Rachiu cf. *86, *87. — Din tc. *raky*, (arom. *arik'ie*).
Răchită N. loc. (Nănta).
Răcutină f. Flegmă. *Rătsi și scupi răcutiň* (răci și scupă flegmă), Com. I. L. [Și: *răcătînă* f. *Scupeaști răcătînă*, ALR. 1637]. — Din mbg. *rakotina*, (bg. *hrakotina*).
Răgát m. v. *argat*.
Răgăvân m. (Oșani) Liliac. *Răgăvanu miruseaști ubav*, Com. I. L. || Arbore cu fructe negre și mici care nu se mănâncă. Com. C. I. [Și: *argăvân* m.]. — Din mbg. *orgovan*.
Răghjă f. }
Răghisés vb. } v. *roghjă*.
Răgúșă f. Oaie cu coarne. [Și: *rogúșă* f.; *răgúșcă*, *rogúșcă* f. (dimin.).] — Din bg. *roguša*.
Raj a. Rai, paradis. — Din bg. *raj*.
Răjănîă Strat, așternut de paie (de secară)? *Nu tribujaști nitsșon sa rănim bubi pri rogozină ili răjăniă*, B. 3. — Cf. bg. *răžjanica* «paie de secară».
Răjnés vb. IV. Scrașnesc cu dinții. Cf. *crășnes*, *cărtșăies*, ALR. 2118. — Este

același cu dacor. *scârșni* din plsl. *skrūžītati*.

Rălitsă f. Plug (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51). [Și: *rărītsă* f.]. Pentru etim. cf. *larītsă*.

Rămásnieă f. Logodnică. *Să-ș* *aflīș ună rămásnică* (să-mi găsești o logodnică), 1/10. *Să-ș veadă rămásnică-sa*, 2/91. [Masculin: *rămásnie* = lododnic]. — Din mbg. *ramasnik*.

Rămát, -ă adj. } v. *rom*.

Rămătúrá f. }

Rámóń m. Romoniță, ALR. 1938. Se mai numește și *pašti*.

Rămõn vb. III. Rămân. *Rămási ară ân loc. Veă rămás*, 13/31 cf. 4/7, 29/40. [Și: (Cupa) *rimõn* vb. III, 13/56; (Țárnareca) *armõn* vb. III. *Tsi armăneà la mini*, 11/56. Compus cu pref. **puđrămõn** (puđ + *rămõn*) vb. III. = rămân în urmă, Com. C. I. — Din lat. *remaneo*, -ere, (arom. *armîn*).

Rámură f. Ramură, cracă. *Doųă ramur*, 3/11. — Din lat. **rama*, -am, cf. Pușcariu, *Et. Wb.* (1428).

Rănă f. Rană. *S-la dară rõñ* (să-l facă plin de răni), 22/4 *Cu tsi ats trec rõñli* (cu ce îți trec răniile?) 16/56 cf. 625. [Derivat: *răñlīf*, -ă adj. = plin de răni. *Cafcu sam răñlīf* (cum sunt plin de răni), 15/56]. — Din paleosl. *rana*.

Rănă f. Râie. [Derivat: *rănós*, -oasă adj. = râios. *Coaja mea-i rănóasă* (pielea mea... îi

râioasă), 11/35; *răñlīf*, -ă râios, Com. T. P.]. — Din lat. *aranea*, -am, Pușcariu, *Et. Wb.* (1460), (arom. *arîñe*).

Răneátș m. Râncaciu, Com. P. M. [Și: *rângátș* m.].

Rândzărés vb. IV. (despre copii) Plâng, stâncesc. *Nu rândzărea, dosta rândzăriș*, Com. GH. T.

Rândžés vb. IV. (Despre câine). Imi arăt dinții, rânjesc, ALR. 1151. — Din bg. *rămžă*.

Rănés vb. IV. Hrănesc, întrețin. *Nu aň mi rănèd* (nu mă hrănește), 7/36 cf. 30/40. [Derivate: *răniri* f. = hrănire; *rănīt*, -ă adj. = hrănit. *Ca 'n cotșină rănīt* (ca în cocină hrănit) 148. Derivat (cu pref.): *nărănés* (bg. *naranjam*) = hrănesc. *Feta di bun maį bun li nărni pul'il'...* *Cum va nărni?* — *noį tărțșom că tu nă nărniș*, 7/11]. — Din paleosl. *hraniti*, (arom. *hrănescu*).

Răngátș m. v. *răncatș*.

Rănghjăl m. Arhanghel; sərbătoarea din 8 Noemvrie. Com. I. L. — Din bg. *Arangjel*, (gr. ἀρχάγγελος).

Răñijă f. Căldare de aramă în care se fierb rufeale, Com. T. P. — Din mbg. *aranija*.

Răñlīf, -ă adv. v. *rană*.

Rănós, -oasă adj. v. *rănă*.

Răñuveăști vb. IV. Plouă mărunț. *Răñuvi neac* (căzu puțină ploaie; a rouat), ALR. 1266. [Și: *ruñuvés* vb. *Ruñuveăști* (cerne, plouă), ib. 1978]. — Din bg. *ronja*.

Rap m. Arap. *Răpu aṣ tāltšə lamna...* *răpu li flo capitili* (arapul ucise balaurul) 15/28 cf. 2/80. [Derivate: **răpcă** f. = arapcă, nume de oi, capre, cățea (Țârna-reca); **Răpină** (cf. bg. *arapina*) = nume de persoană. *Vini lânt răp cari aṣ ra numea Răpina*, 4/80]. — Din tc. *arab*.

Răpă } f. v. *ropă*.
Răpătînă }

Răpăusări f. v. *răpoș*.

Răpcă f. v. *rap*.

Răpés vb. IV. Răpesc, pun mâna pe ceva. *Răpîă-la* (răpește-l), Com. G. D. [Derivate: **răpîri** f. = răpire; **răpît**, -ă adj. = răpit, id.]. — Din lat. *rapio*, -*îre, (pentru -êre), (arom. *arik'escu*).

Răpină f. }
Răpîri f. } v. *răpes*.
Răpît, -ă adj. }
Răpîțșcă f. }
Răpós, -ă adj. } v. *ropă*.

Răpoș vb. I. Mă repauzez, mă odihnesc, cf. *dis măr q s. Șizură să răpoșă la umbră* (... să se repauzeze...), 1/21 cf. 3/79, 843. *Bubili răpoasă* (se odihnesc), B. 6. [Și: **ripuséz** vb. I. = răposez, mor. *Ripuso* (a murit), ALR. 2702. Derivate: **răpusări** (rupusări), f. = repauzare; **răpusát**, -ă = odihnit. Com. G. D.]. — Din lat. *repauso*, -are, (arom. *răpăsedzu*, Cod. Dim.).

Răpîșcă f. v. *ropă*.

Răpusát, -ă adj. v. *răpoș*.

Răputînă f. v. *ropă*.

Răritsă f. v. *laritsă*.

Răsădiṣti N. loc. (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 20).

Rășănés vb. IV. (refl.) Mă învelesc. [Derivate: **rășănit**, -ă adj. = vesel la inimă, voios, 627]. — Din tc. *šen* «vesel». Există și în mbg. *rašenuvam* se.

Rășănit, -ă adj. v. *rășănes*.

Răsăr vb. I. v. *sar*

Rășărit, -ă adj. Larg, lărgit. Cf. *rășirit*. *Ari rostu (dispicat) rășărit*, 985. — Din bg. *raširam*.

Răseărmin vb. I. v. *scarmin*.

Răseătșoără f. v. *răscătșor*.

Răseătșór m. Pas, schioapă. Com. I. L. [Și: **răseătșoără** f. ALR. 2242]. — Din bg. *razkrač*.

Răserăsnitsă f. Răscruce, răspântie. *Pri tu răscrăsnitsă* (prin răspântie), 41/65 cf. 9/78. — Din mbg. *răzkrăsnica*.

Răserép vb. I. v. *crep*.

Răseurnés vb. IV. Răscol, ALR. 5368, 5369. — Din mbg. *rasskor-nah*, (aor. lui *rasskorivam*).

Răsfac vb. III. v. *fac*.

Răsfét vb. } v. *fet*.

Răsfítári f. }

Răsfırqng vb. III. v. *fırqng*.

Răsînie a. Fir de metal. Com. I. L. [Și: **răsnîe** a. (Liumnița): id.]. — Din mbg. *resi* «fire».

Rășîrés vb. IV. Lărgesc, răresc. *S-nu târtșom că frunza prinsă, acu aṣ rășîrim ca si si rățșiască, aṣ bună* (să nu credem că frunza aprinsă,

dacă o rărim...), B. 7 cf. 4. [Derivat: răşirit, -ă = lărgit, rărit, cf. răşărit]. — Din bg. *raşiram*.

Răşirit, -ă adj. v. *răşires*.

Răslăgaiés vb. v. *slăgăies*.

Răslán m. Leu. *Lă răslán al' deadi yasili* (leului îi dădu oasele), 2/49 cf. 17/9, 1/39, 1/49, 628. [Derivate: răsláneă f. = leoaică. *Si dusi lă răsláneă*, 15/9; *răslánitsă* f. = ursoaică. *Răslánitsa veà un buturachi*, 18/40 cf. 16/40]. — Din tc. *arşlan*, (arom. *aşlan*).

Răsláneă } f. v. *răşlan*.
Răslánitsa }

Răşnés vb. IV. Răşnesc, macin cu răşniţa. Com. I. L. [Derivat: răşnitsă f. = terciu, id.].

Răşnitsă f. v. *răşnes*.

Răşól Varză acră. *Ăn crăbla di răşól...* (în putină cu varză), 8/XIII. — Din mbg. *rasol*.

Răşon m. v. *arşon*.

Răşpárg vb. III. v. *sparg*.

Răşplong vb. III. v. *plong*.

Răşprăscăiés vb. IV. (Despre oi) Imprăştiu. I. G. Cf. *amprăscăies*. — Din bg. *razprăşkam*.

Răşpucát vb. I. v. *cat*.

Răştál' vb. I. }

Răştál'ári f. } v. *tal'*.

Răştál'átúra f. }

Răştórn vb. I. v. *torn*.

Răstruculés vb. v. *trăcules*.

Răştserít vb. v. *tsert*.

Răstsop vb. v. *tsop*.

Răstupés vb. v. *tupes*.

Răsturés vb. IV. Vărs răspân-

desc, (refl.) mă vărs răspândindu-mă. Com. T. P. — Din bg. *rasturjam*.

Răsutşqs vb. Răsucesc. [Şi: rusutşqs]. Com. T. P. — Din bg. *razsucă*.

Rătés vb. IV. Incolţesc. Cf. *anculets*. *Ca s-râtească* (să încolţească), ALR. 6119.

Ráti f. Linişte. *Nu mi lasă lă rāti* (... nu mă lasă în linişte), 2/66. [Şi: raát a.]. — Din tc. *rahat*, (arom. *arihate*).

Rătşás m. Vierme care mănâncă cartofii, ALR. 6026. — Din bg. *račez*.

Rătşcă f. Un fel de insectă care se vără în pământ şi roade rădăcinile plantelor, chifteriţă, coropişniţă. Com. G. D. — Din bg. *račka*.

Rătşcălá f. } v. *ratsi*.
Rătşés vb. }

Rátsi adj. Rece. *Apu bistră şi ratsi* (apă limpede şi rece...), 5/59 cf. 37/65. [Derivate: *rătşés* vb. IV. = răcesc; *rătşiri* f. = răcire; *rătşít, -ă* adj. = răcit; *rătşimi* f., *rătşcălá* f. (Com. G. D.), *rătşimínt* a. = răceală; *rătşimínt* se întrebuinţează, în basme, şi ca nume de presoană cf. *figure a Io sam rătşimíntu*, 4/37. — Din lat. *rece* [n]s, *-em, (arom. *aratse*).

Rătşimi f. } v. *ratsi*.
Rătşimínt a. }
Rătşiri f. }
Rătşít, -ă adj. }
Rătşce v. *rutşce*.

Răuă adj. v. *rouă*.

²Răuă f. Rouă. *Ca raşa antru soari* (ca roua dinaintea soarelui), 630. — Din lat. *rōs, rōrem*, (arom. *aroaşă*).

Răur a. v. *rouur*.

Răvnes vb. Netezesc. [D e r i v a t : răvnít, -ă adj. = netezit. *Direaptă răvnită* (oaie cu urechea dreaptă netezită), Com. G. D.]. — Din bg. *raven*.

Răvnie, -ă adj. v. *ravnină*.

Răvniă f. Loc neted, şes. *S-la tragă ân răvniă* (să-l tragă la şes). 20/41 cf. 996. [Şi: răvnie, -ă adj. id. ALR. 2488 cf. 5061]. — Din bg. *ravnina*, id.

Răvnít, -ă v. *răvnes*.

Răvól m. Revolver. *La scoasi răvólu*, 2/57 cf. 8/52. [Şi: ruvel m.]. — Din mbg. *revol*.

Răvulugoz m. (Oşani) Flămânzilă. *Răvulugozuli, dosta cripaş* (nesăturature, destul îndopaşi), 633 cf. 684.

Răzâmplítés vb. IV. v. *âmplítés*.

Răzbât vb. III. v. *bat*.

Răzblúdnie adj. v. *răzblutnic*.

Răzblútnie m. Copil neastâmpărat, răsfăţat, ALR. 1517. [Şi: zăblúdnie, adj. ib. 2661]. — Din bg. *razbluden*.

Răzbói a. (La ţesut) Războiu. Iată părţile războiului: *leamni* (patul, stratul, trupul războiului), *pitşoarili* - *di* - *dinăinti* (picioarele de dinainte), *pitşoarill* - *di* - *dinăpoi* (picioarele de dinăpoi), *bløñ* sau *sçundură* (cele două scânduri ce

leagă tâlpile războiului), *sul* (sul), *fuşti* (vergele sau joarde), *l'itsă* (ite), *spată* (spată), *bărdi* (braţe), *scripeati* (scripete), *privărtal'că* sau *privurtal'că* (slobozitor), *tindecl'i* (tindeche), *sval'că* (suveică), *tsavi* (ţeava), *lemn* (lemnuşorul), *rost* (partea urzelei din faţa itelor), (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 53). — Din mbg. *razboj*.

Răzbugărés vb. v. *bugar*.

Răzburqs vb. IV. v. *burqs*.

Răzdáu vb. v. *day*.

Răzdrubés vb. v. *drubés*.

Răzglób a. Incheietura membrilor corpului omenesc. *Ân răzglob măiaşti* (dă în încheieturi), ALR. 4849. — Din mbg. *razglob*.

Răzgrămát, -ă adj. Dărăpănat *Casă răzgrămată*, ALR. 3817. — Din *zgrøm* (arom. *zgrîm*), păstrat numai sub această formă.

Răzint m. Argint. *Furlin şi răzint*, 6/11 cf. 306, 634. *Răzint ghiu* (argint viu), ALR. 4256. — Din lat. *argentum*.

Răzjóc vb. I. v. *joc*.

Răzläbés vb. III. refl. Mă liniştesc, mă astâmpăr. *Curon si răzläbi* (curând se linişti), 18/40. *Si mor răzläbit* (să mor liniştit...), 3/43 cf. 21/51. [D e r i v a t e : răzläbiri f., răzläbít, -ă adj.]. — Din mbg. *razlabavam*.

Răzläbiri f. } v. *răzläbes*.
Răzläbít, -ă adj. }

Răzmătés vb. IV. v. *mătes*.

Răzminés vb. IV. v. *mines*.

Răzmisés vb. IV. Prepar pâine, după ce aluatul s'a dospit, ALR. 3989. — Din mbg. *razmesuvam*.

Răzvieăjés vb. IV. v. *vicăjés*.

Reăpă Morcov. Com. I. L. — Din bg. *rěpa*.

²**Reăpă** f. v. *aripă*.

Reāti m. Berbecele necastrat. Cf. t ș u c ă j e s. ALR. 5330. — Din lat. *aries*, *-etem* (arom. *areate*).

Reaz? *Cu tseastă turliăă bubili răpoasă, si șătăjés, leaș havà și zăcatsă ara la mănăcarea cu reaz* (în felul acesta viermii de mătase se odihnesc, se plimbă, iau aer și încep din nou să mănânce cu...), B. 6. — Cf. bg. *rězko*.

Rémă f. Guturaiu. Com. I. L. — Din gr. *ρεμμα*, (arom. *remă*).

Réndină f. Răzătoare de hrean, etc. ALR. 3980. — Din mbg. *rendina*.

Répa adv. În continuu, mereu, într'una. *Ńercurea, vinirea post repa*. Com. GH. T.

Ricăjés vb. IV. Zbier. *Măgaru răcăjăști* (măgarul zbiară), 37 cf. 642. — Din bg. *rikam*.

Rid a. Deal, colină. *Pri rid, rid amnă*, *7 cf. 643. *Ridu-di-Crutsi* n. loc. (Huma). [D e r i v a t : *ridnăc* m. = tâpșan, loc înalt, ALR. 2486]. — Din bg. *rid*.

Ridie vb. I. v. *ardic*.

Ridnăc m. v. *rid*.

Ridóvna f. Săptămâna dinainte de *săptămăna di bronză* s. *prisir-*

nitsa (săptămâna albă), când se mănâncă de dulce și miercurea și vinerea. Com. I. L. — Din bg. *redovna*.

Rijôs vb. IV. Trag linii, lovesc cu prăjina. *S-ti rijôs si-ts numir coastili* (o să te croesc), 645. — Din bg. *rěžja*.

Rimilés vb. IV. (refl.) Mă frec pe corp cu hainele de pe mine. *Dosta ti rimiliș* (destul te scărpi-nași), Com. I. L. Derivat din *rom?*

Rimôn vb. III. v. *rămôn*.

Rin m. Arin negru, ALR. 1929. — Din lat. **alninus*, *-um*, (arom. *arin*, *anin*).

Rinés vb. IV. Arunc cu lopata, ridic cu lopata. *La riniră di șa* (l-au dat afară), 646. — Din bg. *rina*, (arom. *arnescu*).

Ripnés vb. IV. Sar peste ceva. *La ripniră* [s. la ripni] se zice pentru unul care a fost ucis pe loc. 647. — Din bg. *ripam* (perf. aor. *ripnah*).

Ripuséz vb. I. v. *răpș*.

Risit, *-ă* adj. Șters din catastif. *La feasi risit*, cf. 622. — Din tc. *risit*, id.

Rísti m. Nume de persoană: Cristea. *Nă mătim ca Petca cu Risti*, 359.

Ristós m. Hristos, 648. — Din mbg. *Ristos*.

Ritș m. Ariciu (întrebuințat rar), cf. ej. *Ritș di căstoăă* (coaja verde cu spini a castanei), Com. T. P. — Din lat. *ericius*, (arom. *arič*.)

Ritșel'ă f. Magiun de dovleac. — Din tc. *rečel*.

Rıza m. Nume de persoană, cf. 5/XVII.

Roată f. Roată, Com. T. P. — Din lat. *rōta*, -am.

Rob (pl. -bur). Cataplasma. *Robur caldi*, ALR. 4200.

Róbuva N. loc. (Nânta), cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 11.

Rod a. Rod. *Tsista timp no-ari rod*, (anul acesta nu-i rod mult), Com. C. I. — Din sl. *rod*.

²**Rod** vb. III. Rod. *Ghermil' li roasiră toati scundurli* (viermii au ros toate scândurile), Com. I. L. [Perf. s. *roș*, part. *ros*, *roasă*]. — Din lat. *rōdo*, -ere, (arom. *arod*).

Rqd vb. III. Râd (des și pron.) *mi rod* (mă râd). *Si rōd pōpi* (râd părinte), 20/8. *Si rōdi la steali* (este prost), 729. [Și: (Huma) *râd* vb. III. *Rădi mama* (mama rade), 3/71. Derivat: *rqdiri* f. = răs, 109. Compuse (cu pref.): *zărqd* (ză + *rōd*. cf. bg. *zasmivam se*) vb. III. = încep să râd, fac pe altul să râdă. *Nu ti zărăseș*, 8/62 cf. 5/62; *zărqs* a. = surăs, 943; *zăpudrōd* (ză + pud + *rōd*) vb. III. (refl.) = încep puțin să râd. *Si zăpudrōs-au*, 7/62. — Din lat. *rīdeo*, -ere, (arom. *arid*).

Rqdiri f. v. *rōd*.

Rog vb. I. Rog (refl.) mă rog. *Șarpili al' tsī rugō* (șarpele i se rugă), 1/12. *Si rugau*, 1/33. [D e-

rivate: *rugămint* a. = rugă-minte. *Mari rugămint ats fac bābu*, 6/91. — Din lat. *rōgo*, -are, (arom. *rog*, rar).

Rqghjă f. Rugină și un fel de boală la oameni și la vite. *Ruaghjă di ureacl'ă* (ceară din ureche), ALR. 49. || Murdărie pe corp, jeg, ib. 1654. [Și: *răghjă* f., *ruăghjă* f. Derivate: *ruăghjav*, -ă adj. = ruginit, murdar, ALR. 639; *răghisēs* (*rogjhāsēs*), vb. IV. = ruginez, ALR. 4264 cf. 1529]. — Din mbg. *argja*, (bg. *rážda*).

Roghisēs vb. v. *rogjhă*.

Rogúșa } f. v. *răgușă*.

Rogúșcă }

Rogúz m. v. *ruguzină*.

Róij m. v. *rojac*.

Roiac (pl. *roiats*) m., Roiu. *Primu rojac* (roiul dintăi), ALR. 5461. [Se zice și *rōj* ALR. 1692]. — Din bg. *roj*.

Rom a. Rom. *Bijuj ună scafă di rom*, Com. I. L.

Rqm vb. I. Râm, rod, scurm pe subt pământ. [Derivate: *rămări* f., *rămát*, -ă adj. Compus (cu pref.): *zărqm* (ză + *rqm*) vb. I. = încep să râm, să sgâriu, să rod. *Zărämä cu tsitșorlu*, 17/68, *rămătūră* f. = rămătură, Com. G. D.]. — Din lat. *rīmo*, -are, (arom. *arim*).

Rqneă f. Fărămitură. *Ună rōncă* (o leacă), 650. *Nitsi ună rōncă nu laj* (nici o fărămitură nu lua), 19/80. — Din bg. *ronka*.

Rõnsi f. plur. Firele ce atárnă dintr'o parte și din alta la țesătura velințelor. Com. I. L. — Din mbg. *resi*.

Rõnză f. Haină femeiască, Com. T. P.

Rõpă f. v. *ropă*.

Rõpă f. Piatră, stâncă, povârniș. *Ună ropă*, 1/12. *Si pusi pri ună mari ropă*, 3/77 cf. 8/22, 635, 639. *Rõpă-dultsi* (pucioasă), B. 12. *Rõpă vinită* (piatră vânătă), ib. 13. *Rõpă-di-moară* (piatra morii), se mai zice și *ropili*, *răpili*. Nume de loc.: *Rõpa-bufuluș* (Lugunța), *Rõpa-caprâl'ă* (Cupa), *Rõpa-corbuluș*, *Rõpa-cu-urmili* (Oșani), *Rõpa-cu-cupatș* (Lugunța), *Rõpa-di-cutșan* (Oșani), *Rõpa-di-moară* (Huma), *Rõpa-di-Scară*, *Rõpa-di-curună*, *Rõpa-di-pîn*, *Rõpa-di-stur*, ALR. Intr., *Rõpa-lu-Petru* (Oșani), *Rõpa-lu-Botli* (Oșani), *Rõpli-nalti* (Cupa), *Rõpa-neagră*, *Rõpa-roși* (Nânta), *Rõpa-ntsăpată* (Oșani și Lugunța), *Rõpa-prăvălită* (Huma). [Pl. *ropi* și *rap*: *Ninelu cu doușprets rap* 1/1. Și: *rõpă*, *rõupă* ALR. Intr.; *răpă* f. Derivat: *răpitșeă* și *răptșieă* f. = pietricică; *răputină*, *răpătină* f. = loc răpos, pietros; *răpós*, -ă adj. = răpos, pietros, Com. G. D. *Ruposu* n. loc. (Cupa)]. — Din lat. *rîpa*, -am, (arom. *arîpă*).

Roș, -ă adj. Roș. *Mirdžani-roși* *12. *Roșa uyă*, 25/32. *Rușu-bardză* (oaie albă-roșetică), Com. T. P.

Derivat: *rõșeă*, *roșeăt* *rõșeäv* adj. = roșatic, roșcat Com. I. T. P. *Mîtercă roșcată* ALR. 5477; *rușătsă* f. = rugină la grâu, ALR. 5185; (*an*)*rușqs* vb. IV. = roșesc. Compus (cu pref.): *izrușqs* (iz + rușqs) vb. IV. = roșesc peste tot; *zărũqs* (ză + rușqs) = roșesc, *Zărũș di rușoni* Com. C. I.]. — Din lat. *rõseus*, -a, -um, (arom. *aroș*).

Rõsă f. (rar) Rouă, cf. r a u ă. — Din bg. *rosa*.

Rõșeă } adj. v. *roș*.
Rõșeäv }

Rospîjă f. Femeie depravată, curvă, Com. G. D. [Și: *ruspîjă* f. id.]. — Din tc. *orospi*.

Rost (pl. *roști*) a. 1. Gură *Si-n' la zăud rostu* (să-mi ud gura), 5/91 cf. 3/8, 7/24, 10/34, 652, 653. *Nu la treatsi prin rost* (nu mai adu aminte de el), 656 cf. 659. | 2. (La războiu) Gura ce se deschide între firele urzite cu ajutorul ițelor și prin care trece firul de bătaie, Com. I. L. [Și: (Liumnița) *ruăst* a. 20/73. — Din lat. *rõstrum*.

Rõu a. Râu (numai ca nume propriu) în *Rõu-mari* (râul mare), un râuleț care trece prin Oșani și Nânta; *Rõul-Ureș* n. loc. (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 23), cf. v a l i. Com. I. L. — Din lat. *ri-vus*, -um, (arom. *arîu*).

Rõu, *rauă* adj. Râu. *Ūamiñ roș* (oameni răi), 6/12. *Mul'area ra mult rauă*. [Derivat: *anrăjies*

vb. IV. = mă supăr. *Și picurāru si anrāi*, 7/37; *nărăjēs* vb. IV. id. *Tuntsea fitsorlu tsārescu si nārāi*, 18/64; *nārāiri* f. = supărare; *nărăit*, -ă adj. = supărat]. — Din lat. *reus*, -a, -um, (arom. *arāu*).

Rq̄pă f. v. *ropă*.

Rq̄ur (pl. *rq̄ur*) a. Un fel de piatră ce se poate ciopli foarte ușor. [Și: *rāur* a.]. Com. I. L.

Ruāghjă f.

Ruāghjāv, -ă adj. } v. *roghjia*.

Ruāst a. v. *rost*.

Rúbă f. Costum, tacâm de haine, cf. 20, 23/4. *Și li scq̄se luj̄i rūbi* (iși scoase hainele lui), 23/8 cf. 23/64. [Derivat: *rubitșcă* f. (dimin.)]. — Din bg. *ruba*.

Rubitșcă f. v. *rubă*.

Rue vb. I.

Rueări f. } v. *ruc*.

Rueāt, -ă adj. }

Rúdă f. Lână mai fină, moale, mătăsoasă, cf. arom. *a r u d*. Com. G. D. *Oj̄ rudi* (oi cu lâna rudă). — Din bg. *ruda*.

Rudán m. (La țesut) Rodan, ALR. 5849. [Și: *rudáni* f.]. — Din bg. *rodan*.

Rudáni f. v. *rudan*.

Rudēs vb. IV. Nasc, făt. *Cq̄n la rud̄i* (când îl născu), 2/63. *Na rudim* (ne născurăm...), 22/29. || (Despre pomi), Fac poame. *Cotsi fil'an gornits nu rudeaști* (de ce cutare păr nu face pere?), 6/59. [Derivate: *rudiri* f. = naștere, fătare. *Tșq̄ mul'ari ra di rudiri*

(... era să nască), 1/23. Compus (cu pref.): *dărudēs* și *durudēs* (du + rudes sau din aor. bg. *dorodih*); vb. IV = isprăvesc de născut, nu mai nasc; *prirudēs* (pri + rudes sau din aor. bg. *pr̄erodih*) vb. IV = renasc, mă nasc din nou. *Ca cq̄n mi prirudij̄*. Com. C. I. — Din paleosl. *roditi*.

Rudiri f.

Rudit, -ă adj. } v. *rudes*.

Rug (pl. *ruj*) m. Rug. Com. C. I.

Rugămint a. v. *rog*.

Ruguzină f. Rogojină. *Ună ruguzină*, 17/69 cf. 660, 829, 38/51. [Și: *róguz* m. = rogoz (bg. rogoz)]. — Din bg. *rogozina*.

Rufit adj. Proaspăt. *Milnic ca you rufit* 442. Cf. gr. *αὐτὰ ῥοσφρητά*.

Ruiăe v. *rojac*.

Ruiēs vb. Roiesc. *Albina s-rujaști*, *coșu s-rujaști* (albina, coșul roiește), ALR. 5460. — Din *roj̄i*.

Rúmig vb. I. Rumeg. Com. T. P. — Din lat. *rúmigo*, -are, (arom. *aroamig*).

Rune vb. I. Arunc. *Rucă chjetrili* (arunca pietrele...), 3/65 cf. 12/67. || Trag cu pușca. *Ascheril' zăcătsară si runcă cu tufechil'ă* (armata începu să tragă cu puștile), 35/65. [Și: *rue* vb. I., 9/66. Derivate: *rueări* f., *rueāt*, -ă adj. = aruncat, tras]. — Din lat. *averunco*, -are, (arom. *aruc*).

Rune, -ă adj. Rar. *Bulcă runcă și subtsq̄ri* (văl rar și subțire), B. 5. *Li punim maș an runc*, ib. 11 cf. 12.

Meardzi runc (ninge rar, fulguesețe) ALR. 2442. *Runc* *uară* (rare ori) ib. 1348. [D e r i v a t: *runtsqs* vb. = răresc].

Runeățș. Cal rāncaciu (castrat pe jumătate) ALR. 1109.

Runés vb. IV. Fărămițez, scot boabele unui pom, strugure etc. cf. r o n c ă. *Li runiră bābuchil' și si culcară*, 9/56 cf. 9/31. [D e r i v a t e: *runiri* f. = fărămițare; *runit*, -ă adj. = fărămițat; *runitură* f. = fărămitură, ALR. 768, făină de fierestrău, ib. 1852]. — Din mbg. *ronam*.

Runiri f.

Runit, -ă adj.

} v. *runes*.

Runitură f.

Runtsqs vb. IV. v. *runc*.

Ruñuvés vb. v. *rāñuoves*.

Rup vb. III. *Rup. La ruptsi... căti ună mēră* (le rupse câte un măr), 16/19, cf. 13/19. | (Refl.) mă rup. *Si ruptsi* (se rupse), 23/72 cf. 860. *Ruptsi chiadinu* (a murit), 286. [D e r i v a t e: *rúpiri* f., *rupt*, -ă adj.; *ruptătură*, *ruptură* f. = ruptură.] — Din lat. *rūmpo*, -ēre, (arom. *arup*).

Rúpiri f.

Rupt, -ă adj.

} v. *rup*.

Ruptătură f.

Ruptură f.

Rus m. Rus.

Rus, -ă adj. Roșcat. *Uaiă rusă* (oaie roșcată), cf. 9/94. [D e r i v a t: *rusicaf* adj. = palid, ALR. 2139]. — Din bg. *rus*, (arom. *arus*).

Ruș m. Spin, ALR. 5803. *Gard-di-ruș*, ib. 5018.

Rusăl'ă (s. pl.) Se numesc tinerii cari, imediat după Crăciun, îmbrăcați în haine de sărbătoare, aleargă din casă în casă, unul dintre ei cântând din gaidă, ceilalți jucând, ca să adune daruri, pe care le întrebuințează în folosul bisericii. Aceste jocuri țin până pe la 6 Ianuarie și se aseamănă cu jocurile Bulgarilor din regiunea Yeniġe-Varadar. Com. T. P. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 39).

Rușățșă f. v. *roș*, -ă.

Ruseăști vb. (despre ploaie), Cerne, mijgură, plouă mărunț, ALR. 2431. — Din bg. *rosit*.

Rușfét a. (Turcism) Mită. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 49). Com. I. L. [(Țārnareca) și: *rușfėti* f.].—Din tc. *rūšvet*, arom. *rușfete*).

Rusicaf adj. v. *rus*, -ă.

Rușijă f. Rusia.

Rușnitsă f. Un fel de mâncare făcută din făină și unt cu apă, ciulama mai subțire. Com. Gh. T. — Din mbg. *rāšnica*, id. Cf. 529.

Rușoni f. Rușine, cf. 8/10, 15/38, 258. [D e r i v a t: *arușon* (refl.) = mă rușinez, mi-e rușine. Com. T. P.]. — Din lat. **rosinus*, -a, -um, (arom. *arșine*).

Rușqs vb. IV. v. *roș*.

Rușpijă f. v. *roșpijă*.

Rusulijă cuvânt neînțeles dintr'o zicătoare de joc copilăresc, cf. *ililiga*.

Rusutşos vb. IV.

Rutşqe m. v. *rutşqs*.

Rutşos vb. IV. Prânzesc. *Să rutşască* (să prânzească), 7/30. **C o m p u s** (cu pref.): *zărutşos* (ză + rutşos) vb. IV. = prânzesc, încep să prânzesc. *Si vin si zărutşim*, 5/72; *rutşqe* (rătşoe, rutsuăe) m. (bg. *ruček*, *ručok*) = prânz. *Şi ca vini pri rutşqc*, 3/8. *Rutşocubitorm* (gustare între ora 10 şi 11, înainte de prânz), cf. 5/74, 9/82. — Din bg. *ruča*.

Rutşuăe m. v. *rutşqc*.

Ruvel' m. v. *răvol*.

S

S conj. v. *să*.

Sa pron. v. *su*.

Să conj. Să. *Să-ts spun*, 6/1, etc. *Să zăşfires unec* (să cânt puţin), 23/2 etc. [**P r e s c u r t a t**: s conj. *S-mi scunz* (să mă ascunzi), 8/80, etc. Şi: si conj. *Că si ti ancalic, di nu pots si ti scol'*, cf. 2/37, cf. 24/39, 9/40, 14/64, 11/65, etc.; su conj. *Su-u cătsom şi su-u vindim* (să-o prindem şi să o vindem), 5/76]. — Din lat. *se* (pentru *si*), arom. *si*.

Saăt a. v. *sat*.

Sabaïlea adv. Dis de dimineaţa, de cu vreme. *Dimineatsta văcăru sabaïlea işă* (dimineaţa văcaru ieşea de cu vreme), 1/44. — Din tc. *sabaile*.

Săbân m. Numele boului născut sâmbăta. Cf. *dumi*, *lunçi*, *martin*, *nerţşi*, *petsi*, *zăran*.

Sae m, Sac. *Ca l'a dăşartat-ay satsil'* (când au deşertat sacii...), 11/60 cf. 22/65, 7/41. *Pot să-n leg ăñ sac cu tini* (pot să mă prind cu tine) cf. 14/93. *La feasi sac di pal'ă* (1-a snopit în bătăi) 661. *Sac fară cur* = sac fără fund, cf. 662, 663. [**D i m i n u t i v**: *săeul'*, *sieul'* m. = traistă, traistă mică. Com. I. L.]. — Din lat. *saccus*, -um, (arom. *sac*).

Săeol' m. v. *socol*.

Săeul' m. v. *sac*.

Sadanăe N. loc. (Huma).

Sădés vb. IV. Sădesc. *Sădi îel vitsă ăñ neauă*, 9/31. *Cu îel nu pots sădiri crăstăvets*, 155 cf. 665.

[**D e r i v a t e**: *sădiri* f. = sădire; *sădit*, -ă adj. = sădit. **C o m p u s** (cu pref.): *prisădés* (pri + sădes) vb. IV. = altoesc, sădesc, Com. V. T.]. — Din bg. *sada*.

Sădéseu vb. IV. (Țârnareca) Judec. *Uor-di-căti-uor zăcats si-l sădescu* (ori de câte ori m'apuc să-i judec...), 13/65. [**D e r i v a t e**: *sădiri* f. = judecată. *Am ună sădiri mighiu doî uamî'n* (am o judecată între doi oameni), 13/65, *sădit*, -ă adj. = judecat]. — Din mbg. *sădam* (cf. alb. *sundoj*).

Sădi }
Sădi } adv. v. *saldi*.

Sădiri f. }
Sădit, -ă adj. } v. *sădes*.

Rusutşos vb. IV.

Rutşqe m. v. *rutşqs*.

Rutşos vb. IV. Prânzesc. *Să rutşască* (să prânzească), 7/30. **C o m p u s** (cu pref.): *zărutşos* (ză + rutşos) vb. IV. = prânzesc, încep să prânzesc. *Si vin si zărutşim*, 5/72; *rutşqe* (rătşoe, rutsuăe) m. (bg. *ruček*, *ručok*) = prânz. *Şi ca vini pri rutşqc*, 3/8. *Rutşocubitorm* (gustare între ora 10 şi 11, înainte de prânz), cf. 5/74, 9/82. — Din bg. *ruča*.

Rutşuăe m. v. *rutşqc*.

Ruvel' m. v. *răvol*.

S

S conj. v. *să*.

Sa pron. v. *su*.

Să conj. Să. *Să-ts spun*, 6/1, etc. *Să zăşfires unec* (să cânt puţin), 23/2 etc. [**P r e s c u r t a t**: s conj. *S-mi scunz* (să mă ascunzi), 8/80, etc. Şi: si conj. *Că si ti ancalic, di nu pots si ti scol'*, cf. 2/37, cf. 24/39, 9/40, 14/64, 11/65, etc.; su conj. *Su-u cătsom şi su-u vindim* (să-o prindem şi să o vindem), 5/76]. — Din lat. *se* (pentru *si*), arom. *si*.

Saăt a. v. *sat*.

Sabaïlea adv. Dis de dimineaţa, de cu vreme. *Dimineatsta văcăru sabaïlea işă* (dimineaţa văcaru ieşea de cu vreme), 1/44. — Din tc. *sabaile*.

Săbân m. Numele boului născut sâmbăta. Cf. *dumi*, *lunçi*, *martin*, *nerţşi*, *petsi*, *zăran*.

Sae m, Sac. *Ca l'a dăşartat-ay satsil'* (când au deşertat sacii...), 11/60 cf. 22/65, 7/41. *Pot să-n leg ăñ sac cu tini* (pot să mă prind cu tine) cf. 14/93. *La feasi sac di pal'ă* (1-a snopit în bătăi) 661. *Sac fară cur* = sac fără fund, cf. 662, 663. [**D i m i n u t i v**: *săeul'*, *sieul'* m. = traistă, traistă mică. Com. I. L.]. — Din lat. *saccus*, -um, (arom. *sac*).

Săeol' m. v. *socol*.

Săeul' m. v. *sac*.

Sadanăe N. loc. (Huma).

Sădés vb. IV. Sădesc. *Sădi iel vitsă ăñ neauă*, 9/31. *Cu iel nu pots sădiri crăstăvets*, 155 cf. 665.

[**D e r i v a t e**: *sădiri* f. = sădire; *sădit*, -ă adj. = sădit. **C o m p u s** (cu pref.): *prisădés* (pri + sădes) vb. IV. = altoesc, sădesc, Com. V. T.]. — Din bg. *sada*.

Sădéseu vb. IV. (Țârnareca) Judec. *Uor-di-căti-uor zăcats si-l sădescu* (ori de câte ori m'apuc să-i judec...), 13/65. [**D e r i v a t e**: *sădiri* f. = judecată. *Am ună sădiri mighiu doj uamî'n* (am o judecată între doi oameni), 13/65, *sădit*, -ă adj. = judecat]. — Din mbg. *sădam* (cf. alb. *sundoj*).

Sădi }
Sădi } adv. v. *saldi*.

Sădiri f. }
Sădit, -ă adj. } v. *sădes*.

Sádra adv. v. *saldi*.

Sádu-tšubañ N. loc. (Huma).

Saib m. Administrator peste o moșie, supraveghetor, logofăt. — Din tc. *saib*. [Și: *săibiă* m.; *săibiă* f. = soția administratorului. *Trimeasi ună carti la săibiă*. (In text greșit *săibiă*), 5/55.

Săină f. Sanie ALR. 5641. — Din bg. *sanja*.

Sal } adv. v. *saldi*.
Săl }

Sălăghieș vb. IV. (Țárnareca) Dau drumul, las. Com. I. T. [Derivate: *sălăghiri* f. lăsare; *sălăghit*, -ă adj. lăsat liber id.]. — Aromânism din gr. *σαλαγῶ*.

Sălám adv. Singur, bine de tot. *S-ay spăstrim sălam casa*, B. 13. | Zdravăn, în toate mințile; sigur. *Nu-i sălam* s. *nu-i dutot*, 666. [Derivat: *salamlȳe* a. = sigurantă. *Dintru mai mari salamlȳe* B. 14]. — Din tc. *salam*.

Salamlȳe a. v. *salam*.

Sălátă f. Salată. *Sălata lu feasi* (îl făcu salată), 667. — Din bg. *salata*, it.

Sălăvít, -ă adj. Rânced. *Slănină sălăvítă* (slănină râncedă), ALR. 2048.

Sălbátie, -ă adj. (Nânta) Sălbatec, Com. G. D. — Din lat. *salvaticus*, -a, -um (= *silvaticus*).

Sáleă f. Salcie. Din lat. *salix*, **salcem*, (arom. *saltse*).

Săldea adv. v. *saldi*.

Sălđi adv. Numai, 3/65. *Saldı coada nu-l' antră*, *43 cf. 17/19,

24/31, 16/56, 3/65. [Și: *sălđi*, *săldea* adv. cf. 18/73. *sal*, *săl* adv. *Ămă sal tsel sirumaylu... ancă rucă chjetrili*, 4/65, cf. 6, 26/65; *săđi*, *săđi* adv. *Aș lă săđi ună baltitșcă* (iș luă numai), 13/71. *Unu lă săđi tămăñă* (unul luă numai), 9/71, *săđra?* adv. *Cătsȳ să tsȳpă* «*sadra cacă drin*», 8/28]. — Din tc. *sade*.

Sălđi adv. v. *saldi*.

Sălđisės vb. IV. Dau drumul, trimet, pierd. Com. T. P. — Din mbg. *saldısvam*, tc. *saldarmak*.

Salmă f. Corlate, pătul, ALR. 5231. — Din tc. *salma*.

Săltănat a. Saltanat, lux. *Bi-ghitsa ș-ari sultănat*, 43. — Din tc. *saltanat*, (arom. *săltănite*).

Salumúnu N. loc. (Huma).

Sam vb. IV. Sunt. *Sam feata ampîrătului* (sunt fata împăratului), 11/73 cf. 9/3, 25/6, 9/12, 2/16, 4/37, 1/76. *Io sunt*, 42/65, *Tu ieș*, 7/30. *Tse eștșă tântu úirat?* (ce ești atâta uimit) 13/65. *Ăl ăj mai juni* (el e mai tare...), 3/74, cf. 17/31. *Tsista-i, featu?* — *nu-i tsista* (acesta-i, fată?...), 17/73, 5/37 etc. *Pri drumu lu Ristos aș-u* (pe drumul lui Christos este), 648. *Ăundi l'-u căpu?* (unde îi este capul?) 10/34 *Ăundi ăasti?* 6/74. *Bun im ăa* (bine suntem aici...), 18/29 cf. 15/15. *Its vrednits... nu its vrednits* (sunteți vrednici...), 6/19 cf. 2/11, 20/29, etc. *Ăn tini ray tots dratsil'* (în tine erau

toți dracii), 6/14 cf. 16/6, 9/9, 5/36, etc. *Maïca cu tati sãn angrupats*, 28/68. *Babu mi vreï sã-ts escu iïl' u a tãu?* (sã-ți fiu fiul tãu?). *Si-ts sòm ca izmichïar?* (...sã-ți fiu ca servitor?) 4/51. *Vreï s-iï la mini?* (vrei sã fii la mine), 12/41. *Si eș iïl' u a meü* (sã fii fiul meu). 26/65. *Tsi s-iïã, s-iïã* (ce-o fi, sã fie), 4/78, cf. 3/27. *Tsista vrin chïatip pøti sã iïã*, 13/15. *Sã im priunã* (sã fim împreunã), 12/7. *Ra ud*, 19/31 cf. 1/20, 2/71, etc. *Aïrã unã-uarã un tatã și... ãmã aïrau multu sirumaș*, 1/64, etc. *Nu-l fuï cãpitoñ*, 64 etc. *Tu fost-aï priïatil cu tãti*, 9/43 cf. 2/21, 1/54, 8/69, etc. Pentru etim. cf. Capidan, *Meglenoromãniï*, I, 172 (§ 121).

Sãm m. v. *sømt*.

Sãmãr a. Samar, 7/41. *Nu poati la mãgar, dø la sãmãr*, 399. *Al' aml' arã sãmãru* (l-a snopit în bãtãi) 10. [Diminutiv: *sãmãritș* m. Com. G. D.; *sãmãrdži* și *sãmãrdžojã* m. = vânzãtor de sãmãre, id.]. — Din lat. *sagmarius*, -um, (arom. *sãmãr*).

Sãmãrdži

Sãmãrdžojã

Sãmãritș

} m. v. *sãmãr*.

Sãmønã f. v. *sãptãmønã*.

Sãmãsar m. Samsar. Com. I. L. — Din tc. *samsar*.

Sãm-Toader N. loc. în Meglen, (cf. Capidan, *Meglenoromãniï*, I, 11).

Sãmún a. Pãine de fãinã albã.

Com. I. L. — Din tc. *samun*, (arom. *sãmune*).

Sãmuvilã f. Zãnã rea, zãnã din pãdure, s a m o d i v ã. *Acu-i sãmuvilã*, 1/90. *Noastrã sörã ãi sãmuvilã*, 8/90. *Flø un cul'b di sãmuvili*, 15/94 cf. 13/19, 1/66. — Din bg. *samovila*.

San a. Farfurie (mai adãncã) de aramã. Com. I. L. — Din tc. *sahan*, (arom. *sãhane*).

Sãn vb. Ajut v. *sam*.

²**Sãn** m. v. *sømt*.

Sãnãmédru }

Sãnãmïãdru } m. v. *sømt*.

Sãnãtãti f. Sãnãtate. *Du-ti cu sãnãtati*, 14/94 cf. 3/25, 5/26. [Derivate: *sãnãtøs*, -ã (<lat. **sanitøsus*, -a, -um) adj. = sãnãtos. *Loșu sãnãtosu la poartã* (bolnavul poartã pe sãnãtos), 7/13. *ãnsãnãtușoz* vb. I. = ãnsãnãtușez. *Di un mes zatsi și ancã nu si ãnsãnãtușo*. Com. I. L.]. — Din lat. *sanitas*, -tatem, (arom. *sãnãtate*).

Sãnãtøs, -oasã adj v. *sãnãtati*.

Sãnãtrãtș m. Un fel de cuțitaș cu care se taie frunzele de dud. Com. T. P. — Din bg. *santrač* (tc).

Sãnzi m.

Sãnzirãri f.

Sãnzirãt, -ã adj.

} v. *sønzi*.

Sap vb. I. Sap. *Al' sãpø corin'i* (ïi sãpã rãdãcinile), 152. *Añsãpaș la viñã*, 917 cf. 676, 215, 678. [Derivate: *sãpãri* f. = sãpare; *sãpãt*, -ã adj. = sãpat]. — Din lat. **sappo*, -are (dela *sappa*), (arom. *sap*).

Săpă f. Săpă. *Niști cu sapa, niști cu cartea* (unii cu sapa, alții cu cartea), 657; *săpă-largă*. — Din lat. *sappa*, -am, (arom. *sapă*).

Săpări f. }
Săpăt, -ă adj. } v. *sap*.

Săptă prep. v. *sub*.

Săptămână f. v. *săptămână*.

Săptămână f. *Săptămână. E săptămână vineă căsă* (fiecare săptămână venia acasă), 1/42 cf. 9/47. *Un-doy săptămōñ* (una, două săptămâni), 7/9. *Săptămōna di Tudoritsa* = săptămâna dinaintea postului mare, când se leagă de carne, c ă r n i l e a g ă (Liumnița, Com. P. M.). *Săptămōna di bronză*=câșlegi, cf. *prisirnitsa, ridovna*. [Și: *săptămână* f. s(ă)mōnă f. în *smona mari*, ALR. 288, 2818]. — Din lat. *septimana*, -am, (arom. *stămînă*).

Săpún a. Săpun. *Leă un calop di săpun*, 8/38. [Derivat: **săpundži** m. = vânzător de săpun, sapungiu; **săpunisēs** vb. IV. = dau, spăl cu săpun, ALR. 3371]. — Din lat. *sapo*, -onem, (arom. *săpune*).

Săpunisēs vb. v. *săpun*.

Sar vb. I. v. *sari*.

²**Sar** vb. IV. *Sar. Sări fitșoru la marzini*, 5/23. *Si-ts zitseă sar... tu va si sar* (să-ți fi spus: sari, tu era să sari), 476. [La perf. *sărni* în loc de *sări*, probabil în urma influenței perfectului slav «ripni», cf. *ripnes* sau *scocncs. Lisitsa cum ra pri cal... sărni di pri*

cal (sări de pe cal), 3/13. — Din lat. *salio*, -ire, (arom. *ansar*).

Sarânda N. loc. (Nânta).

Sărât, -ă adj. v. *sari*.

Sărâteă f. Zăr. ALR. 1815. — Derivat din *sari*.

Sărbătoări f. Sărbătoare. *La sirumau no-ari sărbătoari* (săracul nu știe de sărbători), 677. — Din lat. **servatoria*, -am, (arom. *sărbătoare*).

Sărbeâneă f. }
Sărbeăștî adv. } v. *sorb*.

Sarehiu N. loc. (Nânta).

Sărea-apu N. loc. (Lugunța).

Sări f. Sare. *Sa plini di sari*, 668. *Ca fără sari* (fără gust), 669. [Derivate: (**șan**)săr vb. I. (<lat. *salo*, -are) = sar, pun sare; **sărât**, -ă adj. = sărat. *Lupu sărat nu mănâncă*, 867; **răsăr** vb. I. = sar din nou, Com. T. P.; **sărōñ** = locul unde se dă oilor sare, cf. *cărmili. Că uoñli ăñ sārōñ* (ca oile în ...); **sărín** a. id. și nume de loc. în Huma. Com. T. P. — Din lat. *sale*, (pentru *sal*), (arom. *sare*).

Sărín a. v. *sari*.

Sărindăr N. loc. (Huma).

Sărlîiă f. Plăcintă cu zahăr, ALR. 4041. — Din tc. *saraly*.

Sarmă f. Sarmă, ALR. 4077.

Sărmă f. Fir de metal cf. *răsnic. Să-ñ dară... Cundugu di sărmă*, 5/XIII. — Din tc. *syрма*.

Sărōñ v. *sari*.

Sărúnă f. Salonic. *Si-u vez Săruna* (să vezi Salonicul), se zice

copiilor când sunt ridicăți de cap, 680.— Din lat. *Salona*, (arom. *Sărună*).

Sărúp vb. I. Surp, dau jos, dobor. *Li sărupă toati pearili di pri per, si nămăncq di meari* (le surpă toate perele de pe păr), 22/32. *Nu-l' meardzi, l'-u sărupat* (nu-i merge bine, îi merge rău). *Boş sărupat* (dobitocule), 682 cf. 681. [Derivate: **sărupári**, **surupári** f. = surpare; **sărupát**, -ă adj. = surpat; **surupíşte** f. = stâncă dreaptă, Com. G. D.]. — Din lat. **sub-rūpo*, -are, (dela *rūpes*).

Sărupári f. } v. *sărup*.
Sărupát, -ă adj. }

Sărút vb. I. Sărut. *Feta luş chiaja să-u sărut*, 12/94 cf. 78. [Şi: **surút** vb. I. *Surtară mōna*, 21/29. Derivate: **sărutári** f. = sărutare; **sărutát**, -ă adj. = sărutat]. — Din lat. *salūto*, -are.

Sărutári f. } v. *sărut*.
Sărutát, -ă adj. }

Săsnés vb. IV. Aţâţ, asmut un câine s. orice alt animal. *Si l'a săsneş răsłauil' dupu mini* (să asmuţi leii după mine), 20/90.

Sat a. Ceas, oră, *Rau diparti un di lânt pristi un sāt di loc*, 1/18 cf. 10/71, etc. || Moment. *Al' vini sātu* (i-a venit momentul), 683. [Şi: **saāt** a.]. — Din tc. *sahat*, (arom. *săhate*).

Sătúl, -ă adj. Sătul. *Astăz sătul, mōni tindi urecl'i*, se zice pentru cei cheltuitori fără socoteală, 867.

[Derivat: **sătulimi** f. = săturare, saţiu. *No-ari sătulimi* (nu se satură). C o m p u s: **dustúr** adv. = destul, îndeajuns, cf. *d o s t a*. *Dq-ń dustur mănçari şi beři păn la mirindi* (dă-mi destul mâncare şi băutură până la merinde). În text stă greşit: *dq-n dustur beri*. 6/91. *Şi ıa-l' deadi dustur* (şi ea îi dădu destul [de mâncare]), 7/91. — Din lat. *sattillus*, -a, -um.

Sătulimi f. v. *sătul*.

Sătur vb. I. Satur. *S-mi satur* (să mă satur), 6/1. *Al' săturo*, 7/1 cf. 5/32. [Derivat: **săturári** f. = saţiu; **năsătur** (din *nă* + satur) vb. I. = mă satur bine (după bg. *najadam*), Com. I. G.]. — Din lat. *satūro*, -are, (arom. *satur*).

Săturári f. v. *saţiu*.

Sāvájă (pl. -*qıts*) f. Suveică, ALR. 1287. — Din mbg. *suvalka*, (bg. *sovelka*).

Sāvānisés vb. IV. } v. *savin*.
Sāvānisiri f. }

Sávin a. Pânză, cu icoană, de mort. *Ca di savinisirea si feasi* (s'a făcut galben ca mort), 685. [Derivate: **sāvānisés** vb. IV. (refl.) = mă fac, devin galben, palid de frică, **sāvānisiri** f.]. — Din gr. *oáfavov*, (arom. *savan*).

Săzghijă f. Boccea, ALR. 3928.

Seăcăléts } m. v. *scuculeati*.
Seăculeáti }
Seăculets }

Seáľă f. Pahar. *Pri ună scafă di rachijă si vindi* (se vinde pentru

nimic pe o ceașcă de rachiu), 918 cf. 686. — Din gr. *σκάφη*, (arom. *scafă*).

Scal' m. Scaiu cf. l i p e ș. *Si catsă ca scal'* (se ține ca scaiul). *Tseasta si cătsq di el' ca scal' u di sucardi*, 999. — Din sârb. *čkalj*, « Distel ».

Seând a. Scaun, tron, masă. *Tată-su că si tșudi, ca si tșudi, ȓundi si află tari scand*, (tatăl său, după ce se miră, unde să afle un astfel de scaun), 2/48. *Am un dead cu trei par ăn grqb* (= scand), *66. *Scandu vlădical' ă* (tronul vlădichii) (la biserică), Com. I. L., cf. 9/51. *Scandu-domnuluj* (nume de plantă), Com. H. I. [Derivat: *seândișeu* m. (dim.), ALR. 3904]. — Din lat. *scannum*, (arom. *scamnu*).

Seândala (numai în ghicitoarea) *Scândala mandala până la domnu* (= fumu), *58.

Seândișeu m. v. *scand*.

Scap vb. I. Scap. *Si scap*. (să scapi...), 4/49. *Scapă-mi* (scapă-mă), 8/12. *Ăń scăpq* (mi-a scăpat), cf. 21/93, *15 cf. 11/11, 9/13, 5/78, 11/79. [Derivate: *seăpări* f. = scăpare; *seăpăt*, -ă adj. = scăpat. C o m p u s (cu pref.); *duscăpăt*, -ă adj. (din part. verbului *duscap* = scap peste tot de ceva. d. p. de boală, de avere, și de aici apoi înțelesul de) = s c ă p ă t a t, sărac, gol. *Las-la că-vajnicu că-ȓ duscăpat*, 246 cf.

686]. — Din lat. **ex-cappo*, -are, (arom. *scap*).

Seăpir vb. I. Scapăr. [Derivat: *seăpirări* f.], (arom. *ascapir*).

Seăpit vb. I. Apun (despre soare), asfințesc, cf. d ă s c a p i t. *Scăpitarea soarlui* = asfințitul soarelui. *Scăpitu-mari* n. loc. (Oșani). Com. I. L. [Derivate: *seăpitări* f. = scăpătat, apus, asfințit; *seăpităt* a. = asfințit]. (arom. *ascapit*).

Seăpitări f. } v. *scăpit*.
Seăpităt a. }

Seără f. Scară. *Tseastă lumi-i scqrrur-scqrrur* (lumea aceasta este scări, scări), 997. — Din lat. *scala*, -am, (arom. *scară*).

Seărchin vb. I. v. *scarpin*.

Seărlătă f. Pânză pe care se cos monede vechi. Com. T. P.

Seărlitș m. Leagăn, ALR. 1704. — Pentru etim. cf. *cărăluș*.

Seărmin vb. I. Scarmăn (mai ales despre lână). Com. V. J. cf. c ă r m i n a t. [Derivat: *seărminări* f. = scărmanare; *seărminăt*, -ă adj. = scărmanat. C o m p u s (cu pref.): *răseărmin* (răs + scarmin) vb. I. (refl.) = mă destram (despre o haină)]. — Din lat. [**ex-carmino*, -are, (arom. *scarmin*).

Seărminări f. } v. *scarmin*.
Seărminăt, -ă adj. }

Seărnés vb. IV. Sorb cu limba. *Ca scărni un doq lingur, si saturq*, 7/32. — Din bg. aor. *skornah*, (dela *skorivam*).

Scărpîn vb. I. Scarpin, țesăl (vitele); refl. mă scarpin. [Și: (Țărnareca) **scărehin** vb. I. *Nearsi lă cal aș scărchină* (merse la cal, îl scărpină), 17/68; **scărtsin** vb. *Io mi scartsin*, ALR. 136 cf. 418. I **Derivate**: **scărpînări** f., **scărpînát**, -ă adj. = scărpinat]. — Din lat. *scarpino, -are*, (arom. *scark'in*).

Scărpînări f.

Scarpînát, -ă adj. } v. *scarpin*.

Scărtsin vb. I. }

Schimb vb. I. Schimb. *Ver s-li schimbom? li schimbară*, 3, 4/18. *Tsela ūomu la schimbō mǎgāru*, 5/50. [**Derivate**: **schimbări** f. = schimbare; **schimbát**, -ă. adj. = schimbat *58]. — Din lat. **ex-cambio, -are*.

Schimbări f.

Schimbát, -ă adj. } v. *schimb*.

Schin m. v. *spin*.

Șchitnēs vb. IV. Sar din minți, o scrintesc, cf. *crāsnes*. [**Derivate**: **șchitnări** f. = scrintire; **șchitnít**, -ă adj. = scrintit, 154].

Șchitnări f.

Șchitnít, -ă adj. } v. *șchitnes*.

Seoátiri f. v. *scot*.

Seoc m. Scoc, ALR. 6790. *Penili di scoc* (ăripile scocului), ib. 6731. *Viru di scoc* (fundul scocului), ib. 6732. — Din bg. *skok*.

Seoenēs vb. IV. Sar. *Vinì la gaură, scocni ănuntru* (veni la gaură sări înăuntru), 8/30. [Întelesul «mă pun» este greșit]. — Din bg. *skokam* (pentru *skakam*).

Seol vb. I. Scol. *Mi scol* (mă scol), 14/55. *Si ti scol'* (o să te scoli...), 2/70. *Si sculo* (se sculă), 8/16. [**Derivate**: **seulări** f. = sculare. *La sculare* (la sculat), 1/1; **seulát**, -ă adj.]. (arom. *scol*).

Seqmp, -ă adj. Scump. *Seqmpu-i maș iestin*, (tot ce este scump, este mai ieftin), 691. [**Derivat**: **seumpeti** f. = scumpete, cu înțelesul de preț prea mare al obiectelor. Com. C. I.]. — Din paleosl. *skap*, (arom. *scumpu*).

Seqndură f. Scândură. *Seqndurli di la pulătă... doș seqndur* 12/29, (la războiu), cf. *blon* (vezi *razboi*). [Și: (Țărnareca) **seândură** f.]. — Din lat. *scandula, -am*, (arom. *scîndură*).

Seqră f. Deal pietros, (ALR. 406), munte pietros (ib. 2417). Nume de loc.: *Seqrca-di-corn*, *Seqrca-di-deș*, *Seqrca-di-Bărtan*, *Seqrca-di-legăn*, *Seqrca-di-glojdîñ*, *Seqrca-mică*, *Seqrca-di-uostruva* (Oșani) *Seqrca-goală* (Lugunța), *Seqrca-l-Nișea* (Cupa). — Din bg. *skarka*.

Seornēs vb. IV. Deștept, scol din somn. *Mi scurneș dintru somnu* (mă deștepti din somn), 17/68. *L'a scurni frătisil'* (...îi sculă din somn pe frații), 9/55. — Din bg. *skorivam*, (aor. *skornah*), cf. *scărnes*.

Seorni f. plur. Cizme. — Din bg. *skorni*.

Seos, -ă adj. v. *scot*.

Seot vb. III. Scot. *Nu scuteă*, 10/79. *Nu vreaș si scoată ăpu*

dinuntru (nu vroiau să scoată), 3/73. *Scoş... simintsă*, 10/5. [Şi: (în Liumniţa) *seuăt* vb. III. 9/66, încolo regulat: *scotim, scoatits*, 31/18 cf. 9/66. *Derivate*: *seoătiri* f., *seos*, -ă adj. = scos], (arom. *scot*).

Seovrán m. Mierlă. Com. C. I. — Din bg. *skolovran*.

Serămă f. Scurgere la ochi, urdoare. *Cot si-ş mută scrăma din uoc'i*, 692. — Cf. dacor. *scárnă*.

Serăpitsă f. Scorpie, ALR. 1200, cf. 6554. — Din bg. *skraplica* (skraplja).

Scripeāti m. (La războiu). Scripeţi, cf. cã r ă l u ş, c ă r l u ş, c ă r u l'. *Războiu ari patru screapits* (războiul are patru scripeţi), Com. I. L. (Cf. şi Capidan, *Meglenoromânii*, I, 53). [Plur. *scripets* şi *screapits*]. — Din bg. *skripec*.

Seróznică f. Fel de porumb, cf. p l a c ă. ALR. 5124. *Scroznică si şămîna la suşă*. ALR. 5124. — Din bg. *skorozreen* «care se coace iute».

Serum m. Scrum. *S-la arzu ăn furnă, di cu scrum treatsi* (cu scrum trece, se vindecă). In text greşit *treatsi* pentru *treatsi*. 16/56.

Seuăt vb. III. v. *scot*.

Seuculeāti (alb.) m. Lăcustă, căluşel, cosaş, ALR. 6553. *Scuculeati minut* (cosaş mic) 6554. [Şi: *seăculeāti, seăcălēts, seăculéts* m.]. — Din mbg. *skakalec*.

Sculári f. } v. *scol*.
Sculát, -ă adj. }

Seul'ò a. Şcoală. *Fitsoru aş si dutseà e zuuă la scul'ò* (Se ducea în fiecare zi la şcoală), 1/46. — Din gr. *σχολεῖον*, (arom. *sculie*).

Seult vb. I. Ascult, mă supun, iau aminte. *Nu la scultats*, 3/58. *Nu-ş scultò* (nu o ascultă), 5/32 cf. 3/62, 13/64. *Al' scultă džepu* (stă bine), 693. [Derivat: *seultári* f. = ascultare, supunere. *Compus* (cu pref.): *mi zăseúlt* (ză + scult), vb. I. = aud. *Iel nu si zăscultò* (el nu auzi), 8/57]. — Din lat. *asculto*, -are, (arom. *ascultu*).

Seultári f. v. *scult*.

Seumpéte f. v. *scomp*.

Seund vb. III. Ascund. *Tsista lúpu la scunş ăn sac*, 7/36. *Aman sōră, s-mi scunş (... să mă ascunzi)* 8/80. [Derivate: *seúndiri* f., *seuns*, -ă adj. = ascuns; *seunjoş* *seundžoş* adv. = pe ascuns, în taină (cf. arom. *ascumtiş*, *ascumtişalu*)] *Feta... scunjoş si dusi dupu iel* (pe ascuns fata se duse), 11/94. *Si dară un ghîriz pri sub pimint, scundžoş, si nu picăsească Daut* (...subt pământ, în taină, ca să nu înţeleagă Daut), 14/47. — Din lat. *abscondo*, -ere, (arom. *ascundu*).

Seúndiri f. }

Seundžoš adv. }

Seunjoş adv. }

Seuns, -ă adj. }

v. *scund*.

Seup vb. I. Scuip. *Scupeaşti răcătină* (scuipă flegmă) ALR.

1637. *Am un cupiș, scupi la ăncur, puni-la pri cal (= fusu), *31 cf. *32. Al' scupiă-n ruăst (... îi scuipea în gură), 20/73. [Perf. s. (regulat) *scupaș, scupiș, scupș*; part. p. *supt*. Derivat: *scupeat* m. = scuipeat. Com. D. G.]. Compus (cu pref.): *năseup* (nă + scup) vb. I. = (despre insecte) depun ouă mai ales pe brânză, carne, etc. (după mbg. *napljukam*); *năseupitură* f. = ouăle insectelor, Com. T. P., (arom. *ascuk'u*).*

Scupeat m. v. *scup*.

Scupés vb. IV. Scopesc. *Birbeătılı si scupeaști*, ALR. 5330, cf. *tșucăies*. — Din mbg. *skopam*.

Scutsotă f. Botul luntrei, ALR. 2518. — Dela *scut* «ascut».

Seac, -ă adj. Sec, uscat, tare. *Seac di moali viseaști* (sec de moale atârnă = nasu), *55. — Din lat. *siccus*, -a, -um, (arom. *sec*).

Seădaf adj. (despre ochi). Căprui ALR. 31. — Din tc. *sadef?*

Seămin vb. I. Samăn. *Moni si siminom ăncsista agru* (măine o să semănăm), 2/41. [Derivate: *siminări* f. = sămănare; *siminăt*, -ă adj. = sămănat; *siminătură* (lat. *sēminatūra*), f. (pl. *siminătur*) = sămănatură. *Bujanca creăști prin siminătur*, Com. I. L.]. — Din lat. *sēmīno*, -are, (arom. *seamin*).

Seână f. Fân. Com. T. P. — Din bg. *sěno*.

Seără f. Seară. *Tseastă seară* (astă seară). *Lă treșli ser* (a treia

seară), 567. [Și: *seărta* adv. = seara. *Ca vini di cătră searta* (în spre seară), 3/69 cf. 2/15, 5/8]. — Din lat. *sēra*, -am, (arom. *seară*).

Seărta adv. v. *seara*.

Seāti f. Sete. *Bișu uneac apu că-l'ra seati* (bău puțină apă căci îi era sete), Com. I. L. — Din lat. *sītis*, -im, (arom. *seate*).

Seătsir vb. I. Secer. *Ghșuptsil' sītsirașu* (țișanii secerau), 10/41. [Derivate: *sītsirări* f. = secerarat, seceriș; *sītsirăt*, -ă adj. = secerat; *sītsirăt* a. = seceriș. *La sītsirat* (la seceriș), 9/41; *seătsiri*, (Liumnița) *seătsări* (<lat. *sīcilis*) = seceră (cf. Capidan, *Meglenoromăni*, I, 51)]. — Din lat. **sīcilo*, -are, (arom. *seatsir*).

Seătșea v. *setșca*.

Seătsiri f. v. *seatsir*.

Secuș pron. v. *șfaca*.

Sėdbă f. Ședere. *Unu tucu ra nvitsat cu sedba*, 1/71. — Din bg. *sėdba*.

Selă a. (turcism) Liniște, plăcere, dispoziție bună, ședere, petrecere în liniște. *Toată zuyă feș, sefă* (toată ziua am petrecut în liniște), 7/69. — Din tc. *sefa*.

Sejmén m. Soldat, seimen. — Din tc. *sejmen*.

Seliști f. Locul unde se găsec țarinile sătenilor din prejurul satului. Com. G. D. și n. loc. (Oșani). — Din bg. *selište*.

Sėlnie adv. v. *silă*.

Semn a. Semn, prevestire. [Și: (Liumnița) *șjămn* a. *Dășcl'isi puarta*

și *lă feasi șiămn* (... le făcu semn). — Din lat. *signum*, (arom. *semnu*).

Semt m. (Foarte rar) Hotar, graniță. Com. I. L. — Din tc. *semt*.

Sétră f. Haină bărbătească, veston, sacou cf. *sucardi*. *Au zăcătso setra cu tșopu* (o apucă haina cu lemnul), 12/55. — Din tc. *setre*.

Sétșea Numele lunii Februarie. [Și: *seătșea*]. — Din bg. *sečko*.

Séu a. Seu, grăsimi. *Seu-l'epuruluș* (seul iepurelui). *Seu-gălinăl'ă* (seul găinii). Nume de plantă. Com. C. I. — Din lat. *sēbum*, (arom. *seu*).

Sfăca pron. Fiecare *Sfacă uom* (fiecare om), 5/37 cf. 15/4, 6/19, 6/20, 20/51. [Și: (Țárnareca) *sé-cuș* (mbg. *vsěkoj*). pron. *Tsărușli ăș vă li ruc lă secuș pristi un muntii* (opincile vi le voi arunca la fiecare...), 9/66]. — Din bg. *vsěka*.

Sfârșés vb. IV.

Sfârșit, -ă adj. } v. *sfârșos*.

Sfârșori f. }

Sfârșos vb. IV. Sfârșesc, termin. *Veam sfârșot carnea, zisi fișuăru* (sfârșisem carnea, zise băiatul), 21/73, *Si-aș sfârșots un lucru*, 15/29 cf. *Sfârșoș*, 40/40. *Acu la pots sfârșori* (dacă poți să-l termini) 9/4 cf. 4/12. [Și: (Țárnareca) **Sfârșés** vb. IV. *Dăpă nouă an argatsal' sfârșiră cunachia*, 4/65. Derivate: **Sfârșori** f. = sfârșire;

Sfârșit, -ă adj. = slăbit, tras la față, abătut, deprimat. *Ghidi sinu, tse ieș tăntu sfârșit* (de ce ești așa de abătut, deprimat). C o m p u s : (cu pref.) **dusfârșés** (du + sfârșos) vb. IV. = sfârșesc de tot. — Din bg. *sfârșja*.

Sfeăsti f. Fire. *Uomu ăș vini ăn sfeasti* (omul își veni în fire), ALR. 1562. — Din bg. *sfěsti*.

Sfėti adj. Sfânt (numai în unire cu nume de sfinți) cf. *s o m t, s ă m, s ă n*. *Sfeti-Nicola* (Sfântul Niculae), 158. *Sfeti-Ghiorghi* (și: *săndžorz*), ALR. 620. *Sfeta-Paraschiva*, ib. 2821. *Sfeti-Nicola* = biserică (Oșani), *Sfeti-Vratsi* = biserică (Lugunța), *Stivan Pustitu* = tăierea capului Sf. Ioan (29 Aug.), ALR. 2819. — Din bg. *sfeti*.

Sfirbă (pl. *sfirbi*) f. Cântări din instrumente și mai ales din surle. Com. D. G. cf. *s f i r e s*. — Din bg. *sfirba*.

Sfirés vb. IV. Fluer, cânt din instrument. *Odža ăș sfirē cu sfrielu* (ogia își cânta cu fluerul), 12/24. [C o m p u s (cu pref.): **zășfirés** (bg. *zasvirjam*) vb. IV. = încep să fluer. *Cu sfrielu çon să zășfireș* (... când vei începe să cânti), 11/6 cf. 13/71. Derivate: **sfiriri**, **zășfiriri** f. = fluerare, cântare cu fluerul. *Umăro di sfiriri* (se obosi cântând), 16/6]. — Din bg. *svirjam*.

Sfirjäl a. v. *sfried*.

Sfiriri f. v. *sfires*.

Sfiteálnic m. v. *sfites*.

Sfités vb. IV. Luminez. *Mărea sfitea*. *Ună feată căzù ăn mări, di tsea sfiteaști*, 17/78. || Ard ca să luminez. *Tsi tser, să sfiteș... si sfites... și sfiti*, 23/29. [Derivate: **sfiteálnic** (bg. *světlník*) m. = sfeșnic la biserică. ALR. 584; **sfítiri** f. = faptul de a lumina, de a arde și lumina. **Compus** (cu pref.): **prisfítés** (pri + sfites) vb. IV. = licăresc; **prusfítés** (pru + sfites) vb. IV. = luminez. *Si prusfíti* (se lumină), 16/78; **sfítnés** vb. IV. (dela aor. bg. *světnah*) = scapăr (întrebuițat în sens fig.). *Acu ti sfítnes...* (când ți-oiu trage o palmă). *Con s-ti sfítnes* 696, **sfítul'că** f. = licuriciu, cf. *liscă*]. — Din bg. *světja*.

Sfítiri f. }
Sfítnés vb. } v. *sfites*.
Sfítul'că f. }

Sfórdel m. și **sfórdelă** f. Sfredel. ALR. 1830. [Și: **sfrădel**, **sfórdil** a. ALR. 6591]. — Din bg. *sredel*.

Sfórdil }
Sfrădel } a. v. *sfórdel*.

Sfrántșóglă f. (Oșani), Poreclă pentru țigană. Com. G. D.

Sfriel a. Fluer, cf. *florcă*. *Cu sfiel cu să zăsfireș* (când o să începi să cânti din fluer), cf. 12/24. || (La cal) Țurloiu. Com. C. I. [Și: **sfiriăl** (di zănucl'u) (fluerul piciorului), ALR. 143; (Huma) **sfruiáli** f. *Și iel aș lă sădi*

ună băltișică și ună sfruiáli (și el își luă numai o secure mică și un fluer), 13/71; **fríel** a.], (arom. *flueară*.)

Si pron. refl. Se. *Ia si dusi și nu si spusí că ra feată* (ea se duse și nu se spuse), 21/38. [Și: *tsi* pron. *Ăń-tsi mănăncă* (mi-e foame), 14/42. *Ăl tsi răstăpșo* (începu să-î țipe) ib.]. — Din lat. *sē*.

²Si conj. v. *să*.

Sjămn a. v. *semm*.

Sibépi f. (Țárnareca). Prilej, pricină, cauză, motiv. *Cu ăstă sibepi* (cu prilejul acesta), 26/64. — Din tc. *sebep*, (arom. *sibepe*).

Sieără f. Secară. *Satsil' di sicără* (sacii de secară), 7/41. *Acseamnă sicară tșucăăști [bat]* (lucrează pentru interese străine), 697. [Derivate: **sieărínă** adj. = de secară, și locul rămas după secerișul secarei, cf. *milină*, *uvișoană*. *Pal'ă sicărínă*, Com. I. L.]. — Din lat. *secāle*, (arom. *sicară*).

Sieărínă f. v. *sicară*.

Siehíri f. v. *sicuri*.

Sieul' m. v. *sac*.

Sieúri f. Secure. Cf. **dărtoari**. *La tăltșo cu sicurea* (il ucise cu sicurea), Capidan, *Meglenoromâni*, I, 51. [Și: (mai rar) **siehíri** (din bg. *sekira* id.)]. — Din lat. *secūris*, -im.

Sidéf a. Sedef și nasture. Com. I. L. — Din tc. *sedef*, arom. *sidade*.

Sidžim a. Sfoară. *An džep flaj un sidžim* (în buzunar aflai o

sfoară). [Și: *șidžfm* a.]. — Din tc. *siğim*, (arom. *siğime*).

Sifli m. Freanț ALR. 1634. — Din *sifilis*.

Sigăjés vb. IV. (refl.): Dau cu mâna sau cu altceva ca să ajung, mă plec ca să ajung. *Am doș frats, un munti l'a disparti, tucu si sigăjés si si veadă și nu si pot videari. Tse-i?* (= uoc'îl'), *85. [La perf.: *mi signes*]. — Din bg. *sigam*, (aor. *signah*).

Signés vb. IV. v. *sigăjés*.

Siiri f. (Țarnăreca). Priveliște, h o r ă *Ună dzuyă... litiră lă siiri si dzoacă* (într'o zi pleacă la horă să joace), 4/66. — Din tc. *seir*, (arom. *seire*).

Silă f. Silă, putere mare. *Veà lat silă* (își luase vânt...), 23/72. | Putere trupească, forță. *Dupu tsjă-l-tsi tăl' ară silili* (după ce-i scăzuse puterile), 7/73. [D e r i v a t: *silnică* adj. = tare. *Vor videală tse nu-i cota silnică*, B. 7; *sélnic* adv., = tare, cu silă, cu putere mare. *Căzù selnic* (căzu cu putere mare), 9/13. — Din sl. *sila*.

Sileafi f. Brâu larg de piele ce poartă Turcii și în care pun diferite arme: pistol, pumnal, etc. Com. I. L. — Din tc. *siláh*, (arom. *sileafe*).

Silnică adj. v. *silă*.

Silviă f. Chiparos. Com. G. D. — Din tc. *silvi*.

Siminári f.

Siminát, -ă adj. } v. *seamin*.

Siminătúra f. }

Simintsă f. Sămânță. *Ună simintsă* (o sămânță), 10/5 cf. 4/81. D e r i v a t: *simintsár* m. = vânzător de sămânță. *Un simintsar... cõn tseari si-ș vindă simintsă*, B. 4. — Din lat. **sēmentia*, -am, (arom. *simintsă*).

Simintsár m. v. *simintsă*.

Simít a. Pâine mică din făină albă. Com. I. L. — Din tc. *simit*, (arom. *simite*).

Sin a. Sân. *Le-mi ân sinu toș* (iamă la sânul tău...), 5/1. — Din lat. *sinus*, -um, (arom. *sin*).

²Sin m. (Țarnăreca), Fiu. *Sinu, tse jeș tântu sfârșit* (fiule, ce ești atât de mahnit, deprimat?), 2/66. [D e r i v a t: *sineu* (bg. *sinko*) m. și cu înțelesul de «dragul meu, dragul mamei». *Iu bre sineu*, 28/68. — Din bg. *sin*.

Sinávitsă f. Bubă rea la deget, sugel, ALR. 4204. — Din mbg. *sinjavica*.

Sineu m. v. «*sin*».

Sindúchi a. Ladă, cufăr. *Dărară ună sinduchi* (făcură o ladă), 22/55 cf. 14/11, 3/78. [Și: (Țarnăreca) *sinduchiă* f. Coș la car. ALR. 5629. *Tru sinduchiă al' plântă doșă mari cãrfii* (în ladă încuie două cuie mari), 27/68]. — Din ngr. *σιντόβχι*, (tc. *sendyk*), (arom. *sfinduk'e*).

Sindúchiă f. v. *sinduchi*.

Sindžir m. Lanț. *L'a ...ligo cu un sindžir* (îi legă cu un lanț), 14/33 cf. 17/79. [Și: *șândžir* m.

ALR. 5241, cf. ș o r]. — Din tc. *sinğir*, (arom. *sinğir*).

Sinét a. (Turcism) Poliță. Com. I. L. — Din tc. *sened*, (arom. *sinete*).

Sinfadă f. Cumnată. *Ca rudî un măcsom și sinfădă-sa al' la lo*, 2/29. — Din gr. *συννοφάδα*.

Singur, -ă adj. Singur. *Nu sam singur* (nu sunt singur), 8/52. [Plur. *singur*, 6/9]. — Din lat. *singulus*, -a, -um, (arom. *singur*).

Siniță f. Masă de lemn. *Si punim sinița* (să punem masa), 17/6. cf. 15/42. — Din bg. *sinija*.

Sinor m. Graniță, hotar. *Antrară ăn sinor și al' zisi* (intrară în hotar), 13/85. — Din gr. *σινόροσ*, (arom. *sinur*).

Sint vb. IV. Simt. *Al'-u deadi pristi mutscă, ma nu sintso* (ii dădu peste bot, dar nu simți), 391. [La perf. s. *sintsoi*, *sintsoș*, *sintso*. Și: simt vb. IV. *Tribuiaști s-nu sintsom mirismă* (trebuie să nu simțim miros) B. 8. *Acu simtsom*, ib. Derivate: *sintsori* f. = simțire; *sintsot*, -ă adj. = simțit]. — Din lat. *sentio*, -ire, (arom. *sintu*, rar).

Sipănitsă f. v. *sipcă*.

Sipcă f. Pojar ALR. 1616. [Și: *sipănitsă* (bg. *sipanica*) f. = vărsat. *Toati [yoil'i] sa loși di dalac, di sipănitsă*, 2/88]. — Din bg. *sipka* (sip).

Sirăe, -ă adj. Orfan. *Raș sirats* (erau orfani), 1/7 cf. 1/68. — Din bg. *sirak*.

Sirăpós, -oasă adj. Râpos, alunecos, precipitos. *Șăzură pri ună ropă sirăpoasă* (șezură pe o piatră râpoasă). — Derivat din *ropă?*

Sirbés vb. IV. Slujesc, servesc, lucrez, m u n c e s c. *Ca sirbi un an di zoli* (după ce servi, servi un an de zile), 2/7. *Si sirbească* (să muncească), 4/55. *Mo sirbits* (în text greșit: *sirbets*) *ya* (acum lucrați aici), 4/25 cf. 8/11, 12/6, 701, 700. *Sirbeă, cu tser si ghișe* 699. [Derivate: *sirbiri* f. *sirbit*, -ă adj. = muncit; *sirbitșós*, -oasă adj. = lucrător, muncitor, harnic. Com. I. L.; *sirbimint* a. = lucru, muncă, treabă, serviciu, id.]. — Din lat. *servio*, -ire.

Sirbimint a.

Sirbiri f.

Sirbit, -ă adj.

Sirbitșós, -oasă adj. } v. *sirbes*.

Sire (pl. *sirts*) m. Măr sălbatec, Com. V. T. cf. *lisnic*.

Sirin m. v. *soari*.

Siriște f. Cheag, cf. *c'ag*. — Din bg. *sirište*.

Sirmija f. Marfă, capital. *S-dusi sirmija lu Tșoli*, 702. — Din tc. *sermi*.

Sirminina N. loc. în Meglen. (Capidan, *Meglenoromâni*, I 7, 19, 27).

Sirnitsa f. Săptămâna brânzii, ALR. 2784. (In Oșani) *săptămōna di brōnză*, cf. *brōnză*. [Și: *prisirnitsa* f.]. — Din bg. *sirnica*.

Sirtur m. Un fel de instrument la argintari, Com. T. P.

Sirumà, -așcă adj. Sărac. *Tsela ra dîp sirumà* (acela era prea sărac), 9/27. *Sal tsel sirumaylu cătunean* (numai săteanul sărac), 4/65. [Și: **surumà, -așcă**, adj. 1/53, cf. 1/2/65. (Plur. *sirumaș*). *Raș mult sirumăș*, 1/25, (din care apoi s'a format un nou sing. **sirumăș, -așcă** (*surumăș, -așcă*) adj. *Ună babă sirumașcă* (o babă săracă), 33/65 cf. 2/46, cf. 677; **surmușés** adj. = sărac, slab. *An surmușes* (an săracăcios), ALR. 5054]. — Din bg. *siromah*.

Sirumăș, -așcă adj. v. *sirumà, așcă*.

Sisavitsă f. Zăpadă care cade în bile mici sferice, mielușei, ALR. 2440. — Din bg. *kišavica*?

Sistră f. Lopătică de fier cu care se rade copaia în care se frământă pâinea. Com. T. P. — Din gr. *ξύστρον*, (arom. *sistră*).

Sit a. Sațiu. ALR. 781. — Din bg. *sit*.

Sită f. Sită. Com. D. G. — Din paleosl. g. *sito*, id.

Sitsirări f.

Sitsirát a.

Sitsirát, -ă adj.

} v. *seatsir*.

Siv, -ă adj. Cenușiu, breaz, bălțat. Com. G. D. *Sivu-son* (la viermii de mătase), B. 7, cf. *negru-son*. [D e r i v a t e: *sívi* = nume de bou, ALR. 5541; *síva* f. = nume de capră; *sívetș* m. = pește mic în felul crapului. Com. G. D.; **sivuglávă** (bg. *síva-glava*). f. =

oaie cu botul cenușiu. Com. T. P.]. — Din bg. *siv*.

Síva f. v. *siv, -ă*.

Síve m. Arbore cu fructul roșiu de mărimea unei alune. Com. C. I.

Sívetș m. v. *siv, -ă*.

Sivuglávă f. v. *siv, -ă*.

Slab, -ă adj. Slab, subțire. *Iun-di-i slab si rupi* (unde-i subțire se rupe), 703. [D e r i v a t e: **slábés** vb. IV. = slăbesc, (mai rar) **șn-slábunés** id. Com. I. L. *Bubili mor ili șnslábnes* (viermii de mătase mor sau slăbesc), B. 4; **slábínă** f. (bg. *slabina*) = partea dela buric în jos până la încheetura picioarelor, șolduri. *Antro țsela dintili ân slábínă și fitșoru muri*, 17/33; **slábă-dúșnie** adj. = slab, delicat, ALR. 2263. — Din paleo. l. *slabŭ*, (arom. *slab*).

Slábădúșnie, -ă adj. v. *slab, -ă*.

Slábés vb. IV.

Slábínă f.

} v. *slab*.

Slăgăjés vb. IV. Gândesc, socotesc, (refl.) mă gândesc. *Slăgăits, -vă* (gândiți-vă), 15/65. [C o m p u s (cu pref.): **prislăgăjés** (bg. *prěslagam*) = mă răsghândesc. *Si prislăgăiră* (se răsghândiră), 6/52, **zăprislăgăjés** (ză + pri + slăgăjés) vb. = mă răsghândesc. *Să ni zăprislăgăim* (să ne mai răsghândim), 15/93; **răslăgăjés** (răz + slăgăjés) vb. IV. = mă răsghândesc. Com. G. D.]. — Din bg. *slagam*.

Slăneăști adv. Bulgărește. Același cu **bu ũ g ă r e a ș t i**, ALR. 2896.

Slănină f. Slănină, cf. alb. *atsă-di-porc*. *Zidurili* [sa] cu *slănină di porc*, 23/18. — Din bg. *slanina*.

Slatș a. Gust. *Fără slatș* (fără gust), 704. — Din bg. *slač*.

Slătșeă f. Buruiană, voltură, ALR. 1912. *Slatșca si mănancă*, ALR. 5173. — Din bg. *slačka*, cf. *slatș*.

Slăveaj m. Privighetoare, ALR. 6188. *Slăveaju-i pul' tsi cõtă mai ubăv* (privighetoarea este pasărea care cântă mai frumos). [Și: (foarte rar) *birbil'* m.]. — Din bg. *slavěj*.

Sléaz m. (Bot.) Nume de plantă, Com. C. I. [Și: *sljúz* m.]. — Din bg. *sléz*.

Sljuz m. (Bot.) v. *sléaz*.

Slignéș vb. IV. Scad. *Apa slignéști* (apa scade), (ALR. 2501). Mocnesc. *Focu slignéști*, ib. 3875. — Din bg. *slegam*.

Sljúníc, -ă adj. Plecat. *Merg sljúníc*, ALR. 1324. — Din mbg. *služnik*.

Slobod vb. IV. Slobod, dau drumul, ALR. 4747. — Din mbg. *slobod* (*sloboden*).

Slójnu, -ă adj. Scurt. *Nalti, ili slojni* (înalte ori scurte), 1/XI. [Și: *slójnic*, -ă adj.]. — Din bg. *složen*.

Slujòș vb. IV. Slujesc, sunt slugă la cineva. *Tser să slujòș* (vrei să fii slugă), 23/29. — Din bg. *služa*.

Slumnés vb. Azvârl, trântesc,

vârs cf. șutnes. *Slumni sacu ăn bucă* (...azvârli sacul în scocul morii), 4/69 cf. 14/69. — Din bg. *slomjam*.

Slúpeă f. v. *lupes*.

Smăcătòș, -ă adj. Derivat de *smăcnes?* *Spili și cremni smăcătòși*, 11/49.

Smăenés vb. Scot dintr'odată, smucesc. *Că la smăcni luț răvoł din brøn* (și când scoase revolverul din brâu), 8/52. [Derivate: **smăeniri** f. = scoatere, smucire, vărsare; **smăenit**, -ă adj. = scos, vărsat, boșorog; **prusmăenit** -ă adj. = vărsat, boșorog. *Nu la voț Traja prusmăenitu* (nu vreau pe Traia boșorogul), 3/VII. — Din bg. *smukam*. (aor. *smuknah*).

Smăeniri f. }

Smăenit, -ă adj. } v. *smăcnes*.

Smădzăl'că f. Uliu cf. *cărgu l'*. *Dracu si feasi ună smădzăl'că* (dracul se făcu un uliu), 23/79.

Smăreacă f. (Oșani) Jenuper, jneapăn cf. *tșizbin*. *Bam! cu mărtinu ăn smărets* (bam! cu pușca în ienuperi), 6/27; *bobchi di smăreacă*. Com. I. L. cf. 9/6, 9/10, 706. — Din bg. *smreka*.

Smătòe adj. (Despre ou) stricat, clocit. Fig. pentru un om palid, galben, 854. — Din mbg. *smutok*.

Smătșòe (pl. ...-ots), Bubă, urcior la ochi, ALR. 38.

Smîi m. v. *smil'*.

Smil' (pl. -ur) m. Siminoc, ALR. 1906. [Și: *smiș* m.]. — Din bg. *smil*.

Smintés vb. IV. Amestec, încurc. *Bărdilitșu si puni antru iri, dintru ca s-nu si smintescă* (prăjină se pune printre fire, pentru ca să nu se amestece). Com. I. L. [Derivate: *smintiri* f. = încurcare; *smintit*, -ă = amestecat, încurcat]. — Din sl. *smętiti*.

Smintiri f. }
Smintit, -ă adj. } v. *smintes*.

Smoe m. Șarpe mare, (ALR. 6228) viperă, cf. *cuculeati*, ALR. 1184. — Din bg. *smok*.

Smoe(f) m. (Oșani) Smochin, cf. *ic, ică*. [Fructul se numește *smocfă* f. = smochină. Com. N. T.]. — Din bg. *smokf*.

Smocfă f. v. *smocf*.

Smoqnă f. v. *săptămoqnă*.

Smuenés vb. IV. v. *smăcnes*.

Smulg vb. III. Smulg, smucesc. *L'-u smulsi* (a șters-o), cf. *smutșes*, cf. 576. — Din lat. **exmulgeo*, -ere, (arom. *asmulgu*).

Smuntșqs }
Smutșqs } vb. IV. v. *zmutșqs*.

Snágă f. (rar) Trup, corp omenesc. *Snaga 'n bisearică și mintea 'n tulăriști*, se zice pentru cei ipocriți, 813. — Din bg. *snaga*.

Snop m. Snop. *L'a dusi snopil' tșucăits* (ii aduse snopii bătuți). [Și: (la Nânta), *snuéip* m. Derivat: *snopăr* m. = Iulie, cf. *culujeu*]. — Din bg. *snop*.

Snopăr m. }
Snuéip m. } v. *snop*.

Soacără f. Soacră. — Din lat.

**sócra*, -am, (arom. *soacră*).

Soări m. Soare. *Di țel maț ubav nu veà, ca soari ancristeà* (mai frumos decât el nu era, ca soarele lucea), 23/43, cf. 708, *67. *Soarincreaști* m. răsărit de soare. *Că vrină steașă-i, ca soari-ncreaști* *28, și *soari-ncreaștiri* = faptul zilei. [Derivat: *surin* m. = loc expus la soare. *Surin-di-plemits* = n. loc. (Huma), Com. T. P.; *sirin* m. n. loc. (Barovița) *Sirinu-di-douli-apin* loc. (Oșani). Com. G. D., *Sirinmari* n. loc. (Cupa), Com. C. P., *Siriin* pl. n. loc. (Huma), Com. T. P. — Din lat. *sōl*, -em, (arom. *soare*).

Soâtsă f. v. *sots*.

Sóbă f. Sobă. *Să punim sobă*, B. 3. *Ună feată ân iarnă u vor tots, veara nitsun nu-u va* (= soba), *68. — Din bg. *soba*, (arom. *sobă*).

Sqba f. Numele vacii născută Sâmbăta. Cf. *luja, mata, nėra, dzoja, vida*. ALR. 5542.

Sobăni Nume de bou fatat sâmbăta, cf. *sqba*.

Socól m. Vultur, cf. *văltur*. Com. G. D. [Și: *săcól* m. *Tăltșqră un... săcól* (uciseră un... vultur), 6/54]. — Din bg. *sokol*.

Sóeru m. Socru. [Derivate: *suerilă* f. = socrie; *suerimi* f. = socrime (cu înțeles colectiv), Com. G. D.]. — Din lat. **socrus*, -um, (arom. *socru*).

Sqd (pl. *sqduri*) Vas. *Punim... sodur di tsară și ân sfaca sqd punim si ardă un pulm...*, B. 13, cf. 2.

Speală sodurli (spală vasele), ALR. 4120. *Sodur sa maș multi : ună ȝală, un misur, ună tigană, un lingé di băcor, di dzingă*, ib. — Din bg. *săd*.

Sôj a. Neam, rudă. *Di curat soj* (acesta este de neam curat), 709 cf. 710, cf. 2/94. — Din tc. *soj*.

Sôjeă f. Un fel de pasăre, după com. lui C. I. *drăpneaă*. || P. a n a l. Briceag cu tăișul curbat în forma iataganului, id. — Din bg. *sojka*.

Solúe v. *suluc*.

Som m. Somn (pește). — Din bg. *som*.

Somt m. Sfânt. *Ca çon tsela-i somt* (ca și când acela este sfânt), 711. În unire cu nume de sfinți: *Săm-Dșorzu*, ALR. 620. *Sănă-medru*, ib. 2821, *Sănămiădru*, ib. 627, || P. ext. Icoană. *Cumpăraș doș somts* (cumpăraș două icoane). *Candil'u ardi antru somt* (... dinaintea icoanei). [Și: (neaccentuat) *săm, sãn, sãnă*. Forma feminină este: *stă* (din *șontă*) *Stă-Măria-Mari* = biserică în Cupa. *Stă-Vineri* = biserică în Huma]. — Din lat. *santus*, -a, -um (*sanctus*), (arom. *sîmtu*).

Son m. Somn. *Io din son mi dișitaiș*, 5/79. *Trasim și căti un son* 8/69 cf. 35/51. *Negru son* (somnul negru, la viermii de mătase), B. 3. — Din mbg. *son*.

Sondzi m. v. *șonzi*.

Șonzi m. Sânge. *Tot șonzili* (tot sângele), 6/3. *Șonzili apu nu*

si fatsi, 712 cf. 7/28. [Și: *șonzi* m. 35/51, 21/78. (Țárnareca), *sânzi* m. 8/64. Derivate: *șozir* (< lat. *sanquino*, -are), vb. I. = sânger; *sânzirări* f. = sângerare, *sânzirát*, -ă adj. = sângerat. *La vizú*. [fișură] *tuđt sãnzirat* (il văzu pe băiat tot sângerat); 21/73. — Din lat. *sanguis*, -em, (arom. *sîndze*).

Șonzir vb. I. v. *șonzi*.

Sor f. v. *soră*.

Soră f. Soră. *Çotsi plondzi suăru* (de ce plângi soro), 5/74 cf. 9/73. *Soră, soră, jundi s-mi culc* (soro, soro, unde...), 8/33. [Plur. *surorli*, 19/80. Și: (Liumnița) *suără* f., *sor* (în unire cu pron. pos.)]. — Din lat. *soror*, (arom. *soră*).

Sor̂b m. Sârb, ALR. 2906. [Derivate: *sârbeancă* f. = sârboaică; *sârbeăști* adv. = sârbește, cf. 2907. — Din *sr̂b*, (arom. *sîrbu*).

Sorts pl. Sorti. *Trazi sorts*, (ALR. 4310) și *tures sorts* (trag la sorti), Com. G. D. — Din lat. *sortes* (pl. lui *sors*).

Sots m. Tovarăș. *Si feșiră sots*, 8/86. [Feminin: *soatsă* f. (lat. *socia*) = tovarășe. *Soatsăli fuziră*, 3/43. Derivat: *sutslúe* a. = prietenie. *La șparsim sutslucu* (am stricat prietenia), 748]. — Din lat. *socius*, -um (arom. *sots*).

Squă (pl. *șoș*) Prăjină pentru sprijinit vița de vie, Com. T. P.

Spar vb. I. Speriu, (refl.) mă speriu. *Mi spar că vini lamăna* (mă speriu, căci veni balaurul),

11/28. *Nu ti spari!* (nu te speria), 3/53 cf. 10/28. *Tșitșă-sa ancă cota si spăreă* (... se sperie), 25/41 cf. 20/73, 8/6. *Si spăreară* (se speriară), 9/71. *Si spărură* (se speriară), 8/6. *Nu ti speară feată* (nu te speria, fată), 5/VIII. [Derivate: **spăreări** f. = speriare. Com. I. L. **sp reăt**, -ă și (mai des) **spărăt**, -ă adj. = speriat; **spărătșuni** f. = când le crapă la oi copitele din cauza ploii. Com. T. P.], (arom. *aspar*).

Spărătșuni f. v. *spar*.

Sparg vb. III. 1. Stric, sparg. *S-nu-ă-tși spargă lucru* (să nu mi se strice treaba), 25/51. *Si sparsi* 16/15. *Au sparsiră* 76 cf. 714. | 2. Ucid, omor. *Nu ti du s-ti spargă și tini* (nu te du, o să te omoare și pe tine). *Acu mi sparzi* (deși mă ucide), 11/3 cf. 18/7, 6/57. [Derivate: **spărziri** f. = stricare; **spars**, -ă și **spart**, -ă adj. = stricat, spart. *Vini la spartă păzărîști* (veni la spartul târgului), 524. **spărgătșuni** f. = stricăciune. Com. G. D. **Compus** (cu pref.): **răspărg** (răs + sparg) vb. III. = stric, distrug, sfărâm, Com. G. D.; **duspărg** (du + sparg vb. III. = stric de tot. *Li dusparg aliz bubili*, B. 1.]. — Din lat. *spargo*, -ere, (arom. *aspargu*).

Spărgătșuni f. v. *sparg*.

Spărnîe a. Scutec, ALR. 2655.

Spărôt adj., auzit în *caș spărôt*, (brânză iute). Se mai zice ză-

prinsă, ALR. 5450.

Spars, -ă adj. }
Spart, -ă adj. } v. *sparg*.
Spărziri f. }

Spătă (pl. *spôts*) f. 1. Spate (la cal), coapsă. Com. C. I. *Acu dai spôts, lantu ti-ncalică* (dacă te lași, te 'ncalecă, te ia peste picior), 721. | 2. (La războiu) Spată. Com. I. L. [Derivat: **spătăr** m. = cel ce face spate la războiu. Com. G. D.; **spatișot**, -ă adj. = cu cocoșe la spate, cocoșat, ALR. 2197]. — Din lat. *spatha*, -am, (arom. *spată*).

Spătăr m. v. *spată*.

Spel vb. I. Spăl. *Iel să-u speală și să-u chiaptină*, 2/71. *Di la butijuni* [s. din cazan] *nu-i spilat* (se zice pentru unul care este foarte murdar), 66 cf. 122. *La spilară* (i-au câștigat totul), 713. [Derivate: **spilări** f. = spălare; **spilăt**, -ă adj. = spălat]. — Din lat. **ex-pellavo*, -are, (arom. *spel*).

Spie a. Spic de grâu. || (la porumb) Moț. Com. C. I. [Derivat: **anspieăt**, -ă adj., auzit în *iarbă anspicată*, (rogoz), ALR. 1913]. — Din lat. *spicum*, (arom. *sk'ic*).

Spilă f. Prăpastie prin care nu se poate trece. *Spili și cremni smăcătoasi*, 11/49. Cf. *cremni*. — Din gr. *σπίλεον*, (arom. *spilă*).

Spilări }
Spilătură } f. v. *spel*.

Spin m. Spin. *Spînuli, nu-ų vizuș moarte?* (spintule, nu văzuși

moartea...), 4/1 cf. 5/72. [Și: (Țárnareca) șehin m. *Munti amplin cu șchin* (munte plin cu spini), 7/64; (articulat) *șchinl'ă* (spinii), 8/64]. — Din lat. *spīnus*, -um, (arom. *sk'in*).

Spînzur vb. I. Spânzur. *La spînzurără di grindă* (îl spânzurară de grindă), 718. [Derivate: **spînzurări** f. = spânzurare; **spînzurăt**, -ă adj. = spânzurat]. — Din lat. **pendio*, -are, (arom. *spînzur*). Pușcariu, *Et. Wb.* 1623.

Spînzurări f. } v. *spînzur*.

Spînzurăt, -ă adj. }

Șpirt a. Chibrit. *Să-i dai foc cu un șpirt* (...cu un chibrit), 16/4. *Si aflu tsivă șpirtur* 3/77. — Din bg. *șpirto*, (arom. *șpirtu*).

Spîtsă f. Ghimpe, ALR. 1207. — Din bg. *spica*.

Spîtsăr m. Farmacist. *Si află la spîtsariș și pri la bacal'i*, B. 15. — Din bg. *spicar*.

Spîțscăt, -ă adj. (Despre lună) scăzută, când nu este plină, ALR. 2455. *lună spîțscată*, ib. — Derivat din **spîțsc*, iar acesta din **pitșc* pentru *pișc*.

Splînă f. Splină. *Porcu veă splînă* (porcul avea splină), se zice când cineva este pe la sfârșitul iernii și crede că iarna a trecut. Iarna se cunoaște după splina porcului; dacă porcul are splină (este umflată), atunci iarna va fi grea, 719. Din lat. *splen*, -enem, (arom. *splînă*).

Spulăiți (Formulă de mulțu-

mire, împrumutat din bg.). Mulțumim, să trăiți. *Spulăiți dēdu, ȳ s-mi duc cmotsi* (mulțumesc, moșule, eu o să mă duc acuma), 14/94. [Și: **spulăiți**. Derivat: **spulăițisēs** vb. IV. = mulțumesc. *Dupu tsi al' spulăidisī* (după ce-i mulțumi), 15/94 cf. 29/51.] — Din bg. *spolaiti* (gr. *εἷς πολλὰ ἔτη*).

Spotișot, -ă adj. v. *șpati*.

Sprăinēs vb. IV. O rup la fugă, o șterg. *Sprăinī la fugă*, 721. — Din bg. *sprēgnah* (dela *sprēgam*).

Sprăsnēs vb. v. *prăsnēs*.

Sprentș m. Spânz, ALR. 1940.

Sprîțscă f. v. *aspră*.

Sprivár a. Drum scurt, *Drum pri sprivar*, ALR. 803. — Din bg. *prēval*.

Sprotiva adv. In față, vis-à-vis. *Vizut-auș ân sprotiva di ȳel' un foc că ardi*, (văzut-au în fața lor că...), 2/60; n. loc. (Nânta). — Din bg. *sprotiv*.

Sprúză s. f. v. *spuză*.

Spugănēs vb. IV. v. *păngon*.

Spulăiți } v. *spolăiți*.

Spulăițisēs vb. IV. }

Spúmă f. Spumă. *Dunȳ spumă* (adună spurnă). [Derivat: **șnspum** vb. I. = spumez]. — Din lat. *spūma*, -am, (arom. *spumă*).

Spun vb. III. Spun. *Si dusi... si spūnă*, 16/55. Arăt. *Stăpōnu, dintru ca si spună la fitșor agrili, la lȳ* (stăpânul, ca să-și arate ogoarele...), 1/41. [Și: **spúnim** vb. III. 5/16, pers. 2, conj. prez. *spuniș* (în loc de *spuñ*) *Ti rog si*

nu spunîñ la Daut (te rog să nu spui...), 11/74. **Derivate:** **spúniri** f. = fapta de a spune; **spus**, -ă adj. = spus; **spus** a. = spusă. *Nu pot să antsileg din spus că sam groasă ăñ cap*, 9/12. **Compușe:** cu pref.) **zăspún** (ză + spun, de pe bg. *zakazvam*) = încep să spun, spun o leacă, arăt. *Ai bra deaduli, si ñ-u zăspuñ casa iundi șed lomñurli* (să-mi spui, să-mi arăți casa), 14/34; **duspún** (du + spun, de pe bg. *dokazvam*) = termin de spus. *Pănă si duspuñ tu, ghiupca la feasi și la trimeasi la prusirea 601*. — Din lat. *exōpno*, -ere, (arom. *spun*).

Spúnim vb. III. } v. *spun*
Spúniri f. }

Spure vb. I. Spure, mănânc de dulce în zilele de post. *Mi spurco cucu*, Com. T. P. [**Derivate:** **spureări** f., **spureát**, -ă adj. = spurcat; **spureátșúni** f. = spurcăciune]. — Din lat. *spürco*, -are.

Spureări f. }
Spureát, -ă adj. } v. *spurc*.
Spureátșúni f. }

Spurș vb. IV. Sporesc. (Numai în expresia). *Mult al' spuraști, lăcumeaști* (se lăcomește prea mult), 722. — Derivat din *spor*.

Spus, -ă adj. } v. *spun*.
Spus a. }

Sputnês vb. Imping. *Lupmøncala mi sputni si fac ună ca tseasta* (dracul mă puse, mă împinse să fac așa ceva), 353.

Spuidês vb. IV. Spovedesc. **Derivate:** **spuidiri** f. = spovedit; **spuidit**, -ă adj. = spovedit; **spuidátș** m. = duhovnic. *Nu ray spuidatș* (nu erau duhovnici...), 6/76]. — Din paleosl. *izpovedati*.

Spuidiri f. } v. *spuides*.
Spuidit, -ă adj. }

Spúză f. Spuză. *Puni-l' uala cu spuză* (pune-i oala cu spuză), adică trage-i chiulul, 823. [**Și:** **sprúză** f. Com. T. P.]. — Din bg. *spuza*, (cf. alb. *shpuzë*).

Srăcăiês vb. IV. Sorb, mănânc cu lingura. *Cu ună lingură srăcăiês* (sunt prieteni nedespărțiți), 339. — Din mbg. *sărkam*.

Stă adj. v. *șomt*.

Stăfīgă f. Stafidă, ALR. 1720. [**Și:** **stăidă** f.]. — Din gr. *σταφίδα*.

Stălsês vb. IV. refl. (Despre aluat, despre caș), dospesc. *Lutsolu si stăfsești*, ALR. 3992, cf. 5424. — Din **ftăsēs* «ajung» gr. *φθάνω*, aor. *ἔφρασα* (cf. bg. *ftasam*, part. p. dela *ftaswam*).

Stăiță f. Stafie. *Cu vrină stăiță* (ca o stafie), 673. — Din gr. *στοιχειό*, (arom. *stih iy*).

Stămból m. Stambul. *Cu 'ntribarea și 'n Stămbul ti duts*, 724. [**Și:** **Stămbúl**].

Stămbúl v. *Stămbol*.

Stqmñă f. Ulcior mai mare de pământ. *Să-ts li zăport stqmñili* (să-ți port o leacă ulcioarele), 2/VIII. [**Derivat:** **stumñitșeă**

f. = ulcior mai mic. *Am un dead c' ună mânușă 'n grôb* (= mânușă di stumnitcă), *50. — Din bg. *stomna*, (arom. *stamnă*, gr).

Stângătîș adj. v. *stong*.

Stăpân m. v. *stăpon*.

Stăpon m. Stăpân. *La meu stăpon* (la stăpânul meu), 6/12. *La unsiră stăponu* 19/33 cf. 16/33, cf. 419. || Șef de familie. *Stăponu la s-iîă ghiîu, nu-i cap di yom di* (se întrebuintează când vrem să mângaiem pe cineva), 725. [Și: (Țarnareca) Stăpân m. 16/68. F e m i n i n : *stopâneă*, *stupâneă* (bg. *stopanka*) f. = stăpână. *Ca si dusi casă, stupanca si-u mulgă* (să o mulgă stăpâna), 9/70.

Stără adv. De seară. *Ca să vină lude stară* (când va veni ludea deseară), 17/6 cf. 10/9, etc. — Din *ïastă* + *seară*, (arom. *astară*).

Starină f. Căpiță de fân cf. *stog*. Com. D. P.

Stărl'itūșcă f. Năpârcă. ALR. 6228, cf. *străl'uşcă*, *năprqtcă*. [Și: *strălitūșcă* f.]. — Din *l'utușcă* (din *l'ut*, cf. *l'utitsă*) și *străl'uşcă*.

Stărniști f. Miriște, locul rămas după secerișul grâului, țelină, ALR. 915. *Iel la mintșună măcșomu prin stărniști* (el se juca cu pruncul prin miriște), 10/41. *Flaș stărniști nipăscută* (ai dat de noroc), 1 cf. *72. — Din bg. *tărniște*.

Stărpâr m. v. *sterp*.

Stărvés vb. IV. Capăt poftă de

mâncare pentru lucruri dulci (întrebuintat m. mult sub forma compusă (cu pref.) *nastărves* (bg. *nastărevavam ce*) = mă obicinuesc la ceva rău, mă năvălesc. D e r i v a t : *năstărvît*, -ă adj. = obicinuit, nărvit. *Lisitsa cum ra năstrăvită, vini si mănancă uvă* (vulpea cum era nărvită...), 4/93. [Și: *străvés* vb. IV.; *străvur* a. (plur.) = lucruri dulci de mâncat. — Din bg. *stărevavam*, id.

Stătšún m. Sărac, nenorocit (mai ales după ce-i moare cineva din familie). *Mult si mântșo stătšunu di mini*, 406.

Stau vb. I. Stau. *Unu di noî yu să stătem*, 6/18. *Unu antrô, lântu stătù*, 7/18. *La s-sta* (să stea), 21/29. *Stoî să-ts cat ăn cap* (stai), 10/28 cf. 16/6, 6/13, 4/32, 6/35, 4/42, 4/78. [C o m p u s (cu pref.): *zăstău* (ză + stau, de pe bg. *zastojavam*, cu acelaș înțeles) = mă opresc, încetez. *Zastătù ca măgaru pri punti* (s'a oprit ca măgarul pe pod) s'a încăpățânat, 375. *Zăstoî!* oprește-te, 2/20 cf. 21/16. D e r i v a t : *zăstări* f. = oprire, încetare. *No-ari zăstari* (n'are încetare), 946; *pristău* (pri + stau) vb. I. = încetez, stau, nu mai continuu. Com. V. J. — Din lat. **stao* (= *sto*), -are, (arom. *stay*).

Stăur m. Șobolan, (fig.) ființă închipuită. Com. V. J. *Tats ca vrin staur*.

Stăvés vb. IV. Pun, așez. *Stăvi ună paîdă* (așeză o cursă). Opresc,

stăvilesc ALR. 6721. *Ca si stăvi moara, s-dusi muraru si veadă tsi ari sub tșarcu* (când se opri moara, se duse morarul...), 13/72. [Derivat: stăvilă f. (bg. *stavilo*) și stăveală f. = stăvilar la moară. Stăves moara cu stăveală, ALR. 6722 cf. 6721. *Ardic stăveala* (ridic stavila), ib. 6728. *Puntea di stăveală* (puntea stavilei), ib. 6727. — Din bg. *stavam*.

Stăveală } f. v. *stăves*.
Stăvilă }

Stăvină (di gron) f. Vraf de grâu (ALR. 912), claie (ib. 5215, 5216). — Din mbg. *stavina*.

Steág a. Steag. *Etca-la și iel că vrin steag* (iată-l și el ca un steag), Com. GH. T. — Dacor.

Steájär m. (Liumnița) Stejar. Com. P. M. — Din sl. *stežer*.

Steánă f. Piatră mai mare. *Cap di steaná*, cap de piatră, adică prost, 55 cf. 86. — Din bg. *stěna*.

Steăuă f. Stea. *Ăi ca steauă*, 627. *Si rođi la steali* (este prost), 729. — Din lat. *stēlla*, -am, (arom. *steauă*).

Stělă (in expresia) *Stel'ă au feasi* (o bătu rău de tot, a bătut-o măr), 730.

Sterp, -ă adj. Sterp, cf. *știravă*. [Subst. *steărpă* f. = oaie stearpă, opusul lui *mlaznitsă*. *Du-ti tu cu mlaznitsili, ca să mi duc ȝo cu șterpili*, 10/3. Derivate: *șterpăr*, *ștărpăr* m.

= păstor care paște oi, capre sterpe. Com. G. D.; *șterpés* vb. IV. = stârpesc. *Șteată valea si șterpească*, 905. *Matsa l'a șterpeaști șoaritsil'* (pisica îi stârpește pe șoareci); *șterpîri* f. = stârpire; *șterpît*, -ă adj. = stârpit. Com. I. L.; *șterpîtor* m. ALR. 5365; *șterpîțșuni* f. = oile sterpe la un loc, ALR. 5335]. — Din lat. **extŕipis*, -e, (arom. *sterpu*).

Stífă f. Adunătură de mai multe obiecte la un loc, grămadă, cup de fân. Com. G. D. — Din gr. *στῆφος*.

Stignés vb. IV. Intind (în sensul de) strâng, încordez. Com. G. D. *Vezi citatul sub pilivana*. [Derivat: *stignît*, -ă adj. = întins, strâns bine, îmbrăcat, id.]. — Din bg. *stěgam*, (aor. *stěgnah*).

Stignît, -ă adj. v. *stignes*.

Stimnés vb. IV. (întrebuițat la pers. 3) mă apucă noaptea. *Clotsi al' stimni* (acolo îi apucă noaptea), 7/71, *l'i stimni ăn un munti* (îi apucă întunerecul...), 2/7. *Si stimni* = întunecă. *Ăi si stimneaști* (mi se întunecă, nu știu ce fac), *că-l-tsi stimni, iel zisi*: «*ăi si fug di căsă*» (când i se întunecă), 2/17. Derivate: *stimniri* f. = întunecare; *stimnît*, -ă adj. = întunecat; *stimnît* a. = timpul când începe să se întunece, amurg. *Stară pri la stimnit să vii* (deseară pe la amurg să vii), 11/12. — Din bg. *stemnjava se*.

Stimniri f. }
 Stimnit a. } v. *stimnes*.
 Stimnit, -ă adj. }

Stinés vb. Ofterez, mă vait. *Ay flo iundi stineashi* (o află unde ofterează). *Vini di dighios stininidurlea* (veni jos oftând), 15/72 cf. 15, 16/72, 2/21. — Din bg. *stena*.

Sting vb. III. Sting. *Iela s-la stinz fuacu* (vino să stingi focul), 5/75 cf. 6/49. [Derivate: stinziri f. = stingere; stins, -ă adj. = stins. Com. T. P.]. — Din lat. *stinguo*, -gère, (arom. *astingu*).

Stins, -ă adj. } v. *sting*.
 Stinziri f. }

Stiptsă f. Piatră acră. *Stiptsă si feasi* (s'a supărat rău), 731. — Din bg. *stipca*.

Stirpăc m. Miel născut mort. Com. G. D. — Din *sterp*.

Stirpăr m. }
 Stirpés vb. IV. } v. *sterp*.
 Stirpiri f. }
 Stirpít, -ă adj. }
 Stirpitšuni f. }

Stog a. Stog, căpiță de fân, cf. *74. — Din bg. *stog*.

Stol a. (Țárnareca) Scaun cf. scandinav. *Nearsi šidzù strin tsarluž stol* (merse, șezu pe scaunul țărului), 28/68. — Din bg. *stol*.

Stong, -ă adj. Stâng. [Derivat: stângătš adj. = stângaci. Com. G. D., (arom. *stingu*).

Stonjin m. Stânen. *Tselor vea un bron di trej stonjiñ*. Com. T. P. — Din paleosl. *stenižinü*.

Stopăncă f. v. *stăpon*.

Strădăpóst v. *post*.

Străjqs vb. IV. Păzesc, supraveghez, opresc. *Cată, străjă-la di să videm tsi pisăiaști* (caută de-l păzește, ca să vedem ce scрие). — Din bg. *straža*.

Străl'itúșcă f. v. *stărl'itușcă*.

Străl'úșcă f. v. *streal'ă*.

Străml'ór m. Berbecă până la vârsta când se amestecă cu oile pentru reproducere. Com. T. P. — Derivat din *mlór*.

Strămulări f. (Numai la Nânta). Un fel de băț lung cu fier la vârf, care servește pentru îndemnarea și înțeparea boilor la muncă. Imbold. Com. H. I. *Ca boiș cu strămularea si la 'ntsap*, 674. [Și: struminări f. *72]. — Din lat. **stimularia* (*stimulus*), -am, (arom. *strimurare*).

Strășiñ (în expresia). *Că vrin strășiñ* (rău de tot; se zice mai ales de copiii mici când plâng și nu se astămpără). După I. L. *străștiñ* (umflătură la o bubă, glandă, ghindă la gât cf. *stroșen*). — Din bg. *strašen*.

Strat m. (Nume de plantă). Com. H. I. — Din bg. *stratul*.

Strătés vb. IV. Intâmpin, ies în drum. *Mi strătì un moș* (mă întâmpină un moș). — Din mbg. *stretam*.

Strătšcă f. Coțofană. Com. T. P. — Din mbg. *stračka*.

Străvės vb. IV. v. *stărves*.

Străvilîști f. Loc unde se vede ceva. *Să ti duts ân... ună străvilîști di lângă mari*, 16/94.

Străvur pl. v. *străves*.

Streúcl'ă f. Streche. *Ca si dusi să-u pască vaca, atsi ună streacl'ă că vini di ca u butsnî (...și veni o streche)*, 3/69. [D e r i v a t: **anstréel'u** vb. I. = fug ca lovit de strechie. *Ună ișiră di casa tsea, vaca anstricl'ă iară* (vaca fu din nou lovită de strechie), 11/69.

Streál'ă f. Fulger. *L'-u deadi streal'a* = l-a fulgerat (un fel de jurământ), 732. [D e r i v a t: **stră-l'úșcă** f. = pui de viperă, Com. G. D. cf. s t ă r l' i t u ș c ă; **strel'útsă** vb. = fulgeră]. — Din bg. *strĕla*.

Streăgă f. Streșină Com. T. P. — Din bg. *strĕha*, (arom. *streaĥă*).

Strébrin, -ă adj. (Țârnareca). De argint, argintiu. *Ună meară strebrină* (un măr de argint), 6/68. — Din bg. *strebren*.

Stréjur m. Parul de care se leagă caii la treerat. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 46).

Strel'útsă vb. v. *streal'ă*.

Strépij m. Strepede, vierme de brânză. *Caș cu strepij* (brânză împuțită), ALR. 5451. [D e r i v a t e: **stripijos** vb. IV. = strepezesc dinții mâncând fructe acre; **stripijot**, -ă adj. = strepezit. *Dints stripijots* (dinți strepeziți)].

Strézin m. Scrum, ALR. 683, cf. s t r i z i ń.

Stri prep. (Țârnareca) Pe. *Feata*

si sujà stri ună tupolă (fata se suia pe un pleop), 14/64. *Ancălică stri cal și fuzi*, 35/65. || Peste. *Imnă... șu deadi stri trei frats* (umblă... și dădu peste trei frați), 7/66. [Și: **strin** prep. *Șidzù strin tsarluj stol* (șezu pe scaunul țarului), 28/68]. — Din lat. *extrā*, (arom. *stră, stă, ste, sti*, cf. Capidan, *Aromâni*, 506).

Strie vb. I. Stric. *Dintsil'... ats sa stricats* (stricați). [D e r i v a t e: **stricări** f. = stricare; **stricăt**, -ă adj. = stricat; **stricătšuni** f. = stricăciune. Com. G. D.]. — Din lat. *extrico*, -are.

Strică-pejă f. Grangure. Se mai fumește *stricu-peju*, f. Com. G. D. — Din mbg. *striko-pejo*.

Stricări f. } v. *stric*.
Stricăt, -ă adj. }

Stricătoări (di scondură) f. Stavilă de moară, ALR. 1843. [Și: **stricătqr** m. ib.]. Din *stricor*.

²**Stricătoări** f. Sedilă de strecurat urda, ALR. 5437, 5407. Din **stricor*.

Stricătšuni f. v. *stric*.

Strienés vb. IV. Tresar, rămân uimit, mă speriu. *Feata... tucum stricni la buric* (fata numai că tresări...), 32/51. [D e r i v a t e: **strieniri** f. = uimire, tresărire; **strienít**, -ă adj. = uimit].

Strieniri f. } v. *stricnes*.
Strienít, -ă adj. }

Stricupășcă f. v. *trisupașcă*.

Strig'átă f. Lapte covăsit, Com. D. G. — Din lat. **extraclgata*.

Strimés vb. IV. Răstorn, întorc pământul (la sădit). *Locu pi viñă la strimes*, ALR. 6109. — Din bg. *stremja*.

Strimt, -ă adj. Strâmt. Com. T. P. — Din lat. **strinctus*, -a, -um, (arom. *strimtu*).

Strin prep. v. *stri*.

String vb. III. Strâng. *Nu-ñ mi strinzi di monă* (Nu mă strânge de mână...), 1/I. *Al' strinseş una ratsi* (l-ai înşelat, l-ai tras pe sfoară), 649. [D e r i v a t e: *strînziri* f. = stringere; *strins*, -ă adj. = strâns, (fig.) sgârcit, avar]. — Din lat. *stringo*, -ere, (arom. *stringu*).

Strins, -ă adj. } v. *string*.
Strînziri f. }

Stripijqs vb. IV. v. *strepij*.

Striziñ a. Funingine. Com. G. D., cf. *streziiñ*.

Strqf m. Carnea care se pune în cursă; cursă. Cf. *pađ dă*, ALR. 1736. — Din bg. *stărv*, cf. *stărv es*.

Strojnje m. Peşitor. *Vin strojnits* (vin peşitori), 10/46 cf. 2/58. — Din bg. *strojnic*.

Strop m. Grinzile pe care se razemă acoperişul caselor, *acoperiş, tavan*. *Çon sărea, di strop si gudea* (când sărea, dădea cu capul de tavan), 6/56. — Din bg. *strop*.

Stroşen m. Vârful furunculului (: vrou di țșireju di nuntru), ALR. 4186. — Din mbg. *strošen*.

Strubușqs vb. IV. Dau cu cu-

țitul în pânțele, despânțec, f. *trubușoană*. *La strubușe* (l-a spintecat). 733, cf. 672. — Din bg. *tărbuh*. (cf. mbg. *rastărbușam*).

Strug a. (Intre uneltele dogarului) cuțitoiu. Com. G. I.—Din bg. *strug*.

Strujitură f. v. *strujqs*.

Strujqs vb. IV. Strujesc, ALR. 4010, dau la strug. Com. G. D. [D e r i v a t e: *strujqri* f. = strujire; *strujqt*, -ă adj. = strujit; *strujitură* f. = răzuitură, ALR. 4010. — Din bg. *străžă*.

Strujqri f. }

Strujqt, -ă adj. } v. *strujqs*.

Struminări f. v. *strămulari*.

Strungă f. Târlă. Se zice și *cutar*, ALV. 5378 cf. și 1788. *Tucu si-ñ li facă tsești tșoftsi dōmnu uoį, si-u dar șa strunga ăñ drūm* (... o să fac târla aici în drum), 3/31. [D e r i v a t: *strungăr* m. = strungar, ALR. 5364].

Strungăr m. v. *strungă*.

Strúpcă f. (Boală) Buba pe piele, arom. *zgaibă*. Com. V. T. — Din bg. *strupka*.

Struș m. (Liumnița) Struș. Com. P. M. — Din lat. *struthio*.

Stușés vb. IV. (despre pâine). Plămădesc, ALR. 773. Cf. *stăf ses*.

Stuĵan (Nume de persoană), Stoian. *Stuĵan lu Zlati*, 2/VI.

Stumnitșeă f. v. *stamnă*.

Stup vb. I. Astup. *Si-ñ-tsi stupă urecl'ili* (să mi se astupe urechile), 12/33. cf. 5/69. D e r i v a t e: *stupări* f. = astupare;

stupăt, -ă adj. = astupat. *La muraru al' fost-au stupată buca* (i-a fost scocul astupat), 8/69. (Negativ) **nistupăt**, -ă adj. (întreb. și ca subst.). *Nistupatulî* = nesăturatule, flămânzilă, 488. **nistupăt** = numele luni Decemvrie, ALR. 2418, cf. c u l u j e u . C o m p u s (cu pref.): **distúp** (dis + stup) vb. I. *Al'-tsi distupă buca* (i se destupă scocul), 8/69; **năstúp** (nă + stup) vb. I. refl.) = mă îndop. *Sinăstupo, foali si dărō* (se îndopă, se făcu burduf), 466; **năstupări** f, îndopare; **năstupăt**, -ă adj. = îndopat]. — Din lat. **stūppo*, -are, (arom. *astup*).

Stupâneă f. v. *stăpon*.

Su pron. pers. Său. *Si spună la stăponu-su*, 21/41. *Tătă-sui* (tatălui-său) 9/46. [Și: sa pron. pers. *Tat-sa și maică-sa*, 3/64. *Tși-tșă-sa ancă cōta si spăreă* (unchiu-său...), 25/41, cf. F e m i n i n : sa pron. pers. (pretutindenî)]. — Din lat. *suus* (s. **sous*), (arom. *su*).

²Su conj. v. *să*.

Suără f. v. *soră*.

Sub prep. Subt. *Antrō sub moară și sub moară si pusi disupru* (intră subt moară...), 22/41 cf. 5/II, 1/12, 3/12, etc. Nume de loc. *Sub-cătun* (Cupa), *Sub-iaz* (Barovița), *Sub-ropă*, *Sub-ropa-l-Mamut* (Cupa). [Și: (Țarnareca) **săptă** prep. = subt. *Sinu*,... *săptă direcli bagă* (fiule, pune-le subt grindă), 3/66 (prescurtat): su prep. *Su-*

deal = n. loc. în Lugunța. — Din lat. *sūbtus*, (arom. *sum*).

Súbaș m. Trimisul moșierului. — Din bg. *subaš* (tc.).

Subsăsoară f. (Liumnița) Subțioară. *Cōn fătșiă «crac», tal'à cārni di subsăsoară*, 20/73. *Añ tăl'am di subsăsoară și-ts dădeam*, 21/73. — Din lat. *subala*, -am, (arom. *sumsoară*).

Subtsōri adj. Subțire. Com. G. D. [Și: **subtsōri**, id.]. — Din lat. *sūbtīlis*, -e, (arom. *subtsīre*).

Sueăe a. Stradă, drum. *Tsela ra linos... si șătăjă prin sucac*. (se plimba pe stradă). — Din tc. *sokak*, (arom. *sucak'e*).

Sueălă f. Făcăleț. *Cōn ari fărînă, no-ari sucald* (când este făcăleț, nu-i făină), 736. — Din bg. *sukalo*.

Sueărđi f. Sarică. *Scoși sucarde cā ra ud di plojă* (scoase sarica, căci era ud de ploaie), 3/85. *Ats-tsi cătso di poala di sucardi* (i s'a lipit, nu-l slăbește), 580.

Sueril'ă } f. v. *socru*.
Suerimi }

Sud vb. I. Asud, nădușesc. *Ca cōn sudă la eali* (ca și când asudă pentru ele), 737. [Și: **ansúd** vb. I. ALR. III4. D e r i v a t e : (șn)-**sudări** f. = asudare; (șn)**sudăt**, -ă adj. = asudat, nădușit; **sudări** (< lat. *sūdor -orem*), f. = sudoare, nădușeală. *Din sudoari ghiiaști* (trăiește din muncă), 25]. — Din lat. *exsūdo*, -are, (arom. *asud*).

Sudári f. }
 Sudát, -ă adj. } v. *sud*.

Su-deál N. loc. (Lugunța).

Sudoári f. v. *sud*.

Suflári f. }
 Suflát, -ă adj. } v. *suflu*.
 Súflit a. }

Súflu vb. I. Suflu. *S-la suflí părăiaști* (să-l suflí, sboară), 738. [Și: (Oșani) *súflum* vb. C o m p u s (cu pref.): *zăsúflu* (ză + suflu) = încep să suflu, suflu o leacă. *Zăsúflă la foc uneac* (suflă puțin la foc), cf. 7/7 cf. 11/32, 26/32. [D e r i v a t e: *sufflári* f. = suflare; *sufflát, -ă* adj. = suflat; *súflit* a. = suflet. *Si dai și pri suflitu meu* (... să dai și pentru suflteul meu), 7/91. *Al lə súflitu la fitșor*, 2/1. *Cu suflit aș flə* = o găsi în vieață, 741, cf. 743, 739. || Ființă (în general) om, ins. — Din lat. *sufflo, -are*, (arom. *suflu*).

Súflum vb. I. v. *suflu*.

Sug vb. III. Sug. *Fitșoru... lə, să sugă* (copilul începu să sugă), 5/23. *Añ la suptsî tot șonzili* (îmi supse tot sângele), 9/3. *Suzed*, 13/38. *Suptsiș laptili mumă-taj*, 537 cf. 6/67. [D e r i v a t e: *sú-ziri* f. = sugere; *supt, -ă* adj. = supt; *sugár* m. = copil neîntărcat și mielul de țată; miel care sugă încă; *sugărîtsă* f. = oaie care a fâtat târziu și trebuie să dea mielului să sugă toată vara]. — Din lat. *sūgo, -ere*, (arom. *sug*).

Sugár m. }
 Sugărîtsă f. } v. *sug*.

Sugl'íts vb. I. Sughîț. *Dupu mănçari sugl'itsqî* (după mănçare, sughîțai). Com. N. T. [D e r i v a t: *sugl'itsári* f.]. — Din lat. *sū-glūtītio, -are*, (arom. *sugl'its*).

Sugl'itsári f. v. *sugl'its*.

Suî vb. IV. (Țarnareca) Suiu, (refl.) mă suiu. *Plântă la zid cărfișu si suîă* (bătu în zid cuie și se suia), 12/68. — Din lat. *sūbeo, -ire*.

Sul a. (La războiu) Sul. *Un lucru la tots ȳaminil' lă tribuiaști pri două leamni sta* (= sulu), *79. — Din lat. **sub[u]lum*, (arom. *sul*).

Súlă f. Sulă, țeapă, frigare. Com. G. D. — Din lat. *sūbūla, -am*, (arom. *sulă*).

Sulúe Răsuflare, respirație. *Bubili zădurmiti nu pot si lea soluc* (nu pot să respire), B. 5. *Nu poati si-ș-la leă sulucu* (nu poate să-și ia răsuflarea), cf. 743. [Și: *solúe*]. — Din tc. *soluk*.

Sun vb. I. Sun. *Al sună* = are parale multe, este cu avere, 744. [D e r i v a t: *sunári* f. = sunare]. — Din lat. *sōno, -are*, (arom. *asun*).

Sunári f. v. *sun*.

Sunt vb. ajut. v. *sam*.

Suprotș a. (în expresia): *caș di suprotș* (soiu de brânză, explicat: *çon l'a zgărpes protșii la capri* (când dau drumul țapilor la capre), ALR. 5448. — Din *protș*.

Supt, -ă adj. v. *sug*.

Surd, -ă adj. *Surd*. *Tseastă mul'ari aî surdă*, Com. T. P. [Derivat: **ansurdzqs** vb. IV. = asurzesc, devin surd. Com. D. G.]—Din lat. *surdus*, -a, -um, (arom. *surdu*).

Surdisés vb. IV. Curăţ. *Moartea tsi l'a surdiseaşti* (moartea îi curăţă pre toţi), 745. [Derivate: **surdisirî** f. = curăţire; **surdisit**, -ă adj. = curăţit]. — Din mbg. *surdisvam* (tc.).

Surdisirî f. }
Surdisit, -ă adj. } v. *surdises*.

Surghîun adv. In exil, surghiun. Com. I. L. — Din tc. *sürgün*.

Surîn v. *soari*.

Surla Nume de persoană, poreclă dată oamenilor leneşi. *Vedets tse di dragă aî culcat Surla*, cf. 4/II.

Surlă f. (instrument) *Surlă*. Com. G. D. — Din tc. *zurna*.

Surmuşés adj. v. *sîrumâ*.

Súrova f. v. *surva*.

Surtsél a. v. *surtsql*.

Surtsql a. Surcel. Com. G. D. [Şi: **surtsél** a. *Pri urman leamni multi, tucu casă surtsql no-ari*, 872]. — Din lat. *sürcëllus*, -um, (arom. *surtsel*).

Surumá, -aşcă }
Surumâş, -aşcă } adj. v. *sîrumâ*.

Surupişte f. v. *sărup*.

Suruváteă f. Zărul rămas după scoaterea urdei; şişţ, cărân. ALR. 5438. — Din bg. *surovatka*.

Súrva f. Anul nou, Sf. Vasile. ALR. 2792. | *Sorcova*, ib. 2795. *Fiçoril' si duc cu surva di casă n*

casă, ib. 2793. [Şi: *súrova* f. ib. 617].—Din bg. *suráva* (*godina*).

Suşă f. Secetă, ALR. 5055. [Derivat: **súşina** f. (bulgărisim) = uscăciune; **suşleae** a. = frunzele uscate care cad toamna. ALR. Intr.]. — Din bg. *suşa*.

Súşină f. v. *suşa*.

Suşliă f. *Rachiu* (Oşani).

Sută f. *Sută*. *Tsista ună sută di drats ari ân iel* (acesta o sută de draci are în el), 212. *Ân trei suti-i* (îi lipseşte o doagă). 747. — Cf. paleosl. *sáto*, (arom. *sută*).

Sutş v. }
Sútşcă f. } v. *sutşqs*.

Sutslúe a. v. *sots*.

Sutşqs vb. IV. Sucesc, învâtesc. [Şi: **sutş** vb. ALR. 1318. Derivate: **sútşcă** f. (bg. *sučka*) = orice lucru sucit şi subţiat, (în sens rău) excrement, Com. G. D.; **sutşqt**, -ă adj. = sucit, întors, id.]. — Din bg. *suča*.

Suvál'că f. (La războiu) *Suveică*. (Cf. *Capidan*, *Meglenoromânii*, I, 53). — Din bg. *sovalka*.

Suvarî m. (Turcism) *Suvariu*, *jandarm*. Com. T. P.

Súza Nume de căţea.

Súziri f. v. *sug*.

Ş

Şa adv. Aşa. *Cum putui, şa vă mintşunaî* (cum putui, aşa vă minţii), 7/37 cf. 6/10, etc. [Şi: **şâtsi** adv. *Aî delmi şatsi cu noî şi tu*.

Surd, -ă adj. *Surd*. *Tseastă mul'ari aî surdă*, Com. T. P. [Derivat: **ansurdzqs** vb. IV. = *asurzesc*, devin *surd*. Com. D. G.].—Din lat. *surdus*, -a, -um, (arom. *surdu*).

Surdisés vb. IV. *Curăţ. Moartea tsi l'a surdiseaşti* (moartea îi curăţă pre toţi), 745. [Derivate: **surdisirî** f. = *curăţire*; **surdisit**, -ă adj. = *curăţit*]. — Din mbg. *surdisvam* (tc.).

Surdisirî f. }
Surdisit, -ă adj. } v. *surdises*.

Surghîun adv. In exil, *surghiu*. Com. I. L. — Din tc. *sürgün*.

Surîn v. *soari*.

Surla Nume de persoană, poreclă dată oamenilor leneşi. *Vedets tse di dragă aî culcat Surla*, cf. 4/II.

Surlă f. (instrument) *Surlă*. Com. G. D. — Din tc. *zurna*.

Surmuşés adj. v. *sîrumâ*.

Súrova f. v. *surva*.

Surtsél a. v. *surtsql*.

Surtsql a. *Surcel*. Com. G. D. [Şi: **surtsél** a. *Pri urman leamni multi, tucu casă surtsql no-ari*, 872]. — Din lat. *sürcëllus*, -um, (arom. *surtsel*).

Surumá, -aşcă }
Surumâş, -aşcă } adj. v. *sîrumâ*.

Surupişte f. v. *sărup*.

Suruváteă f. Zărul rămas după scoaterea urdei; şişţ, cārân. ALR. 5438. — Din bg. *surovatka*.

Súrva f. Anul nou, Sf. Vasile. ALR. 2792. | *Sorcova*, ib. 2795. *Fiçoril' si duc cu surva di casă n*

casă, ib. 2793. [Şi: *súrova* f. ib. 617].—Din bg. *suráva* (*godina*).

Suşă f. *Secetă*, ALR. 5055. [Derivat: **súşina** f. (bulgărisim) = *uscăciune*; **suşleăe** a. = *frunzele uscate care cad toamna*. ALR. *Intr.*]. — Din bg. *suşa*.

Súşină f. v. *suşa*.

Suşliă f. *Rachiu* (Oşani).

Sută f. *Sută*. *Tsista ună sută di drats ari ân iel* (acesta o sută de draci are în el), 212. *Ân trei suti-i* (îi lipseşte o doagă). 747. — Cf. paleosl. *sáto*, (arom. *sută*).

Sutş v. }
Sútşcă f. } v. *sutşqs*.

Sutslúe a. v. *sots*.

Sutşqs vb. IV. *Sucesc*, *învârtesc*. [Şi: **sutş** vb. ALR. 1318. Derivate: **sútşcă** f. (bg. *sučka*) = *orice lucru sucit şi subţiat*, (în sens rău) *excrement*, Com. G. D.; **sutşqt**, -ă adj. = *sucit, întors, id.*]. — Din bg. *suča*.

Suvál'că f. (La războiu) *Suveică*. (Cf. *Capidan, Meglenoromânii*, I, 53). — Din bg. *sovalka*.

Suvarî m. (Turcism) *Suvariu*, *jandarm*. Com. T. P.

Súza Nume de căţea.

Súziri f. v. *sug*.

Ş

Şa adv. *Aşa*. *Cum putui, şa vă mintşunaî* (cum putui, aşa vă minţii), 7/37 cf. 6/10, etc. [Şi: **şâtsi** adv. *Aî delmi şatsi cu noî şi tu*.

(hai dacă-i așa...), 12/7, (în Târ-nareca); și adv. 9/66, 4/71; (Huma), șitsi, 20/72. — Din lat. *sic*, (arom. *ași*).

Șădeări f. v. *șod*.

Șăfrán m. Șofran. Com. G. P. — Din bg. *šafran*, (arom. *șăfrane*).

Șăie m. Șaiac. *Brivnets di șaic* (breneveci de șaiac). Com. I. L. — Din bg. *šajak*, (arom. *șăiac*).

Șăjeă f. Barcă, Com. C. I. — Din mbg. *šajka*.

Șăli-vali (în expresia) *Șali-vali u treatsi zuya* (împinge zilele fără să facă ceva), 901.

Șamată f. Zgomot, gălăgie. *Ca uză șamată* (când auzi zgomot...), 22/69. — Din tc. *šamata*.

Șámidoi num. v. *șimidoi*.

Șămijă f. Cărpă, batistă, basma. *Neagră șămijă*, 1/VI, cf. 2/XI. — Din bg. *šamija*, (arom. *șimie*).

Șamindoï num. v. *șimidoi*.

Șândán m. Sfeșnic. *Un dead c'un par ăn cur* (= șândanu), *70. — Din tc. *šandan*, (arom. *șândane*).

Șándžir m. v. *sindžir*.

Șăngav, -ă adj. Care târăgă-nește lucrurile, care amână, care lasă un lucru de azi pe mâine, care amăgește, care râde de altul (cu acest din urmă sens, cf. *p u t p i z l i v*). [D e r i v a t: *șăngăvės* vb. IV. = duc cu vorba, cu promisiuni, mint. *Dosta mi șăngăviș* (spune-mi odată, destul mă purtași cu vorba), 749. — Derivat din

paleosl. *šega*, (dacor. *șagă*).

Șăngăvės vb. IV. v. *șăngav*.

Șănghijă f. v. *zinghiă*.

Șăo f. v. *șauă*.

Șăpeă f. Șapcă. *Lasă șapca la mini și fu*. — Din bg. *šapka*.

Șăprăteă f. Năpărcă, șarpe, cf. *n ă p r o t c ă*. *Niști fitșor... tăl-tșau ună șăprăteă* 1/53, cf. 2/53, etc. [Și: *șăprăteă* f. Com. P. M.]. — Din *șarpi* + *năprăteă* (*Megleno-românii*, 110).

Șăprăteă f. v. *șăprăteă*.

Șăpti num. Șapte. [C o m p u s : *șaptizots* = șaptezeci]. — Din lat. *sēptem*, (arom. *șapte*).

Șăpti-Frats N. loc. (Huma).

Șăptizots num. v. *șăpti*.

Șară m. Must. *Șaraya iarbi* (mustul fierbe), ALR. 1717, cf. 6127. — Din tc. *šira*.

Șără f. }

Șărătură f. } v. *șarș*.

²Șărătură f. Coamă de munte, șiră de deal. Com. T. P. — Derivat din *șară* (lat. *serra*), (arom. *șară*).

Șărcă m. Nume de câine. ALR. 6037.

Șărcă f. }

Șărenu } v. *șarș*.

Șărlăgán m. Ulei s. untdelemn de susan. [Și: *șărlán* m.]. — Din bg. *šarlagan*.

Șarș vb. IV. Impestrițez, chin-disesc. *L'a șăraști uocl'il cutru badžă* (iși dă ochii peste cap, trage a moarte), 841. [D e r i v a t e : *șarșot* (șărșot) -ă adj. = pestriț. *Ună*

cătşuă şarotă (o căciulă brodată), 4/44. *Pul'că şarotă*, 609. *Di şarot mai şarot*, *71 cf. 4/85; *şarot* m. = nume de câine; *şarotă* f. = nume de oaie sau capră cu lâna amestecată alb cu negru; *şară* s. f. (<mbg. *šara*) = brodărie. Com. G. D.; *şareă* nume de căţea, şi brodărie (cu acest înţeles din bg. *šarka*, id.); (bulgarism), *şarėnu - marenu* = pestriţ, bălţat, *20; *şarătură* f. fel de brodărie. Com. T. P. — Din mbg. *šaram*, (bg. *šarja*).

Şarot m.

Şarot, -ă adj. } v. *şaros*.

Şarotă f. }

Şarpi f. Şarpe. *Un şarpi*, 1/12, *Turlı-turlı di şerp* (fel de fel de şerpi), 15/11 cf. 5/74, 4/78, *71. [Plur. *şerp*]. — Din lat. *sērpis*, -em, (arom. *şarpe*).

Şărvetă f. Cărpă, batistă. *Tu nu laş vrină şărvetă* (tu nu luaşi vreo cărpă), 4/42 cf. [Şi: *şervetă*, *şirvetă* f.]. — Şi în alb. *shērvetē*.

Şaş m. Nume de plantă. Com. I. L.

Şasi num. Şase. *Şasi săptă-moñ* (şese săptămâni), 9/9. [Derivate: *şăispră* şi *şăsprăts* num. = şaisprezece; *şaişots* num. = şaizeci]. — Din lat. **sesse* (din *sēx*), (arom. *şase*).

Şătăiēs vb. IV. (refl.) Mă plimb. *Si si şătăiēcă* (... să se plimbe), 4/62. *S-mi şătăiēs* (să mă plimb), 14/33 cf. 15/24, 8/28, 8/33,

[Derivate: *şătăiri* f. = plimbare. *Tser s-mi duc la şătăirea* (vreau să mă duc la plimbare) 2/78; *şătăit*, -ă adj. = umblat, 752. Compus (cu pref.): *zăşătăiēs* (*ză* + *şătăiēs*) = mă plimb, încep să mă plimb, 6/47; *să mi duc să mi zăşătăiēs* 1/85, *duşătăiēs* (du + *şătăiē*) vb. IV. = mă satur de plimbat]. — Din bg. *šetam*.

Şătăiri f. v. *şătăiēs*.

Şătăit, -ă adj. v. *şătăiēs*.

²*Şătăit* a. Umblătoare, closet, cf. muşturac. ALR. 3398. *Mi duc la şătăit*, ib. — Derivat dela *şătăiēs*.

Şătsi adv. v. *şa*.

Şăuă f. I. Şeauă. *Şăua la moñă* (manşetă) ALR. 3303. *Şăua di izmeni* (explicat prin: «locu an cari antră brăcăzamu» (locul în care intră brăcinarul), ib. 3308]. | ²0. P. ext. (la cal) spinare, şeaua calului. Com. C. I. [Şi: *şăo* f. id.]. — Din lat. *sălla*, -am, (arom. *şao*).

Şăzút, -ă adj. v. *şod*.

Şeurt m. Jilecă (la femei); la bărbaţi se spune džămădan. ALR. 3325. Cf. cundug. — Din arom. *şcurtu*.

Şebēc m. Maimuţă mai mică. (Țărnareca) Com. I. T. [Şi: *şibée*, *zibée* m.]. — Din tc. *šebek*.

Şed vb. II. v. *şod*.

Şej a. Lucru, obiect. *Cu la scots tsela şejū* (dacă scoţi acel obiect), 23/39. [(In Țărnareca) art. *şejlu*, 11/67]. — Din tc. *šej*.

Șenghi Pietricele de joc, arșice. Acelaș joc există și la copiii turci din Caragiova. Com. V. J.

Șervetă f. v. șărvetă.

Și conj. Și. (Atestat pretutindenii). *Și tată-su* 23/29 2/36. *Și zisi* 12/35 *Și lūpu*. *Ș-una ș-una dusiră lanti [rubi] și mai buni* (și îndată aduseră alte haine și...). [Și: (în Țarnareca) *șu* conj. *Șu feata* 14/67. *Șu mă-sa*. 2/66. *Șu tsarlu* 32/65. *Șu ńearsi șu-l' spusi* (și merse și îi spuse)]. — Din lat. *sic*, (arom. *și*).

²Și adv. v. *șa*.

Șibée m. v. *șebec*.

Șichér m. Zahăr. — Din tc. *șeker*.

Șichirè adv. Pe față. — Din tc. *aşikjare*.

Șidžim a. v. *sidžim*.

Șișes vb. IV. (rar, cf. c o s). Cos. *Cu cōti pitșoari ra calu?* — *cu patru* — *șiiit cu trei*. (... cusut cu trei), 23/90. [D e r i v a t e: *Șiiri* f., *șiiit*, -ă adj. = cusut, *șilă* f. (bg. *šilo*) = undrea. *Șili antșapă* = nu face nimic]. — Din bg. *šija*.

Șiiri f.

Șiit, -ă adj. } v. *șiișes*.

Șilă f. v. *șiișes*.

Șimidoi, -dquă num. Amândoi, ambii. *Si șătăără șimidoil'* (se plimbară amândoi), 15/24. *Tucu pricurară șimidoqli āpu* (începură să curgă amândouă apă), 13/56 cf. 3/18, 14/19. [Și: *șimidoi*, -dquă, *șamidoi*, -dquă, *șamindo*, -dquă num. 18/69, 20/69, 23/69]. —

Din lat. **amindui* (pentru **am-biduo*), (arom. *șamindo*).

Șirbét a. Sirop. *Un flindșan cu șirbet*, 9/39. — Din tc. *șerbet*.

Șirit a. Șiret, panglică. Com. I. L. *Si tãl'om frunza ca... șirit*, B. 6. — Din tc. *șirit*.

Șirvétă f. v. *șărvetă*.

Șirvităc m. Basma. *L'a deadi un șirvitac plin cu șistats*. Com. T. P. — Derivat din *șărvetă*.

Șiș a. Sticlă. *Si lats apu ān șis* (să luați apă în sticlă), 4/40. — Din tc. *šiše*, (arom. *șișe*).

Șișeă adj. Gros, burduhos (mai mult ironic). Cf. *ș i ș m a n*, ALR. 2266. — Din mbg. *šiško*.

Șișman, -ă adj. Gras, burduhos. ALR. 2266. Cf. *ș i ș c ä*. — Din bg. *šišman*.

Șiștăc m. Orice monedă veche de argint, de mărimea unei piese de cinci lei, ce purtau mai nainte la gât fetele logodite. Com. G. D. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 40). — Din mbg. *šestak*.

Șiștăreăti (negru) m. Cicoară, greer de toamnă. ALR. 6552.

Șișur a. (pl.) Țurțur de ghiață. Se mai spune și *g'ets*, *șișur di g'ets*. ALR. 2447, (pl. *dela șiș?*).

Șiși adv. v. *șa*.

Șlėmea (di casă) f. Creasta acoperișului. ALR. 3771. — Din bg. *šlem*.

Șliúpeă f. Coajă, scoartă, (la viermii de mătase) gogoășă. *Para*

*tse ȕasi ili da vlagă la oadaĵă, aȵ
anmoal'ă ŝlȕupca ŝi buba ȕasi mai
lesnic* (aburul ce iese înmoaie coaja
ŝi viermele de mătase iese mai
uŝor), B. 4. — Din mbg. *ŝlupka*.

ŝoárie m. ŝoarece. *Dimineasta
aŝ flo un ŝoaric ân tiefă*, cf. 7/75. —
Din lat. *sorex*, -*icem*, (arom. *ŝoaric*).

ŝod vb. II. ŝed, locuesc, mă
găsesc. *Spuni, ȕundi ŝod lomnuri?*
(unde stau balaurii?) 12/34. *ŝez*
(ŝezi), 4/76 cf. 9/73. *Cum ŝadeau*,
3/60. *Iel ŝázú la curu foculuĵ*, 16/65.
[ŝi: (Huma) ŝed vb. II. *ŝideá*,
5/74. Derivate: *ŝadeári* f. =
ŝedere. *Lă ŝadearea, cön ŝázú*
tătă-su... izdiĵni, 3/79 cf. 14/16;
ŝázút, -ă adj. = ŝezut, aŝezat,
stat. *Feata ra ŝázútă lângă ună*
tŝeŝmă (fata ŝedea...), 8/73. C o m
p u s (cu pref.): *zăŝod* (ză + ŝod,
de pe bg. *zasěđjam*) vb. II. =
mă pun să ŝed, ŝed puĵin. *Zăŝoz*
uneac dea s-na zălăfim (ŝezi o
leacă să ne mai lăfuim), 3/60 cf.
11/15, 15, 22/18, 16/19. *duŝod* ŝi
dăŝod vb. II. (du + ŝod, de pe bg.
dosěđjam) = ŝed până la sfârŝit;
niduŝázút, -ă adj. = nestătut, ne-
copt. *Ȑom niduŝázut* (om cu mintea
necoaptă), 245]. — Din lat. *sēdeo*,
-*ere*, (arom. *ŝed*).

ŝopit a. Ȑeava fântâniei, prin
care curge apa în albie. *Deadiră*
di ună tŝeŝmă cu doȵă ŝopiti (cu
două Ȑevi), 3/56. Nume de fân-
tâni: *ŝoputu-căprăres* (Nânta), —
di deal, — *lung*, — *di Machi*, — *popal'ă*

(Oŝani).—Din paleosl. *ŝipit*, (arom.
ŝoput).

ŝpirt Alcool. Com. G. D.

ŝteárniri f. v. *ŝtern*.

ŝteárziri f. v. *ŝterg*.

ŝteává f. ŝtevie. [ŝi: *ŝtĵeve*
(*caluluĵ*) = măcriŝ, ALR. 1951]. —
Din bg. *ŝteveje*, (arom. *ŝteaye*).

ŝtef (pl. *ŝtefă*) f. Frunză. ALR.
962.

ŝtefán m. Nume de persoană.
ŝtefan... anĵlitö ŝasi glătchi, 15/94.

ŝterg vb. III. ŝterg. *La scupi*
uneac ŝi napcum la ŝtearsi cu moĵna
(il scupă puĵin ŝi din nou il
ŝterse cu mâna). [Derivate:
ŝteárziri f., *ŝters*, -ă adj. = *ŝters*].
— Din lat. *ex-tĕrgo*, -*ere*, (arom.
aŝtergu).

ŝtern vb. III. Aŝtern. *Aŝ li*
ŝtirnú cămeŝli ân coŝu di moarđ (iŝi
aŝternu cămăŝile...), 22/41. *Că-n*
ŝtirnú duŝeatsă (când mi-a aŝternut
saltele), 8/69. | (Refl.) *Mi ŝtern* =
mă tolănesc, mă trântesc. *Si ŝtirnú*
ca 'n uĵniŝtea tată-suĵ (se tolăni),
832. [Derivate: *ŝteárniri* f.;
ŝtirnát, -ă adj. = aŝternut; *ŝtir-
núť* a. = aŝternut]. — Din lat.
astĕrno, *asternĕre*, (arom. *aŝternu*).

ŝters, -ă adj. v. *ŝterg*.

ŝtet vb. I. Aŝtept. *Si-n-la stet*
tati (să aŝtept pe tata). *Ca ŝtitără*
căsă, ca ŝtitără (după ce aŝteptară
acasă...), 12/32. *ŝteată uneac*
(aŝteaptă o leacă), 4/76. *Aŝ ŝtito*,
7/38. *Să stetă*, 12/12. [Deri-
vate: *ŝtitári* f. = aŝteptare;

ștităt, -ă adj. = așteptat. C o m p u s (cu pref.): priștét (pri +ștet, de pe bg. *pričakvam*) = întâmpin pe cineva, primesc pe cineva. *Si dusi cola la priștitô* (se duse acolo, îl întâmpină), 22/90, pruşțét (pru + ștet) vb. I. = întâmpin, ies înainte să primesc pe cineva. *Ampirātu... ișo să la pruşteată* (impăratul ieși să-l întâmpine), 20/94. *Uaspitsu nu si pruşteată*, 824 cf. 15/56, 4/58. — Din lat. *excepto, -are*, (arom. *așteptu*).

Știève f. v. *șteavă*.

Știpeă f. v. *știpcu*.

Știpeum vb. I. Pisc, ciupesc. *L'ă știpco uneac di pōni și si dusi* (îi pișcă puțină pâine), Com. T. P. [Derivat: știpeă (bg. *štipka*) f. = un fel de clește de lemn. Com. T. P. — Din mbg. *štipkam*.

Știr m. Știr. Com. C. I. — Din bg. *štir*.

Știravă adj. (despre oaie) Stearpă, cf. *jalovă*. *Un biluc di oș štiravi* (o turmă de oi sterpe), 1/60, cf. ALR. 178. — Pentru etim. cf. dacor. *știr*.

Știri f. v. *știu*.

Știrnăt, -ă adj. } v. *ștern*.

Știrnút a. }

Știtări f. } v. *ștet*.

Ștităt, -ă adj. }

Știu vb. IV. Știu. *Nu știu*, 11/79, *Știi la pōini caldă* (știe numai să mănânce), 581. *Șțiam* (știam), 16/11, *șția* (știa), 20/73 cf. 3/21, 10/38, 23/41, *șțiau* (știau)

3/74. Și: *ștu* vb. IV. *Nu ștu cum feși izmichiăru*, 13/15. [Derivat e: știri (cu negativul niștiri) f. = știre; știút, -ă adj. (cu negativul niștiút) = știut, învățat]. — Din lat. *scīo, -īre*, (arom. *știu*).

Ștrâb adj. Stârb, fără dinți. [ștrăbă f. = oaie bătrână. Com. T. P.]. — Din bg. *štărb*.

Ștrăbă f. v. *ștrăb*.

Ștrăe m. (Liumnița) Stârc, cocostârc. [Și: ștroe m.]. Com. P. M. — Din sl. *strāk*.

Ștrang (pl. -gur) a. Ștreang (la ham), ALR. 5512. — Dacor.

Ștroe m. v. *ștrăc*.

Ștu vb. IV. v. *știu*.

Ștuenés vb. IV. Mă înfund, mă înglodesc. *Ștucniș cu pîșoru ân bracă* (Mă înfundai cu piciorul în baltă), Com. I. L. — Din mbg. *štukvam*, (aor. *štuknah*).

Ștur N. loc. (Liumnița, cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 25).

Șturée m. Greer. [Și: suștureác m. Com. I. C.; suștureáti m. ALR. 251]. — Din bg. *šturec*.

Șu conj. v. *și*.

Șuir vb. I. (Țárnareca). Fluer, cu fluerul s. cu gura, cf. *sfires*. *Un fișor așrà picurar, aș veă ună florcă șu aș șuiră* (un băiat era păstor, își avea un fluer și își fluera), 1/66. [Derivat: șuirări f. = fluera]. — Din lat. **siu-bilo, -are*, (arom. *șuir*). cf. Pușcariu, *Et. Wb.* 1674.

Șuirări f. v. *șuir*.

Șuirári f. v. *șuir*.

Șumă f. 1°. Copăcel, copac mic, subțire, cf. arburi, zlambitsă. *Iel la liqo calu di ună șumă* (el legă calul de un copac), 3/85. *Feata... si scunsi dupu ună șumă* 31/39. | 2°. Frunzele uscate ce cad de pe arbori. *Iundi fuzi [l'epuru]?* — *na, cola an șumă*. [Derivat: șumureăști vb. IV. = fâșie, ALR. 963]. — Din bg. *șuma*.

Șumureăști vb. IV. v. *șumă*.

Șuputés vb. IV. Șoptesc, ALR. 2080. — Din paleosl. *šipütü*.

Șuștureác } m. v. *ștureac*.
Șuștureáti }

Șut, -ă adj. Fără coarne, șut. *Runc ari șaia cari s-nu iia șută* (rar se găsește oaie care să nu fie șută), Com. I. L. [Și: tșut, -ă adj. (Substantivat) = nume de capră, oaie, țap, berbeci fără coarne. Derivat: șutără f. = Spic de grâu tuns sau golaș, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51)]. — Din bg. *šut*.

Șutără f. v. *șut*.

Șutnés vb. IV. Azvârl, arunc, trântesc. [Și: tșutnés vb. IV. *Tșutneă-la 'n drum* (aruncă-l în drum), Com. I. L. Derivate: șutniri (*tșutniri*), f. = asvârlire; șutnít, -ă (*tșutnít, -ă*) adj. = azvârlit, aruncat]. — Din mbg. *šutam*, (aor. *šutnach*).

Șutniri f. } v. *șutnes*.
Șutnít, -ă adj. }

T

Ta pron. v. *tău*.

Tă prep. v. *tri*.

Tăbătșqs vb. IV. Tăbăcesc, ALR. 6614. [Derivat: tăbătșqt, -ă adj. = tăbăcit]. — Din tc. *tabbak*.

Tăbătșqt, -ă adj. v. *tăbătșqs*.

Tăbiét a. Nărav, obicei. Com. I. L. — Din tc. *tabijet*.

Tăblă 1. Coș mare și în special orice sculă în formă de masă pe care se poate lucra. | 2. (La joc) Table. *Con ti jots cu tabla și cu cortsili ai știută că ia taș ia baș*, Com. I. G. — Din tc. *tabla*, (arom. *tablă*).

Tabúr m. (milit.) Batalion. *Un tabur di lumi si tal'ă* (un batalion de lume o să taie), 18/2. — Din tc. *tabur*, id. (răspândit în toate limbile balcanice), (arom. *tăbure*).

Tae vb. II. Tac. *Tăts cuola că acu mi scol s-ti tăltșqs* (taci acolo, că dacă...), 14/55 cf. 6/14. [Derivate: tătseári f. = tăcere; tăeút, -ă adj. = tăcut, liniștit. *Apa (tăcută) zăvirită ari mults marmoruts*, se aplică la cei tăcuți și care știu multe, 347]. — Din lat. *taceo, -ere*, (arom. *tac*).

Tăcărăș m. (Lugunța) Clopot mai mare s. mai mic care se pune la capre cf. cloput. — Onomatopee.

Tăcoq a. Pereche, rând de haine, costum. Com. I. L. — Din tc. *takym*, (arom. *tacăme*).

Șuirári f. v. *șuir*.

Șumă f. 1°. Copăcel, copac mic, subțire, cf. arburi, zlambitsă. *Iel la liqo calu di ună șumă* (el legă calul de un copac), 3/85. *Feata... si scunsi dupu ună șumă* 31/39. | 2°. Frunzele uscate ce cad de pe arbori. *Iundi fuzi [l'epuru]?* — *na, cola an șumă*. [Derivat: șumureăști vb. IV. = fâșie, ALR. 963]. — Din bg. *șuma*.

Șumureăști vb. IV. v. *șumă*.

Șuputés vb. IV. Șoptesc, ALR. 2080. — Din paleosl. *šipütü*.

Șuștureác } m. v. *ștureac*.
Șuștureáti }

Șut, -ă adj. Fără coarne, șut. *Runc ari șaia cari s-nu iia șută* (rar se găsește oaie care să nu fie șută), Com. I. L. [Și: tșut, -ă adj. (Substantivat) = nume de capră, oaie, țap, berbeci fără coarne. Derivat: șutără f. = Spic de grâu tuns sau golaș, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51)]. — Din bg. *šut*.

Șutără f. v. *șut*.

Șutnés vb. IV. Azvârl, arunc, trântesc. [Și: tșutnés vb. IV. *Tșutneă-la 'n drum* (aruncă-l în drum), Com. I. L. Derivate: șutniri (*tșutniri*), f. = asvârlire; șutnít, -ă (*tșutnít, -ă*) adj. = azvârlit, aruncat]. — Din mbg. *šutam*, (aor. *šutnach*).

Șutniri f. } v. *șutnes*.
Șutnít, -ă adj. }

T

Ta pron. v. *tău*.

Tă prep. v. *tri*.

Tăbătșqs vb. IV. Tăbăcesc, ALR. 6614. [Derivat: tăbătșqt, -ă adj. = tăbăcit]. — Din tc. *tabbak*.

Tăbătșqt, -ă adj. v. *tăbătșqs*.

Tăbiét a. Nărav, obicei. Com. I. L. — Din tc. *tabijet*.

Tăblă 1. Coș mare și în special orice sculă în formă de masă pe care se poate lucra. | 2. (La joc) Table. *Con ti jots cu tabla și cu cortsili ai știută că ia taș ia baș*, Com. I. G. — Din tc. *tabla*, (arom. *tablă*).

Tabúr m. (milit.) Batalion. *Un tabur di lumi si tal'ă* (un batalion de lume o să taie), 18/2. — Din tc. *tabur*, id. (răspândit în toate limbile balcanice), (arom. *tăbure*).

Tae vb. II. Tac. *Tăts cuola că acu mi scol s-ti tăltșqs* (taci acolo, că dacă...), 14/55 cf. 6/14. [Derivate: tătseări f. = tăcere; tăeút, -ă adj. = tăcut, liniștit. *Apa (tăcută) zăvirită ari mults marmoruts*, se aplică la cei tăcuți și care știu multe, 347]. — Din lat. *taceo*, -ere, (arom. *tac*).

Tăcărăș m. (Lugunța) Clopot mai mare s. mai mic care se pune la capre cf. cloput. — Onomatopee.

Tăcoq a. Pereche, rând de haine, costum. Com. I. L. — Din tc. *takym*, (arom. *tacăme*).

Tăcesés vb. IV. Promit, făgăduesc. *Al' tăcsii gâl' inli... să vină să li mănâncă* (i-am promis găinile), 12/12. [Derivate: **tăcsiri** f. = promisiune; **tăcsit**, -ă adj. = promis]. — Din gr. *τάζω*, (aor. *ἔταξα*), (arom. *tăcsescu*).

Tăcsirát a. v. *ticsirat*.

Tăcsiri f. }

Tăcsit, -ă adj. } v. *tăcses*.

Tac-tuc. Sunetul ce produc loviturile unei secure, barde, etc. *Au lo bălțița, tac-tuc lă lemnu*, 21/68.

Tăcút, -ă adj. v. *tac*.

Tăgărdzie m. Tăgărță. *Un chirchez la lo tăgărdzicu pri gorb* (un cerchez luă tăgărța...), 19/16. *Un tăgărdzic plin di puparnic* (= mel'u) *52. — Din tc. *tagarğyk*.

Tăjés vb. IV. (refl.) Mă pitulez, mă ascund de frică. *Tăjă-ti, dosta vichi* (se zice la copiii când nu se astâmpără). — Din bg. *tajă*.

Tăjifă f. 1. Ceată, adunare de oameni, *Chinisi maș micu frăti nainti, capidanu dupu țel și lântă tajfă dupu capidan* (porni... înainte ... și cealaltă ceată după Capidan).

|| 2. Membrii ce alcătuesc o familie, oamenii din casă, familie. *Pășa cu taifa lui si pun vâcăr ân un cătun* (pașa cu familia lui...), 8/15. *La 'ncalico țajfa* (are familie grea de întreținut), 765. [Și: **taifás** a. (din gr. *ταῖφᾶς*) = petrecere familiară cu «taifa»]. — Din tc. *taife*.

Tajfás a. v. *taifă*.

Tăjlan m. Italian. [Feminin: **tăjlaneă** = Italiancă, ALR. 2909]. — Din mbg. *taljanec*.

Tain a. Porțiune, mertic, întreținere pentru o zi, tain. *Ia ari tain cati ună feată ân zuuă* (ea are câte o fată tain pe zi), 10/73. — Din tc. *tain*, (arom. *tăime*.)

Tal' vb. I. Taiu. *Un tabur di lumi si tal'ă*, 2/18. *L'-u tăl'ară fuärtăma* (ii tăiară funia), 3/74. *Vea tăl'at* (tăiase), cf. 14/3, 9/13, 7/73, 835. *Nu-l' tal'ă (miduua) muzocu* (nu-i taie căpățâna) 394. *Al' tal'ă la mintșuñ* = îi trage la minciuni, 766. [Derivate: **tăl'ári** f. = tăiere; **tăl'ăt**, -ă adj. = tăiat. *Tăl'ati lafur* (vorbe scurte); **tăl'ătós**, -oasă adj. = ascuțit, care taie, cu tăiș. *Si feasi un munti cu chetri tăl'ătoasi* (se făcu un munte cu pietre ascuțite); 9/64. **tăl'ătór** m. = tăișul unui cuțit, u ei secure. *Nu cu mucl'a, cu tăl'ătoru* (nu cu muchia, cu tăișul); **tăl'ătúră** f. = ascuțiș la cuțit (ALR. 3969), tăietură, orice lucru tăiat. Com. G. D. C o m p u s (cu pref.): **dutál'** (du + tal') vb. I = isprăvesc de tăiat, taiu până la sfârșit. *Con să la dutal'ă* (când îl vor tăia de tot), 19/41; **dutál'ăt**, -ă adj. = tăiat, isprăvit, 20/41; **răstál'** (răz + tal') vb. I. = taiu drumul cuiva, îi ies în drum, întâmpin, Com. G. D. *Lo răstál'q și al' zisi* (ii ieși în drum și îi zise), 4/51; **răstál'ári** (și mai ales) **răstál'ătúră** f. = întâmpinare;

prital' (p i + tal') vb. I. = taiu drumul cuiva]. — Din lat. *talio*, -are, (arom. *tal' u*).

Talagán a. Suman. *Mi nfaș cu talaganu* (cu sumanul), ALR. 3273. — Din alb. *talagan*, (arom. *tălăgane*).

Talambár N. loc. (Lugunța).

Tăl'ári f.

Tăl'át, -ă adj.

Tăl'ătós, -oasă

Tăl'ătór m.

Tăl'ătúră f.

v. *tal'*.

Taláz m. Undă, val. ALR. 2513. — Din mbg. *talaz*, (gr.).

Tăligă f. Trăsură, telegă. *Al' lə ună tăligă și al' deadi pări și ascher* (îi luă o telegă...), 18/38 cf. 24/38, 31/40. — Din bg. *taliga*.

Tălim a. (Turcism). Exerciții militare. Com. T. P. — Din tc. *talim*.

Tăltșătúra

Tăltșqri

f. v. *tăltșqs*.

Tăltșqs vb. IV. Omor. Cf. *utsid. Tăti să-ń-mi tăltșască* (tata o să mă omoare), 3/I. *Tsi tăltșqs mori mila?* (ce omori, dragă?) 11/11. *Çota și çota ıamıń am tăltșqt* (atâția și atâția oameni am omorît), 3/57 cf. 4/76. [In Țârnareca se conjugă ca în arom. cf. 25/68, 5/69. **Derivate:** **tăltșqri** f. = omorîre; **tăltșqt**, -ă adj. = omorît; **tăltșătúră** f. = omor Com. G. D. **C o m p u s** (cu pref.): **du-tăltșqs** (du + tăltșqs) vb. IV =ucid, omor peste tot, până la sfârșit. *Muraru mi dutăltș di*

chîutec (morarul m'a stins în bătăi), 16/72. — Din bg. *tlăča* « pisez » « stălesc ».

Tăltșqt, -ă adj. v. *tăltșqs*.

Tălúp m. (pl. *tălup*) Bumbac, caier de bumbac. *Tsiream si dar un-doı̄ tălup ma lăgud no-am la tetivă* (vroiam să fac câteva caiere de bumbac...), Com. C. I. [**D e r i v a t:** **tăluptși** m. = bumbăcar, vânzător de bumbac, id.].

Tăluptși m. v. *tălup*.

Tam adv. v. *tamam*.

Tămăchîăr adj. Zgârcit, avar. *Tsista-i mult tămăchîar* (acesta este foarte zgârcit). [**D e r i v a t:** **tămăchîărle** (tc. *tamahkjarlyk*) a. = zgârcenie, avariție. Com. G. D.]. — Din tc. *tamahkjar*.

Tămăchîărle a. v. *tămăchîar*.

Tamám adv. Tocmai, cât, cât este de trebuință. *Tamam antr̄o ń peștiri* (cât intră în peșteră...), 3/85. *Ra tam la criel* (era zdravăn la cap), 1/6 cf. 8/3. [Și: **tam** adv. *Nu ra tam la criel* (nu era în toate mințile), 2/6 cf. 1/6]. — Din tc. *tamam*.

Tămăńă f. v. *tămońă*.

Tambég, cuvânt neînțeles dintr'o zicătoare de joc copilăresc, cf. *ililiga*.

Tămbúră f. Tambură. *Du-o si-ub bat tămbúra* (adu să cânt din tambură) 25/90 cf. 24/90, 12/66. [**D e r i v a t:** **tămburdzójă** m. = tamburagiu, ALR. 4324]. — Din tc. *tanbura*, (arom. *tîmbără*).

Tămburdžôjă m. v. *tambură*.

Tămoñă f. Tămâie. *Ca-l'-tsi dusi fumu di tămoñă* (când i-a ajuns fumul de tămâie), cf. 770. [Și: (Huma) **tămăñă** f. *Tămăñă ań prinsîș* (tu mi-ai aprins tămâia), 12/71 cf. 9/71. **C o m p u s** (cu pref.): **antămoñ** (ań + tămoñ) vb. I. = cădesc, tămăiez, ALR. 2731. *Cõn ađ lat di uoc'l'i un fișor, tuntsea l'antimoñă* (când un copil este deochiat, atunci îl tămăiază) Com. I. L. **antimqu** vb. I. **zântă-moñ** (za + ăń + tămoñ) = tămăiez, dau cu tămâie. Com. T. P.] — Din sl. *tămjan*, (arom. *thimi-amă*, gr.).

Tămpănăr m. v. *tompănă*.

Tăngós, -oasă adj. v. *tongă*.

Tánits m. (Cupa) Horă, șir, cercul format de cei care s'au prins să joace. *Ăń cătun mult őr veà, jucau tots și sőr-sa jucà în tanits* (... și sora-sa juca în horă), 7/58. [D e r i v a t: **tăntșăreă** f. = dansatoare cf. L a z a r]. — Din bg. *tanec*.

Tantélă f. Panglică, ALR. 3277 cf. 3361. — Din mbg. *tantela*, fr.

Tăntșăreă f. v. *tanits*.

Tântu, -ă pron. (Țărnareca) Atât, pe atât. *Șu feasi ăncă tăntu ma groasă* (și-o făcu încă pe atât mai groasă), 19/64. *Dats-l'ă lă ıestu uom tănti pari căti al' deadits lă tsel maı mari* (dați-i acestui om atâtea parale, câte...), 7/65. — Din lat. *tantum*.

Tapandžijă m. Toboșar. || (La armă de foc) Limbulița puștii, trăgaci. *Mamu, no-ari... tufeats di la tăti? — ari trei; unu itș nu la ari locu, douli sa fără tapandžijă* (... două sunt fără trăgaci), 2/54. — Din tc. *tapanđi*.

Tapijă f. Act de proprietatea unui imobil. Com. G. D. — Din tc. *tapiu*, (prin bg. *tapija*).

Tăpölă f. Pleop. *Tseli dõu tăpoli si feșiră mult mătșcati* (acei doi pleopi se făcură foarte mari), 4/29. [Și: (Țărnareca) **tupölă** f. *Să-u tăl'ăm tupola*, 19/64]. — Din bg. *topola*.

Tăpúză f. v. *mătșucă*.

Tar a. Greutatea ce o poate purta un cal s. un măgar, sarcină cât poate purta un animal, (arom. *furtie*). *Nou ań di zõli feasi și nou țorur di pări căzândisî* (... și câștigă nouă sarcini 1/91 cf. 7/91. — Din bg. *to[v]ar*, (arom. *tar*).

Tăr... tăr Strigătul turturicăi. Cf. *tărtures*. ALR. 5752.

Tarană f. v. *trană*.

Tarapană f. Bani mulți, comoară, tarapana. Com. I. L. — Din tc. *tarapana* (din *darbhanë*).

Tărbușoñă f. Burtă, stomac (la animale). *Ca vini lă tărbușoñă*, 19/9. [Și: **trubușoñă** f. 2/49]. — Din bg. *tərbuh*.

Tăreól m. Cerc, sferă, târcol. *Deadi târcol pri dinzur di casă*. Com. T. P. — Din bg. *trăkalo*.

Tăreulés vb. IV. v. *trăcules*.

Tări adj. Foarte. Com. I. L. [Derivat: *ăntărés* vb. IV. (refl.) = mă întăresc. *Tsela fitșoru si ăntări la tsăneri... și căzù tsela divu ăom* (băiatul acela se întări ținând, ... și căzu omul acela sălbatec), 4/85. — Din lat. *talis*, -e.

²**Tări** (pl. *tõri*) pron. Astfel, atare, așa. *Dědu zisi: «e, meș fitșor tari ăi»* (moșu zise: «e, așa este băiatul meu), 5/21. *Tse ti fats tari mõri luduli* (Ce te faci așa, măi prostule). *Ăn filan loc ari un tari și tari ăom* (în cutare loc are un astfel de om), 11/55. *Cum ăi meș buric, tari si iăă* (așa să fie), 4/56 cf. 12/41, 18/47. *Tõri bubi B. 12. Nu si vind tõri crăstrăvets la noi*, 156. *Cu tõ ubivi rubi pri gnoi si șidets* (cu astfel de haine frumoase...), 19/29 cf. 6/42. [Și: **ftări** pron.: *Si feși ftari gron*, 16/5]. — Din lat. *eccum* s. *atque-talis*, (arom. *ăhtare*).

Tăriști f. Turiste. *Ĵunsi la ună तरीști*, 3/51. — Din bg. *toriște*, (arom. *turiște*).

Tăr'ă f. Guler. *La zătrimurõ di tăr'ă* (l-a amenințat, l-a scuturat puțin de guler). — Din bg. *tărlo*.

Tărș vb. IV. Pisez, ALR. 4067. *Si-ts tărș sari 'n cap* (o să-ți pisez sare în cap), 670. *Fășoli tărștă*, ALR. 4076, cf. 4112. [Derivat: **tărșt**, -ă adj. = pisat, frecat]. — Din mbg. *trijam* «frec».

Tărtăbic m. Ploșniță. Com. C. I. — In bg. *tahtaba* (în mbg.

tahtabita), (arom. *tărtăbic*).

Tărtșș vb. IV. Mi se pare, socotesc, cred. *Noi tărtșșm că tu ne dăduși de mâncare*, 7/11. *Tărtșșay că la iel' la zitsi* (credeau că lor le zice), 5/26 cf. 14/55, 17/72. — Din mbg. *tračim*, id.

Tărtură f. Turturea, ALR. 1036 cf. 5752. [Și: **türtură** f.]. Com. C. I. — Din lat. **türtura*, -am, (*türtür*, -em), (arom. *turtură*).

Tărturés vb. IV. (despre turturică) când face tăr... tăr. ALR. 5752.

Tărziă f. v. *tereziiă*.

Tas a. Disc de metal de mărimea unei paftale ce se poartă de femei pe creștetul capului; azi tasul nu se mai poartă așa de mult. *Tasu si leagă cu un baiăr* (tasul se leagă cu un baier), Com. I. L. — Din tc. *tas*, (arom. *tas*).

Taş (Numai în expresia) *Ia taș, ia baș*. — Tc. *taș* «piatră».

Tat m. v. *tată*.

Tătă m. Tată. *Ună zuuă tat-sa și maică-sa lăfeau* (într'o zi tată-său și mama-sa vorbeau), 3/64 cf. 20/9. [Și: (prescurtat) **tat** m., **tăti** m. (forma cea mai obișnuită). *La tăti și la mămă* 2/I cf. 10/5; **tātu** m. *Tatu drobu ș-la da di fă-meal'ă* (tatăl își dă și ficatul pentru copii), 254. Plur. *tătõn*: *Și si bucurară mult tătõn'ul* (în Țarna-reca) *tătăń*, 9/64 cf. 27/41, 3/53; **tătăneăști** adj. = părintește, ca

tată ALR. 3128. *Derivat*: (fără înțeles diminutiv) **tăteu** m. (bg. **tatko**) = tată. *Iundi si treacă, tatcu si la vedă* (ori unde va trece, tata îl va vedea). — Din lat. *tata*, -*am*, (arom. *tată*).

Tătăn m. pl. }
Tătăneăști adv. } v. *tată*.

Tătar m. Tătar. *Ca çon Tătaril' va putires* (parcă v'ar goni Tătarii), așa de mult vă grăbiți, 772.

Tăteu }
Tăti } m. v. *tată*.
Tătou }

Tătseări f. v. *tac*.

Tătšuni f. Tăciune. *Unu tătšuni zisi*, 14/29. *Çon zitșeu șa tătšunil'*, 15/29 cf. 16, 17/29. — Din lat. *tittio*, -*onem*, (arom. *tăcune*).

Tātu m. v. *tată*.

Tăuńi m. v. *tăuńe*.

Tăuńe m. Găvăun, gărgăun. Com. I. C. [Și: **tăuńi** m.]. — Din lat. *tabōnem* (*tabanus*), (arom. *tăune*).

Tăutliă adj. (Despre scrisoare) Recomandat. *Al' trimeș ună carti tăutliă*, Com. P. M. — Din tc. *tautly*.

Tăvă f. Vas de pământ în care se prepară mâncarea la cuptor, un fel de ghiveciu. Com. I. L. — Din tc. *tava*, (arom. *tavă*).

Tăvălés vb. IV. Murdăresc, fac murdar. *Al' si tăvăli* (i se murdări), 5/XIV. *La scoasi cu fatsa tăvălită* (îl făcu de răs, îl făcu de trei parale), 257. [Și: **ăntăvălés** vb. IV.

Derivate: **tăvăliri** f. = murdărire; **tăvălit**, -*ă* adj. = murdar. Com. I. L.]. — Probabil din paleosl. *valiti* cu *tă* inițial neexplicat.

Tăvăliri f. }
Tăvălit, -*ă* adj. } v. *tăvăles*.

Tăvăluc m. Tăvălug de treierat. Se numește și *tșarc* (cu limb, cari bati vrau), ALR. 5300.

Tăván m. Tavan. *Derivat*: **tăvăndisés** vb. IV. = fac tavan la o cameră. *Șăzură ăń ună uđaiđ tăvăndisită* (șezură într'o odaie cu tavan), 23/93. — Din tc. *tavan*, (arom. *tăvane*).

Tavandisés vb. IV. v. *tavan*.

Teacă f. Teacă. *Puni-ń călqțșca ăń tecă* (pune paloșul în teacă), 18/28. — Din lat. *thēca*, -*am*, (arom. *teacă*).

Teată f. v. *tetă*.

Tee Număr fără soț, ALR. 2363. Cf. *liu*, *tșift*. — Din tc. *tek*.

Tėghiu. Nume de persoană. *Çafcu tșouli tser tu*, *Tėghiu*, 1/XI).

Tel' a. Fir (de argint s. de aur), fir de orice metal, sâr m ă. Com. G. D. *Si dărom leasi di tel' știrnuti cu carti* (să facem lease de sârma așternute cu hârtie), B. 3. [Și: **tei** a. ALR. 1924, 1674]. — Din tc. *tel*, (arom. *tele*).

Temenușcă f. Nume de floare. Com. C. I. — Din bg. *temenuška*.

Tereziiă f. Balanță, cântar. *Mona nu-i tărziîă* (mâna nu-i cântar), 434. [Și: **tărziîă** f. ib.]. — Din tc. *terezî*.

Terziîă f. Croitor. ALR. 5764. Cf. *nine* l. [Feminiⁿ: *terziîeă* = croitoreasă ib.]. — Din tc. *terzi*.

Terziîeă f. v. *terziîă*.

Těslă f. Teslă, ciocan. [Și: (Liumnița) *tiăslă* f. *Dats-îi ună tiăslă cu coti-va cărfjă* (dați-mi o teslă cu câteva cuie), 10/77. — Din bg. *tesla*.

Těslim adv. (Turcism) Predat, gata. *La feasiră teslim* (îl dădură gata.) — Din tc. *teslim*.

Tetă f. Mătușă. *Mea tetă ra mult bună* (mătușa mea era foarte bună) *teta-toda* m. = grangure, strică-peja. [Și: *teată, tete* f. ALR. 473; *tétine* f. = mătușă din partea mamei, ib. 472]. — Din bg. *teta* (și *tetka*), (arom. *tetă*).

Téte } f. v. *tetă*.
Tétină }

Tetivă f. Mașul s. sfoara legată de cele două extremități ale arcului, numit «lăgud», cu care se bate bumbacul, coardă. *Di dōuli ports lu arcu aș ligată tetiva*. Com. I. L. [Derivate: *titzări, tintinizări* f. = scărmanarea bumbacului cu tetiva]. — Din bg. *tetiva*.

Tězghiri f. (La zidărie) Targă. Com. C. I. — Din tc. *tezghere*.

Tiăslă f. v. *teslă*.

Tiea N. loc. (Huma).

Tieă... tieă se strigă găinilor. ALR. 5698.

Tieă f. Dovleac. *Flaș ună tieă*, 10/5. *Ăn ună tievă bes* (sunt prieteni buni), 777. (Contrariul). *Ău*

cripară s. *ău fronsiră tiefa* (s'au certat, nu mai stau bine), ib. cf. 776, *tiefa lupuluș* plantă cu fructe lunguțe amare. || Fig. Căpătână, cap. *Ă' ăntro ăn tievă* (ii intră în cap, pricepu), 778. [Derivat: *tiefinea* f. cf. *plătsintă*]. — Din bg. *tieva*.

Tiefinea f. v. *plătsintă*.

Tienés vb. Imi vine în gând, îmi trece prin minte. *La ticni si cumpără un birbeatsi si mănancă* (le veni în gând să cumpere un berbec...). — Din bg. *tekna* (pers. 3 dela *teknuva mi*).

Tiesirăt a. Nenorocire. *Tisista ticsirat vini apansoz* (această nenorocire veni pe neașteptate), Com. I. L. [Și: *tăesirăt* a.]. — Din tc. *taksirat*, (arom. *tăcsirate*).

Tieuş m. v. *plătsintă*.

Tifirichi N. loc. (Cupa).

Tiftér a. Registru, tefter. *Nu-ă contă n tifter* = nu mă privește, nu-mi pasă. *Li turiră tiftearăli (pristi cătun)* = au pus registrele pe cătun, adică au început să repartizeze dările la stat pe la locuitori, 780. — Din tc. *tefter*, (arom. *tiftere*).

Tigañă f. Tigaie. *Ună călugă-rită cu ună cusitsă* (= tigană), *84. *Tigañă u feasiră* (au prădat tot, au jefuit tot), 782. — Din gr. *τηγάρι*, (arom. *tişane*).

Tilăl m. Telal, strigător de pe stradă care aduce la cunoștința publică ordinele din partea auto-

rităților locale. Și [ampiratu] bătù til' al pri urdină (și împăratul puse telal să anunțe), 4/86. — Din tc. *tellal*, (arom. *tileal*).

Tiligráf a. Telegramă. ALR. 2590, (arom. *telegraf*).

Tilină f. în: *Ĭarbă di tilină* (numele unei flori prielnice pentru albine), ALR. 5477.

Timbă f. Tâmplă, osul dintre ochiu și ureche. Cf. *u o c l' u - u o r b*. *Ĭi gros ăn timbă* (are cap gros, este prost, nu pricepe ușor). Com. G. D. — Din **timplă* (<têmpla, -am)?

Timbél adj. Tembél. Com. G. D. — Din tc. *tembel*.

Timel'ă a. pl. Temelie. Com. T. P. — Din gr. *θεμέλιον*, (arom. *θιmel'*).

Timină (pl. -*nqur*) a. Temenea *Di timinqurli tse li fătseă q' si lipi la buric* (pentru temenelele ce-i facea...), 8/46. *Teasi timină*, 20/94. — Din tc. *temenna*.

Timinúșeă f. Floare de câmp ce crește prin fânețe și are miros de tămâie. Com. G. D. — Din bg. *temjanuška*.

Timniévu, -ă adj. Intunecos. *Casă timnicvă* (casă mică în care nu se vede). ALR. 3818. — Din bg. *temna*.

Timnitsă f. Temniță, întuneric. *Timnitsă-ń-u antru uocl'i* (întuneric îmi este dinaintea ochilor), 784. — Din bg. *temnica*.

Timp a. (în unele expresii) Timp, vreme. *Ĭn timp s. din timp* (la anul). *Ĭn timp ăn zuuă di astăz si vin si-ts la leaĬ fitșoru* (la anul

ca astăzi să vii să-ți iai băiatul), 7/79. *Din timp ăn tsista văcqt să vin să tsi li dau pāri* (la anul pe vremea aceasta să vii...), 2/6. [Derivate: **timpurîu**, -ă adj. = timpuriu. *Dubim cujurets timpuriĬ și l'a putem vindiri maĬ scomp*, B. 3. **timpurîuă** f. = oaie care fată de vreme; **timpurîu** adv. = de timpuriu, de vreme, ALR. 319]. — Din lat. *tēporivus*, -a, -um, (arom. *timpuriu*).

Timpurîu, -ă } v. *timp*.
Timpurîuă f. }

Tină f. Pișălău la vitele cornute, ALR. 1087.

²**Tiuă** f. v. *mărtină*.

Tind vb. III. Intind. *Tindi funia, dună gl'em* (întinde funia, adună ghem (= lăstina cu ticfa), *48. *Tinsi urecl'i* (întinse urechile, a flămânzit toată ziua), 870 cf. 867. [Și: **ăntind** vb. III. Derivate: **tîndiri** f. = tindere; **tins**, -ă adj. = întins; **ntind** vb. III. = întind. *La-ntinsi cārliĬu și șārpili ișq*. 1176]. — Din lat. *tēndo*, -ēre, (arom. *ntindu*).

Tindéel'ă f. (La războiu) Tindecche, ALR. 5932, cf. și Capidan, *Meglenoromānii*, I, 53. — Din lat. *tendic* [u]la, -am.

Tindiri f. v. *tind*.

Tiuichijă f. Tenechea. — Din tc. *teneke*, arom. *tinikee*).

Tiuijă f. Preț. *Nu l'-aĬ tiuijă la pără* (nu știi să prețuiești banii), 788. — Din gr. *τιμή*, (arom. *tiñie*).

Tînir, -ă adj. Tânăr. *Io știu di cun ram tiniră*, 5/14. *Rau tinir* (arau tineri), 17/15. [Derivat: **tinireătsă** f. = tinerețe. *Cun... ver si traz moncă an tiniretsă ili an bătârnetsă?* (când vrei să suferi, în tinerețe...), 2/15 cf. 39]. — Din lat. *tēnerus*, -a, -um, (arom. *tinir*).

Tinireătsă f. v. *tinir*.

Tintinizări f. v. *tetivă*.

Tins, -ă adj. v. *tind*.

Tipilqe n. Acoperemânt brodat ce poartă femeile pe cap când se îmbracă în haine de sărbătoare. Com. T. P. — Din tc. *teplyk*.

Tipsiă f. (Țârnareca). Tepsie. — Din tc. *tepsi*, (arom. *tipsie*).

Tiptil' adv. Travestit, deghizat. *Birberu vini tiptil' și feata nu la cumuscù* (bărbierul veni travestit...). — Din tc. *teptil*.

Tirtip a. Plan, ordine. *Uom cu tirtip* (om cu ordine, care lucrează după un plan), 789. — Din tc. *tertip*, (arom. *tertipe*).

Tisă f. Brad, ALR. 1950, cf. 1923. — Din bg. *tis*.

Tisnės vb. IV. Strâng, apăs, Com. V. T. [Și: **prätisnės**, **pärtisnės** (bg. *prîtiskam*). vb. IV. = apăs tare, strâng apăsând tare]. — Din bg. *tiskam*, (aor. *tisnah*).

Titizări f. v. *tetivă*.

Tivichél adj. Om neserios, lipsit de seriozitate, ușurel. Com. D. G. — Din bg. *tevekel*, tc.

Tivitură f. Tivitură, ALR. 5771.

Tlăcă f. Infățisare, fire. *Tari*

nă-i tlaca la noi Vlașil' (așa ni-i firea nouă Românilor), 774. — Din bg. *tlaka*.

Toamnă f. Toamnă. [Derivat: **tumnătică** f. = frunza care se face toamna. Com. G. D.; **tumnărės**, -ească adj. = orice lucru care se face toamna, în special puii de găină ieșiți spre toamnă, id.]. — Din lat. **a[u]tūmniūm*, (arom. *toamnă*).

Toartsiri f. v. *torc*.

Tócă f. (în expresia) *fatsim tocă* (ciocnim paharele), ALR. 4306.

Tóemă f. Logodnă. — Din mbg. *tokma*, id.

Tojag v. *tuiagă*.

Tolumbă f. Pompă de incendiu, ALR. 2612. — Din bg. *tulumba*, tc.

Tomaritsa N. loc. în Meglen, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 11).

Țompănă f. 1. Tobă. *Coaja că au fost mult bună di țompănă* (pielea a fost foarte bună pentru tobă), 9/35 cf. 790, cf. 791. | 2. (La moară) Obiezile sau colacii. Com. C. I. [Derivat: **tămpănăr** m. = toboșar]. — Din paleosl. *topanu*, (arom. *tîmpănă*).

Țongă f. Dor, jale mare. *Că-ŭ-tsi feși țongă* (că mi s'a făcut dor...), 19/94. [Derivat: **tăngós**, -oasă adj. = jalnic, dureros, (la mâncare) greu (din cauza prea multei grăsimi), «Mâncarea se zice blănavă sau tăngoasă când are multă grăsime»]. Com. I. G. — Din paleosl. *toğa*.

Top a. Tun. *Çon zăcătsarâ si runcă cu topurli* (când începură să tragă cu tunurile). [D e r i v a t: **tópeă** f. (bg. *topka*) = minge. *Ca vrină topcă-i* (este ca o minge, se zice pentru o fată grăsulie), 795. *Topcă sa*, sunt îndopați ca o minge, au de toate, sunt cu stare, 794 cf. 793]. — Din tc. *top*.

Tópeă f. v. *top*.

Tórbă f. Torbă, traistă. *Tăl'ă leamni șu umpl'ă ună torbă* (tăie lemne și umplu o traistă), 15/65. *Burets ân torbă* (n'are nimic) 798, cf. 797. — Din bg. *torba*.

Tore vb. III. Torc. *Feata cătșo si toarcă lona* (fata începu să toarcă lâna), Com. G. D. ([D e r i v a t e: **toártsiri** f. = toarcere; **tors**, -ă adj. = tors; **tort** a. = tort, cf. *chîadî n*; **tureătoăreă** f. = femea care toarce, ALR. 5857. — Din lat. *tôrqueo*, -**ere*, (pentru -*ere*), (arom. *torcu*).

Torlă f. Târlă. *Maș mârili li dutșe căsă, ară maș mîcu li zătșe la torlă*, 2/3. — Din mbg. *târlo*, id.

Torlišti N. loc. în Meglen, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 11).

Torn vb. I. Intorc, înapoiez, (refl.) mă întorc. *Tsel'a li turnară vitili și li discărcară* (aceia le întoarseră vitele), 6/24. *Si-ts ti torń* (să te întorci), 14/34. *Turnatsi-li* (întoarceți-le), 6/24 cf. 2/11, 11/34. || Refuz, fac să se întoarcă, să plece. *Cari ūom să trecă să-ts tșeră, să nu la torńi* (oricare om va

trece și-ți va cere, tu să nu-l refuzi), 8/25. [D e r i v a t e: **tur-nări** f. = întoarcere, înapoiere, **turnăt**, -ă adj. = întors, înapoiat, **turnătúră** f. = îndoitură, adaos, Com. T. P. C o m p u s e: (cu pref.) **přitórn** (pri + torn, cf. mbg. *prěvratam*) refl. vb. I. = mă întorc, mă înapoiez, vin înapoi. *Cătșo... să la jălășcă cmo fitșoru nu si priturno* (... băiatul nu se mai întoarce), 6/94. *Ān Lundziń nu mi pritorn* (în Lugunța nu mă mai întorc), 2/II, cf. 21/41. *Usnă priturnată* (buză răsfrântă), ALR. 2062, **printórn** (pri + ątorn, de pe bg. *prěvratam*, mbg. *prevărtam*) = ątorn. *Āų printurnă āncòă ąų printurnă āncłò* (o întoarce dintr'o parte, o întoarce dintr'altă parte...), 2/72 cf. 64I, **ąntórn** (an + torn), vb. I. = întorc, ALR. 5097. *Çon si ąnturno picurāru* (când se întoarce păstorul), 2/75 cf. 554, cf. 17/85, 269, 10/15; (în Liumnița) **ąntuārń** vb. I. *Çon s-mi ąntuārń* (când mă voi întoarce), 1/75, (și: **ntorn** vb. I); **distorn** (dis + torn) vb. I. = răstorn. *Pimintu s-la distorń și no-ari faidà* (să răstorni pământul și tot n'are nici un folos), 555 cf. 532; **putórn** (pu + torn) vb. I. = răstorn, răspund; mi-e greață. *Āń tsi putoarnă* (mi-e greață) ALR. 2304. **puturnări** f. = răsturnare, răspundere; **puturnătúră** f. = răspuns obraznic, nesupunere, lipsă de bunăcuviință, respect. *Çot gadu*

în *uocl' u li poati trăi muma putur-năturili di la fămeal' ă* (mama nu poate suferi nesupunerea copiilor); 621, **răstörn** (răs + torn) vb. I. = răstorn, întorc din nou, Com. V. T. — Din lat. *tôrno*, *are*, (arom. *tornu*).

Tors, -ă adj. }
Tort a. } v. *torc*.

Tôşu Nume de persoană, cf. I/VI.

Tot, -ă pron. Tot. *La tşę cāsă ray fronti toți lucriri*, 1/20. *Toati casili lui sa*, 112 cf. 7/16. [Şi: (Liumniţa) **tuăt**, -ă pron. *Tuăt compu si veă 'mpl'at di apu* (tot câmpul se umpluse...), 16/73 cf. 16/77. In Țârnareca şi (neaccen-tuat) chiar aiurea: **tut**, -ă pron. *Tot cunăcu arsi cu tut pari cu tut tot*, 5/15. **Compus**: (cu pref.) **duťót**, -ă (du + tot), pron. tot, complet, în întregime (mai ales în expresia). *Nu-i dutot* (nu este sănătos la minte, nu-i zdravăn), 666. (Negativ) **nidutót** s. m. = netot. *Zădineă un nidutot şi cată-ts săir*]. — Din lat. *totus*, -a, -um, (arom. *tot*).

Tou pron. Tău. *Sirbim la tou āgru* (muncim aici la ogorul tău), 4/55. [Pl. *toį* şi (foarte des) *tol'*: *Doiļ' toļ' il' sa loş* (amândoi fiii tăi sunt bolnavi), 13/8. *Dq-n-l'a toļ' coń* (dă-mi-i căinii tăi), 14/33 cf. *m e l'* (dela *m e u*). Şi: (pre-scurtat) **tu** pron. = tău. *Tatu* (tatăl tău), 20/9. **Feminin**: **ta**

pron. = ta. *Picat tse suptiş laptili mumă-tai*, 537 (plur. *tali*). *Căzui ăń tali moń*]. — Din lat. **tous*, *t[u]a* (pentru *tuus*, -a), (arom. *tău*).

Tr... tr... tr Strigătul cu care se cheamă caii, ALR. 5482.

Tră prep. v. *tri*.

Trăcătés vb. IV. Clănţanesc. *Ań trăcătés dintşii*, ALR. 2119.

Trăeuláš m. v. *truculaş*.

Trăeulát, -ă adj. v. *trăcules*.

Trăeulés vb. IV. Intorc, rostogolesc, svârcolesc. *Cari ştiă pri ĵundi lă-tsi trăculeaşti ticfa* (cine ştie pe unde i se rostogoleşte că-păţâna), 801 cf. 800, 637. [Şi: **tăreulés** vb. IV. *Si culco să si tărculească ăń pra* (... să se rostogolească), 7/41, **triculés** vb. IV. *Vizú un şărpi ĵundi si triculeă sub ună ropă*, 1/76. **Compus** (cu pref.): **răstruculés** (mbg. *rastăr-kalam*) vb. IV. = rostogolesc (refl.) *Ca si răstruculi, până 'n vali si flă* 23/72; **pristueurés** (pris + tucures pentru trucules) vb. IV = rostogolesc. Com. H. I. **Derivat**: **trăeulát**, -ă adj. = rotund. *Mer trăeulát* = măr rotund cf. *m e r*. **Trăeulátă** = nume loc. (Lugunţa); **Truculáta** = n. loc. (Nânta)]. — Din bg. *trăkaljam*.

Trag vb. III. 1. Trag, cf. *trăg ă ĵes*, *trăg nes*. *Lupu... cătşo si tragă... lisitsa prutsăpo*: « *di corni traz* » (lupul începu să tragă, vulpea începu să ţipe: « traği de coarne »), 8/30. *Trag mońcă* (sufer). *Con ver*

si traz moncă (când vrei să suferi), 2/15 (dela această expresie apoi și absolut). *Tse trazi, di capu lui li trazi* (tot ce suferă, suferă din prostia lui), 803, cf. 804. *Trag frică* (mă speriu). *Di frică tsi-u trasi si anlușo* (de frică, se îmbolnăvi), 27/41. *Trag moșna* (mă las de ceva), cf. 802. *Trag un son* (Trag un somn), cf. 8/69. | 2. Trag cu pușca, împușc. *Feasi si tragă... nu putu si tragă* (dădu să tragă cu pușca...), 14/78. | 3. Pornesc pe drum, pornesc, merg, (cf. bg. *trăgvam* cu același înțeles). *An-cărcără vitili și trasiră* (încărcară vitele și porniră), 5/24 cf. 8/11, cf. 24/4, 11/19. *Trag drumu*, (cf. bg. *trăgvam păt*) = pornesc pe drum, cf. 4/17, 5/34. | 4. Cântăresc (cf. mbg. *tărgam*, cu același înțeles). *La trasiră cu cântaru* (il cântăriră cu cântarul), Com. I. L. — Din lat. **trago*, -**gere*, (arom. *trag*).

Trăgăjés vb. IV. Trag. *Trăgăjă, trăgăjă, nu putu* [*s-la scoată*] (trage trage, nu putu să-i scoată). [Și: **trăgnés** vb. IV. (dela aor. *trăgnah*, de aceea întrebuițat mai mult la trecut). *Con trăgni călțșca* (când trase iataganul), 12/24. *Trăgni* (trase), 9/13, 8/30. *Să... trăgnes* (să trag), 15/16]. — Din bg. *trăgam*, id.

Trăgnés vb. IV. v. *trăgăjés*.

Trăjés vb. IV. 1°. Rabd, sufer. *Nu pot si trăjés... trăjă frati, trăjă,*

noț trăit-am mult, angă unęc si trăim (nu pot să rabd, rabdă, rabdă, noi am răbdat mult, o să mai răbdăm puțin), 14/29 cf. 6, 7/29. *Cum si trăjés* (cum să rabd), 14/42. *Lupu nu putu trăiri* (lupul nu putu răbda), 6/72. | 2°. Țin, duc, durez. *Si trăjăscă trej aș* (să țină trei ani), 6/62. | 3°. Trăiesc. *Fitșoru trăiaști cu niveasta lu ampîrātu* (băiatul trăiește cu nevasta împăratului), 48/40. — Din bg. *traja*,

Trăir vb. I. Treier, ALR. 5292. [Se conjugă: ind. prez.: *trăir, trăir, trăiră, trăirom*. Aor. *trăi-ai*]. — Din lat. *tribulo, -are*, (arom. *trivir*).

Trăjés vb. IV. Cer, cerșesc. *Tsela lântu tucu sirbea și fitșoril'i al' trăjeau* (celălalt numai muncia și copiii îi cerșeau). Com. H. I. — Din bg. *traža*.

Trămă f. Bătătura pânzei, tramă. Com. G. D. — Din lat. *trama, -am*, (arom. *tramă*).

Trămpă f. Trampă, Com. P. M. — Din tc. *trampa*.

Trână f. Trahana. *Cură gron di trană*, 12/58. [Și: *tarană* f., (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 44). *De riva t: tranărcă* f. = femeea care prepară trană (la nuntă), femeea care începe să cânte joi, înainte de nuntă. Com. GH. T.]. — Din tc. *trahana*, (arom. *tărăhănă*).

Trănă f. Grapă (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51).

Trănărcă f. v. *trană*.

Trăne adj. *prun trănc*, cf. p r u n.
— Din bg. *trânka* (prunus spinosa).

Trândăfileă adj. De culoare roză, ALR. 3403. — Din *trindafil*.

Trăoń m. Ferestău de mână. Com. T. P. — Din bg. *trion*, id.

Trap a. Râu, părau. Nume de loc. în Cupa: *Trapu-zlămboc* (râul adânc), Com. N. P. [D i m i n u t i v : *trăptșoe* m. ALR. 2496]. — Din bg. *trap*.

Trăpés vb. IV. Rabd, îndur. *Mo ȳo trăpes, suflitu s-mi ȳasă* (acum eu rabd, sufletul o să-mi ȳasă), 7/36. — Din bg. *tărpja*.

Trapnă f. Perucă la femeii ce se poartă peste « chiluvet » (auzit numai în zicătoarea). *Cari poartă trapnă lă mul'ari, curon si 'mpartă di frats* (cine ascultă prea mult de muiere...). Com. T. P.

Trăpéznic m. Masă mai mare de lemn; față de masă. Com. T. P. — Din bg. *trapeznik*.

Trăscă f. Trestie. *Călomli si dară di trăscă*. Com. I. L. — Din bg. *traska*.

Trăstu a. (aromânism numai în Țărnașca; încolo « torbă ») Traistă. Com. V. J.

Trăptșoe m. v. *trap*.

Trăem m. Tinda casei. *Aȳ flo mumă-sa ăń tream*, 8/91, 15/56. [Și: **trem** m. *Aȳ flară tșe nibunil'ă ca durmeȳ ăń trem*, 10/10.] — Din bg. *trēm*.

Trăemur vb. I. Tremur, cutre-

mur. *Fitșoru cătșo si trăemură di frică*, 9/77. [Și: (Liumnița) **trăemur** vb. I. D e r i v a t : **trimurări** f. = tremurare, tremuriș. C o m p u s (cu pref.): **zătreamur**, (Liumnița) **zătreamur** 3/73, (ză + treamur, de pe bg. *zatresvam*) vb. I. = tremur, mă înfiorez, mă îngrozesc. *Zăstătũ unec tșela chirchezu, si zătrimuro* (se opri puțin cerchezul, se îngrozi), 21/16 cf. 9/52, 3/74. *Fărl'ia ų-u zătrimuraȳ di el* (m'am îngrozit de el), 979 cf. 557; (Huma) **zătrēmur** vb. I. *Con si zășfirească, locu să si zătremură* (când va începe să fluere, pământul se va cutremura). — Din lat. *trēmũlo, -are*, (arom. *treambur*).

Trăeșent a. (Țărnașca) Fulger. *Căń trizeńă domũul, treascutlu tru mână aȳ cătșă* (când trăznea D-zeu, prindea trăznetul în mâni), 11/67. [D e r i v a t : **triseuteăști** (în Țărnașca **trăzneăști**) vb. IV. = trăznește, Com. V. J.]. — Derivat din bg. *trěsk*.

Trăeșiri f. v. *trec*.

Tree vb. III. 1. Trec. *La cari tritșeă... la tots dădeă* (la care trecea pe acolo...), 5/57. *Si treacă*, 2/36, *ari tricută*, 8/65. *Trec rońli* (se vindecă rănile), 16/56. | 2. Petrec, aduc. *Bun nă tritșeam* (bine petreceam, o duceam), 8/VI, cf. 19/7, 15/24. || Trăiesc, duc vieța. *Treatsi ampirăteăști* (trăiește împărătește), 9 cf. 10/67. (Cupa, cu infinitiv l scurt). *ȳundi si poati treatsi*

tseastă āpu (unde se poate trece), 12/61. [D e r i v a t e: *treátziri* f. = trecere, *triebút*, -a adj. = trecut. C o m p u s e (cu pref.): *dutrée* (du + trec), vb. III. = isprăvesc de trecut; *năstrée* (nă + astrec, cf. arom. *astrec*) vb. III. = întrec, Com. T. P.; *putrée* (pu + trec) vb. III. = trec puțin. *Di ca pitricú piștaru, ȳa cãtsãdi și-l' dunã* (după ce trecu puțin vânzătorul de pești...) 4/72; *priputrée* (pri + pu + trec) vb. III. = trec peste (măsură). *Aȳ priputricuș, aȳ scuseș din vreami* (ai făcut-o de oaie), 618; *pruputrée* (pru + pu + trec) vb. III. *Tseastă ȳarã u pruputricuș* (de astã datã o făcuși de oaie), Com. I. L.]. — Din lat. *traicio*, -ere, (arom. *trec*).

Trěj num. Trei. *Tots trejil' mǎgar* (toți trei măgarii), 20/41. *La trejli ȳarã* (a treia oară), 22/40. *Lã trejli ser* (a treia seară), 3/23 cf. 4, 5/9. (Țárnareca) *la trejã dichicã* (la al treilea minut), 19/65. [Și: (Liumnița) **trjãi** num. 1/74. C o m p u s e: **trejispřãts** = treisprezece; **trejzqts** = treizeci, 3/17]. — Din lat. *trēs*, (arom. *trej*).

Treileăuã (pl. -leȳ) f. Guler la cămașã, ALR. 3292.

Trėjispřãts num. }
Trejzqts num. } v. *trej*.

Trépl'u m. v. *tripnes*.

Tri prep. Pentru (Țárnareca și Huma), *Cum și trã tsi l-ãȳ cavga?* (cum și pentru ce le este cearta?). || De. *Tsare, voȳ s-ti 'ntreb tri un lucru*

(țare, vreau să te întreb de un lucru), 8/65. *Lucri buni tri mǎncari* (... bune de mâncat), 4/64. *Bãgã mirac tri cal* (i se făcu dor de un cal), 21/65. [Și: (Țárnareca) **tã, tru** prep. 23/65]. — Din lat. *trans*. (arom. *trã*).

Trjãi num. v. *trej*.

Trjãmur vb. I. v. *treamur*.

Tribujés vb. IV. Trebuesc. *Tseasti lucrì... ș-la mini aȳ tribues* (aceste lucruri... îmi trebuesc și mie), 6/78 cf. 8/25, 39/40, 2/46, 1/77. [Și: **trubujés** vb. IV. *Nu trubujãști cl' iń*, 135]. — Din bg. *trëbovati*.

Triculés vb. IV. v. *trăcules*.

Triebút, -ã adj. v. *trec*.

Trimét vb. III. Trimet. *Li trimes-aȳ la spilarea la vãli* (le-a trimes să spele la râu), 1/59. *Daȳma aȳ trimiteȳ* (mereu o trimetea...), 2/11. — Din lat. *tramitto*, -ere.

Trimijos vb. IV. Clipocesc, cucăiu, ALR. 2309. — Din bg. *drëmam*.

Trimurãri f. v. *tremur*.

Trindãfil m. Trandafir. *Un trindafil ãn mejlucu di mari* (= cãndil'u), *13. — Din gr. *τραντάφυλλο*. (arom. *trandafil*).

Trión m. Cuțit de tăiat ciorchine. [D e r i v a t: *triontșãc* m. dimin.]. ALR. 6124. Din bg. *trion*.

Tripnés vb. IV. Clipesc. *Pãndã si tripneș* (pãnã să clipești din ochi, imediat, la moment), 808. [D e r i v a t: **trépl'u** m. = cel care mereu clipește din ochi. Com. I. L.

Compus (cu pref.): **zătripnés** (ză + tripnes) = închid ochii o clipă, adorm, dorm puțin. *Feata zătripni unec* (fata dormi, ațipi puțin), Com. T. P.]. — Din bg. *trepja*, (aor. *trepnah*).

Triseuteaști vb. IV. v. *treascut*.

Trisupăseă f. Păsăre cu coada lungă cu care bate pământul, codobatură. In Liumnița se mai numește și: **coadărăbădără** f. Com. P. M. *Tricù pri cola trisupașca și la zisi* (trecu pe acolo codobatura), 18/33. [Și: **stricupăseă** f.]. — Din bg. *tresiopaškă* «tremură coada», (arom. *cutrubată*, alb. *bishkë-tundës*).

Triușă f. Partea curții care se găsește dinaintea casei. *Ca si pucăto ăn... triușă* (când se uită în curte), 22/90 cf. *42, cf. 13/3, 17/7, 800. — Derivat din *ușă*.

Trivés vb. IV. Bălbăiesc, gângăvesc. *Tsela triveaști*, ALR. 2082. [Derivat: *trivlív*, -ă adj. = gângav, bălbăit, ALR. 2083].

Trivlív, -vă adj. v. *trives*.

Triznés vb. IV. (în Țárnareca, Liumnița) Trăznesc. *Căn trizneă domnul, treascutlu tru măn aș cătsă șu tsivă nu-l fătseă* (când trăznea D-zeu, trăznetul în mâini îl apuca...), 11/67. [Derivate: **trizniri** f. = trăznire; **triznít**, -ă adj. = trăznit, Com. V. J.]. — Din bg. *trēsna*.

Trizniri f. }
Triznít, -ă adj. } v. *triznes*.

Tręntă adj. Leneșă, Com. V. J.

Tróșeă f. Stuf. *Cupirimint di troșcă* (acoperiș de stuf), ALR. 3773. — Din mbg. *troška*.

Tróșeăt m. Măzăriche, cf. m. *zărıc'lă*, ALR. 5257. [Și: **tróșeut** m.]. — Din bg. *troškot*.

Tróșeut a. v. *troșcăt*.

Trt, **trt** strigătul cu care se alungă oile, ALR. 5327. Cf. *pr*, *pr*, *pr*; *tsicș*, *tsicș*.

Trtes vb. IV. Fac tot. [Și: **tártés** vb. IV. = cac, (perf. s. *tártniș*). *Măgăru tártni ună liră*, 7/24. — Din bg. *tártam* (aor. *tártnah*).

Tru prep. (Țárnareca). In. *Si angrupă tru cuproșă* (se îngropă în gunoi), 16/68. *Tru aș tsarluș casă* (în casa țarului), 10/66 cf. 26/65. [Și: **tu** prep. Com. V. J. **Compuse**: **díttru** prep. = din. *Tots uaminił ditru tsăruștimea* (toți oamenii din împărăția); **píttru** prep. = pe, prin. *Píttru căl'ur* (pe drumuri), 10/65. — Din lat. *intrō*, (arom. *tru*).

Trubușońă f. v. *tărbușońă*.

Trueulăș m. Roată, ALR. 5606. *Trăculaș di plug* (roțile de plug), ib. 893. *Capu di truculaș* (butucul roții), ib. 5608. *Părmac di truculaș* (verigele de pe butuc), ib. 5609. | Rotița găurită a bătătorului. [Și: **trăeulăș** m.]. — Din bg. *trăkalo*.

Trueulătă N. loc. (Nânta), cf. *trăcules*.

²**Trueulătă** f. v. *trăcules*.

Trudés vb. IV. Imprăștiu. *Si nu si trudească bumbacu*, Com. T. P. (Refl.) Mă trudesec, mă muncesc, Com. V. J. — Din bg. *trudă se*.

Trúp a. 1°. Trup. *Trupurli li tureà ân izbă* (trupurile le aruncă în pivniță), 14/77. | 2°. Trunchiu, buștean. *Trup si feasi* (s'a făcut buștean, s'a îmbătat rău), 998. — Din bg. *trup*.

Trupés vb. IV. 1°. (Liumnița) Taiu un lemn mare spre a face o grindă, Com. P. M. || Taiu, îmbucătățesc. | 2°. Scarmăn lână cu pieptenii. *Butšamu ari doji chiaptivi cu cari si trupeaști lona* (...are doi piepteni cu care se scarmână lâna). || (Oșani) Torc lână ceva mai gros. Com. I. L. [Derivat: **trupiri** f. (Liumnița) = scarmănare, Com. C. I.]. — Din bg. *trupja*.

Trupnés vb. IV. Sun. *Io si trupnes cu tșoarili* (eu o să sun cu picioarele), 17/43. — Din bg. *tropam* (aor. *tropnah*).

Truputés vb. IV. Tropăiesc, dau din picioare, ALR. 1475, cf. 4419. [Și: *zupcuies*, ib.]. — Din bg. *tropot*.

Tu pr. pers. Tu. *Tse fats tu...* (ce faci tu...), 6/80. *Nat-s pãrili cot ats fac* (na-ți banii cât îți fac), 8/2. *Ats mi ruăg* (mă rog ție), 9/73 cf. 6/2. *Răpina si ti mănancă*, 15/80, etc. — Din lat. *tū*, (arom. *tu*, rar.)

²Tu prep. v. *tru*.

Tuăt, -ă pron. v. *tot*.

Tue a. Unsoare, grăsime de porc topită, ALR. 750. — Din mbg. *tuk*.

Tueălă f. Toacă. Com. GH. T.

Tueălniță f. Toacă mare, ALR. 2810. Derivate din *toacă*, cf. alb. *tokë*.

Tuemés vb. IV. (refl.) 1°. Mă logodesc. *Nu ver să ti tuceș*, 4/94.

2°. Mă tocmesec, mă măsoar cu cineva, mă prind. *Cu iel s-ti tuceș* (cu el ai să te măsoari, să te tocmești), 809. [Derivate: **tuemiri** f. = logodire; **tuemít**, -ă adj. = logodită]. — Din bg. *tăkmja*.

Tuemiri f.

Tuemít, -ă adj. } v. *tucmes*.

Túeu adv. 1°. Numai. *Ra ună-uară nouă frats și veau tucu ună soră* (... și aveau numai o soră). | 2°. Numai că, îndată, dintr'odată. *Și tucu si feasiră uoï* (și îndată se făcură oi), 4/31 cf. 14/31. | 3°. Mereu, tot mercu, într'una. *Unu [frati] tucu stăteà casă aș chiptinã mã-sa* (unul dintre frați stătea mereu acasă...), 1/71. | 4°. Conj. Dacă. *Tucu si-ú li facă tsești tșoftsi dõmnu uoï* (dacă mi le va face D-zeu aceste ciori oi), 3/31. *Io tucu si dam la tots... la mini nu rămăneà tsivã* (dacă aș fi dat la toți, mie nu mi-ar fi rămas nimic), 15/31 cf. 2/56. [Și: **túeum** adv. *Feata... tucum stricni la buric*, 32/51. **Túeu-greã** = aproape. *Tsista Corini sa, tucu-grea, un arșon di-parti*, B. 9]. — Din bg. *tuku*.

Túcu-greă v. *tucu*.

Tudžár m. Neguțător, comerciant, ALR. 5476. *Si feasi ca vrin tudžár* (se făcu ca un neguțător), 22/79 cf. 2/23. [Derivat: *tudžarľov* (tc. *tudžarľyk*) a. = neguțătorie]. — Din tc. *tuğar*.

Tudžarľov a. v. *tudžar*.

Tufán m. Furtună. *Boarea ari multă furtună și mari tufan* (și spuni con vintură multă neau), ALR. 3436. — Din tc. *tufan*.

Túfecă f. Buchet de flori; papură neagră, ALR. 1907. Derivat din *tufă*, lat.

Túfea-di-Tușim N. loc. în Meglen, *Meglenoromânii*, I. 11).

Tufłac a. Pușcă. *Bam! cu tufeacu*, 8/57. *Și lară... tufeatsili și si dusiră*, 3/54 cf. 2, 13/32, 2/54, cf. 810, 812. [Și: (în Țárnarea) **tuféchiă** f. 35/65. Derivat: *tufectși* (tc. *tufekši*) = cel care face puști; neguțător de puști. Com. G. D.]. — Din tc. *tűfec*.

Tuféchiă f. }
Tufectși m. } v. *tufeac*.

Tujág a. v. *tujagă*.

Tujágă f. Toiag, băț mai gros, *misleă la coň, ia-ts tujaga*. [Și: *tojág, tujág* Com. I. L. *Burvin cu un tojag* (amestecăm cu un băț), B. 15]. — Din sl. *tojag*.

Túlă f. Cărămidă, ALR. 3791. — Din lat. *tubula*, -am, (arom. *tulă*).

Tulăriști f. (Liumnița) Locul unde se strâng sătenii, piață în Oșani: codru), ALR. 2605. *Snaga*

în bisearică și mintea 'n tulăriști, se zice despre cei ipocriți, 813.

Tuléjeă f. Vârf ascuțit, Com. V. J. — Din bg. *tulejka*.

Tulés vb. IV. (refl.) Mă ascund, mă pitulesc, Com. T. P. — Din paleosl. **tuliti* (din *zatuliti*, cf. bg. *zatuljam* «ascund»).

Túmbă f. Deal, tumulus, N. loc. (Cupa), Com. N. P. Alte nume de loc.: *Tumba-naltă, Tumba-petcală*. [D i m i n u t i v : **tumbăreă** f. (deal mic)]. — Din lat. *tumba*, -am, (arom. *tumbă*).

Tumbăreă f. v. *tumbă*.

Tumbéchi f. Foi de alamă? *Frunză tiniră tăl'ată ân filiș lundz ca tumbéchiă*, B. 5, cf. 6. Cf. tc. *tombak*, (alb. *tumbak*).

Tumnărés, -ească adj. }
Tumnátieă f. } v. *toamnă*.

Túna f. Dunărea. Com. GH. T. — Din tc. *Tuna*.

Túnă (pers. 3 dela verbul *tunari*). Tună, Com. T. P. [Derivat: **túnit** a. = tunet, Com. T. P.]. — Din lat. *tōno*, -are.

Tund vb. III. Tund. [Derivate: **túndiri** f. = tundere; **tuns, -ă** adj. = tuns; **tunsător** m. = tungător, ALR. 5806. Compus: **putund** (pu + tund) vb. III. = tund, retez pușin; *Putundim pitih* (retezăm fagurii, toamna, spre a strânge mierea), ALR. 5465]. — Din lat. *tondeo*, -ere, (arom. *tundu*).

Túndiri f. v. *tund*.

Túnit a. v. *tună*.

Tuns, -ă adj. }
Tunsătură f. } v. *tund*.

Túntsea adv. Atunci. *Di tuntutsea ntsileasiră că ra binli dōmnu* (de atunci înțeleseră...), 19/56 cf. 18/65. [Și: (în Țárnareca) *túntsea* adv. 35, 42/65]. — Din lat. *ad-tūnc-ce*, (arom. *atumtsea*).

Tupés vb. IV. Topesc. *Veacu ni la măncaș, că sari mi tupiș* (mi-ai mâncat viața), 908. [D e r i v a t e: **tupíri** f. = topire; **tupít**, -ă adj. = topit. C o m p u s (cu pref.): **răstupés** (de pe bg. *raztopja*) vb. IV. = topesc. Com. G. D. **tupílă** f. (numai în expresia) *Tupilă* (este ud până în piele), 237]. — Din paleosl. *topiti*, (arom. *tuk'escu*).

²**Tupés** vb. IV. Inting în ceva. *Tupes pojna ăn mănçari*, ALR. 4116. — Din bg. *topja*.

Tupílă f. }
Tupíri f. } v. *tupes*.
Tupít, -ă adj. }

Tupólă f. Pleop. *Feata si suiă stri ună tupolă* (fata se sui pe un pleop), 14/64 cf. 18/64. [Și: **tăpólă** f.]. — Din bg. *topola*.

Turb vb. I. v. *ąnturb*.

Ture m. Turc. *Turtsil' nă tărș sari 'n cap* (Turcii ne pisează sare 'n cap), cf. 18/16. [D e r i v a t: **turtsés**, -ească adj. = turcesc. *Cătun turtses* (sat turcesc), 2/8 cf. 8/41. C o m p u s e: (cu pref.) **ąnturtșqs** vb. IV. (refl.) = mă turcesc, (la Oșani) **puturtșqs** (mbg. *poturçam*) vb. IV. *Turtsil di Nąnti*

sa tots puturtșqs (Turcii din Nânta sunt toți turciți), Com. I. L.; (derivate): **ąnturtșqt**, -ă, **puturtșqt**, -ă adj. = turcit], arom. *Turcu*.

Tureătoăreă f. v. *torc*.

Turés vb. IV. 1°. Vărs. *Aj să-i turim apu. Si scoală să turească ghipt ăn coș* (se scoală să verse grâu în coș), 23/41 cf. 4/XIV, 3/72. | 2°. Arunc, azvârl. *Cătșo* *si turească peșt ăn drum* (începu să arunce pești în drum), 3/13 cf. 6/14, 4/29. *Cąn si-ń turească tsară pri uoç'i* (când voiu muri), cf. 843. *Si turì pri tufeac* (se azvârl pe pușcă, adică a luat arma), 812. || Trag cu pușca. *An mini si tureă, pică șondzi nu pică* (să fi tras în mine...), 892. | 3°. Scot ceva afară, scot. *Tureă-u chesea* (scoate punga), 8/52. | Leapăd. *Turì vaca* (vaca a leapădat), ALR. 1074. || 4°. Ridic. *Că-ń turìj ochl'il' ąnsus* (când îmi ridicai ochii în sus), 8/72. || Scol ceva. *Pots să-u tureș sinduchia* (poți să o ridici lada), 27/68. || Scol, dau la o parte. *Aman ... ture-ń ropa di pri mini* (aman, dă la o parte piatra...), 1/12. || 5°. Bag, pun. *La lară fițșoru și la turiră ăn furnă* (il luară băiatul și-l bagară în cuptor), 17/56, (refl.) *Si turì pri el* (se puse pe el), 2/53. *Ștefan si turì pri [cal] și calu cătșo si budăjască* (atunci Ștefan se puse s. se sui pe [cal]). || 6. (Despre un joc, o petrecere), refl. mă sfârșesc, mă stric. *Nearsiră lă cor, džucară, džu-*

Tuns, -ă adj. } v. *tund*.
Tunsătură f. }

Túntsea adv. Atunci. *Di tuntsean tsileasiră că ra binli dōmnu* (de atunci înțeleseră...), 19/56 cf. 18/65. [Și: (în Țárnareca) *túntsea* adv. 35, 42/65]. — Din lat. *ad-tūnc-ce*, (arom. *atuntsea*).

Tupés vb. IV. Topesc. *Veacu ni la mâncaș, că sari mi tupiș* (mi-ai mâncat viața), 908. [Derivat: *tupiri* f. = topire; *tupít*, -ă adj. = topit. Compus (cu pref.): *răstupés* (de pe bg. *raztopja*) vb. IV. = topesc. Com. G. D. *tupilă* f. (numai în expresia) *Tupilă* (este ud până în piele), 237]. — Din paleosl. *topiti*, (arom. *tuk'escu*).

²**Tupés** vb. IV. Inting în ceva. *Tupes poina ă n mǎncari*, ALR. 4116. — Din bg. *topja*.

Tupilă f. }
Tupiri f. } v. *tupes*.
Tupít, -ă adj. }

Tupólă f. Pleop. *Feata si suia stri ună tupolă* (fata se sui pe un pleop), 14/64 cf. 18/64. [Și: *tăpólă* f.]. — Din bg. *topola*.

Turb vb. I. v. *anturb*.

Ture m. Turc. *Turtsil' nă tărōs sari 'n cap* (Turcii ne pisează sare 'n cap), cf. 18/16. [Derivat: *turtsés*, -ească adj. = turcesc. *Cătun turtses* (sat turcesc), 2/8 cf. 8/41. Compuse: (cu pref.) *anturtșqs* vb. IV. (refl.) = mă turcesc, (la Oșani) *puturtșqs* (mbg. *poturcam*) vb. IV. *Turtsil di Nqnti*

sa tots puturtșqs (Turcii din Nânta sunt toți turciți), Com. I. L.; (derivat): *anturtșqt*, -ă, *puturtșqt*, -ă adj. = turcit], arom. *Turcu*.

Tureătoărecă f. v. *torc*.

Turés vb. IV. 1°. Vărs. *Aj să-i turim apu. Si scoală să turească ghipt ă n coș* (se scoală să verse grâu în coș), 23/41 cf. 4/XIV, 3/72. | 2°. Arunc, azvârl. *Cătsq si turească peșt ă n drum* (începu să arunce pești în drum), 3/13 cf. 6/14, 4/29. *Cq n si-ń turească tsară pri uocl'i* (când voiu muri), cf. 843. *Si turi pri tufeac* (se azvârli pe pușcă, adică a luat arma), 812. || *Trag cu pușca. Ă n mini si tureă, pică șondzi nu pică* (să fi tras în mine...), 892. | 3°. Scot ceva afară, scot. *Tureă-u chesea* (scoate punga), 8/52. | Leapăd. *Turi vaca* (vaca a lepădat), ALR. 1074. || 4°. Ridic. *Că-ń turiș ochl'il' ănsus* (când îmi ridicai ochii în sus), 8/72. || Scol ceva. *Pots să-u tureș sinduchia* (poți să o ridici lada), 27/68. || Scol, dau la o parte. *Aman ... ture-ń ropa di pri mini* (aman, dă la o parte piatra...), 1/12. || 5°. Bag, pun. *La lară fitșoru și la turiră ă n furnă* (il luară băiatul și-l bagară în cuptor), 17/56, (refl.) *Si turi pri el* (se puse pe el), 2/53. *Ștefan si turi pri [cal] și calu cătsq si buddășcă* (atunci Ștefan se puse s. se sui pe [cal]). || 6. (Despre un joc, o petrecere), refl. mă sfârșesc, mă stric. *Nearsiră lă cor, džucară, džu-*

cară şu vini vremea si si turească siirea (merseră la horă, jucară și veni vremea să se strice...), 5/66. [Derivate: *turiri* f. = azvârlire, aruncare; *turît*, -ă adj. *Li flo capitili turiti* (găsi capetele aruncate), 15/28, 21/78]. — Din bg. *turjam*.

Turiri f. }
Turît, -ă adj. } v. *tures*.

Turlă f. Aburi cf. p a r ă. *Apa scoati turlă*, ALR. 2543, cf. 420.

Turlija f. Fel. *Ună uđaiđ plină cu toati turliji di ghipt* (plină cu toate felurile de cereale), 20/51. *Ună turlijă* (la fel). *Căsaşa feşi doi cătsol' ... ună turlijă* (căţeaua fătă doi căţei... la fel), 6/28. *Turlituri* (fel de fel). *Işpră di colo turlituri di şerp* (ieşiră de acolo fel de fel de şerpi). — Din tc. *turli*.

Turnări f. }
Turnât, -ă adj. } v. *torn*.
Turnătură f. }

Turtă f. Turtă. *Aş flo turta gárnatsă, aş răzdrubi* (o află turta, o îmbucătăţi), 22/6. *Turtă zărnatsă* (turtă de făină de grâu). *U măncă turtă zărnatsă*, 15/72 cf. 8/69. — Din lat. *tūrta*, -am, (arom. *turtă*).

Turtsés, -ească adj. v. *turc*.

Turtură f. v. *tărtură*.

Tuşi f. Tuse. [Derivat: *tuşş* (<lat. *tūssio*, -ire) vb. IV. = tuşesc. *Icu tuşş, catsă un lilic* (dacă tuseşti, prinde un liliac), Com. C. I.]. — Din lat. *tūssis*, -em, (arom. *tuse*).

Tusnés vb. Strâng, apăs (refl.) *s-tusnes* = se prind (despre obiecte care se prind unul cu altul), ALR. 5638. — Din mbg. *tiskam*, (aor. *tisnah*). Cf. *tisnes*.

Tuşş vb. IV. v. *tusi*.

Tut, -ă pron. v. *tot*.

Túteäv adj. se zice despre unu care nu se pricepe la nimic, care nu e în stare să facă ceva, 816. — Din bg. *tutkav*.

Tútehi adv. Ca și cum. *Tutchi raj cola* (ca și cum ai fi fost acolo). Com. T. P. — Din mbg. *tutki(m)*.

Tutnés vb. Arunc. *La tutni ân trap* (îl aruncă în vale), Com. T. P. (Refl.) Mă iau după cineva. *Si tutni după tşitş-sa*. — Din tc. *tutmak?*

Tutş a. Bronz, tuciu. *Brântşéal ali si dară di tutş* (clopoţei se fac din bronz), Com. I. L. — Din tc. *tuč*.

²*Tutş* m. (La moară). Bold sau cep. Com. H. I. — Din mbg. *tuč*.

Tutşiri f.

Tutşit, -ă adj. } v. *tutşos*.

Tutşuri f. }

Tutşş vb. IV. Dau la tocilă, ascut. *Du-ti di ats-l'a tutşă uneac dintsil'* (du-te de-ţi ascute niţel dinţii), 24/90 cf. 25/90. Derivate: *tutşuri*, *tutşiri* f. = ascuţire; *tutşot*, *tutşit*, -ă (cu negativul *nitutşót*, -ă) adj. = ascuţit, care taje. C o m p u s e (cu pref.): *zătutşş* (ză + *tutşş*), vb. IV. = încep să-mi ascut dinţii. — Din bg. *toča*.

Tutšós vb. IV. Trag zeamă de varză. *La tutšos prăsoju di cutšan* ALR. 4098. — Din mbg. *točam*.

Tutšqt, -ă adj. v. *tutšqs*.

Ts

Tsă pron. v. *tu*.

Tsăfărlăchi m. Omușor. Com. T. P.

Tsăfuj (di bucă). Locul unde trag scândura la moară și se oprește apa. ALR. 6735.

Tsăl pron. v. *tsela*.

Tsăluf m. Perciune, zulf, ALR. 2014. [D e r i v a t: *tsălufătă* f. = oaie, capră căreia îi atârnă zulfii]. — Din tc. *züluf*. Cf. *z ä l u f*.

Tsăneări f. v. *tsqn*.

Tsăngărés vb. Fac «țângăr». din clopot, sun cu clopoțelul. Com T. P. — Formațiune onomatopică.

Tsăntsăglét m. Floarea soarelui. ALR. 1907. — Din bg. *slănčegljad*.

Tsăntsie m. Nume de monedă veche, (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 41). — Din germ. *zwanzig*.

Tsăpă m. Țeapă, țepușe, frigare, ALR. 3977. *Coti steali la Dömmu, coti tsapi an pimint* (= stărniștea) *73. *Ca pri tsapă mi frise* (mă fripse ca prin țeapă) adică m'a frecat bine, 817. — Din sl. *čěpa*.

Tsăpăróg, -ă adj. (Despre capre, oi) Cu coarnele sucite. *Căpră tsăpăroagă*, 4/68. — Din *tsapă?*

Tsăpés vb. IV. Alung, gonesc, (refl.) mă alung. *Ăń am patru suror tucu si tsăpes și nu pot si si jungă*. (vărteșli), *91. [D e r i v a t e: *tsăpíri* f. = alungare; *tsăpít*, -ă adj. = alungat. C o m p u s (cu pref.): *zătsăpés* (ză + tsăpes) = alung, gonesc. *Aș lq un lemn di la zătsăpi prin poartă* (iși luă un lemn de-l alungă...), 5/44. Pentru etim. cf. dacor. *țip*.

Tsăpíri f.

Tsăpít, -ă adj. } v. *tsăpes*.

Tsar m. (Țárnareca) Impărat (în celelalte comune, numai ămpír a t). *Tsarlu al' gri* (țarul îi zise...), 23/65. *Tsare, voji si ti 'ntreb*, 8/65 cf. 15, 23/64, 3/65. [D e r i v a t e: (Feminin) *tsărítsă* f. = țarină, împărăteasă, cf. ămpírăteasă. *Tuntsea tsărítsa al' deadi ună carti* (atunci împărăteasa...), 18/65, *tsărés*, -easă adj. = țaresc. *Ūaminl'ă tsăreștă, căn viniră zuva lantă* (oamenii țarului), 20/64, *tsăruștími* f. = împărăție. *Ūaminl'ă di tru tsăruștimea* (oamenii din împărăție...), 32/65. — Din bg. *car*.

Tsără f. Țară, pământ. *Măiră cu grop di tsară* (azvârliră cu bulgări de pământ), 15/5. *Pănă si-ń pună tsără*, 842 cf. 167, 9/62. — Din lat. *tĕrra*, -am, (arom. *tsară*).

Tsărése, -easă adj. v. *tsar*.

Tsărítsă f. v. *tsar*.

Tsărnă f. Nume de capră (neagră). — Din bg. *cărna*.

Tutšós vb. IV. Trag zeamă de varză. *La tutšos prăsoju di cutšan* ALR. 4098. — Din mbg. *točam*.

Tutšqt, -ă adj. v. *tutšqs*.

Ts

Tsă pron. v. *tu*.

Tsăfărlăchi m. Omușor. Com. T. P.

Tsăfuj (di bucă). Locul unde trag scândura la moară și se oprește apa. ALR. 6735.

Tsăl pron. v. *tsela*.

Tsăluf m. Perciune, zulf, ALR. 2014. [D e r i v a t: *tsălufătă* f. = oaie, capră căreia îi atârnă zulfii]. — Din tc. *züluf*. Cf. *z ä l u f*.

Tsăneări f. v. *tsqn*.

Tsângărés vb. Fac «țângăr». din clopot, sun cu clopoțelul. Com T. P. — Formațiune onomatopică.

Tsantsăglét m. Floarea soarelui. ALR. 1907. — Din bg. *slănčegljad*.

Tsantsie m. Nume de monedă veche, (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 41). — Din germ. *zwanzig*.

Tsăpă m. Țeapă, țepușe, frigare, ALR. 3977. *Coti steali la Dömmu, coti tsapi an pimint* (= stărniștea) *73. *Ca pri tsapă mi frise* (mă fripse ca prin țeapă) adică m'a freat bine, 817. — Din sl. *čěpa*.

Tsăpăróg, -ă adj. (Despre capre, oi) Cu coarnele sucite. *Căpră tsăpăroagă*, 4/68. — Din *tsapă?*

Tsăpés vb. IV. Alung, gonesc, (refl.) mă alung. *Ăń am patru suror tucu si tsăpes și nu pot si si jungă*. (vărteșli), *91. [D e r i v a t e: *tsăpíri* f. = alungare; *tsăpít*, -ă adj. = alungat. C o m p u s (cu pref.): *zătsăpés* (ză + tsăpes) = alung, gonesc. *Aș lq un lemn di la zătsăpi prin poartă* (iși luă un lemn de-l alungă...), 5/44. Pentru etim. cf. dacor. *țip*.

Tsăpíri f.

Tsăpít, -ă adj. } v. *tsăpes*.

Tsar m. (Țárnareca) Impărat (în celelalte comune, numai ă m p i r a t). *Tsarlu al' gri* (țarul îi zise...), 23/65. *Tsare, voji si ti 'ntreb*, 8/65 cf. 15, 23/64, 3/65. [D e r i v a t e: (Feminin) *tsărítsă* f. = țarină, împărăteasă, cf. ă m p i r ă t e a s ă. *Tuntsea tsărítsa al' deadi ună carti* (atunci împărăteasa...), 18/65, *tsărés*, -easă adj. = țaresc. *Ūaminl'ă tsăreștă, căn viniră zuva lantă* (oamenii țarului), 20/64, *tsăruștimi* f. = împărăție. *Ūaminl'ă di tru tsăruștimea* (oamenii din împărăție...), 32/65. — Din bg. *car*.

Tsără f. Țară, pământ. *Măiră cu grop di tsară* (azvârliră cu bulgări de pământ), 15/5. *Pănă si-ń pună tsără*, 842 cf. 167, 9/62. — Din lat. *tĕrra*, -am, (arom. *tsară*).

Tsărése, -easă adj. v. *tsar*.

Tsărítsă f. v. *tsar*.

Tsărnă f. Nume de capră (neagră). — Din bg. *cărna*.

Tsărnaréca N. loc. în Meglen, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 7, 26).

Tsartsărăchi N. loc. (Cupa).

Tsărtsărăcă f. Pepene galben încă necopt bine; un fel de pepene galben fără miros și cu gustul de castravete.

Tsărúj f. pl. (Țárnareca, încolo u p i n c ă) Opincă. *Scutets-vă, făr-tati, tsărúli* (scoateti-vă, făr-tate, opincile), 9/66. — Din gr. *τοα-ροῦχι*, (arom. *tsărúh'e*).

Tsărústími f. v. *tsar*.

Tsărvéneă f. Soiu de grâu roșcat, ALR. 5182. — Din bg. *cărvenka*.

Tsávă f. Țeavă. Com. C. I. — Din paleosl. *čevŭ*, (arom. *tsaye*).

Tse pron. 1°. (interog.) Ce. *Tse mul'ari caftsă bre?* (ce muiere cauți bre?), 11/65. *Tsi fats?* (ce faci?), 13/16 cf. 9/19, etc. | 2°. (relativ). *Mul'area tse te ansuraș* (muierea cu care te însurași), 11/65. *Chirchezu tsi ra la apu* (cerchezul care era la apă), 6/16. [Și: tsi pron. rel., inter.; (Liumnița) tsjă pron. rel.inter., 2/73. D e r i v a t: tsivă adv. = nimic *Nu, tsivă tsivă* (nimic, nimic), 4/79. C o m p u s: tsiva-godeă adv., pron. *El nu ve lănt tsiva-godeă* (nu avea alt nimic...), 1/93. *Si spargă tsiva-godeă* (să strice s. să omoare ceva...) 9/57 cf. 3/49, 820]. — Din lat. *quid*.

Tseă }
Tseălânta } pron. v. *tsela*.

Tseăpă f. Ceapă. — Din lat. *caepa, -am*, (arom. *tseăpă*).

Tseăpeă f. Așchie. *Di-l' pusi un buturnic la poartă, tseapchi si feasi poarta* (bucăți si așchii se făcu poarta), 26/32. [Plur. *tseapchi*]. — Din bg. *čepka*.

Tseártă f. v. *tsert*.

Tseăsta pron. v. *tsista*.

Tseătă f. Ceată, grămadă de oameni. *Pri drum nuibø ună tseată di fitșor* (pe drum întâlni o ceată de copii), 4/41. — Din bg. *četa*.

Tsel pron. v. *tsela*.

Tsela pron. Acela. *Antribø tsela chirchezu* (întrebă cerchezul acela) 5/16. *Al' flø tsel'a dojl' frăts* (ii află pe acei doi frați), 18/19 cf. 5/26. [Plur. *tsel'a*. Și: (Țárnareca) tsel pron. *Tuntsea tsel tse dădeă păni*, 6/65; (Huma) tsăl pron. *Tsăl cu tămăina* (acela cu tămăia), 10/71 cf. 10/69; (Liumnița) tsjăla pron. 3/73. F e m i n i n: tséa pron. (plur. *tseali*). *Cheșchi di tsea la s-ișă* (numai aia să fie), 11/81. *L-ancalicară tseali di tșatie*. C o m p u s: tsélalant, tseălântă pron. = celalalt, cealaltă (plur. *tsel'alants* și *tsel'lants*). *Tsel'lants argats nu-l' dădeau păni*, 3/65. *Ună ra albă tselântă ra neagră*. — Din lat. *eccum-*illus, -a, -um*, (arom. *atsel*).

Tselălânt pron. v. *tsela*.

Tser N. loc. (Barovița).

²Tser a. Cer, cf. n e b u. *Nap-cum si ardico anghjălu ară la tser*

(apoi se ridică îngerul iarăși la cer), 9/62.—Din lat. *caelum*, (arom. *tser*).

³Tser vb. III. 1°. (Țârnareca)

Caut. *Un tsar tseari mults argats* (un țar caută mulți argați), 2/65. || (Ca în arom.). Cerșesc. *Au flă mă-sa pitru căl'ur iu tsireă pāni* (...cerșea pâine), 10/65. || 2°. (In Oșani și Liumnița) Cer, (foarte rar) vreau. *Cot si tseară tu anca cota... si... daĭ* (oricât să-ți ceară)..., 15/42. *Al' la tsirù* [*scandu*] (ii ceru scaunul), 86/48. *Nu tser pāri di la mini* (nu ceri parale dela mine), 2/37 cf. 5/30, 19/38, 18/42, etc. || (Impers.) Trebuie. *Ca si vină tati, noi tseari s-na sculoḡm* (când va veni tata, noi trebuie să ne sculăm). || 3°. (Lugunța, Cupa și Huma). Vreau. *Tser si fuz casă?* (vrei să pleci acasă), 7/2. *Un pōpă... tsireă să pună izmichĭār* (un popă vroia să pună un servitor), 1/8. *Fuĭ și leṭs tse tser* (pleacă și ia-ți ce vrei) cf. 19/16, 5/21, 8/23, (Huma) 5/69, etc. (Cupa) 15/55, etc. [La pres. 2. și 3 ind. prez. plur. *tsirem, tsirets*, 15/29. C o m p u s (cu pref.) *prutsēr* (pru + tser) vb. III. = cer. *Ca-ŭ prutsiruĭ, mamu, dascălu Nicola*, 1/III.]. — Din lat. *quaero*, -*ere*, (arom. *tser*).

Tserb m. Cerb. *Fitșorul tse si feasi tserbu*, 26/64. *Căn vini tserbul si tsucnească la poatră*, 25/64. Cf. *tserbul vini iară*, 20/64. — Din lat. *cervus*, -*um*, (arom. *tserbu*).

Tsere (pl. *tseartsă*) a. Cerc. mai a-

les la bute). *Tserc di buti*, ALR. 1837. — Din lat. *circus*, -*um*, (arom. *tsercl'u*).

Tsern vb. III. Cern, presar, ALR. 3171. *Āi tsirnut și drămunisit* (este cernut...) se întrebuintează pentru oamenii frecăți. [*tsir-nūt*, -*ă* adj. = cernut]. — Din lat. *cerno*, -*ere*, (arom. *ntsernu*).

Tsert vb. I. Cert, (refl.) mă cert. [(Țârnareca), c o m p u s (cu pref.): *ăntserĭt* (aḡ + tsert) vb. I. *Nearsi si-l' antseartă* (merse să-l certe), 1/68. *Feata... si antsirtă cu izmichiar'l'ă* (fata... se certă cu servitorii), 29/65. *rastsērĭt* (ras + tsert, de pe mbg. *raskaram*) vb. I. = încep să mă cert, mă cert. *Ca si răstsirtară, la spinzuro pāșa*, 17/15 cf. 26, 31/18. D e r i v a t : *tseartă* f. = ceartă. *Dupu joc și tseartă vini*, 819.—Din lat. *certo*, -*are*.

Tsi pron. v. *tse*.

³Tsi pron. refl. v. *si*.

Tsiă pron. v. *tsi*.

Tsieărés vb. IV. (despre pui) Piulesc, ALR. 5718. *Pul'ii tsieăres* ib. — Onomatop. e.

Tsioări f. Greier. Com. T. P. cf. ș t u r e c.

Tsieș, tsieș strigătul cu care se cheamă caprele, ALR. 5327. Cf. c ă z i, c ă z i, c ă z i; p r, p r, p r; t r t, t r t.

Tsieut a. Vaiet, strigăt, țipăt, Com. T. P.

Tsigără f. Țigară. *Tșubucu aĭ un tsigarloc di tsigor*. Com. I. L. [D e r i v a t : *tsigărlōc* m. id.].

Tsigărlqe m. v. *tsigară*.

Tsimbîdi f. (Țârnareca) Furculiță, Com. V. J. [Și: *zimbîdi* f. = clește mic. Com. T. P.]. — Din gr. *τσιμπίδα*, (arom. *tsimbidă*).

Tsină f. Cină. *Dupu tsină ili printru tsină?* (după cină sau înainte de cină). [Derivat: *tsin* (din lat. *cēno*, -are), vb. I. = cinez, mănânc. *Și pusiră sinia si tsină* (și puseră masă să mănânce), 18/6, 5/68. **Compușe** (cu pref.): *zătsin* (ză + *tsin*, de pe mbg. *zavečeram*) = încep să cinez. *Ai si zatsinom unec, pōpi* (hai să cinăm puțin, părinte) ib., *dutsin* (du + *tsin*, de pe mbg. *dovečeram*) vb. I. = termin, isprăvesc de cinat, de mâncat. « *Dutsinaș pupadū?* » — *ia, dutsinaī* (isprăviși cu mâncarea, uită isprăvii), ib. cf. 3/48; *tsinăt*, -ă adj. (cu înțeles activ) = care a cinat, care a mâncat]. — Din lat. *cēna*, -am, (arom. *tsină*).

Tsinsprăts num. v. *tsintsi*.

Tsints num. Cinci. [Compușe: *tsinsprăts* num. = cinci-sprezece; *tsinzqts* num. = cincizeci, 14/7, 12/18]. — Din lat. *quinq̄ue*, (arom. *tsintsi*).

Tsintsigăr m. Pasăre mică care cântă, pițigoiu. [Se mai numește și: *tșintșinar*]. Com. H. I.

Tsinzqts num. v. *tsintsi*.

Tsipă f. Șold. *La flq lăngă tsipi*, 15/55. *Mi dor tsipili* (mă dor șoldurile). — Din bg. *cipa*.

Tsipidōlu m. Nume de câine, cf. *tsipigore*. *Tsel'a cōnil' l'a cl'ima unu.. « tsipidōlu »* (câinii aceia se numeau unul țipidolu), 4/33.

Tsipigōre m. Nume de câine, cf. *tsipidolu*, cf. 4/33.

Tsinūt, -ă adj. v. *tsern*.

Tsist pron. v. *tsista*.

Tsista pron. Acest. *Tsista drăc* (acest drac), 10/79. *Tsista doil'* (acești doi), 1/44 cf. 16/29, 7/36, 1/37, 3/49, 7, 9/55. [Plur. *tsișta* și *tseșt*, 1/80. **Feminin**: *tseastă* (plur. *tseasti*, (tsesti) și *tseăști* (tsești). *Tseșta aī lu ampirātu il'ă* (aceasta este fata împăratului), 26/4. *Tsi sa tseăști luminqr?* (ce sunt aceste lumânări?), 5/37 cf. 6/25, 7/28, 5/43, 3/70. Și: (Huma) *tsist* pron. *Tu aī la fiseș tsist bun* (tu îmi făcuși acest bine), 12/71]. — Din lat. *eccum*-**istus*, -a, -um.

Tsităte f. Cetate, auzit ca nume de localitate în Huma. Com. T. P. (Despre *Tsitati* în Birslav, și Liumnița, cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 24, 25). — Din lat. *civitas*, -*tatem*, (arom. *tsitate*).

Tsitătea n. loc. în Meglen, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 11).

Tsivă } adv. v. *tse*.

Tsiva-godeă }

Tsōglavi m. plur. Balaur, ființă închipuită cu un ochiu. *La treīli uară la trimeasiră lă tsoglavi* (a treia oară îl trimeseră la balauri), 22/40. — Din bg. *pesoglav*.

Tsqn vb. III. Țin. *Tsela fitșoru si ăntări la tsăneri, și tsela tsqñ și tsela tsqñ* (băiatul acela se întări ținând și unul ține, altul ține...), 4/85 cf. 19/80. *Tsqn inat* (țin necaz). *Șu-l' tsănù inatu tri lantă yară* (și îi ținu necaz pentru altă dată), 23/72. || Am curaj, îndrăznesc. *Cari aș tsqni* (cui îi ține, cine îndrăznește), cf. 2/24, 443. [Derivat: tsăneări f.]. — Din lat. *tēneo*, -*ere*, (arom. *tsîn*).

Tsqp vb. I. Țip, strig tare. *Un uom... tsăpă* (un om țipa), 3/78. *Lats și tsăpats* (luați și țipați), 21/16. *Să tsqă* (să țipe), 9/13 cf. 18, 21/16, 3/45. [Derivat: tsăpări f. = țipăt. *Locu la dispică di tsăparea*, 818. *Compușe* (cu pref.): **prutsqp** (pru + tsqp), de pe bg. *provikvam*) vb. I. = încep să strig, scot un țipăt. *Popa prutsăpō la pupădiya* (popa începu să strige la preoteasă), cf. 14, 15/43, 23/32, 4/22, 19/69; **răstsqp** (ras + tsqp, de pe bg. *razvikvam*) vb. I. = încep să țip, fac gură multă. *Si răstăpō frătili* (fratele începu să țipe), 15/32 cf. 14/42].

Tsqst a. Capac și în special capacul «podnitsei» (= tavă de pământ). *Ua-i... tsqstu și podnitsa* (uită capacul, uită tava), să vedem care pe care, 454. — Din l.t. *těstum*.

Tsqts vb. I. v. *tsqtsă*.

Tsqtsă f. Țăță. *Ielă di ăngl'ită treș picătur di lapti din tsqtsa mea*

(vino, de înghite trei picături de lapte din țăța mea), 15/94. *Tsqtsă di rujac* (la albinărit) lavre, căței, ALR. 5467. *Tsqtsă di matitsă* (botcă, celule în care se naște matca) ib. 5468. [Derivat: **tsqts** vb. (cf. bg. *cicam*) = sug țăța (în limbagiul copiilor și numai despre copii). Cf. bg. *cica* alb. *sisë*.

Tsrăpés vb. IV. Scot apă. *Tsqni-ti mult bun ca si tsrăpnim* (ține-te bine ca să scoatem apă), 11/85. *Și că tsrăpniră apu* (și după ce luară apă), 12/85. [Și: **tsrăpnés** vb. IV.]. — Din mbg. *cărpam*.

Tsrăpnés vb. IV. v. *tsrăpes*.

Tsúfeă f. Ciucure. *Copilașil' poartă beati cu tsufts* (flăcăii poartă bete cu ciucuri), Com. I. L. — Din mbg. *cufka*, id.

Tsutsugléd m. v. *tsuntsugled*.

Tsuntsugléd m. Acelaș cu *tsăntsăglet*. Com. C. I. [Și: **tsutsugled**].

Tsutsúl'eă f. Moțișor, moț, orice tufă, Com. T. P. — Din mbg. *cuculka*.

U

Ua adv. Aici. *Ia, ua ari uopt cupiti di ghipt* (uită, aici sunt opt stoguri de cereale), 9/4. [Și: **uătsi** adv. *Its tots uătsi* (sunteți toți aici?), 20/29. — Din lat. *ad-hoc*, (arom. *ayă*).

²**Ua** interj. v. -²*ia*.

Uăe, -**ă** adj. Prost, dobitoc. *Cqtsi fats șa uaculi!* (de ce faci așa prostule!), Com. T. P.

Tsqn vb. III. Țin. *Tsela fitșoru si ăntări la tsăneri, și tsela tsqñ și tsela tsqñ* (băiatul acela se întări ținând și unul ține, altul ține...), 4/85 cf. 19/80. *Tsqn inat* (țin necaz). *Șu-l' tsănù inatu tri lantă yară* (și îi ținu necaz pentru altă dată), 23/72. || Am curaj, îndrăznesc. *Cari aș tsqni* (cui îi ține, cine îndrăznește), cf. 2/24, 443. [Derivat: tsăneări f.]. — Din lat. *tēneo*, -*ēre*, (arom. *tsîn*).

Tsqp vb. I. Țip, strig tare. *Un uom... tsăpă* (un om țipa), 3/78. *Lats și tsăpats* (luați și țipați), 21/16. *Să tsqă* (să țipe), 9/13 cf. 18, 21/16, 3/45. [Derivat: tsăpări f. = țipăt. *Locu la dispică di tsăparea*, 818. *Compușe* (cu pref.): **prutsqp** (pru + tsqp), de pe bg. *provikvam*) vb. I. = încep să strig, scot un țipăt. *Popa prutsăpō la pupădiya* (popa începu să strige la preoteasă), cf. 14, 15/43, 23/32, 4/22, 19/69; **răstsqp** (ras + tsqp, de pe bg. *razvikvam*) vb. I. = încep să țip, fac gură multă. *Si răstăpō frătili* (fratele începu să țipe), 15/32 cf. 14/42].

Tsqst a. Capac și în special capacul «podnitsei» (= tavă de pământ). *Ua-i... tsqstu și podnitsa* (uită capacul, uită tava), să vedem care pe care, 454. — Din l.t. *těstum*.

Tsqts vb. I. v. *tsqtsă*.

Tsqtsă f. Țăță. *Ielă di ăngl'ită treș picătur di lapti din tsqtsa mea*

(vino, de înghite trei picături de lapte din țăța mea), 15/94. *Tsqtsă di rujac* (la albinărit) lavre, căței, ALR. 5467. *Tsqtsă di matitsă* (botcă, celule în care se naște matca) ib. 5468. [Derivat: **tsqts** vb. (cf. bg. *cicam*) = sug țăța (în limbagiul copiilor și numai despre copii). Cf. bg. *cica* alb. *sisē*.

Tsrăpés vb. IV. Scot apă. *Tsqni-ti mult bun ca si tsrăpnim* (ține-te bine ca să scoatem apă), 11/85. *Și că tsrăpniră apu* (și după ce luară apă), 12/85. [Și: **tsrăpnés** vb. IV.]. — Din mbg. *cărpam*.

Tsrăpnés vb. IV. v. *tsrăpes*.

Tsúfeă f. Ciucure. *Copilașil' poartă beati cu tsufts* (flăcăii poartă bete cu ciucuri), Com. I. L. — Din mbg. *cufka*, id.

Tsutsugléd m. v. *tsuntsugled*.

Tsuntsugléd m. Acelaș cu *tsăntsăglet*. Com. C. I. [Și: **tsutsugled**].

Tsutsúl'eă f. Moțișor, moț, orice tufă, Com. T. P. — Din mbg. *cuculka*.

U

Ua adv. Aici. *Ia, ua ari uopt cupiti di ghipt* (uită, aici sunt opt stoguri de cereale), 9/4. [Și: **uătsi** adv. *Its tots uătsi* (sunteți toți aici?), 20/29. — Din lat. *ad-hoc*, (arom. *ayă*).

²**Ua** interj. v. -²*ia*.

Uăe, -**ă** adj. Prost, dobitoc. *Cqtsi fats șa uaculi!* (de ce faci așa prostule!), Com. T. P.

Uăcl'u } m. v. uocl'u.
Uăcl'u-uorb }

Uăjă f. Oaie. *Raŭ doĭ frats și raŭ picurăr*; *iel' si dutșeu cu oili* (... ei mergeau cu oile, erau păstori), 1/3. *Flară un bil'uc di uoĭ* (găsiră o turmă de oi), 8/27 cf. 2/8, 7/25. *Bureati-di-uăjă* v. b u r e a t i; *uăjă răgușă* = cu coarne, ALR. 1805. [Plur. uol' (rar). *S-ti duts la uol'*, 11/60. Diminutiv: uîtșeă f. Com. G. D.]. — Din lat. *ovis*, -em, (arom. oaie).

Uălă f. Oală. *Puni-l' uala cu spuză* (trage-i chiulul), 823. [Derivat: ulăr (<lat. *ollarius*), m. = olar. Com. G. D. cf. grăntșar; uălitșeă f. (dimin.)]. — Din lat. *olla*, -am, (arom. oală).

Uălitșeă f. v. uală.

Uăltăr adv. Alaltăieri. *Uăltăr veà mult cālăbaloc la băsearică* (alaltăieri era multă lume la biserică), Com. I. L. — Derivat din *ĭeri* (arom. *uăltari*).

Uăm m. v. uom.

Uără f. Oară, dată. *La treiĭi uară* (a treia oară), 22/40. *Ān loc di doŭ or* (în loc de două ori), 15/94. *La doŭli, treiĭi... uor* (a doua, a treia... oară), 4/9, 7/49. *Uor-di-căti-uor* (ori de câte ori), 13/65. *Vrină-uără* (vreodată), 1/69. *Niști uor* (câte odată). *Niști uor bruma cadĭ și la avgust*. Com. I. L. — Din lat. *hōra*, -am, (arom. oară).

Uărur Nume de mahala în Lugunța, Com. M. T.

Uăspits m. 1°. Oaspe, musafir. *Uăspitsu nu si prușteată cu beari și cu mănçari, ma cu dulțsi zbor*, 824. *Si-n vină vrin uăspits* (o să-mi vină vreun musafir), 825. *Vin s. mi duc ân uăspits* (pentru: *ân uspets*) = mă duc musafir, mă duc ca invitat la masă. *Si pugudi si vină tumțsea ân uăspits* (se nimeri să vină atunci oaspe), 5/72. *Si dusi... ân uăspits*, 26/2. || 2°. Prieten, amic. *Si dusi pri la uăspits* (se duse pe la prieteni), 16/55. [Derivat: *uspitsloc* a. = prietenie. Com. G. D.]. — Din lat. *hospitem*, (arom. oaspe).

Uăsti f. Oaste, Com. T. P. — Din lat. *hostis*, -em, (arom. oaste).

Uătsi adv. v. ua.

Ūbav, -ă adj. Frumos. *Cu țor ubivi rubi* (cu astfel de haine frumoase), 19/29, *Tiniru juni ubav*, 21/93 cf. 8/39. | Bun. *Tari ubavă apu* (astfel de apă bună), 5/59. [Derivat: *ubăvil'ă* f. = frumusețe. *Īo s-mi duc să ved ubăvil'ă loculuĭ* (eu o să mă duc să văd frumoasa pământului), cf. arom. m u ș a t a l o c l u i, alb. e b u c u r e e d h e u t), 9/86. — Din bg. *hubav*.

Ūbăvil'ă f. v. ubav.

Ūbduvéts m. v. *ubduvitsă*.

Ūbduvétsă f. Văduvă, femeie căreia i-a murit bărbatul. *Plondzi ca vrină ubduvitsă* (plânge ca o văduvă), Com. G. D. [Derivat: (întrebuințat rar), *ubduvéts* m. = văduv]. — Din bg. *vdovica*.

Ubeľ f. (întrebuințat la plur.) Obiele, Com. T. P. — Dintr'un **objelo* (derivat din sl. *obiti*).

Ubidés vb. IV. Caut, cercetez, întreb. *Io 'n tser ti ubideam* (în cer te căutam), 826. *Moartę nu ubidești* (moartea nu întrebă), 1/2 cf. 5/11, 31/18, 2/25, 2/40, 4/42, 5/59, 6/79. [Derivat: **ubidiri** f. = căutare. C o m p u s (cu pref.): **priubidés** (pri + ubides) vb. IV. = caut, cercetez mă uit să văd, să caut. *Priubidi... să vedă* (se uită să vadă), 4/18 cf. 11/50, **pribidés** vb. IV. = caut, (refl.) mă caut, mă cercetez. *Cęn mi pribidiđ ăn džep* (când mă căutai în buzunar...), 2/63 cf. 1/60; **pruubidés** (pru + ubides) vb. IV. *S-la pruibidească*, 20/8, cf.; **pruubidés** vb. IV. 3/7]. — Din mbg. *obiduum*, (bg. *obiđdam*).

Ublęne a. Oblânc la șea, ALR. 5504. — Din paleosl. *oblak*.

Ubol' N. loc. (Cupa) Com. C. P.

Ubór a. (Țárnareca) Curte, (în celelalte comune) adăpost în fundul curții pentru vite, un fel de grajd, o b o r. Com. T. P. — Din bg. *obor*, (arom. *ubor*).

Ubráz m. Obraz. *Si si speală pi ubraz*, 15/66. *Ună jireășcă roșă ai pri ubraz* (un semn roșiu ai pe obraz), Com. C. I. — Din bg. *obraz*.

Uchimát a. Autorități. *S-nu cazi ăn mońli uchimatuluđ* (să nu cazi în mâinile autorităților), 828. — Din tc. *hukimet*, (arom. *uk'imate*).

Uerutés vb. IV. Domesticesc. *Calu la ucrutes, la fac crotnic*, ALR. 5502, cf. *crotnic*. — Din mbg. *ukrotvam*.

Ud, -ă adj. Ud. *Ra ud di plođă*, 3/85. [Derivat: **ud** (<lat. *ūdo*, -are), vb. I. = ud. C o m p u s (cu pref.): **zăúđ** (ză + ud) vb. I. = ud puțin. *No-am măncat... si-ń la zăud rostu* (n'am mâncat... să-mi ud puțin gura), 5/91]. — Din lat. *udus*, -a, -um, (arom. *ud*).

²Ud vb. I. v. *ud*.

³Ud vb. IV. Aud. *Udi un glas*, (aude o voce), 9/70. *Un ęom veă uzęt* (un om auzise), 6/57. *Am uzęt* (am auzit), 9/47. *Aș uzęră*, 5/24 cf. 8/16. [Și: (Țárnareca) **ăvdu** vb. IV. (ca în arom. numai în ce privește *au>av*), *avdu*, *avză*, *avdi*, *avzăm*, etc. 2/65. (La Huma) perf. s. pers. 3 sing. *uză* în loc de *uzę*, 22/69; pretutindenii se conjugă: *uzęđ*, totuși se aude și *uziđ*. Derivate: **niuzęt**, -ă adj. (cu înțeles activ) = care n'a auzit. *Tsela si fătseă că-i niuzęt* (acela se prefăcu că nu aude), 9/52; (Huma) **auzitură** f. = vorbă de clacă, povește. *Tse auzitur sa tsesti* (ce mai povești sunt și acestea), 955; **priu-zęt**, -ă adj. (adj. verbal al lui *priud*, format de pe bg. *pročut*, cu același înțeles) = faimos, renumit. *Cęola vut-aę vrin chisădžiiđ priuzęt* (acolo era un chesegiu renumit), 2/61 cf. 597]. — Din lat. *audio*, -ire, (arom. *avdu*).

Udăjă f. Odaie. *Antră ăń uđajă* (intră în odaie), 12/77, 23/93. [D i m i n u t i v: **udăițșă** f. = odăiță. Com. G. D.]. — Din tc. *oda*, (arom. *odă* și *udă*).

Udăițșă f. v. *udajă*.

Udărvit m. Prost, nătâng. *Uđăr-
vituli!* prostule, 830. — După
bg. *odărven* « înlemnit », (*dărvo*,
« lemn »).

Udăuăs vb. IV. Înțarc copilul,
ALR. 552. — Din mbg. *otbivam*.

Udmenițșă f. Schimb. *Ăń uđ-
menițșă* (cu schimbul). (ALR.
3066). Tovărășie la aratul pământ-
tului (ib. 5090). — Din bg. *odme-
nica*.

Udvám adv. v. *odvam*.

Ugără f. v. *ogor*.

Ugl'indălă f. Oglindă. [Și: *oglin-
dălă* f.]. Com. T. P. — Din pa-
leosl. *ogledalo*.

Ugnár m. Se zice unuia care nu
lucrează, care stă toată ziua pe
lângă foc, cf. t ș ă n u ș a r. — Din
bg. *ogan*.

Ugniști f. Vatră. *Lo un tătšiuń
đi ugniști* (luă un tăciune din
vatră), 7/77. *Si știrńu ca 'ń ugni-
ștea tată-suđ*, 832. — Din bg.
ognište.

Ugól'că adv. Tot, mereu, într'una.
*Bra cal, tse-i ăștăđ di tini đi ugol'
mi scorneș đi tru somnu?* (măi calule,
ce-i asta de tine, de mă tot deștepți
din somn), 17/68. [D e r i v a t:
ugól'că (bg. *ogolka*) f. = nume de
plantă]. — Din bg. *ogol* « tot ».

Ugól'că f. v. *ugol'*.

Ugór a. Loc necultivat, țarină
nelucrată, necultivată. Com. G.
D. [Și: *ugără* f. (în expresia)
*Pugaițša-i đulsi, tucu ugara-i măn-
coasă*]. — Din sl. *ugar*, (cf. sârb.
ugar, polon. *ugor*).

Ugudés vb. IV. 1°. Nimeresc, cf.
p u g u d e s. *Nu si ugudi căsă*
(nu se nimeri acasă), 1/83. *Ĭel'
si ugudiră itri* (ei se nimeriră să
fie vicleni), 12/84. || Ghicesc. *Ugu-
deă, tse-i?* *1 cf. *2, *5, *6, *9,
*10, etc. || 2°. Arunc, azvârl, dau
în cineva, lovesc. *Ĭa ugudeă cu
meara* (ia lovește cu mărul),
13/81. *Scoati cătšuuđ s-mi ugudeș*,
68. *La ugudi la uos* (il lovi s. il
nimeri la os), 847. — Din bg.
ugadjavam.

Ugulés vb. IV. v. *gol*.

Uđdés vb. IV. v. *ul'udes*.

Uđm m. (La moară). Partea de
făină ce se dă morarului, în loc de
bani, pentru măcinat, o i e m. Com.
H. I.

Uđgu Potrivit, nemerit. *Cu un
lemn la feasi uđgun* (cu un lemn
il potrive bine), 14/55. — Din tc.
ujgun, (arom. *uigune*).

Uđliđă adj. Nărvit, cu nărav.
Moască uđliđă (catâr nărvit), 833.
— Din bg. *hujliđa*, tc., (arom.
huie), « nărav ».

Uđțșă f. v. *uajă*.

Ulandžám (Expresie turcească):
Dragul meu, copilul meu. *Bra
ulandžám, no-ari tseastă seară loc*

ua ăn tream si dorm, 15/56. — Din *tc. ulumġam*, « băieţelul meu ».

Ulăr m. v. *uālă*.

Ulără f. Holeră, ALR.

Ulitu vb. I. v. *ul't*.

Uludés vb. IV. v. *lud*.

²Ul'udés vb. IV. Aranjez, po-
trivesc. *La ul'udi tsela lucru* (a
aranjat treaba), Com. GH. T.
La ul'udiră mortu (il îngropară
pe mort), id. [Şi: *uludés, ujdés, ulun*
dés vb. IV. *Iel' aş l'a ulundiră boil'*.
(In text greşit: *aş si l'a...*), 6/45].

Ulundés vb. v. *ul'udes*.

Ul't vb. I. Uit. *Izmicharil' ul'ta-*
ră că si-u leă tseă mănăcarea, 3/48.
[D e r i v a t e: *ul'tări* f. = uitare;
ul'tat, -ă adj. = uitat. (La Oşani se
aude şi *ulît, ulîts, ulîtä* etc. cu *l*
nealterat)]. — Din lat. *oblito, -are*,
(din *oblitus*).

Ul'tări f. } v. *ul't*.

Ul'tăt, -ă adj. }

Uluveâieă (pl. *-veîts*) f. Huhurez,
ALR. 1054.

Uluvót, -ă adj. Se zice despre
un arbore care creşte drept şi
fără noduri. *Făguvină uluvotă* (lemn
de fag care creşte drept şi fără
noduri), 55.

Ūmă f. Humă, pământ humos. ||
Nume de localitate, 1/18. [D e r i
v a t: *uminéts* m. = locuitor din
Huma. *Tsela uminetsu*, 5/V.]. —
Din bg. *huma*.

Umărăs vb. IV. }
Umărăt, -ă adj. } v. *umărqs*.
Umărql'ă f. }

Umărqs vb. IV. Obosesc, (refl.)
mă obosesc. *Cum amnaŷ, si umă-*
rqră (cum umblau se obosiră), 1/21.
Că si umărqră, şăzură, 3/79. *Fitşoru*
ra umărqt, 3/79; *Sam umărqt* 15/
31; [Şi: (Huma) *umărăs* vb. IV.
cf. 3/69, *umurqs* vb. IV. *omărqs*
vb. IV. *Its omărqts* (sunteţi obo-
siţi), 14/19. [D e r i v a t e: *umărqt*
(*umărăt, umurqt, umorqt, omă-*
rqt), -ă adj. = obosit, ostenit.
C o m p u s: *dizmărqs, dăsmă-*
ros, (dis + *umărqs*) vb. IV = mă
odihnesc (mai des: *răpqs*); *diz-*
mărqt (*dăsmărqt*), -ă = odihnit.
Cal' dăzmărqts, ALR. 3114; *umă-*
rql'ă f. = osteneală. Com. T. P.]. —
Din bg. *umorjavam*, (aor. *umorih*).

Ūmbără f. v. *umbră*.

Ūmbră f. Umbră. *Şizură să*
răpqsă la umbră (şezură să se odih-
nească la umbră), 1/21. *Bărbatu-i*
umbră la casă (bărbatul este sprin-
jinul casei), 881 cf. 880, 882, 883,
779. [Şi: (Huma) *ŭmbără* f. ALR.
1879. *Mi culcaŷ lăngă ună izvoarcă*
sub umbră, 7/69 cf. 10/69; *um-*
brós, -oasă adj. (<lat. *umbrosus*,
-a, -um) = umbros. Com. T. P.]. —
Din lat. *ŭmbra, -am*, (arom. *umbră*).

Umbrélă f. Umbrelă, ALR. 1879.

Umbrós, -oasă adj. v. *umbră*.

Uminéts m. v. *umă*.

Umoròs vb. IV. } v. *umărqs*.

Umorqt -ă, adj. }

Ūmpl'u vb. I. v. *ampl'u*.

Umrăznés vb. IV. Devin, mă
fac neplăcut, urît, nu mai plac.

Se întrebuițtează mai ales sub forma substantivală a part. perf. **umrăznit** m. *I!* *umrăznitul, dosta vichi* (destul și tu omule anost, neplăcut !) Com. I. L. [La Papa-hagi M. R. este trecut cuvântul subț *răzint* și dă ca ex. « *uom răzintuli* » « obraznic », ceea ce este greșit, neexistând, după câte am întrebat eu, o astfel de expresie derivată din *răzint* « argint » și cu un înțeles așa de opus « obraznic »]. — Din paleosl. *omraziti* (dacor. *a se omrăzi*).

Umrăznit m. v. *umrăznes*.

Umuroș vb. VI. } v. *umăroș*.
Umuroș, -ă adj. }

Umūt a. Nădejde. *Uomu până diiaști, tucu lă umut aī* (cât trăiește omul, tot are nădejde), 884. || Gând (în expresia). *Tse umut ai*, (ce ai de gând). — Din tc. *umut*.

Un, -ă num. 1. Un. *Unu din noi*, 6/18. *Un-căti-un* (unul câte unul, pe rând), *Ună pristi ună* (una peste alta). *Iel li pusi ună pristi ună*, 5/6. *Ună di ună* (una de alta). *Li zăligaī ya tots fazil' ună-di-ună*, 15/16. *Ună-ș-ună la cătșq l'epurli* (copoiul îndată îl prinse iepurele), 71/21. 2. adv. Indată, cum. *Ună că ișq* (îndată ce ieși). | 3. Intr'o. *Ună dimineatsă* (într'o dimineață), 3/35. [C o m p u s : **undou** pron. = câteva (cf. arom. *n d a u ă*, *n d o i*). *Lă iel nu-l'-tsi măncă, tucu gustă un-dou mutșcoțs* (lui nu-i era foame,

gusta numai câteva bucăți), 15/42]. — Din lat. *unus*, -a, -um, (arom. *un*)

Undou, -ă pron. v. *un*.

Uneac } adv. v. *neac*.

Unéșcut }

Ung vb. III. Ung. *Lisitsa si unsi* (vulpea se unse), 7/30. *Au unsără cu gaz și sfiti*, 23/29. [C o m p u s : **izung** (iz + ung) vb. III. = ung peste tot. *Cu căi-gână tsi veă rămas s-izunsi pristi frunti* (se unse pe frunte), 15/72. D e r i v a t : **uns**, -ă adj. = uns; **unt** (lat. *unctum*) m. = unt. Com. G. D.]. — Din lat. *ungo*, -ere, (arom. *ungu*).

Ungl'ă f. Unghie, cf. 887, 888.

Ungl'a-tșoarăl'ă (nume de plantă). Com. T. P. [C o m p u s (cu pref.) : **năungl'u** (nă + unglu) vb. I. = gust din ceva cu vârful degetului. Com. T. P.]. — Din lat. *ung* [ă]la, -am, (arom. *ungl'e*).

Unluc m. Ban de zece parale, cf. mitilic. *Doi unluts*, 4/52.

Uns, -ă adj.

Unt m. } v. *ung*.

Unt a. }

Ūntru adv. v. *nuntru*.

Unuzéseu vb. IV. (Țárnareca) Seamăn cuiva. *Veă ună feată cari unuzèa cu tini* (era o fată care semăna cu tine), 42/65. — Din gr. *ὑμοιάζω*, (arom. *undzescu*).

Ūocl'u m. Ochiu. *Să-ts cadă spîñ ân uocl'i* (o să-ți cadă spini în ochi), 5/30 cf. 35/40. *Uocl'il' añ ișoră di știtarea* (mi-au ieșit

ochii așteptând), 842 cf. 840, 843. *Io-l' fătseam cu uocl'u*, 6/VI. [Plur. *uocl'i*, (Țárnareca) *ocl'ă* și (mai rar) *uochi*. Și: (Țárnareca) *oel'u m.*, (Liumnița) *uăel'u m.*, 6/76, 4/74. C o m p u s: *uórbu-uocl'u s. uóel'u (uăel'u)-uorb m.* ALR. 21. (Liumnița) = *a*) tâmplă (la oameni și la animale) cf. timbă. *Lasă-l' spondzi la uocl'u-uorb*, Com. C. I. *b*) semn deasupra ochiului la câini și la găini, id.]. — Din lat. *oculus*, -um, (pentru *oculus*), (arom. *ocl'u*).

Uólm (pl. *uolín*) m. Ulm, ALR. 1921. — Din lat. *ulmus*, -um.

Uólvă f. Plumb, ALR. 1532. — Din bg. *olovo*.

Uóm m. Om. *Să moră căti doji omiń*, 6/20. Și *uomu zisi*, 8/2 cf. 846. || Bărbat, soț. *Iundi-i uomu meu si spunits drept* (unde este bărbatu-meu să-mi...), 19/39. *Uomu-su* (bărbatu-său), 18/39. [Și: (Liumnița) *uóm m.* 3/79, plur. art. (Țárnareca) *uamińl'ă*]. — Din lat. *homo*, (arom. *om*).

Uórb, -ă adj. Orb. *Am ună... uarbă, pănă-i uarbăă bună, ca să-l' tsi prueadă nu-i bună* (am o oarbă, pănă-i oarbă, este bună, după ce începe să vadă, nu-i bună = tșoulă), *19 cf. 850, 851. [Derivat: *urbés* vb. IV. = orbesc. *Să urbeș* = să orbeșit, Com. T. P.]. — Din lat. *orbis*, -a, -um, (arom. *orbu*).

Uórz a. Orz. *Ua ari uopt cupiti*

di ghipt: unu... ăi di uorz și lântu (unul este de orz și celălalt...), 9/4. — Din lat. *hordeum*, (arom. *ordzu*).

Uos a. Os. *Uasili să-i-li dai la cătsauă* (oasele să le dai la cățea), 5/28 cf. 2/34. [Diminutiv: *ustšie m.*]. — Din lat. *ossum*, (arom. *os*).

Uou a. Ou. *Niști uamiń li pi-căiaŋ niști uauă cu lostu*, 16/18 cf. 853, 10/83. [Derivate: *uou* (lat. **ovo*, -are) vb. I. (despre găină) fac ouă, ou. C o m p u s (cu pref.): *pruuou* (pru + *uou*) vb. I. = încep să ou, să fac ouă. *Al' pruuă gāl'ina* (găina îi începu să ouă), 600]. — Din lat. *ovum*, (arom. *ou*).

²*Uou* vb. I. v. *uou*.

Upăclqe a. } v. *opacu*.

Upăcós, -oasă adj. }

Upăeot, -ă adj. v. *opacu*.

Upăroș vb. refl. IV. Mă încă-pățânez la ceva, persist, stărui în ceva. *Si upăraști ca măgaru la breag* (se încăpățânează ca măgarul la deal s. la suiș), 857. [Derivat: *upór* (mbg. *upor*). Auzit mai mult în expresia: *upor ăń vini* (îmi vine greu)]. — Din bg. *upor-stuvvam*, id. (S'ar putea să fie un derivat din *upor*).

Upincă f. Opincă. *Lagă dupu vecl'i upintsă* (umblă după socoteli vechi), 862 cf. 860. *Si-ń ports upintsili*, 861. [Derivat: *upincăr m.* = opincar, ALR. 6513]. — Din bg. *opinak*.

Upincâr m. v. *upincă*.

Upintşânitsă f. v. *upintşonits*.

Upintşonits (pl.). Fir din păr de capră, gros ca fringhia, pentru legatul opincilor și ca fudulii la femei. Com. GH. T. [Și: (**u**)pintşânitsă f.]. — Derivat din *upincă*.

Upistiîă f. Curar (la ham), ALR. 5515.

Upnês vb. IV. Opintesc (refl.) mă opintesc. *Defu si burni si si upnească, ma nu putu si iasă* (Defu se opinti, dar nu putu să iasă), 23/55. — Din bg. *opinam*, (aor. *opnah*).

Upór v. *upăros*.

Uptutşqs vb. IV. Festonez cu fir roș sau negru. «La sucardi cu roș, la cămașă cu negru». *Cămeașa ra uptutşqtă*. Com. GH. T. [Derivat: *uptutşqt* -ă adj.].

Uptutşqt, -ă adj. v. *uptutşqs*.

Upulît, -ă adj. (Liumnița) Deștept, Com. GH. T.

Upupês vb. IV. v. *popă*.

Ur (în expresia) *ari bun ur* se zice pentru primul mușteriu care intră într'un magazin să cumpere ceva și este cu noroc, adică după el mai vin și alții. De asemenea se zice și despre primul întâlnit, dimineața, în drum, când știi că peste zi îți va merge bine, 928. — Acelaș cu arom. *orî?* (cf. *Daco-romania*, II, 473).

Urâtș m. Plugar. *Tsela urâtș aș ra ân agru* (plugarul acela își ara în ogor), 1/36. || Constelațiune.

Grupul de stele numit «*Urâtșu*», apare dimineața după constelația numită «*boii*», adecă la revărsatul zorilor, când plugarul iese la câmp, ca să muncească (Com. I. L.). Ursa mică, ALR. 2458, cf. g ă l' i n u ș a. [Derivat: *urâtșlqe* a. = plugărie, ALR. 5049]. — Din bg. *orač*.

Urâtșlqe a. v. *urâtș*.

Urât, -ă adj. v. *urôt*.

Urbês vb. v. *uorb*.

Ūrdă f. Urdă, ALR. 5431. *Aî am ună babă, urdă cacă*, *53 cf. 612. *Lu feasi dă la urdă 'n jos* (îl făcu de trei parale), 865, arom. *urdă*.

Ūrdin m. Rând. *La maî micu frăti aî ra urdinu* (fratelui mai mic îi venea rândul), 6/7. *Aî vini urdinu la mini* (mie îmi veni rândul) 11/73. *Cu urdin* (cu rândul), cf. 5/7. *La urdin* = la rând, cf. 46/40. *Pri urdin* (pe rând). *Deu suror, tucu pri urdin puviles* (două surori stăpânesc pe rând), *97 cf. 3/7. || Locul dintre două rânduri (de duzi, de porumb etc.), ALR. 5133. *Printru urdinili di tşárnitș* (printre rândurile de duzi), B. 9. *Zeana di urdin*, ib. [Și: (foarte rar) *urdină* f. *Si-î vină urdina si-î cõtă și meş cucot* (o să-mi vie și mie rândul...), 167; *urdinea* adv. = pretutindenî, peste tot. *Urdinea la căcø lucru* (pretutindenî a stricat mai mult decât a făcut ceva), 67 cf. 849; *urdin* vb. I. (<lat. *ordîno*, -are) = pun în ordine,

pun la rând, orânduiesc. *Moni, ca s-li urdină Țel fețili* (măine, când vâ pune fetele la rând...). *Al' zisi la ămpiratu*: « *urdină-l'a ăscheril' » ...și ămpiratu l'a urdinu* (zise împăratului: pune-i în rând pe soldați și împăratul îi puse în rând). **C o m p u s** (cu pref.): **priurdin** (pri + urdin) vb. I. (refl.) = trec pe rând, trec mereu, frecventez. *Tot minletlu si priurdină șu nu putură să-u cunoască* (toată lumea trecu pe rând și nu putu, 3/67)]. — Post verbal din *urdin*, vb.

²**Ūrdin** vb. I. }
Ūrdină f. } v. *urdin*.
Ūrdinea adv. }

Urdisés vb. IV. Mă îmbolnăvesc pe neașteptate, așa din senin. Se întrebuițează mai ales, când dormind cineva subț un arbore (nuc) și se îmbolnăvește, se crede că zânele rele (samuvilă) l-au lovit și s'a îmbolnăvit pe neașteptate, 866. Cf. mbg. *urdisvam*.

Urdžan N. loc. (Lugunța).

Urdžătūră f. v. *urdžos*.

Urdžie vb. v. *urdžică*.

Urdžieă f. Urzică. Com. T. P. [D e r i v a t: **urdžie** vb. I. = (mă) urzic, ALR. 6258]. — Din lat. **urdica*, -am, (arom. *urdžică*).

Urdžoăreă f. v. *urdžos*.

Urdžos vb. IV. Urzesc, Com. G. D. [D e r i v a t e: **urdžătūră** f. = urzeală; **urdžoări**, **urdžoăreă** f. = alergătoare, (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 54), Com. C.

I]. — Din lat. *ordio*, -ire, (arom. *urdžiscu*).

Ureăcl'ă f. 1°. Ureche. *La scoasiră și călașu din urecl'i* (le scoaseră și cositor din urechi), 16/33. *Ĵimitati di par di zid zăcătșot* (= ureacl'ă), *89. *Fo-u pri ureacl'ă cătșuua* (nu-ți pese de nimic), 70 cf. 445, 651, 868. *Doș-Urecl'i* (nume de munte) (Coțco). | 2°. (La plug) Cormana mică s. urechia. Com. I. G. (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 51). [La plur. (Liumnița) *urjăcl'ili*, 7/75. D i m i n u t i v: **uricl'uşă** f. = ureche mică. *Izvoarca di uricl'uşă* = nume de izvor în Oșani; **uricl'ăt** m. = fig. măgar. Com. T. P.]. — Din lat. *oricla*, (pentru *auricula*), -am, (arom. *ureacl'e*).

Uriecl'ăt m. v. *ureacl'ă*.

Uriecl'uşă f. v. *ureacl'ă*.

Uriz m. (Planta și fructul) Orez.

Ūrlu vb. I. Ūrlu și (ca și în arom.) strig, chem. [C o m p u s e: (cu pref.): **pruurlu** (pru + urlu) vb. I. *Avdză zmeșlu, litî șu al' pruurl'ă* (auzi zmeul, alergă și îi urlă), 24/68. *Șu al' pruurlă lă mul'ari-sa* (și începu să strige la nevastă-sa), 18/68; **zăŭrlu** (ză + urlu) vb. I. = încep să urlu. *Am un lup, con zaurlă, an lantă lumi* (am un lup, când începe să urle...), *81]. — Din lat. *ŭlulo*, -are, (arom. *urlu*).

Ūrmă f. Urmă. *Acu-i dupu lant, ŷo... urmă nu fac di ŷa* (dacă este după altul, eu nu mă mișc de aici, adică nu pornesc), 31/51. *Pi*

urmă (pe urmă). *Pi urmă stătură tots trei'l' ân cāsă* (pe urmă stătură toți...), 11/10. Nume de loc. în Oșani *Roșa-cu-urmili*. Com. G. D. [Derivat: *ănurm* vb. I. = urmăresc pe cineva, (refl.) mă mișc. *Mi ănurmo tot drumu* (mă urmări tot drumul), Com. I. L. *Nu mi ănurmu* (nu mă mișc), 31/51].

Urmán a. Pădure. *Tsista urmân... ăi di tots*, 16/16 cf. 14/16, 2/48. *Pri urman leamni multi, tucu casă surtsql no-ari*, 872 cf. 873. [Și: (Țárnareca) *urmáni* f.]. — Din tc. *orman*.

Urmáni f. v. *urman*.

Urnilié (di albiú) m. Stupină, ALR. 5455. — Din mbg. *ornilik*?

Urnisés vb. IV. Dăram, Com. D. P. — Din bg. *urivam*, (aor. *urnah*).

Urqt, -ă Urít, (în Țárnareca) rău. *Tse multu urát treatsi hil'i-mea* (ce rău o duce fii-mea). [Și: *urát, -ă* adj. 10/67; *urătșqs* vb. IV. (refl.) = mă înrăiesc, devin, mă fac rău: Com. G. D.]. — Derivat din **urqs* (<lat. *horrēscō, -īre*), arom. *urít*.

Ūrov a. (pentru *mel' urov*, cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51). Un fel de bob măcinat ce se dă boilor ca nutreț; (după înțelesul etimologic), m ă z ă r i c h e. *Lantu ăi di urov*, 9/4. *Si-ts pun urov sub tșouli* (o să-ți pun mazărice subt ghet), adică o să te chinuesc. — Din bg. *urov*.

Ūrsă f. *Ursă* cf. m e t ș c ă. *Ań*

si cătsq furniga cu ursă (mi s'a prins furnica cu ursă), 875. [F e m i n i n : *ursoăńă* f. *Si dunară ca pri ursońă*, 876; *ursumbétș* m. = pui de urs, ALR. 4960]. — Din lat. *ŭrsa, -am*, (arom. *ursă*).

Ursoăńă f. v. *ursă*.

Ursumbétș m. v. *ursă*.

Urujés vb. IV. Alerg, hoinăresc. *Tsela ra linos... si urujă prin sucac* (acela era lenevos și alerga pe stradă), 6/44. — Din sl. *roj* (același cu dacor. *roiesc*).

Urujqs vb. IV. Înarmez, (refl.) mă înarmez. *Tsiștea si urujot-ău și aș lat-ău căti un cal* (aceștia s'au înarmat și și-au luat câte un cal), 3/61. — Din bg. *orážavam*.

Urzinié m. v. *plătsintă*.

Ūșă (pl. *uș și ușur*, ALR. 656) f. *Ușă. Am ună cătsauă, toată zuua latră și seara cqn vini, si culcă dupu ușă* (= bălțița), *2. [Derivat: *ușár* m.]. — Din lat. *ustia, -am*, (arom. *ușă*).

Use vb. I. Usuc. *L-u uscq* (a șters-o, a tulit-o), 877. [Ind. prez. *usc, ușt, uscă*. Derivate: *useári* f. = uscure; *useát, -ă* adj. = uscat; *useát* a. = uscat. *Si dipártq di uscat și u dusi feata* (se depărtă de uscat și o duse fata). — Din lat. *exsūco, -are*, (arom. *usuc*).

Useár N. loc. (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 24).

Useári f.

Useát a.

Useát, -ă adj.

} v. *usc*.

Uşinéts m. v. *Oşani*.

Úsnă f. (întrebuințat mai des decât «buză») Buză. Com. D. G. — Din bg. *usna*.

Uşniri f. Durere de pe urma unei răceli a corpului s. a membrilor. *Fitşoril' plong mult di uşniri* (copiii plâng de pe urma răcelii). [Derivat: uşnit a. = răceală la prunci, boală provenită din cauza unei răceli a membrilor, mai ales la copiii mici, la prunci. Com. T. P.]

Uşnit a. v. *uşniri*.

Uspéts a. Ospăţ. *Să si ducă la lisitsa ân uspéts* (să se ducă la vulpe în ospăţ), 5/30. — Din lat. *hospitium*.

Uspitslqe a. v. *uşpits*.

Ústrălu a. v. *ustrel*.

Ústrel a. Trăznet, lovitură de trăznet (întrebuințat ca și în bg. mai mult în expresiile) *ustrelu nu l'-u* = n'are nimic (adică este bine, sănătos), n'are nici pe dracul, 878. *Ustrălu s-ti bată* = trăzni-te-ar, ib. etc. [Și: ústrălu a. ústrulu a.]. — Din bg. *ustrél* «lovitură de trăznet» și ca înjurătură.

Ústrulu a. v. *ustrel*.

Ustšie m. v. *uos*.

Ustură f. Urzeală. *Featili ău dipinară toată ustura* (fetele au depănat toată urzeala), Com. I. L.

Usúe f. Usuc. *Cu usuca si speală cămeșle, sta ma mol'*, ALR. 5816. [Derivat: usueliță adj. în; lona usueliță, si puni la chept la un uo-

con la doari cheptu di frig, ib. cf. 5815.

Usúl' '(pl. -ul'ur) a. Mijloc, fel; Regulă, normă; *Usul'u cu cari putem si dubim cujurets*, B. 1. *Etcă un usul' lesnic* (iată un mijloc ușor), ib. 8. *Multi usul'ur*, ib. 13. — Din tc. *usul*.

Úteă f. Cucuvaie. Com. T. P. [Derivat: úteu m. (fig.) = pierde-vară, gură-cască, prost, id.]. — Din mbg. *utka*.

Uteăjés vb. IV. Destes. [C o m p u s (cu pref.): disuteăjés (dis + utcăjés) vb. IV. = destes (fig.) cercetez ceva cu deamănuntul, scotolesc, răstorn obiectele numai și numai să pot găsi ceea ce caut. *Disutcăiaști ca vrin nușcar* = scotolesc ca un copoiu]. — Din mbg. *otkavam*, id.

Úteu m. v. *utcă*.

Utlór (pl. *utfoară*) m. Cheia uși Cf. c l u t ș. *Pirdui utforu și nu pot si dișcl'id cl'utșu*, ALR. 3807, cf. 670. [Și: utlúr m.]. — Din bg. *otvor*.

Utpăsés vb. IV. Distrug, nimesc pe cineva. *L'a zdruminară, l'a utpăsiră* (i-au omorât, i-au distrus), Com. I. G. — Din bg. *otpasvam*.

Útreș O parte a plugului, (cf. Damé, T. 35, fig. 1 (9); Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51).

Utresúe m. Băiatul din urmă, copilul din urmă. *Con da grindina, utresucu la muma scoati un h'er și la tureaști nafară ca si pristă*

grindina, Com. GH. T. [Și: *utrisúe* m. *Tsela maî micu, utrisucu*, 1/55].

Utroavă f. Otravă. *Ats ari pus utroavă* (ți-a pus otravă), 7/81. *Utroavă dănd vurăts tsi fatsiri* (face-ți-s'ar otravă), 890 cf. 889, 2/68. [Derivat: *utruvătš* adv. = amarnic. *Vintu suflă utruvatš* (suflă amarnic), ALR. 3121; (Țăr-nareca) *utruvés* vb. IV. = otrăvesc. *Si gutfească tseapă șu utroavă si-l' utruviască* să-i otrăvească), 4/68; *utrujés* (forma cea mai răspândită, din mbg. *otrujam*) vb. IV. *Tsea mul'area zisi...* «*si l'a utrues*», 10/84 cf. 14/46]. — Din bg. *otrova*.

Utrujés vb. }
Utruvătš adj. } v. *utroavă*.
Utruvés vb. }

Utsid vb. III. (rar) Lovesc, rănesc, cf. *tăltșqs*. — Din lat. *occido*, -ere, (arom. *utsid*, atestat Weigand).

Utumnázuli! Nerușinatule! 894. — Din tc. *utanmaz* «nerușinat».

Úvă f. Struguri. *Tsista uom să na află uuă la cărtșun* (acest om să ne găsească struguri de Crăciun), 7/31 cf. 1/10. [Și: *úvă* f. *Lisitsa vineà și mănca uvă*, 2/93]. — Din lat. *uva*, -am, (arom. *auă*).

Úvă f. v. *uuă*.

Úvéz a. Ovăz. *Lantu aî di uvez* (celălalt este de ovăz), 9/4. [Derivat: *uvișonă* f. = locul rămas după secerișul ovăzului, cf. mel'ină, sicărină]. — Din bg. *ovds*.

Uvișonă f. v. *uvez*.

Úzdă f. Căpăstru. *Al'-u tricuzda* (ii trecu căpăstrul), 893. — Din tc. *uzda*.

Uzirés } vb. IV. v. *zirnes*.
Uzirnés }

V

Văcă f. Vacă. *Una di tseali doqli vats veà un mic vitsql* (una din acele două vaci avea...), 14/41. *Vaca-domnului* (vaca domnului, boul domnului); [Derivate: *văcăr* m. = văcar. *Dimineatsa văcăru sabașlea ișà* (văcarul ieșea dis de dimineața), 1/44]. — Din lat. *vacca*, -am, (arom. *vacă*).

Văcăr m. v. *vacă*.

Văcătlî adj. v. *văcqt*.

Văcôl N. loc. în Meglen, (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 11).

Văcqt a. Vreme, moment. *Din văcqtu lu deadu Adam* (din vremea lui moș Adam, 897 cf. 898, 899, 900, 5/IV. *An văcqt* (în vârstă). *Io con ram ân văcqt* (eu când eram în vârstă), 4/12 cf. 6/12. *Tsea sôră, ca vini ân văcqt* (ajunse în vârstă), 2/58. *Moșini ân tsista văcqt* (măine pe vremea asta), 6/11 cf. 4/21, 5/33, 23/41, 6/73. [Derivat: *văcătlî* adj. = cu stare, avut, ALR. 3015]. — Din tc. *vakyt*.

Vad a. v. *vădes*.

Vădă f. Apă, starea umedă a pământului jilav, ALR. 5124. Cf. *scroznică*. — Din bg. *vada*.

grindina, Com. GH. T. [Și: utrisúe m. *Tsela maî micu, utrisucu*, 1/55].

Utroávă f. Otravă. *Ats ari pus utroavă* (ți-a pus otravă), 7/81. *Utroavă dănd vurăts tsi fatsiri* (face-ți-s'ar otravă), 890 cf. 889, 2/68. [Derivat: **utruvătš** adv. = amarnic. *Vintu suflă utruvatš* (suflă amarnic), ALR. 3121; (Țăr-nareca) **utruvés** vb. IV. = otrăvesc. *Si gutfească tseapă șu utroavă si-l' utruviască* să-i otrăvească), 4/68; **utrujés** (forma cea mai răspândită, din mbg. *otrujam*) vb. IV. *Tsea mul'area zisi...* «*si l'a utrues*», 10/84 cf. 14/46]. — Din bg. *otrova*.

Utrujés vb. }
Utruvătš adj. } v. *utroavă*.
Utruvés vb. }

Utsid vb. III. (rar) Lovesc, rănesc, cf. tăltșqs. — Din lat. *occido*, -ere, (arom. *utsid*, atestat Weigand).

Utumnázuli! Nerușinatule! 894. — Din tc. *utanmaz* «nerușinat».

Úvă f. Struguri. *Tsista uom să na află uuă la cărtșun* (acest om să ne găsească struguri de Crăciun), 7/31 cf. 1/10. [Și: **úvă** f. *Lisitsa vineà și mănca uvă*, 2/93]. — Din lat. *uva*, -am, (arom. *auă*).

Úvă f. v. *uuă*.

Úvéz a. Ovăz. *Lantu aî di uvez* (celălalt este de ovăz), 9/4. [Derivat: **uvișonă** f. = locul rămas după secerișul ovăzului, cf. mel'ină, sicărină]. — Din bg. *ovds*.

Uvișonă f. v. *uvez*.

Úzdă f. Căpăstru. *Al'-u tricuzda* (ii trecu căpăstrul), 893. — Din tc. *uzda*.

Uzírés }
Uzírnés } vb. IV. v. *zirnes*.

V

Văcă f. Vacă. *Una di tseali doqli vats veà un mic vitsql* (una din acele două vaci avea...), 14/41. *Vaca-domnului* (vaca domnului, boul domnului); [Derivate: **văcăr** m. = văcar. *Dimineatsa văcăru sabașlea ișà* (văcarul ieșea dis de dimineața), 1/44]. — Din lat. *vacca*, -am, (arom. *vacă*).

Văcăr m. v. *vacă*.

Văcătlî adj. v. *văcqt*.

Văcól N. loc. în Meglen, (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 11).

Văcqt a. Vreme, moment. *Din văcqtu lu deadu Adam* (din vremea lui moș Adam, 897 cf. 898, 899, 900, 5/IV. *An văcqt* (în vârstă). *Io con ram ân văcqt* (eu când eram în vârstă), 4/12 cf. 6/12. *Tsea sôră, ca vini ân văcqt* (ajunse în vârstă), 2/58. *Moșini ân tsista văcqt* (măine pe vremea asta), 6/11 cf. 4/21, 5/33, 23/41, 6/73. [Derivat: **văcătlî** adj. = cu stare, avut, ALR. 3015]. — Din tc. *vakyt*.

Vad a. v. *vădes*.

Vădă f. Apă, starea umedă a pământului jilav, ALR. 5124. Cf. *scroznică*. — Din bg. *vada*.

Vădés vb. IV. Curăţ, sămănăturile de buruieni, prăşesc, Com. T. P. [Derivat: vad a. = curăţitul sămănăturilor de buruieni, prăşit, id.]. — Din bg. *vadja*.

Văditsă f. v. *voditsă*.

Văgón a. Vagon, ALR. 2581. Dacor.

Vaj (întrebuinţat ca refren în versuri bulgăreşti, cântate de « dulets » (paparude). *Oj dodole, mili buje. Letaj letaj pipiruga, vaj dodole, vaj dodole*, Com. T. P. — Dacă ţinem seamă de sensul cuvântului bg. *letaj* (sboară, fugi), cf. *lites*, atunci în *vaj* am putea avea un imperativ dela *vado*, -*ere*, mai ales că cuvântul există şi în arom. (cf. Capidan, *Aromânii*, 449).

Vaistrám, cuvânt neînţeles dintr'o zicătoare de joc copilăresc, cf. *ililig a*.

Văjită f. Vizită. *Am văjită* (imi serbez ziua numelui), ALR. 2851; *zuuă di văjită* (ziua numelui), ib. 2852. — Pentru *vizită*.

Văl'ávitsă f. Moară unde se bate postav (şaiac), în special velinţe, băţanii; dâr stă. || N. loc. (Lugunţa). — Din bg. *valevica*, id.

Váli (pl. -*ur* şi -*iur*) f. Rîu. *Vem dârat un cutar pân di vali*, 8/27. *Lat di vali*, (om prost, nătăflet), 903. *La lq valea* (s'a dus, s'a sfârşit şi cu el), 902 cf. 905, 6/14, 23/8, 9/55. *Ca s-ti lea valea şi brazda ti poartă*, 904. Nume de râuri: *Valea-di-Humă*, (cf. Ca-

pidan, *Meglenoromânii*, I, 22), *Valea-rauă*, *Valea-mari*, *Valea-seacă*, *Valea-di-Tşuc*, *Valea-zlambocă* (Oşani); *Valea-mari*, *Valea-ratsi*, *Valea-di-cătsqń* (Cupa); *Valea-di-Cota* (Huma); *Valea-Crańar* (Nânta); *Valea-di-Butşovnic* (Lugunţa); *Valea-di-bătqń*, *Valea-mari* (Liumniţa); *Valea-di-ńari* (Oşani); *Valea-seacă* (Baroviţa). — Din lat. *vallis*, -*em*, (arom. *vale*).

Văltur m. Vultur. *Vizú un răslan şi un văltur*, cf. 1/49, 4/49. *Ca văltur si lăşq* (ca un vultur se năpusti asupra lui), 906. [Şi: **vúltur** m. *Lă răslān al' deadi yasilii, lă văltur trubuşoāna* (leului îi dădu oasele, vulturului...), 2/49. [Derivat: **văltúrniţă** f. n. loc. (Nânta); locul unde se găesc cuiburi de vulturi]. — Din lat. *văltúr*, -*em*, (arom. *vultur*, rar).

Văltúrniţă f. v. *văltur*.

Vămpír m. Vampir, stafie. [Şi: **vumpír** m. *Veà un ūom vāmpír tsi mǎncǎ lumi* (era un om vampir care mânca oameni), 3/55. [Derivat: **vāmpírísés** vb. IV. = mă fac, devin vampir, Com. G. D. **vāmpírísít**, -*ă* adj. = făcut, prefăcut vampir]. — Din bg. *vampir*.

Vāmpírísés vb. IV. } v. *vampir*.

Vāmpírísít, -*ă* adj. }

Vănătoări f. Vânătoare. *Vinit-ay loc... si si ducǎ la vānǎtoari* (a venit vremea să meargă la vânătoare), 3/61. — Derivat din *vin* (cf. arom. *avin*).

Văngărés vb. IV. (despre muște) Bâzâiu. *Muștili văngăres*, ALR. 4416. Și: b a m b ă r e s.

Vănghejă f. v. *vănghel'ă*.

Văngheľ'ă f. Evanghelie. [Și: **vănghejă** f. *Fărtat pri vănghejă* (frate de cruce), ALR. 2627]. — Din bg. *vanghelia*.

Văpsés vb. IV. Vopsesc. *Cu rin si văpses șaișili* (cu anin se vopsesc șaiacurile), Com. I. L. [Și: **vupsés** vb. IV. *Derivate:*

văpsíri (vupsíri) f. = vopsit; **văpsít** (vupsít), -ă adj. = vopsit]. — Din gr. βάπτω, (aor. έβαπα).

Văpsíri f. }

Văpsít, -ă adj. } v. *văpses*.

Var m. Var, cf. *88. [*Derivat:* **várnitsă** f. = varniță, groapa în care se face varul, cf. *Bunaru d i-v a r n i t s ă*, sub *bunaru*; **vărusés** vb. IV. = văruiesc; **vărusít**, -ă adj. = văruit]. — Din sl. *var*.

Văreă f. Luntre, barcă, ALR. 2517. [*Derivat:* **vareadzói** m. = bărcăș, ib. 3530]. — Din gr. βάρκα, (arom. *varcă*).

Vareadzói m. v. *varcă*.

Vărdăr m. Râul *Vardar*, cf. 14/15. [*Derivat:* **vărdăréts** m. = Vânt rece ce suflă din Vardar. *Vărdăretsu featsi iarnă*, 907.

Vărdăréts m. v. *Vardar*.

Várnitsă f. v. *var*.

Văróje m. Ciocan mare cu care se sfărâmă pietre, (cari frónzi rop mar), ALR. 3939.

Vărtăcol a. Raită, ocol (în ex-

presia) *fac un vărtăcol* (dau o raită, fac un ocol). *Frati, fə un vărtăcol și du-mi uneac di apu* (dă o raită până la fântână și adu-mi puțină apă), Com. T. P. — Din bg. *vărti-colo*.

Vărteléseă f. (Țarnareca) Sfârlează, Com. I. T. [Și: **vărtéseă** f., id.]. — Din bg. *vărteleška*.

Vărtés vb. v. *avvartes*.

Vărtéseă f. v. *vărteleșcă*.

Vărtéșli f. (La țesut) Vărtelniță, ALR. 5867. *Ăn am patru suror tucu si stăpes și nu pot si si jungă* (= vărteșli), *91. (In *Meglenoromânii*, I, 54, stă greșit *vărtești*). — Din mbg. *vărtešli*.

Vărtiea f. Nume de floare. Com. C. I. — Din bg. *vratiga*.

Vărtoăpi pl. Vultoare. Păstrat în nume de localități: *Vărtoapi* (Nânta, Oșani); *Vărtochi* (Cupa); *Vărtoapa-l-Mantșu* (Huma); *Vărtoapa-l-Dima* (Cupa). — Din bg. *vartop*.

Vărusés vb. IV. }

Vărusít, -ă adj. } v. *var*.

Vărválitsă f. Vevereță, ALR. 4972. — Din bg. *věverica*.

Vărvés vb. IV. Trec, merg pe dinaintea cuiva, merg, mă duc. *Zăcătșară si vărviăscă un dupu lant* (începură să treacă unul după altul), 14/77. — Din bg. *vărvoja*.

Vas a. Orice vas care se întrebuințează la bucătărie și la masă: tingiri, strachini; la Nânta: cană

de apă, ALR. 3958. — Din lat. *vasum*, (arom. *vas*).

Văsișă m. Rege, ALR. 2688. — Din gr. *βασιλιά*, (arom. *văsil'ă*).

Vășil' m. Vasile, ALR. 3210.

Văștină f. Păstură, materia din celulele fagurelui, care nu este miere, ALR. 5474, cf. 1691. — Din mbg. *voština*.

Vătăm vb. I. (Țârnareca) Ucid, omor. *S-ti vătănăm ili tse si-ts fatsim* (să te omorîm, ori ce să-ți facem), 34/65. [Și: **vătăm** vb. I. cf. 14/65, 13/65]. (arom. *vatăm*).

Vătăn vb. I. v. *vatăm*.

Vătră f. (Țârnareca) Vatră. Com. I. T. — Cf. alb. *vatrë*.

Veac a. Veac, fig. vieață, tine-rețe. *Añ usco veacu* (îmi mîncă vieața, nu mă lasă în pace), 908. — Din sl. *věk*.

Veaiță (pl. *veițs*) f. Ramură, cracă. *Ca si frânsi ună veaiță, aș cășu pristi lup* (frîngându-se o ramură, căzu peste lup), 23/69. *Vlăstarl'i di la vroșu di veițs*, B. 6. *Veițsli di dijos* (ramurile de jos) ib. — Din bg. *vějka*.

Veânits m. Cunună, (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 44 și 47). — Din bg. *věnc*.

Veără (pl. *verur*) f. Vară. [Derivat: **veărta** adv. = vara, în timpul verii. *Vearta, con s-ișă la si-tsirat* (vara, când va fi la seceriș), 9/41. — Din lat. *vĕra*, *-*am*, (*vĕr*), (arom. *veară*).

Veărđi adj. Verde. *Ancă-i veărđi*,

încă este verde, necopt (pentru cei necopti la minte, ușurei), 909. [Și: (Liumnița) **vjărd** adj. *vjărdz* = ochi albaștri, ALR. 32. Derivat: **virdeățsă** f. = verdeață. Com. G. D., **șnvırzqs** vb. IV. = înverzesc, Com. D. G.]. — Din lat. *virdis*, *-e* (*virdis*), (arom. *vearde*).

Veărđză f. Varză. *Cazănu cu veărđză*, 10/41 cf. 320. — Din lat. *virdia*, *-am*, (*virdia*), (arom. *verdsu*).

Veărgă f. Vărgă, nuia. *Si-l' dats ... ună veărgă di furlină* (să-i dați o vărgă de aur), 2/33 cf. 910. [Derivate: **virzeăuă** f. = vergea, nuia mică și subțire. *Tsela dedu atsi lo ună virzeăuă, atsi la frășcăi* (= bătrânul acela luă o vergea...)]. Com. T. P., **virzél** = vergea (pl. *virzeali*) = vergelele dela urzit), id. *Putem dărari leasi... cu virzel' amplititi*, B. 3; **virgăt**, *-ă* adj. (<lat. *virgatus*, *-a*, *-um*), = vărgat, prevăzut cu dungi. *Ponză virgată ca costăvitsă* (pânză vărgată ca șarpele), 153]. — Din lat. *virga*, *-am*, (arom. *veărgă*).

Veări f. v. *am*.

Veărta f. v. *veara*.

Vĕchi adv. v. *vichim*.

Vĕcl'u, *-ă* adj. Vechiu. *Vecl'i picots tradzi* (suferă de pe urma unor păcate vechi), 536 cf. 660. — Din lat. *vĕclus*, *-a*, *-um* (*vĕt[u]lus*), arom. *vecl'u*.

Ved vb. II. Văd. *Vez mul'ari tsi țarbă* (vezi muiere, ce iarbă),

4/14 cf. 6/74, 23/55, 13/73. *Să vedă cafcu tšireş ari*, 4/18. [Şi: (Liumniţa) vjad vb. II. cf. 3/73. Derivate: videări f. = vedere; vizút, -ă = văzut, (negativul), nivizút, -ă adj. (cu înţeles activ) = care n'a văzut. *Tsela micu frăti... rămasi nivizut* (fratele mic rămasă fără să vadă), 7/43; (pasiv) *Si feasi nivizut*, 8/34. Compuse: (cu pref.) zăvéd (ză + ved), vb. II. = văd puţin. *Di çon nu mi-am zăvizut cu nitsi un uom* (de când nu m'am văzut cu nimeni), 19/94 cf. 17/38; pruvéd (pru + ved, întrebuinţat numai la pers. 3, de pe mbg. *se provide*, cu acelaşi înţeles de) începe să vadă s. începe să se vadă, să se facă ziuă. *Al' la pusiră uocl' il' şi al'-tsi pruvizù* (ii puseră ochii şi începu să vadă), 34/40. *Si pruvizù* (începu să se vadă), 5/7 cf. 4/7, 13/33, 22/51; provideări f. = vedere, revărsatul zorilor. *Mojnista ancă di la pruvidearea*; privéd (pri + ved), vb. II. = *pruved*; provideări f. = *pruvideari*. *Pi la pruvidearea* (pe la revărsatul zorilor), 10/56; zăpruvéd (ză + pru + ved) vb. I. = *pruved*. *Tucu tsi lq să si zăpruvêda unec* (cum începu să se vadă puţin), 8/7; năvéd (nă + ved, de pe mbg. *navidam*), refl. mă uit bine, văd bine, mă satur de văzut. *Tsela fitşoru si năvizù, aq vizù bun* (băiatul acela se sătură uitându-se la dânsa), 16/43]. — Din lat.

video, -*ere*, (arom. *ved*).

Védră f. Vas de pământ, ALR. 3965. — Din bg. *védro*.

Végl'u vb. I. Păzesc, veghez. *La vigl'am* (il păzeam), 6/12. *Veagl'ă-ti pul'uli* (păzeşte-te, puiule), 60 cf. 6/17, 41/65, 15/77, 209. [Şi: végl'um vb. I. Derivate: vigl'ări f. = păzire; viglát, -ă adj. = păzit]. — Din lat. *vig* [ř]lo, -are, (arom. *avegl'u*).

Végl'u'm vb. I. v. *vegl'u*.

Vénu Nume de bou s. vacă născută vineri, cf. *vida*.

Ver m. Văr, ALR. 2926.— Prescurtat din « cusurin ver » (lat. *consobrinus verus*) « văr bun », (arom. *cusurin ver*). Cf. *primă ver*.

Véřă f. Lege, credinţă. [Derivate: viruîes (bg. *věruvam*) vb. IV. = cred. *Ia, acu nu ań viruîes, na cartea şu cănt-aq* (uite dacă nu mă crezi, ia cartea...), 5/68 cf. 14/24, 21/47. *Pimintu si 'ntoarnă şi nu ti viruîes*, 554. — Din bg. *věra*.

Vjărd adj. v. *veardi*.

Vie a. v. *vicăşes*.

Vicăşes vb. IV. Chem, strig. *La vicăi tot soju* (chemă tot neamul), 2/94. *Vicăiră popil'* (chemară preoţii...), 28/18 cf. 10/6, 14/28, 8/48, 5/79. [La subj. prez. *să vicăşes* şi *să vicnes*. *Tsela picurăru lq să vicăşască « dëdu dëdu... »* (ciobanul acela începu să strige: « moşule, moşule... »), 15/25. *Si vicneş*: « *mămă sãmuvilă...* »

(să strigi...), 12/51 cf. 654. *Și vicni tsela picuraru* (și strigă cioabanul acela), 12/56 cf. 3/30, 3/93, 6/76, 5/79. *U vizù sor-sa, aș vicnit* (o vazu pe soră-sa, o chemă), 8/58. Imper. *vicneà. Vicneà-l' și tu un* (trage-i și tu una), 911. **Postverbal:** (Cupa) *vie* (bg. *vik*, cf. arom. *z'ic* a.) = strigăt, țipăt. *Deadi vicu*: «*Defu, Defu mi lq Jeji*» (strigă calul: «*Defu, Defu, Jeji m'a luat*»), 14/55. **Compus** (cu pref.): *răzvieăjés* vb. IV. (răz + vicăjes. de pe bg. *razvikam*) = strig tare. Com. N. P.]. — Din bg. *vikam*.

Viehi adv. v. *vichim*.

Viehim adv. In fine. *Di cota s-nu s-facă vichim maș mult* (cât nici nu se poate mai mult), 8/73 cf. 10/15. [Și: *viehi* adv., 16/79, *vechi* adv., 12/39]. — Din mbg. *vekje*.

Vienés vb. IV. v. *vicăjes*.

Vida f. Numele vacii născută vineri. Cf. *luja, mata, nera, dzoia, soba, venu*, ALR. 5542.

Vidără f. v. *vidră*.

Videală f. Lumânare, lumină. *Ma videla cu iel' ș-u purtau* (dar lumânarea și-o purtau cu dânșii), 5/7. | Lumina zilei. *Lă videală si veadi junil'a*, 912. *Videală (din cap)* = ochii, 914. *Albă videală* (zi liniștită), 913. — Din bg. *vidëlo*, (arom. *videală*).

Videală f. Piele de căprioară.

Să-n dară... tșoqli di videală (să-mi facă ghete de piele de căprioară), 5/XVI. — Mbg. *videlo* (it.).

Videări f. v. *ved*.

Vidră f. Vidră. [Și: *vidără* f., ALR. 1170]. — Din bg. *vidra*, id.

Vidza Nume de vacă fătată vineri.

Vigl'ări f.

Vigl'át, -ă adj. } v. *vegl'u*.

Vilă f. Furcă. Com. C. I. [D *erivat*: *vilitșă* f. *L-ambudq...* cu *ună vilitșă*, 34/51]. — Din bg. *vila*.

Vilitșă f. v. *vilă*.

²**Vilitșă** f. Extremitatea inferioară a falcilor, b *ă r b i e*. Falcă, Com. T. P. — Din bg. *vilica*.

Vil'oari N. loc. (Huma).

Viluseăști vb. IV. pers. 3. Se cuvine, se cade, se potrivește. *Nu viluseăști si lom tsista drum* (nu se cade...), Com. GH. D. — Din gr. *βουλεύομαι*.

Vîmtu a. v. *vint*.

Vin vb. IV. Vin, sosesc. *Al' vini ună carti la ampirātu* (i-a venit o scrisoare împăratului), 8/48. *Nu ver si vin', 5/37* cf. 5/30. *Să vinim moșini*, 4/14, *Io vini di cola*, 24/38 cf. 2/6, 18/9, 14/9, 9/13, 7/37, 8/69. *Vin calea* (vin, merg pe drum). *Un piștar... vineà calea*, 1/72. *La vini ân criel* (îmi vine în minte, îmi dă în gând), 33/18. *Io sam vinit* (am venit), 10/43 cf. 5/80. *Soră-mea... aș vinită. Vin si-u leau ghîuzel' duña* (venii să iau pe

frumoasa pământului). *Nu vinără* (nu veniră), 9/60. *Si viniñ tu si la dap calu* (să vii tu să adapi calul), 10/47. *Cari di ȕu inea, aȕ sudzeau feata* (care de pe unde venea, o sugea fata), 6/67. *Io ăs in cu ȕamiñ* (eu am să vin cu oameni), 19/68 cf. 13/64, 25/64, 15/66, 17, 24/68. [C o m p u s (cu pref.): *privin* (pri + vin) = vin din nou, mă întorc. *Aber nu-ñ trimeati... dali si privină*, 2/IV]. — Din lat. *vēnio*, -ire, (arom. *yin*).

²Vin a. *Vin*.

Vină f. Vână. *La dăre pri ună vină* (îl făcu pe o vână), adecă îl slăbi rău, îl făcu o mortăciune, 916. — Din lat. *vēna*, -am, (arom. *vină*).

Vină f. Vie. *Añ săpaș la vină* (îmi săpași la vie), 917. *Un pădăr... vigl' à viñurli* (un păzitor... păzea viile), 1/27. — Din lat. *vīnea*, -am, (arom. *ayinē*).

Vinăt, -ă adj. Vână. *Buȕauă vinătă* (culoare vână), 32/65. *Bureati vinit*, cf. *bureati*, cf. *22. *prun vinăt*, cf. *prun*. [Și: *vinit*, -ă adj. Derivat: *ȕvinătses* vb. IV. = învinețesc, Com. I. G., *vinitsol'ă* f. = boia vână, Com. T. P.]. — Din lat. *vēnētus*, -a, -um, (arom. *vinit*).

Vinătór N. loc. (Nânta, Lungunța).

Vind vb. III. Vând. *Tsi vinz?* (ce vinzi), 3/18. *Nu la vinz mă-*

gāru? — *la vind, cum nu la vind* (... îl vând cum să nu-l vând), 8/24. *Si vindă*, 161 cf. 1/13. [D e r i v a t e: *vindiri* (rar) *vindeări* f. = vânzare, *vindút*, -ă adj. = vândut]. — Din lat. *vendo*, -ere, (arom. *vindu*).

Vindeări f. } v. *vind*.
Vindút, -ă adj. }

Ving vb. III. v. *ȕving*.

Viniri f. Vineri. — Din lat. *Vēnēris* (*dies*), (arom. *viniri*).

Vinit, -ă adj. v. *vinăt*.

Vinitsol'ă f. v. *vinăt*.

Vint a. Vânt. *Ra vint* (era vânt), 7/7 cf. 13/51, 24/78. *Ȃn vint zburăști* (vorbește în vânt). [Și: (Țárnareca, aromânism) *vintu* a *Aȕ loară feata tru vintu*, 6/67.

D e r i v a t e: *vintur* vb. = vântur (cereale); *vinturări* f. = vânturare; *vinturitsă* f. = furtună, vijelie, ALR. 1979, 2437]. — Din lat. *vēntus*, -um, (arom. *vintu*).

Vintur vb. I. } v. *vint*.
Vinturări f. }
Vinturitsă f. }

Vir a. Baltă. *Căzù Ȃn vir* (căzu în baltă), 8/30 cf. 2/28, 16/29, 476. [D e r i v a t: *năvirít*, -ă = ud, care este făcut baltă. *Ȑocil' al' tsă năvirits* (ochii îi sunt udați), 844; *zăvirít* adj. = tăcut. *Apa zăvirítă ari multi mămoruts* (apa tăcută are multe broaște), 347]. — Din bg. *vir*.

Virăndisēs vb. IV. v. *virindisēs*.

Virdeátsă f. v. *veardi*.

Virdzeăuă f. Vergea, Com. T. P. [Și: virdzél m. id.]. — Din lat. **vîrgëlla*, -am, (arom. *virdzeao*).

Virdzél v. *virdzeauă*.

Virgât, -ă adj. v. *veargă*.

Virghîă f. Impozite la stat. — Din tc. *verghi*, (arom. *vergie*).

Virigă f. Verigă. *Am un bou çon si culcă, uoasili al'-tsi dumă* (= virighili), *93. — Din bg. *veriga*.

Virin(i) a. Supărare, mâhnire. *La pázari virini no-ari* (la tocmit nu încape supărare), 921. [Derivate: **anvirin** (*nvirin*) vb. I. (refl.) = mă supăr, mă mâhnesc, mă întristez. *Să nu nă'nvirinçm — ti anvirin?* (să nu ne supărăm — te superi?), 15/6. *Și drăcu si anvirinç* (și dracul se supără), 4/3. **anvirinări** f. = supărare; **anvirinós**, -oasă adj. = supărat. *Io ancă sam anvirinos* (și eu sunt mâhnit), 6/54 cf. 7/83. **Contra** riu: **disvirini** a. *Virinea ari și disvirini*]. — Din lat. *venenum*, (arom. *virin*).

Virisiă f. Datorie, Com. P. M. — Din tc. *veresi*, (arom. *veresie*).

Virnidisés vb. IV. Sărăcesc, devin sărac, pierd averea, scad, cf. 922. [Și: **virändisés** vb. IV. **Derivate**: **virnidisiri** f. = scădere, sărăcire; **virnidisít**, -ă adj. = scăzut, sărăcit]. — Din tc. *veran*, «dărămături».

Virnidisiri f. } v. *virnidises*.
Virnidisít, -ă adj. }
Virujés vb. IV. v. *veră*.

Virzeáli f. pl. }
Virzeăuă f. } v. *veargă*.
Virzél a. }

Vis a. **Vis**. [Derivat: **viséz** vb. I. (rar) = visez, Com. T. P. (mai des) **anvisizés** = visez. *Prudurmi... și anvisizç* (adormi și visă), 12/51. — Din lat. *vîsum*, (arom. *yis*).

Visés vb. IV. Atârn, spânzur de ceva. *Seac di moali viseaști* (sec de moale atârnă) = nasu), *55. [Compus (cu pref.): **privisés** și **pruvisés** (pru + vises, de pe bg. *provismuvam*, cu același înțeles de) atârn. *An-tsi pruvisi ca bār-soghir* (s'a lipit de mine ca un prost), 34]. — Din bg. *visja*.

Vișină f. Fructul vișinului, vișină. [Și: **vișnă** f. **Derivate**: **vișin**, **vișn** m. = vișin; **vișnár** m. = pasăre care mănâncă vișine. Com. T. P.]. — Din bg. *višnja*, (arom. *vișină*).

Vișmínt a. v. *vistmint*.

Vișn m. }
Vișnă f. } v. *vișin*.
Vișnár m. }

Viștmínt a. Veșmânt, îmbrăcămintă, Com. T. P. [Și: **vișmínt** a.]. — Din lat. *vestimentum*, (arom. *visminte*, rar).

Vită f. Vită, animal. *An tsela loc nu ve cãlcat lãnti viti* (în locul acela nu călcaseră alte vite), 8/94. *Antrară tots ân cãsă... ancărcără vitili* (intrară toți în casă, încărcară vitele), 5/24 cf. 6/24, 6/36. — Din lat. *vīta*, -am.

Vîtlă f. Instrument în forma pieptenului, la baza căruia se găsește un fus care se învârteste și servește spre a curăți bumbacul de sămânță. *Am un munti, la ună parti neaŭă la lântă gârdușcă* (= vitla di bumbac), *94. *La tricui prin vitlă* (il trecui prin vitlă, adică îl obișnuii cu ceva), 924. — Din bg. *vitlo*.

Vîtsă f. Viță. *Dats ună pratșcă di vîtsă* (dați-mi un băț de viță), 8/31. *Vîtsă... ănmugurotă* (viță îmbobocită), 9/31. — Din lat. **vîtea -am*, (*vītis*), (arom. *ayită*).

Vîtsălûș } m. v. *vîtsol*.
Vîtsilûș }

Vîtsol m. Vițel. *Vîtsol vini la mini, bou si fugă* (vițel a venit, bou o să plece), 14/79 cf. 15/41. *Ca vîtsolu dupu vacă* (se zice pentru copiii care aleargă după mamele lor), 926. [Și: *itsău*, 11/67. **D i m i n u t i v**: *vîtsălûș*, *vîtsilûș* m. = vițeluș. Com. G. D., *vîtsălăr* m. = păstor de vite, id.]. — Din lat. *vītēllus*, -um, (arom. *yitsăl*).

Vîtul' m. Ied care nu mai suge lapte, ied întărcat. Com. G. D. [Și: *vitui* m. ALR. 1789. **D e r i v a t**: *vitul'ăr* m. = păstor de « vitul' », id.]. — Din lat. *vītūleus*, -um, (arom. *vitul'*). Pușcariu, *Et. Wb.* 1867.

Vitul'ăr m. v. *vitul'*.

Vizés vb. IV. v. *vizez*.

Vizéz vb. IV. Brodez, lucrez la gherghef. [Și: *vizés* vb. IV. **D e r i v a t e**: *viziri* f. = brodare;

vizit, -ă adj. = brodată. Com. G. D.]. — Din bg. *vezam*, id.

Vizir m. *Vezi*. *Fîțșoru lu viziru* (băiatul vizirului), 10/46. — Din tc. *vezir*.

Viziri f. } v. *vizes*.
Vizit, -ă adj. }

Vizút, -ă adj. v. *ved*.

Vla m. Valah. Numele Românilor din Meglenia. *Tari nă-i tlaca la noj Vlașil'* (așa ni-i firea nouă Românilor), 774. [**D e r i v a t e**: *vlășés*, -easeă adj. = românesc; *Vlahia* f. = România. Com. G. D.]

Vlădică m. Vlădică, arhieru, episcop. Com. G. D. — Din bg. *vladika*.

Vlăgă f. Vlagă, umezeală. *Rogozinili tșon vlagă*, B. 3, *Cu havă și fără vlagă* (cu aer și fără umezeală), ib. 4. [**D e r i v a t**: *vlăjnie* adj. = umed. *Loc vlagnic*, ALR. 2539. *Si nu iță nîtsi caldă nițși vlagnică*, B. 7, cf. 8]. — Din bg. *vлага*.

Vlăh'ia f. v. *vla*.

Vlăjnie, -ă adj. v. *vlagă*.

Vlăng, -ă adj. (Țărnașca), Umed, muiat, Com. I. T. (Se găsește în arom. cu același înțeles). — Din mbg. *vlănga*. Cf. *vlagă*.

Vlășés, -easeă adj. v. *vla*.

Vlăstăr f. Vlăstar. *Iăl si scunsi sub ună vlăstar* (el se ascunse sub un vlăstar...), cf. 8/70. — Din gr. *βλαστώρι*, (arom. *vlăstare*).

Vlățșos vb. IV. Trag lână cu « pălămorts » (v. *pălămorcă*), o scarmăn. Com. G. D. — Din bg. *vlača*, id.

Vlétșeă m. }
 Vletșos vb. IV. } v. *vlițșos*.

Vlițșos vb. IV. Târâsc, trag, duc după mine. *Li vlițșau drumu* (le târau pe drum), 9/10. [Și: *vlițșos* vb. IV. 3/6. *Compus* (cu pref.): *zävlițșos* (ză + vlițșos) vb. IV. = încep să târâsc. *Au zävlițșaști mămă-sa* (... și începe să târâscă pe mamă-sa), 2/6. Derivat: *vlétșeă* m. = Târie-brâu, om de nimic, nătărău. *Un vletșcă* (un târie brâu), 3/51 cf. 927]. — Din bg. *vléča*.

Vóditsă f. Bobotează, vodiță. Și: *văditsă* f., ALR. 2773, cf. 2779. — Din bg. *vodici*.

Vódniță f. Năpărcă din apă, ALR. 6228, cf. năprȋtcă. — Din mbg. *vodnitsa*.

Voj vb. IV. Vreau. *Tu nu ver si ti 'nsor?* (nu vrei să te însori?), 12/39 cf. 18/28, 5/37, 20/38, 10/49, 14/48. *Feata nu va* (fata nu vrea), 5/38. *Va-nu-va* s. *vru-nu-vru* (vrând-nevrând); *va-nu-va să si ducă* (vrând-nevrând o să se ducă) 4/11 cf. 7/47. || Refl. iubesc. *Tsel'a fitșoril' mult si vreau* (băeții aceia se iubeau foarte mult), 6/57. [Și: (Liumnița) *vuăj* vb. IV. = voi, vreau. *Tșjă bun vjăr si-ts fac?* — *nu vuăj tsivă* (ce bine vrei să-ți fac — nu vreau nimic), 18/73 cf. 2/74, 12, 8/74, 2/76]. — Din lat. *volo*, -**ere*, (pentru *velle*), (arom. *voj*).

Volb a. Aparat cu care se adună pe sul firele de ustură, cf. năvișes. — Acelaș cu arom.

volbu, din lat. *volvo*, -*ere*.

Vom vb. III. Vomez, vărs, cf. dăzvom. *Ia la vumō* (ea l-a vărsat), 27/32. [Și: (Liumnița) *vuăm* vb. III. *Compus* (cu pref.): *pruvom* (pru + vom) vb. III. = vărs. *Añ si pruvumō* (imi veni să vărs), 602. Derivat: *vumút*, -*ă* adj. = vomut, Com. T. P.]. — Din lat. *vōmo*, -*ere*, (arom. *vom*).

Võnditsă f. Cârlig de fier. Com. GH. T. (La cingătoare) *võnditsă di ncuptșarea*. — Din paleosl. *õdica*, (cf. dacor. *un diță*).

Võrbă f. Salcie. [Și: *vuărbă*, f. ALR. 1926; *vrăbă* f.]. — Din bg. *vrăbă*.

Vrăbă f. v. *võrbă*.

Vrăculăc m. Strigoiu, vampir, Com. T. P. [Derivate: *vrăculisēs* vb. IV. = mă fac, devin vârcolac, fig. mă iuțesc, mă aprind, mă fac rău de tot, id.]. — Din bg. *vărkodlak*.

Vrăculisēs vb. IV. v. *vrăculac*.

Vrajal'că f. v. *vrăjōs*.

Vrăjōs vb. IV. [Intrebuințat numai sub forma *compusă* (cu pref.): *zävvrăjōs* (ză + vrăjōs) = vorbesc, strig după ceva. *Ūom no-ari si zävvrăjască* (om nu este să vorbească), 21/90. Derivat: *vrajál'că* (bg. *vražalka*) f. = femeie care vorbește într'una, căreia nu-i tace gura]. — Din sl. *vražiti*.

Vrănă adj. = (despre capre) neagră. *Capră vrană*, 23/79. — Din bg. *vrana*.

Vrăp a. pl. Arbore, tufiş (după G. D.) salcie, cf. *vrqbă*. *Dă-u cătşuua la mini şi fui prin vrăp* (dă-mi căciula şi fugi prin tufiş), 11/44 cf. 12/44, 9, 10/35. S'ar putea să vină din pl. lui *vrqbă* care face *vrqb* şi *vrqb* (*vrqp*, *vrăp*).

Vrăptşân m. (Liumniţa) Vrabie. Com. G. M. [Şi: *vroptşân* m. Com. S. H.]. — Din bg. *vrabče*.

Vrăstă f. Vârstă. *Si sam şi io ăn ta vrăstă* (să fiu şi eu în vârsta ta), 930 cf. 449. — Din bg. *vrăst*, (arom. *vrăstă*).

Vrătniţieă f. Portiţă. *Džumsi guluplu tru aŭ tsarluŭ vrătniţieă* (ajunse gulubul în portiţa ţarului), 9/67. — Din bg. *vratnička*.

Vrătşă f. v. *vrătşă*.

Vrătşă f. Putină de pământ. [Şi: *vrqtşă* f. = vas de pământ, ALR. 3963, *vrătşă* f. *Vratşă di nari*, 9/57. Derivat: *vrătşul'că* f. (dimin.). *Ună vrătşul'că*, 10/72]. — Din mbg. *vrăčva*.

Vrătşul'că f. v. *vrătşă*.

Vrau m. Locul de treierat, ALR. 3933. | Snopii puşi pe arie, vraf. ib. 5300. — Din bg. *vrah*.

Vrau a. Vârf. *Li ligo di vrău breastuluŭ* (le legă pe vârful ulmului) 19/41 cf. 33/65. [Şi *vrou* a. *Leaŭ vrou di căjmac* (zmântânesc laptele), ALR. 5565]. — Din bg. *vărh*.

Vreădnic, -ă adj. Vrednic, capabil. *Its vrednits, nu its vrednits* (sunteţi vrednici...), 6/19 cf. 931. — Din bg. *vrėden*.

Vreămi f. Vreme, timp, cf. v a c o t. *Zăstătù putsină vreami* (aşteptă puțină vreme), 5/38. *Vreami di nouă an* (timp de nouă ani), 8/65 cf. 4/60. — Din bg. *vrėme*.

Vrighişes vb. IV. Vorbesc încet, fac sgomot. Com. I. G. cf. arom. *vărghescu*, acelaşi cu dacor. *vorbesc*.

Vrin, -ă pron. Vreun, un. *Tu nu laş vrină şarvetă* (luaşi vreo cărpă), 4/42. *Vrină metşcă* (vreo ursă) 3/85 cf. 1/14, 493. — Din lat. *vel-unus*, (arom. *vărnu*).

Vroptşân m. v. *vrăptşan*.

Vrôtşă f. v. *vrătşă*.

Vrôu a. v. *vrău*.

Vrutsăieă (pl. -*tsoiŭs*) f. Cucuiu, ALR. 6. — cf. mbg. *vărcalka*.

Vuăi vb. IV. v. *voj*.

Vuărbă f. v. *vrqbă*.

Vújeă m. v. *vuiţă*.

Vuiţă m. Unchiu. *S-mi duc cu vuiţă si fac furloc* (să mă duc cu unchiul să fur), 1/89. [Şi: *vújeă* (bg. *vujko*) m. *Vujcă-sa aŭ zisi*]. — Din bg. *vujko*, (voc. *vujče*).

Vuloăgă f. Păjişte, poiană (păstrat numai în n. loc. Huma), Com. T. P. — Din paleosl. *vologa*, (arom. *vuloagă*).

Vúltur m. v. *văltur*.

Vuóm vb. III. v. *vom*.

Vupsés vb. IV. }

Vupsíri f. }

Vupsít, -ă adjă }

Vut, -ă adj. }

Vutsiă f. }

v. *văpses*.

v. *am*.

Z

Za- pref. [Și: ză- pref.]. — Din bg. *za-*.

Ză- pref. v. *za*.

Zăandiparti adv. v. *diparti*.

Zăbăia adv. v. *băia*.

Zăbăvés vb. IV }
Zăbăvít, -ă adj. } v. *zăboves*.

Zăbit m. Ofițer. *Rămasi saldi ampîratu și lants zăbits* (rămase numai împăratul și alți ofițeri). — Din tc. *zabit*, (arom. *zăbit*).

Zăboi m. (La pluguri) Bârta s. bârsa ce ține plazul, (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 5).

Zăbovés vb. IV. Zabovesc, întârziu. *Ca zăbovi ară mult văcșt* (dacă întârzie iarăși multă vreme), 15/16. [Și: zăbăvés vb. IV. *Zăbăvi mult*, 13/16. *Derivate: zăbăvít, zăbuvít, -ă* adj., adv. = târziu. *Lușutiia con vini mai zăbăvit*, B. 12.] — Din bg. *zabavjam*.

Zăbubutés vb. IV. v. *bubutes*.

Zăbúeur vb. I. v. *bucur*.

Zăbún, -ă adj. v. *bun*.

Zăbuřs vb. IV. v. *buřs*.

Zăbuvít, -ă adj. v. *zăboves*.

Zac vb. III. *Zac*, stau culcat, stau în pat, stau. *Si zacă la umbără* (la umbră), 10/69. *Di un mes zatsi* (de o lună zace), Com. I. L. *Çoti zac 'n ıel* (știe multe), 932. || (Intrans.) Țin pe cinev. *Maı micu li zătse [ıoıli] la țorlă* (mai micul le ține la târlă), 2/3. [*Derivat: zătzeári* f. = zăcut. *Mi*

dor ıasili di zătzeari (mă dor oasele de zăcut), 7/69; *zăcút, -ă* adj = zăcut]. — Din lat. *jaceo*, -ēre, (arom. *dzac*).

Zăcăt vb. I. v. *cat*.

Zăcătés vb. v. *cats*.

Zăcătșori f. v. *zăcătșqs*.

Zăcătșqs vb. IV. Agăț, prind, (refl.) mă agăț, mă prind, mă opresc. *Si si zăcătșască* (să se oprească), *7. [Și: *năcătșqs* (bg. *nakačvam*), vb. refl. = mă prind, mă urc, Com. N. T. *Derivate: zăcătșori* f. = prindere; *zăcătșqt, -ă* adj. = prins. *Țimitati di par di zid zăcătșqt* (jumătate de par, agățat s. prins de zid), *89]. — Din bg. *zakačvam*.

Zăcătșqt, -ă adj. v. *zăcătșqs*.

Zăelátin vb. I. v. *clatin*.

Zăelumburés vb. IV. v. *clumbures*.

Zăeriv, -ă adj. v. *criv*.

Zăeút, -ă adj. v. *zac*.

Zădă f. *Zadă*. *Că cu zada u ubideasți* (caută bătaia cu lumânarea), 933. | Nume de loc.: *Puntea di zadă* (Oșani), Com. G. D. — Din lat. *daeda -am*, (arom. *dzadă*).

Zădiñés vb. IV. v. *dișes*

Zădiñés vb. Mă apuc de cineva cârtesc în contra ciuva, ating, mă leg de cinev. *Zădiñeà un nidutot și cată-ts săir* (leagă-te de un ne-tot și fă haz de prostiile lui). Com. G. D. — Din bg. *zadėvam*.

Zădinzúr vb. I. v. *dinzur*.

Zădipárti adv. v. *diparti*.

Zădórm vb. IV. v. *dorm*.

Zădún vb. I. v. *dun*.

Zădurmít, -ă adj. v. *dorm*.

Zăfălés vb. IV. v. *făles*.

Zăfărlărés vb. IV. Arunc, azvârl, cu iuţeală mare. *Ca la lo tsela măgăru di coadă, di la zăfărlărî prijur* (şi când îl luă de coadă şi îl azvârlî), 22/32.

Zăfríg a. v. *frig*.

Zăgád a. v. *gad*.

Zăgálbin, -ă adj. v. *galbin*.

Zăgár m. Ogar. *Scoasi un zăgar* (scoase un ogar), 33/39 cf. 6/21, 18/79. [F e m i n i n: *zăgărítsă* f. = femeuşcă ogarului. *Au trimeşi zăgărítsa să-l ducă pşini*, 15/8. — Din bg. *zagar*.

Zăgărítsă f. v. *zăgar*.

Zăghîă f. Păreche. *Ună zăghîă di tşouli* (o păreche de ghete), 6/62. *Ună zăghîă di bruñitsă* (o păreche de măţanii), 5/78. *Zăghîă di izmeani* (pereche de izmene), 7/35 cf. 7/66. — Din gr. *ζεῦγος*.

Zagrád N. loc. (Baroviţa), Com. G. D. — Din bg. *zad-grad*.

Zăhirè Provizie, îngrăşământ? *Tribuiaşti s-la zăvđlim gnoju la corinu di sfaca tşărnitş, dintru că zăhireu tse da birichet aji sub di marzinea lu corinil' mimuts*, B. 9. — Din tc. *zahire*, cf. *zăjîrè*.

Zăjártă adj. } v. *jîerb*.

Zăjêrb vb. III. }

²**Zăjêrb** vb. III. Călesc. Cf.

zăvărqs. *La zăjêrb jêru*, ALR. 6604. — Derivat din *jêrb* «fierb».

Zăjêrt, -ă adj. v. *jêrb*.

Zăimés vb. IV. Imbolnăvesc pe cineva. *Nostru frati la au zăimit sâmuvilili* (pe fratele nostru zănele l-au imbolnăvit), Com. T. P. [D e r i v a t e: **zăimít, -ă** adj. imbolnăvit; **zăimiri** f. = imbolnăvire]. — Din mbg. *zaimam*.

Zăimiri f. }

Zăimít, -ă adj. } v. *zăimes*.

Zăimţşqs vb. IV. *Şi apa au zăimţşaşti*, 18.

Zăir a. Fiere. *Utroavă şi zăir dă nă vurăts tsi fatsiri toati bunili cşti ts-am fat* (face-ţi-s'ar otravă şi fiere toate bunătăţile ce ţi-am făcut), 890. — Din tc. *zeir*, (s. *zehir*).

Zăjîrè f. Marfă. *Cşti puni zăjîrè lupu* (cât strânge, cât economiseşte un lup, atâta, şi el), 936. — Din tc. *zahire*, (arom. *zăiree*).

Zăjîreaf, -vă adj. Impilit, despre un copil nedesvoltat, ALR. 2262. — Derivat din *zăir*?

Zăitiu a. Unt-de-lemn. *Ca zăitiu pri apu sta* (stă ca unt-de-lemnul pe apă), 937. — Din tc. *zeityn*.

Zăitşár m. Acvilă care se hrăneşte cu iepuri, de unde îşi derivă şi numele, *i e p u r a r, v u l t u r d e - s t â n c i*. Com. G. P. — Din bg. *zajčar*.

Zălăfés vb. IV. v. *laf*.

Zălámárdzini adv. v. *marzini*.

Zălátru vb. I. v. *latru*.
Zăleáu vb. I. v. *leau*.
Zălég vb. I. }
Zăligári f. } v. ²*leg*.
Zăligát, -ă adj }
Zălíng vb. III. v. *líng*.
Zălipés vb. IV. v. *lípes*.
Zălúf a. Buclă de păr, zuluŕ.
 Com. G. D. cf. dzuluŕftsuluŕ.
 — Din tc. *zülüf*.
Zălúm a. Jaf, nedreptate, Com.
 V. J. [Şi: *zălúm* a.]. — Din tc.
zulum.
Zălumutés vb. v. *lumutes*.
Zămánánc }
Zămáne } vb. v. *mánanc*.
Zămáne }
Zămántrés vb. IV. v. *mántrés*.
Zămátés vb. IV. v. *mátes*.
Zámeá (pl. *zomts*) f. Deal mai
 mic, dâmb, movilă, (ALR. 2471,
 3113), dumbravă, (ib. 392). Cf.
 rit.
Zámét a. Nevoie, suferinţă. *Traş*
mari zámét (am avut mult de su-
 ferit), Com. T. P. — Din tc.
zahmet, (arom. *zähmete*).
Zámíntşun vb. v. *mintşun*.
Zámítşcu vb. I. v. *mitşcu*.
Zámnu vb. I. v. *amnu*.
Zámól vb. v. *mol'*.
Zámúlt adj. adj. v. *mult*.
Zámumés vb. IV. v. *mumes*.
Zámutrés vb. v. *mutres*.
Zănáját a. Meşteşug, meserie.
Fără să ştiă nitsi un zănăjat (fără
 să ştie nici un meşteşug), 2/79.
 [Plur. *zănăjaturli*, 7/79, 4/21 cf.

1/21, 5/21]. — Din tc. *zanat*,
 (arom. *zănate*).

Zănăpnés vb. IV. Opintesc, mă
 opintesc. *Ia zănăpnea pots să-u*
tureş sinduchia (ia opinteşte-te, poţi
 să ridici..), 27/68. — Din bg. *opinam*.

Zăncálic vb. I. v. *ancalic*.

Zăncálzqs vb. IV. v. *ancálzqs*.

Zănehjór m. Ursuz, păcătos.
 Com. I. G. — Pentru etim. cf.
 nămchjór.

Zândán m. Intunec, închi-
 soare. *Zuya 'n zândan, noaptea 'n*
migdan (= lostul di uşă), *44. —
 Din tc. *zandan*.

Zăngunisés vb. IV. }

Zăngunisít, -ă adj. } v. *angunises*

Zănítsă f. Cingătoare, (cf. Ca-
 pidan, *Meglenoromânii* I, 44). [Şi:
zunítsă f.]. — Din bg. *zunica*.

Zănoágă f. Zănoagă. Explicat:
locu iundi-i zăviit, ALR. 2492. —
 Din bg. *za(d)noga*.

Zănór vb. I. v. *nor*.

Zăntámqñ vb. I. v. *támqñă*.

Zántru vb. I. v. *antru*.

Zăntunijă f. Familie, rudenie,
 oameni de ai familiei. *Ca vini*
zuya di ansurarea, dănară toată
zăntunia şi feasiră nuntă (venind
 ziua de însurătoare, strănseră toate
 rudeniile şi făcură nuntă), 22/94.
Vini-au toată zintunia, 6/61. [Şi:
zintunijă f., 6/11]. Derivat: *zăn-*
tunilqe a. = înrudi, rudenie,
 Com. T. P. — Din **zinture* (pl.
 lui *zintu*, dacor. *gintu*, cf. Capidan,
 în *Dacoromania* VII, 125).

Zântunilqe a. v. *zântunişă*.
Zănúcl' u a. v. *zinucl' u*.
Zănurári f. }
Zănurát, -ă adj. } v. *nor*.
Zănvártés vb. }
Zănvártiri f. } v. *şnvártés*.
Zănvéts vb. v. *şnvets*.
Zănvijés vb. v. *şnvijés*.
Zăpád n. Apus (păstrat numai într'un n. loc. Baroviţa). — Din bg. *zapad*.
Zăpărqs vb. IV. Opresc, (refl.) mă opresc. *Nu putú si iasá şi tşarcu si zăpără*. (nu putu să iasă şi roata morii se opri), 13/72 cf. 6/13. *Nu aş pot zăpărqi* B. 8. [D e r i v a t: **zăpărqi** f. = oprire; **zăpărqt, -ă** adj. = oprit]. — Din bg. *zapiram*.
Zăplée vb. I. v. *plec*.
Zăpnés vb. IV. Opresc, (refl.) mă opresc, mă ţin de cineva, stăruesc, îl încolţesc. *Lisitsa si zăpni* (vulpea se opri), 8/13 cf. 18/79. — Din bg. *zapinam*, (aor. *zapnah*).
Zăpórt vb. I. v. *port*.
Zăpricájqs vb. v. *pricájqs*.
Zăpríns, -ă adj. Aprins, (la brânză) iute: *zăprínsă* (bronză) = brânză iute. Cf. *şpărót*, ALR. 5450. — Derivat din *prind*.
Zăprislagăjés vb. IV. v. *slăgăjés*.
Zăpruvéd vb. II. v. *ved*.
Zăptisés vb. IV. Opresc. *Cola veá ună lámhá cari l'a veá zăptisit apa* (acolo era un balaur care îi oprişe apa), 3/34. [D e r i v a t e: **zăptisíri** f. = oprire; **zăptisit, -ă**

adj. = oprit]. — Din mbg. *zapti-suam*, id.

Zăptisíri f. }
Zăptisit, -ă adj. } v. *zăptises*.

Zăptiú m. Gardist. *Feata află... un zăptiú*. *Zăptiulu cum...* (fata află... un gardist, gardistul...), 39/65. — Din tc. *zapti*, (arom. *zăptiú*).

Zăpueát vb. I. v. *cat*.

Zăpudrød vb. III. v. *rød*.

Zar a. Zar. Com. T. P. — Din tc. *zar*.

Zăr adv. Par'că, caşicum. [Şi: *zer* adv.]. Com. T. P. — Din bg. *zăr*, (tc.).

Zăráf m. Zaraf. Com. T. P. — Din tc. *zaraf*, (arom. *zăráf*).

Zărqm vb. I. v. *rom*.

Zărán m. Numele boului născut joi. Cf. *d z o i a*, ALR. 5541.

Zărár Pagubă, pierdere. cf. *z i i a n*. *Nu lă si fatsi vrin zărar* (nu li se face vreo pagubă), B. 1. cf. 15. — Din tc. *zarar*, (arom. *zărare*).

Zări f. (numai în expresia): *da zari soarili* (soarele răsare întreg), ALR. 2426. — Din paleosl. *zarja*.

Zărijqs vb. IV. Părăsesc, las la o parte. *Li zărijtoati* (le-a lăsat toate la o parte), 942. — Din bg. *zarézvam*.

Zărød vb. III. v. *rød*.

Zărqm vb. I. v. *rom*.

Zărqs a. v. *rød*.

Zărpopa (expresie bulgară). *Si-ts dau un măgăr şi çon... si-l zits*

«zărpopa» *îel tucu si-ts cacă pari* (o să-ți dau un măgar și când îi vei spune zărpopa...), 3/50. — Din bg. *zăr-popa*.

Zărușqs vb. IV. v. *rușqs*.

²**Zărușqs** vb. IV. Doborî, strivi. *Gron zărușqt di plojur* (grâu strivit, culcat de ploi), ALR. 5201. — Derivat din *rușqs*.

Zărzävät a. Zarzavat, Com. P. M. [Și: *zărzuvát* a.]. — Din tc. *zarzavat*, (arom. *zărzävate*).

Zărzuvát a. v. *zărzävät*.

Zășătăjes vb. IV. v. *șătătjes*.

Zăseult vb. I. v. *scult*.

Zăseac m. Stavila care se pune la «leana» (brazda) unei țarini s. unei grădini. Com. G. D. *Ai la flo zăseacu* (a dat de tot secretul, a dat de rostul unui lucru), 944. — Din bg. *zaséka*.

Zăsfirés vb. IV. } v. *sfires*.

Zăsfiriri f. }

Zășqd vb. II. v. *șqd*.

Zăspún vb. III. v. *spun*.

Zăstári f. } v. *stay*.

Zăstáu vb. I. }

Zăsúflu vb. I. v. *suflu*.

Zătreámur }

Zătrémur } vb. I. v. *treamur*.

Zătrjámur }

Zătripnés vb. IV. v. *tripnes*.

Zătsápés vb. IV. v. *tsápes*.

Zătseári f. v. *zac*.

Zátsi num. Zece. [Și: *zeátsi* num. *Fitșoru... çon ra di un an, ra ca di zeatsi* (copilul când era de un an era ca de zece), 6/40. —

Din lat. *děcem*, (arom. *dzatse*).

Zătsín vb. v. *tsin*.

Zătšueăjés vb. IV. v. *tšucăjés*.

Zătšudés vb. }

Zătšudit, -ă adj. } v. *tšudes*.

Zătutšqs vb. IV. v. *tutšqs*.

Zăúđ vb. I. v. ²*ud*.

Zăúrlu vb. I. v. *urlu*.

Zăușqs vb. IV. Bag de seamă, ascult cu atențiune, prind cu urechea, bag în minte. Com. T. P. — Din mbg. *zaušvum*.

Zăvălés vb. v. *qvălés*.

Zăvărqs vb. IV. Călesc. Cf. *zăj erb. La zăvărăști ieru* (il călește fierul), ALR. 1662. — Din bg. *zavarjam*.

Zăvărqt, -ă adj. (despre mâncare) arsă, afumată, ALR. 4055. — Din bg. *zavarja*.

Zăvéd vb. II. v. *ved*.

Zăvirít, -ă adj. v. *vir*.

Zăvlitšqs vb. IV. v. *vlitšqs*.

Zăvóji m. Pădure pe marginea unei ape, zăvoiu (păstrat numai în n. loc. Oșani). — Din bg. *zavoj*.

Zavrăjqs vb. IV. v. *vrăjqs*.

Zăzburqs vb. v. *zburqs*.

Zber vb. I. Zbier. *Că capră zbiiră* (zbiera întocmai ca capra), 5/23. — Din lat. *verro*, -are, (arom. *zg'er*).

Zbor a. Vorbă. *Dultsi zbor* (vorbă dulce), 824. *Zlămboatsi zboară* (cuvinte adânci, înțelepțești), 939. [Derivate: **zburqs** (cf. mbg. *zboruvam*) vb. IV. = vorbesc. *Nu zburăști îel că zburăști*

alba (nu vorbește el, vorbește rachiul), 5. **C o m p u s** (cu pref.): **zăzburqs** (ză + zburqs) vb. IV. = încep să vorbesc, vorbesc. *Cari si zăzburască, tsela si la gunească* (cine va începe să vorbească, acela să-l ducă la păscut), 2/35 cf. 3/44. — Din bg. *zbor*, (arom. *zbor*).

Zburqs vb. IV. v. *zbor*.

Zcăr'lu vb. I. (Despre cal, Țâr-nareca). Dau capul în sus, ridic capul. *Cațlu zcăr'lă ănsus șu nu vrea si beă apă* (calul dete capul în sus și nu vroi să bea apă), 15/64.

Zdăpărqs vb. IV. Opresc. *Cal'i dăzmărqs cu zor pots s-l'a zdăpărqs* (caii odihniți, anevoie îi poți opri), ALR. 3114. — Derivat din *dăpărqs*, (cf. d u p ă r o s).

Zdrăcă f. Lumina fulgerului, orice lumină dela un obiect care scapără. *Tșestă zdracă mo cum ăi, tucu să ășasă vrin...*, 2/24 cf. 3/24. — Din bg. *zrak*.

Zdrăvets m. Nume de plantă. Com. C. I. — Din bg. *zdravec*.

Zdrăvujés vb. IV. (refl.) Urez bun venit cuiva. *Ca junsiră la ămpirātu, si zdrăvuiră* (după ce ajunseră la împărat își urară bun venit), 19/93. — Din bg. *zdravuvam*.

Zdravu-jivu (bulgărisim). Formulă de urare la o întâlnire între două persoane. Corespunde: ești bine sănătos cf. *z d r ă v u j e s*. — Din bg. *zdravo-živo*.

Zdrog m. Nume de pasăre. Com. G. D.

Zdrubés vb. IV. v. *drubes*.

Zdrúmin vb. I. Stâlesc *La zdrumino di chiutec* (il stâlci s. il snopi în bătăi), 6/13. [D e r i v a t e : **zdruminări** f. = stâlcire; **zdruminât**, -ă adj. = stâlcit], (arom. *zdrumin*).

Zdruminări f. } v. *zdrumin*.
Zdruminât, -ă adj. }

Zeână f. Sprânceană, deal. *Ăn am un gulub alb... Tucu di pri zeană-zeană meardzi* (umblă din deal în deal), *8. *Zeână di urdiñ*, ALR. 5133. — Din lat. *genna*, -am, (arom. *dzeană*).

Zeátsi num. v. *zatsi*.

Zeázit a. Deget. *Cu zeazitu ăn rost* (cu degetul în gură), 7/43. *Bat zeazit* (mă iscălesc, îmi pun iscălitura), 36. *Am zatsi onș tots cu căti ună plotșă ăn cap* (am zece inși toți cu câte o placă în cap = zeazitu), *95. [Și: *zejst* a. *Mi cătsq cu rostu di mjeu zejstu* (mă apucă cu gura de degetul meu), 8/3. Plur. (regul.) *zeaziti* și *zejsti*, art. *zejstili*, 17/9. D i m i n u t i v e : *zizitié*, *zizititš* m. = degetel Com. G. D.]. — Din lat. *dīgitus*, -um, (arom. *deadzit*, *dzeadzit*).

Zeleă f. (Țâr-nareca), Petrecere, chef. — Din tc. *zevk*.

Zéhje f. Ciocan mai mic, Com. T. P.

Zejst a. v. *zeazit*.

Zer adv. v. *zăr*.

Zet m. (rar) Ginere, cf. *z i n i r i*.
E, zetuli, nișta ta-i loșă (ei, gi-

nerică, nevastă-ta este bolnavă), 24/94. — Din bg. *zet*.

Zgăiř vb. I. Zgăriu. *Cu ungl'ili zgař*, ALR. 2189. *La zgařo* (il zgărie), ib. — Din lat. **excario*, -are.

Zgărpés vb. IV. Dau drumul cuiva, îl las. *Ligăts-mi cu ună fuărtămă di mǎjľuc ři zgărpits-mi ănuntru... la zgărpivă ănuntru* (legați-mă cu o funie de mijloc ři lăsați-mă înăuntru [în puț]... îl lăsară înăuntru), 3/73. | (Refl.) Dau fuga, fug, plec, mă duc în grabă. *Feata bucuroasă că scăpo, ři zgărpì cāsă* (fata bucuroasă că scăpă plecă acasă), 15/73 cf. 14/73. *Iel ři zgărpì ca ři l'a prijungă* (el se grăbi ca să-i ajungă), 10/55 cf. 2/63, 6/76. — Cf. alb. *greq* s., *greqoj* vb. « mit Hacken herausziehen ».

Zgărtřitúr f. pl. v. *zgărtřot*.

Zgărtřot, -ă adj. Increțit, cu cute. *Cămeșa ăř zgărtřotă la numir*, ALR. 3290. [Și: *zgărtřitúr* f. pl. = cută la haină, ib. 3270. cf. *zgrōtřchi*. — Din bg. *zgrăcam*.

Zgrqm vb. I. v. *răzgrămat*.

Zgrōtřchi f. pl. Cută la haină, cf. *zgărtřitur*, ALR. 3270. — Din bg. *zgrăcki* (dela *zgrăcam*).

Ziafét a. Petrecere, Com. P. M. — Din tc. *ziafet*, (arom. *ziafete*).

Zibéc m. v. *șebec*.

Zie vb. III. Zic. *Pōpa ăľ zitșe* « a izmichiăřuli » (popa îi zicea...), 24/8. *Ăľ zitsi la mūma la fitșoril'* (îi zice mamei băieților), cf. 20/18, 19/72, 10/58, 4/83, etc. [Și:

(Țárnareca) *dzăe* vb. III., 12/66, 26/68. *Derivat*: *zis* a. = *zisă*. *Zisu toș las treacă* (să se facă pe voia ta), 947]. — Din lat. *dico*, -ere, (arom. *dzíc*).

Zid a. Zid. *Zidurili [raș] cu slănină di porc* (zidurile erau cu slănină de porc), 23/18 cf. 12/77, 12/68, *89. [*Derivat*: *zidés* vb. IV. (puțin întrebuintat se zice « fac zid ») = *zidesc*; *zidiri* f. = *zidire*; *zidit*, -ă (rar), *zidusit*, -ă adj. = prevăzut cu zid. Com. T. P.]. — Din bg. *zid*.

Zidés vb. IV. v. *zid*.

Zidiri f.

Zidit, -ă adj. } v. *zides*.

Zidnitsur N. loc. (Lugunța).

Zidusit, -ă adj. v. *zides*.

Ziřt Instrument la argintari.

Ziřan Pagubă cf. *z a r a r*. *Tșeařti muhlițoař fac ziřan la bubi*, B. 3. *Tșarnițu nu-i ăř ziřan*, ib. 6, cf. 5. — Din tc. *zian*, (arom. *ziane*).

Zilimcă f. Nume de arbore. *Am ună tuiagă di zilimcă*, Com. I. L. — Din bg. *zelenka*.

Zimbidi f. v. *tsimbidi*.

Zimbléc a. (pl. -*eatsi*) Arătător la ceas, ALR. 3906 (tc.).

Zinghiă f. Scară de șea. [Și: *șănghiă* f.]. Com. T. P. — Din tc. *üzengi*.

Zinghin s., adj. Bogat, avut. — Din tc. *zenghin*.

Zinir m. v. *ziniri*.

Ziniri m. Ginere. *La řeși ziniri* (il făcu ginere), 16/28. *Zinir-tu*

(ginerel. tãu), 16/39. [Și: zínir m. D i m i n u t i v: zínirítș m. = ginerel. Com. G. D.]. — Din lat. *gēner*, -rum, (arom. *dzinire*).

Zínirítș m. v. *ziniri*.

Zintunijã f. v. *zãntunijã*.

Zinúel'u a. Genunchiu. [Și: zãnúehl'u a. *Al' tsi frãnsirã șamindõuli pítșoari din zãnucl'i* (i se frãnserã amãndouã picioarele din genunchi), 18/69. C o m p u s (cu pref.): *ãnzãnucl'u*, *ãnzinúel'u* vb. I. = ñngenunchiu. *Si ãnzãnucl'o antru șomt* (se ñngenunchie ñnainteã icoanei), Com. I. L. Cf. ALR. 2765. *ãnzãnucl'ãri*, *ãnzinucl'ãri* f. = ñngenunchiere, id.]. — Din lat. *genũc* [ũ]lum, (arom. *dzinucl'u*).

Zirnés vb. IV. Mã uit puțin (prin gaurã), zãresc, vãd. *Aũ zirnirã cola ñundi mãncã* (o vãzurã unde mãncia), Com. T. P. [C o m p u s (cu pref.): *uzirés* vb. IV. (u + zires s. din bg. *oziram-se* = mã uit, cat la ceva) = id. *Tu si nu uzireș* (tu sã nu te uiți); *uzirnés* vb. IV. = id. *Pãn s-ti uzirneș, ti cumpãrã și ti vindĩ* (pãnã sã te uiți tu, te cumpãrã și te vinde), 895. — Din mbg. *ziram*, (aor. *zirnãh*).

Zis a. v. *zic*.

Zizitie } m. v. *zeazit*.
Zizitítș }

Zlãmbítsã f. Copac ñnalt, drept. Com. C. I. cf. a r b u r, ș u m ã. || N. loc. (Oșani).

Zlãmbóe, -ã adj. Adãnc, cf. d ã n c ã. *Sã facã unã groapã*

zlãmbocã (sã facã o groapã adãncã), 3/93. *Trãpu-zlãmboc* (rãul adãnc) n. loc. ñn Cupa. Com. N. P. — Din mbg. *zlãbok*.

Zlãtãr m. (Țãrnareca) Argintar. *Si mãritã la zlãtaru* (s'a mãritat la argintarul), 10/65 cf. 11/65. [D e r i v a t: Zlãtĩ = n. de persoanã, 2/VI]. — Din bg. *zlatar*.

Zlãtĩ m. v. *zlãtar*.

Zmãcãjš vb. IV. (refl.) Mã dau pe ghiațã. *Mi zmãcãjš pristi gl'ets*, ALR. 1257. — Din bg. *smãkvam*.

Zmeãni f. Izmene. Com. G. D. — Din vsl. *izmẽni*.

Zmẽu m. (Țãrnareca) Balaur, cf. l a m ñ ã. *Zmeũlu feasi si prizneascã* (balaurul dete sã se uite), 28/68 cf. 27/68. — Din bg. *změj*.

Zmutșos vb. IV. (refl.) Mã opintesc, mã smucesc. Com. T. P. *L'-u smutșo* (a șters-o, a tulit-o) 576 cf. 707. *Tsela rapu si gmutșo*. Com. T. P. [Și: *smutșos* vb. IV., *smuntșos* vb. IV.]. — Din bg. *smuça*.

Zóbi m. Nutreț pentru cai, mai ales ceea ce se pune ñn «zobnic» ca sã mãnãnce un cal. Com. T. P. [D e r i v a t: zóbnie m. (bg. *zobník*) = traistã cu sãmãnțã ce se atãrnã de capul calului, cãnd i se dã sã mãnãnce id. — Din bg. *zob*.

Zóbnie m. v. *zobi*.

Zójeã N. de vacã fãtatã joi.

Zombã f. (La dulgherie) Ghinul. Com. C. I. *Zombi-di-șãreri*: instrument de brodat. - Din paleosl. *zabũ*.

Zómbitsă f. Umflătură la gingie, ALR. 1128. — Derivat din *zombă*.

Zona v. *zonă*.

Zonă f. Zână. *Li lo zônili și li deadi la drats* (le luă zânele și le dădu dracilor), Com. T. P. *Zona Zona-mică* nume de munți (Nânta) cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 20. — Din lat. *Diana*, (arom. *dzîna*).

Zor f. (pl. *Zori*). *Ancres zorli* (zorile se ivesc), ALR. 2375. *Mi sculaî ănzor*, ib. 2376. *Creapă zorli* ib. 2377. — Din bg. *zora*.

²Zor a. Nevoie, strămoare mare, zor. *Cqn si aî zor* (când vei avea nevoie), 18/2. [Și: *zort* a. *Fitșoru ca vizû mult zort, si feasi gulup*, 23/79; *zôrlea* (în expresia) *cu zorlea* (cu de-a sila, cu forța). — Din tc. *zor*, (arom. *zore*).

Zqr a. Zăr.

Zôrlea adv. v. ²*zor*.

Zornéšt (bureati) m. Un soi de bureți, ALR. 6404.

Zort a. v. ²*zor*.

Zot adv. (în expresia): *ănzot*. (contra), ALR. 3169. — Din mbg. *zât*.

Zulúm a. v. *zâlum*.

Zunítsă f. v. *zâmitsă*.

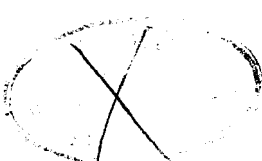
Zupeuîés vb. IV. Tropăiesc. *Zupcuiaști cu pitșoarili* (dă din

picioare), ALR. 1475, [Și: *tru p u t e s*], ib.

Zur a. Jur. *Din-zur* s. *din-zur-ân-zur* s. *ân-zur* (împrejur, jur împrejur, împrejur). *Din zur di tșesmä criscû ıarbă multă, dintru că locu nu ra călcat* (împrejurul fântânei crescú iarbă multă...). 32/40. *Am un cupilaș răsădit din zur ănzur tot cu răvol și butșăști* (împodobit de jur împrejur numai cu revolvere), *17. — Din lat. *gyrus*.

Zúuă f. Zi. *Ună zuuă, ıa si dusi* (într'o zi ea se duse), 5/82. *Pristi un-dou zqli* (peste o zi două), cf. 5/8, 6/10. *Din zuuă-zuuă* (zi cu zi, în fiecare zi), 949. *Cu zqli* (cu zile, cu vieată). *Curtulisi lupu cu zăli* (scapă lupul cu vieată), 14/72 cf. 948. [Plur. *zqli* și *zăli*. Și: (Țârnareca) *dzúuă* f., 28/65. **C o m p u s**: *astăz* adv. = azi, astăzi. *Astăz vreamea nu-i bună*. Com. G. D. **D e r i v a t**: *zúuăta* adv. = ziua, în timpul zilei. *Și noaptea tribuıaști s-la minım havau...*, *ama nu cota mult cot zuuăta* (și noaptea trebuie să primenim aerul, însă nu atât de mult ca în timpul zilei). B. 8]. — Din lat. *dies*, -em, (arom. *dzua*).

Zúuăta. adv. v. *zuuă*.

31878

V